

4th Eccl. (R. 360

105

A.

S. V.

104.

<36628668460014

S

<36628668460014

33

Bayer. Staatsbibliothek

APOCALYPSIS
BEATI JOANNIS
APOSTOLI
EXPLANATIO
HISTORICA

Authore **DANIELE HERVEO** Nannetensi,
Oratorii Jesu Christi Domini nostri Presbytero.

*Beatus, qui legit, & audit verba prophetia hujus;
& servat ea, quæ in eâ scripta sunt. Apoc. i. v. 3.*

NUNC PRIMUM IN LUCEM PRODIT.

L V G D V N I,
Sumptibus PETRI BORDE; JOANNIS;
& PETRI ARNAUD.

M. D C. L X X I V.
CUM APPROBATIONE, ET PRIVILEGIO REGIS

Bayrische
Staatsbibliothek
München

SANCTISSIMO
ET AB OMNIBUS
CHRISTIANIS
OBSERVANDISSIMO
PAPÆ
INNOCENTIO XI.

BEATISSIME PATER,

INNOCENTIO XI. Sanctiorum Præ-
decessorum suorum virtutibus omnibus ornato, ^{ad Phi-}
cujus *conversatio in cælis est*, Joannem inter ^{lip.3.}
^{v.20.}
ā 2 Aposto

Apostolos singulari præditi innocentia, & ad
coelestia contuenda Divino raptum Spiritu, offero.

Tertul.
de præ-
script.
c. 36.

Tantus sanè Apostolus, Evangelista, & Propheta,
Ecclesiæ Romanæ, quam SANCTITAS VESTRA piè,
ac sanctè regit, decus est perinsigne. Etsi enim
*Petrus, & Paulus Romæ totam doctrinam cum
sanguine suo profuderint*: tamen Joannes
Epheso Romam vinctus perductus est; & ante
*Portam Latinam in oleum igneum demersus, ac
nihil passus, illustre testimonium reddidit Salvatori.*

Matth. 11.
vers. 11.
Luc. 7.
v. 28.

Vestra quoque, BEATISSIME PATER, Late-
ranensis Ecclesia, non tantùm Joannem Bapti-
stam, quo *nemo major inter natos mulierum
surrexit Propheta*; sed & Dilectum Christi Di-
scipulum tanquam Patronum colit.

Plurima etiam, quæ revelata sibi à Domino
Joannes Româ Pathmosam in insulam relegatus
protulit, ad urbem Romam, superstitionis pri-
mùm ethnicæ, ac dein Religionis Christianæ
caput, referuntur.

1. ad Ti-
moth. 3.
v. 15.

Nulla verò est Sacræ Scripturæ interpretatio,
quæ non debeat iudicio VESTRÆ SANCTITATIS
subjici, cùm *Ecclesia*, cui VESTRA BEATITUDO
præest, *sit columna, & firmamentum veritatis.*

His ego rationibus adductus, BEATISSIME PA-
TER, Explanationem Apocalypsis Historicam
qualemcumque meam, ex sacris literis, Patribus,
& Historiographis, tùm Ecclesiasticis, tùm Gen-
tilibus depromptam, pedibus VESTRÆ SANCTI-
TATIS advolutus, sisto: si quid in eo sit opere,
quod

quod vel tantisper BEATITUDINI VESTRÆ displiceat, paratissimus emendare, & in omnibus sententiam vestram sequi.

Is certè mihi animus est, cùm arctissimè teneam fidem Petri, cujus in Cathedrâ sedetis; & *quem vitâ, & conversatione vestrâ nobis Divino munere redditum credimus.* Quippe non secus ac Petrus Romæ oratione suâ Simonem Magum deiecit; ejusque præstigias Fidei Christianæ infensas dissipavit: ita SANCTITAS VESTRA suarum virtute precum, ingentem, & Christianis regionibus formidolosum Pseudo-prophetæ Mahometis exercitum, partim prostravit Viennæ, partim ab eâ urbe procul fugavit.

Ep. Episcop. Metrop. Arelat. ad S. Leon. quæ est 108. inter ep. S. Leonis.

An. 1683. 12. Septemb.

Hinc ablatum illud, quod Summus Imperii Turcici Præfectus præ se ferebat, vexillum ad VESTRAM SANCTITATEM, BEATISSIME PATER, protinùs delatum est, tanquam Petri, & VESTRÆ PIETATIS trophæum: illo autem appenso in Ecclesiâ Principis Apostolorum sub VESTRO PONTIFICATU, nemo non *videt opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, arcum Turcarum conterens, & confringens arma,* solemnem ad Innocentii XI. orationem, *de carne pudicâ, de animâ innocenti, & de Spiritu sancto profectam.*

Psal. 45. v. 9. 10.

Tertul. Apol. c. 30.

Quin etiam, ut mihi quidem non abs re suadeo, fideles ex toto orbe Romam confluentes, cùm perspexerint, & sibi mutuò magnâ fidei suæ, & devotionis alacritate signum illud superbiæ Turcicæ ostenderint, dicent, sic *sancta oratio om-*

S. Maxim. Ep.

Taurin.
hom. 5.
in nat.
Ap. Pe-
tri, &
Pauli.

nem humiliat superbiam; universam dejicit vanitatem.

Gregor.
Magn.
Pastora-
lis pro-
logo.

Quidni, BEATISSIME PATER, SANCTITATIS VESTRÆ oratio superbiam Turcicam dejiceret, cū tantæ humilitati esset sociata, ut VESTRI PONTIFICATUS summa dignitas, verbis Gregorii Magni, dici queat *humilitatis magisterium*? Nec enim in tanto PONTIFICE incessus, mensa, supellex, domus, curia, habitus mentis, & corporis, ac totius vitæ tenor, quicquam aliud præter humilitatem spirat, exhibet, commendat.

S. Leo.
ser. 1. de
collectis.

Tam sanctæ orationi robur addidit larga SANCTITATIS VESTRÆ eleemosyna. Siquidem novit SANCTITAS VESTRA cum sancto Leone, *quantum eleemosynarum meritum, & quanta sit virtus. Pastorali etiam hortatu predicavit, ut, potissimum sibi pietate, & dignitate conjuncti,*

Serm. 2.
de colle-
ctis.

EMINENTISSIMI CARDINALES, in opere misericordie studerent esse devoti: quod etiam si nunquam ab illorum Sanctitate negligitur; nunc tamen promptius, & impensius ab illis esset exequendum: quoniam immundi spiritus quantum de Infidelium Turcarum errore, & adversus sanctam Ecclesiam furore latantur, tantum vera religionis observantiâ atteruntur; & augmenta justitiæ urunt impietatis authorem.

Serm. 3.
de colle-
ctis.

S. Leo.
serm. in
festo S.
Laurent.

Sed facilis ad exhortandum sit ratio, efficax ad suadendum: Validiora tamen sunt exempla

exempla quàm verba; & plenius est operè docere quàm voce.

Adhortatus es igitur verbo, & exemplo, BEATISSIME PATER, ut in auxilium Ecclesiæ, à Turcis oppugnatae, pecunias conferrent; ac Ipse primus omnium copiosissime contulisti.

Paternam VESTRÆ SANCTITATIS charitatem eâ propensione animi sectati sunt EMINENTISSIMI CARDINALES, ut INNOCENTIO XI. astantes, suarum, & Ecclesiæ facultatum largitione, Sanctum Laurentium, beato Xisto ministrantem, & thesauros Ecclesiæ impartientem, palam omnibus in sese commonstraverint.

Felix, tantæ Sanctitatis PONTIFICE, & tantâ pietate conspicuis CARDINALIBUS, Ecclesia Romana! Numquid non post victoriam, eximiis illorum virtutibus, & plurimis pecuniis sanctè collatis, tanquam belli sacri fortissimis nervis, reportatam de Infidelibus numerosissimis, ac potentissimis, quisquis Vexillum Turcicum, cujus insigne est Luna, viderit expansum sub fornice Ecclesiæ Vaticanæ, exclamabit post Joannem in Apocalypsi? *Signum magnum apparuit in Cælo: Mulier, Ecclesia Christi sponsa, amicta Sole justitiæ; & Luna sub pedibus ejus!* Apoc. 12. v. 1.

Sic, BEATISSIME PATER, efficacissima fuit VESTRÆ SANCTITATIS deprecatio in elemosynis, cæterisque vestris virtutibus; & *velociter* S. Leo. serm. 5. de jejun. & de elemosynis.

*lociter ad divinas conscendit aures talibus
oratio elevata suffragiis.*

S. Ma-
xim. ho-
mil. i.
in nat.
Ap. Pe-
tri, &
Pauli.

Tanti PONTIFICIS tam potentes apud Deum
preces quis hominum suæ consulentium saluti
non ambiat, & benedictionem non efflagitet?
Eas ego cum Congregatione Petri S. R. E. Car-
dinalis Berulli, quæ VESTRÆ SANCTITATI, &
SANCTÆ SEDI devotissimè famulatur, supplex
deposco, ut mihi, & toti eidem Congrega-
tioni, juxta ipsiusmet Institutoris voluntatem
primariam, ac præcipuam, *Christus sit vivere,*
quò totum proficiat Christi Ecclesiis, quod vi-
vimus,

BEATISSIME PATER,

SANCTITATIS VESTRÆ

Humillimus, & obsequentissimus Servus
DANIEL HERVEUS, Oratorii
Jesu Christi Domini nostri Presbyter.

IN EXPLANATIONEM
APOCALYPSIS
HISTORICAM
DANIELIS HERVEI,
Oratorii Domini nostri Jesu Christi Presbyteri

P R Æ F A T I O.

T minus sapiens dico, quamvis verè, & ad gloriam illius, qui factus est nobis sapientia à Deo.

2.ad Co-
rinth. 11.
v. 23.

1.ad Co-
rinth. 1.

v. 30.

Anno Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto, cum Vesontione, Comitatus Burgundiæ Metropoli, Nanceyum in Lotharingiâ proficiscens, ac inde remeans, hebdomadâ quartâ post festum Paschæ, meditarer super Apocalypsim, quæ tùm in officio Romano legitur, animum subiit cogitatio explicandi admirabilem illam, & divinam revelationem.

Reluctabar huic cogitationi multis de causis: sed tandem menti meæ lux affulsit, cum his verbis Ezechielis, *ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*. Protinùs acquievi; & statim atque Vesontionem reversus sum, accinxi me ad opus, quod mihi à Deo inspiratum arbitrabar.

Ezech. 1.
v. 12.

Difficultas operis, & sublimitas exegit, ut mysteria, eo
ẽ in

Tertull.
de præ-
script.
c. 36.
Offic.
Rom.

in libro sacro rcondita, Latino idiomate explicarem, præ-
fertim cum oporteret me persæpe Sacram Scripturam, nec-
non Authores Ecclesiasticos, & historiæ Augustæ, aliosve
Scriptores referre. Prætereà consentaneum judicavi, ut, quia
Sanctus Ioannes Apocalypsim acceperat, postquam in fer-
ventis olei dolium missus fuerat Roma ante Portam Lati-
nam, Romanâ quoque, & Latinâ linguâ sensus tanti Apo-
stoli, Martyris, & Prophetæ, utcumque possem, Deo dan-
te, aperirem.

Offic.
Rom.
S. Hie-
ron.
Ep. Pau-
lino.

Quis verò ad hæc explananda idoneus; cum sanctus Hie-
ronymus, in exponendis sacris Scripturis Doctor maximus,
testetur, *quot Apocalypsis verba, tot esse Sacramenta; ab*
iisque explicandis abstinuerit?

Ruffinus
histor.
lib. 7.
c. 23.

Ante ipsum etiam Dionysius Alexandrinus, magnæ eru-
ditionis, & sanctitatis vir, de eadem Apocalypsi loquens,
inquit: *Indico quòd excedant, atque emineant quæ in eo*
libro scripta sunt, humana eruditionis modum, & sit in eo
arcanus quidam, & reconditus, atque admirandus omnibus
sensus, quem & ego admiror, ac veneror, etiamsi non in-
telligo. Et ita sentio, quòd Divina aliqua Sacramenta
sermonibus contegantur humanis, non tam iudicio meo
discernens, quàm fide credens; & ideò non reprobo, quæ
non intelligo; sed tantò magis admiror, quantò minùs asse-
quor. Hæc ille mirabili pietate, & humilitate.

1. ad Co-
rinth. 1.
v. 27.

Quid igitur ego eloquar? Silendum profectò mihi esset,
nisi Deus, qui, cum vult, *quæ stulta sunt mundi, eligit, ju-*
beret me, quantum mihi videtur, loqui, quamvis stultissimus
sim virorum; & sapientia hominum non sit mecum. Lo-
quar ergo Domino jubente, & benedicente; atque utinam
non adulterem Verbum Dei; sed sicut ex Deo, coram Deo,
in Christo loquar!

Proverb.
30. v. 2.
2. ad Cor.
2. v. 17.

Matt. 13.
v. 52.

Omnis scriba doctus in Regno Cælorum, inquit Ver-
bum Incarnatum, similis est homini Patrifamilias, qui pro-
fert de thesauro suo nova, & vetera. Hanc ego Magistri
unius Christi Domini sententiam secutus, veteris Legis, &
antiquorum Prophetarum oracula consulo, ut novam, &
admirabilem Apocalypsis Prophetiam, prout Deus dede-
rit, explicem.

At

At, quod in nomine Domini Propheta prædixerit, & non
evenerit, hoc Dominus non est locutus, ait Moyses: unde
inferendum censeo è contrà, quod Propheta prædixerit, &
evenerit, hoc à Domino prolatum esse. Quamobrem scitè
pronuntiat Tertullianus, *Probatio Divinitatis est veritas Divi-*
nationis: & Angelus Ioanni inquit, *Testimonium Iesu est spi-*
ritus prophetie. Ipse quoque Ioannes testatur Apocalypsim
sibi datam esse *eorum, quæ oportet fieri citò*.

Deuter.
18. v. 22.

Tertul. in
Apolog.
Apoc. 19.
10.
Apoc. 1.
v. 1.

Itaque ex multis effectibus miris, qui juxta Divinam Pro-
videntiam cuncta disponentem, sexdecim sæculis ab Apoca-
lypsi datâ propemodùm elapsis evenerunt, arbitror eandem
Apocalypsim, usque ad medium capitis vigesimi, congruè,
ac veraciter explicari posse; maximè si liquidò pateat effe-
ctus illos verbis ejusdem Apocalypsis apprimè consentire.

Sentiant aliter, qui voluerint; & Apocalypsim interpre-
tantes, futura sibi ad libitum exhibeant: Ego, ut divinan-
tis ingenium non mihi arrogo; ita neque ex Apocalypsi,
quæ futura sint, ad arbitrium animi mei præsumo prædi-
cere: sed Apocalypsim, quantum mihi fas est, attendens, ea,
quæ secundùm illius prophetiam evenerint, ex probatis va-
riorum temporum Historiographis asserere utcumque audeo.

Nec miror Dionysium Alexandrinum, doctum æquè ac
sanctum, modestiâ veraci ingenuè fassum esse, se plurima,
quæ eo Apocalypsis libro continentur, arcana non intelli-
gere. Ecquis enim futura, præter naturæ rerum ordinem
eventura, plurimis etiam figuris perobscuris adumbrata, &
phrasi perpetuò allegoricâ descripta percipere queat, nisi
vel postmodùm videat eventus, quorum perspicuitas omnem,
quæ in iis erat prædictionibus, obscuritatem pellat; vel ab
ipsomet Prophetâ, qui prædictiones illas stylo, ad humili-
tatem, & pietatem fidelium exercendam, abstruso recon-
didit, fuerit aliquatenus eruditus?

Ad hæc, notatu dignum duco, Christum non venisse sol-
vere legem, aut Prophetas, sed adimplere. Quamdiu autem in
terris visus est, & cum hominibus conversatus, complevit ea,
quæ vitam ejus passibilem spectabant. Resurgens verò, &
ascendens in Cælum, implevit ea, quæ ad gloriam illius
attinebant.

Matth. 5.
v. 17.
Baruch
3. v. 38.

Restabant ex lege, & Prophetis plurima, quæ Judæorum, & Gentium conversionem præsignificaverant; eaque Apostolorum suorum ministerio perfecit.

Reprobandi postea erant ex Judæis ii, qui obstinato animo sese Evangelio opponerent; necnon ipsa Jerusalem, in quâ Salvator ab iniquis, & impiis crucifixus fuit, erat funditus subvertenda: quod & factum est justo Dei judicio.

Supererant multa, subsequentibus sæculis futura, quæ figuris legalibus, Prophetarumve oraculis, antiqui quoque Populi Dei gestis, ac passionibus fuerant juxta mentem Divinæ sapientiæ mirabiliter præsignificata. Ea verò, & multa alia, necdum prænuntiata, magni ad Ecclesiam momenti futura, amantissimus Magister Discipulo, quem præ cæteris diligebat, eo tempore, quo solus ex Apostolis supererat, distinctè revelavit; & quidem verbis, ac signis ænigmaticis, quæ veteris Testamenti Scripturis responderent, ut consonantia novæ Prophetiæ cum antiquâ eluceret: interim autem mysterium Dei lateret infideles; *nec daretur sanctum canibus, nè fortè dirumperent*, ac magis, magisque vexarent pios, innocuosve Dei cultores Christianos.

Matth. 7.
v. 6.

Ex mihi videntur causæ revelationis à Christo factæ beato Ioanni; & ex rationes styli Apocalypsis ænigmatici, ac perobscuri.

Psal. 138.
v. 11.

Verum explicationem sacrorum illorum ænigmatum aggre-
diens, dixi, *Forsetan tenebræ illæ sacræ peccatorem, & im-*
peritum conculcabunt me. Attamen in Domino meo profe-

Ioan. 8.
v. 12.

rente hoc oraculum, *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris,*
sed habebit lumen vitæ, consilium addidi: *Et nox illa futura est*

Psal. 138.
v. 11. 12.

illuminatio mea in deliciis meis, quia tenebræ non obscurabuntur
à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita &
lumen ejus.

Offic.
Rom. in
festo S.
Joannis.
Luc. 1.
v. 43.

Subjunxi persæpè hanc orationem, *Ecclesiam tuam, Domine,*
benignus illustra, ut beati Ioannis Apostoli tui, & Evangelista
illuminata doctrinis, ad dona perveniat sempiterna.

Joan. 19.
v. 27.

Beatissimæ Virginis, cujus, secundum plurimos Authores,
nomen Illuminatricem illam significat, quæque Christi Do-
mini, & Ioannis, licet variè, Mater est, opem enixè postu-
lavi; nec eam mihi defuisse puto.

Sancto

Sanctorum etiam Angelorum, quorum in Apocalypsi frequens habetur mentio, præsidium quæsi; & ab iis adjutum me apud Deum non ambigo.

Super hæc autem omnia, tùm Missam celebrans, tùm in gratiarum actione post Missam, Christum Dominum invocavi; & nimium ingratus sim, nisi coram ipso profitear me præsentissimum illius in gravissimis, quæ occurrebant, difficultatibus auxilium perlesuisse. Memor illius effati, *si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, rogabam Patrem luminum per ipsummet Christum, qui *splendor ejus est*; & aliquantò post mihi videbar, quod postulaveram, obtinere.

Joan. 16.

v. 23.

Jac. 1.

v. 17.

ad Hebr.

1. v. 3.

Nisi id ita sit, fallor plurimum; ac re ipsâ falli me posse non diffiteor: sed sicuti officii mei est, ut fatear, *petenti mihi*, licet indigno, *largiter Dominum dedisse*; ita è re meâ est, ut multa, quæ admisi peccata, *ab eodem Domino, & Salvatore clementer ignosci*, plurimum exposcam.

S. Aug.

lib. de

Spirit. &

lit. sub

finem.

Luc. 6.

vers. 37.

Quocirca etiam, cùm amantissimus Magister dixerit, *Dimittite, & dimittimini*, nè ipse ulli ansam iniquam præberem redarguendi me, neminem quoque explanationibus meis arbitratus sum arguendum: Præterquàm quòd ipsa per se veritas cuique abundè queat sufficere; eamque mihi unice indagandam, & aliis exponendam proposuerim.

Heterodoxorum quidem interpretationes pravas lugeo; & utinam ad veritatem Catholicam, à quâ patres illorum infeliciter defecere, ipsi feliciter, ac quàm primum redeant!

Orthodoxorum verò pias explicationes suspicio; eorumque authores veneror.

Cunctos autem, hos, & illos, eo charitatis ordine, quem mihi præcipit Dominus, velim sincerè diligere.

Verùm liceat mihi de Apocalypsi sancti Ioannis id, quod sanctus Augustinus de epistolâ tanti Apostoli pronuntiavit, effari: *Si quo alio modo tanti Sacramenti profunditas, quæ in Apocalypsi Ioannis legitur, exponi & intelligi potest secundum Catholicam fidem, nullâ ratione respuendum est; quod enim ad exercendas mentes fidelium in Scripturis sanctis obscure ponitur, gratulandum est, si multis modis, non tamen insipienter, exponatur.*

S. Aug.

lib. 3. cõ-

tra Maxi-

mum A-

rianor.

Episcop.

At meæ non immemor tenuitatis, etiam atque etiam omnes, tùm Orthodoxos, tùm heterodoxos rogo, ut si quid

Offic.
Rom.

boni eâ in explanatione meâ sacri illius libri perceperint, id in Deum, à quo bona cuncta procedunt, grato animo excipiant: quicquid verò mali justè animadverterint, tanquam ab homine prolatum, pro suâ benignitate, & humanitate excusent, ac corrigant.

Apoc. 1.
v. 2.

S. Aug.
Confess.
l. 11. c. 2.

Ad Eph.
3. v. 20.
21.

Ad Rom.
11. v. 36.

Porro illas omnes Apocalypsis explanationes qualescumque meas iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subjicio; fateorque ex illis rationibus, quæ me, tametsi quinquagesimum septimum annum à duobus mensibus agentem, ad peregrinandum pedibus Romam anno Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo, mense Octobri, impulcrunt, præcipuam fuisse, ut hoc opus commendarem beatissimis Apostolis: certè enim timebam, nè tantisper aberrarem à vero in rebus tam sacris, & abditis; essemque falsus testis, & interpres Apocalypsis Apostoli illius, qui Romæ *testimonium insigne perhibuit Verbo Dei*. Quare intercedentibus sanctissimis, ac veracissimis Apostolis, rogabam cum humili, & sancto Doctore Augustino Deum verum, ac sanctum, ut essent *casta delicia mea sacra Scriptura; nec fallerer in eis; nec fallerem ex eis*.

Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, qua operatur in nobis: Ipsi gloria in Ecclesiâ, & in Christo Iesu, in omnes generationes saculi seculorum. Amen.

Hanc Præfationem 'anno sequenti peregrinationis meæ Romanæ scribebam Vespertione in die octavâ festi Sanctorum Petri, & Pauli: quod non dicerem, nisi vellem beatissimis Apostolis, ac primùm Deo, *ex quo, per quem, & in quo omnia*, publicas, & solemnes gratias referre.

APPROBA

APPROBATIO DOCTORUM
Facultatis Parisiensis.

LEGI Manuscriptum , cui titulus est , *Apocalypsis B. Joannis Apostoli Explanatio Historica* , Authore DANIELE HERVE'O , Nannetensi Oratorii IESU CHRISTI Domini nostri Presbytero. In Sorbona die 6. Augusti 1683.

PIROT.

SUMMA PRIVILEGII REGIS
Christianissimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratiâ Galliarum & Navarræ Rex Christianissimus , singulari Privilegio sanxit, ne quis per universos Regni sui fines , intra sex annos à die hujus impressionis finitæ computandos imprimat , seu typis excudendum curet & venalem habeat librum qui inscribitur, *Apocalypsis B. Joannis Apostoli Explanatio Historica* , Authore DANIELE HERVE'O , Nannetensi Congreg. Oratorii D.I. Presbytero , præter PETRUM BORDE , & Socios IOANNEM , & PETRUM ARNAUD , Bibliopolas Lugdunenses , aut illos quibus ipsimet concesserint. Prohibuit insuper eâdem autoritate Regiâ omnibus suis subditis , eundem librum extra Regni sui limites imprimendum curare , vel quempiam ubicumque fuerit , ad id agendum

egendum impellere ac instigare, sine consensu dictorum PETRI BORDE, & ARNAUD. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque poenis contra delinquentes expressis, uti latius in Litteris datis apud Fontem Bellaqueum 21. Augusti 1683.

Ex mandato Regis,

Signatum DESVIEUX.

Peracta est hac impressio die 29. Ianuarii 1684.

*Licentia Reverendissimi Patris Generalis Congreg.
Oratorii Domini nostri JESU-CHRISTI.*

NOS ABEL LUDOVICUS DE SAINTE MARTHE, Congr. Oratorii JESU CHRISTI Domini nostri Presbyter & Generalis Præpositus: juxta Regium diploma datum 12. Decembr. 1672. quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ejusdem Congregationis imprimant, & venales exponant citra licentiam nostram: Visis Doctorum approbatione & diplomate Regio; Permittimus PETRO BORDE, JOANNI & PETRO ARNAUD Lugdunensibus Bibliopolis, ut librum cui titulus, *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli Explanatio Historica, Authore DANIELE HERVEO, Nannetensi Congreg. Oratorii D. I. Presbytero*, typis edere, ac liberè divendere possint. Dat. in Prioratu S. Pauli, 15. Septemb. 1683.

A. L. DE SAINTE MARTHE.

EXPLANA

EXPLANATIONVM

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS

Apostoli Historiarum

ARGVMENTA.

CAP. I.

EXPLANATIO I. Tituli Apocalypsis, tribus primis versibus Capitis I. pag. 1

Explanatio II. Precationis Ioannis pro illis Ecclesiis, quibus scribit, à quarto ad sextum versum Capitis I. 6

Explanatio III. Septimi, & octavi versus Capitis I. de Christo Iudice. 11

Explanatio IV. Referens à nono ad duodecimum versum Capitis I. quo loco, tempore, & modo tradita sit Apocalypsis Sancto Ioanni. 15

Explanatio V. Prima visionis de Christo tanquam summo Sacerdote, à decimo tertio ad decimum sextum versum Capitis I. 19

Explanatio VI. In Capitis I. quatuor ultimos versus, quibus Christus Ioannem, ejus aspectu Cœlesti territum, prostratumque confirmat, erigit, & docet. 28

CAP. II.

Explanatio VII. Referens ad Onesimum Episcopum Ephesinum septem primos versus Capitis II. 36

Explanatio VIII. Verborum Christi ad Smyrnensem Episcopum, ab octavo ad undecimum versum Capitis II. de Sancto Polycarpo. 46

Explanatio IX. Ea, quæ scribuntur Episcopo Pergami, à duodecimo ad decimum septimum versum Capitis II. interpretans de confessione illius Presulis; de Martyrio Antipe; & de criminibus Gnosticorum, propter quæ falsò accusati Attalus Pergamensis, aliique Sancti Martyres Lugduni miro modo passi sunt. 54

Explanatio X. Scripta Episcopo Thyatira, à decimo octavo versu, ad finem Capitis II. exponens, tum de Carpo Thyatirensi Presule, & Martyre, tum de Marcellinâ Muliere Gnosticâ, aliisque juxta historiam. 61

CAP. III.

Explanatio XI. Sex primorum versuum Capitis III. de Melitone Ecclesie Sardensis Episcopo. 73

Explanatio XII. Quâ de Philadelphiensium Episcopo illo, quem Hervéus in Apocalypsim. i Sanct n

Apocalypsis B. Ioannis

Sanctus Ignatius epistolâ ad Philadelphienſes laudavit, explican-
tur verba Beati Ioannis à ſeptimo ad decimum tertium verſum Ca-
pitis III.

83

Exp[lanatio] XIII. Referens ad Sagarim Laodiceæ Episcopum ea,
qua Sanctus Ioannes ejuſdem Eccleſia Praſuli ſcribit, à decimo quarto
verſu ad finem Capituli III.

93

CAP. IV. Exp[lanatio] XIV. Quinque primorum verſuum Capituli IV. de Chri-
ſto viſo, tanquàm ſummo Pontifice, Rege, Iudice, & Deo, quem
Sancti ſub formâ viginti quatuor Seniorum, veluti Sacerdotum,
circumambiebant; cuique aſtabant Angeli ſeptem lampadibus ar-
dentibus designati.

106

Exp[lanatio] XV. Exponens ſub ſpecie maris vitrei & cryſtallini
munditiem, quam Chriſtus veluti Pontifex miniſtris ſuis prabet; ac
virtutes Sanctorum in calis miniſtrantium illi; & hymnum, quem
ejuſ ſanctitati decantant ſub figurâ quatuor Animalium, quibus officia
Levitarum quondam in Tabernaculo, & Templo deſervientium ex-
hibentur, à ſexto verſu ad octavum Capituli IV.

113

Exp[lanatio] XVI. Exhibens adorationes, laudes, gratiarum actio-
nes, & oblationes, quas ſancti ſub ſymbolo viginti quatuor Senio-
rum referunt Chriſto, tribus ultimis verſibus Capituli IV.

124

CAP. V. Exp[lanatio] XVII. Septem primorum verſuum Capituli V. de libro
ſeptem ſigillis ſignato, qui viſus eſt in dexterâ Chriſti; quemve ille
ſolus aperire dignus fuit.

128

Exp[lanatio] XVIII. Adorationis, & laudis, qua à quatuor Ani-
malibus Myſticis cum citharis, & à viginti quatuor Senioribus cum
phialis thymiamaſum, redditur Chriſto Redemptori ſub ſpecie agni,
quod librum ſeptem ſigillis obſignatum aperturus acceperit, ab octa-
vo ad decimum verſum Capituli V.

134

Exp[lanatio] XIX. De laude, qua tribuitur ab Angelis Chriſto tan-
quàm Agno Dei pro hominibus immolato, ex verſu undecimo, &
duodecimo Capituli V.

139

Exp[lanatio] XX. Laudis, qua redditur ab omnibus Creaturis Chri-
ſto; aſſenſus quatuor Animalium Myſticorum in illam laudem; &
adorationis profunde viginti quatuor Seniorum erga eundem Domi-
num, duobus ultimis verſibus Capituli V.

142

CAP. VI. Exp[lanatio] XXI. Quâ duobus primis verſibus Capituli VI. primi
ſigilli libri coeleſtis reſignatio, inſidentem equo albo, habentem ar-
cum, & coronam, ac vincentem exhibens, explicatur de inſigni vi-
ctoriâ ab Agareniſ mirabiliter reportatâ, ſub ſpecie arcus inſoliti,
aliorumque ſupernorum portentorum, adverſus equitatum, & exer-
citum Trajani Chriſtianorum perſecutoris, & ſuperbi innumerarum
gentium victoris.

144

Exp[lanatio] XXII. Secundi ſigilli libri coeleſtis, tertio, & quarto
verſu Capituli VI. ſumptam pacem de terrâ, & gladium magnum,
quo

quo

Explanationum Argumenta.

- quo se invicem interficiant , inuentis , de alternis Romanorum , & Judaeorum cadibus sub Trajano , & Adriano. 149
- Exp[lanatio] X X I I I. Tertii sigilli libri caelestis , quinto , & sexto versu Capitis VI. de penuria solius panis , non autem vini , & olei , sub Marco Antonino , & Lucio Vero. 152
- Exp[lanatio] X X I V. Quarti sigilli libri caelestis , septimo , & octavo versu Capitis V I. de bello , fame , & peste , tempore Galli , & Volusiani. 155
- Exp[lanatio] X X V. Referens in resignatione quinti sigilli rationes , cur anima Martyrum videantur sub altari ; qua sit vindicta , quam postulant à Deo ; quamobrem data sunt illis stola alba ; & cur interficiendi sint adhuc causa religionis sua multi Christiani , à nono ad undecimum versum Capitis V I. 158
- Exp[lanatio] X X V I. Sigilli sexti libri caelestis , à duodecimo ad decimum septimum versum Capitis V I. de horribili terra motu , qui Antiochiam , cum in ea Trajanus degeret , subvertit. 162
- CAP. VII. Exp[lanatio] X X V I I. Trium primorum versum Capitis V I I. De quinque Angelis , quorum quatuor cohibent quatuor precipuos ventos ; quintus verò precipit caelestibus illis spiritibus , ne noceant terra , & mari , antequam signentur servi Dei signo Dei vivi. 170
- Exp[lanatio] X X V I I I. Obsignationis duodecim millium in quavis Tribu ; nominis , & ordinis Tribuum obsignatarum ; & cur Tribus Dan , & Ephraim pratermissae sint , à versu quarto ad octavum Capitis V I I. 174
- Exp[lanatio] X X I X. Innumerabilis turba Sanctorum cum vestibus albis , & palmis Deo , & homini Christo agentium gratias , quas Angeli confirmant , à nono ad duodecimum versum Capitis V I I. 182
- Exp[lanatio] X X X. Quà singulares innumerabilium Sanctorum , anteà visorum , dotes exponuntur , à decimo tertio ad decimum septimum versum Capitis V I I. 185
- CAP. VII. Exp[lanatio] X X X I. In quà post aperturam sigilli septimi , caeleste silentium per mediam horam ; septem Angelica tuba ; suffitus Angelicus ante Altare aureum ; & ex prunis Altaris holocaustorum , ab Angelo in terram projectis , tonitrua , & terra motus explicantur à primo ad sextum versum Capitis V I I I. 189
- Exp[lanatio] X X X I I. Primam plagam infidelibus , post clangorem primae tubae Angelicae , inflictam exponens de legione Christiana Fulminante nuncupata , sub Marco Aurelio Antonino Philosopho , versu septimo Capitis V I I I. 195
- Exp[lanatio] X X X I I I. Secunda plaga , ex secunda tuba Angelica clangore oborta , de Byzantii strage sub Severo Imperatore , versu octavo , & nono Capitis V I I I. 198
- Exp[lanatio] X X X I V. Tertiam plagam , ex sonitu tertiae tubae Angelicae

Apocalypsis B. Ioannis

gelica inflictam referens ad tempora, tum Antonini Pii, tum Gallieni Imperatorum, versu decimo, & undecimo Capitis VII I.

203

Explanatio XXXV. Quam solis, lune, & siderum obscuritas insuetata, ex clangore quarta tuba Angelica exorta, refertur ad tempus Gallieni Imperatoris; redduntur etiam rationes, ob quas alter Angelus, sub specie aquila apparens, graviter impiis comminetur; duobus ultimis versibus Capitis VII I.

206

CAP. IX. Explanatio XXXVI. Quarta plaga post quinta tuba clangorem, de Valeriani Imperatoris Romani, & Christianorum persecutoris captivitate à Sapore Rege Persarum, ex primo ad undecimum versum Capitis IX.

209

Explanatio XXXVII. Sexta plaga post sonitum sexta tuba Angelica, à duodecimo ad decimum nonum versum Capitis IX. De pestilentia sub Marco Antonino, & Lucio Vero.

221

CAP. X. Explanatio XXXVIII. Capitis X. de Angelo jurante, quod non erit amplius tempus cultus demonum; Imperii Ethnici, & persecutionis adversus Christianos; sed Regnum Dei, & Christi, quod, accepto libro, & devorato, Ioannes iubetur predicere.

223

CAP. XI. Explanatio XXXIX. Duorum primorum versum Capitis XI. quibus sub figura templi, quod Ioannes precipitur, & atrii gentibus dandi, quod prohibetur metiri, ac sancta Civitatis mensibus quadraginta duobus à gentibus calcande, ostendit Dominus tueri dona Spiritus Sancti, & virtutes fidelium, qui templum ejus interius, & spirituale sunt; loca vero externa, quò conveniunt ad publicam orationem, & ea, ubi degunt, subjacere potestati infidelium tribus annis, ac dimidio, sub multis Imperatoribus Ethnicis.

233

Explanatio XL. Quomodo Clerus, & populus Christianus tanquam duo testes fideles Dei, & Domini nostri Iesu Christi, sub Iesu à Josedecho prognati, & Zorobabelis, necnon Moysis, & Elie figuris, sint pietate sua impietatem ethnicam expugnaturi; Ecclesias ad Dei cultum reedificaturi; & varias plagas gentilibus infligendi, à tertio ad sextum versum Capitis XI.

240

Explanatio XLI. Tempore persecutionum in plateis Romæ Ethnicæ, quæ multis de causis Sodomæ, Ægyptus, & Ierosolyma Christi interfecitrix dicitur, insepulta jacebunt cum dedecore corpora Sanctorum Martyrum; sed pace Ecclesiis redditâ, solemnes à fidelibus honores, utpote à Deo in Cælum recepti, consequentur: unde expavescent infideles; à septimo ad duodecimum versum Capitis XI.

249

Explanatio XLII. Versus decimi tertii Capitis XI. de terra motu Hierosolymitano, cum Iudæi tentarent templum reedificare sub Juliano Apostata.

262

Explanatio XLIII. De translatione Imperii Romani ab Ethnicis ad

ad

Explanationum Argumenta.

ad Christianos, quâ ex mutatione Cœlites gratias agunt Deo ;
fidelium pietas , ac præsertim Martyrum patientia remuneratur ;
exterminantur autem Christianorum præcipui persecutores , à de-
cimo quarto ad decimum octavum versum Capitis XI. 268

Explanatio XLIV. Ex aperturâ templi Cœlestis , & apparitio-
ne Arcæ testamenti in eo , nec non ex tonitruis , & terra motu , ac
grandine magnâ , relatis versu decimo nono Capitis XI. ostendens
significari futurum , ut quamvis Diocletianus Ecclesias Christia-
nas , & libros Sacros combureret ; atque omnibus modis impedi-
ret , nè Martyrum corpora haberentur in honore : tamen Ecclesia
Christiana ubique tandem exstruerentur ; in earumque adytis
asservarentur libri Sacri : Signum Crucis victoriam de impietate
promittens Constantino cœlitus appareret : vera Crux , & non-
nulla præcipuorum mysteriorum Christi sanctissima loca , ab Eth-
nicis obtecta , detegerentur ; in iisque construerentur Ecclesie :
Crucis quoque cœleste signum , præter terra motum , & tempe-
statem insuetam , appareret , cum molirentur Iudæi templum
Hierosolymis instaurare : impius autem Casar Galerius sub Dio-
cletiano , in gratiam Deorum suorum publicè perorans , arguere-
tur à Deo vero subitis tonitruis , pluviis , & densâ grandine :
ignis libros sacros comburens , aliquando miris imbris , &
grandine permixtis extingueretur : denique Deus insolitis terra
motibus , procellis , ac tonitruis cogeret nonnumquam Ethnicos , ut
sinerent fideles debitum Sanctis Martyribus honorem rependere.

275

CAP. XII. Explanatio XLV. Sex primorum versuum Capitis XII. quibus
Ecclesia , Christi sponsa , fidem ejus , & Apostolorum habens im-
mutabilem , foeta promissionibus divinis , nititur , ut edat in lucem
virum , qui eam à persecutionibus , quas patitur , liberet ; Ad-
versatur autem ei diabolus , tum per sese , tum Imperatorum Eth-
nicorum , qui ei addicti sunt , ferocitate. Ecclesia verò pruden-
ter fugit tempore persecutionum sibi illatarum ; ac tandem eni-
titur Constantinum , qui raptus ad Divina contuenda , pacem ei
tribuit ; gentium delubra , & idola conterit ; & cultum Dei in
omnes Imperii sui fines diffundit. 282

Explanatio XLVI. Referens ad tempora Constantini , & Maxen-
tii , necnon Licinii , prælium Sanctorum Angelorum , & demonum :
illorum quidem de subvertendâ impietate Ethnicâ : horum au-
tem pro illâ tuendâ : dejectionem horum , qui antè adorabantur
ut dii , & Christianos persequiebantur : Angelorum verò Sancto-
rum , ac Martyrum victoriam ; & de eâ cœlestem latitiam ,
à septimo versu ad primam partem duodecimi versus Capitis XII.

293

Explanatio XLVII. In quâ , à parte secundâ versus duodecimi

Apocalypsis B. Ioannis

ad versum decimum quartum Capitis XII. declarantur multa rationes, ob quas, tempore persecutionis, tum à Maximino, tum à Licinio mota, cum jam Constantinus Christi fidem amplexus esset, Ecclesia, aquila comparata, duabus veluti alis subvecta, avolavit in desertum; ibique, Deo ei providente, alitur. 303

Explicatio XLVIII. Versus decimi quinti, & decimi sexti Capitis XII. de ingentibus copiis à Maxentio contra Constantinum pluries immixtis; à Constantino, tum occisis in terrâ, dum illas multiplici certamine devicit; tum in Tiberim demersis, dum ab eodem Imperatore ultimâ pugna fugata sunt. 311

Explicatio XLIX. Duorum ultimarum versuum Capitis XII. de Licinii adversus Christianos persecutione, & praeliis tum terrestribus, tum navalibus contra Constantinum, à quo profligatus est. 315

CAP. XIII. Explicatio L. Bellua, duobus primis versibus Capitis XIII. descripta, de Imperio Romano Ethnico, Christianos atrociter persequente. 322

Explicatio LI. Impietas Ethnica, Christianorum persecutrix, in Nerone extincta, reviviscit in Domitiano, aliisque multis Imperatoribus Romanis tres annos, & semissem saevientibus: Adorantur illi, non tantum à gentilibus, sed etiam à pseudo-Christianis, ut dii: tamen ex illis quidam captivitate plectuntur; alii gladio intereunt: elucet verò iis in persecutionibus fides, & patientia genuinorum Christianorum, & Sanctorum Martyrum, à tertio ad decimum versum Capitis XIII. 326

Explicatio LII. Octo ultimarum versuum Capitis XIII. de Diocletiano Maximianum Herculum collegam sibi asciscente; nec non postea ultro deferente Imperium creato antè à se Casari Galerio Maximiano, qui & ipse Casarem, & consortem Imperii Maximinum habuit, cum adhuc Diocletianus viveret, à quibus Imperatoribus Christiana Religio graviter vexata est. 335

CAP. XIV. Explicatio LIII. Quinque primorum versuum Capitis XIV. de Martyribus, Christum Dei Filium perpetuo confessis; eique in Caelo victoriam, quam in terris de impietate reportarunt, cantico suo ascribentibus: Integritate fidei sua conspicuis; Christum usque ad mortem secutis; eumque multipliciter in Caelo sequentibus; nullo mendacio negationis contra Christum, nec ullâ maculâ idololatriæ fœdatis; sed nitentibus tanquam principibus, & insignioribus Dei, & Christi Domini sanctis testibus. 350

Explicatio LIV. Exhortationis ad unius Dei cultum Angelicæ; excidii primariae urbis Ethnicae, Christianorum persecutricis; comminationis perpetuae poenae, idololatriæ infligendae; & pollicitationis quietis aeternae fidelibus, qui pro Christi causâ obierint, à versu sexto ad decimum tertium Capitis XIV. 358

Explicatio

Explanationum Argumenta.

- Explanatio L V.** Septem postremis versibus Capitis XIV. ostendens sub figuris messis, & vindemia, victorias, quas Constantinus eodem anno reportavit de exercitibus Maxentii, primum apud Taurinos, & Veronam, deinde propè Romam. 364
- CAP. XV. Explanatio L VI.** Capitis XV. De Moysis, & Agni cantico, quod fideles ob victoriam Constantini, Maxentio in Tiberim demerso, concinunt; & de septem plagis postea infligendis, ut impietas Ethnica prorsus deleatur. 374
- CAP. XVI. Explanatio L VII.** Qua undecim primis versibus Capitis XVI. quinque plaga, à quinque Angelis inflicta, explicantur de peste, & carbunculo, de fame, & siti, de astu, & igne sacro, ac de cecitate, quibus percussi sunt divinitus Ethnici sub Maximino, insano Christianorum persecutore. 377
- Explanatio L VIII.** Sexta plaga, à sexto Angelo inflicta, de bello, quo Iulianus Imperator, Christiana Religionis desertor, ac persecutor, prater superbam animi sui presumptionem, & falsa Deorum suorum oracula, turpiter victus est à Persis, & occisus, à duodecimo ad decimum sextum versum Capitis XVI. 384
- Explanatio L IX.** Referens ad primos annos Valentiniani, Imperatoris Christiani, terra motum ab orbe condito inauditum, atque etiam necem Procopii, & Marcelli, cognatorum Iuliani, cujus impietatem, & imperium excitare tentabant, versu decimo septimo, & decimo octavo Capitis XVI. 398
- Explanatio L X.** Decimi noni, & vigesimi versus Capitis XVI. de excidio Civitatum gentium, & de ruina tripartita, tum Nicomediae, tum Romae. 400
- Explanatio L XI.** Ultimi versus Capitis XVI. De grandine vehementi, quae post extinctum Procopium Iuliani Apostatae consanguineum, grassata est Constantinopoli, & in Cappadocia, Valentiniano, & Valente Imperatoribus. 409
- CAP. XVII. Explanatio L XII.** Condemnationis Romae, ut Ethnica, sub specie meretricis, & bestia, septem capitibus, & decem cornibus monstrata; insanientis inanum Deorum suorum amore, & furentis in Christianos; opibus, & populis affluentis; septem montibus, super quos sita est, celebrata; notata etiam septem Imperatoribus à Nerone primo Christianorum persecutore ad Trajanum; & ab eo ad Licinium, & Iulianum, decem alios Imperatores, Christiana religionis persecutores habentis, toto Capite XVII. 413
- CAP. XVIII. Explanatio L XIII.** Capitis XVII. de excidio Romae, ut Ethnica, quod pagani est luctuosum, Coelitibus autem jucundum. 423
- Explanatio L XIV.** Laudis, quae refertur à Coelitibus Deo ob everfam Romam ut Ethnicam; & nuptiarum spiritualium Christi cum Ecclesia; necnon pietatis Joannis erga Angelum; & humilitatis Angeli.

Apocalypsis B. Ioannis, &c.

Angeli erga Ioannem, à primo ad decimum versum Capitis X I X.

439

Explanatio L X V. Theodosius, victis Gothis, fidei sua, & prophetia peculiaris sibi à viro sancto significata, veritate fretus; cum iustitia bellum suscipiens, & perficiens; ardenti pietate Deum orans, munitus signo salutari Christi Regis regum; ejusque ope, & Coelestium exercituum adminiculo confirmatus, Maximum, & Eugenium Tyrannos Paganis faventes occidit; & edictis suis Ethnicos reprimat; eorumque superstitionem impiam evertit, ab undecimo ad decimum sextum versum Capitis X I X.

448

Explanatio L X V I. Quinque ultimorum versuum Capitis X I X. de strage ingentium exercituum Rhadagaisi Gothi, sub Honorio; Varanis Persa, Alamundari Saraceni, & Rhoili Scythae, sub Theodosio Iunior.

459

C A P. XX. Explanatio L X V I I. Decem primorum versuum Capitis XX. Diabolus, qui antea per Imperatores Ethnicos erat princeps hujus mundi, ligatur tanquam Tyrannus, & mancipium mille annis, quibus imperium tenent Christiani; eoque millenario Sancti Martyres, quos prius Ethnici despiciebant veluti cum dedecore mortuos, vivent resurrectione civili, & religiosâ apud Christianos populos, à quibus magno in honore habebuntur, utpote coelestis vite, & regni Christi participes. Modico autem tempore post completum illud millenarium solvetur Satan; & pristinam in terrâ potestatem magna parte recuperabit per Turcas infideles Imperio potitos. Verum illos per Christianas regiones circumquaque effusos, & adversus Christianam religionem dimicantes, Christus Dominus tandem temporali, & aeterno igne aduret.

466

Explanatio L X V I I I. De omnium hominum resurrectione corporali, & extremo judicio, à versu undecimo ad finem Capitis XX.

479

C A P. XXI. Explanatio L X I X. Capitis X X I. de Ecclesiâ triumphante, ex omnibus, & solis Sanctis post resurrectionem in Caelo collectâ, Deo intimè conjunctâ, summè beatâ; in nomine Trinitatis, quam coluit; ex Angelorum tutela, quam habuit; ex Apostolorum fide, & virtutibus, quas servavit, illuc provectâ; totâ in Dei, & Christi Salvatoris cultum, & amorem impensâ; resurgente lumine gloria, & perpetua pace gaudente.

485

C A P. XXII. Explanatio L X X. Perennis vita, sanctitatis, obsequii, & regni hominum in Paradiso Coelesti, aliorumve, qua referuntur Apocalypsis Capite X X I I. & ultimo.

500

APOCALYPSIS
BEATI IOANNIS
APOSTOLI
EXPLANATIO HISTORICA.

EXPLANATIO I.
TITULI APOCALYPSIS
tribus primis versibus Capitis primi.

VERS. I. Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri citò; & significavit, mittens per Angelum suum servo suo Joanni.

ψ. 2. Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Jesu Christi, quæcumque vidit.

ψ. 3. Beatus qui legit, & audit verba prophetiæ hujus, & servat ea, quæ in eâ scripta sunt: tempus enim prope est.

Vers. 1. Apocalypsis Iesu Christi.

VANGELIUM, quod nomine suo Græco Bonum nuntium refert, illa, quæ Jesus Christus aliquot annis in terra fecit, docuit, ac passus est, narrat: Apocalypsis autem, cujus Græca vox significat *Revelationem*, declarat ea, quæ amantissimus Magister, ac Dominus, *Sedens ad dexteram Patris in Cœlis*, docuit; quæque gloriosè acturus est *usque ad consummationem sæculi*, ut inimicos suos *ponat scabellum pedum suorum*; & electos suos, mundi

Psal. 109.

Matth. 28.
vers. 20.Matth. 24.
vers. 30.

victores, ad se colligat secum regnatorios.

Ex vers. 1. *Quam dedit illi Deus.*Ad phil.
2. v. 6.
Ioan. 14.
v. 18.

Ioan. 12.

v. 49. 50.

Ad Eph.

1. v. 20.

1. ad Cor.

15. v. 28.

Quamvis Christus, ut Deus, æterno Patri, à quo gignitur, sit *equalis*, paremque cum illo auctoritatem habeat; tamen, ut homo, minor est Patre; eique in omnibus morem gerit. Eapropter vivens inter homines, nequicquam illos docebat, nisi quod Pater juberet. Ego, inquit, *ex me ipso non sum locutus; sed qui me misit Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.*

Non dissimile Christus, in cœlestibus constitutus, obsequium exhibet Patri, cui etiam nunc, ut homo, *subjectus est*. Quare quod revelavit inter Cœlites agens, id nonnisi Deo Patre dante, & mandante notum fecit. O mira Filii Dei erga Patrem in terra, & in cœlo obedientia! Quis illam non adorabit, & imitabitur, quò sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquatur, & agat?2. ad Cor.
2. v. 27.Ex v. 1. *Palam facere servis suis.*Ioan. 15.
v. 15.

Ea certè bonitas est Domini omnium, & observandissimi Magistri, ut discipulos suos, pridie quàm ab illis discederet, amicos suos vocaverit: hæc enim sunt ejus verba. *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos, quia omnia, quaecumque audivi à Patre meo, hæcenus vobis dicenda, nota feci vobis.* Verùm, quò majorem benevolentiam Christus discipulis suis impendit, eò ipsi referre debent illustriorem gloriam summæ illius Majestati; ac iccirco æquum est, ut sese illius servos nuncupent; eique *serviant in sanctitate, & iustitia omnibus diebus vitæ suæ.*

Luc. 1.
v. 75.Matth. 11.
v. 25.

Quemadmodum verò Christus, cùm in terris degeret, laudabat Patrem, quòd salutaris ejus adventus mysteria, quæ *prudentibus secundum carnem, & superbis absconderat, revelasset parvulis spiritu, & humilibus corde*: ita servi Christi gratias uberes rependere debent eidem Patri, quòd per eundem Filium suum, sedentem ad dexteram suam, illis voluerit multarum rerum, ad ipsorum salutem implendarum, arcana cœlestia, infideles latentia, patefacere.

Ex v. 1. *Quæ oportet fieri citò.*

At

Explanatio Historica.

3

At Deus summè sapiens, cùm, etsi omnia possit, efficiat cuncta in *mensura, numero, & pondere*, varios diversis temporibus, ut suam erga fideles paternam providentiam prodat, mirabiles effectus producet; aliquosve ad extrema usque sæcula protelabit. Hos verò, & illos quisquis habitâ ratione æternitatis, ad quam referuntur à Deo, attenderit, judicaturus est citò eventuros: *mille enim anni apud Dominum sicut dies unus*, ait princeps Apostolorum; & ipse Joannes sub finem Apocalypsis de ultimo adventu Christi loquens, inquit, *Etiâ venio citò*.

Sap. 11.
v. 21.

2. Petr. 3.
v. 8.

Apoc. 22.
v. 20.

Brevi quoque, & intra paucos annos incipient fieri multa, quæ hocce libro proponuntur revelata à Christo Domino de Ecclesiæ præcipuis ministris; de persecutionibus, quas ipsa passura est ab Ethnicis; de plagis, quæ infligentur ejus persecutoribus; ac de præclaris Martyrum victoriis, & triumphis.

Ex v. 1. *Et significavit.*

Interim nemini dubium est, quin Verbum Divinum, cui *omnia nuda, & aperta sunt*, potuisset nudis, & apertis verbis patefacere servis suis, quæ suæ essent Ecclesiæ, & inimicis illius eventura. Sed ne ipsos infideles exasperare videretur, & in ipsammet Ecclesiam concitare, si parata illis ab ipso gravissima mala perspicuè declararet, obtexit ea variis figuris, quarum sensus, cùm esset ignotus Paganis, negotium facefferet nullum Religioni Christianæ.

Ad Hebr.
4. v. 13.

Hæc arte prudens juxta ac bonus Magister in gratiam Ecclesiæ suæ egit, quod olim commendarat discipulis suis, dicens: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi dirumpant vos*. An non enim sancta res est Apocalypsis, ejus quot verba, tot sacramenta? Quis etiam dubitaverit esse margaritas, quarum splendor eximius sponsam Christi, lugentem in terris, recreet; ornet squalentem inter persecutores; & connubio sponsi æterno dignam præstet?

Matth. 7.
v. 6.

Hieron.
ep. Paulino.

Apoc. 4.
v. 3. c. 19.
v. 7. c. 21.
v. 2. 19. 25.

Apoc. 12.
v. 1. & 3.

Apoc. 1.
v. 1.
c. 12. v. 1.
& 3.

Verum, quod pretiosiores sunt margaritæ illæ, eò plurium figurarum involucris, ac veluti thecis conclusæ asservantur; & quod sanctior est Apocalypsis, eò magis infidelium oculos latet sub multiplici specie signorum, quæ aliud ostendunt exterius, aliud interiùs complectuntur. Sic enim testatur beatus Joannes, *Signum magnum apparuisse tibi in cælo, mulierem nempe amictam sole; & vidisse aliud signum in cælo, draconem magnum*. Quæ duo visa, cùm à beato Apostolo appellantur signa, fidem faciunt alias rerum diversarum formas, quas se vidisse passim refert, eodem signi nomine esse nuncupandas. Quamobrem asserit Apocalypsim sibi à Christo significatam, hoc est, signis variis, iisque mirabilibus traditam: καὶ ἐσήμανεν, & significavit: καὶ σημεῖον μίχα; & signum magnum: καὶ ὁ οὐρανὸς ἄλλο σημεῖον; & visum est aliud signum. Ita perpendenda duco, & inter se conferenda sacra illa, tum Græca, tum vulgare editionis nostræ verba, ut genuinus, ac plenus sensus hujus vocis, & significavit, id est, signis declaravit, innotescat.

Ex v. 1. *Mittens per Angelum suum servo suo Ioanni.*

Cui autem, & per quem divina illa Christi Domini Apocalypsis significata est? Joanni per Angelum: Joanni, inquam, uni ex primis discipulis Christi; quem præcipuè diligebat Iesus; qui solus eo tempore ex omnibus Apostolis erat superstes; quique supra cæteros in Christum credentes dignitate, & sanctitate eminebat: per Angelum verò, inter bonos haud dubiè præcellentem; quemve decebat mitti ad tantum discipulum.

v. 2. *Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu Christi, quaecumque vidit.*

1. Ioan. 1.

v. 1. 2.

Complura obsequii sui erga Christum Dominum, cuius se esse servum gloriatur, argumenta sermone, & opere dedit Joannes. Intrepidè enim prædicavit Judæis, & gentibus verbum Dei, quod audivit à Christo vero Deo, & homine. Actus quòque Filii Dei mirificos, ac secretiores, quibus affuit, & passiones stupendas, quas conspexit, enarravit iis, ad quos sermonem habuit. Unde ait primâ suâ Epistolâ, *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, testamur, & annuntiamus vobis*; & hocce Apocalypsis loco juxta autographum, *ὅς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τῆς Θεῆς, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα περ εἶδε*, qui testatus est verbum Dei, & testimonium Iesu Christi, quaecumque vidit.

Ioan. 1.

v. 18.

c. 6. v. 46.

c. 3. v. 11.

v. 3. 32.

At sanctus Joannes non modò testatus est, & annuntiavit verba divina, quæ audivit à Christo, & actiones, ac passiones, quas perspexit in illo; sed etiam retulit testimonium, quod ipsemet Christus perhibuit de iis, quæ ille ipse Christus vidit. Licet enim antiqui prophetæ multa, quæ illorum mentibus suggererat Deus, fuerint locuti: nulla tamen umquam, quæ in ejus Essentiâ Divinâ vidissent, asseruere. Solus Christus, quæ in Deo vidit, tanquam oculatus testis, locutus est hominibus, & testatus. Hinc Joannes in Evangelio, *Deum*, inquit, *nemo vidit umquam: Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*. Quin ipsemet Christus, se ipsum indicans, ait, *non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est à Deo*. Et rursus ipse; *quod vidimus, testamur*. Ejus autem præcursor illum laudans, declarat, *Qui de cælo venit, super omnes est; & quod vidit, & audivit, hoc testatur*.

Verba igitur Apocalypsis hæc, *Quaecumque vidit*, & ad Joannem, & ad Christum patet esse referenda; ita ut Joannes privilegio inter complures Apostolos singulari nihil aut verbo, aut scripto de actibus, & passionibus Christi dixerit, nisi quod in illo perspexerit; & ipsemet Christus nulla de Deo docuerit, nisi quæ in ejus Essentiâ Divinâ viderit: quod quidem illi soli proprium est; nec ulli ex antiquis prophetis concessum.

v. 3. *Beatus qui legit, & audit verba prophetia hujus.*

Luc. 10.

v. 23.

Ioan. 20.

v. 19.

Beati planè oculi, teste Domino, qui ipsum viderunt, persuasi quòd esset filius Dei. Felices etiam pronuntiat illos, qui etsi eum non viderint, in ipsum tamen promptis animis, & toto corde crediderunt. Beatus quòque est is, qui ea, quæ à Christo jam in cœlis regnante, revelata sunt, piâ fide legit; nec dubitat suo tempore implenda, quæ ab omnium rerum præscio, & optimo Magistro prædicuntur futura: Christus enim sum-

ma

Explanatio Historica.

5

ma veritas, sapientia, & bonitas, nec falli potest, nec fallere; *Cælique, & terra potius transibunt, quàm verba ejus, prænuntiatiua cujusquam rei, prætereant effectu suo destituta.* Matth. 5.
v. 18.

Beatitudo non solum speranda est ei, qui congruâ fide, ac pietate, seu privatim, seu publicè, Apocalypsim legerit; sed etiam illi, qui, cum legetur, ipsam attentè, ac sanctè audierint, ἀκούτες, spem concipiant felicitatis.

Ex ψ. 3. *Et servat ea, quæ in eâ scripta sunt.*

Sed ut plenè, perfectèque beati sint, lector, & auditores Apocalypsis, non satis illis fuerit de mysteriis in eâ revelatis religiosè sentire; verum oportet ut animo illa retineant, mente revolvant, ac meditentur; & quod jussum fuerit, opere compleant, τηρῶντες. Quippe eodem vocabulo Græco sanctus Lucas significavit semel atque iterum quoddam Maria, tum dicta à pastoribus de Christo, tum ab ipsomet prolata *conservabat in corde suo, conferens in corde suo.* Συνετήρει, διέτηρει. Psalmista quodque testatur, quod sit *beatus vir, cujus est voluntas in lege Domini; & in eâ meditatur.* Nunquid non ipse Christus ait, *Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud?* & cum Divinus Salvator eximia dedisset Apostolis suis virtutum exempla, atque monita salutis, subjunxit, *Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea.* Luc. 2. 19.
51.
Luc. 11.
v. 28.
Ioan. 13.
v. 17.

Ex ψ. 3. *Tempus enim prope est.*

Instat tempus, opportunitas, & occasio, ἔσχατος, servandi mandata, quæ mox ad Episcopos septem Ecclesiarum Asiæ perferentur; unde post admonitionem unicuique datam Joannes subinfert, *Qui habet autem, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis; quasi concluderet his verbis Prophetæ regii, Quis sapiens? & custodiet hæc; & intelliget misericordias Domini.* Apoc. 2.
& 3.
Ps. 106.
v. 43.

Prope est tempus, quo Ethnici impii persecutiones atrocissimas movebunt adversus sanctos Dei cultores: tunc autem servanda erit à genuinis Christianis invicta fides, & patientia. Quamobrem dicet postmodum Apostolicus Prophetæ; hic est patientia, & fides sanctorum; ac rursus, hic sapientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu: beati autem, qui in Domino moriuntur. Apoc. 13.
v. 10.
C. 14. v. 12.

Non diù tardabit Dominus, quin varias Ethnicis impiis, Christianorum etiam persecutoribus sævissimis, plagas temporales, æternaque impœnitentibus infligat supplicia: sed beatus, qui effugerit illos cruciatus, *timens Dominum, & dans illi honorem.* Apoc. 6. 8.
9. 10. 16.
17. 18.

Denique *prope est tempus, quo Sancti laborum suorum præmium consequantur: ait enim per Angelum suum Dominus Joanni, Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri huius. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere un cuique secundum opera sua.* Apoc. 14.
v. 7.
Apoc. 22.
v. 7. 12.

Concludam hanc explanationem primam verbis ejus, qui raptus est usque ad tertium Cælum. *Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.* 1. ad Cor.
15. v. 58.

EXPLANATIO II.

Precationis Ioannis pro illis Ecclesiis, quibus scribit, à quarto ad sextum versum Capitis primi Apocalypsis.

VERS. 4. Joannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asiâ, gratia vobis, & pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt:

ÿ. 5. Et à Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo:

ÿ. 6. Et fecit nos regnum, & sacerdotes Deo, & Patri suo. Ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

VERS. 4. *Ioannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asiâ.*

Euseb. hist.
l. 3. c. 16.
17.

Ad Eph. 1.
v. 3. 4.

QUAMVIS in omnium manus, oculos, aures, animum, & cor beatus Joannes cuperet venire Apocalypsim; eam tamen imprimis ad Ecclesias Asiæ, quas potissimum regebat, scribit. Septem illæ sunt inferius ab eo commemorandæ; optatque ut benedicantur à Deo omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo, sicut elegit eas Deus in ipso, ut sint sanctæ, & immaculatæ in conspectu ejus in charitate. Quapropter ait.

Ex ÿ. 4. *Gratia vobis, & pax ab eo, qui est.*

Iob 9. v. 4.
Prov. 21.

v. 1.

Act. 2.

v. 47.

Ad Rom.

12. v. 18.

Ad Rom.

5. v. 20.

Act. 5.

v. 41.

Isai. 40.

v. 17.

Quasi diceret; supernum Dei vobis auxilium exopto, ut ei gratias sitis omni tempore. Placete, quæso, illi jugiter; ipsumque impensissimè diligite. Pacem habete cum illo perpetuam, obsequentes in omnibus sanctissimæ ejus voluntati: *Quis enim restitit ei; & pacem habuit?* Utinam ille ipse, qui inclinât corda quocumque voluerit, det quodque vobis gratiam ad omnem plebem; & pacem cum omnibus hominibus conferat! Sedli est infidelium perversitas, ut vos oderint, & persequantur, quia Deum unum colitis, ac pravis illorum operibus minimè consentitis, tranquillo id animo tolerate; tantaque in vobis gratia Dei superabundet, ut gratias agatis ei, quod dignæ habitæ sitis pro ejus nomine contumeliam pati. Gratiam illius ducite magni beneficii loco, tametsi vestra virtus iniquis flagitiosorum hominum odiis sit exposita. Quid enim censendi sunt omnes mortales æterno Deo comparati? Prophetas audite. *Omnes gentes, quasi non sint, sic*

sic sunt coram illo; & quasi nihilum, & inane reputata sunt ei. Ipse vero Moysen alloquens, ait: *Ego sum qui sum*. Modò igitur gratia, & pax, quam efflagito, vobis insit ab eo, quæst ipsummet esse; inimicitias illorum, qui nihil sunt, animo christiano despicietis: *ad nihilum enim deductus est in conspectu Dei malignus: timentes autem Dominum glorificat.*

Ex v. 4. *Et qui erat.*

Erat certè quondam Dominus cum populo suo, quem Ægyptii crudeliter vexabant. Est etiam vobiscum, sicuti promisit, etsi graves ab impiis persecutiones patiamini. Signum præsentiae divinae hoc unum ex pluribus fuit erga Israëlitas, quòd *quantò opprimebantur, tantò magis multiplicabantur, & crescebant*. Ita non dubium erga vos divinae benevolentiae argumentum illud est, quòd ex infidelium persecutionibus pietas christiana magis, ac magis in dies corroboretur, & augeat.

Ex v. 4. *Et qui venturus est.*

Cùm premerentur Israëlita, aiebat Moyse Dominus, *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audiivi; & sciens dolorem ejus descendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terrâ illâ in terram bonam, & spatiosam, quæ fluit lacte & melle* Nonne gens Christianorum sancta, & verè jam unicus populus Dei, patientiâ vestrâ movebitur idem Dominus; & orationes vestras exaudiet, ut *veniat cum potestate magnâ, erepturus vos ab omnibus malis, quæ illius causâ suffertis, & evecturus in terram viventium, ubi satieminis visu gloriæ illius; atque torrente voluptatis poteminis?* Prorsus ad id *venturus est*. Quocirca gratiam ejus, & pacem sempiternam vobis in illius amore, & obsequio perseverantibus peramanter desidero.

Verùm Apocalypsis verba proposita non solùm de Deo intelligenda sunt, quemadmodum viderer nonnullis ea explicuisse; sed etiam de Christo, vero Deo, & homine velim illa explanare.

Gratia vobis, & pax ab eo, qui est verè in cœlis; nec enim morte, quam passus fuit, extinctus est, sicuti falsò opinantur Judæi; sed verè suscitatus vivit, & in Patris est gloriâ; qui erat verè in terris, non similitudine quâdam dumtaxat apparens, uti obgannunt quidam hæretici; sed verè cum hominibus conversatus per veritatem carnis, & animæ rationalis assumptæ ab eo, qui venturus est cum gloriâ judicare cunctos homines, licet impii Ethnici non id credant.

Gratia iterùm, & pax ab eo, qui est in cœlestibus Advocatus apud Patrem, semper vivens ad interpellandum pro nobis, ut gratiam, & pacem à Patre nobis obtineat, & elargiatur; qui cùm in terrâ versaretur, erat Salvator, utpote qui venerat vitâ suâ, & morte sanctissimâ salutem hominum operari; & qui venturus est, cum majestate magnâ & potestate, ut suos secum assumat electos, & participes gloriæ suæ efficiat.

Juxta hos sensus Sanctus Joannes paulò post profert hæc verba de Christo: *Ecce venit cum nubibus; & deinde, ego sum a & w, principium, & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est: ac tandem,*

tandem, ego sum primus, & novissimus; & vivus, & fui mortuus; & ecce sum vivens in secula seculorum. Quæ quidem verba singula suis locis enucleatius explicabimus; sufficiat nunc illa retulisse, ut pateat eum, qui est, & qui erat, & qui venturus est, esse Christum.

Ex v. 4. *Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.*

Dæmones quidem odio, & furore implacabili concitati, atroces persecutiones in Ecclesias commovebunt; sed non nocebunt, si fideles pietate suâ sanctis Angelis placeant; ab iisque subsidium, & consolationem in tribulationibus recipiant.

Apoc. 8.
v. 2.
c. 16. v. 2.

Ad Rom.
1. v. 7.
Ad Hebr.
6. v. 9.

Præterea, quia supremus Judex Christus, non per sese, sed Angelorum sibi obtemperantium ministerio sententiam, quam in adversarios variis temporibus proferet, executioni mandabit, non ejus tantum sanctus Joannes Ecclesiis Asiaticis cupit gratiam; sed etiam septem spirituum cœlestium, qui illius Majestati assistunt, paratissimi quidquid decreverit exequi, benevolentiam efflagitat. Terribilium illi tubarum sonitu decreta Divinæ justitiæ contra iniquos promulgabunt; & phialas ira Dei plenas effundent in obduratos. At Evangelicus Propheta dilectis Dei meliora, & vicina salutis exoptat, nempe ut ipsi Angeli copiosum gratiæ munus, & largam, perennemque Divinæ bonitatis benedictionem in illos diffundant.

Exod. 12.

Transilivit Angelus olim domos Israëlitarum, & intactas reliquit, cum interficeret Ægyptiorum primogenita; pacemque populo Dei mirabilem contulit, dum ædes Pharaonis implebat luctu propter pereuntes animas. Ad eum fermè modum optat Apostolus, ut fideles Christi sectatores ope sanctorum Angelorum sint pacati; salutemque æternam consequantur, dum justo ejusdem Domini judicio, & cœlestium spirituum ardentissimo zelo, dabuntur infideles internecioni.

v. 5. *Et à Iesu Christo, qui est testis fidelis.*

1. Petr. 2.
v. 21.

Gratiam rursus, & pacem charissimis Ecclesiis Joannes à Christo postulat, ut in ejus fide, ac pietate constanter perdurent, licet pagani, qui Deum, & Dominum nostrum non norunt, peracerbas illis plagas comminentur. Certè credentibus Christus reliquit exemplum, ut sequantur vestigia ejus, qui testimonium perhibuit veritati sub Pontio Pilato; dirisque pro salute suorum tormentis excrucians se vltro tradidit. Propterea nuncupatur Testis fidelis, hoc est verax, fide, ac imitatione dignus, qui quod verborum veritate testatus est, confirmavit morum suorum eximiâ sanctitate, ac miraculorum multitudine, magnitudine, & utilitate. Nunquid non etiam illi fidem perpetuè adhibebimus; & intrepidè coram omnibus ore, & opere testabimur quòd sit filius Dei?

Ex v. 5. *Primogenitus mortuorum.*

ad Tim.
v. 11.

Quòd si pro confessione tantæ veritatis moriamur, exulemus, cum & ipsemet Christus propter eandem, quam asseruerat, veritatem mortuus sit; si autem commortui sumus, & convivemus. Primogenitus est mortuorum, quia primus ex omnibus hominibus suscitatus est à morte, non amplius moriturus;

verus ; per illum omnes sunt ab obitu revocandi : Sicut enim in Adam omnes moriuntur ; ita & in Christo omnes vivificabuntur. Vitam igitur nobis cum multiplici scœnore immortalitatis, & gloriæ Christus, si libenter illius causâ mortem oppetierimus, reddet.

Ex v. 5. Et Princeps regum terra.

Ille orbem universum imperio Majestatis suæ continet ; ac regnum illius stabit in æternum : Quisque verò regum exiguam dumtaxat terræ partem, ad breve tempus administrandam, obtinet. Reges quidem corpus, animam autem non possunt occidere : Sed Rex regum potest & animam, & corpus perdere in gehennam. Denique reges adulantibus sibi ; vel etiam, ut par est, servientibus, quid conferunt præter caducos honores, peritura bona, & inanes voluptates ? At Christus obsequentibus sibi gloriam æternam, summum bonum, ac felicitatem immensam donat. Absit itaque à Christianis, ut reges vltos terræ plus colant quàm Christum regum Principem. Quare si quid aliquando principes terræ præcipiunt contra ipsum, mandatis ejus potius obtemperare est, quàm illorum : obedire enim oportet Deo magis quàm hominibus ; ejusque voluntas sanctissima mortalium cupiditatibus est anteponenda.

Ex v. 5. Qui dilexit nos.

Jubet ut vicissim eum diligamus : Sicut, inquit, dilexit me Pater, & ego dilexi vos. O quantus amor ! subjungit, manete in dilectione meâ. Quàm id justum ! Addit, majorem hâc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Verùm ille, quod pluris faciendum est, commendat charitatem suam, quoniam, cùm inimici ejus essemus, pro nobis mortuus est. Quare igitur mortem pro illius gloriâ non perferemus, ut dilectionis erga ipsum nostræ vices rependamus ?

Ex v. 5. Et lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

Sanguinem fudit suum, quo nihil pretiosius, ut peccata nostra elueret : sanguine etiam nostro fidem, quam ei juravimus, consignemus. Ea erga nos apparuit illius benignitas, ut per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti mundaverit nos ab omnibus sordibus vitiorum ; corpusque, & sanguinem suum postea nobis tradidit in Sacramento, ut confirmaret fœdus, quod nobiscum iniit. Tam sanctè sancitum fœdus numquam violemus ; nec vltio nos fœdemus scelere ; sed usque ad sanguinem resistamus adversus peccatum repugnantes.

v. 6. Et fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo, & Patri suo.

Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum suum, quando nos sibi subjecit charitate suâ, & gratiâ. Contulit nobis adoptionem filiorum Dei, & libertatem ; eaque tanta est, ut Deum ejus Patrem, Deum, ac Patrem nostrum, ipso hortante, vocare non dubitemus. Nec tantùm nos, subijciens sibi amore, liberos fecit ; sed etiam reges, sicuti vox Græca βασιλεῖς sonat, inunxit, effusâ in nos per spiritum suum sanctum unctione divinâ. Reges sanè nos Deus, & Pater noster cœlestis reputat, etsi vilissimi hominum, & contemptissimi habeamur ab Ethnicis, quòd simus

Hervéus in Apocalypsim.

B

Christiani.

ad Rom. 6.
v. 9.
1. ad Cor.
15. v. 22.

Ps. 71. v. 19.
Dan. 2.
v. 44.
Matth. 10.
v. 28.

Act. 5.
v. 29.

Joan. 15.
v. 9.
v. 13.
ad Rom. 5.
v. 8.

ad Tit. 3.
v. 5.

Matth. 26.
v. 18.
ad Hebr.
12. v. 4.

ad Col. 1.
v. 13.
ad Rom. 8.
v. 15.
Joan. 20.
v. 17.

Christiani. Quidni reges simus, animum, ut par est, regentes; voluntatem rectè gubernantes; cupiditatibus imperantes; cohibentes vitia; clementes, ac benefici erga omnes; denique ad regnum cœleste vocati?

ad Heb. 5. Vtiterius, cum Christus rex sit, & Sacerdos, *reges quodque nos fecit, & v. 6. Sacerdotes Deo, & Patri suo, ut offeramus ei spirituales hostias, & acceptabiles per ipsummet Iesum Christum.* Corpus ille suum obtulit Patri, ut animum ejus iniquitatibus hominum exasperatum placaret: *Corpora quodque nostra offeramus per illum, hostiam sanctam, Deo placentem, ut ei satisfaciamus.* Christus sacrâ nos religione unius Dei cultui devinxit: Idolorum, Dæmonumque superstitioni execrandæ neutiquam nos mancipemus.

Ex v. 6. *Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum.*

Nero, & Domitianus.

Honores divinos ambierunt nonnulli Imperatores Infideles; ambienteque illorum successores plurimi, eâ elati superbiâ, quâ Lucifer, cui serviunt, voluit esse similis Altissimo. Mortem etiam inferent Christianis, qui recusabunt illos ut Deos colere, aut vocare. Verùm cum summus, & unus Deus Pater æternus uni homini Jesu Christo, utpote Filio ejus Unigenito, Divinitatem contulerit, illum unum ex omnibus hominibus Deum cum Patre, & Spiritu sancto glorificemus; sitque illi tanquam Regi *seculorum immortalis, soli Deo, honor, & gloria.*

1. ad Tim. 1. v. 17.

Josephus apud Euseb. hist. 1. 3. c. 8.

Quod ad *imperium*, à Joanne prolatum spectat, adnotabo Judæorum Historiographum assentatorem, ausum esse Vespasiano, qui gestis aliquot in Judæâ rebus bellicis imperium obtinuit, attribuere oracula sacrarum litterarum perhibentia processurum è regione illâ Virum, qui totius orbis potiretur imperio. Sed quàm turpiter, & quàm impiè id egerit iste adulator, quis non videat, cum in sacrâ scripturâ soli Filio Dei, ex tribu Juda, & ex familiâ David oriundo, imperium, non modò Romanum, sed etiam quarumvis nationum promissum sit, quod nequaquam assecutus est Vespasianus? Attamen, quia id sibi blandiebatur hic Imperator; ferebatque ægrè divina oracula in familiâ David compleri, eos, qui ex illâ stirpe regiâ prodierant, aliosve Judæos, graviter persecutus est; eamque persecutionem filius ejus, & in Imperio successor duxit renovandam Domitianus.

Euseb. hist. 1. 3. c. 11. 15.

Euseb. hist. 1. 4. c. 2. 6.

Matth. 28. v. 18. Luc. 1. v. 31. ad Philip. 2. v. 11.

Judæi econtrâ rebellant in Romanos, ac rursus rebellabunt, quod Liberatorem sibi, totiusque orbis Imperatorem, alium, præter Jesum Christum, expectent. Nobis verò divinâ lege eruditis, & ad Christianam religionem magno Dei beneficio vocatis, persuasum sit semper ipsum unum Dominum Jesum Christum esse salvatorem, & Regem omnium, cui *data est a Patre omnis potestas in cœlo, & in terrâ; quique regnaturus est in æternum.* Hâc in fide perstemus, sive Judæi, sive gentes nos persequantur; confiteamurque constanter coram omnibus, *quia Dominus Iesus Christus in gloriâ est Dei Patris.* Ejus æquissimo, ac sanctissimo imperio libentissimè nos subjiciamus; nec ullis, vel inanibus promissis, vel futilibus minis, ab ejus osequio dimoveamur.

Ex

Explanatio Historica.

Ex v. 6. Amen.

Gratiam hanc, quæ paritura est æternum decus, Ecclesiis Christi dilectis, atque amantissimis, haud dubiè Joannes totis præcordiis efflagitabat; peroptabatque ipsimet Christo vero Deo & homini summum ab omnibus honorem, immensam gloriam, & æternum imperium: undè ardens illud, quo flagrabat, desiderium concludit, ac exprimit voce hæc Hebræâ, *Amen*; verè ita est: fiat, fiat.

EXPLANATIO III.

Septimi, & octavi versus Capitis primi Apocalypsis de Christo Iudice.

VERS. 7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt; & plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam. Amen.

v. 8. Ego sum α , & ω , principium, & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens.

VERS. 7. Ecce venit.

NOVNT fideles interrogatum à Pilato Christum Dominum an esset rex Iudaorum, respondisse *regnum suum non esse de hoc mundo*. Non inficior quin multi etiam noverint quòd inquisitos ab Imperatore Domitiano quosdam propinquos Christi, ut de Christo, & regno ejus, quodnam esset, & quando, quove loco existeret, rationem redderent, respondisse, illud non mundanum, & terrestre, sed coeleste, & Angelicum; & quod in ipsâ sæculi consummatione declarandum foret, quando Dominus cum gloriâ, & majestate è cælo descendens de vivis, & mortuis esset sententiam dicturus, & cuique mercedem secundum opera, & vitæ officia redditurus.

In eam profectò sententiam locutus fuerat ipsemet Christus Apostolis, dicens, videbunt filium hominis venientem in nubibus Cæli cum virtute multâ, cum potestate magnâ, majestate, & gloriâ; & mittet Angelos suos; & congregabunt electos ejus; & colligent eos, qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis.

Huic colloquio divini Magistri Dilectus discipulus cum adesset, verba ejus in mente suâ tam altè defixit; tantoque adventus illius gloriosi desiderio flagrat, ut jam jam venientem illum videre sibi videatur, præ amore, quo erga ipsum fertur: amor enim est oculus cordis; & quem unice

Ioan. 18.

v. 33. 36.

Ex Egesippo Euseb. hist. l. 3.

c. 15.

Matth. 24.

v. 30. 31.

Marc. 13.

v. 26. 27.

Luc. 21.

v. 27.

Matth. 13.

v. 41.

diligit, assidue intuetur; nec potest animus ab ejus contemplatione vacare, sicuti nec voluntas ab illius dilectione cessare. Dicit igitur Joannes non solum id quod Zacharias Propheta, *veniet Dominus meus, & omnes sancti cum eo*; Sed amoris erga illum sui concitatus æstu in hanc vocem prorumpit, *Ecce venit*. Ecce, non modò venientem illum ego mihi repræsentor; sed & vobis, Ecclesiæ charissimæ, exhibeo. Nè dubitetis quin certissimè venturus sit, ac tam citò, ut fas sit dicere, *Ecce venit*.

Ex v. 7. *Venit cum nubibus.*

Ioan. 6. Vidit illum aliquando Joannes venientem ad Apostolos, ambulanti-
 1. 19. super aquas eadem potestate divinâ, quâ tempestates compescebat. Sed
 nunc mente conspicit venientem illum in nubibus; &, ut Psalter canit,
 Psal. 103. *ambulanti super pennas ventorum*, utpote qui sit cæli, & terra Dominus.
 v. 3. *Videntibus etiam Apostolis elevatus est à terrâ in Cælum; & nubes suscepit*
 Act. 17. *eum*, juxta id, quod idem Psalter prædixerat, *Qui ponis nubem ascensum*
 v. 14. *tuum*. Nubes quòque, velut currus, ipsi tanquam Regi regum conveniens,
 Act. 1. v. 9. descendenti de Cælo eum excipiet: asseverarunt enim Cælestes spiritus
 Psal. 103. discipulis *venturum ipsum, quemadmodum viderant eum euntem in cælum*.
 v. 3.
 Act. 1.
 v. 11.

Ex v. 7. *Et videbit eum omnis oculus.*

Nubes, quæ suscepit Jesum ascendentem in Cælum, abscondit illum
 Act. 1. v. 9. ab oculis discipulorum ejus: Nubes verò, quæ ipsum excipiet descenden-
 tem de Cælo, exhibebit oculis omnium conspiciendum. Radios aliquot
 Matth. 17. Majestatis suæ, & gloriæ ostensurus in monte excelso, tres tantum sibi
 v. 1. 2. 17. chariores Apostolos elegit; iiq; *nube lucidâ obumbrati viderunt illum ful-*
gentem ut solem. At in consummatione sæculi, dum totam Majestatem suam,
 & gloriam manifestaturus est, omnibus in illum piè, & sanctè credenti-
 bus videndum se præbebit. Nec Christiani tantum, sed & cæteri homines,
 Christum Judicem, à quo nullus non judicabitur, videbunt. Divinita-
 tem quidem ejus soli sancti intuebuntur: formam autem illius humanam,
 non modò electi omnes, verum etiam reprobi cuncti conspicient. Illi, ut
 gloriam, quam promeruerunt, consequantur; Hi, ut confusionem peccatis
 suis dignam subeant.

Ex v. 7. *Et qui eum pupugerunt.*

Judæi, cum viderent Christum in cruce exaltatum, subsannabant, si-
 cuti prædixerat Regius Propheta, *omnes, inquit in personâ Christi, videntes*
 Psal. 21. v. 8. *me, deriserunt me: locuti sunt labiis; & moverunt caput*. Sed, dum videbunt
 illum in nubibus super omnes homines elatum, & Majestate Divinâ præ-
 fulgentem, stupebunt; & ingenti terrore quaquaversum percellentur. Judex
 enim aderit sursum, qui illos æternis suppliciis addicat. Deorsum Infernus,
 qui cruciandos absorbeat. Antrosum erunt sancti Angeli, non jam custo-
 des, sed animadversores. Retrorsum Dæmones, tanquam implacabiles
 tortores. A dextris, sancti, quorum vitam contempserunt; & iram me-
 ruerunt. A sinistris denique iniqui omnes, quibuscum societate criminum
 conjuncti pœnas æternas luant. Agnoscent tunc, veritatis perspicuitate
 coacti, quis sit is, quem sceleratissimè crucifixerunt; & imminentem sibi
 sempiter

sempiternam calamitatem lugentes dicent, heu ! Quàm multos salvos facit Jesus ex summâ benignitate, quia crediderunt ei ! secùs, quàm justè nos condemnat, quòd dictis ejus, & factis divinis fidem adhibere nolimus ! Rex erat ille optimus, quem Divina patribus nostris bonitas promiserat: sed mira ejus humilitas, ac modestia, quæ nobis esse debuit venerationi, fuit despectui. Quid igitur superest, nisi ut cujus mansuetudinem fuimus aspernati, severitatem sentiamus ? Ecce filius Dei erat, factus homo nostri causâ ! Sed nos Dæmonum furore acti egimus illum in crucem; heu! digni, qui protrudamur in ignes, in supplicia æterna cum Dæmonibus ! *Væ nobis, quia peccavimus* tam immaniter in Salvatore nostrum ! Quæ ampliùs nobis spes salutis, quam tantâ oblatam benignitate, tam flagitiosè respuimus ? *heu ! heu ! heu !* periiimus in sceleribus nostris !

or. Ier.
v. 16.
Ier. 32.
v. 17.

Ex v. 7. *Et plangent se super eum omnes tribus terre.*

Hunc in modum plangent impii Judæi, quòd Christum authorem vitæ, & Dominum gloriæ crucifixerint; ejusque sanguis clamet, ut à facie Dei ejciantur, velut execrandi deicidæ, à Deo vivo in æternum puniendi.

Act. 3.
v. 15.
Gen. 4.
v. 10. 14.

Plangent impiorum Judæorum posteri, quòd transfusum in se Patrum facinus approbaverint; & Christi discipulos, quos cum illo regnantes, & Judices pavebunt, vario mortis genere peremerint. Plangent ex cunctis tribubus Israël ii omnes, qui *Crucis Christi* fuerint inimici; nec, nisi *terrena sapientes*, Messiam Regem non alium, quàm terrenis opibus abundantem, expectaverint: Sic enim videbunt se à cœlesti felicitate, non secùs ac ab omni virtute, quæ secundum Deum est, excidisse; & in omne genus vitiorum prolapsos, *sempiternis ardoribus* cruciandos esse. Quis ibi erit fletus, & stridor dentium !

ad Philip.
3. v. 18. 19.
Isai. 33.
v. 14.
Matth. 13.
v. 50.

Plangent denique ex quâvis regione omnes, qui Evangelio sibi annuntiato non crediderint; vel vitam legi, seu naturali, seu Evangelicæ oppositam duxerint: Christus enim justus judex reddet unicuique secundum opera ejus; & cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt, dabit in flammâ ignis vindictam iis, qui non novērunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi.

2. ad Thess.
1. v. 8. 10.

Ex v. 7. *Etiam. Amen.*

Ita est, cum id ipsamet Veritas revelaverit. Quia verò solebat Dominus binâ prolatione hujus vocis, *Amen*, res magni momenti asseverare, Joannes exemplo illius, & veneratione erga tantum magistrum permotus, id, quod de ipso tanquàm de omnium hominum judice dixit, bis, ac constanter affirmat. Quid enim majoris ponderis, quàm illud, undè proborum, qui Filio Dei adhæserint, æterna felicitas; perversorum autem, qui ab illo desciverint, perpetua calamitas pendet ?

Notare tamen velim vocem hanc Hebraicam, *Amen*, semel dumtaxat in Apocalypsis autographo prolata esse; eique Græcam paris significationis junctam. Ναί, *aiwv*. Quæ autem sit mens beati Joannis in illis variorum idiomatum vocibus ab ipso conjunctis, declarabo.

Juxta sententiam Pauli, dum Christus, singulos homines judicaturus,

ad Rom 2.
v. 9. 10.

veniet, Tribulatio, & angustia futura est in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primum, & Græci: gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primum, & Græco. Quamobrem, ut id utrumque de Judæis, & Græcis contestetur Joannes, duabus vocibus, quarum una Judæorum est, altera Græcorum, idem significantibus, utitur. Præterea duas illas voces, *vai*, *αἰὺν*, quæ apud Latinos idem valent ac *etiam*, atque *etiam*, profert, ut fidem faciat se etiam, atque etiam, hoc est, plurimum, ac vehementer desiderare adventum Domini, qui Judæos, & Gentes, à quibus ejus discipuli persecutionem patiuntur, judicet; credentes verò in illum ex utroque populo, ac sanctè viventes, æternâ coronet gloriâ.

Ista, quemadmodum Dilectus discipulus peroptat, ac sperat, efficiet Dominus: ait enim ipsemet Judæorum, & Gentium Deus, ac Iudex.

ψ. 8. *Ego sum α, & ω, principium, & finis, dicit Dominus Deus.*

Sicuti Filius Dei, cum Deus esset, propensione charitatis suæ factus est homo propter hominum salutem: sic, ut homines salubriter erudiat, de Divinis rebus comparatione ab humanis petitâ libenter loquitur. Itaque non secus ac litterarum Græcarum α est initium, ω verò terminus; ita Dominus asserit se esse principium omnium creaturarum, quas dicendo edidit; & finem, ad quem cunctas retulit: universas enim ex suâ bonitate, & propter semetipsum, ut in illis glorificetur, produxit. Cum igitur omnes homines, sive Judæi, sive Gentiles, ab illo tanquam Creatore prodierint, necesse est ut ad ipsum veluti ad finem suum ultimum redeant; eique utpote summo judici fiantur.

Ex ψ. 8. *Qui est, & qui erat, & qui venturus est.*

Erat quidem ipsoe Creator, dum eos in lucem emittebat; ab eo autem tempore est ipsoe Conservator; ac tandem erit ad remunerandum bonos, & plectendum malos, Iudex. Hæc sensibus ejusdem sententiæ, antea relatis à me, addenda putavi.

Explan. 2.
v. 4.

Ex ψ. 8. *Omnipotens.*

Potentiam quodque suam Dominus summam ostendit, dum cuncta eduxit ex nihilo; & deinceps prohibuit nè singulis momentis in nihilum reverterentur: sed illam eandem suam potestatem multò magis commonstrabit, dum efficiet ut sancti fruantur in Cœlis beatâ immortalitate; iniqui verò mediis in flammis inferorum numquam intereant, semper cruciandi.

Jer. 10. v. 6.
7.
ad Phil. 2.
v. 13.

Magnus es Tu, Domine; & magnum nomen tuum in fortitudine! Quis non timebit te; ô Rex gentium? & quis cum timore, & tremore salutem suam non operabitur?

EXPLANATIO IV.

Referens à nono ad duodecesimum versum Capitis primi, quo loco, tempore, & modo tradita sit Apocalypsis sancto Ioanni.

VERS. 9. Ego Ioannes, frater vester, & particeps in tribulatione, & regno, & patientiâ in Christo Iesu, fui in insulâ, quæ appellatur Pathmos, propter verbum Dei, & testimonium Iesu.

ÿ. 10. Fui in spiritu in Dominicâ die, & audiui post me vocem magnam tanquam tubæ.

ÿ. 11. Dicentis, quod vides scribe in libro, & mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asiâ, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphia, & Laodiciæ.

ÿ. 12. Et conversus sum ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum; & conversus vidi septem condelabra aurea.

VERS. 9. Ego Ioannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno, & patientiâ, in Christo Iesu.

EUSEBIUS ex Epistolâ servorum Iesu Christi, Viennam, & Lugdunum incolentium, fratribus Asiæ, & Phrygiæ conscriptâ de Martyribus, qui Lugduni perpassi sunt, hanc eorundem modestiam Martyrum refert. Isti, inquit, ipsius Christi, qui, cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed se ipsum exinanivit, formam servi accipiens, tam verè amuli, & imitatores erant, ut quamvis in tali gloriâ, & splendore locarentur; & non semel, atque iterum, sed sapius, ut martyres decet, pro fidei confessione acerba tormenta perpassi, bestiis objecti, ab eisdem denuò ablati, ignito ferro exusti, vibicibus lividi, vulneribus undique inflictiis excruciiati, non tamen se ipsi martyres esse predicarent; neque cuiquam nostrum copiam facerent illos eo nomine appellandi: sed si quisquam nostrum eos vel per literas, vel per sermonem, ut martyres, fortè salutavisset, graviter eum reprehenderent. Libenter enim martyris appellationem Christo fideli, & vero Martyri, Primogenito mortuorum, duci, & authori vitæ, quæ est ex Deo, concesserant.

Euseb. hist.
l. 5. c. 1. 2.

Matth. 20.
v. 23.
Apoc. 1.
v. 5.

Illam profectò eximiam animi modestiam, & humilitatem non dubitaverim præfatos Martyres didicisse ex beato Joanne, qui, quamvis paratus fuisset pro Christi nomine mortem atrocissimam Romæ perpeti, ac iccirco à Christianis tanquam Martyr haud dubiè laudaretur, utpote qui calicem à Domino sibi prædictum, quantum in se erat, bibisset; tamen, uti antè vidimus, unum Iesum Christum prædicabat tanquam *Testem*, seu Martyrem *fidelem*, ac *Primogenitum mortuorum*, qui verè erat immensâ erga homines charitate mortuus; & singulari suâ potestate à morte revocatus; cum ipse Ioannes tantum voluisset pro Christo mori; nec mortem reipsâ subiisset; sed ab imminente sibi nece miro salvatoris beneficio fuerat liberatus.

Euseb. hist.
l. 5. c. 2.

Præterea, quemadmodum Martyres Lugdunenses, non modò *martyrum* appellationem, quâ illos Christiani donare voluissent, ab se repellere studebant, sed etiam *tenuēs se solum*, & *abjectos Christi nominis Confessores* dicebant; & fratres obsecrabant cum lacrymis, ut preces pro illis ardentè, & obnixè Deo funderent, quò ipso discessu è vitâ opus, quod Deus tam benignè in illis incœpisset, cumulatè expleretur: Ita beatus Ioannes de se ipso humiliter, immò tantò humilius, quantò sanctior erat, sentiens, etsi magnam ex suâ præparatione ad Martyrium gloriam apud fideles fuisset assecutus, non illis se superiorem, seu meritis, aut virtute, sed coæqualem gratiam sortitum à Salvatore dicebat, cum assereret se illorum *fratrem*, & *participem in tribulatione*, & *regno*, & *patientiâ in Christo Iesu*.

Matth. 23.
v. 9.
ad Rom. 8.
v. 16. 17.

Quasi mentem suam aperiret his verbis; *Ego Ioannes, frater vester*, regeneratione spiritali vobis in Christo conjunctus: *unus est*, nobis *Pater in Cælis*, quem invocamus in uno spiritu; & cujus futuri sumus hæredes per gratiam ejus Unigeniti. Non nego, res est enim nota, quin jussu Domitiani immissus sim Romæ in dolium olei ferventis, quia Christum Dominum præ cæteris regibus *oleo lætitiæ*, ut loquitur Psalmista, hoc est, Divinitate *unctum* prædicabam; & postmodum protrusus sim in insulam satis asperam. Sed quæso, quid ex eâ varietate adversitatum mihi contigit, nisi jucunda quædam, & honorifica tribulationum vestrarum societas, cum alii ex vobis carcere, alii exilio, tormentis alii exquisitis vexentur? Illud verò, quod molestiæ plenum reputant infideles, ingens ego beneficium mihi à Salvatore collatum reor: *Si enim compatimur; & conglorificabimur; Si pro Christo quidpiam sustinemus; & coregnabimus cum illo*.

ad Rom. 8.
v. 17.
I ad Tim.
2. v. 12.

Ex v. 9. *Fui in insulâ, quæ appellatur Pathmos, propter verbum Dei, & testimonium Iesu.*

Joan. 21.
v. 22.

Insula illa, in quam, post superatos divinâ virtute ardores olei ferventis, pulsus est Ioannes, vocatur Pathmos, una ex Sporadibus, in mari Asiatico sita. Causa hujus exilii ea videtur unica, quòd Apostolus verbum Dei prædicasset, & testimonium de Christo filio Dei præclarum perhibuisset; sed liceat mihi addere, quòd nec mortuus fuerit mediis in æstibus olei accensi, nec postea occisus, sicuti omnes alii Apostoli interfecti sunt, ascribendum est verbo, & testimonio Domini Iesu, quo dixit se velle

Ioannem

Joannem manere sic, etsi cæteri ejus condiscipuli forent enecandi. Idcirco autem divina illum providentia in plagulam terræ, mari undique cinctam, amandavit, ut recordatus verbi Domini Iesu, dum ipsum de mari vocavit, fieret *hominum* illius insulæ piscator, eò immisâ evangelicâ sagenâ. Itaque fuit in dictâ insulâ, non solum propter verbum Dei, quod prædicaverat; sed etiam propter verbum, quod filius Dei dixit de illo, volens ut maneret, nec interficeretur; & propter verbum Evangelii illis insulanis annuntiandum.

Matth. 4.
v. 19.

Verf. 10. Fui in spiritu in Dominicâ die.

Cum verò in præfatâ insulâ commoraretur Apostolus, & Dominicam diem celebraret, verisimile est ex ejus in Christum pietate, & charitate, in memoriam reduxisse, se pari die vidisse Ierosolymis Dominum Iesum à mortuis suscitatum; ac vehementer optasse conspiciere illum in Cœlis viventem Deo, & fulgentem gloriâ. O qui æstus animi illius videndi optimum, & charissimum sibi Magistrum! Qui anhelitus cordis ejus ad tantam felicitatem! Quis languor animæ ipsius ad tantum bonum! Qui gemitus, quæ lacrymæ, dum dicebat sibi, *ubi est Deus tuus? Desiderium habebat ingens dissolvi, & esse cum Christo: permanere autem in carne necessarium* illi erat propter eos, qui in Christum credebant. Voluntati Domini obsequens sanctus Ioannes videtur mihi Asiaticas Ecclesias, quarum cura ei commissa fuerat, desiderasse videre ad confirmandum illas in fide. Undè referente Eusebio, ubi fuit ex insulâ Pathmo Ephesum reversus, etiam ad finitimas gentes proficiscitur, hic Episcopos constituturus, illic integras Ecclesias ritè dispensaturus; alibi certos homines sibi Spiritus sancti instinctu demonstratos in Clerum delecturus.

Ioan. 20.
v. 19. 26.
ad Rom. 6.
v. 10.

Pf. 41. v. 4.
ad Phil. 1.
v. 13.

ad Rom. 1.
v. 11.
Euseb. hist.
l. 3. c. 17.

At dum illo utroque desiderio, & videndi Dominum, & visitandi Ecclesias sibi commissas, Joannes perurgeretur, amantissimus Magister animum illius ad se rapuit; semotumque ab externis, & sensibilibus, Divino suo Spiritui intimè conjunxit. Deinde sese illi ostendit, non quidem per propriam speciem, sed sub mutuâtâ formâ Pontificis, præfatas Ecclesias sibi addictas visitantis; revelatque ei qualiter consistent, quisve futurus sit illarum status ad multa tempora; & quid opis queat illis, et absens, subministrare.

Apoc. 1. 5.
v. 13. c. 2.
& 3. ac totâ Apocalypsi.

Quomodo autem illa omnia ei à Domino revelata sint, juvat per partes explanare.

Ex verf. 10. Et audiivi post me vocem magnam.

Perlata est ad illum vox de Cœlo, ubi Verbum Incarnatum jam gloriose degit; eaque magna erat, tanquam autoritate Domini, qui est magnus, edita; procedensque ex magnâ illius erga Joannem, & universas Ecclesias charitate. Præterquàm quòd prolatura erat res magni momenti, quas excipere deberet discipulus magnâ cum veneratione, & pietate.

Luc. 1.
v. 32.

Vox illa erat, post me, inquit, utpote declaratura ei, tum quid faceret postea; tum illa quæ, postquam è vivis discesserit, eventura sint toti Ec-

Hervens in Apocalypsim.

C

clesiæ.

clesiæ; & ad quæ cognoscenda vis nulla naturalis suppetit, sicuti nec ea, quæ à tergo sunt, possumus videre, nisi quis illa per speculum nobis ostendat.

Ex vers. 10. *Tanquam tuba.*

Hæc autem vox aures concutiebat non minùs fortiter, quàm clangor *Tubæ*, quâ quondam Hebræi, jubente Deo, utebantur in præliis diebus festis, & anno Jubilæo. Vox enim illa cœlestis excitatura erat fideles ad pugnam cum vitiis, & hostibus salutis; provocatura piorum mentes ad laudes divinas; promissura pœnitentibus remissionem peccatorum; sanctis libertatem filiorum Dei perfectam; & perseverantibus in fide, & charitate cœlestem hereditatem, quemadmodum ex iis, quæ deinceps proponuntur in Apocalypsi, liquidò constabit.

Vers. 11. *Dicentis, quod vides, scribe in li'ro.*

Porrò vox illa similis tubæ hoc indixit Ioanni, ut quod illico visurus erat, ac penè jam habebat ante oculos, literis exararet, quippe quæ essent posterorum memoriæ commendanda, & Ecclesiis procul positis significanda. Quapropter subjungit.

Ex vers. 11. *Et mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asiâ.*

Iubetur Ioannes septem Ecclesiis Asiæ Minoris, cui potissimum præerat, scripta mittere, ut illæ curarent destinata sibi ad cæteras toto orbe diffusas Ecclesias perferri; sicque omnes fideles, quocumque loco, & tempore versarentur, rerum conscriptarum utilitatem perciperent.

Ex vers. 11. *Epheso.*

Ecclesiarum Asiæ Minoris Ephesus refertur prima, quia illarum præcipua est; & ibi diù, multumque Ioannes Evangelium prædicaverat; indèque Romam pro Confessione nominis Christi victus fuerat ductus. Statuerat etiam Dominus in primis idololatriam, quæ ex Templo Dianæ Ephesino, totius Asiæ famosissimo, pervagabatur in omnes gentes, evertere; magicasque artes, quæ à Paulo, & ab ipso Ioanne eâ in civitate magnâ ex parte destructæ, rursus ab Apollonio Thyaneo, nefando Dæmonum servo, excitabantur, abolere.

Ex vers. 11. *Et Smyrna.*

Smyrnam, quæ templum Homero consecravit, & de cuius ortu gloriatur, adjungit Dominus Epheso, non solum ut ipse, qui est *via, veritas, & vita*, se opponat Thyaneo, qui Epheso Smyrnam profectus est ad nequitias suas magicas disseminandas; sed etiam ut intelligamus Christianæ Religionis veritatem, ac Sanctitatem fabulis, ac spurcitiis Poëtarum successuram.

Ex vers. 11. *Et Pergamo, & Thyatira, & Sardis, & Philadelphia, & Laodicia.*

Pergamus Galenum, quem omnes honorant, quia medicam artem perfecisse credunt, edidit; templumque habebat Æsculapio dicatum, quod etiam se contulit Smyrnâ Thyaneus ille magus; magnoque ibi in honore habitus est. Sed futurum erat ut illa urbs salutis suæ consulens unum

Deum

Act. c. 19.

Philostr.
in vita

Apol.

Thyan. l. 4

c. 1. l. 7.

c. 10. l. 8.

c. 10.

Strabo l.

14.

Ioan. 14.

v. 6.

Philost. in

vita

Thyan.

l. 4. c. 2.

l. 8. c. 9.

Deum coleret ; ejusque Cives pluris facerent Jesum, qui morbis animorum mederetur ; ac peccatores ad ipsum contrito corde confugientes liberat ab æternâ morte ; perducitque ad vitam sempiternam, & beatam.

Philost. in
vitâ
Thyan. l. 4
c. 1. 3.

De Thyatirâ , Sardis , Philadelphiâ , & Laodiciâ , possem non absimiles observationes proferre ; sed illas tanquam minùs necessarias silentio prætermitto. Satis sit post Gregorium magnum adnotare, quòd *septem Ecclesiis scribit Ioannes Apostolus, ut unam Catholicam septiformis gratia plenam Spiritu designaret.*

S. Greg.
l. 17. c. 14.
in 26.
c. Iob.

Illæ verò septem Ecclesiæ , eo à sancto Joanne recensitæ sunt ordine, quo perlator Apocalypsis ex insulâ Pathmosâ proficiscens, ad illas juxta earum situm perventurus erat, sicuti constat ex scriptis, & Tabulis Geographicis, quemadmodum ante me observavit suis in Apocalypsim eruditis notis, Gallicè editis, Dionysius Amelottus Congregationis nostræ presbyter.

Vers. 12. Et conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum.

Statim atque ea, quæ prædicta sunt, audivit Ioannes, obvertit animum, & vultum, ut videret personam sibi loquentem. Divinam quidem operationem in sese, dum raptus fuit, persenserat : sed quis esset, Dominus ne, an Angelus ab illo Missus, qui ea, quæ relata sunt, tam grandi voce ipsi dixisset, cupiebat scire, ut congruam ei venerationem exhiberet ; ac mandatum ejus, quâ par erat sedulitate, exequeretur.

Ex vers. 12. Et conversus vidi septem Candelabra aurea.

Quid illa Candelabra significarent, Christus paulò post docuit Dilectum Discipulum, ut, quemadmodum ex primorum principiorum notatione animus ad consequentium scientiam pervenire potest, sic ex primâ illâ Candelabrorum aureorum notitiâ subsequantium in Apocalypsi cognitionem signorum assequeremur, toto animo ad Christum veritatis authorem, & observandissimum Magistrum conversi.

EXPLANATIO V.

Prima Visionis de Christo tanquam Summo Sacerdote, à decimotertio ad decimum sextum versum Capitis primi Apocalypsis.

VERS. 13. Et in medio septem Candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & præcinctum ad mamillas zonâ aureâ.

ψ. 14. Caput autem ejus, & capilli ejus candidi tanquam lana alba, & tanquam nix; & oculi ejus tanquam flamma ignis.

ψ. 15. Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti; & vox illius tanquam vox aquarum multarum.

ψ. 16. Et habebat in dexterâ suâ stellas septem; & de ore ejus gladius ex utrâque parte acutus exhibat; & facies ejus sicut sol lucet in virtute suâ.

Verf. 13. *Et in medio septem Candelabrorum aureorum similem filio hominis.*

Quo tempore septem Candelabra aurea cœlitus ostensa sunt Ioanni, apparuit ei Angelus formam humanam præferens similem illi, quam Dilectus Discipulus conspexerat in observandissimo Magistro, qui se filium hominis solebat dicere, cum in terris inter homines versaretur verus homo, natus per Spiritum Sanctum ex Virgine, quæ, ut mulier, nomine hominis, non secus ac vir, de quo sumpta est, nuncupatur.

Angelus is, Christum exhibens, *in medio septem Candelabrorum aureorum*, quæ, sicuti declaratur ab ipsomet Angelo sub finem hujusce capituli, septem Ecclesias, quibus iussus est Ioannes scribere, significant, erat. Quippe promisit Christus, *ubi forent duo, vel tres in nomine ejus congregati, in medio illorum*, ut ipsos tueretur, futurum. Quare amantissimus Salvator in medio præfatarum Ecclesiarum, quas Candelabra illa adumbrabant, præsentia sui Spiritus consistit, ut videat nè lumen gratiæ, quod in ipsis est, extinguatur; ac curet illud fovere, jugiter in eas infundens ex oleo Divinitatis Sancto, quo illum, utpote *Christum Domini, & Dominum*, delibutum scimus.

Ex verf. 13. *Vestitum podere, & præcinctum ad mamillas zonâ aureâ.*

Porro Christus, cum sit unctus præcipuè velut Pontifex, Ecclesias septem Asiaticas sibi à Deo Patre traditas, & in se credentes, illuminat tanquam Summus Sacerdos; quemadmodum Aaron, Sacerdos magnus, septem lucernas Candelabri aurei in Tabernaculo, cui præerat, collocati, accendebat. Propterea Christus, antiqui Sacerdotii figuras veritate Mysteriorum suorum adimplens, visus est Ioanni *Vestitus podere*, id est, tunicâ ad pedes protensâ, quali Pontifex Mosaicus utebatur in Tabernaculo, & in Templo.

Verum, nè quis hîc aberraret, velim advertat ex Sacris literis duplicem fuisse Pontificis tunicam talarem; lineam unam; & hacynthinam alteram. Lineâ solâ indutus erat semel in anno, dùm intrabat in Sancta Sanctorum; tuncque etiam præcinctus erat tantum zonâ lineâ. Sed
partes

Apoc. 1.

v. 20.

Matth. 18.

v. 20.

Ad Heb. 1.

v. 9.

Luc. 2.

v. 11. 26.

Exod. 30.

v. 7. 8.

Levit. 24.

v. 3.

Levit. 16.

v. 4.

præter hanc tunicam, & zonam lineam, Pontifex quotidiano fungens ministerio, in componendis, & accendendis lucernis Candelabri aurei, aliisque muniis, quæ ei à lege præscripta erant, obeundis, amictus erat tunicâ hiacynthinâ, in extremis partibus variegatâ, & ab humeris ad pedes demissâ; cingebaturque balthæo, ex auro, purpurâ, coccoque bis tincto, & bysso retortâ. Attamen hanc zonam, licet eo quadruplici modo distinctam, quis non judicet ab auro, velut ab ejus materiâ præcipuâ convenienter appellandam auream? Eâ verò Pontificem sub *mamillis* cingi solum testatur Hieronymus his verbis, *Lineam tunicam inter umbilicum, & pectus hoc stringunt balthæo, qui sub tegmine cocci, purpure, hyacinthi, & stamine byssino distinctus est.*

Exod. 28.
v. 37. 39.
c. 30. v. 7. 8.
c. 28. v. 32.
33. 34. 39.

Hier. Ep.
ad Fabiolam de vestitu Sacerdotum.

Philo libro de Temulentia.

Rationem illius diversitatis tunicarum, & zonarum Pontificiarum si quis cupiat scire, attendat quid Philo sacrarum rerum apud Hebræos interpretis non contemnendus refert. *Sacerdos, inquit, dum eum, qui est, solus est adoraturus, lineâ unicolore veste indutus est, ut puritate, ac simplicitate Deum purissimum, & simplicissimum colat; sed dum transit ad negotia publica, multicolore vestem assumit: cum enim magna sit in vitâ varietas, opus est variâ sapientiâ clavum tenentis gubernatoris.*

Hæc ille: quibus adjicio quodd, quia justitiâ incorruptibilis est, eique incumbit unicuique, quod suum est, tribuere, & diversis diversa conferre, quidam ex sacris Scriptoribus prædictam zonam Pontificis variegatam, cujus præcipua materies erat aurum incorruptibile, nuncupavit *justitiæ zonam*. Illâ autem ad mamillas cinctus erat Summus Sacerdos, ut ostenderet sibi esse cordi justitiâ; illamque se ita quibuscumque administraturum, ut omnem affectum humanum comprimeret; nec ullius misereretur in Iudicio, quandoquidem sic statutum esset lege Divinâ.

Ecclie. 45.
v. 9.
Exod. 23.
v. 3.

Matth. 5.
v. 17.
ad Heb. 9.
v. 11. 12.

Apoc. c. 2.
& 3.

Quocirca Christus, qui non venit solvere legem, sed, commutando ejus figuras in veritatem, adimplere, postquam ascendens in Cælum amictus, ut ita dicam, unicâ veste albâ luminis gloriæ suæ, introivit semel in Sancta illa superna tanquam Pontifex, non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sicuti solebat singulis annis Pontifex Mosaicus in Sancta Sanctorum Tabernaculi, sed per proprium sanguinem, quem in terrâ fusum, & iterum assumptum, illuc transtulit; apparuit Ioanni vestitus tunicâ hiacynthinâ; & præcinctus ad mamillas zonâ illâ, quam explicui, aureâ. Sic enim indutus, & in medio septem Candelabrorum aureorum stans, significavit se curam habere septem Ecclesiarum, illis Candelabris designatarum; singulisque consentanea dona gratiæ tribuere; ac quotquot ex illarum gremio delinquant, justè corripere, nullâ personarum acceptione habitâ, quemadmodum proximis capitibus Apocalypsis patebit. Sed antea juvat explicare reliquum habitum, & ornatum Christi, tanquam Pontificis, à sancto Ioanne visi.

Verf. 14. *Caput autem ejus, & capilli ejus candidi tanquam lana alba, & tanquam nix.*

Sacri nos libri edocent quodd Aaron cidarim lineam imponebat capiti, Levit. 16.
C 3 non v. 4.

non tantum quando solâ tunicâ lineâ indutus in Sancta Sanctorum intrabat; sed etiam dum Hiacynthinâ veste amictus, officio fungebatur quotidiano. Quis autem in dubium revocet *Thyram Byssinam*, quam tunc temporis gestabat Pontifex, fuisse candidissimam, ut eò gravior esset Divinæ Majestati, quò magis illi labe, & maculæ displicent? Maximus autem alicujus rei candor cui solet comparari? Nonne nivi? Ac propterea caput Aaronis, Thyra illâ ornatam candidissimâ, convenienter diceretur candidum ut nix.

Exod. 7. v. 7. Num. 33. v. 38. Hier. Ep. ad Fabiolam de vestitu Sacerdot. ad Hebr. 2. v. 5. Ulterius, cum Aaron esset octoginta trium annorum, quando ingressus est cum Moyse ad Pharaonem, ut educeret Israëlitas ex Ægypto, Pontificatumque exercuerit propemodum quadraginta annis, dubio procul capilli ejus, velut Senis tam longævi, quique extra illam Thyram byssinam suam videbantur, erant candidi velut lana penitus alba. Etenim Sanctus Hieronymus Thyram illam Sacerdotalem describens, inquit. *Est rotundum pileolum, quasi Sphaera media sit divisa, & pars una ponatur in capite; non habet acumen in summo; nec totum usque ad comam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit; atque ita in occipitio vitâ constrictum est, ut non facile latatur ex capite.*

Simili formâ, & habitu Christus tanquam Pontifex apparuit Ioanni: Visus est enim illi quasi gestans in capite Thyram Byssinam candore suo nivi comparandam, & capillos habens venerandâ canitie albedinem lanæ adæquantes. Id autem valdè congruè, cum annus, quo talem sese ostendit, esset Pontificatus ejus nonagesimus septimus: Quippe factus est Summus Sacerdos statim atque naturam humanam induit; ab eoque momento ad hoc usque tempus apparitionis suæ Ioanni effluxerant nonaginta septem anni, ut videre est apud Eusebium in Chronicis. Numerat enim ille Author annos Christi ab ejus nativitate, cum ait: *Iesus Christus Filius Dei in Bethleem Judæ nascitur, quo anno cepit Christianorum salus; qui & primus annus Christianæ salutis numeratur. Anno autem Christi nonagesimo septimo, inquit, sub Domitiano Apostolus Ioannes in Pathmos insulam relegatus Apocalypsim vidit.* Albedo igitur, quæ apparet cœlitus Ioanni, in capillis illius, qui Christum exhibebat, antiquitatem Sacerdotii ejusdem Christi, quod etiam æternum erit, designat; & candor Thyaræ, quâ Sacrum ipsius caput ornatur, munditiem animi ejus eximiam demonstrat. Quippe talis decebat, ut nobis esset Pontifex, Sanctus, innocens, impollutus, immò ipsamet Sanctitas, ac mundities.

Præterea dum canos illius capillos attendo, moveor ad venerationem summæ ipsius Sapientiæ, quæ cunctorum senum, seu presbyterorum, ac Sacerdotum prudentiam longè superat; quæque refert sapientiam Patris æterni, quem insignis Propheta vidit ut *Antiquum dierum, cujus capilli erant quasi lana munda.*

Ex vers. 14. *Et oculi ejus tanquam flamma ignis.*

Non dubium est quin Mosaicus Pontifex debuerit habere præ cæteris zelum Dei, cujus cultui quàm maxime addictus erat; zelum Sanctuarii, cui

cui deserviebat; zelum salutis hominum, pro quibus offerebat sacrificia; zelum denique adversus impios, qui se à vero Deo per idololatriam, moresque nefandos avertabant. Quantò magis Christus, Summus Sacerdos, summèque perfectus, illo quadruplici zelo flagrat? Ardorem illius zeli videre est in ejus oculis, per quos anima suos affectus indicat; propterea enim apparent scintillantes, micantesque *tanquam flamma ignis*.

Ardet quidem zelo Dei Christus, cum ea, *que placita sunt Patri, faciat semper*; ejusque gloriam summo studio prosequatur. Undè veriùs dixerit quàm olim Elias, *zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum*; ex eoque zelo *sullevabat* quondam oculos in Cælum, orans Patrem, & gloriam illius ardentissimè desiderans.

Talem verò zelum Templi habuit, ut in eo fuerit completum hocce Regii Prophetæ oraculum, *zelus domus tue comedit me*; nec non illud Malachiæ, *veniet ad Templum suum Dominator, quem vos queritis. Ecce venit; & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & emundans argentum; & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in justitiâ*. Id sanè ardenter peroptat Christus à sacerdotibus Christianis, qui Leviticis successerunt; eosque conspiciens tanquam sibi conjunctos Ministros, divini amoris igne, quem ejus oculi spirant, succendit.

Zelum autem illius pro salute hominum quis concipiat, aut eloquatur? Sufficiat dicere cum Paulo quòd *consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternæ, appellatus à Deo Pontifex*. Iccirco habitu Pontificio, & oculis flammantibus, ac capillis albedinem nivis, & lanæ referentibus, apparuit, ut ostenderet se ad emendationem hominum delinquentium idem innuere, quod olim per Isaiam aiebat, *auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Quiescite agere perversè: discite benè facere; & venite: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt*.

Postremò, nisi peccatores resipiscant, & infideles convertantur à simulacris, ut serviant Deo vivo, & vero, ignis ante Christum Summum Sacerdotem, & judicem *precedet, & inflammabit illos tanquam inimicos suos*. Quod quidem ipsemet oculis suis ardentibus, ac zelo justitiæ divinæ adversus impios succensis, significavit; sicuti dicitur in scripturâ quòd *Vidit Dominus illos, qui erant cum Dathan, Abiron, & Core contra Aaronem; & consumpsit eos impetu iracundiæ, & flammæ ignis*.

Vers. 15. *Et pedes ejus similes auricalcho, sicut in camino ardenti.*

Vel juxta autographum, *similes ari Libani in fornace ardentes*.

Nemo est, qui nesciat Moysen, cum accederet ad rubum, cujus in flammâ Dominus ei apparebat, audiisse ab illo, *Nè appropries huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est*. Eam ob causam Pontifex, & Sacerdotes Mosaici Sanctuarium, in quo erat Candelabrum aureum, & Altare Thymiatis, ingrediebantur nudis pedibus; eosque, & manus præcipiebantur lavare, antequàm illuc intra-

Ioan. 8. v. 30.

3. Reg. 19. v. 24. Joan. 17. v. 1.

Joan. 2. v. 17. Pl. 68. v. 10. Malach. 3. v. 1. 2. 3.

ad Heb. 5. v. 9. 10.

Isai 1. v. 16. 17. 18.

1. ad Thess. 1. v. 9. Pl. 96. v. 3.

Eccli. c. 45. v. 23. 24. Num. 16. v. 35.

Exod. 3. v. 5.

24 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

rent, nè fortè morerentur, si essent illoti. Quamobrem Christus, qui figurarum legalium veritatem in seipso exhibet, apparens tanquam Summus Sacerdos, visus est, non coopertis pedibus, sed nudis; iisque tam nitidis, & splendentibus, ut nitor illorum vividus, ac nativus non possit aptius comparari quàm æri candenti in fornace ardente: Rubor enim æris tunc ardore sibi commixto splendentis congruit non parum cum hominis sani, ac vegeti pedum benè lotorum rubore, quem calor venis infusus, carnibusque, ac pellibus respersus excitat, fovetque. Quodd si huiusmodi pedum comparatio cum ære candente apta est, ut mihi quidem videtur; quantò aptius refertur ea similitudo æris ardentis ad pedes Christi mundissimos, ardentes igne Deo, qui illis est infusus intimè, & convenientissimè superfusus?

Ex vers. 15. *Et vox illius tanquam vox aquarum multarum.*

Qui primò horum verborum genuinus videtur intellectus, hic est, quòd vox illa non absimilis fuerit ingenti sonitui aquarum copiosissimè, & magno impetu decurrentium. Sed dùm Scripturas, & antiqui Pontificis, cùm orationes funderet, sacrum impetum animo revolve, moveor, ut hæc quòque adjiciam, quæ præfata comparationis ostendent rationes.

Num. 16. Postridiè quàm ducenti quinquaginta proceres Synagoga, qui cum Core,
v. 1. 2. 3. Dathan, & Abiron, Moylis, & Aaronis auctoritatem ægrè tulerant,
35. 41. 43. igne consumpti sunt à Domino, murmuravit omnis multitudo filiorum Israël
46. 47. 48. contra Moysen, & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini. Tunc verò ingressus Moyses tabernaculum fœderis, dixit ad Aaron, tolle thuribulum; & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis: jam enim egressa est ira à Domino, & plaga desavit. Quod cùm fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam vastabat incendium, obtulit Thymiana; & stans inter mortuos, ac viventes, pro populo deprecatus est; & cessavit. Certè vox illa, quam tunc Summus Pontifex, orationem ad Deum fundens, emisit, aquarum multarum, quæ ignes, in quos injiciuntur, suffocant, vim maximam habuisse mihi videtur, cùm iræ divinæ incendium, quod ingentem Hebræi populi multitudinem devastabat, extinxerit.

Num. 20. Non multò post, cùm idem populus indigeret aquâ, & in seditionem ver-
N. 2. 3. 6. 11. teretur, ingressus Moyses, & Aaron in tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram; clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem populi huius; & aperi eis thesaurum tuum, fontem aque vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum: percussioque silice egressæ sunt aque largissimæ. Vox ergo, & clamor Aaronis Pontificis, petentis, obtinentisque à Domino copiosissimas, quæ tam numerofo populo sufficerent, aquas, vox fuit aquarum multarum effusiva.

Sed &, quia quotidie Deum orabat Aaron in tabernaculo pro universo cœtu filiorum Israël, idque peragebat ex magno fervore Spiritus divini, quo concitabatur, non immeritò verba, ex ore illius sic orantis copiosè prodeuntia, comparaverim aquis multis ex suâ scaturigine vi caloris interni

terni ebullientibus; gratumque murmur edentibus: undè & in Canticis anima sancta Spiritu Divino incitata, ac sese effundens ad utilitatem animarum, dicitur *fons hortorum; puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.*

Cant. 4.
v. 15.

Quæ cum ita sint de voce antiqui Pontificis precantis, multò veriora sunt de voce Verbi Incarnati Jesu Christi, Summi Sacerdotis novæ legis: *Semper enim est vivens ad interpellandum pro nobis; ejusque oratio, jugiter ex sacro illius pectore manans, mihi videtur tanquam aqua perenniter fluens è Cœlo in terram, ut ignem iræ divinæ, qui scelestos omnes pro-*

Ad Hebr.
7. v. 25.

tinùs absumeret, sopiat. Nonne etiam, cum in terris versaretur, dicebat? *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Et rursum, *Si quis sitit veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Vox itaque Christi, Sacerdotis Magni, orantis in Cœlo Patrem, ut fidelibus Spiritum suum copiosè conferat, vox est emittens uberrimè aquas cœlestes, quas promisit in se credentibus, ut æternarum rerum sitim suam, terrenis omninò despectis, restinguant.

Joan. 4.
v. 13. 14.
Joan. 7.
v. 37. 38.
39.

¶. 16. *Et habebat in dexterâ suâ stellas septem.*

Septem lucernæ, super aureum Tabernaculi Candelabrum collocatæ, non ei erant affixæ; sed pari facilitate, quâ ipsius calamis superimponerentur, poterant ab illis extrahi. Aaron autem Summus Pontifex, & filii ejus Sacerdotes collocabant eas suprà Candelabrum illud, ut à vespere usque mane lucerent coram Domino. Illas verò, cum mane extinguerent, componebant, hoc est, quidquid eæ immunditiarum ex oleo, & ellychnio noctu contraxerant, dimovebant, repurgabantque. Hunc in modum mundities & nitor, qualis sanè vasa omnia Sanctuarij decebat, servabatur iis in lucernis sacris, ex auro etiam purissimo fabrefactis.

Exod. 27.
v. 21.
1. Reg. 3.
v. 3.
Exod. 30.
v. 7.
Vatabl. in
hunc lo-
cum.

At quis hinc non intellexerit, quòd Aaron illas lucernas haberet in dexterâ suâ, sive dum eas Candelabro superimponebat, ut tempore suo lucerent; sive dum ipsas indè extrahebat, ut abstergerentur?

Porro notum est apud Hebræos septem illis lucernis significatas fuisse septem illas stellas, quas planetas dicimus: unde & ipse Hieronymus inquit, *septem lucernæ septem errantia astra demonstrant.* Ideoque juxta usum sacrae Scripturæ, quæ persæpe rem significatam usurpat pro ejus signo, dici poterat quòd septem illæ lucernæ erant septem stellæ. Præterquam quòd, sicut stellæ noctu micant, ita lucernæ illæ Candelabri aurei noctu tantum fulgebant. Quamobrem fas erat asserere Aaronem habere in dexterâ suâ stellas septem, dum eadem manu tenebat septem lucernas Candelabri sacri, quæ noctu dumtaxat, non secus ac stellæ, lucebant; & septem planetas significabant.

Philo. lib.
quis rerū
divin. he-
res.
& Hieron.
ep. ad Fa-
biolam de
Vestitu Sa-
cerdot.

Eapropter Christus, simul ac sese ostendit tanquam Summum Sacerdotem, in medio septem candelabrorum aureorum consistentem, appa-

Hervéus in Apocalypsim.

D

quis

ruit *habens in dexterâ suâ stellas septem*, veluti septem lucernis Candelabri Mosaïci nocte lucentibus quodammodò significatas; quæ tamen ex peculiari mente Christi designant nunc septem Ecclesiarum Abæ Præsules, uti paulò post ipsemet Christus declarabit. Etenim ipse, quatenus est summus Pontifex, illos Episcopos iis Ecclesiis, quibus præsunt, tanquam lucernas candelabris, superimponit, ut doctrinæ, virtutisque splendore luceant domesticis fidei; ac velut sidera, quæ noctis caliginem depellant, tenebras infidelitatis, atque vitiorum ex hominum mentibus expellant. Talem etiam illorum Præsulum curam Christus gerit, ut si quas ex infirmitate humanâ sordes peccati contraxerint, satagat expurgari; ipsorumque animas pristino decori restitui. Quòd si amissam recuperare contemnant munditiem, officioque suo, quo tenentur sibi commissas animas verâ luce perfundere, negligant defungi, minatur, sicuti patebit inferiùs, se illos è loco, quem indignè occupant, deturbaturum; ac consequenter fore, ut lux, quæ in eis superest, extinguatur. Secùs, si verbo, & exemplo fidelibus, ut par est, luceant, promittit se illis æternum gloriæ splendorem collaturum: *Qui enim, inquit Scriptura, ad iustitiam erudierint multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates fulgebunt.*

Ex v. 16. *Et de ore ejus gladius ex utrâque parte acutus exibat.*

Antiquum Pontificem non dubitaverim contemplari præferentem ore gladium bicipitem, quatenus erat supremus causarum quarumcunque difficillimarum iudex; compellerenturque ii, inter quos lites fuerant motæ, *sententiam ejus sequi, nec declinare ad dexteram, neque ad sinistram*: alioquin rebelles subiacebant morti. Numquid non igitur litigantibus coram Summo Sacerdote videbatur *de ore ejus gladius utrâque parte acutus exire*, quoties sententiam pronuntiabat, quam non possent sub pœnâ mortis ad dexteram, vel sinistram partem declinare?

Gladius iterùm utrâque parte acutus prodibat quodammodo ex ore Pontificis, dùm ipse portans Ephod in bello, sicuti Abiathar coram Davide, hortabatur populum ad pugnam, etsi numerosiores, fortioresque viderentur hostes. *Appropinquante enim pralio stans ante aciem Sacerdos, hæc ex præcepto Domini loquebatur ad populum. Audi, Israël, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrum; nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est; & pro vobis contra adversarios dimicabit.* Sanè beatus Paulus asseruit *Sermonem Dei esse vivum, & penetrabiliorem omni gladio.* Nec abs re dixerim Sermonem illum, quem jubente Domino proferebat Pontifex, fuisse gladium ex ejus ore prodeuntem, quo populus Israël armabatur; hostesque quaquaversum obvios obtruncabat.

Jam verò, ut illas ex antiquo Pontifice depromptas figuras ad Christum, veritatem ipsammet, transferam, nonne si quis ejusdem Christi Summi Sacerdotis, ac judicis parere decretis noluerit, plectendus est temporali, & æternâ morte; ac iccirco *non sine causâ Christus gladium portat*

Apoc. 1.
v. 20.
Matth. 5.
v. 15. 16.
ad Phil. 2.
v. 15.

Apoc. c. 2.
& 3.

Apoc. 2.
v. 5.

Dan. 12.
v. 3.

Deuter. 17.
v. 8. 9. 11.
12.

1. Reg. 3.
v. 7.
Deut. 10.
v. 2. 3. 4.

ad Heb. 4.
v. 12.

ad Rom.
A3. v. 4.

portat ore suo bicipitem, utpote qui binam illam mortem pervicacibus sententiâ, quam in illos pronuntiabit, sit illaturus.

Interea fideles sibi addictos provocat ad pugnam spiritalem cum hostibus Divinæ Majestatis, & salutis illorum repugnantibus. Unde sese exhibet proferentem ore gladium, quasi dicat in Cœlis, quod quondam in terris: *Non veni pacem mittere, sed gladium; veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam; & inimici hominis, domestici eius. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Certè ex Isaiâ, & Apostolo Dominus Iesus percutiet terram virgâ oris sui, & spiritu oris sui, ac labiorum interficiet impium. Christiani quodque verbo virtutis Christi corroborati, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, assumptes, vincent malignum.

Matth. 10.

v. 35. 36.

Matth. 10.

v. 28.

Isai. 11.

v. 4.

2. ad Thes.

2. v. 8.

ad Heb. 1.

v. 3.

ad Eph. 6.

v. 17.

1. Joan. 2.

v. 14.

Exod. 38.

v. 36. 38.

Ex v. 16. *Et facies ejus sicut sol lucet in virtute suâ.*

Advertendum est Pontificem antiquæ legis præferre solitum in fronte laminam ex auro purissimo, cui insculpta erant hæc verba, *Sanctum Domino*; eamque, quoties sanctuarium ingrediebatur, gestabat, ut ei, & populo placatus esset Dominus.

Hoc sanè ritu, & his sacris verbis monebatur Pontifex, ut quidquid cogitaret, quidquid diceret, quidquid perageret, sanctum esset; referretque ad honorem Divinæ Majestatis, cujus ipse erat præcipuus minister. Docebatur etiam oportere se esse tantâ virtute conspicuum, ut sanctitas illius cunctis pateret; emineretque supra cæterorum hominum sibi subditorum dotes; quemadmodum ea, quæ gestantur in fronte, videntur ab omnibus; superioraque sunt iis, quæ in inferioribus partibus corporis jacent.

Porro non dubium est quin lamina illa pontificalis multum flavesceret, rutilaretque ex summâ puritate auri, ex quo confecta erat; ideòque Pontifex, illam gestans, comparari eâ parte poterat Soli, qui dum purior est, ac vividior, non aliter apparet quàm flavus, aureique coloris, sicuti omnibus perspicuum est. Hinc author sacer, Simonem Sacerdotem magnum, & ornatu sancto præfulgentem contemplans, confert ipsum cum illo primario sidere: *Quasi Sol refulgens, inquit, sic ille effulsit in templo Dei.*

Ecc. 50.

v. 7.

Igitur Christus, cum apparuit tanquàm Pontifex, facie suâ, seu fronte, quæ pars est faciei eminentior, visus est rutilans ut Sol, dum purius, fortiusque nitet, ut significaret se esse verè Sanctum Domino, radiisque suæ Sanctitatis in cœlo, & in terrâ coruscare; ac tantâ Sanctitate eminere, ut ipsi Cœlestes Spiritus illam suspiciant; nec quidquam inter homines sit Sanctum, quod ab ipso non promanet. Quocirca dicitur ab insigni Prophetâ *Sanctus Sanctorum*; à Gabriele *Sanctus Dei Filius*; ab ipsis Dæmonibus, *Sanctus Dei*; & à beatis Seraphinis *Sanctus, Sanctus, Sanctus* præ admiratione perpetuò prædicatur.

Dan. 9.

v. 24.

Luc. 1.

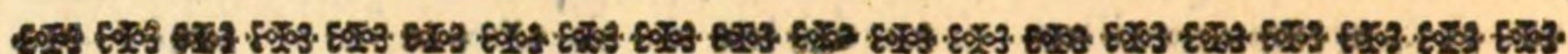
v. 35.

Luc. 4.

v. 34.

Isai. 6. v. 3.

Gratias Deo, qui, cum lex homines constitueret *Sacerdotes infirmitatem habentes*, dedit nobis unum, ac Summum Sacerdotem *Filium suum in æternum perfectum*, exemplar, & causam totius Sanctitatis.

EXPLANATIO VI.

*In Capitis primi Apocalypsis quatuor ultimos
versus, quibus Christus Joannem, ejus aspe-
ctu cœlesti territum, prostratumque confir-
mat, erigit, & docet.*

VERS. 17. Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tan-
quam mortuus; & posuit dexteram suam super
me, dicens, noli timere: Ego sum primus, &
novissimus.

ψ. 18. Et vivus, & fui mortuus, & ecce sum vivens in
sæcula sæculorum, & habeo claves mortis, &
infernî.

ψ. 19. Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet
fieri post hæc.

ψ. 20. Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in
dexterâ meâ, & septem Candelabra aurea: Sep-
tem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum; &
Candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

Verf. 17. *Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tan-
quàm mortuus.*

Ezech. c. 1.
c. 2. v. 1.
c. 3. v. 23.
64.

U M Ezechiel gloriam Domini, & quadrigam cœlestem
Cherubinarum, quam Deo dante, si ex ejus gratiâ vita
suppetit, peculiari commentario perspicuè, ni fallor, ex-
plicaturus sum, vidisset, territus corruit in faciem suam;
ac propemodum abscessit ab eo Spiritus. Daniel quodque,
ubi Gabrielem Archangelum, sub specie ducis Cœlestis, ad prælium pro
Dei populo mirabiliter accinctum, animadvertit, tanto timore perculsus
est, ut jacuerit exanimis: *Vidi, inquit, visionem grandem hanc; &
non remansit in me fortitudo; species mea immutata est in me; & emarcui,
nec habui quidquam virium.*

Dan. 10.
v. 8.

Ita dùm Christus Joanni sese exhibuit sub formâ cœlesti insuetâ, &
cultum dissimili ei, quâ in terris apparuit in similitudinem hominum fa-
ctus,

Ans, & habitu inventus ut homo; Dilectus Discipulus, qui suprà pectus amantissimi Salvatoris recubuerat, tanto terrore correptus est, ut ceciderit ad pedes ejus tanquam mortuus: Illa enim est, in sanctis etiam Prophetis, & Apostolis, quandiu in terrâ versantur, pusillitas, & imbecillitas humani ingenii, ut impar sit rebus cœlestibus, ac Divinis contuendis, nisi benignitate Domini, & gratiâ corroboretur: undè subjungit Joannes.

Ex v. 17. *Et posuit dexteram suam super me, dicens, noli timere.*

Sic Ezechiel, metu consternatus, divinam manum sensit sibi opitulantem; & vires tum animi, tum corporis præbentem. *Facta est*, ait, *super me manus Domini; & ingressus est in me Spiritus; & statuit me super pedes meos.* Daniel etiam inquit, *jacebam consternatus super faciem meam; & ecce manus tetigit me, & erexit me super genua mea, & super articulos manuum mearum; & ait ad me, noli metuer.*

Quemadmodum verò Dominus Ezechielem, & Danielelem erectos, confirmatosque docuit multa; ac potissimum Danielelem, quis esset is cœlestis Spiritus, quem viderat; pari modo Christus Joannem erudit de se ipso, quem sub insolitâ specie conspexerat. Quamobrem ait.

Ex v. 17. *Ego sum primus, & novissimus.*

Legimus apud Ilaïam, *Quis hac operatus est, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus; Primus, & novissimus ego sum.* Ac rursus, *hac dicit Dominus, rex Israël, & redemptor ejus, Dominus exercituum; Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus. Atque iterum; Ego ipse, Ego primus, & ego novissimus: manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cœlos.*

Apocalypsis autem hocce capite primo, versu octavo, hæc habentur, *Ego sum a, & w, principium, & finis, dicit Dominus Deus.* Et hoc versu decimo septimo, quem pertracto, *Ego sum primus, & novissimus:* Quæ duæ sententiæ simul conjunguntur in unam Apocalypsis capite vigesimo secundo, versu decimo tertio, his verbis, *Ego sum a, & w; primus, & novissimus; principium, & finis:* Undè patet illa tria idem prorsus significare; ac consequenter, cum Dominus dicit nunc dumtaxat, *Ego sum primus, & novissimus*, idem innuit ac cum dixit, *Ego sum a, & w, principium, & finis.*

Igitur Christus filius Dei, ac verus Deus, *primus est*, quia *primogenitus* est ante omnem creaturam, & *ipse est ante omnes*; & uti talis, est principium omnium, quia omnia condidit, *visibilia, & invisibilia.* Est verò *novissimus*, quia quemadmodum necesse fuit ipsum esse ante omnia, ut crearet omnia; ita oportet ut sit post omnia, quod cuncta conservet: Quippe Creaturæ nullam ex se ipsis vim habent, quâ subsistant; & si centum myriades annorum duraverint, relictæ sibi ipsis sequenti momento in nihilum ruent: quamobrem necessitas postulat ut Deus illarum Creator qui servaturus est ipsas, sit à se ipso post illas centum myriades annorum; ac deinceps sit semper ex æternitate suâ, & immutabilitate post quascumque

ad Phil. 2.
v. 7.

Ezech. 3.
v. 22. 24.

Dan. 10.
v. 9. 10. 12.

Ezech. c. 2.
& 3.
Dan. c. 10.

Isai. 41.
v. 4.
Isai. 44. v. 6
Isai. 48.
v. 12. 13.

Apoc. 1.
v. 8.
Apoc. 1.
v. 17.
Apoc. 22.
v. 13.

Ad Philip. 1 v. 15.
16. 17.

creaturas, ut illas, alioquin perituras, subsecuturis sæculis perenniter tueatur. Sic divinum illud oraculum, *Ego sum primus, & novissimus*, hoc primario sensu intelligendum est, Ego sum ab æterno, & in æternum: secundario autem sensu, Ego sum principium, & finis, nempe omnium creator, conservator, ac perfector.

Isai. 48. in
coment.
S. Hieron.

Hinc apud Isaiam, ubi habemus ex Hebræo, *Ego primus, & ego novissimus*, referunt Septuaginta, interprete ipso Hieronymo, *Ego primus, & ego in sempiternum*: additur verò ibidem, quod terram, & cælum creaverit. Quin etiam alium Isaiæ locum, quem ipse Hieronymus traduxit his verbis, *Ego Dominus, primus, & novissimus ego sum*, refert ex Septuaginta, *Ego sum Deus primus; & in hac, quæ ventura sunt, ego sum*.

Isai. 41.

Isai. 44.
v. 6.

Attamen Christus, filius Dei, iis sentibus, quos explicui, *primus, & novissimus*, non solum est Deus, juxta illam Isaiæ sententiam, *Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus*; sed etiam homo factus est propter hominum salutem. Quâ de causa subjungit Joannes.

ψ. 18. *Et vivus, & fui mortuus, & ecce sum vivens in sæcula sæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.*

Quasi diceret, Vivus sum, tamen, ut Summus Sacerdos, qualem me mox tibi cœlitus exhibui, constitutus à Patre in æternum perfectus, obtulerim me ad mortem tanquam hostiam pro peccatis hominum gratissimam Patri. Vitam autem, quam ex eo, qui mihi est erga Patrem, & genus humanum, amore profudi, resumpsi benignitate Patris, ac meo jure, tantâ cumulatam gloriâ, ut immortalitate beatissimâ perfruar; habeamque potestatem educendi è tumulis, ac quibuscumque aliis locis, ubilibet jacuerint, omnes mortuos, ut redivi sistantur mihi tanquam summo judici, pœnas pro pravis, aut præmia pro sanctis operibus excepturi.

Joan. 5. à
v. 21. ad
30.

Hæc Christus, cum in terris loqueretur, pluribus dixerat in civitate terrenâ Ierusalem; eaque retulit sanctus Joannes in Evangelio. Eadem aliis, & paucioribus verbis Divinus Magister inculcat è Cœlesti Ierusalem; & declarat Dilecto Discipulo.

Joan. 20.
v. 20. 21.

Quæ cum ita sint, inquit, *Noli timere*, & jacere quasi exanimis ex aspectu meo cœlesti: *Ego sum primus, & novissimus*; ab æterno in æternum, quod tibi honorificum est, proficuum, & volupe: etenim ab æterno te dilexi, & in æternum te diligam. Ut *primus* etiam unum te ex primis discipulis meis selegi; ac præcipuâ charitate inter collegas tuos complexus sum. Ut *Novissimus autem* te novissimum illorum, ac superstitem in terris volui, ut Ecclesiam, quam acquisivi sanguine meo, præsentia tuâ, & meo nomine foveas, eò majorem in Cœlis gloriam consecuturus, quod diutius mei causâ in terrâ commoraris. *Vivus sum*; noli timere quod appaream tibi resplendens è cœlo, quandoquidem dudum gavisus es viso me redivivo; & *pacem*, ac securitatem, ut eâ in perpetuum fruaris, tibi tunc contulerim. *Fui sanè mortuus*; sed tunc temporis non jacuisti exanimis; nec horrueras me dira quæque, ac probrosa patientem; immò steteras intrepidus juxta crucem; meque ei affixum suspexeras, & dilexeras.

dilexeras. Quamò magis oportet te interritum, & stantem, ubi videas me, non amplius exaltatum in Crucem cum dedecore, vel jacentem tanquam mortuum, sed elevatum cum gloriâ in Cœlum, ubi sto ad dexteram Patris; & ecce sum vivens in secula seculorum? Si diligis me, ut novi, Joan. 14. v. 18. velim gaudeas quòd jam sim apud Patrem, ab illo numquam discessurus; nec is mihi est animus, ut vita æterna, quâ perfruor, terreat te, atque exanimet; quin potius peropto, ut te exhilaret, ac refoveat; quippe sis in ejus consortium admittendus. Nam & habeo claves mortis, & inferni, ut è fauceibus mortis te eripiam; & redivivus meâ benignitate, & gratiâ vitam æternam consequaris.

Verùm piissimus Salvator, non tantùm ut timorem ex sui aspectu cœlesti incussum Joanni excuteret, dixit se primum, & novissimum; à morte suscitatum, semper victurum; & mortuos ad vitam revocaturum: sed etiam ea verba protulit, ut indicaret Dilecto Discipulo quâ potestate, dignitate, majestate jamjam traditurus esset ipsi peculiaria mandata; quâve scientiâ illustratus revelaret ei arcana plurima, etiam temporibus usque ad consummationem sæculi elapsuris futura. Quapropter ex præfatis verbis, *Ego sum primus, & novissimus; & vivus, & fui mortuus; & ecce sum vivens in secula seculorum, & habeo claves mortis, & inferni*, concludit.

v. 19. *Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc.*

Tanta mihi est Majestas, ut Deus sim ab æterno in æternum; *primus & novissimus*: tanta dignitas, ut quamvis causâ salutis hominum necem mihi indebitam subierim, tamen Sanctitate mortis meæ promeruerim resurrectionem meam, & vitam æternam; eamque mihimetipsi contulerim; *fui mortuus, & ecce sum vivens in secula seculorum*: Denique tantâ polleo potestate, ut Judex sim cunctorum hominum; ac propterea illos omnes è sepulchris sim evocaturus coram me, & à me judicandos; *Et habeo claves mortis, & inferni*. Fac igitur quod tibi, ut Deus, ut Salvator, ut Judex præcipio. Mandata Dei sunt, quæ observare debeat Creatura Deo suo subjecta. Præcepta Salvatoris sunt, quæ nemo salvandus respuat. Decreta Judicis sunt, executioni haud dubiè danda. *Scribe ergo quæ jubeo.*

Declaratâ ex præfatis verbis potestate, dignitate, & Majestate, quâ Dominus scribenda præcipit Joanni, sequitur ut subjiciam ob oculos legentium quâ scientiâ perfusus Cœlestis Magister Discipulo in terrâ versanti traditurus sit rerum ad extrema usque tempora futurarum cognitionem.

Quoties Dominus per Isaïam sese nuncupat *Primum, & Novissimum*, toties declarat se solum, & non Deos gentium, nosse, & suis priorum sæculorum Prophetis revelasse futura, quæ postmodùm evenerunt; ac iterùm scire, & patefacere quæ subsequenter sæculis sunt eventura. Sic cum prædicit futurum Regem Persarum Cyrum, qui subigat Babylonios, & libertatem concedat Israëlitis redeundi è captivitate Babylonica in terram suam, ait capite quadragesimo primo, *Ego Dominus pri-*

Isai. 41.
v. 4. 22. 23.

Isai. 44.

v. 6. 7.

Isai. 48.

v. 12. 14. 15.

16.

mus, & novissimus: ac postea, accedant, & nuntient nobis quaecumque ventura sunt; priora, quae fuerunt, nuntiate, & ponemus cor nostrum; & sciemus novissima eorum; & quae ventura sunt indicate nobis. Annuntiate quae ventura sunt in futurum; & sciemus quia Dii estis vos. Similiter capite quadragesimo quarto, Ego primus, & ego novissimus. Quis similis mei? Vocet, & annuntiet; & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura, & quae futura sunt, annuntient eis. Denique capite quadragesimo octavo, Ego primus, & ego novissimus. Congregamini omnes vos, & audite. Quis de eis annuntiavit hic? Dominus dilexit eum: faciet voluntatem suam in Ba'ylone. Ego, ego locutus sum, & vocavi eum. Accedite ad me, & audite hoc, non a principio in abscondito locutus sum; ex tempore, antequam fieret, ibi eram.

Ex illis Isaiae patentibus locis facile est rationem reddere verborum Christi à Caelo prolatorum Joanni, ut ei futurarum, & reconditarum rerum cognitionem traderet. Ego sum primus, & novissimus, ab aeterno, & in aeternum Deus: Ideoque antiqua, quae primis saeculis fuerunt, novi; & ea, quae novissimis temporibus eventura sunt, scio. Quippe, cum mea Aeternitas omnia tempora complectatur, cuncta, quae quibusvis temporibus contingere, vel accident, intellectui meo divino praesentia sunt, ac perspicua. Cum autem amore te prosequar aeterno, velim tibi nota facere arcana Coelestia, nec non plurima, quae ab aeterno decrevi futuris temporibus eventura. Scribe, ergo stupenda, quae vidisti in memetipso à caelis apparente tibi; & quae sint eorum significationes, ac quae oportet ex decretis aeternae sapientiae meae, & potestatis fieri subsequuturis saeculis.

ad Col. 2.

v. 9. & 3.

ad Col. 2.

v. 2.

Matth. 13.

v. 11.

Joan. 12.

v. 49.

Joan. 15.

v. 15.

Joan. 16.

v. 12.

Christus quidem, ut Deus, est vita aeterna; verum, ut homo, vitam humanam, & temporaneam in terris duxit, quamvis omnis plenitudo Divinitatis inhabitaret etiam in ipsius corpore Sacratissimo; atque omnes Thesauri sapientiae, & Scientiae essent absconditi in ejus animam Sanctissimam; tamen Humanitas illius Divinitatem sibi inditam non exeruit, nisi paulatim per quosdam actus mirandos, Deo dignos; nec divitias intellectus sui & thesauros cognitionis suae immensos protulit nisi per partes in gratiam discipulorum, prout Pater, cui suberat, vel praecipiebat, vel concedebat. Hinc ipse ait illis, vobis datum est nosse mysteria regni Caelorum; turbis autem non est datum. Qui misit me Pater ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Omnia quaecumque audiivi à Patre meo, nempe vobis dicenda, Nota feci vobis. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.

Illa certe Christi oracula fidem faciunt ipsum, tametsi plenum gratiae, & veritatis, non edocuisse discipulos nisi ea, quae vellet Pater. Optasset quidem ex propensione benignitatis suae amantissimus Salvator divitias sapientiae suae protinus, & copiosissime in omnes homines diffundere; sed severitate Patris aequissimam retinebatur, quod abjiciendus esset aliquandiu propter peccata hominum, quae exsolvenda susceperat; ipsique mortales indigni

indigni essent tam promptam, & tam uberem scientiam Dei percipere. Verum ubi Christus vitam Divino-Humanam eximjâ charitate profudit ad gloriam immensam Patris; eique plenariè satisfecit morte suâ sanctissimâ pro peccatis hominum, promeruit sibi ipsi gloriam; hominibus autem gratiam, quâ perfunderet selectos discipulos uberius sapientiæ suæ luce; eamque illorum ministerio in omnes gentes brevi tempore refunderet. Id præstitit tum per sese post resurrectionem suam, *per dies quadraginta* Act. i. v. 3. *apparens discipulis, & loquens eis de regno Dei, atque aperiens illis sen-* Luc. 24. *sum, ut intelligerent scripturas;* tum per Spiritum Sanctum, quem glorificatus Ascensione suâ in Cœlum effudit abundè in illos, quò docerentur omnem veritatem, muneri suo Apostolico perfectè obeundo convenientem, & nationibus scientiâ Dei imbuendis necessariam.

Sed præter illam gratiæ, & scientiæ divinæ effusionem, quam Christus, vitam suam profundens, promeruit; assecutus est pretio mortis suæ infinito, ut innumera alia arcana cœlestia, electis suis in terrâ degentibus proficua, sibi que gloriam, & adversariis confusionem allatura, revelaret. Docuit Apostolos quæ congruerent conversioni gentium peragenda: Docturus est Dilectissimum Discipulum, solum ex Apostolis superstitem, quæ decrevit juxta sapientiæ, & æquitatis suæ leges variis temporibus fieri, ut Ecclesiam suam in perpetuum tueatur; & adversantes ei potestates hujus sæculi dejiciat.

Eapropter videbimus Apocalypsis capite quinto solum Christum, *Quoniam occisus est*, dignum aperire librum, quo continentur arcana rerum futurarum beato Joanni revelandarum; & tum *adorabitur à Cœlitibus* Apoc. 5: v. 5. 12. 14. *tanquam vivens in sæcula sæculorum.* Nunc autem his verbis, quæ interpretor, ipsemet Christus dicit, *vivus*, nempe sum; & *fui mortuus*; & *ecce sum vivens in sæcula sæculorum*: scribe ergo, *quæ vidiisti, & quæ oportet fieri post hæc*: Morte enim, quam vltro passus est Christus, quasi esset seductor, tamen si esset ipsamet veritas, promeruit ut panderet fidissimis multa arcana cœlestia, & complura, quæ in terris futura sunt ad gloriam illius, & Ecclesiæ decus perenne. Victurus est etiam perpetuò ad dexteram Patris, ut *ponat inimicos suos scabellum pedum suorum.* ps. 109. v. 1.

Ex v. 19. *Scribe, quæ vidiisti cælitùs in me signa, quæ stuporem tibi injece-* ps. 109. v. 1. *runt; & quæ sunt*, idest, quid significant; nam paulò post Christus declarans Joanni significationem septem stellarum, & septem candelabrorum, quæ ei apparuerunt, ait, *Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum; & Candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.* Alio item sensu explananda mihi videntur hæc verba, *Et quæ sunt*, nimirum non tantum scribe quæ vidiisti in me apparente tibi è Cœlo, & quid significant; sed etiam ea, quæ sunt in septem Ecclesiis Asiaticis, illarumque præsulibus correctione, vel laude digna: ea enim tibi mox patefaciam.

Ex v. 19. *Et quæ oportet fieri post hæc.*

Posteaquàm Christus Apocalypsis capite secundo, & tertio septem Episcopis Asianis scribenda dictaverit Joanni, dicet illi statim initio Ca-

Hervéus in Apocalypsim.

E

pitis

pitit quarti, *Ascende huc; & ostendam tibi qua oportet fieri post hac.* Præparat igitur nunc illum ad scribendum ea, quæ post conscriptas Asiæ Præsulibus epistolas oportet fieri, tum ab ipso Christo, & Angelis, ac sanctis in Cœlo sibi astantibus, ut impietatem Ethnicam prorsus ex orbe universo eliminaret, & regnum in omnes gentes adipiscatur; tum ab impiis Dæmonum cultoribus adversus Religionem Christianam; tum ab ipsis fidelibus Christo addictis, ut patientiam suam, & potestatem ostendant.

ψ. 20. *Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dexterâ meâ; & septem candelabra aurea.*

Pro Sacramento, Græcè *μυστήριον*; nempe arcana, mystica, & sacra significatio septem stellarum, & septem Candelabrorum, hæc est.

Ex ψ. 20. *Septem stellæ, non quidem reipsâ, sed significatione suâ ex mente Christi, Angeli sunt septem Ecclesiarum.*

Quemadmodum enim stellæ creatæ sunt, ut discussâ noctis caligine terram suâ luce perfundant; sic Episcopi constituti sunt, ut tenebris errorum, vitiorumque depulsis, mundum impleant doctrinæ suæ, ac virtutis splendore. Sicuti etiam stellæ in Cœlo sitæ sunt, ut cœlestes influxus in terram emittant: ita Præsulum mentes oportet in cœlestibus versari, ut hominibus terræ defixis amorem cœlestium inspirent. Præterea, non secus ac stellæ, quod altiores sunt, eò minores videntur, quamvis revera sint maximæ; sic consentaneum est, ut quod altius Episcopi dignitate supra cæteros homines erecti sunt, eò minores cunctis sese humiliter exhibeant. Hæc de Episcopis dixi, comparatione illorum factâ cum stellis.

Cur verò eosdem Præsules Christus nuncupaverit Angelos, declarabo. Compertum est ex lectione Prophetarum, *Angelos Deo assistere*; ipsique *ministrare*. Similem in modum Episcopi astant Majestati Divinæ; eique servant, tam suo, quam eorum, quibus præsunt, nomine. Angeli omnes sunt *administratorij Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*. Sic Episcopi *Ministri Christi* sunt; ab eo, ut fidelibus æternam salutem procurent, deputati. Castos, & temperantes Episcopos oportet esse tanquam Angelos, ita ut de illis meritò dicatur, quod *Non sint in carne, sed in spiritu*; & dùm videntur cum hominibus manducare, *cibo invisibili* verbi divini utantur. Sicut Angeli timorem, quem aspectus sui fulgore sanctioribus etiam viris aliquando incutiunt, benignitate suâ discutunt; ita Præsules quos splendore dignitatis suæ terrent, comitate suâ deliniant.

Verùm non satis est Angelis in universum spectatis comparasse Episcopos; lubet illos cum variis Spirituum Cœlestium ordinibus conferre.

Ardeant, ut Seraphim, igne charitatis divinæ Episcopi. Luceant, veluti Cherubim, lumine sapientiæ, & scientiæ Dei. Sedentes in Thronis, ipsi tanquam Throni Cœlestes Divinam in se ipsis ita recipiant Majestatem, ut *impleantur in omnem plenitudinem Dei*. Vocentur Domini; sed per illos, quasi per Angelicas Dominationes, *Dominetur Dominus, qui est super omnia Deus benedictus*. Sic potestatem in subditos exercent, ut Cœlestium Potestatum

Matth. 5.
v. 14.
ad Philip.
3. v. 20.

Matth. 20.
v. 26.

Dan. 7.
v. 10.
ad Heb. 1.
v. 14.
1. ad Cor.
4. v. 1.
2. ad Tim.
2. v. 10.
ad Rom.
8. v. 9.
Tob. 12.
v. 19.

ad Eph 3.
v. 19.
Judic. v. 9.
ad Rom 9.
v. 5.

Potestatum exemplo, *Non possint aliquid adversus veritatem, sed pro veritate; sintque ad adificationem, & non ad destructionem.* Virtutibus omnibus, ad instar Virtutum Angelicarum, sint ornati; & tanquam Principatus Cœlestes, primum ea, quæ aliis facienda proposuerint, agant. Similes erunt Archangelis, si majora, nempe spiritualia, & sacra quæque per se ipsos obierint; minora verò, nimirum temporalia, per alios inferioris gradus probatos viros exequantur. Ultimi tandem ordinis Angelorum censebuntur imitatores, cum ea, quæ superbiorum oculis vilissima videntur in Domo Dei, piâ, & humili sedulitate, ac prudentiâ providerint.

2. ad cor.
13. v. 8.
c. 10. v. 8.

Iis, quæ relata sunt, fideles intelligent cur Episcopos, tum stellis, tum Angelis Dominus comparaverit. Accipiant jam quibus de causis Ecclesias Candelabris, & quidem aureis, designaverit.

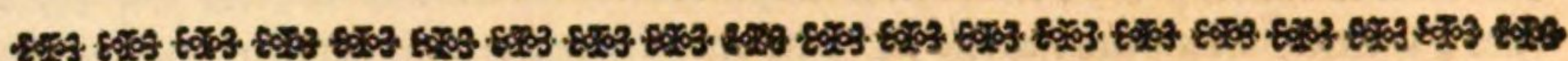
Ex *ψ. 20. Et Candelabra septem, septem Ecclesia sunt.*

Non secus ac Candelabris superimponuntur lucernæ, quæ domibus illuceant: sic Ecclesiis supereminent Episcopi, ut doctrinæ, & vitæ suæ splendorem eximium in omnes domesticos fidei diffundant. Quemadmodum etiam Candelabra lucernis recipiendis aptantur quàm maximè: ita Congregationes fidelium, Ecclesias constituentium, coaptent se ad amissim gratiâ divinâ, & cooperatione suâ, ut micantes Episcoporum virtutes, scientiamque fulgentem excipiant. Quocirca sicuti Candelabrum Tabernaculi Mosaici erat ex jussu Domini septiforme, septem lucernas continens: sic unaquæque Ecclesia septem dona Spiritus sancti in sese semper habeat; hisque etiam septem virtutibus, fide, spe, charitate, prudentiâ, justitiâ, fortitudine, ac temperantiâ perpetuò resplendeat.

Matth. 5.
v. 15.

Septem verò Candelabra, septem Ecclesias Asiaticas significantia, erant aurea: Etenim aurum incorruptibile, omnium metallorum pretiosissimum est: At fideles, ex quibus coalescunt Ecclesiæ, *Regenerati sunt in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem, conservatam in cœlis; & oportet ut probatio fidei illorum, multò pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniat in laudem, & gloriam, & honorem in revelatione Iesu Christi.*

Apoc. 1.
v. 10.
1. Petr. 1.
v. 3. 4. 6. 7.

EXPLANATIO VII.

*Referens ad Onesimum Episcopum Ephesinum
septem primos versus Capitis se-
cundi Apocalypsis.*

- VERS. I. Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui te-
net septem stellas in dexterâ suâ , qui ambulat in
medio septem Candelabrorum aureorum.
- ψ. 2. Scio opera tua , & laborem , & patientiam tuam,
& quia non potes sustinere malos , & tentasti
eos , qui se dicunt Apostolos esse , & non sunt , &
invenisti eos mendaces.
- ψ. 3. Et patientiam habes , & sustinuisti propter no-
men meum , & non defecisti.
- ψ. 4. Sed habeo adversum te , quòd charitatem tuam
primam reliquisti.
- ψ. 5. Memor esto itaque undè excideris , & age
pœnitentiam , & prima opera fac : Sin autem, ve-
nio tibi , & movebo Candelabrum tuum de loco
suo , nisi pœnitentiam egeris.
- ψ. 6. Sed hoc habes , quia odisti facta Nicolaïtarum,
quæ & ego odi.
- ψ. 7. Qui habet aurem , audiat quid Spiritus dicat Ec-
clesiis. Vincenti dabo edere de ligno vitæ , quod
est in Paradiso Dei mei.

vers. I. *Angelo Ephesi Ecclesia scribe.*

1. Reg. 4.

v. 15.

1. Reg. 3.

v. 13.

6. 2. v. 12.

ERSPICUUM est in Sacrà Scripturâ Summum Ponti-
ficem , qui vocabatur Heli , circa nonagesimum octavum
ætatis suæ annum , graviter fuisse à Deo reprehensum , quòd ,
cùm novisset filios suos indignè agere contra Dominum , &
contra officium Sacerdotum ad populum , non corripuerit eos,
que admodum oportuit. At Iesus Christus , Filius Dei , in æternum
perfectus , qui Sacerdotium Summum assecutus est à Patre , ut non modò
perficeret

perficeret legem, verum etiam suppleret defectus Sacerdotii antiqui, & eorum, qui illud perperam exercuere, non potest non corripere Sacerdotes sibi subditos, qui minus dignè munia sua obeunt; ac in Sacris Ministeriis suis nonnihil delinquant. Quapropter, cum tempus, quo Christus Apocalypsim confert, sit ab illius Incarnatione, sive ab ordinatione, & consecratione ejus in Summum Pontificem, *nonagesimus octavus annus*, hoc ipso anno erga Ecclesiæ suæ ministros, quorum institutor, & Pater est, agit sanctius, ac justius, quam se gesserit Heli pari anno vitæ suæ erga filios suos Sacerdotes, gravissimè in Deum, & in plebem peccantes.

Euseb. in Chron. numerans annos Christi, ab ejus tantum natiuitate, collocat Apocalypsim traditionem an. 97. 1. Reg. 3. v. 1. 20. 1. Reg. 3. v. 18.

Charissimo autem Discipulo, ac fidissimo sibi in omnibus Ministro libenter utitur Dominus, ut illam correptionem suam Episcopis delinquentibus significet; quemadmodum Deus *Samuele ministrante sibi, & fidei Prophetâ*, usus est ad sententiam, quam adversus Heli, & filios ejus in quos protulerat, denunciandam. Samuel quidem vivæ vocis oraculo declaravit ipsi Heli, cui aderat, divina decreta: Cum verò ab illis Episcopis, qui corripiendi sunt, Joannes absit; nec liceat ei illos adire, scribenda jubet Dominus, quæ in ipsos dicturus est tanquam Summus Pontifex, & Iudex.

Ephesinum Episcopum in primis corripit, quod Ephesus esset omnium Civitatum Asiæ præcipua; in eâque paulò antè commoraretur Joannes. Is autem Præsul erat *Onesimus*, qui ex Martyrologio Romano *conversus ad fidem à Paulo Apostolo, Ephesiorum Episcopus ab eodem post sanctum Timotheum ordinatus est*; quique superstes fuit post obitum sancti Joannis, ut patet ex Epistolâ beati Ignatii Martyris ad Ephesios inferiùs à me multis in locis referendâ: in eâ enim, sicuti etiam Eusebius annotavit, *mentionem facit Ignatius Onesimi, qui Ecclesiæ Ephesinae Pastor erat*.

Martyr. Rom. 16. Febr.

Euseb. hist. l. 3. c. 30.

Ex v. 1. *Hac dicit, qui tenet septem stellas in dexterâ suâ.*

Dùm populum suum Deus corripiebat per Prophetas, suggerebat illis, non solum quid sentiret, sed etiam quid ejus auctoritate dicerent: undè consueverant hanc præfationem, *hac dicit Dominus*, omnibus sermonibus suis præmittere, quod populus illos, *non ut verba hominum, sed tanquam verba Dei, sicuti verè erant*, exciperet; majoremque ex illis fructum perciperet. Ita nunc Christus, homo Deus, cum Episcopos admonitos velit operâ Dilecti Discipuli, non tantum ei indicaturus est quid delinquant; quidve ipsis, ut resipiscant, præcipiat; sed & ipsamet verba, quæ illius nomine debeat scribere, dictitabit.

1. ad Thess. 2. v. 13.

Quamobrem jubet ut scribat Ephesino Episcopo, *hac dicit, qui tenet septem stellas in dexterâ suâ*. Perpendat præfatus Antistes eum, qui ipsi loquitur, esse Christum, Summum Pontificem, à quo Episcopi, Stellis antea significati, non minus pendent quam res ab eo, cujus sunt in manu.

Nuillus quoque est Præsul, qui Christo, velut organum causæ primariæ conjunctum, sacris in ministeriis non debeat coagere, sicuti manus cum animâ,

animâ, cuius est unum ex præcipuis ejus organis, id, ad quod ab illâ movetur, agit. Deinde peroptat Dominus, ut sciant Antistites se tam charos esse ei ac illa, quæ ad ornamentum, vel etiam ad ostentationem in dexterâ gestantur, amari solent ab ipsis, qui illa gestant: amor autem, quo Christus erga Præsules sibi in officio sacerrimo conjunctos, propensus est, movet eum ut vehementer cupiat illos splendore virtutum, ac doctrinæ lucere tanquam sidera.

Exod. 30.
v. 7.

Nec mirentur, si illos præ se ferens in manu, corripiat ipsos, ut nubes vitiorum, aliasve maculas iis superfusas abstergat, cum Mosai-
cus Pontifex septem lucernas, quæ veluti stellæ noctu lucebant in Tabernaculo, curabat emungi, ut fuligine illarum detergâ clariùs fulgerent.

Ex v. 1. *Qui ambulat in medio septem Candelabrorum aureorum.*

1. Petr. 1.
v. 16.

Exod. 25.
à v. 31.

Pontifex ille veteris legis curam quodque adhibebat, ut Candelabrum aureum, cui eæ septem lucernæ superimponebantur, semper niteret ad decorem Domus Dei: sic Summus Sacerdos Christus providet, ut non tantum Episcopi, lucernis sacris, ac stellis comparati, sed etiam Ecclesiæ, Candelabris significatæ, virtutibus perpetuò niteant ad gloriam Divinæ Majestatis; quippe desiderat ut omnes in eum credentes *Sancti* sint, *sicut & ille Sanctus* est.

Quia verò Candelabrum Tabernaculi aureum ita fabrefactum erat, ut ex uno ejus stipite prodirent sex rami, tres videlicet ex utroque latere; Pontifex, circa stipitem medium stans, facile perspiciebat, quo in statu esset totum Candelabrum; præstabatque illico quidquid necesse erat ad decorem illius, & splendorem; nimirum à stipite ad singulos ramos sese circumferens, quidquid eis inerat pulveris, olei, ac fuliginis, abstergebat. Pari modo Christus septem Ecclesias Asiaticas, septem Candelabris aureis adumbratas, mente perambulat, ac visitat, ut, si quam contraxerint, labem deleat; congruumque eis decus conferat.

Cum autem in cursu visitationis suæ spiritualis animadverterit Ephesinam Ecclesiam, ejusque Episcopum non in eo esse statu, quo vellet, præcipit scribendum præfato Antistiti, quid in ipso, ejusque Clero, & populo reprehendendum judicet; ac quâ ratione illud emendent.

v. 2. *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam.*

Matth. 25.
v. 24.

Servus ille piger, Evangelicâ parabolâ diffamatus, ut suam, si posset, excusaret segnitiam, ausus est nimis severitatis Dominum arguere: Sed Dominus, nè ab Ephesino Episcopo austerus existimetur, increpationem suam laudibus ejus benignè emollit; animumque delinit, priusquam acrimoniâ quâdam salubri pectus ejus afficiat. Quapropter ait, *Scio opera tua*, pietatis in Deum, & charitatis erga proximum, quæ dudum, ac persæpè exercuisti. Novi labores, quos in Evangelii predicatione, quæ tibi commissâ est, suscepisti, sive ut Christianos confirmares in fide; sive ut ad eam perduceres non credentes. Comperta mihi est *patientia tua*, in sufferendis malis, quæ tibi, & Ecclesiæ tuæ illata sunt ex persecutione Infidelium; multumque tibi tribuo quod mei causâ aliquid perpessus sis.

Martyrol.
Rom. 16.
Febr. de
Onesimo.

Ex

Ex vers. 2. *Et quia non potes sustinere malos.*

Sic autem Dominus laudat patientiam Onesimi, ut commendet maxime zelum illius in abigendis, sicut mihi videtur, Carpocratianis, Cerinthianis, aliisque nequissimis Hæreticis, qui tunc temporis grassabantur; & tanquam lupi rapaces conati fuerant gregem ejus invadere. Ipse enim, ut pote Pastor Bonus, non passus est feras illas immanes in ovile suum irruere; nec vel unam ovium suarum mactare: sed magno animo belluas illas repulit; oves autem suas diligenter custodivit, quemadmodum paulò post confirmabo ex Epistolâ Sancti Ignatii Martyris ad Ephesios.

Ex vers. 2. *Et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & invenisti eos mendaces.*

Referente Sancto Irenæo, Carpocratiani, & Cerinthiani ad velamen malitiae suae divino nomine Christiano, quod sibi arrogant, a'utuntur; atque etiam ad tantum elationis provecti sunt, ut quidam similes se esse dicant Iesu: quidam autem adhuc secundum aliquid illo fortiores: tametsi in tantum insaniam effrenati sint, ut omnia quacumque sunt irreligiosa, & impia, potestatem habere operandi se dicant.

S. Iren. l. i.
de Hæres.
c. 24.
de Carpocratianis,
seu Gnostici

Eapropter Hæreticos illos, qui non modò Christianos se asserunt, sed etiam jactitant Apostolos esse, sive missos, non secus ac Iesum, à Deo Patre Ingenito; sive delegatos ab ipsomet Christo, præfatus Onesimus tentavit; hoc est, examinavit; missionemque illorum, doctrinam, & mores discussit. Inde autem comperit eos mendaces esse, quippe qui doceant veritati contraria, tum de Deo, quem negant esse mundi Creatorem; tum de Christo, quem mentiuntur è Joseph natum; ac consequenter probè novit Onesimus illos Hæreticos, nec à Deo Patre Ingenito, nec à Christo Domino Missos esse, sed à Diabolo, cujus etiam Spiritu nequam, & immundo perciti, artes Magicas exercent; ac vitam luxuriosam ducunt. Quamobrem illos tanquam veritatis, & sanctitatis corruptores abegit Onesimus.

Id infertur
ex loco ci-
tato S. Ire-
næi.
Ex S. Iren.
ibidem.

Huic explanationi verborum Apocalypsis apprimè consonat, quod sanctus Ignatius, paucis annis ab Apocalypsi traditâ, scripsit Ephesiis, dum esset Smyrnæ, quò illum vinctum, & Romam ducendum, inviserat Onesimus Ephesiorum Episcopus. Hæc enim Veracissimus Martyr de Ephesiorum fide, ac zelo, quas quidem virtutes verbo, & exemplo sui Episcopi, quem plurimum commendat, provocati exercebant, refert.

Numerosam, inquit, vestram multitudinem in Onesimo, viro nunquam satis ob charitatem predicando, vestro autem Episcopo, excepi, quem opto juxta Christum Iesum vos amare, omnesque vos illius similes esse. Benedictus Deus, qui donavit vobis talem habere in Christo Episcopum. Et aliquanto post ait, Onesimus supra modum laudat vestrum decentem, compositumque ordinem; quodque omnes secundum veritatem vivitis; & quòd inter vos nullus sit hæresis locus. Deinde inquit, nonnulli improbissimi solent malo dolo nomen quidem, nempe Christianum, circumferre; sed patrant quedam indigna Deo; & sentiunt quæ pugnant cum Dei doctrinâ, quos oportet vos, ut feras evitare. Ac

S. Ignat.
ep. ad
Ephes.

postea

postea, novi nonnullos per vos transeuntes habere perversam doctrinam peregrini, & maligni Spiritus, quibus negastis transitum ad spargenda zizania; obturatis auribus, ne reciperetis errorem, quem docent; persuasum habentes Spiritum illum populi seductorem, non Christi, sed sua ipsius loqui; mendax enim est.

¶ 3. Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.

Verum, etsi zelo Domini commotus Onesimus impios illos, & nequissimos hæreticos non ferret apud se, suamque Ecclesiam consistere: tamen patientissimus erat erga gentes, quæ commorabantur Ephesi; nec dum in Christum crediderant. Ex iis enim, quæ Paulus scripserat Timotheo, didicerat Onesimus Timothei successor, oportere servum Domini mansuetum esse ad omnes; patientem; cum modestiâ corripientem eos, qui resistunt veritati, nequando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à Diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. At quamvis Onesimus benignum se præberet Ethnicis, nihilominus ab illis opprobria, maledicta, graviaque alia incommoda patiebatur; nec tamen animo deficiebat; sed æquanimiter tolerabat; ac imitator Pauli, à quo ordinatus fuerat, cum malediceretur, benedicebat; persecutionem patiens, sustinebat; blasphematus obsecrabat; & in omnibus exhibebat semetipsum ut Dei ministrum in multâ patientiâ.

Hanc, quam interpretatus sum, Onesimi Ephesiorum Episcopi patientiam, luculenter declarat etiam in Ephesiis à suo Antistite præclare institutis Sanctus Ignatius. Gaudeo, inquit, de vobis, quod pro aliis hominibus indefinenter oratis: est enim ipsis spes poenitentiae, quod Deum nanciscentur. Convertite itaque ipsos, ut vestra disciplina se tradant. Sitis vos adversus iras eorum, humiles; & eorum maledictis opponite intensas, continuasque preces. Efferos mores illorum mansuetudine vincite, iracundiam lenitate. Efficiamus eos fratres benignitate, & humanitate. Imitemur Dominum, qui convitiis latus non regessit convitia; cum pateretur, non comminabatur; sed pro inimicis orabat. Si quis plus latus, plura tulerit, hic beatus est. Si quis defraudatur, si quis spernitur propter nomen Domini, hic verè est Christi.

¶ 4. Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti.

Stupendum sanè, quod Onesimus à Christo primum, & deinde ab Ignatio de fide, zelo, & patientiâ tantopere laudatus, vituperetur ab eodem Christo iusto iudice, quod Charitatem suam primam reliquerit! Stuporem augebit, atque etiam fastidium fortassè nonnullis pariet, quod illa Apocalypsis verba velim ad ipsum Onesimum transferre, cum Sanctus Ignatius, per quem haud dubiè Christus loquebatur, eum appellaverit, Virum nunquam satis ob charitatem predicandum.

Iudicia Dei, fateor, abyssus multa: nec abs re dixerit Paulus, Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

Ignatius

Ignatius itaque externa, quæ sibi videbantur in Onesimo præclara, laudat: Christus verò internos Onesimi defectus arguit. Ignatius eximiam Onesimi, illum catenis constrictum Epheso Smyrnam convenientis, charitatem, quam expertus fuerat, evehit: at Christus Onesimum reprehendit, quòd pristina quædam charitatis officia, quæ dudum consueverat in Ecclesiâ Ephesinâ peragere, aliquando intermiserit absque ratione sufficienti. Denique Ignatius Onesimum monitis Beati Joannis jam emendatum commendat: Christus autem Onesimum adhuc delinquentem corripit; eumque adhortatur ut resipiscens prima charitatis, à quibus abstiterat, opera rursus efficiat.

Tribus, ut arbitror, illis modis solvi potest difficultas proposita, quæ negotium facessabat. Nunc explico, quantâ possum perspicuitate, quæ sit illa prima charitas, quam reliquisse vituperatur Onesimus. Vox Græca ἀγάπη, à Beato Joanne relata, ejusque solemnis significatio, apud primævos scriptores Ecclesiasticos trita, genuinum, ut reor, præfatæ sententiæ Apocalypsis sensum exhibet.

Quippe Tertullianus in Apologetico testatur convivium, quæ fiebant à Christianis inter se piè, temperanter, pudicè, modestè, & ex charitate, præsertim ad solatium pauperum, qui in eis admittebantur, solita vocari agapes. Cæna, inquit, nostra de nomine rationem sui ostendit: vocatur enim ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est. Quantiscumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum: siquidem inopes quòque refrigerio isto juvamus, quâ penes Deum major est contemplatio mediocrium.

Tertull.
Apolog.
c. 39.

Justinus autem Martyr sub finem Apologiæ suæ ad Antoninum Imperatorem, declarat Christianorum, tam Urbanorum, quàm Rusticanorum cœtus fieri die Solis, seu die Dominicâ; Tuncque post sumptam Eucharistiam, ditiores, inquit, si libet, pro suâ voluntate conferunt: Collecta deponuntur apud præpositum: Is subvenit pupillis, & viduis, & propter morbum, aliamve necessitatem egentibus; vinctis quòque, ac peregrinis; & in summâ curator sit omnium inopum. Ista Justinus.

Justin.
Martyr
Apolog.
ad Anton.

Tertullianus etiam affirmat pecunias illas in cœtibus Christianorum collatas distribui in gratiam pauperum ex vi charitatis, quæ Christianis est propria. Hec, inquit, quasi deposita pietatis sunt; & dispensantur egenis alendis, humandisque: Item naufragis, & si qui in metallis, & si qui in insulis, vel in custodiis, duntaxat ex causâ Dei sectæ, alumni confessionis sue sunt. Sed ejusmodi vel maximè dilectionis operatio notam nobis inurit penes quosdam; vide, inquiunt, ut invicem se diligant, & pro alterutro mori sunt parati.

Tertull.
Apolog.
c. 39.

Præterea Sanctus Ignatius Ephesiis scribens ait: Date operam, ut crebrius congregemini ad Eucharistiam, & gloriam Dei. Quando enim sæpius in idem loci convenitis, labefactantur vires Satane; & ignita illius ad peccatum jacula irrita resiliunt; vestra enim concordia, & consensus fidei, exitium illius, & satellitum ejus supplicium est. Non itaque vos ledet aliqua diabolica cogitatio, si perfectam habueritis in Christum & fidem, & charitatem.

Ignat. Ep.
ad Ephes.

Hervéus in Apocalypsim.

F

Idem

S. Ignat.
ep. ad He-
ronem.

Idem Sanctus Martyr sub finem ejusdem Epistolæ, *Omnes nominatim congregamini, obediētes Episcopo, & Presbyterorum cœtui, mente indivulsâ; frangentes panem unum, quod pharmacum immortalitatis est, vitamque in Deo concilians per Iesum Christum.* Scripsit quodque tam insignis Martyr, cum esset Philippis, Heroni Ecclesiæ Antiochenæ Diacono, qui successurus ei erat in Episcopatu, *Synaxes nē negligas; omnes nominatim inquire: & paulò post, Pauperes noli negligere, sicubi copia tibi adsit.*

Illis Tertulliani, Justinii, & Ignatii testimoniis perpensis, mihi videtur Onesimus Ephesiorum Episcopus *primam suam charitatem*, sive agapem, *reliquisse*, quod tempore persecutionis, quæ imperante Domitiano grassabatur Ephesi, undè Joannes victus abductus fuerat Romam, & Româ relegatus in Pathmosam insulam, plebem suam ad Eucharistiam non congregaret tam crebrò, quàm prius soleret; cum tamen illâ tempestate sæviēte fideles, si possent, debuissent convenire frequentius, ut sumpto Christi Corpore, & sanguine magis adversus Diabolum, ejusque Ministros roborarentur; paratioresque essent, si necessitas postularet, ad fundendum sanguinem pro Christo.

Fortasse etiam, quando Synaxes eâ in persecutione celebrabat Onesimus, non illam, quam antea, curam adhibebat, ut nullus fidelium conventibus sacris deesset; nec tam sedulò, quàm prius, per Diaconos inquirebat nominatim de singulis Christianis, nùm qui tenerentur adesse Divinis Mysteriis, præsentes essent; ac tandem, si aliquando noverat quosdam absque causâ rationabili abesse, non illos ita monebat, increpabat, urgebat, sicuti deberet. Iis igitur in rebus Onesimus, quemadmodum Sanctis nonnumquam accidit, quia homines sunt, humanâ quâdam complacentiâ motus, fortassis nimium indulgebat quibusdam Ephesiis, qui vel pusillanimes, vel prudentes apud semetipsos, plus æquo timebant, ne, si tam frequenter, ac ante persecutionem, convenirent ad Sacram Synaxim, magis occuparentur à persecutoribus; gravioresque pœnas subirent; & Ecclesia majus detrimentum acciperet.

Cum autem tunc temporis Ephesii minùs crebrò, & pauciores ad Divina Mysteria convenirent, minùs quodque, quàm antea, pecuniarum conferebatur ad solatium inopum; tametsi persecutionis illius sævitie plures, quàm prius, ad egestatem redigerentur Christiani.

Postremò rariora erant eo tempore divitum cum pauperibus ex dilectione sancta convivia, fortassis quod multi putarent persecutionis acerbæ tempus, non esse gaudii, sed mœroris; in eoque potius abstinendum, quàm convivandum.

Ignat. ep.
ad Smyrn.

Quapropter illa pietatis, & charitatis opera, quæ sicuti declarat Sanctus Ignatius ad Smyrneses scribens, solebant fieri auctoritate Episcopi, qui & illis præsidebat, non erant intermissa, vel aliquantisper neglecta apud Ephesios, nisi quodam assensu Antistitis Ephesini.

Igitur, ut ea, quæ dixi, resumam, Onesimus corripitur, quod *charitatem suam primam*, hoc est, quam antea consueverat exercere, relique-

rit

rit tempore persecutionis, quatenus omisit Ephesios tam crebro, & tam numerosos, ac prius, congregare ad opera charitatis, tum erga Deum in communione sacrae Eucharistiae, tum erga proximum in subventionem inopum, & convivii divitum cum pauperibus.

ψ. 5. *Memor esto itaque unde excideris.*

Quasi diceret Dominus; in memoriam revoca, Praesul Ephesine, qualis eras, qualisve esset populus tuus, dum Synaxes, agapaeve frequentius, quam nunc, curabas fieri: Quot, quantisque gaudiis spiritualibus tunc exultares: Quot gratiis coelestibus ex jugi perceptione, ac etiam crebra collatione Eucharistiae afflueres: Quam Sanctus Clerus tuus, & quam pius populus esset: Quot egenis, & quam copiose ex pecuniis, quae apud te deponebantur, subvenires: Quam grata mihi erat humilitas, ac modestia divitum accumbentium cum pauperibus: Quantam ferebant inopes jucunditate egestatem suam, quam sentiebant à divitibus tantopere honoratam: Quantum inde decoris accedebat Religioni Christianae: Quanta tandem tibi, qui illis operibus pietatis, & charitatis praereras, gloria, non tantum apud homines, sed etiam apud Deum contingebat. Haec mente revolve; & vide quam ex alto gradu virtutis excideris.

Ex ψ. 5. *Et poenitentiam age, μετανοήσων.*

Animum muta, & mores. Stude placere Deo magis quam hominibus, ut dignus sis servus Dei; ministeriumque illi frequentissimum cum universa plebe tua exhibe. Lacrymas uberes, ut dimittatur peccatum tuum, funde coram eo, cujus sanguinem aliquoties destitisti fundere ad altare in remissionem peccatorum tuorum, & Dioecesis tuae. Eò crebrius ora, quod minus, quam par erat, Clerum, populumque tuum ad orationem solemnem convocasti. Levioribus de causis aliquando abstinuisti à cibo, potuque coelesti: nunc ad emendationem illius culpa, à cibis terrenis plus solito abstine. Pauperes aliquali tua negligentia rariùs, quam oportuit, à divitibus refecti sunt: Tu, si Patrem pauperum vis offensum placare, dies aliquot priva te ipsum aliquantisper alimentis, quae tibi forent necessaria; & *potum tuum cum fletibus misce*. Denique peccasti, non tam frequentes, nec tam largas, quam antea, pecuniarum oblationes in solatium egenorum, quorum es curator, procurans; *Peccata tua eleemosynis*, saltem ut prius, copiosis redime.

Ex ψ. 5. *Et prima opera fac.*

Hortatur Dominus Onesimum ad Sacras Synaxes, & ad agapes tam crebro, quam ante persecutionem, celebrandas; ad idque, praeter rationes allatas, possum ex Ignatio, Irenaeo, & Thodoreto addere, quod nonnulli haeretici ex Menandro, & Basilide orti, asserentes Christum *putativè tantum, & non re ipsa, visum esse hominem, Eucharistias, & oblationes non admittunt, propterea quod non confiteantur esse carnem Salvatoris, quam pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit*. Idem haeretici *praecepta contemnunt; viduam, & orphanum despicunt; oppressum de-*

ad Galat.
I. v. 10.

Pf. 101.
v. 10.

Dan. 4.
v. 24.

Iren. adv.
Hæres.
I. c. 21.
22.

Ignat. ep.
ad Smyrn.

Theodor.
Dialogo 3.
contra Eu-
rych.

Ignat. ep.
ad Smyrn.

Matth. 25.
v. 40.

Luc. 3. v. 8.

1. ad Cor.

4. v. 1. 2.

Ep. Jac. 2.
v. 5. 6.

Jac. 2. v. 13

Ignat. ep.

ad Philad.

Euseb.

Hist. l. 3.

c. 23

Ruffin. l. 3.

c. 29.

Ignat. ep.

ad Philad.

spuunt; vinctum rident; Crucis illos pudet; passionem subsannant; Resurrectionem pro fabulâ traducunt.

Quapropter ut illis hæreticis quàm maximè sese opponeret Onesimus; eosque non doctrinâ tantùm, sed etiam operibus suis refelleret, præcipit Dominus ei, ut tempore persecutionis æquè frequentes, ac antè, habeat cœtus ad Eucharistiam, quam verè esse carnem Christi novit; & ad agapes, in quibus quidquid fit uni ex fratribus, Salvator sibi factum reputat.

Ex v. 5. *Sin autem, venio tibi, & movebo Candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.*

Quòd si hæc, quæ agenda tibi propono, non egeris; nec fructus feceris dignos pœnitentiæ; sicuti nunc advertis me benignum officii tui monitorem, ita protinùs senties culpæ tuæ ultorem severum. Mea quidem erga te charitas impellit, ut velim adeas me frequenter in Eucharistiæ Sacramento: Sed si recusas venire ad me, & ut antè solebas, adducere tecum numerosum Clerum, ac populum, *veniam* ego ad te citò; & dignitatem, quam tibi contuli, auferam: indignus enim eris, qui eam ulterius possideas, si non utaris illâ ad beneplacitum Domini tui. An ignoras te *Ministrum Christi* esse, & *dispensatorem mysteriorum Dei*; meque exigere ut sis in utroque *fidelis*? Nonne *Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit diligentibus se*? Tu autem *exhonorasti pauperes*, minùs curans, quàm priùs, ut à divitibus haberentur in honore. Scias itaque, quòd sicuti *judicium sine misericordiâ* futurum est illi, qui *non fecerit misericordiam*: ita non miserebor tui, nisi pauperum miserearis. In causâ es cur illi amoveantur à frequenti consortio divitum; & ego te ab officio tuo, quantumvis perillustri, amovebo. Candelabrum aureum Ecclesiam tuam nuncupavi; sed *Candelabrum* istud comminor me dejecturum è loco suo, quatenùs illam Ecclesiam affirmo me erepturum è tuis manibus, nisi pristinam ei curam impendas.

v. 6. *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.*

Verùm etsi severè te corripiam, comminerque tibi depositionem, & exitium, nisi resipiscas in iis, in quibus officio tuo dees; attende quantum te diligam, quantique te faciam; cùm priusquàm te arguerem, virtutes tuas plurimis laudibus extulerim; ac postea quàm te vituperavi, iterum te non mediocriter glorificem. Ejus enim es castimonix, & sanctitatis, ut actus Nicolaitarum impurissimos, quos abominor, execreris.

Authorum Ecclesiasticorum testimonio illi hæretici illegitimos concubitus bonum quoddam dicunt; & finem beatitudinis constituunt voluptatem: Nicolaum, unum ex illis, qui cum Stephano ab Apostolis constituti sunt Diaconi, authorem suæ heresis se habere jactant; sed falsum nomen sibi sumunt: quandoquidem Nicolaus nullam prorsus agnoverit mulierem præter eam, quam in matrimonium acceperat. Quòd si semel, ut zelotypia, de quâ increpabatur, suspicionem à se amoveret, dixit se permittere uxorem, quæ pulcherrima erat, habere eum, qui vellet, dictum id constat, quò ostenderet quantum esset continens

eius rei, quam nimie putabatur expetere. Nicolaitæ tamen, qui adulterant etiam Sacras Scripturas, earumque abutuntur simplicitate, ex occasione illius dicti simpliciter, & innocenter prolati, promiscuos absque ullâ reverentiâ concubitus expetunt; & sub usurpato Nicolai nomine sectam sibi propria libidinis assumpserunt.

Tales hæreticos Dominus, qui est verax, & honorabilis convubi, sanctæque puritatis author, tanquàm mendaces, & nequissimos odio habet: *ad Hebr. 13. v. 4.* oderat etiam Onesimus.

✠. 7. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Hactenùs visus est Christus ad solum Ephesiorum Episcopum verba referre: mens tamen amantissimi Salvatoris fuit, ut Ecclesia hujusce Præsulis, cæterique Episcopi, ac universæ Ecclesiæ, quæ toto terrarum orbe diffusæ sunt, utilitatem ex verbis ipsius non modicam consequerentur. Quemadmodùm enim, dùm in terris agens, & discipulos suos alloquens, aiebat, *quod vobis dico, omnibus dico, Vigilate:* ita quando Antistitem Ephesinum adhortatus est, ut iis, quæ officii sui erant, adimplendis, primâ suâ charitate invigilaret, optavit parem ab omnibus Episcopis dilectionem, & vigilantiam; necnon ut fideles ad opera pietatis, & charitatis, frequentatione Eucharistiæ, & agapum, perpetuò ferverent, cùm inde maximum fructum sint percepturi. Nam subjungit Salvator,

Marc. 13. v. 37.

Ex vers. 7. Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.

Lignum vitæ, quod Deus olim homini innocenti produxit in medio paradisi terrestri, vim illam habebat sibi inditam ab Omnipotente, ut qui comederet ex ejus fructu, viveret in æternum. At Crucis lignum, quod mortem horrendam inferebat flagitiosis, est lignum vitæ per Christum in eo pendentem; quippe qui sit ipsamet sanctitas, & vita; atque ex illo ligno vitam sibi gloriosam, nobis autem beatam protulerit. Jam verò sacratissimum ejus corpus subvectum est in paradysum Cœlestem; indèque illud mirabiliter reproducens verbis suis ad altare prolatis, præbet edendum fidelibus in Eucharistiæ Sacramento, cum pollicitatione vitæ æternæ. Qui manducat, inquit, meam carnem, habet vitam æternam; ac rursus, qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Undè Sanctus Ignatius hortatur Ephesios, ut frangant panem unum, quod est pharmacum immortalitatis, vitamque in Deo concilians per Iesum Christum.

Gen. 2. v. 9

c. 3. v. 22.

Joan. 6. v. 55. 59. Ignat. ep. ad Ephes.

Porrò ut vitam illam divinam, & Christo in æternum conjunctam, assequantur fideles, vincant socordiam, quæ aliquando irrepit ad exercitia pietatis. Superent vitia carnis adversantia purissimo, ac sanctissimo Christi corpori. Proculcent mundum, quem devicit. Diabolum dejiciant, de quo egit triumphum. Contemnant impiorum subannationes, & contumelias, quas patienter tulit: *Omnes enim, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur. Sed beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum Cœlorum.*

2. ad Tim. 3. v. 12. Matth. 5. v. 10.

Beatitudinem spondet eandem iis, qui eleemosynas libenter erogave-

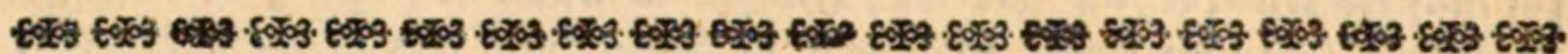
F 3 rint;

Matth. 25. v. 34. 35. rint, ac pauperes ad mensam suam crebrò admiserint propter ipsum; quandoquidem illis dicturus sit, *Venite benedicti Patris mei, possidere paratum vobis regnum: Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Sitivi, & dedistis mihi potum.*

Luc. 22. v. 30. Apoc. 7. v. 16. c. 21. v. 4. Itaque iis, qui eximiâ erga Salvatorem, & in pauperes Charitate suas cupiditates, & sæculi blanditias, ac minas vicerint, *dabo*, inquit Dominus, *edere de ligno vite, quod est in paradiso Dei mei*, quatenus efficiam, ut *edant, & bibant super mensam meam in regno meo*, ac Patris, illapsâ nimirum in illos Divinitate, quò *numquam esuriant, vel sitiant*; sed exultent in Domino semper, immortalitate beatâ donati.

Eam sanè gloriam, & vitam æternam recepit Onesimus, correptione Domini emendatus, ac deinceps *ob charitatem* à Sancto Ignatio tantopere *predicandus*, ut, referente Martyrologio Romano, *Vinctus Romam perductus sit, ac pro fide Christi lapidatus.*

Utinam, & omnes, qui charitatem suam primam quovis modo reliquerunt, ita pœnitentiam agant, & resipiscant, ut majorem indè dilectionem, gratiam, & gloriam à Domino consequantur!

EXPLANATIO VIII.

Verborum Christi ad Smyrnensem Episcopum, ab octavo ad undecimum versum Capitis secundi Apocalypsis, de Sancto Polycarpo.

- VERS. 8. Et Angelo Ecclesiæ Smyrnæ scribe: Hæc dicit primus, & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit.
- ψ. 9. Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es; & blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Satanæ.
- ψ. 10. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce missus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.
- ψ. 11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Qui vicerit, non lædetur à morte secundâ.

Verf.

Verf. 8. Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe.

EPISCOPUS ille Smyrnæorum, cui jussus est Joannes scribere, fuit Sanctus Polycarpus, qui, teste Sancto Irenæo, conversationem habuit cum ipso Ioanne; ejusque, ut loquitur Sanctus Hieronymus, fuit auditor. Is enim, sicuti refert Eusebius, magnâ fuit cum Apostolis familiaritate, & notitiâ conjunctus; & Smyrnensis Ecclesiæ Episcopatum suffragiis eorum, qui Dominum vidissent, obtinuit.

Euseb.
Hist. l. 5.
c. 19.
Hieron. in
Caral.
Euseb.
Hist. l. 3.
c. 30.

Quanti verò fuerit meriti, quantæve sanctitatis, judicabit quisquis Sancti Ignatii Martyris ad Smyrnenes Epistolam, ejusdemque ad ipsum Polycarpum alteram legerit. In primâ enim inquit, *Saluto Deo dignum Episcopum vestrum*: in alterâ autem compellans ipsummet Polycarpum, ait, *probans, & suscipiens animum tuum in Deo firmatum velut super immobilem petram, summis eveho laudibus, dignus habitus inculpatâ tuâ personâ, quâ utinam fruor in Deo*. Et paulò post, *utinam pro tuâ hanc meam animam commutem, & hæc mea vincula, quæ amasti, beatissime secundum Deum Polycarpe*.

Ignat. ep.
ad Smyrn.
sub finem.
Ep. ad Polyc.
sub init.
Ante med.
ep.
Sub finem.

Verissimè illa Ignatius in laudem Polycarpi, cum ipsemet Deus, & Dominus noster Jesus Christus eundem Polycarpum scriptis Dilecti Discipuli summè laudaverit; nec quicquam in illo redarguerit, quamvis nonnulla in Episcopis Ephesi, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Laodiciæ, censurâ suâ notaverit. Quamobrem ait Smyrnenesi,

Ex v. 8. *Hæc dicit primus, & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit.*

Ostendimus capite præcedenti, Christum dici *primum, & novissimum* ob æternitatem ei tanquam unigenito Dei Filio competentem: Laudibus verò, quas Polycarpo daturus est, Christus præmittit commendationem hujusce suæ æternitatis, quò significet se velle, ut tantus vir, postquàm longævæ ætatis annos piè, sanctèque in ejus obsequio exegerit, ad ejusdem æternitatis consortium feliciter perveniat; ibique perenniter vivat, etsi hîc propter ejus nominis confessionem sit moriturus; quemadmodum ipsemet Christus propter gloriam Patris sui, & salutis hominum causâ mortuus revixit; & in æternum vivit bonitate Patris erga ipsum immensâ. Etenim sicut pater novit illum; sic ille Pastorum Princeps Pastorem sibi fidissimum cognoscit; & vitam æternam ei tribuit.

Explan. 6.
v. 17.

Joan. 10.
v. 14. 15.
18.

v. 9. *Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es. Græcè τὰ ἔργα, καὶ τὸ πένθος, opera tua, & tristitiam, seu afflictionem.*

Novi opera tua, quæ non possum reticere, quia in Deo sunt facta: nec enim quicquam præter Dei facis voluntatem; sed paratus es semper ad benefacta Deo congruentia, inquit Ignatius ipsi Polycarpo scribens. Peculiariorum etiam quædam ejusdem Episcopi Smyrnensis recenset dona gratiæ idem insignis Martyr eadem Epistolâ, cum ait: *Unitatis curam habe, quâ nil melius;*

Joan. 3.
v. 21.
Ignat. ep.
ad Polyc.

melius : omnes porta , quemadmodum te Dominus : omnes tolera per charitatem , sicut & facis : precibus vaca sine intermissione ; vigila insomnem spiritum habens ; singulis juxta divinam concordiam loquere.

Ex Irenæo
Euseb.
Hist. l. 5.
c. 19.

Sed & Irenæus apud Eusebium ait, se posse recensere locum, in quo assideret beatus Polycarpus, cum differeret ; illius eò adventum , & introitum ; formam, & modum vitæ ; disceptationes , ac sermones , quos apud multitudinem habebat ; & ut necessitudinem cum Ioanne , & reliquis , qui ipsum Dominum vidissent , se habuisse narraret ; & quo pacto memoraret eorum sermones.

Ignat. ep.
ad Polycarp.

Hæc fuere Polycarpi opera : unum addam præclarum eximiâ sententiâ Ignatii eidem Smyrnæorum Præsuli scribentis prolatum. *Christianus homo sui potestatem non habet ; sed Deo vacat. Hoc est opus Dei , & vestrum.*

Act. 14.
v. 21.

Ad Rom.

9. v. 2.

Euseb.

Hist. l. 5.

c. 19.

Euseb.

Hist. l. 4.

c. 14.

Ex Iren.

Euseb.

Hist. l. 5.

c. 19.

Quod ad tribulationem , seu tristitiam , & afflictionem , ob quam laudatur à Beato Joanne Smyrnæus ille Antistes, aiebat Paulus, per multas tribulationes oportere fideles intrare in regnum Dei ; sibi que esse tristitiam magnam, & continuum dolorem cordi, quod aberrarent Iudæi à Christo. Ita Beatus, & Apostolicus Presbyter Polycarpus, quemadmodum appellatur à Sancto Irenæo, haud dubiè plurimas tribulationes patiebatur propter Evangelium ; nam de illo Eusebius , cum Asia maximis persecutionum procellis turbaretur , Polycarpus Martyrio supremum vitæ diem egit ; angebaturque vehementer ex Judæorum obduratione , gentium cæcitate , & hæreticorum perversitate. Undè Sanctus Irenæus Florinum hæreticum oppugnans testatur , beatum Polycarpum , si ejusmodi dogmata fortè audivisset , continuo exclamaturum, & aures obturaturum , ac de more suo dicturum fuisse , ô bone Deus , in qua me tempora reservasti , ut ista patiar ! atque ex eo loco , quo vel sedens , vel stans ea audivisset , extemplo planè aufugiturum.

Ex ep.
Smyrn.
Eccl. de
Polycarp.
Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Cum verò Proconsul Beatum Polycarpum persuasum vellet , ut diceret, tolle impios : Polycarpus gravi , & constanti vultu in universam multitudinem, quæ erat in stadio , intuens , & manum versùs eos intendens, cum gemitu , oculis in cælum sublatis , dixit, Tolle impios ; nimirum ingemiscebat Sanctus vir de impietate gentium Dæmonibus mancipatarum ; rogabatque Deum ut illam tolleretur , ac ei substitueretur pietatem Christianorum , quos Ethnici velut impios calumniabantur. Ita Sanctus Præsul , gentium cæcitatem dolebat ; erroresque hæreticorum ægrè ferebat.

Ad Rom.
12. v. 15.
2. ad Cor.
11. v. 29.
Ignat. ep.
ad Polyc.

Non dubitaverim adhuc quin Apostolicus Episcopus juxta exhortationem, & exemplum Apostoli , fleret cum flentibus ; & corpore , vel animo infirmis , ex intimis visceribus charitatis compateretur. Quapropter scribit ei Ignatius , *Omnium infirmitates perfer , sicut & omnium Dominus ; ipse enim infirmitates nostras portavit.*

1. Petr. 5.
v. 2.
1. ad Tim.
6. v. 6. 7.

Subjungit Sanctus Joannes : *Scio paupertatem tuam ; nempe Apostolicus Presbyter Polycarpus vestigiis , ac decretis Principum Apostolorum Petri , & Pauli insistens , pascebat qui in illo erat, gregem Dei, providens non coactè , sed spontaneè secundum Deum ; neque turpis lucri gratiâ , sed voluntariè ; nec alium quæstum existimabat , quàm pietatem cum sufficientiâ , habensque alimenta , & quibus tegetetur , his contentus erat.*

Sic

Sic autem pauper spiritu, dives erat secundum Deum; dives in fide, ac bonis operibus; & donis cœlestibus quàm plurimis locupletatus. Quamobrem dicitur ab ipsâ Ecclesiâ Smyrnenſi apud Eusebium, *Vir nostris temporibus omnium facile præstantissimus, Doct̃r Apostolicus, & Propheta pius: nam quodcumque verbum ex ejus ore exhibat, idem vel jam expletum erat; vel postea pro certo explendum. Incorruptam quòque, & integram usque à teneris unguiculis vivendi rationem egit.*

Matth. 5.
v. 3.
Luc. 12.
v. 21.
Jac. 2. v. 5.
1. ad Tim.
6. v. 18.
Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Ex v. 9. *Et blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Satanae.*

Verum, etsi Polycarpus gloriam apud Deum, & apud homines magnam virtutibus suis eximiis promereretur; tamen multis convitiis, & maledictis laceſcebatur ab iis, qui se Iudæos esse jactitant; nec verè sunt. Etenim Iuda, à quo cognomen suum acceperunt, secundum mentem piæ illius mulieris, quæ prima illud nomen imposuit, confessionem, seu laudem Domini significat. Illi verò virtutum Polycarpi detractores Judæi, confitentur quidem se nosse Deum; factis autem negant; respuuntque solum Dominatorem, & Dominum Iesum Christum, qui promissus est illis ex Tribu Juda oriturus, ac verè ex eâ ortus est. Quapropter illi, qui quondam fuere populus peculiaris Dei, cujus cultui erant addicti, jam sunt Synagoga Satanae, cujus desideria perfecerunt, occidentes Iesum, ac persequentibus Christianos; & quantum possunt, prohibentes, nè gentibus loquantur, ut salva fiant.

Gen. 29.
v. 35.
Ad Tit. 1.
v. 16.
Epi. Judæ.
v. 4.
Gen. 49.
v. 10.
Ad Heb.
7. v. 14.
Exod. 19.
v. 5.
Joan. 8.
v. 44.
1. ad Thes.
2. v. 15. 16.
Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Hanc interpretationem verborum Christi Episcopo Smyrnenſium Polycarpo de maledictis, quibus eum impetebant Judæi, confirmare juvat ex historiâ Martyrii ejusdem Præſulis. Cum jussu Proconsulis præco ter in medio stadio prædicasset, Polycarpus professus est se Christianum esse, universa tùm gentium, tùm Iudæorum multitudo altâ voce clamare, *Iste est Asia Doct̃r; iste Christianorum Pater; iste nostrorum Deorum everſor: vivus in rogam conjiciatur.* Tùm frequens hominum turba ligna, sarmenta que actutum coacervabat: maxime Iudæi ad hoc facinus operam propenso animo conferebant. Postquàm verò Sanctus Martyr obiit, quidam Iudæis submonentibus, obnixèque instantibus, aggressi sunt Præsidem exorare, nè corpus ejus cuiquam daret, nè Christiani, inquit, Crucifixo illo derelicto, hunc venerari incipiant. Iudæi autem nos, quibus in animo erat illum ex igne eximere, accuratè observabant; Centurio autem, cum videret Iudæos instare contentius, corpus Martyris igni comburi jubet.

Illa tam impiè, quàm barbarè contra Beatum Polycarpum patrarunt Judæi, in Deum, & Sanctos ejus, rebelles, ac blasphemii, & diabolico furore perciti. At quàm constans, & intrepidus ad ea maledicta, & tormenta fuerit Sanctissimus Martyr, postquàm benignitate Domini monitus fuit, & gratiâ ejus corroboratus, patebit ex consequentibus.

v. 10. *Nihil horum timeas, quæ passurus es.*

Iuxta Salomonis effatum, *calumnia conturbat sapientem; & perdit robur illius.* Sed benignus Salvator hortatur Polycarpum, ut cor ejus, fide, &

Eccl. 7.
v. 8.

Hervens in Apocalypsim.

G

charitate

50 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Joan. 14.
v. 17.
Ignat. ep.
ad Polyc.

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

charitate obfirmatum, calumnias inter, atque maledicta, quibus laceſſitur à Judæis, non turbetur, neque formidet. Iccirco Sanctus Ignatius Polycarpo ſcribens, inquit: *Constans, & strenuus eſto: ſta firmus velut incus, qua verberatur: magni athleta eſt vapulare, & vincere: Dei autem nomine maximè ſuſtinere oportet omnia, ut ipſe in ejus transferaris regnum.* Episto-
la etiam Eccleſiæ Smyrnenſis apud Eusebium refert, quòd Polycarpo in ſtadium ingredienti vox è cælo demiſſa dixit, *Fortis eſto, Polycarpe; & excelſo animo rem gere.*

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Tantum verò ex his, & illis verbis Domini Polycarpus, licet ſenio confectus, roboris, & conſtantiæ ſumpſit, ut admirationi fuerit etiam Proconſuli illum interroganti. Dùm enim Proconſul ei dixit, *beſtias habeo in promptu: iſtis te objiciam laniandum, niſi te maturè pœnituerit; Accerſe,* inquit: *nam nobis rata, ac decreta ſtat ſententia: & multum ab eo abſumus, ut aliquando animo mutato nos meliorum pœniteat, quò deteriora ſequamur.* Ad quem rurfus Proconſul: *Te,* inquit, *ardentibus flammarum incendiis domitum, & manſuetum reddam, ſi beſtiarum laniatus contemnas, & non reſiſcas ocys.* Tùm Polycarpus: *Ignem,* inquit, *mibi minitaris, qui ad tempus exardeſcit, ſed paulò poſt extinguitur. Verum ignem illum futuri judicii, ad perpetuum impiorum ſupplicium reſervatum omninò ignoras. Sed quid cunctaris? Profer beſtias, aut aliud quod lubet. Iſta, & alia complura locutus, tanto vultus decore, & gratiâ imbutus eſt, tantæque animi fidentiâ, & alacritate expletus, uti his, quæ ei eſſent tam minaciter objectata, non modò non conturbatus ſuccumberet; ſed contrà certè, illum ipſum Proconſulem admirabili ſuâ conſtantiâ, & gravitate prorsus obſtupeſaceret. Cùm autem illum clavis vellent affigere, ut in rogo firmè teneretur, dixit: *Sinite me; nam qui mihi patientiam ad ignis flammæ ſuſtinendas pro ſuâ clementiâ largitur, largietur etiam, ut ſine commiſſuris clavorum conſtans abſque ullâ corporis commotione rogo adhæreſcam.* Idcirco illum non clavis, ſed vinculis ſolùm colligarunt.*

Adeò Polycarpus præmonitus, & præmunitus ab ipſomet Chriſto, nihil horum timuit, quæ paſſurus erat!

Ex v. 10. *Ecce miſſurus eſt Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini.*

1. ad Cor.
10. v. 13.

Non modò Polycarpus, juxta revelationem Beato Joanni traditam, Martyrium pro Chriſto conſtanter ſubiturus erat; ſed etiam nonnulli Chriſtiani peracerbos cruciatus æquanimiter Salvatoris cauſâ fuerant latu-
ri. Primùm quidem inſtigante Diabolo traduntur in carcerem, ut tententur, nùm metu tormentorum percuſſi Chriſto renuntient. Verùm faciet Dominus cum tentatione proventum, ut poſſint ſuſtinere; ac re ipſâ ſuſtinerunt.

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Advertendum eſt autem, Martyres illos prænunciari incarcerationandos, Polycarpum verò non dici in carcere concludendum, quòd quidpiam ei ſingulare deberet contingere: nam ex Epistolâ Eccleſiæ Smyrnenſis, Polycarpus rure, ubi tùm erat, à ſatellitibus Smyrnam ductus eſt; eique occurrens

Explanatio Historica. CAP. II. 51

currens Præfectus eum in currum suum assumpsit ; ac post aliquot verba inter se habita perductus ad stadium , statim Martyr Christi effectus est.

Porro illi , quos *Diabolus* ministrorum suorum ope *missurus est in carcerem* , inquit Beatus Joannes Smyrnæo Pæsuli , erunt *ex vobis* , hoc est , ex Ecclesiâ Smyrnenſi , cui tu præes , & ex quibusdam aliis Ecclesiis vicinis , quæ vobis fide , & charitate sunt conjunctæ.

Unde Smyrnenſis Ecclesiæ refert Epistola , quosdam Martyres *ex Smyrnenſibus* , paulò antè quàm Sanctus Polycarpus pateretur , *partim flagris ad intimas usque venas , & arterias dilaceratos ; partim buccinorum testis è mari deportatis , & lapillis quibusdam præacutis substratis afflictoſ ; & per quodque suppliciorum , ac tormentorum genus raptatos ; & bestiis denique immanibus ad dilaniandum traditos , hac omnia tam toleranter sustinuisse , ut qui cernerent , incredibili propè admiratione obstupescerent.*

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Eadem Epistola testatur , eum Polycarpo duodecim alios ex Philadelphiâ profectos idem genus mortis lubentes pertulisse : Ex quibus recenset Pionium apologias pro fide coram populo , & magistratibus recitasse ; jucundas , & gratas consolationes in carcere fratribus , qui ad eum ingrediebantur , adhibuisse ; gravia tormenta sustinuisse ; acerbos clavorum confixus pertulisse ; & miram in rogo animi magnitudinem ostendisse.

Ex vers. 10. *Et habebitis tribulationem diebus decem.*

Profectò quòd decem illi dies intelligendi sint ad literam de totidem diebus , arbitror persuasum fore omnibus , qui attentè consideraverint Ecclesiæ Smyrnenſis Epistolam. In eâ enim Ecclesiis ubique gentium conscriptâ , inquiunt : *Scripsimus vobis , quæ videbantur pertinere , quùm ad alios Martyres , tum ad Beatum Polycarpum , qui quidem persecutionis flammam contra Ecclesiam incensam , sanguine suo copiosè per Martyrium effuso penitus restinxit.* Referunt autem Polycarpum primùm ut ista de Martyribus audiverat , vultum , omnemque mentis statum constantem , & immobilem conservasse ; & quamvis in animo haberet illic in Civitate manere , tamen familiaribus obsecrantibus ut se indè subduceret , demùm morem gessisse : ad villam non longè ab urbe distantem progressum esse ; ibique cum paucis amicorum commoratum , & dies , noctesque nihil aliud molitum , quàm preces obnixè , & instantes ad Dominum fundere , ut pax tranquilla concederetur Ecclesiis : ac triduo antequàm prehendebatur , cùm in precibus attentè positus , somno oppressus esset , noctu in visione secundùm quietem vidisse dicitur cervical flammâ accensum repente consumi. Quâ quidem re è somno excitatum , statim visum suum iis , qui unâ aderant , exposuisse , & apertè prædixisse , se flammarum incendiis vitam pro Christo profundere oportere. Tandem igitur , cùm illi , qui eum omni curâ , & diligentia conquirebant , instarent , iterùm incredibili amore erga fratres compulsus , in aliam villam se transtulisse ferunt : quò quidem non longo tempore post , qui illum inſequebantur , rectâ pervenisse ; ac sub crepusculum adventantes , datâ ei unâ horâ , quam postulavit , ut liberè orationi vacaret , illum versùs urbem deduxerunt ; atque eodem die , sicuti facilè conjicere est ex reliquâ Epistolâ , Martyrio

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

consummatus est, quippe qui perductus statim ad stadium igne crematus fuit.

His perpensis, videtur mihi quàm maximè probabile, *Tribulationem*, seu persecutionem Ecclesiæ Smyrnenſi illatam non durasse plusquàm *diebus decem*, juxta ipsamet Christi Domini verba. Etenim Martyres Smyrnæi, qui Polycarpum præcessere, passi sunt paucis diebus, cùm è carcere educti, inspectante populo in Amphitheatro torti sint; ac demùm à bestiis devorati. Tunc verò petitus ab universâ multitudine Polycarpus fugit in villam Civitati proximam; ac propterea demus unicum diem ad ejus fugam. Deinde diligenter conquisitus à satellitibus, non mansit nisi paucos dies in villâ diu, noctuque orans, priusquam ibi somnium futuræ suæ mortis præſagum triduo ante Martyrium suum haberet; ac denique *persecutionis flammam contra Ecclesiam incensam sanguine suo per martyrium effuso restinxit*, sive, ut Ruffinus traducit, *velut quodam signaculo Martyrii sui finem persecutionibus posuit*. Cùm enim infideles antea acclamassent, *tolle impios*, Polycarpus requiratur, quem tanquam *Doctorem Asiæ, Christianorum Patrem, & Deorum subversorem* postularunt, arbitrati sunt, illo tanquam capite, & duce sublato, ruituros Christianos, etiamsi vim illis nullam ulterius inferrent.

Ruffin.
Hist. l. 4.
c. 15.

Itaque si quis, ut par est, ex illâ relatione historicâ, persecutionis illius, quam Smyrnæi perpeſsi sunt, dies enumeret, facilè adducetur ut credat non excessisse *dies decem*, juxta Beati Joannis expressa verba, quæ nemo dubitaverit esse prophetica: Prophetiam enim, quantum fieri potest, & veritas historiæ consentit, interpretari oportet ad literam, ut ejus verba sonant, & significant.

Eapropter autem Dominus admirabilis, & glorificandus in Sanctis suis, non permisit illam adversus Smyrnæos fideles persecutionem durare nisi decem diebus, ut patefaceret quanti esset apud eum meriti Polycarpus, qui diu, noctuque obnixè precatus pro pace Ecclesiæ, exauditus est. Voluit etiam Salvator, ut Martyres illius Ecclesiæ, quam singulari proſequeretur dilectione, propter ejus eximiam sanctitatem, *consummati in brevi explerent tempora multa*; illisque diebus, quorum numerus denarius perfectionem indicat, perficerentur; ac beatam æternitatem sibi compararent. Undè Sanctus Joannes ipsum Smyrnenſem Antistitem præcipuè, & in eo consequenter aliorum ejus Ecclesiæ Martyrum unumquemque exhortans, addit:

Sap. 4.
v. 13.

Ex v. 10. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Si Præsul Smyrnæus fidem, pietatem, charitatem, & obedientiam, quam promisit Domino, licet adversarii ad eam ejurandam ipsum perurgeant, constanter servaverit; Salvator ei in præmium virtutis illius, ac laborum ante actorum coronidem, pollicetur vitam æternâ fœlicitate cumulata.

Huic mandato Domini obsecutus est strenuè Polycarpus; & eam, quam promisit Dominus Polycarpo, coronam donavit favore tam insigni, quàm mirabili,

mirabili, sicuti ex ejus historiâ Martyrii videre est. Cum enim *Præses* instaret, diceretque: *Iurato, convitiis Christum afficito, & te dimittam; respondit Polycarpus, octoginta sex annos illi jam inservivi; & nullo me hæcenus affecit incommodo. Quomodo igitur Regem meum, qui me ad hoc usque tempus servavit incolumem, contumeliosis verbis possum afficere? Colligatus autem rogo, sic locutus est. Pater dilecti, & benedicti filij tui Iesu Chr. sti, Deus totius Creatura, gratias tibi ago quod in calice Passionis Christi tui tormentorum particeps fiam in resurrectionem vite æternæ. Ubi verò rogo incensus ardentem flammam effuderat, miraculum ingens visum est: ignis enim formicis speciem gerens, tanquam velum navigij ventorum flatibus turgescens, corpus Martyris undique obvallat. Ille in medio constitit, non tanquam caro exusta, sed tanquam aurum, & argentum in camino ignis ardore probatum. Quin etiam tantum, & tam fragrantem odorem inde hauriebamus, ut idem velut ex thure odorifero, aut alio quovis precioso aromate afflatus videretur. Ad extremum igitur cum nefarii, & impii homines ejus corpus ab igne minimè posse consumi viderent, carnifici mandata dederunt ut illum stricto ense confoderet. Quâ re confectâ, tanta cruoris copia effluxit, ut ignem prorsus exstingueret. Hæc Ecclesia Smyrnenlis apud Eusebium.*

Euseb.
Hist. l. 4.
c. 14.

Quis verò indè non videat perspicuam verborum, quæ interpretor, veritatem, cum ex unâ parte conspiciat Polycarpi toto vitæ suæ decursu, & usque ad mortem fidele obsequium erga Dominum; ex alterâ autem magnificentiam Domini Polycarpum donantis coronâ immortalitatis, & gloriæ? Curvatura enim illa flammæ, sub quâ martyr corpus tanquam aurum, & argentum pellucebat, nonne nitentem, quâ decorabatur à Domino illustris Præsul, exhibebat miro modo coronam? Nunquid non odor ille fragrantis aromatis, quem tùm Sanctissimus Martyr spargebat, Christi bonus odor fuit; & odor vitæ ad vitam? Nunquid denique, quod mediis in flammis non posset emori, signum fuit evidens beatæ immortalitatis sibi à Christo communicandæ? Certè, si mucrone transfossus est, non tam cum sanguine vitam fudit, quam proprio cruore rogi suum, ardoremque persecutionis extinxit. Sic divinâ virtute, & ad exemplum Christi, cujus fuit insignis Martyr, mortem, quam infideles illaturi erant Christianis, moriendo destruxit; vitamque fidelium servavit illæsam, dum transfixus ipse gladio, temporalem cum æternâ vitam commutavit.

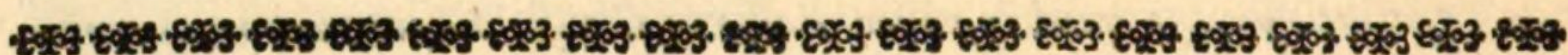
2. ad Cor.
2. v. 15. 16.

Eccl. in
Præf.
Missæ
Pasch.

¶. 11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Qui vicerit, non ledetur à morte secundâ.

Quisquis Christianorum edoctus à Deo novit divina Mysteria, intelligat quid Spiritus Dei ad fideles etiam omnes refert, dum hortatur ad constantiam in fide Smyrnensem Episcopum; eique vitæ coronam promittit: Similem enim gloriam, & felicitatem omnibus in se credentibus, qui perseveraverint usque in finem, conferet; ita ut, etiamsi necem corporis subeant, animæ tamen mortem, quam averſi à Deo reprobi patiuntur in inferis, nunquam sentiant; sed vitam corporis, & animæ perpetuis gloriæ dotibus ornatam sint possessuri.

O beata, & totis præcordiis efflagitanda vita ! Quomoddò mortales, qui tot irrequietis curis temporaneum fugiunt obitum, mortem non curant effugere sempiternam ? Et cum tantâ sollicitudine vitam calamitatibus continuò sibi succedentibus obnoxiam foveant ; cur virtutes omnes non exerunt, ut vitam æternâ beatitudine perfruentem assequantur ?

EXPLANATIO IX.

Ea , quæ scribuntur Episcopo Pergami , à duodecimo ad decimum septimum versum Capituli secundi Apocalypsis , interpretans de confessione illius Præsulis ; de Martyrio Antipa ; & de criminibus Gnosticorum, propter quæ falsò accusati Attalus Pergamenius, aliique Sancti Martyres, Lugduni miro modo passi sunt.

VERS. 12. Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui
habet romphæam utrâque parte acutam.

ſ. 13. Scio ubi habitas , ubi ſedes eſt Satanæ ; & nomen meum tenes , & non negaſti fidem meam ; & in diebus illis Antipas testis meus fidelis , qui occiſus eſt apud vos , ubi Satanæ habitat.

7. 24. Sed habeo adversus te pauca , quia habes illic re-
nentes doctrinam Balaam , qui docebat Balac
mittere scandalum coram filiis Israël , edere , &
fornicari.

¶. 15. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

ŷ. 16. Similiter pœnitentiam age; ſi quò minùs, veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

¶. 17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

Verf.

vers. 12. *Et Angelo Pergami Ecclesia scribe : Hæc dicit, qui habet romphaam utrâque parte acutam.*

CUM nullo antiquitatis monumento possimus percipere quis fuerit ille Pergamensis Episcopus, adnotabo dumtaxat quod visus sit primum Dilecto Discipulo Dominus gladium bicipitem ore præferens, utpote qui potestatem habeat tanquam Pontifex, & Judex, sententiam ferendi in malos; eosque in æternum separandi à bonis, quibuscum nunc contubernio quodam sunt commixti. Rursus Joanni Christus sese exhibet sub illâ formâ, quæ terrorem incutiat, non tantum graviter peccantibus, sed etiam à Justi tramite aliquantisper deviantibus; eoque metu tam tremendæ potestatis, Antistitem Pergamenium ab officio suo nonnihil deflectentem corripit.

ψ. 13. *Scio ubi habitas, ubi sedes est Satana.*

Bonum esse inter malos, non mediocri laudi vertitur. At Pergamensis Præsul multa bona, & egregia opera peregerat eâ in civitate, ubi tanta erat perversorum hominum multitudo, ut in eâ videretur malitiæ princeps Diabolus sedem suam fixisse. Ad quos autem peculiare effectus ibi consisteret, intelligemus, si advertamus ex scripturis sedem Regi, Judici, & Doctori convenire. Pergamum igitur censeo appellari *sedem Satana*, quod Spiritus ille superbus, nequam, & immundus, infidelibus numerosissimis, qui eâ in urbe sunt, dominetur; quod per ministros tyrannidis suæ adversus Sanctos illic in Christum credentes iniquissima ferat decreta; ac demum quod nefandos actus, omnemque libidinem, hæreticorum statim nominandorum adminiculo, doceat.

Ex ψ. 13. *Et tenes nomen meum.*

Pergamensis autem Antistes, edoctus Spiritu Dei, doctrinam Incarnatæ Sapientiæ castissimam præferebat impudicæ seductoris Dæmonis sectæ. Iustitiam tam sanctè colebat, ut pro eâ vellet *agonizari*; nec timeret iniqua Diaboli adversus fideles edicta. Execrabatur ipsum Satanam: *nomen* verò Christi summo habebat in honore.

Ex ψ. 13. *Et non negasti fidem meam.*

Tentata etiam fuerat ab adversariis ejus *fides*: sed non fracta. Interrogatus à iudice Ethnico, qualis esset, Christianum se esse libenter responderat. Sollicitatus ut Christum negaret, *non negaverat*: quin potius paratum sese exhibuit ad quoslibet cruciatus, ut fidem suam omnibus testificaretur.

Ex ψ. 13. *Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat.*

Hæc illius Præsulis constantia eò illustrior est, & tantò magis Domino probatur, quò gravioris persecutionis tempore claruit, nempe *illis diebus*, quibus *Antipas* Divinitatis Christi *testis fidelis*, ex Martyrologio Romano, in bovem æneum candentem conjectus, Pergami martyrium consummavit.

Martyr.
Rom.
andec.
Aprilis.

ψ. 14.

✠. 14. *Sed habeo adversus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere, & fornicari.*

✠. 15. *Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum, ex Græco additur, quod odi.*

Verum, etsi Pergamensis Præsul ex illâ nominis Christi confessione coram infideli iudice magnam ab ipsomet Christo laudem promeritus sit; nec mediocrem apud pios quosque honorem consecutus: Tamen non potest amantissimus Salvator non illum corripere, quod eâ in urbe, in quâ vices ipsius agebat, infensissimos ei, & animarum saluti maximè repugnantes hæreticos pateretur consistere.

Nicolaitæ quidem vocantur de nomine, quod usurpant, Nicolai, unius ex septem primis Diaconis, *viris boni testimonii, plenis Spiritu Sancto, & Sapientiâ*: Sed illi Hæretici repleti sunt insipientiâ, & spiritu immundo. Tantum abest, ut fidem, & castitatem illius Nicolai, cujus appellatione gloriantur, præ se ferant; quin potius *Balaamo* impurissimo mago similes sunt. Quemadmodum enim Balaam Balaco, Moabitarum, Madianitarumque Regi, consilium execrandum dedit, ut mitteret gentis suæ magnum numerum speciosarum mulierum, quæ pellicerent Filios Israël ad fornicationem, & ad comedendum victimas immolatas idolo Moab; ita nequissimi illi Hæretici suadent universæ usum libidinis, esumque idolothytorum, prout libuerit.

Tam fœdos, & impios Nicolaitarum actus odit Christus, qui castimoniam, & eam, quæ in Deum est, sinceram pietatem diligit.

Episcopus autem Pergami, sicut ex verbis Apocalypsis, quæ explananda suscepi, colligo, nefarios illos, abominandosque Hæreticos non oppugnavit, quantum opportuit, gladio Verbi Divini; necdum, ut par erat, expugnabat. Non vallavit eo, quo necesse erat, oves suas septo timoris Dei contra belluarum istarum incursum; nec Principis Pastorum opem eâ, quâ congruum fuit, instantiâ requisivit. Fortassis non objurgavit tam severè, quàm necessitas postulabat, eos, qui tantisper tales seductores audirent; nec denique illos, qui ad istorum impiorum Sectam perversitate suâ defecerant, conabatur eâ vi, quâ debuit, ad illam, quæ est in Religione Christianâ, sanctitatem reducere.

Pœnas quidem pro suis flagitiis gravissimas ex Justitiâ Divinâ merentur nefandi illi Hæretici: tamen ea erat Salvatoris immensa benignitas, ut vellet, ipsi suos errores, ac pravos mores emendarent pœnitentiâ, quæ iram ejus mitigaret, & misericordiam provocaret: Nam & Princeps Apostolorum fideles alloquens, de nonnullis Hæreticis ait, *Dominus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.*

✠. 16. *Similiter pœnitentiam age.*

Nimirum optat Christus, ut Episcopus ille Pergamensis luctum habeat quo tollantur de medio civitatis illius, qui tam impia, & tam fœda Nicolaitarum

A&. 6. v. 3.
5.

Num. 22.

v. 2. 4.

C. 24.

v. 14.

C. 25.

v. 1. 2. 3.

C. 31.

v. 16.

S. Iren.

advers.

hæres. l. 1.

c. 23. 24.

27.

2. Petr. 3.

v. 3. 9.

1. Ad Cor.

5. v. 2.

Nicolaïtarum opera faciunt. Efflagitat quòque ut is Præsul reum sese reputet, & corrigat; necnon Domino, quem offendit, pro suis, & aliorum delictis humiliter supplicet. Nonne enim, dùm populus Israël sedit ludere, & manducare de victimis, quas idolo immolaverat; velletque Dominus ipsum in irâ furoris sui propter peccatum illud maximum delere, Moyses oravit, & jejunavit, ac placatus est Dominus nè faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum suum? Ita si Pergamensis Episcopus tùm pro se, qui nonnulla admisit peccata, tùm pro suis, qui ad vitia Nicolaïtarum inclinantur, congruam agat pœnitentiam, placabitur Dominus.

Ex v. 16. Si quò minus, veniam tibi citò.

Quòd si de suâ culpâ, & de aliorum scelere non doluerit, ut debet, Pergamensis Antistes; nec sinceram, quâ resipiscat, pœnitentiam egerit; comminatur Dominus venturum se ad illum, non in spiritu mansuetudinis, quo nunc eum alloquitur, ut ipsum emolliat ad lacrymas, sed in virgâ, quâ graviter ipsum, quòd ad benignitatem ejus obduruerit, percutiat.

Ex v. 16. Et pugnabo cum illis gladio oris mei.

Non solùm autem illum, nisi pœnitentiam salubrem peragat, sed etiam eos, qui Nicolaïtarum erroribus, ac vitiis sunt implicati, Dominus puniet, nisi emendationem illorum, quâ potest, ac debet, Pergamen-
lium Episcopus piâ charitate procuraverit. Haud dubiè Balaamum, & illos Israëlitas, qui cum mulieribus Madianitarum scortati sunt, atque idolothyta comedere, Moyses, & Phinees jussu Domini, ut quiesceret ira ejus, peremerunt. Quantò magis ipse Dominus, gladio illo bicipiti, qui ex ejus ore sacratissimo prodit, hoc est, spiritu labiorum suorum vero, & sancto, cui nulla vafrities, vel nequitia potest obistere, Nicolaïtas, idolorum participes impurissimos, & eos, qui ex Pergamensibus in illorum impietatem, & lasciviam detestandam proruunt, enecabit, nisi piè sæviens in se ipsum Pergamensis Præsul, & illorum correctionem justâ sollicitudine procurans, iram exasperati Domini compescat?

Adjiciam quod timorem judiciorum divinorum sanctum debeat cunctis incutere: veros quòque Christianos, & Sanctos, quorum nomen isti hæretici usurpant, gladio oris sui aggredietur, & persequetur Dominus. Sicuti enim gladium Babyloniorum, quem Prophetæ gladium Domini nuncupabant, exacuit, & evaginavit in Israëlitas etiam justos, qui commixti erant aliis ex eodem populo, quorum flagitiis graviter offendebatur: sic Romanos Ethnicos excitabit; eorumque Imperatoribus dabit gladium, quem in castos, & pios quoslibet Christianos exerant, quia putabunt illos iisdem sceleribus contaminatos ac Nicolaïtas, & Gnosticos, qui Christianum nomen usurpant.

Vult quidem Satanæ sub specie Sancti illius nominis Christiani incautos ad illorum hæreticorum vitia pertrahere, & gentes avertere à Religione Christianâ sub eâ existimatione, quod omnes, qui illam sectantur, eorundem criminum ac illi Apostatæ, sint rei. Verùm Christus apud sese statuit Sanctos suos genuinos à Pseudo-Christianis illis gladio

Hervens in Apocalypsim.

H

perse

Exod. 36.
v. 6. 10. 11.
12. 13. 14.
21.

1. ad Cor.
4. v. 21.

Numer.
c. 25. & 31.

Isai. 11.
v. 14.

Ezech. 21.
v. 3. 4. 5. 9.

S. Iren. adv.
hæret. l. 1.
c. 23.

persecutionis secernere: Qualis enim quisque fuerit, tormenta probabunt; & patientia Martyrum Salvatori fidissimorum invicta sanctitatem Religionis ab illo institutæ comprobabit, firmabit, dilatabit.

Id sanè, quod comminatus est Dominus Episcopo Pergami, contigit Pergamensibus, aliorumque locorum Christianis, quos Ethnici tanquam Nicolaitarum, Gnosticorumque flagitiis contaminatos, tametsi revera castos, & sanctos, atrociter sunt persecuti.

Euseb.
hist. l. 5.
c. 1.

Luculentum habemus eâ de re testimonium ex Epistolâ de Martyribus sub Antonino Vero Lugduni passis, apud Eusebium. Quidam Ethnici, nostrorum servi, unâ capiuntur, qui tormenta, quæ Sanctos tolerare cernebant, reformidantes, contra nos, militibus Satanae impulsu illos ad hoc incitantibus, Thyesteas cœnas, & incestus Oedipodis, falsò commenti sunt, & alia, quæ nobis nec eloqui, nec cogitare quidem fas esse judicatur.

Quæ sanè, cum essent famâ, & sermone hominum passim dissipata, omnes velut immanes belluæ contra nos furere cœperunt; ita ut id, quod à Domino prædicebatur, esset impletum, tempus venturum, in quo omnis, qui vos occiderit, videbitur obsequium præstare Deo. Undè de cætero sancti Martyres majora quedam cruciamenta, quàm quæ possint oratione explicari, sufferre cogeantur. Suprà modum igitur lethale multitudinis universæ, præsidis, & satellitum odium in Diaconum, nomine sanctum, Viennæ prognatum, in Maturum, in Attalum genere Pergamenum, & in Blandinam efferbuit, inquit servi Iesu Christi Viennam, & Lugdunum incolentes.

Ruffin.
hist. l. 5.
c. 1.

Ecce Attalus Pergamenus Civis, uti vocatur à Ruffino, inter alios Martyres cruciatur ob calumniam impudicitiarum, & voracitatis impiæ, quibus genuini, ac verè Sancti Christiani diffamabantur, non secus ac Nicolaitæ, & Gnostici, qui se etiam Christianos dicebant, quamvis essent impurissimi, & flagitiosissimi hæretici.

¶. 17. *Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis.*

Audivimus Dominum daturum gladium infidelibus adversus fideles, ad probationem virtutis eorum falsò accusatæ de sceleribus Nicolaitarum, & Gnosticorum. Audiamus jam quod donativum militibus suis pro Christianæ Religionis veritate, castitate, & sanctitate pugnantibus, ac vincentibus tribuet.

Ex vers. 17. *Vincenti dabo manna absconditum.*

Num. 25.

Dominus iis Israëlitis, qui illum dilexere; & cum Madianitidis mulieribus, nec scortati sunt, nec idolothyta comederunt, effudit manna,

Sap. 16.

paratum panem de Cælo ab Angelis, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. Quia verò Phinees zelo Dei commotus, expugnavit,

v. 20.

Num. 25.

vicitque, ac delevit abominandos illos scortatores, & impios gulosos,

v. 11.

Num. c. 31.

dedit ei Dominus pacem fœderis, & pactum sacerdotii sempiternum, in quo

Num. 25.

castam, & sanctam propter Deum vitam duceret; piæque, ac sobriè de victimis divinæ Majestati immolatis ederet. Ita Christus cuivis Christiano,

v. 12. 13.

Ioan. 6.

qui libidinem castitate, & gulam temperantiâ vicerit, daturus est Manna, panem de Cælo verum, nempe corpus suum Divinitati conjun-

v. 32.

ctum,

Etum, sub speciebus Panis in Sacramento *absconditum*; mentemque ejus deliciis spiritualibus, quæ carnales voluptates superant, reficiet. Quod si fideles devictâ libidine, & gulâ, tormenta etiam pro virtutibus Christianis tuendis sustinuerint, efficiet Salvator *spiritus* sui *super mel*, & manna dulcis, in cor ejus infusione, ut *gustet quàm suavis sit Dominus*, cui adhærebit.

Ecclic. 24.
v. 27.
Ps. 33. v. 9.

Ex vers. 17. *Et dabo illi calculum candidum.*

Quamvis Infideles Christiano illi casto, temperanti, & pio, tanquam judices iniqui quandoque dent calculos nigros, eumque, quasi sit flagitiosissimus, & scelestissimus, condemnent; Christus, summus, ac justus Judex *calculum candidum dabit illi*; ipsumque suis actibus sanctis, & sententiâ Domini sui justificatum, absolvet ab illis criminibus, quæ in eum fuerint maligno, ac furenti animo excogitata.

Ex vers. 17. *Et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.*

Dùm autem judicio impiorum iniquo mortem subiturus erit genuinus ille Christianus, ac verè Sanctus, gestabit titulum, qui significet causam condemnationis suæ; scribeturque super eum, quod Christianus sit, ac propterea necandus; quasi nomen illud, quod sanctitatis est indicium, sit impietatis, & sceleris certissimum argumentum.

At illo eodem tempore, quo Christiani nominis Confessor insignis ad subeundum vulgi infamiam sic notabitur, ac dira quæque patietur, Christus coram Angelis suis glorificabit eum; & sicut abundaverint in illo *passiones Christi*, sic & ejus *per Christum abundabit consolatio*. Quippe tunc novo, & miro modo inscribet Salvator in corde ejus digito Dei *nomen* suum, quod est Christus, ab unctione Divinitatis in humanitatem suam effusæ *novum*; tantâque testificatione amicitiae suæ ipsum interiùs nuncupabit *Christianum*, fide, & charitate sibi conjunctum, ut *cor & caro* ejus, etiam si mortem atrocissimam ferant, *in Deum vivum exultent*. Martyrem etiam illum tantâ benignitate internâ Salvator appellabit fratrem suum, utpote consortio passionis illius ad hereditatem Patris Cœlestis vocatum, ut *omne gaudium existimet* eapropter *in varias tentationes incidisse*; sentiatque *non esse condignas passiones hujus temporis ad æternam gloriam*, quam proximè consecuturus est. Denique animam fidelem, quæ castè, & sanctè vixerit, *sponsabit sibi in misericordiâ, & miserationibus*; atque, quod graviora propter illum tormenta toleraverit, eò magis sciet, *quia ipse est Dominus ejus*, & sponsus, uti summè amabilis, sic summè amans: Eos autem favores, & gratias singulares divini Sponsi, Patris cœlestis, & Christi Salvatoris *nemo scit*, nisi qui perceperit; & totus ardenti charitate in Deum effusus, suavitatem amoris divini admirabilem in sese persenserit.

Luc. 12.

v. 8.

2. ad Cor.
1. v. 5.

Ps. 83. v. 3.

Iac. 1. v. 2.

Ad Rom.

8. v. 18.

Osce 2.

v. 19. 20.

Hæc, quæ de *Manna abscondito*, *calculo candido*, & *nomine novo*, Christus piis, ac castis Martyribus libidinem, atque tormenta propter illum superantibus promisit, & exposui, arbitror nullum futurum, qui non approbet, si consideraverit quæ Viennensis, Lugdunensisque Ecclesia re-

tulit de suis Martyribus, ac de Attalo Cive Pergamensi, ex calumnia gulæ, & impuditiæ Gnosticæ graviter passis; ac inter atrocissima tormenta benignitate Domini mirum in modum recreatis.

Euseb.
Hist. l. 5.
c. 1.

Blandina, inquiunt, tanto animi robore, & virtute imbuebatur, ut tortores, qui illam vicissim omni suppliciorum genere à primo mane ad vesperam usque afflixissent, magnopere mirarentur quo pacto perseverans spiritum duceret. Verum Beata Martyr in ipsâ fidei confessione vires colligebat; atque prolatio istorum verborum, Christiana sum, & nihil apud nos admittitur sceleris, erat dolorum, qui eam urgebant, summa levatio; fomentum cruciatus; & cujusque molestiæ depulsio. Diaconus ille, Sanctus nomine, tantâ animi celsitate, & constantia carnificibus restitit, ut nè nomen quidem, vel suum, vel gentis, vel Civitatis undè fuit, neque utrùm servus, an liber, illis vellet dicere; sed ad omnia rogata ita illis responderet, Christianus sum; istudque pro nomine, pro civitate, pro genere, & denique pro re quâque iterum, ac sapius eloqueretur; & quanquam corporis membra exurebantur, firmus tamen, constans, & immutabilis in fidei confessione perstitit. Christus autem in eo ostendit nullum esse metum, ubi Dei Patris charitas; nec ullam molestiam, ubi fides Christi viget.

Addit Viennensis, & Lugdunensis Ecclesiæ Epistola, quod Martyres sublevabat letitia ex Martyrio percepta, spes promissorum, charitas in Christum, sacer Patris Spiritus. In illorum vultu decor quidam gratiâ, & venustate multâ aspersus: sic ut vincula etiam, quibus, velut sponsa aurearum simbriarum varietate decorata, mirè erant illustrati, egregium quemdam ornatum illis adjecisse viderentur. Tam suavem item, & fragrantem ex ipso Christo egredientem efflarunt odorem, ut nonnullis artificioso quodam unguento delibuti putarentur.

Attalus quoque, postquam undique per amphitheatrum circumductus est, tabulâ illum precedente, in quâ Latinis literis hæc erat inscriptio, Hic est Attalus Christianus, in ferreâ cathedra candenti impositus, & ejus incendio ambustus, quando nidor, & fumus è corpore in sublimi ferebatur, multitudinem sic affatus est, Ecce, ecce, hoc, quod vos præstatis, est homines vorare: nos quidem, neque voramus homines; neque aliud quidquam sceleris patramus.

Postremò Beata Blandina, eosdem certaminum cursus remensa, ad eosdem letitiâ gestiens, ac de ipso vita sua exitu permagno gaudio exultans, properabat; non quasi ad bestias crudeliter projecta, sed ad cœnam sponsi amicè invitata: atque post verbera, post bestiarum laniatus, post sartaginis exustionem, ad extremum in rete involuta, tauri ictibus objectatur. Quæ, cum ab animali illo diu, multumque icta, exagitataque fuisset, ac nullum sensum cruciamentorum, quæ hætenus ei obtigissent, partim propter spem, quâ Dei promissis firmè adharescebat, partim propter colloquia, quæ intrâ se cum Christo conferebat, omnino haberet, tandem ense jugulata fuit.

Hæc ex Epistolâ Ecclesiæ Viennensis, & Lugdunensis ad Fideles Asiæ.

Nonnè, amabo vos, Lectores pii, & eruditi, ut meam Apocalypsis interpretationem confirmem, videtur vobis Amantissimus Dominus de-

disse

disse Blandinæ, Attalo Pergamenio, aliisque Martyribus relatis, *Manna* ab oculis Infidelium *absconditum*, quo tam mirabiliter corroborarentur, exultarentque mediis in tormentis?

Nunquid non calculis nigris, seu calumniis, ac judiciis iniquis Ethnicorum condemnatos castos illos Martyres palam justificavit Dominus iustus iudex; & *calculis suis candidis* absolutos in Sanctorum album retulit, dum virtutem illorum, & sanctitatem tantâ patientiâ insignem omnibus exhibuit?

Nonne denique Christus nomen *Christiani*, ac Filii Dei, seu fratris sui, necnon jucundam sponsæ suæ appellationem unicuique animarum illarum sanctarum novo; & miro modo indidit; cum indè tantam illis exultationem contulerit, ut dolorem omnem, quamvis peracerbum, leniret?

Ecquis verò eam ipsorum Sanctorum Martyrum lætitiâ, quanta fuerit; mente comprehendat, nisi & ipse parem animi jucunditatem ineffabili benignitate salvatoris aliquando in sese excipiat?

O Beatos Martyres, quos esurientes propter se Dominus *Manna* suavissimo cibavit! *Calculis candidis* morum ipsorum candorem indicantibus, etsi tetrâ calumniis impetitos, justificat; *novoque Nomine*, sibi Divinitus insito, nuncupat in signum æternæ gloriæ, & perennis felicitatis illis communicandæ!

Ad tantam, quæso, beatitudinem properemus; atque ut illam consequamur, virtutes Martyrum, castimoniam, temperantiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam sectemur.

1. ad Tim.
6. v. 11.

EXPLANATIO X.

Scripta Episcopo Thyatiræ, à decimo octavo versu ad finem Capitis secundi Apocalypsis, exponens tum de Carpo Thyatirensi Prasule, & Martyre; tum de Marcellinâ muliere Gnosticâ, aliisque juxta Historiam.

VERS. 18. Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes ejus similes aurichalco.

Ÿ. 19. Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam,

- & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua novissima plura prioribus.
- ψ. 20. Sed habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit Propheten, docere, & seducere servos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.
- ψ. 21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione suâ.
- ψ. 22. Ecce ego mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum eâ, in tribulatione erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint.
- ψ. 23. Et filios ejus interficiam in mortem; & scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes, & corda, & dabo unicuique vestrûm secundum opera sua.
- ψ. 24. Vobis autem dico, & cæteris, qui Thyatiræ estis, quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudinem Satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus.
- ψ. 25. Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.
- ψ. 26. Et qui vicerit, & custodierit usque ad finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes.
- ψ. 27. Et reget eas in virgâ ferreâ, & tanquam vas figuli confringentur.
- ψ. 28. Sicut & ego accepi à Patre meo, & dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Verf. 18. *Et Angelo Thyatira Ecclesia scribe.*

Euseb. hist.
l. 4. c. 14.
sub finem.

POSTQUAM Eusebius retulit Ecclesiæ Smyrnenfis Epistolam de Beato Polycarpo, & aliis apud Smyrnam Martyrio consummatis, inquit: *Sequuntur in eadem Epistolâ facta memoratu digna aliorum Martyrum, qui Pergami, quæ est urbs Asia, mortem oppetiverunt, ut Carpi, Papyli, & mulieris Agathonica; qui post multas, & eximias fidei, ac Religionis nostræ confessiones Martyrio gloriosam mortem assecuti sunt.*

Marty

Explanatio Historica. CAP. II. 63

Martyrologium autem Romanum recenset illa distinctius, his verbis: Pergami in Asia Natalis Sanctorum Martyrum Carpi Episcopi Thyatirensis, Papyli Diaconi, & Agathonica Sororis ejus optima femina, Agathodori quoque eorum famuli, aliorumque multorum, qui post varios cruciatus pro beatis confessionibus Martyrio coronati sunt in persecutione Marci Antonini Veri, & Lucii Aurelii Commodi.

Martyrol.
Rom. 13.
April.

Ex illis Martyrologii Romani, & Eusebii verbis facile mihi persuadeo, Ecclesiae Thyatirensis Episcopum, cui jussus est sanctus Joannes scribere, fuisse praefatum Carpum, ejusdem Ecclesiae Antistitem: Cum enim passus sit in eorumdem Imperatorum persecutione, qua Polycarpus, potuit esse Thyatirenorum Episcopus eo tempore, quo Beatus Joannes Apocalypsim scripsit, quemadmodum & ipse Polycarpus jam tum Smyrnensum erat Praeful.

Ideo vero sanctus Joannes, statim atque mandata Domini ad Praefulem Pergamensem direxit, scripsisse videtur Carpo illi Thyatirensum Episcopo, quod Martyrii gloriam esset Pergami adepturus. Quid autem ei scribat attendamus.

Ex vers. 18. *Hac dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes ejus similes aurichalco.*

Christus quondam Paternae Domus inflammatus zelo, cujus ardor micabat in ejus oculis, & adversarios terrebat, ejecit de templo oves, & boves; & his, qui columbas vendebant, dixit: *Auferte ista hinc; & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.* Nunc zelo eodem succensus, & eosdem oculos ardentes adversus Justitiae, & Sanctitatis Divinae inimicos obvertens, Episcopum Thyatirensensem compellat, ut lupam, aliaque animalia immunda, nempe mulierem impudicam, hominesque perditis ejus moribus consentientes, ab Ecclesia, quae domus Dei est, tanquam Minister ejus, protinus, & procul eliminet.

Joan. 2.
v. 15, 16.
17.

Scimus etiam ex Sacris Literis, quod dum prohibebat Dominus ne ullus ex Filiis Israel initiaretur Idolo Moloch; nec quisquam declinaret ad Magos, neve adulterium, aut hujusmodi scelus perpetraret, hortabatur illos ut essent Sancti, quia ipse Sanctus esset; comminabaturque, si secus fecissent, se positurum faciem suam contra illos; interfectorumque eos, & absque liberis effecturum.

1 ad Tim.
3. v. 15.
Levit. 20.
v. 2. 3. 5. 6.
7. 10. 20.
21. 26.

Pari ratione Thyatirensensem Episcopum alloquitur Dominus habens oculos tanquam flammam ignis ardentes, ac pedes, qui, quemadmodum antea explicui, munditiae suae, & nitore vivido, aeris in fornace succensae purissimi ruborem exhiberent: ut hinc puritatem eximiam Domini, sanctitatemque ei velut Summo Sacerdoti convenientem quam maximam percipiamus; conjiciamusque statim illum irato animo, & vultu exasperato aspecturum mulierem, quae Thyatirae est, non Propheten, sicuti se jactat, sed magam, adulteram, & idolorum participem; eamque puni-
turum graviter, ac filios ejus enecaturum.

Explan. 5.
v. 15.
c. 1. Apoc.

Apoc. 2.
v. 20. 22.
23.

Antequam vero istas vaferrimae illi mulieri poenas infligat, libens Episcopo

64 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Episcopo Thyatirensi aperit quid boni de illo sentiat, dùm ait.

Vers. 19. *Novi opera tua, & fidem, & charitatem, & ministerium.*

Juxta Græcum collocanda esset fides inter charitatem, & ministerium. Illa autem mihi videntur hunc in modum explananda.

Novi opera tua, tùm domestica, tùm Ecclesiastica, quibus patet te domui tua benè præesse, & Ecclesie tuæ diligentiam, seu curam sedulam habere.

Ex vers. 19. *Et charitatem.*

Ad Rom. 12. v. 8. 9. 10. 13. Nec tantùm præes in sollicitudine; sed & misereris in hilaritate. Dilectio tibi est sine simulatione. Odisti malum; adhaeres bono. Charitate diligis Fideles tibi commissos, ut fratres: necessitatibus illorum communicas: hospitalitatem sectaris; omnibusque quovis modo egentibus subvenis.

Ex vers. 19. *Et Ministerium.*

1. ad Cor. 4. v. 1. Ut verò Minister Christi, Domino servis, Spiritu fervens; & tanquam dispensator Mysteriorum Dei ministerium tuum imples.

Ad Rom. 12. v. 11. Diaconus etiam (pro quo *δίακονία* in Græco) tibi est, qui non turpe lucrum sectatur; sed habet *Mysterium fidei* in conscientia purâ; quique benè ministrans, gradum bonum sibi acquirit, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu.

Ex vers. 19. *Et fidem.*

Ad Rom. 1. ad Tim. 3. v. 8. 9. 13. Fides autem ea, quâ tu ipse Sacra Mysteria peragis, tanta est, ut invisibilem tanquam videns sustineas, piequecolas; & pro omnibus hominibus instanter ores.

Ex vers. 19. *Et patientiam tuam.*

Ad Hebr. 11. v. 27. Patientia verò, quâ persecutionem tranquillo animo suffers, eò pluris facienda est, quò libentiùs erga eos, qui te persequuntur, multa efficis bona opera. Malediceris enim ab illis; & iis benedicis. Imprecantur tibi: at pro eis obsecras. Oderunt te: sed ipsos diligis. Mala tibi inferunt; tu verò illis beneficia confers; eòque Magis prodesse ipsis studes, quò graviùs nocere tibi contendunt: Quippe non vis vinci à malo: sed vincis in bono malum.

Ex vers. 19. *Et opera tua novissima pluraprioribus.*

Ad Heb. 12. v. 3. Opera illa tua eximie charitatis eò gratiora sunt Domino, quò novissima pluraprioribus, quatenùs in illos adversarios tuos, postquam ab illis læsus es, plura confers beneficia, quàm antea, nil læsus, conferres. Nec deficis animo in tribulationibus tibi inflictis; sed majores indè vires sumis; diebusque subsequenter paratior es, quàm prioribus, graviora tolerare propter Dominum. Illi quòque mediis in persecutionibus ferventiùs, ac sanctiùs ministras.

Hæc, quæ multa sunt in Thyatirensi Episcopo, plurimùm laudat Christus: attamen nonnulla in eo deinceps reprehendit.

Vers. 20. *Sed habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem, Jezabel, quæ se dicit Propheten, docere, & seducere servos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.*

Jezabel

Jezabel illa, de quâ in libris Regum, *filia Regis Sidoniorum, Achab Regem Israël, cujus fuit uxor, concitavit ut serviret Baal, & adoraret eum. Posuit etiam aram in templo Baal, quod edificavit in Samariâ, & plantavit lucum, in quo victimæ Idolo immolatæ comedebantur; & spurcissima quæque à colentibus turpissimum Simulacrum perpetrabantur.*

L. 3. Reg.
cap. 16.
v. 31. 32.
33.
c. 21. v. 26.
3. Reg. 15.
v. 13.

Ex vers. 20. *Mulierem Iezabel docere.*

At Jezabeli Dominus comparat mulierem, quæ Thyatiræ est, nobilissimam quidem, & potentis viri, ut ex illâ comparatione conjiciendum mihi videtur, *ἡ γυνὴ*, uxorem; sed vitiis suis infamem; multo pol-
lentem ingenio, quippe quæ palàm doceat; sed spiritu actam maligno; suâque autoritate, sicuti & corpore, ad flagitia quæque abutentem.

Ex vers. 20. *Quæ se dicit Propheten.*

Tantam illa sibi scientiam arrogat, ut futurorum se, & occultorum prælagam jactitet, quamvis nonnisi falsa, & impia proferat.

Ex vers. 20. *Seducere.*

Argumentis sophisticis nonnullos ex illis, qui fidem Christo dede-
runt, *seducit*; iisque, ut tempore persecutionis abnegent Dominum, ac
serviant idolis, suadet.

Ex vers. 20. *Fornicari, & manducare de idolothytis.*

Pellicit quodque ipsos ad omnem lasciviam, quasi ad quoddam corpo-
ris bonum; & indulgere eos ventri consulit, etiamsi dæmonibus immola-
tos cibos impiè sint comesturi.

Ex vers. 20. *Permittis illam mulierem docere.*

Horret Christus, qui est ipsamet Veritas, & Sanctitas, talem mulie-
rem Thyatiræ degentem; & arguit Episcopum, quod illam sineret do-
cere. Non quidem, ut arbitror, facultatem illi tribuebat docendi; vel
favorem, aut etiam assensum præbebat perversæ illius doctrinæ; alioquin
non quasi paucæ quædam in illo Antistite errata carperet Dominus; sed uti
complura, & gravissima scelera detestaretur, ac ulcisceretur. Quapropter
dum dicitur ille Præsul *permittere* illam mulierem docere, intelligendus est,
quod pateretur, quod toleraret; nec eâ vi, quâ debuisset, illam compe-
sceret; nec etiam fidelium sibi commissorum satis consuleret salutem. Quàm
primùm enim novit quosdam ad illam hæreticam audiendam propensos,
debuerat ipsos *inrepare durè*, ut sani essent in fide; nec intenderent fœminæ
perversæ *aversanti* illos à veritate, & sanctitate. Postquàm autem ejus ne-
quitia consenserunt nonnulli, oportuit ipsum illos graviter corripere;
ac totis viribus eniti, ut eos ex illâ pravitate erueret.

Ad Tit. 1.
v. 13. 14.

Enim verò quis nesciat quo zelo, quâve animi constantiâ Elias, cùm
fugisset aliquando Iezabelem, Prophetas Domini interficientem, adierit
jussu divino Achabum Iezabelis maritum; eumque, & ejus populum,
quod derelicto Domino secuti essent Baal, arguerit; ac multos miro
modo ad cultum veri Dei reduxerit?

3. Reg. 17.
v. 3.
C. 18. v. 1.
13. 18. 21.
39.

Quod si mulierem illam potentem, Iezabeli moribus similem, vere-
batur Thyatirensis Episcopus adversum se, & in Ecclesiam suam commo-

Hervens in Apocalypsim.

I

vere;

3. Reg. 19.
v. 2. 3.
3. Reg. 21.
a v. 17.
ad 27.

vere; satiusque duceret pati, ut quidam in fide, ac virtutibus Christianis titubantes, mulieris illius artibus pravis decepti caderent, quam magna fidelium multitudo enecaretur impiæ illius sceminae ad iram provocatæ potentiâ: debuit ille Antistes attendere Eliam, qui licet Iezabelem graviter iratam sibi non nihil timuisset, tamen paulò post divinâ voce confirmatus, Achabum rursus convenit; eique, & Iezabeli destinatas à Deo pœnas significavit. Talem Dominus cupiebat Thyatirensē Episcopum adversus mulierem illam Iezabelianam Thyatiræ commorantem; arguitque illum quòd non ita se contra ipsam gessisset.

Iam verò si quis inquirat cujus esset sectæ, & quod nomen haberet mulier illa Iezabeli comparata; dixerim mihi videri quòd fuerit Gnostica, & nuncupata Marcellina.

Euseb. hist.
1. 4. c. 7.

Quippe, quod ad Gnosticorum hæresim spectat, Eusebius, simul ac retulit *Basilidem* docuisse, quòd hostias idolis immolatas comedere, & persecutionum temporibus fidem audacter, & liberè negare, res essent indifferentes; addit ex Irenæo, *Carpocratem* eisdem vixisse temporibus; & hæresis, quam qui Gnostici vocantur, tenuerunt, quasi parentem extitisse. Isti magicas Simonis prestigias, non ex occulto quidem, ut ille, sed jam in apertum proferendas censuerunt; & eos, qui ad perfectionem mysterii, imò verò sceleris, quod apud istos est, pervenire vellent, omnia, quæ sunt turpissima, moliri oportere docuerunt; nec posse Angelos orbis terrarum principes evitare, nisi talibus, ac tam infandis mysteriis, quod cuique eorum deberetur, sedulò prestarent.

Hæc certè impia Gnosticorum facinora conveniunt mulieri illi, apud Thyatiram degenti, quæ se Propheten jactabat; docebatque quos seducebat, fornicationem tum spirituales cum idolis, tum corporalem quibusvis actibus obscænis.

5. Iren. adv.
hæ. 1. 1.
c. 24.

Ut autem nomen illius mulieris referam, Sanctus Irenæus illo capite, quo de *Carpocrate*, & Gnosticis loquitur, ait, *Marcellinam*, quæ Romam sub *Aniceto* venit, cum esset hujus doctrina, multos exterminasse.

Illam itaque Marcellinam, Gnosticæ hæresis doctricem famosam, putaverim à Sancto Joanne indicatam, quæ cum tandem zelo Thyatirensis Episcopi coacta fuerit à Civitate Thyatirorum discedere, Romam se contulit, ut in frequentissimâ urbe, quòd ex toto terrarum orbe homines confluebant, hæresim suam magis disseminaret.

Euseb. hist.
1. 4. c. 13.

Nec mirum quòd Marcellina illa, quæ teste Sancto Irenæo, ad tempus *Aniceti* pervenit, fuerit à Beato Joanne designata, cum & ipse *Carpus* Thyatirensis Episcopus, cui idem Christi discipulus scripsit, prætergressus fuerit idem tempus *Aniceti*, quandoquidem passus sit Pergami eadem in persecutione, quâ *Polycarpus*, qui *Anicetum* Romæ inviserat, Martyrio coronatus est Smyrnæ, quemadmodum initio hujusce explanationis adnotavi ex Eusebio, & Martyrologio Romano.

His, quantum licuit, discussis, interpretationem verborum Christi de muliere illâ Iezabelianâ, Thyatiræ primùm quosdam seduciente, prosequor.

Verf. 21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret.

Poterat quidem Christus mulierem illam, tot, tantorumque flagitiorum ream, debitis pœnis afficere: sed cohibuit justitiam suam, ut insensata illa mulier resipisceret; ac pœnitentiâ condignâ paratas sibi pœnas effugeret.

Ita sanè cum Achab impietatis, & scelerum Iezabelis uxoris suæ particeps, audisset imminencia sibi mala per Eliam prænuntiata, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite. Quod cum vidisset Dominus, dixit Eliæ, quia humiliatus est mei causâ Achab, non inducam malum in diebus ejus.

2. Reg. 21.

v. 21. 22.

23. 24. 27.

28. 29.

Pari nunc clementiâ permotus Christus cupiebat, ut mulier illa Iezabeliana Thyatirorum, superba, impia, & impudica, humiliaretur coram Deo suo; & castigata jejuniis, aliisque sanctis operibus emendata, veniam à Salvatore suo consequeretur.

Tanta erat Domini benignitas, ut gratiâ suâ præveniret mulierem illam Iezabelianam eo tempore, quod dabat illi, ut pœnitentiam ageret; conjicioque illam per sæpe allocutum interiùs, juxta hæc verba per Prophetas in gratiam peccatricis Synagogæ prolata: *Formicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me. Revertere aversatrix, & non avertam faciem meam à te, quia sanctus ego sum; & non irascar in perpetuum. Verumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prevaricata es.* Objecit ei nobilitatem ejus, quam decebat esse virtutibus insignem, non vitiis fœdam: ostendit illi quàm turpe esset, & horrendum, mulierem, ad pudorem natam, impudicitie esse magistrum; præesse flagitiis, quæ deberet autoritate suâ cohibere scelera; spiritui immundo servire, quæ præclarum à Deo ingenium accepisset: denique, quàm miserum, & luctuosum esset æterna sibi cum Diabolo tormenta temporaneis voluptatibus comparare; felicitatem verò cum Sanctis perpetuam, laboribus aliquot pœnitentiæ promissam, nolle adipisci.

Ier. 3. v. 1.

12. 13.

Ex v. 21. Et non vult pœnitere à fornicatione suâ.

Verùm nihil horum mulierem illam, quæ se vitiis, & dæmonibus mancipaverat, ad pœnitentiam inflexit. *Frons mulieris meretricis facta est illi: non dedit cogitationes suas, ut reverteretur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in illâ est; & Dominum non cognovit, cum hæresim Gnosticam profiteatur, ac etiam doceat. Propterea respondebit arrogantia illius in facie ejus, ruet in iniquitate suâ.*

Ier. 3. v. 3.

Osee 5. v. 4

Osee 5. v. 5

Verf. 22. Ecce ego mittam in lectum, & qui mœchantur cum eâ, in tribulatione maximâ erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint.

Verf. 23. Et filios ejus interficiam in morte.

Aliquot annis à morte Achab, unctus est Iehu jussu Domini in Regem Israël, & in vindicem Divinæ Majestatis læsæ tum ab Achabo, tum à Iezabele, cujus impietas in filios, & in subditos effluxerat. Iccirco interfecta est ipsa Iezabel; occisus Ioram Rex Israël, cæterique filii Achab, necnon universi optimates ejus, & cuncti Sacerdotes Baal sunt enecati.

3. Reg.

c. 22.

4. Reg. c. 9.

4. Reg.

c. 10.

L. 2. Paral.
21. v. 1. 6.
12. 13. 14.
15. 16.

Quia verò alter Ioram, filius Iosaphat, Rex Iuda, ambulavit in viis Regum Israël, sicut egerat domus Achab, (filia quippe Achab erat uxor ejus) & fecit malum in conspectu Domini, misit ad eum Elias Propheta literas, in quibus scriptum erat; Hec dicit Dominus Deus David patris tui, quoniam non ambulasti in viis Iosaphat patris tui, & in viis Asa Regis Iuda, sed incessisti per iter Regum Israël, & fornicari fecisti Iudam, & habitatores Ierusalem, imitatus fornicationem domus Achab: Ecce Dominus percutiet te plagâ magnâ cum populo tuo, & filiis tuis, & uxoribus tuis, universâque substantiâ tuâ. Tu autem egrotabis pessimo languore uteri, donec egrediantur vitalia tua per singulos dies. Quod ita evenisse postmodum sacra narrat historia.

Sap. 3.
v. 12. 16.

Sic Dominus prædictam mulierem illam, quæ Iezabelis impietatem, nefariosque actus, & impœnitentiam sectatur, morbo sacro percutiet, ac longâ tæbe consumet. Illos etiam, qui fornicationis ejus, tum spiritualis, tum corporalis participes sunt, gravissimis morbis, quibus corpore, & animo excrucientur, affliget; necnon filios ejus interficiet: Mulieris enim insensata nequissimi filii testes sunt nequitia adversus matrem suam, & ex iniquo thoro prognati exterminabuntur, sicuti dudum pronunciavit Sapiens.

Ex v. 23. Et scient omnes Ecclesie, quia ego sum scrutans renes, & corda; & dabo unicuique vestrum secundum opera sua.

Dum autem mulierem illam Iezabelianam, ejusque flagitiorum socios, ac filios illius nequissimos, morbis insolitis, digitum Dei indicantibus, absument Dominus, omnes Ecclesie, quæ plagas illas à Deo manifestè inflictas audierint, experimento salubri percipient, quod jam fide certissimâ perceperunt, nempe Christum tanquam summum judicem inquirere affectus cordium, & renum actus; eosque, cum nefarii sunt, condemnare, ac debitis pœnis afficere.

S. Iren.
advers.
hæres. l. 1.
c. 23. 24.

Gnostica quidem illa mulier cum authore suæ sectæ docet, & quotquot ei adhærent, arbitrantur universæ libidinis usum esse indifferentem; solâque opinione humanâ, quedam bona, quedam autem mala vocari. Sed Christus, verus, & justus judex, liquidò ostendet quàm turpiter errent Gnostici illi omnes effœminati: omnibus enim cordatis viris, & sanæ mentis fidelibus monstrabit quàm gravia judicet peccata fornicationem, aliosque hujusmodi actus obscœnos, cum scelera illa pœnis atrocibus ulciscatur.

Sap. 11.
v. 17.

Hæretici etiam illi insani, & flagitiosissimi, si in insaniâ suâ, & nequitia perdurent, cogentur ex tormentis, quibus excrucietur illos Dominus, fateri eum reddere unicuique illorum secundum opera, quæ fecerint; & per quæ peccat quis, per hac & torqueri.

Ad Rom. 1.
v. 28. 29.
30.

Quod si Gnostici illi nefandi, traditi antea in reprobum sensum, ut facerent ea, quæ non convenirent, repleti rursus insipientiâ, & iniquitate, non agnoscant, ex morbis peracerbis sibi divinitus illatis, dignas facinoribus suis pœnas se recipere: Catholici omnes, quibus est cura salutis suæ, fides casta, & timor sanctus Divinæ Majestatis, exploratum habebunt ex signis manifestis justitiæ illius, ipsum esse, & fore æquissimum judicem,

cem, ac ultorem omnis impudiciæ, & nequitiae; tametsi patienter agat erga peccatores; illosque pro eâ, quæ ipsi est erga genus humanum, immensâ charitate ad pœnitentiam diù provocet.

Hæc, quæ dicta sunt, mala obruent mulierem Jezabelianam, & filios ejus, ac socios execrandos, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint.

Ÿ. 24. *Vobis autem dico, & ceteris, qui Thyatira estis, quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudinem Satanae, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus.*

At Episcopo, & Clero, aliisque fidelibus Ecclesiæ Thyatirenæ Dominus asserit se non aliam illaturum mœstitiā, quæ ægritudo quædam animi est, præter illam tristitiā, quam habituri sunt ex eo, quod corripiat ipsos de eâ muliere Gnosticâ, quam vellet illorum zelo coactam fuisse à civitate discedere. Etenim hæreticā illam scelestissimā, ejusque socios nefarios puniturus est dirissimè, ac justissimè, tanquā judex: Fideles verò Thyatirenses corripit benignè, ut Pater. Nam licet impia ista Jezabel nonnullos in præfatâ urbe nimium curiosos, & parū suæ saluti consulentes seducat: tamen ab illius pessimæ magistræ detestandâ doctrinâ longè absunt genuinorum fidelium animi; nec volunt tantisper *mysteria iniquitatis*, altamque, & profundam scientiam, quam ostentat, cognoscere: Quippe humiles sunt, & simplices in fide, quæ *Dei donum est*, & à Spiritu Sancto profecta. Inanis autem altitudo abominandæ illius scientiæ Gnosticorum, non nisi ex vanitate illorum, & Dæmonis superbiâ oritur; ac si qua putatur in eâ profunditas, hæud dubiè animas, quæ illam sequuntur, devolvit in abyssum inferni.

2. ad Thess.
2. v. 7.
Ad Eph. 2.
v. 8.

Quæ cum ita sint, *sufficit* Domino Thyatirenses *objurgare*, quod sinant in Civitate suâ mulierem animarum seductricem commorari; nec ducit necessarium increpare illos durius, quasi ipsorum virtuti diffidat; aut videatur eos *onere*, seu *pondere* auctoritatis suæ plūs æquo *gravare*. Quippe novit quod correptio illa quantulacumque sua contristabit illos tanquā filios probè institutos, quos vel modica signa patris irati perturbant. Quin etiam hæc ipsa, quæ *secundum Deum* erit *tristitia* illorum, *pœnitentiā in salutem stabiliens operabitur*; & adversus mulierem illam hæreticā ita eos commovebit, ut ipsa, nec ferens zelum illorum, nec valens armis ipsorum spiritualibus, ac prælio sancto obistere, procul ex illorum urbe abscedat.

2. ad Cor.
2. v. 5.

2. ad Cor.
7. v. 10.

Ÿ. 25. *Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.*

Hunc impiæ mulieris discessum peroptat Dominus, simul & Thyatirensium constantiam in fide, necnon in bonis operibus perseverantiam. Eapropter *fortiter teneant propositam sibi spem, quam sicut anchoram habeant animæ tutam, ac firmam*; servantque tradita sibi præcepta Divina, ut *digri habeantur stare ante Dominum, & non confundantur ab eo in adventu ejus. Certent pro justitiâ, & pro eâ usque ad mortem agonizent. Victores coronabit Agonotheta Christus; cumulabitque honore & gloriâ.*

Ad Heb. 6.
v. 18. 19.
1. Joan. 2.
v. 28.
Eccl. 4.
v. 33.

ψ. 26. *Et qui vicerit, & custodierit usque ad finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes.*

Quisquis superaverit Diaboli malas artes, illecebras carnis, & mundi blanditias, ac minas, consequetur à Christo *potestatem super gentes*, dæmonum cultui mancipatas, libidini servientes, & terrenis dumtaxat inhiantes. Is quodque, qui Salvatorem non negaverit tempore persecutionis, *sed confessus illum fuerit coram Regibus, & Prasidibus* ethnicis; patieturque constanti animo tormenta, potius quam mandata divina prætergrediatur, *judicabit nationes.*

Matth. 10.

v. 18. 32.

Sap. 3. v. 8.

ψ. 27. *Et reget eas in virgâ ferreâ, & tanquàm vas figuli confringentur.*

Gen. 32.

v. 2. 4. 6.

20.

Num. c. 25.

Deut. 32.

v. 6. 28.

Pf. 45. v. 9.

10.

Regnum Cœleste, pro quo decertaverit invicto animo, consecutus, summam in eos, à quibus fuerit vexatus, potentiam exercebit; & infideles illos, utpote Deo rebelles, *reget in virgâ ferreâ*, hoc est rigore inflexibili. Evertet Divinâ virtute aras, & templa dæmonum; contringatque idola; nec quamvis argentea sint, vel etiam aurea, pluris illa faciet, quàm vasa quæque fictilia. Sic quondam Moyses, autoritate Dei munitus, & zelo commotus, *contrivit usque ad pulverem vitulum aureum, quem adoraverant filii Israël.*

Attamen Moyses, quantâcumque sanctitate, & apud Deum potentiâ polleret, non valuit impedire, quin illo adhuc vivente populus Hebræus ad idolatriam reverteretur. At Sancti Martyres multò maiorem à Christo potestatem adepti, sic dominabuntur gentibus, ut quemadmodum vas fictile, semel confractum, non potest resarciri; ita efficiant ut idololatria, semel ex orbe universo deleta, nullis unquàm sæculis postea renovetur. Infidelium bella auferent contra seipsum injustè concitata; & pacem Ecclesiæ sanctam conciliabunt. *Arcum conterent; & confringent arma; & scuta comburent igni;* cæteraque Ethnicorum vasa bellica ita comminuent, ut illa deinceps adversus Sanctos non majori sint usui, quàm si essent vasa fictilia confracta. Uno verbo, Sancti exarmabunt Paganos; suæque, & Christi ditioni Divina virtute subicient.

ψ. 28. *Sicut & ego accepi à Patre meo.*

Ad Heb. 1.

v. 6.

Joan. 1.

v. 14.

Ad Rom.

8. v. 17.

Pf. 2. v. 1. 2.

Act. 4. v. 27

Act. 13.

v. 32.

Pf. 2. v. 7. 8.

Illam Christus à Patre suo, tanquàm filius ejus *primogenitus, & unigenitus*, accepit adversus gentes potestatem primariam; illiusque participes efficiet fideles in obsequio Patris, & suo perseverantes, veluti filios ipsius, & fratres suos adoptivos, ab ejus virtute non degeneres. Postquam enim gentes, & populi Judæorum contra ipsum fremuerunt; astiteruntque Herodes, ac Pilatus adversus illum, Pater illius patientiam ejus, & humilitatem remuneraturus, *dedit ei gentes in hereditatem, & possessionem suam terminos terræ, adeò ut regat eos in virgâ ferreâ, & tanquàm vas figuli confringat illos.*

Hæc primùm à Prophetâ regio, & dein à Beato Joanne prædicta, implebuntur, dum Christus nationes ei adversarias, & servis ejus bellum inferentes subiget; atque Idololatriâ ubique terrarum deletâ populos omnes cultui divino addicet.

Hunc

Hunc verò, quem Divina illa Oracula prænuntiabant effectum, non modò apud Thyatirenses, verùm etiam apud omnes populos advertere est ex plurimis Ecclesiasticæ historiæ monimentis, autoritate Principum Christianorum, necnon zelo sanctorum Præfulum, & Fidelium.

Ex v. 28. *Et dabo illi stellam matutinam.*

Gnostici, ex quibus præcipua seductrix est mulier illa Jezabeliana, de quâ sæpe hâc explanatione, decepti à *Satanâ*, qui se transfigurat in Angelum lucis, promittunt accedentibus ad se illuminationes, revelationes, Prophetias, altamque, & profundam magnorum arcanorum scientiam: sed ementitus ille fulgor in tenebras æternas cum suo vergit principe; ita ut, quemadmodum Isaias dixit per allegoriam Dæmoni, *Quomodo cecidisti de Cælo Lucifer, qui manè oriebaris? detracta est ad inferos superbia tua*; sic ex eodem Prophetâ dici queat illis Hæreticis: *Va, qui sapientes estis in oculis vestris; & coram vobismetipsis prudentes. Va, qui dicitis malum bonum; & bonum malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.*

2 ad Cor.
11. v. 14.

Isai. 14.
v. 11. 12.

Isai. 5.
v. 20. 21.

Contrà verò Christus *Sapientia Dei*, & *lux vera*, in quâ tenebra non sunt ulla, mentes illorum, qui ei fideliter, constanterque adhæserint, Sapientiæ Divinæ illustrabit luce, quam sequetur Beatæ Æternitatis dies; sicuti *stella matutina*, quæ Lucifer appellatur, solem, diemque mox subsequetur præcedit.

1. ad Cor.
1. v. 24.
Joan. 1.
v. 9.
1. Joan. 1.
v. 5.

Insuper, quia Ethnici perperam judicant de genuinis, ac Sanctis Christianis, putantes illos Gnosticorum criminibus implicatos, quòd Gnostici nomen Christianum sibi arrogent; ipse Christus, qui omnia novit, dum veniet judicaturus singulos, *illuminabit abscondita tenebrarum*; & veritatem, quæ multos latuerit, cunctis ostendet.

1. ad Cor.
4. v. 5.
1. 4. Esdræ.
6. v. 28.

Is etiam est Christi erga fideles suos amor, ut nè quidem novissimum illud tempus extremi judicii sui expectaturus sit, quòd commonstret quid sit discriminis inter Gnosticos Pseudo-Christianos, & eos, qui fide suâ sincerâ, & virtute digni sunt ejus sancto, ac venerando nomine: sed, quemadmodum author naturæ, & *Pater luminum* Deus, priusquam lumen Solis emittat, quo pateant omnium oculis, quæ antea erant sub caligine noctis absconsa, immittit *stella matutina* lucem, quâ incipiunt objecta detegi; & deinceps magis, ac magis aurorâ crescente manifestantur: sic antequàm *veniat dies Domini magnus*, qui obscura quæque cunctis propalabit, Dominus, *splendor Patris*, inter infidelitatis tenebras sparget placidam lucem, quæ virtutem servorum illius sub humilitate latentem indicet; majoremque per singula momenta crescens admirationem apud complures Ethnicos moveat; ac denique crimina, quæ à Gnosticis in occulto fiunt, detegat, & fuget. Ita Dominus re ipsâ ostendet quàm verum sit hoc Salomonis effatum, *Iustorum semita, quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectam diem: via autem impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.*

Jac. 1.
v. 17.

Malach.
4. v. 5.
Ad Heb. 1.
v. 3.

Prov. 4.
v. 18. 19.

In eam profectò sententiam, quam Apocalypsis explanandæ causâ retuli,

Euseb. hist.
l. 4. c. 7.

retuli, locutus est Eusebius, statim atque de Gnosticis egit. His igitur, inquit, *Diabolus* tanquam nequitia sua ministris usus est, quò, qui fidem receperant, illorum suasu non solum in fraudem abriperentur; verum etiam gentilibus, qui erant à fide alieni, ansam praberent sacrosancto Dei verbo petulantè, impièque obtrectandi: eo planè consilio ut fama de flagitiosorum istorum vitæ ratione passim dissipata, turpem ignominia notam universa Christianorum multitudini inureret.

Verum, subjungit Eusebius, ista mala ad prolixum temporis spatium Diabolo ex sententiâ propterea non processerunt, quòd ipsa veritas suum extulit caput; & progrediente tempore claro quasi lumine resplenduit. Etenim fraudulentis adversariorum conatus, ejus vi refutati, & oppressi, confestim evanuerunt. Quippe alii ex aliis novi, & inauditi errores enascentes, & priores semper pedetentim ad nihilum prolabentes, obsolescere cœperunt; & ad extremum funditus extincti sunt. Caterum insignis vera, & Catholica Ecclesiæ splendor, perpetuò eodem modo, & eisdem virtutis vestigiis incedens, mirandum in modum propterea crevit, & dilatatus est, quòd veneranda, sincera, libera, modesta, & pura Divina vivendi rationis, Christianaque pictatis institutio, per universum, tum Græcorum, tum barbarorum genus, charitate quâdam eximiâ enituit. Hæc Eusebius.

Joan. 1.
v. 17.
Matth. 4.
v. 16.

Adjicio alterum verborum Apocalypsis, quæ interpretor, sensum. Nimirum, præter impietatem Gnosticorum, aliorumque hujusmodi Hæreticorum nequitiam, quæ aliquando splendorem Christianæ Religionis obscurabat, & tandem Divinâ veritatis, & virtutis genuinorum Christianorum luce fugata est, aliud fuit, quod tenebras offundebat Paganis, nè cultum idololatriæ abjicerent, nempe versutia Sacerdotum Ethnicorum: illi enim complura objiciebant, ut deciperent animas; & crimina clam, & impunè perpetrarent. Verum, non secus ac lux *stella matutina*, ubi apparet, cogit scelestos à flagitiis, quæ noctu committebant, abstinere, & in meliorem se frugem pudore sui, & hominum metu recipere: Sic quando *gratia*, & *veritas* Christi Domini, populo, qui *sedebat in tenebris*, veluti *lux orta est*, Paganos paulatim reduxit ab errore, quem detexit; deterruit Ethnicos à vitiis, quæ in ipsis coarguunt; ac tandem eos ad pietatem, & sanctitatem convertit.

Mirabilem illam Ethnicorum mutationem pollicetur hîc Christus, dum servis suis sibi usque ad mortem fidissimis promittit daturum *stellam matutinam*; quatenus effecturus est, ut fidei, & virtutis illorum splendor tenebricosos Paganorum errores, & scelera noctis amica propellat.

Ruff. Hist.
Eccl. l. 2.
c. 24. 25.
26. 27. 30.

Extant apud antiquos historiæ Ecclesiasticæ scriptores plura in hujusce interpretationis nostræ confirmationem argumenta, quemadmodum videre est apud Ruffinum historiæ suæ Ecclesiasticæ libro secundo. Unde cum piissimo imperatore Theodosio, gratias agere debemus Christo, quòd tam *vetustus error extinctus sit*.

Ex v. 28. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Jusserat Deus per Moysen ut ex famulis illi, qui libertati, quam posset

posset anno Sabbatico, vel Jubilæo consequi, servitutem perpetuam præferret, aures subulâ perfoderentur in signum apertum, & evidens se velle semper *servire* Domino suo; eique *in auditu auris obedire*. Hinc æmulus Divinitatis Diabolus, quos voluit *Gnosticos* obsequio suo in perpetuum mancipatos, *fecit*, ut testatur Sanctus Irenæus, *signari canterio in posterioribus partibus extantia dextra auris*.

Verum, cum *fides sit ex auditu*, *auditus autem per verbum Christi*, vult amantissimus Salvator ut ii, qui sese ipsi tanquam Domino suo dederunt, fidemque æternam jurarunt, aures attentas verbis ejus accommodent; ac numquam non mandatis ipsius obtemperent.

Eapropter omnibus quarumcumque Ecclesiarum fidelibus, addictis, & devotis servis suis præcipit, ut intelligant quæ Thyatirensi Episcopo, ejusque Clero, & populo significavit; præstentque quod illis commendatum est ab ipso. Non patiantur apud se pravos umquam Doctores consistere: Si quis in errorem, aut vitium aliquod lapsus fuerit, pœnitentiam agat: *Qui stant, videant nè cadant*: Perseverent in fide, & bonis operibus: Mundum, carnem, ac diabolum superent: Pietate suâ, & doctrinâ victoriam de Ethnicis, & hæreticis reportent: denique *luceant splendore virtutum in medio nationis perversæ*; dignique sint, qui *fulgeant lumine gloriæ in Cœlo, tanquàm stella in perpetuas æternitates*.

Exod. 21.
v. 2. 5. 6.
Ps. 17. v. 45
S. Iren. adv.
hæres. l. 1.
c. 24.
Ad Rom.
10. v. 17.

1. ad Cor.
1. v. 12.
Ad Philip.
2. v. 15.
Dan. 12.
v. 3.

EXPLANATIO XI.

Sex primorum versuum Capitis tertii Apocalypsis, de Melitone Ecclesiæ Sardensis Episcopo.

VERS. 1. Et Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas. Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.

7. 1. Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant: non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

7. 3. In mente ergo habe qualiter acceperis, & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur; & nescies quâ horâ veniam ad te.

v. 4.

Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquiverunt vestimenta sua; & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

v. 5.

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis; & non delebo nomen ejus de libro vitæ; & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis ejus.

v. 6.

Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

vers. 1. *Et Angelo Ecclesie Sardis Scribe.*

HINC Episcopum Sardensem, cui jussus est Joannes scribere, conjicio fuisse Melitonem. Etenim is tempore Polycarpi, ad quem etiam Joannis scripta præcedenti capite perlata vidimus, extitit, quemadmodum testatur ex Eusebio Ruffinus his

Euseb. hist.
1.4. c.12.
13.
Ruffin. 1.4.
c.14.

verbis: *Melito Episcopus Ecclesie Sardensis librum ad Imperatorem Verum pro fide nostrâ, ac Religione conscripsit; quâ tempestate etiam Aniceto Romane Ecclesie præidente Polycarpus Romam venit.* Quid autem illi Episcopo Dilectus Christi Discipulus scripserit, perpendamus.

Ex v. 1. *Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas.*

Dan. 4.
v. 10. 14.
Ad Hebr.
1. v. 14.

Cùm exhortaturus sit Apostolus, & Evangelista Sardensem Præsulem ad vigilantiam, & sollicitudinem Episcopo congruentem, hanc præfatiunculam præmisit, ut significaret Summum Sacerdotem Christum, in cœlis confidentem, curam habere omnium, quos redemit; eorumque salutem invigilare. Propterea etiam utitur cœlestibus spiritibus, tanquam *vigilibus*, & ministris, quos mittit cùm vult, in omnem terram, *propter eos, qui hereditatem capient salutis.* Eundem ob finem illius nutui, & imperio subsunt Episcopi, stellis inter tenebras lucentibus, ac quodammodò noctu vigilantibus, designati, quos posuit ut vigilent super gregem sibi commissum, & *regant Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo.*

Act. 20.
v. 28.

Ex v. 1. *Scio opera tua.*

Ad Hebr.
4. v. 13.

Compertum est mihi quid egeris; & quid omiseris; quid boni, ac quid mali feceris; *omnia enim nuda, & aperta sunt oculis Domini vigilantis, qui non dormitabit, nec dormiet custodiens Israël.*

Prov. 22.
v. 1.

Ex v. 1. *Quia nomen habes, quod vivas.*

Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ, inquit Sapiens: scilicet præponenda est divitiis fama ex virtute diffusa: undè intelligere debemus Præsulem, quem alloquitur Joannes, perillustrem virtutibus suis famam fuisse consecutum, nempe quòd secundum Deum viveret. Ac certè apud Eusebium dicitur, *Melito Sardensis Ecclesie Episcopus hominum famam celebris.* Et rursus, *permagnâ fama celebritate floruisse.* Eloquentiam quidem

Euseb. hist.
1.4. c. 12.
& 25.

simul

simulatque Apostolicam doctrinam commendat in eo Nicephorus, sed & virtutem eximiam Polycrates Ephesus Episcopus, ad Victorem, & Ecclesiam Romanam, teste Eusebio, scribens his verbis: Quid recenseam Melitonem eunuchum, qui Spiritus Sancti instinctu afflatus totum vite sue tempus pie, sanctèque exegit? Et ex Ruffino, Quid dicam Melitonem, propter regnum Dei, & eunuchum, & Spiritu Sancto repletum? Itaque Sardenis ille Episcopus tantà castitate, totque aliis donis Spiritus Sancti fulgebat, ut existimaretur ab omnibus spiritu vivere, juxta ea, quæ sequuntur, verba Sancti Pauli: Spiritu ambulate, & carnis desideria non perficietis: fructus Spiritus castitas: si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus. Si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

Ex v. 1. Et mortuus es.

Verum etsi Sardenis Præsul castitate suâ insigni, cæterisque præclaris virtutibus quàm plurimis laudem, & gloriam spiritualis, ac secundum Deum vitæ adeptus videretur apud homines, qui persæpe falluntur, quòd non omnia, aut norint; aut, ut par est, discutiant: tamen justo Dei judicio, qui cuncta perpendit æquabiliter, censebatur mortuus spirituali morte peccati, quod admiserat ex incuriâ partis non contemnendæ, immò & sedulò observandæ officii sui. Quippe debuit semper sollicitè invigilare, nè quis ex grege suo laberetur in vitia; Sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentiâ suâ; variæ artes, quibus Satanas irretiat incautos; & multi pelliciuntur blandimentis voluptatum; ac nonnumquam etiam pravis exemplis abducuntur. Sardenis autem Episcopus, cum esset eximie castitatis dono corroboratus; ac spiritu sancto fortitudinis instructus subegisset carnem in sese, plus æquo sensit, vel præsumpsit de aliis suæ curæ commissis; nec satis consuluit illorum infirmitati, quam debuerat modis omnibus adversus assidua pericula perpetuò tutari. Ex illo defectu sollicitudinis, & tutelæ Episcopalis plerique Sardenes miserè perierunt vitiis, in quæ ruerunt. Quamobrem referemus postea paucos esse Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua, utpote qui non fœdaverunt carnem suam vitiis obscœnis; & monebitur illorum Antistes, ut de suo, illorumque peccato pœnitentiam agat; majorem deinceps adhibeat sollicitudinem, ac vigilantiam erga sibi creditas animas; denique obfirmet in bono illas, quæ quamvis nondum perierint, periclitantur, nè & ipsæ pereant in vitia proruentes, sicut & aliæ, quæ admissis flagitiis jam interierunt; quarumve interitûs spiritualis incuriâ suâ reus est.

In eam sententiam loquitur Dominus Ezechiel, cum dicit: Speculatorem dedite domui Israël; & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à viâ suâ impiâ, & vivat; in se impius in iniquitate suâ morietur; sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram. Sed & si conversus justus à justitiâ suâ fuerit, & fecerit iniquitatem, ipse morietur, quia non annuntiasti ei: sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram.

Nicephor.
l. 4. c. 10.

Euseb. hist.
l. 5. c. 23.

Ruffin. l. 5.
c. 24.

Ad Galat.
5. v. 16. 22.
25.

Ad Rom.
8. v. 13.

Gen. 8.
v. 21.

v. 4.]

Ezech. 3.
v. 17. 18. 20

Euseb.
Hist. l. 3.
c. 17.

Ruffin. l. 3.
c. 23.

Porro Historia Ecclesiastica nobis suppeditat in Episcopo alioquin virtutibus ornato luculentum quidem, sed lugendum testimonium incuriæ non absimilis ei, quæ vitio vertitur Sardensi Præsuli. Etenim Eusebius ex Clemente Alexandrino refert, quod, ubi Ioannes ex insula Pathmo erat Ephesum reversus, ac se contulisset ad urbem non longè indè distantem, commendaverit omni studio, cura, & cogitatione coram Ecclesiâ, & Christo teste, illius urbis Episcopo adolescentulum: quem cum Episcopus in suam tutelam accepisset, & omnia se facturum fuisset pollicitus, Ioannes eadem iterum atque iterum illi edisserit; ejusque fidem contestatur. Ephesum deinde redit. Episcopus ille adolescentulum sibi concreditum in domum suam recipiens, educavit; in officio continuit; fovit humaniter; ad extremum Baptismi Sacramento illuminavit. Postea verò ubi sigillo Domini, tanquam perfectâ, tutâque ejus animi custodiâ obsignasset, nonnihil de curâ, & observatione in eo instituendo remisit. Ac sicuti Ruffinus ait, post hac jam velut confidens gratia, quâ fuerat communitus, paulò indulgentius juvenem habere cœpit. Sed ille ubi atate immaturâ, libertate potitus est, continuò per aquavos, quibus luxus, & desidia cordi est, amare vitia, & corrupta vita tramitem incedere perdocetur. Et primò quidem conviviorum illecebris decipitur: indè nocturnis cum furtis socium sibi consciscunt: post hac etiam ad majora flagitia pertrahunt; ac tandem latronum dux evadit. Verùm tempore elapso, cum ita rei poposcisset utilitas, invitatur iterum ad illam urbem Ioannes; & cum cetera, quorum gratiâ venerat, ordinasset, Age, inquit, ô Episcope: depositum representa, quod tibi ego planè, & Christus commendavimus, Ecclesiâ teste, quam regis. Juvenem illum repeto abs te, & animam fratris. Tunc graviter suspirans senior, & in lacrymas resolutus, ait, ille mortuus est Deo, quia pessimus, & flagitiosus evasit: ad ultimum etiam montem quemdam cum multâ latronum manu occupavit. Quibus auditis Apostolus vestem, quâ erat indutus, scidit; & cum ingenti gemitu feriens caput suum, bonum te, inquit, custodem fratris anime dereliqui.

Cætera apud præfatos historicos, quæ testantur miram charitatem Joannis erga perversum illum adolescentem, quem convertit, & emendatum Ecclesiæ etiam præfecit, fileo, explanaturus alia, quæ referuntur in Apocalypsi ad Sardensem Episcopum.

✠. 2. *Esto vigilans.*

Act. 20.
v. 28.
Ad Hebr.
13. v. 17.
Matth. 13.
v. 29. 39.
Matth. 26.
v. 41.

Nec tantum tibi, verum etiam universo gregi tuo attende: Ita enim prepositus es Ecclesiæ Sardium, ut pervigiles, quasi rationem pro animabus tibi creditis redditurus. Cave, nè somnolentia tua ansam tribuat inimico homini superseminandi zizania in agrum, quem Dominus excolendum tibi tradidit. Vigila, & ora, nè non modò tu tenteris, sed etiam neque tui intrent in tentationem: Spiritus enim promptus est; caro autem infirma.

Ex vers. 2. *Et confirma cetera, quæ moritura erant.*

Luc. 22.
v. 32.

Quemadmodum rogavit Dominus pro Petro, ut non deficeret fides illius; adhortatusque est eum, ut & ipse aliquando conversus confirmaret fratres

fratres suos ; sic & peroptat , ut Sardenſis Præſul , ab incuriâ ſuâ , quæ necis ſpiritualis nonnullorum cauſa extitit , reſiſcens , corroboraret ſollicitudine Paſtorali pleroſque alios , qui à concupiſcentia ſua abſtracti , & illeſti , à Diabolo laceſſiti , perverſis exemplis provocati ſeſe dederent vitiis , ac miſerrimè perirent , niſi adverſus tot hoſtes præſidio ſui Antiſtitis munirentur.

Ep. Jac. 1.
v. 14.

Ex verſ. 2. *Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.*

Bonum ex integrâ cauſâ : malum ex quocumque defectu , inquiunt Philoſophi ; & Jacobus , *quicumque totam legem ſervaverit , offendat autem in uno , factus eſt omnium reus* , nempe crimen admisit , quòd quamvis omnia præcepta legis obſervare videretur , unum tamen violaverit. Qui enim , ſubjungit Jacobus , *dixit , non Mœchaberis , dixit , Et non occides . Quòd ſi non mœchaberis , occides autem , factus es transgreſſor legis.*

Ep. Jac. 2.
v. 10. 11.

Eapropter Sardenſis Epiſcopus , etſi multarum virtutum laude conſpicuus eſſet apud homines , nihilominus apud Deum aſpergebatur notâ iniquitatis , ac ſcleris , quòd non omnes injuncti officii leges præcipuas impleſſet. Quippe non ſatis eſt Epiſcopo , ſuæ , vel etiam aliquorum ſibi ſubditorum , immò & omnium , aliquando dumtaxat , aut quibuſdam ſolum in rebus , ſaluti invigilare ; ſed neceſſitas ei incumbit , ut ſuam , atque omnium ſibi commiſſorum , in omnibus , perpetuò , ac diligenter curet ; alioquin ſi ejus incuriâ quivis flagitium perpetrat , reatum & ipſe inde incurrit ; nec plenam , & integram juſtitiam , quâ debitor eſt omnibus , aſſequitur coram Deo , qui *juſtus eſt in omnibus viis ſuis , & ſanctus in omnibus operibus ſuis* ; quique vult ut Sacerdotes ſancti ſint , quoniam & ipſe Sanctus eſt.

Pl. 144.
v. 17.

Verſ. 3. *In mente ergo habe , qualiter acceperis , & audieris , & ſerva.*

Recogita igitur quem ob finem impoſitum ſit tibi à Chriſto , & Eccleſiæ Paſtoris officium ; & quàm propenſâ erga omnes charitate illud ſuſceperis . Ne ultrâ deſis ullatenus tanto muneri . In animum etiam tuum revoca quid *audieris* , cùm ordinatus es Epiſcopus ; & quàm iſtantiſſe commendata ſit tibi cura gregis Dominici . Nonnè ex dictis quòque Pauli percepisti , *Qui præſt , in ſollicitudine præ ſit ? & audisti illum referentem iſtantiſſimam ſuam quotidianam , ſollicitudinem omnium Eccleſiarum ?* Numquid neſcis commonitum ab illo Timotheum Epiſcopum his verbis : *Predica verbum ; iſta opportunè , importunè : argue , obſecra , increpa in omni patientia , & doctrina . Vigila , in omnibus labora ; miniſterium tuum imple ?* Obſerva itaque Apoſtolica illa mandata , & exempla , ut tui partes omnes officii expleas .

Ad Rom.
12. v. 8.
1. ad Cor.
11. v. 28.
2. ad Tim.
4. v. 2. 5.

Ex verſ. 3. *Et pœnitentiam age.*

Quòd illas non expleveris ; ingemiſce , quia , cùm eſſes Paſtor , *quod infirmum fuit in grege tuo , non conſolidasti : quòd agrotum , non ſanaſti : quòd confractum eſt , non alligaſti ; & quòd abjectum eſt , non reduxisti ; & quòd perierat , non quaſiſti .* Prætereà , ut fructus dignos pœnitentiæ facias , anteaſtam incuriam tuam juſtâ ſollicitudine Paſtorali emenda ; & ſub Chriſto Paſtorum

Ezech. 34.
v. 4.

Luc. 3. v. 8.

Ezech. 34.
v. 16.

principe, quod perierat, require; & quod abjectum erat, reduc; & quod confractum fuerat, alliga; & quod infirmum fuerat, consolida; & quod pingue, & forte, custodi; & pasce oves tuas deinceps in iudicio.

Ex vers. 3. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescis quâ horâ veniam ad te.

Gen. 9. v. 6.

1. ad Thes.
5. v. 2. 3.
Matth. 24.
v. 43. 44.

Comminatur Dominus repentinum, & inopinatum interitum Episcopo Sardium, nisi resipiscat; eamque, quam debet, adhibeat vigilantiam, & sollicitudinem; tum ut tueatur eos, quorum salus periclitatur; tum ut ad meliorem frugem, ac sanctiorem vitam traducat illos, qui vitiis suis periire. Si enim ex lege Divinâ dudum promulgatâ meretur mortem author necis corporalis alterius; quanto magis ille, qui in causâ fuit, cur multi, ejus etiam fidei, & tutelæ crediti, spiritualiter interierunt? Scitis, inquit Paulus, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet: cum enim dixerint, Pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Vigilate ergo, ait ipsemet Christus, quia nescitis quâ horâ Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret Paterfamilias quâ horâ fur venturus esset, vigilarct utique, & non sineret perfodi domum suam. Ideo & vos estote parati, quia quâ nescitis horâ Filius hominis venturus est.

Vers. 4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquiverunt vestimenta sua; & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

Greg.
Mag. c. 29.
in Job.
c. 9. v. 31.
Eccl. 9.
v. 8.

Quid, inquit Gregorius Magnus, vestimenti nomine, nisi hoc terrenum corpus exprimitur, quo induta anima tegitur, nè in subtilitatis suæ substantiâ nuda videatur? Hinc etiam Salomon ait, omni tempore sint vestimenta tua candida, id est, membra corporis à sordidis actibus munda. Hinc voce Angelî ad Ioannem dicitur, habes pauca nomina in Sardis, qui non inquiverunt vestimenta sua.

Dionys.
Amelottus
notis
Gallicis in
c. 3. Apoc.
v. 2. & 4.

Hæc in genere prolata sint ad explicationem propositi versus Apocalypsis: at eum interpretatur speciatim Dionysius Amelottus Congregationis nostræ Presbyter doctus, & pius, suis in Apocalypsim notis Gallicè editis. Adnotandum est, inquit, Sardios non tam acerbè reprehendi quàm nonnullos Pergami, & Thiatyre degentes, ut patet ex capite præcedenti: unde inferendum est, Sardiorum culpas minùs graves fuisse. Forsitan ad ludos, & spectacula publica major pars Christianorum Sardenſium, velut torrente multitudinis, & consuetudinis patriæ abrepta sese contulerat. Fortassis interfuerant quibusdam concivium, vel etiam sanguine sibi devinctorum convivis, in quibus contra temperantiam, & castitatem peccabatur: aut denique conversati fuerant perperam cum infidelibus; eorumque mores profanos aliquatenus secuti: ab illis autem vitiis, & defectibus pauci Sardenſes, pietatis, ac sanctitatis Christianæ religiosissimi observatores, sese continuerant; ideòque nec inquinaverant vestimenta sua, hoc est vestem candidam sibi, cum baptisati sunt, datam in signum innocentie, & puritatis ab eis tum accepta, & deinceps perpetuò servanda.

Huic explicationi Amelotti libenter assentior; eamque lubet confirmare testimonio Tertulliani: is enim floruit paulò post Melitonem Sardenſem

sem; quippe Mel to fulgebat sub Marco Aurelio Vero, cui pro fidei nostræ defensione Apologiam dedicavit: Tertullianus autem sub Severo Imperatore Apologeticum adversus gentes pro Christianis, ad Antistites Romani Imperii, deinde ad ipsosmet Christianos unum de spectaculis, & alterum de idololatriâ librum scripsit.

Euseb.
hist. l. 4.
c. 12. 14.

Declarat verò is Author libro de spectaculis, plerosque Christianos multis adhuc rationibus specie suâ fallentibus ad spectacula adeunda permoveri.

Adhuc, inquit, forsitan alicui opiniones Ethnicorum blandiuntur, quæ in istâ causâ adversus nos ita argumentari consueverunt; nihil obstrepere religioni in animo, & conscientia tuâ tanta solatia extrinsecus oculorum, vel aurium; nec verò Deum offendi oblectatione hominis, quâ, salvo erga Deum metu, & honore, suo in tempore, & suo in loco frui scelus non sit.

Tertull. de
spectac. c. 1

Quorundam nostrorum fides, aut simplicior, aut scrupulosior, ad hanc ab-dicationem spectaculorum de scripturis auctoritatem exposcit; & se in incertum constituit, quod non significanter, neque nominatim denuntietur servis Dei abstinentia ejusmodi. Planè nusquam invenimus, quemadmodum apertè positum est, non occides; non idolum coles; non adulterium, non fraudem admittes; ita exertè definitum, non in Circum ibis, non in Theatrum; non agonem, non munus spectabis.

Tert. de-
spect. c. 3.

Libro autem de idololatriâ idem author inquit, de spectaculis, & voluptatibus ejusmodi suum jam volumen implevimus. Hoc loco retractari oportet de festis diebus, & aliis extraordinariis solemnitatibus, quas interdum lascivia, interdum timiditati nostræ subscribimus adversus fidei disciplinam, communicantes nationibus in idolocis rebus. De hoc quidem primò consistam, an cum ipsis quoque nationibus communicare in hujusmodi servis Dei debeat, sive habitu, sive victu, vel quo alio genere latitiæ earum.

Tertull. de
Idolol.
c. 13.

Ea sanè testimonia Tertulliani probant multos sui temporis Christianos, vel Ethnicorum sophismatis delusos, vel minùs, quàm par erat, in Scripturis sacris eruditos, vel ipsâ voluptate illectos, vel timore compulso, adire spectacula gentilium, aliisque in rebus profanis contra sanctitatem Christianæ Religionis communicare cum infidelibus. Undè & ipse Tertullianus suum de spectaculis librum exornat hoc exordio: *Qui status fidei, quæ ratio veritatis, quod præscriptum disciplina, inter cetera secularium errorum, etiam spectaculorum voluptates adimat, servi Dei, cognoscite: Tanta est enim vis voluptatum, ut & ignorantiam protelet in occasionem; & conscientiam corrumpat in dissimulationem; aut utrumque.*

Tertul. de
spectac.
c. 1.

Quòd verò his spectaculis, aliisque profanis Ethnicorum moribus communicantes inquinarentur Christiani, ex multis ipsiusmet Tertulliani locis liquet.

Postquam origines, & titulos ludorum ab idololatriâ promanare, & falsis diis addici ostendit, pergit ad apparatus, & loca Circensium similiter idololatriæ deditorum; & ait, *omnes ubique Circenses inde inquinantur, unde sumuntur. Quid, inquis, si alio in tempore Circum adiero, periclitabor*

Tertull. de
spect. c. 7.
& 8.

de inquinamento? Loca nos non contaminant per sese; sed qua in locis fiunt.

C. 10.

Transeamus ad scenicas res. A templis, & aris, & illa infelicitate thuris, & sanguinis, inter tibias, & tubas itur, duobus inquinatissimis arbitris funerum, & sacrorum, designatore, & aruspice. Theatrum propriè sacrarium Veneris est; & Libero convenit. Duo ista demonia conspirata, & conjuncta inter se sunt, ebrietatis, & libidinis.

C. 11.

De agonibus autem; Quid ergo mirum, inquit, si apparatus agorum idololatria conspurcat?

C. 12.

De munere etiam; cum nominis dignitas idololatriæ crimine teneatur, necesse est quidquid dignitatis nomine administratur, communicet etiam maculas ejus, à quâ habet causas.

Tertull. de
idolol.

C. 14.

Denique, Etsi Apostolus non prohibet nos conversari cum idololatriis, & adulteris, & ceteris criminosis, dicens, Caterum de mundo exissetis, non utique eas habenas conversationis immutat, ut, quoniam necesse sit & convivere nos, & commiscere cum peccatoribus, ideo & cum eis peccare possimus. Ibi est commercium vitæ, quod Apostolus concedit; hinc peccare, quod nemo permittit. Licet convivere cum Ethnicis: commori non licet. Convivamus cum omnibus; conlatemur ex communione naturæ, non superstitionis.

Tertull. de
spect. c. 4.

Igitur, cum Christiani, qui spectaculis suâ sponte intererant, aliisque profanis Ethnicorum moribus communicabant, essent inquinati, hæud dubiè fœdaverant iis spurcitiis, ac flagitiis vestem candidam, quam acceperant in Baptismo: quandoquidem tunc Satanæ, ejusque operibus omnibus, & pompis renuntiaverant. Audiamus adhuc hæc super re ipsum Tertullianum. Ne quis, inquit, argumentari nos putet, dum de origine spectaculorum omne spectaculum voco concilium impiorum; ad principalem auctoritatem convertar ipsius signaculi nostri. Cum aquam ingressi Christianam fidem in legis suæ verba profiteamur, renuntiassè nos Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus ore nostro contestamur. Quid erit summum, ac precipuum, in quo Diabolus, & pompæ, & Angeli ejus censeantur, quàm idololatria, ex quâ omnis immundus, & nequam spiritus? Igitur si ex idololatriâ universam spectaculorum paraturam constare constiterit, indubitatè præjudicatum erit, etiam ad spectacula pertinere renuntiationis nostræ testimonium in lavacro, quæ Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus sint mancipata, scilicet per idololatriam.

C. 7.

Idem aliquantò post, Circensium paulò pompator suggestus, quibus propriè hoc nomen pompæ.

Tertull. de
spectac.
C. 24.

Postremò: Quot adhuc modis, inquit, perorabimus, nihil ex his, quæ spectaculis deputantur, placitum Deo esse, aut congruens Dei servis, quod Domino placitum non sit, si omnia propter Diabolum instituta, & ex Diaboli rebus instructa monstravimus: nihil enim non Diaboli est, quidquid Dei non est, vel Deo displicet: hoc erit pompæ Diaboli, adversus quam in signaculo fidei ejeramus. Quod autem ejeramus, neque factò, neque dictò, neque visu, neque prospectu participare debemus. Caterum nonne ejeramus, & rescindimus signaculum, rescindendo testationem ejus? Ipsi Ethnicici hinc vel maxime intelligunt factum Christianum, de repudio spectaculorum. Itaque negat manifestè, qui, per
quod

quod agnoscitur, tollit. Quid autem spei superest in hujusmodi homine? Nemo in castra hostium transit, nisi projectis armis suis, nisi destitutis signis, & sacramentis Principis sui, nisi pactus simul perire. Hæc Tertullianus.

Ex quibus patet, paucos illos Sardenses, qui Christianæ sanctitatis, ac disciplinæ sacræ tenaces, à spectaculis, aliisque pravis, & impiis gentilium moribus sese continuerant, non inquinasse vestimenta sua candida, quæ tanquam signum puritatis, & innocentiae acceperant in Baptismo, postquam professi erant Satanæ, & omnibus operibus, & pompis ejus abrenuntiare. Quapropter, cum fidem datam Christo religiosissimè servaverint, spes est illis ex liberalitate Domini præmium fidei suæ congruum se esse consecuturos. Unde ait ipsemet Dominus.

Ex v. 4. Et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

Christus invenit dignos se illos, qui in ipso manentes ambularunt, sicut & ille ambulavit, nimirum ambulantes dignè Deo per omnia placentes, quemadmodum ille quæ erant placita Patri, fecit semper; merenturque è terris, ubi cœlestem vitam duxerunt, in cœlos divinâ virtute subvehi, regnaturi cum Christo Domino; decorem cum illo induti; lumine gloriæ fulgentes cum ipso.

Vers. 5. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis.

Qui vicerit malignum; ac fugerit ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem, averfatus concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam, quæ in theatris, circis, spectaculis, & pompis diabolicis Ethnicorum propalantur, regnum cœleste consequetur à Domino, amictus lumine sicut vestimento; propter splendorem eximiæ castitatis, modestiæ, ac sanctitatis, quâ in terris refulsit, æternâ perfruetur lætitiâ ex visu, & contemplatione gloriæ magni Dei.

Ex v. 5. Et non delebo nomen ejus de libro vitæ.

Cum ii, qui in carne sunt, videlicet vitiis carnis defixi, Deo placere non possint; & qui secundum carnem, ejus concupiscentias secuti, vivunt, moriantur Deo; quamvis antea renati ex aquâ, & Spiritu Sancto justî, ac vitæ spiritualis compotes essent; tamen in flagitia, ac scelera postmodum prolapsi, delentur de libro viventium secundum Deum; & cum justis non scribuntur; nec umquam, si in iniquitate suâ perduraverint, vitam, & gloriam sempiternam assequuntur. Contrâ verò qui perseveraverit usque in finem, castè, ac sanctè vivens, sicuti Christianum decet, non delebitur de libro vitæ justorum perfectorum, qui conscripti sunt in cœlis; sed semper in Sanctorum, ac beatorum numero censebitur.

Ex v. 5. Et confitebor nomen ejus coram Patre meo.

Quandoquidem is nec verbis, nec factis negavit; sed palàm coram Deo, & hominibus confessus est se esse Christianum, & in cunctis se gessit ut fidissimum Christi sectatorem; ac Patris cœlestis, cujus erat filius, non degener, sed perfectus, charitatem immensam prætulit inani dilectioni mundi; Christus etiam confitebitur eum coram Patre suo; declarabitque illum ipsiusmet Patris heredem, ac dignum, qui ejus divina natura, ac felicitatis sit consors.

Hervéus in Apocalypsin.

L

Ex

Sap. 4. v. 5.

1. Ioan. 2.

v. 6.

Ad Col. 1.

v. 10.

Ioan. 8.

v. 29.

Pf. 92. v. 1.

1. Ioan. 2.

v. 13.

2. Petr. 1.

v. 4.

1. Ioan. 2.

v. 16.

Pf. 103.

v. 2.

Ad Tit. 2.

v. 13.

Ad Rom.

8. v. 8. 13.

Pf. 68.

v. 29.

Ad Hebr.

12. v. 23.

Ad Rom.

8. v. 17.

2. Petr. 1.

v. 4.

Ex v. 5. *Et coram Angelis ejus.*

Eccel. in
orat.

Ad societatem quodque civium supernorum, & Angelorum sanctorum, qui Diabolum, & Angelos ejus profligarunt, firmiterque Deo adhæserunt, Christus perducet illum, qui fugerit profana contubernia concivium Ethnicorum; & Diabolica vitavit contagia; Deumque purâ mente fuerit sectatus.

Vers. 6. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Marc. 13.
v. 37.

Ad Col. 4.
v. 12.

S. Gregor.
curæ pa-
stor. 3. p.
admoni-
tione 5.

Quippe, cum Sardensem Præsulem, alioquin sanctitate vitæ apud homines celebrem, arguat incuriæ erga subditos suos mortiferæ; dicatque ei, *esto vigilans, & pœnitentiam age*, justum timorem incutit aliis Episcopis; iisque omnibus, quantâcumque sanctimonia videantur fulgere, dicit, *Vigilate*: sollicitudinem pastorem erga omnes, & in omnibus semper adhibete; nec vos perfectos, & plenos in omni voluntate Dei putetis, nisi vestræ, cunctorumque vobis commissorum saluti perpetuò invigilaveritis.

Unde Gregorius Magnus inquit, admonendi sunt Prælati, ne de subditorum erratibus judicentur, etiamsi se jam de se securos inveniunt; & sic in propria sollicitudine ferveant, ut à commissorum custodiâ minimè torpescant. Quis enim ad vivendum aliis in exemplum proponitur, non solum ipse ut vigilet, sed etiam, ut amicum suscitet, admonetur. Ei namque vigilare benè vivendo non sufficit, si non & illum, cui præest, à peccati torpore disjungit. Admonendi sunt itaque qui præsunt, ut per circumspeditionis studium oculos pervigiles intus, & in circuitu habeant, quatenus & interno judici in semetipsis placere studeant; & exempla vitæ exterius præbentes, ea etiam, quæ in aliis sunt corrigenda, deprehendant.

Verùm amantissimus, & observandissimus omnium Salvator, non modò vult proficuum esse Ecclesiarum quarumvis Præsulibus correptionem, quâ Sardensem Episcopum, & de suâ negligentia criminatus est, & sui officij diligenter erga omnes administrandi admonuit; sed etiam peroptat ut cunctus populus Christianus toto orbe diffusus utilitatem consequatur, tum ex iis, quæ in multis Sardenfibus vituperavit, tum ex illis, quæ in nonnullis ejusdem Ecclesiæ laudavit.

Eccles. in
ritibus
Baptismi.

Recogitent inde omnes Christiani fidem in Baptismo professos renuntiasse Diabolo, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus: Renuntient non voce tantum; sed etiam morum castitate: ac vestem candidam, & immaculatam, sibi in Sacramento traditam, perferant ante tribunal Christi, sanctitatem videlicet, cujus ea vestis symbolum extitit, servatam præ se ferentes; nec umquam mentem suam, vel carnem ullis vitiis, ac profanis actibus more gentilium inquinent.

Tertull.
de spectac.
c. 18, 19.
30.

Præclare perorat ad propositum Tertullianus libro de spectaculis, & cum eo concludam; *delicatus es, Christiane, si & in saeculo voluptatem concupiscis; immò nimium stultus, si hoc existimas voluptatem. Dicas, velim, non possumus vivere sine voluptate, qui mori cum voluptate debebimus. Nam quod est aliud votum nostrum, quàm quod & Apostoli, exire de saeculo, & recipi ad Dominum? Hæc voluptas, ubi & votum.*

Iam

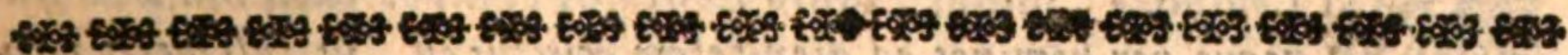
Iam nunc si putas delectamentis exigere spatium hoc, cur tam ingratus es, ut tot, & tales voluptates à Deo contributas tibi satis non habeas, neque recognoscas? Quid enim jocondius quàm Dei Patris, & Domini reconciliatio; quàm veritatis revelatio; quàm errorum recognitio; quàm tantorum retrò criminum venia? Quæ major voluptas, quàm fastidium ipsius voluptatis; quàm seculi totius contemptus; quàm vera libertas; quàm conscientia integra; quàm vita sufficiens; quàm mortis timor nullus; quòd calcas Deos nationum; quòd demonia expellis; quòd Deo vivis?

Hæ voluptates, hæ spectacula Christianorum, sancta, perpetua, gratuita: In his tibi ludos Circenses interpretare; cursus seculi intuerè; tempora labentia dinumera; metas consummationis expecta; societates Ecclesiarum defende; ad signum Dei suscitare; ad tutelam Angeli erigere; ad martyrii palmas gloriare. Si scenica doctrina delectant, satis nobis litterarum est; satis versum est; satis sententiarum; satis etiam canticorum; satis vocum; nec fabula, sed veritates; nec strophæ, sed simplicitates.

Vis & pugillatus, & luctatus? Prestosunt, non parva, sed multa. Aspice impudicitiam dejectam à castitate; perfidiam casam à fide; savitiam à misericordia contusam; petulantiam à modestiâ obumbratam; & tales sunt apud nos agones, in quibus ipsi coronamur.

Vis autem & sanguinis aliquid? habes Christi.

Quale autem spectaculum in proximo est adventus Domini, jam indubitati, jam superbi, jam triumphantis? Quæ illa exultatio Angelorum, quæ gloria resurgentium Sanctorum? quale regnum exinde justorum? Qualis Civitas nova Ierusalem?

EXPLANATIO XII.

*Quâ de Philadelphienorum Episcopo illo, quem Sanctus Ignatius Epistolâ ad Philadelphien-
ses laudavit, explicantur verba Beati Ioan-
nis à septimo ad decimum tertium versum
Capitis tertii Apocalypsis.*

VERS. 7. Et Angelo Philadelphix Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus, & verus, qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.

Y. 8. Scio opera tua: Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes

L 2 virtutem,

virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

ψ. 9. Ecce dabo de Synagogâ Satanæ, qui dicunt se Iudæos esse; & non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos, ut veniant & adorent ante pedes tuos, & scient quia ego dilexi te.

ψ. 10. Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab horâ tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terrâ.

ψ. 11. Ecce veni citò. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

ψ. 12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius, & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen Civitatis Dei mei novæ Ierusalem, quæ descendit de Cœlo à Deo meo, & nomen meum.

ψ. 13. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Verf. 7. Et Angelo Philadelphia Ecclesia scribe.

S. Ignat.
Ep. ad
Phila-
delph.

SANCTVS Ignatius Troade ad Philadelphienſes ſcribens, Conſpecto, inquit, veſtro Epifcopo, cognovi quòd non à ſe ipſo, neque per homines ad dignitatem evectus eſt, ut ſuſciperet miniſterium hoc communis Eccleſiæ, nec per inanem gloriam, ſed in charitate Ieſu Chriſti, & Dei Patris: Cuius obſtupui modeſtiâ; qui tacitus plùs poſſis, quàm alii, qui plurima loquuntur: ſeſe namque compoſuit ad Chriſti mandata, & juſtificationes, non ſecùs atque nervi intenduntur in cytharâ; eſtque inculpatus non minùs, quàm Zacharias Sacerdos. Quapropter beatam cenſeo illius animam, quòd cognoſcam illam virtutibus ornatam, & perfectam; nullis affectibus obnoxiam; omniſque iracundia vittricem, ut qui vivat in omni manſuetudine Dei. Fugite itaque, ut filii lucis, & veritatis, ſectionem unitatis, & pravam doctrinam hereticorum: ubi verò paſtor eſt, eòdem & vos, ut oves, ſequamini. Quotquot enim Chriſti ſunt, hi ſunt partium Epifcopi: Qui verò ab illo declinant, & cum maledictis communionem amplectuntur, hi cum illis excidentur: nec enim Chriſti agricultura ſunt, ſed Diaboli ſementis, à quo ernamini ſemper precibus fidiffimi, & manſuetiffimi Paſtoris, qui vobis præſidet.

Illa Sanctus Ignatius ſub Imperatore Trajano ſcripſit de Philadelphienſi Præſule; nec dubitaverim eundem Epifcopum eſſe, ad quem dilectus Chriſti diſcipulus, & Ignatii Magiſter Amantiſſimus Beatus Joannes verba ſua Apocalypſis ſub finem Imperii Domitiani direxit.

Ex

Ex v. 7. *Hæc dicit Sanctus, & verus.*

Judæorum Pontifex ex præcepto Dei portabat in fronte laminam auream, in quâ sculptum erat, *Sanctum Domino*: Rationale quodque judicii, opere polymito factum, in quo erant hæc, *Doctrina, & Veritas*, gestabat in pectore, ut sui erga Deum, & homines meminisset officii; nec tantum sanctè munera sua divina obiret; sed etiam populos veritatem legis divinæ doceret; offerretque Deo preces, & sacrificia pro illorum sanctificatione. At Christus, quem Pater constituit *sacerdotem in æternum perfectum, & Doctorem justitiæ*, multò magis sanctitatem, & veritatem sibi inditam habet; eamque proferet in gratiam Philadelphienſis Episcopi, quem alloquitur. Etenim illius Præſulis ministerio multos Judæos à figuris Mosaicis ad veritatem Evangelii, & à *justitiis carnis*, quales erant legales, ad spiritalem, & perfectam sanctitatem perducet. Huic Judæorum conversioni videbatur impar Antistes ille, quod *modicam haberet potestatem*, seu pauca naturæ talenta, quemadmodum ulterius infra explicabo: Quamobrem Christus eum compellat ut *Sanctus, & Verus*, quod per duas illas res, sanctitatem, & veritatem, quibus impossibile est ipsum mentiri, confirmatus ille Antistes certissimè credat, ac speret admirabilem illam Judæorum conversionem, tametsi vires ejus superet. Quippe *quacumque promisit Deus, potens est facere*; & infirma, cum vult, eligit, ut confundat fortia.

Exod. 28.
v. 36. 37.
v. 15. 30.

Ad Heb. 7.
v. 28.
Joël. 2.
v. 23.

Ad Heb.
9. v. 10.

Ad Heb. 6.
v. 18.

Ad Rom.
4. v. 21.
1. Ad Cor.
1. v. 27.

Ex v. 7. *Qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.*

Vade, inquit Dominus Isaïæ, ad *Sobnam Præpositum Templi*, seu ex Septuaginta, *questorem*, hoc est, ex Sancto Hieronymo, *dispensatorem thesaurorum domus Dei*: Et dices ad eum, *Vocabo servum meum Eliacim; & potestatem tuam dabo in manu ejus; & dabo clavem domus David super humerum ejus; & aperiet, & non erit, qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat*. Nempè penes illum erit potestas aperiendi, & claudendi congruis temporibus templum Domini, quod appellatur domus David, quia Salomon ædificaverat illud consilio, & impensis David patris sui, ac juxta pollicitationem eidem Davidi à Deo factam. Quandiù autem apertum erat templum, quisquis Judæorum facile illuc introibat, Deum inibi adoraturus; nec ab ullo indè removebatur. Ita Christus asserit se *habere clavem David*, idest facultatem præbendi quibusvis, etiam Judæis, cum libet, aditum in Ecclesiam suam Templo Davidico præsignatam. Undè statim dicet Philadelphienſi Episcopo: *Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere. Ecce, qui dicunt se Iudæos esse, faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos.*

Isai. 12.
v. 15.
S. Hier. in
hunc locum
cum Isaïæ.
Isai. 22.
v. 20. 21.
22.

L. 1. Paral.
c. 29.

V. 8. & 9.

Vers. 8. *Scio opera tua.*

Ex Epistolâ Sancti Ignatii ad Philadelphienſes superius allegatâ hæud dubium est, quin Christus Philadelphienſis Episcopi humilitatem, modestiam, pietatem, charitatem, cæterasque virtutes præclaras agnoscat cum animi voluptate, utpote quæ ei plurimum placeant; easque statuit eximio dono cumulare. Quapropter ait:

L 3

Ex

Ex vers. 8. *Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere.*

Paulus, & Barnabas Antiochiam reversi, retulerunt Ecclesie, quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset gentibus ostium fidei: scribit quodque Corinthiis Paulus, permanebo Ephesi: ostium enim mihi apertum est magnum, & evidens, & adversarii multi.

Idem ostium fidei multis Philadelphiæ commorantibus Judæis Christus aperuit, ut è Synagogâ in Ecclesiam ingrediantur; & quamvis multa videantur illis obistere, nihil tamen ipsos ab eo ingressu tandem arcebit. Quippe aperuit Dominus illis sensum, ut intelligant scripturas, quæ de ipso sunt; & inclinavit corda illorum, ut credant. Aperuit mentes illorum Spiritui Sancto, ne amplius ei resistent, & pereant; sed charitate Dei diffusâ in cordibus illorum per Spiritum Sanctum salvi fiant. Tantam gratiam consequentur adminiculo Philadelphiensis Episcopi: declarat verò Dominus, cur ad id illum delegerit, cum subjungit.

Ex vers. 8. *Quia modicam habes virtutem.*

Adnotandum est in Græco non esse ἀπερλω, quæ propriè virtutem significat, quâ homo fit justus, ac Sanctus, sed δυναμιν, idest potentiam: quasi diceret Dominus, modicam quidem, Philadelphiensis Episcope, facultatem habes, & tenuem potentiam. Sed ego omnipotens adero tibi, & experieris quod est infirmum Dei, fortius esse hominibus. Pauca naturæ dotes consecutus es: at ipse, qui dives sum in misericordiâ, plura, & majora Gratiæ dona conferam tibi, quæ in plurimos effundas. Non emines scientiâ, vel etiam ingenio: verum dabo tibi sapientiam, & spiritum, cui non poterunt resistere adversarii. Non es eloquens: attamen velim ut tacitus plus possis, quàm alii, qui plurima loquuntur; est enim modestia tua, quæ coram hominibus lucet, perpetuum quoddam prædicationis genus, quo permoventur animi eorum, qui te vident, ut glorificent Patrem, qui in cœlis est.

Ex vers. 8. *Et servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.*
Bonum depositum custodisti per Spiritum Sanctum, qui habitat in te; constanterque perstitisti in confessione nominis mei; quippe nihil nec cupis, nec times præter Deum, quem unicè diligis; cuique vereris vel minimùm displicere. Certasti pro iustitiâ usque ad mortem, quam pro me paratus es subire: Et ego expugnabo pro te inimicos tuos, & meos; illosque mihi, & tibi subjiciam.

Vers. 9. *Ecce dabo de Synagogâ Satana, qui dicunt se Iudeos esse.*
Quondam certè elegerat Dominus Israëlitas in peculium ex omnibus gentibus; eratque illis in Deum, & ipsi ejus in populum. Jam verò populus illius nequaquam sunt, quia dereliquerunt eum, & blasphemaverunt; sed censentur quasi populus Sodomorum, & Gomorrhæ: immò flagitiis suis, & impietate suâ peiores sunt; graviusque punientur in die Iudicii. Iniqui sunt cœtus illorum; nec amplius Ecclesia sanctorum, vel Fidelium congregatio sunt; sed ex Patre Diabolo sunt, & Synagoga Satana, cujus ad-

versus

versus eos , qui in Christum piè , sanctèque credunt , desideria volunt perficere.

Isai. I. v. 13.
Ps. 149. v. 1.
Machab.
Joan. 8.
v. 44.
Gen. 49.
v. 10.

Ex vers. 9. *Qui dicunt se Iudeos esse , & non sunt , sed mentiuntur.*

Asserunt se Judæos ex nomine Juda , de quo prædixit Jacob Patriarcha , non auferendum sceptrum , & ducem de femore ejus , donec veniat qui mittendus est , & erit expectatio gentium. At populus ille inveteratus in vitiis Jesum Christum , Dei Filium , ex Tribu Judâ ortum , Sanctitatem , & veritate spectabilem , in quem gentes ubique terrarum credunt , nolunt agnoscere ad salutem illorum missum.

Ex vers. 9. *Ecce faciam illos , ut veniant , & adorent ante pedes tuos.*

Nihilominus pro suâ benignitate Salvator efficiet , ut ex illis multi fidem Christianam amplexi adorent illum ; procidantque coram Philadelphienſi Episcopo , ut ipsum tanquàm fidissimum Domini sui ministrum venerentur. Provolvent se pedibus illius , veniam precantes impietatis suæ , quam abjurabunt ; animoque humiliato , & contrito corde postulant peccata sua sacro fonte Baptismatis elui.

Ps. 50.
v. 19.

Ex vers. 9. *Et scient quia ego dilexi te.*

Suscipiet illos is Præsul eâ singulari mansuetudine , quâ præditus est ; sentientque gratiâ ministerii illius , quàm bonus Israël Deus his , qui recto sunt corde : percipient etiam quantum dilexerit Antistitem illum Dominus , quippe qui plurimis eum virtutibus eximis ornaverit ; elegeritque ipsum , ut opus arduum , ac perdifficile conversionis , & sanctificationis illorum perficiat.

Ps. 72. v. 2.

Vers. 10. *Quoniam servasti verbum patientia mea , & ego servabo te ab hora tentationis , qua ventura est in orbem universum tentare habitantes in terrâ.*

Insuper , quia suam ostenderat Præsul Philadelphienſis charitatem erga Christum , quòd voluisset ponere animam pro illo , notam faciet vicissim Dominus suam erga illum Episcopum dilectionem , quatenus servabit illum incolumen eâ in persecutione , quæ movebitur ab Imperatore Ethnico adversus Religionem Christianam toto orbe diffusam.

Vers. 11. *Ecce venio citò.*

Brevi futura est , utpote sub Trajano , tentatio illa persecutionis , quam refert Dominus ex sapientiâ , & bonitate suâ ad probationem , & gloriam Christianorum sibi fidissimorum ; quamvis Imperator dæmonum cultui addictus illam excitet , ut in errorem inducantur , si fieri potest , tiam electi.

Matth. 24.
v. 24.

Ex vers. 11. *Tene quod habes , ut nemo accipiat coronam tuam.*

Nè verò accadat Philadelphienſium Antistiti esse ex reproborum numero , satagat ut per bona opera certam electionem suam faciat. Retineat justitiam , pietatem , fidem , charitatem , patientiam , mansuetudinem , cæterasque virtutes , quas ex dono Dei consecutus est. Certavit hætenus bonum certamen. Quid superest , nisi ut coronam sibi à Domino repositam accipiat perseverantiâ suâ usque in finem ? Quòd si non perseveraverit , deficiente illo , aliis oblatam percipiet coronam.

2. Petr. 1.
v. 10.
1. ad Tim.
6. v. 11.
2. ad Tim.
4. v. 8.

Sic

1. Reg. 13.
v. 13. 14.
C. J.
Matth. 21.
v. 43.

Sic David adeptus est coronam, quâ Saül propter prævaricationem mandatorum Divinorum privatus est; & Matthias in locum proditoris Iudæ suffectus fuit. *Ablatum* quodque est *Regnum Dei* pro tempore à populo Hebræorum extremæ impietatis reo; & *datum est genti facienti fructus ejus*; ac quoties ab aliquo in poenam scelerum, quæ perpetravit, subtrahitur justo Dei Iudicio gratia, toties alteri confertur. Non enim vult Dominus ut quicquam tantæ rei, quam pretio Sanguinis sui comparavit, depereat; sed magis exoptat ut dona cœlestia in suam, & electorum suorum gloriam cedant.

Euseb hist.
l. 5. c. 1.

Luculenta nobis suppetunt tam sanctæ, quæ nunquam satis adnotari queat, veritatis testimonia ex Historiâ Ecclesiasticâ. Quippe *servi Iesu Christi Viennam, & Lugdunum incolentes*, referunt circiter decem numero in persecutione, animis ignavè, & muliebriter concidisse. Quotidie tamen, qui digni coronâ Martyrii habebantur, ad illorum numerum supplendum prehensi erant, usque adeo ut ex duabus hisce Ecclesiis omnes pii, & studiosi viri, quorum virtute, & doctrinâ in primis status illarum ritè administrari solet, eximerentur.

S. Basil. or.
in 40. Mart.
tyres.
Breviar.
Rom. 9.
Martii.

Constat etiam ex sancto Basilio, & officio Romano, cum ex quadraginta militibus Christianis sub Licinio Imperatore defecisset unus, Ianitorem se illis adjunxisse, & coronam percepisse Martyrii, postquam vidisset *Angelos triginta novem militibus coronas distribuentes*; ac secum ita locutus fuisset, *quadraginta isti sunt, quadraginti corona ubi est?* Felix Janitor, qui ab eo, *qui habet clavem David*, tam facile sibi aperuit ostium Regni Cœlorum; quique tam alacriter cucurrit ad coronam, quam alius ignavo animo fugit!

Sed ad ea, quæ supersunt ex Apocalypsi, explananda progrediamur.

Vers. 12. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.*

1. ad Tim.
3. v. 15.
Joan. 14.
v. 2.
1. ad Cor.
15. v. 58.
Ad col. 3.
v. 1.

Quisquis superaverit errores, terribilamenta, & blanditias mundi cā in persecutione futurâ adversus *Ecclesiam*, quæ est *columna, & firmamentum veritatis*, ac Sanctitatis; collocabit illum Dominus in *domo Patris sui*, quæ est templum Divinæ Majestatis ejus; efficietque ut ibi stet in perpetuas æternitates, tanquā insignis, & præstantissima columna: Nec immeritò; quippe qui *stabilis* fuerit, & *immobilis* in fide; rectaque *sursum*, ubi *Christus est in dextera Dei sedens*, tetenderit; virtutes omnes ambitu suo complexus fuerit; graviora quæque patienter sustinuerit; & titubantes, ac imbecilles animos constantiæ suæ robore suffulciet.

Ex vers. 12. *Et foras non egredietur amplius.*

Quandiū quis in terris vivit, quantācumque sanctitate emineat, potest vi tentationis sibi illatæ dejici à virtute; & extra Cœlum, in quod videbatur proximè ingressurus, projici, nisi in Domino tam firmiter, & solidè, quā profundè, & humiliter subsistat; sed cum fuerit in Cœlis constitutus, liber erit ab omni tentatione; stabitque coram Deo semper, virtute Divinā tantopere confirmatus, ut nullā re possit amplius è tam felici statu disturbari, utpote sanctitatis, & immutabilitatis Divinæ particeps.

Ex

Ex v. 12. Et scribam super eum nomen Dei mei.

Christus, ut homo, nuncupat Patrem suum, cui, ut Deus, æqualis est, & consubstantialis, Deum suum: *Ascendo*, inquit discipulis suis, *ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum*. Inscribet autem digito Dei vivi, hoc est Spiritu suo Sancto, super eum, qui victor fuerit omnis impietatis, ac vitii, nomen illud Sanctum Dei Patris sui, quatenus filium ejus obsequentem & dignum heredem censebit. Antea Christianus sanctè vivens, erat *homo Dei*, cujus gloriam quærebat; & perfectiones, quantum fas est homini, imitabatur: postmodum vero translatus in Cœlum, erit *divina consors naturæ*; ac implebitur in omnem plenitudinem Dei, ita ut Deus sit illi omnia; & ipse sit similis Deo, videns eum sicuti est, & in æternum possidens.

Ioan. 10.
v. 17.

1. ad Tim.
6. v. 11.
Matth. 5.
v. 48.
2. Petr. 1.
v. 4.

Ex v. 12. Et nomen Civitatis Dei mei, nova Hierusalem, quæ descendit de cœlo à Deo meo.

Confitebantur Patriarchæ Peregrinos, & hospites se esse super terram, & patriam inquirere cœlestem. Nos quodque, adjicit Sanctus Paulus, non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus, cujus artifex, & conditor Deus. Unde præclare Tertullianus de religione Christiana, scit se peregrinam in terris agere; inter extraneos, facile inimicos invenire: Ceterum genus, sedem, spem, gratiam, dignitatem in Cœlis habere. Christus itaque, qui ascensurus in Cœlum, aiebat discipulis, vado parare vobis locum, fideles sibi obsequentes, è terrenis civitatibus, quas pro tempore incoluerunt, transferet in Civitatem cœlestem, ubi perpetuò maneant. Ex nomine civitatum, quas inhabitabant, vel quarum privilegiis gaudebant, appellabantur nonnumquam: unde Paulus, omnibus, qui sunt Roma, dilectis Dei, vocatis sanctis; & ipsemet Civem Romanum se aliquando nuncupabat: sed in Cœlum recepti Sancti vocabuntur nomine Civitatis Cœlestis, cujus erunt in æternum cives, perpetuà cum Deo, qui illam condidit, & regit, felicitate perfruendi.

Ad Eph. 3.
v. 19.
1. ad Cor.
15. v. 28.
1. Ioan. 3.
v. 2.
Ad Heb.
11. v. 13.
14. 15.
C. 13. v. 14.
C. 11. v. 10.
Tertul.
Apolog.
c. 1.
Ioan. 14.
v. 2.
Ad Rom.
1. v. 7.
Act. 22.
v. 25.

Ex v. 12. Nova Ierusalem.

Antiqua Ierusalem, in terris sita, celebrabatur quidem ex Templo, in quod confluebant ex omnibus terræ locis duodecim tribus Israël, ad confitendum nomini Domini: Cœlestis autem Civitas est nova Ierusalem, Deo sacra, in quam ex universo terrarum orbe conveniunt omnes Sancti, Deum in templo gloriæ suæ jugiter adoraturi.

Pf. 121.
v. 4.

Ex vers. 12. Quæ descendit de Cœlo à Deo meo.

Qui fieri potest, ut illa civitas, & sursùm sit, ac cœlestis; tamen descendat de cœlo. Manet certè perpetuò Cœlum Empyreum, ubi semel est; illucque subvehuntur divinâ virtute sanctæ animæ, è corporibus suis egressæ. Verùm descendit illa Civitas, non quidem per sese, ac locum suum semper stantem; sed per cives suos, qui cum Christo summo iudice descendunt è cœlis in terram, præmia æterna cum corporibus suis, quæ resument, percepturi; ac statim in cœlum rursus avolabunt, semper cum Domino mansuri.

1. ad
Thess. 4.
v. 15. 16.

Hervéus in Apocalypsim.

M Præterea

Act. 10.
v. 11. &
deinceps.

Præterea dicitur illa civitas Cœlestis descendere de Cœlo à Deo, quod specie tenus exhibita sit divinitus menti Joannis in Deum rapti quasi descendens: Quemadmodum enim refertur de Petro quod cecidit super eum mentis excessus; & vidit cœlum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de Cœlo in terram, quod quadrupedia, serpentina, & volatilia, quæ à Deo purificata præcipiebatur Petrus manducare, complexum, & postea receptum in cœlos, significabat fore, ut gentes ad fidem Petri converterentur, & gratiâ divinâ in cœlum subveherentur: ita Ioannes Apocalypsis capite vigesimo primo, inquit: *Vidi sanctam Civitatem Ierusalem novam descendantem de Cœlo à Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo, in signum perpetuæ lætitiæ, quâ perfruitura est, nexu charitatis indissolubili Deo suo, quem intuebitur, conjuncta: Quare audit illicò Joannes, Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra; sed uti dicitur apud Isaiam, lætitia sempiterna, & gaudium.*

Apoc. 21.
v. 2. 4.

Isai. 35.
v. 10.

Ex v. 12. *Et nomen meum novum.*

Luc. 1.
v. 31.
Matth. 1.
v. 21.
Ioan. 1.
v. 41. 49.

Nomen proprium Salvatoris est Jesus, juxta hæc verba Angeli tùm Mariæ, tùm Josepho, *Vocabis nomen ejus Iesum, ipse enim salvum faciet populum suum.* Nomen autem appellativum *Messias*, & *Christus*, quia missus à Patre in mundum, unctus est ab ipsomet Deo in regem Israël: undè Andreas, *invenimus Messiam* (quod dicitur interpretatum *Christus*;) & Nathanael ipsi, *tu es rex Israël.* Utrumque verò nomen, proprium, & appellativum, est novum, quia recens datum est Verbo Dei Incarnato. Utriusque autem nominis gratiam impertiet Salvator electis suis, quippe illos salvabit; & Divinitate in ipsos effusâ perunctos secum faciet reges in Cœlo. Quamobrem Sanctus Joannes sub finem Apocalypsis inquit, *servi ejus servient illi; & videbunt faciem ejus, & nomen ejus in frontibus eorum; & regnabunt in secula seculorum.*

Apoc. 22.
v. 3. 4. 5.

Zachar. 9.
v. 9.

Matth. 21.
v. 5.

Matth. 2.
v. 2.

Joan. 19.
v. 1. 2. 3. 20.

Marc. 15.
v. 32.

Pf. 23. v. 7.

Quamvis id ita sit, tamen eo in nomine appellativo, quod est *Rex Israël*, duplicem appellationem attendo; unam antiquam in terrâ; alteram novam in Cœlo. Antiqua fuit cum paupertate, & abjectione, quam Salvator ultrò suscepit, ut homines, inter quos versabatur, rerum terrenarum contemptum, & humilitatem doceret. Nova est cum gloriâ singulari & immensâ, quam Pater ei ex merito contulit inter cœlites. De antiquâ appellatione regis prælocutus est Zacharias Propheta, *Ecce rex tuus veniet tibi justus, & Salvator; ipse pauper, & ut interpretatur Matthæus; Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.* Eam ob appellationem natus est in stabulo; ubi est, inquit Magi, qui natus est rex *Judaorum*; ludibrio habitus est, veste purpureâ indutus, arundinem gestans præ manu, & coronâ spineâ redimitus. Propterea etiam pependit in Cruce iniquitate judicis, *Iesus Nazarenus Rex Judaorum*; & subannatus est à Judæis, *Christus, Rex Israël descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus.* Quod ad novam autem Regis appellationem, quam Christus habet in Cœlo, præcinuit Psalter Regius, *Attollite portas, principes, vestras; & introibit rex gloria.*

Nomen

Nomen itaque Christi ut Regis, antiquum in terrâ fuit, *rex pauper, & mansuetus*, seu humilis, & dedecore affectus; novum verò in cœlo est, *Rex gloriae*. Ea est autem illius regis benignitas, nè dicam, justitia, ut illos, qui fuerint in terrâ participes humilitatis regni sui, effecturus sit socios gloriæ suæ in regno suo Cœlesti.

Præterea nomen proprium Christi, est filius Dei: quamobrem Nathanael ipsum veneratus, inquit, *Tu es filius Dei, tu es rex Israël*; & de eo Angelus ad Mariam, *quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*. Nomen illud æternum est, quippe filius Dei ab æterno gignitur à Patre; & Deus unus est cum illo, ejusdem essentiae, & substantiæ. At filius ille Dei ab æterno genitus, & Deus, fieri dignatus est in tempore homo; & cum esset simillimus Patri in perfectionibus divinis, voluit per omnia assimilari hominibus in infirmitatibus humanis, passioni scilicet, & morti obnoxius; atque à plurimis non alius quàm homo existimatus; nec ullatenus filius Dei, & Deus. Immo, quia dixit se esse *filium Dei*, judicatus est *reus mortis*. Sed justo judicio Patris suscitatus est à morte, vitamque perennem, ac beatam consecutus, & in Cœlum receptus, adoratur tanquam filius Dei, & Deus. Quapropter Paulus de Christo Jesu testatur, *Cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se equalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Humiliavit semetipsum usque ad mortem: propter quod & Deus exaltavit illum; & dedit illi nomen, quod est super omne nomen; ut omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloriâ est Dei Patris*.

Joan. 1.

v. 49.

Luc. 1.

v. 35.

Ad Heb.

2. v. 17.

Matth. 26.

v. 62. 63.

64. 65. 66.

Ad Philip.

2. v. 6. 7. 8.

9. 11.

Antiquum igitur nomen filii Dei in Iesu Christo, cum in terris versaretur, erat, filius Dei in similitudinem hominum factus: Novum autem nomen filii Dei in Iesu Christo, ad Cœlum evecto, est filius Dei, similis Patri, in gloriâ Patris, communicatâ etiam humanitati illius, in quâ mirum in modum resplendet, & à cunctis ut Deus colitur. Hoc nomen novum filii Dei perillustre, & gloriosum Christus scribes super illum filium adoptivum, Christianum, quem asciscet in consortium gloriæ suæ in cœlo; & cunctis veneratione singulari dignum exhibebit, tametsi fuerit impiis in terrâ despectui. Quocirca relatu Sapientis, qui peccaverunt, dicent in inferno de sanctis in cœlo beatis: *Nos insensati, vitam illorum aestimabamus insaniam; & finem illorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei*.

Sap. 5. v. 4.

5. 14.

Porrò verba omnia versus illius duodecimi hujus capituli Apocalypsis, quæ hætenus explicui, prolata mihi videntur à Christo ex occasione conversionis nonnullorum Judæorum, quam paulò antè promiserat Episcopo Philadelphieno.

Etenim teste Psalte regio, populus Israël exultabat spe eundi in templum; & cum ibi aderat, stabat corpore & mente erectus in Deum, cujus officiis sacris intererat: *latatus sum*, aiebat, *in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: Stantes erant pedes nostri in atriis tuis, Ierusalem*. Postquàm verò eo in loco sacro steterant aliquandiù pietate suâ pedibus sursùm erecti velut columnæ, cogeantur indè egredi; & reverti ad loca propria, & privata negotia.

Ps. 121.

v. 1. 2.

Apoc. 7.
v. 9. 15.

Sed, inquit hoc versu duodecimo Christus, qui vicerit, nempe novorum Judæorum impietatem, & pervicaciam, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius; namque perpetuò stabit in templo Cœlesti, Deum jugiter colens. Unde refert Sanctus Joannes Apocalypsis capite septimo, se vidisse turbam magnam stantes ante thronum; & addit, sunt ante thronum Dei; & serviunt ei die, ac nocte in templo ejus.

Additur eodem versu duodecimo hujus capitis, & scribam super eum nomen Dei mei.

Apoc. 3.
v. 9.

1. Ioan. 4.
v. 15.
C. 2. v. 23.

Judæi recentes, in suâ persistentes obstinatione, quamvis profiteantur se unum Deum colere, tamen reipsa sunt sine Deo, cujus unigenitum filium negant: Quare non jam appellantur ab ipso Joanne populus Dei, sed *Synagoga Satanae*. Verum qui ex Judaicâ perversitate conversus fuerit ad fidem Christianam, hic verè erit Dei, & Dei Patris, cujus filium crediderit Christum: hinc Joannes in Epistolâ, quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.

Prosequor verba præfati versus duodecimi; *Et nomen Civitatis Dei mei nova Ierusalem, quæ descendit de Cælo à Deo meo, & nomen meum novum.*

Ad Heb.
12. v. 22.
23. 24.

Judæus incredulus Christo pertinet ad Civitatem terrenam Jerusalem, quæ in Christum non credidit, sed eum occidit: gloriatur se Moysen habere legislatorem, & intermedium; expectatque regem opibus terrenis præpotentem, qui eum liberet à servitute temporaneâ. Sed Judæus, Religionem Christianam amplexus, spectabit ad Civitatem cœlestem Ierusalem, in quam ascribetur; mediatorem ad Deum habebit ipsum filium Dei Jesum Christum; ipsique tanquam regi cœlesti libenter sese subjiciet, particeps ejus gloriæ æternæ futurus. Eapropter Paulus Hebræus à Judaismo ad fidem conversus ait, accessistis ad Sion montem, & Civitatem Dei viventis, Ierusalem Cœlestem, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, & testamenti novi mediatorem Iesum. Hactenus scripta Philadelphienſi Episcopo explanavimus: videamus jam quis inde fructus nobis potissimum sit percipiendus.

Vers. 13. *Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis.*

Quisquis fidelium animetur ad cultum, & imitationem sanctitatis, ac veritatis in Christo laudatæ. Quasunque passus fuerit in scripturis intelligendis difficultates, petat sibi aperiri sensum ab eo, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit: Postulet etiam ab eo, qui claudit, & nemo aperit, cor suum occludi Diabolo; aperiri autem Spiritui Sancto, ut in illo tanquam in templo inhabitet; nec templum illud sanctum ullatenus umquam violetur. Sectetur simplicitatem, innocentiam, mansuetudinem, modestiam, charitatem, cæterasque virtutes eximias Philadelphienſium Præfulis. Quos poterit peccatores verbo, & exemplo convertat ad Dominum: meminerit accedentem ad servitatem Dei præparare se ad tentationem; ac beatum se reputet, si illam humili, & constanti animo ferat; tandem de quibuscumque vitiis, ac de omni tentatione diabolicâ victoriam

victoriam reportet, ut triumphum mereatur in civitate Cœlesti, atque gloriam æternam à Deo, & Christo, cujus honori vixerit.

Certè plurimi ex universis Ecclesiis fideles illas ex scriptis Christi ad Philadelphiensem Episcopum utilitates perceperunt; sed in primis ipsi Philadelphienses, quandoquidem Ecclesiæ Smyrnenfis Epistola ab Eusebio relata commemoret, *duodecim ex Philadelphiâ profectos idem genus mortis ac Beatam Polycarpum, Smyrna lubentes pertulisse, & martyrio consummatos.*

Euseb. hist.
l. 4. c. 14.
Ruffin. l. 4.
c. 15.

EXPLANATIO XIII.

Referens ad Sagarim Laodiciæ Episcopum ea, quæ Sanctus Ioannes ejusdem Ecclesiæ Prasuli scribit à decimo quarto versu ad finem Capitis tertii Apocalypsis.

VERS. 14. Et Angelo Laodiciæ Ecclesiæ scribe. Hæc dicit Amen, testis fidelis, & verus, qui est principium creaturæ Dei.

ψ. 15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus!

ψ. 16. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

ψ. 17. Quia dicis, quòd dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

ψ. 18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ; & collyrio inunge oculos tuos, ut videas.

ψ. 19. Ego quos amo, arguo, & castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age.

ψ. 20. Ecce sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

ψ. 21. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in Throno

meo , sicut & ego vici , & sedi cum Patre meo in Throno ejus.

¶.22: Qui habet aurem , audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

Vers.14. Et Angelo Laodicia Ecclesia scribe.

Martyr.
Rom.
6. Octob.

Euseb.
Hist. l.4.
c.12.13.
25.

ERISIMILE est illum Episcopum Laodicenum fuisse Sagarim , de quo Martyrologium Romanum pridie nonas Octobris hæc refert : *Laodicia Beati Sagaris Episcopi , & Martyris , qui fuit unus de antiquis Pauli Apostoli Discipulis.* Etenim ex Eusebio vixit usque ad tempora Polycarpi Smyrnenfis , & Melitonis Sardensis , ad quos Beatus Joannes mandata Domini rescripsit : quippe ipsemet Melito libris , quos de Paschate confecit , inquit : *Cum Servilius Paulus esset Asia proconsul , quo quidem tempore Sagaris Martyrii coronâ donatus fuit , magna apud Laodiceam orta est controversia de Paschate ; quod quidem festum fortè eodem temporis articulo , quo oriebatur controversia , incidit ; atque illis ipsis diebus etiam ista à me de festo illo fuere perscripta.*

1. ad Cor.
10. v. 12.
Ps. 70. v. 9.

Ps. 91. v. 11.
12. 13.

Sed mirabitur quispiam tanti Apostoli tam insignem discipulum in tam graves defectus prolapsum , ut debuerit peracerbâ correptione Domini emendari. Verùm quis nesciat quàm imbecilles sint animi humani vires , ut meritò dicat Apostolus , *qui se existimat stare , videat nè cadat ;* & Propheta Regius oraverit Dominum , *nè projicias me in tempore senectutis ; cum defecerit virtus mea , nè derelinquas me.* Sanè non dereliquit Dominus Sagarim senio confectum , sed illum tantâ charitate prævenit , redarguit , correxit , corroboravit , ut justificatus denuò , & Martyrii palmam adeptus , asserere queat cum emendato Prophetâ Regio , *Senectus mea in misericordiâ uberi ; & despexit oculus meus inimicos meos : iustus ut palma florebit.*

Itaque audiamus eâ , quâ par est , veneratione verba Domini tam salubriter corripientis præfatum Præfulem.

Ex vers. 14. *Hæc dicit Amen.*

Certum est hanc vocem , *Amen* , pronuntiatam fuisse à Christo sæpius in principio sermonum suorum , ut cum dicit , *Amen dico vobis ;* & aliquando in fine , sicut in conclusione orationis , quam nos docuit , *Libera nos à malo : Amen.* Sanctus etiam Lucas Evangelium terminavit hæc voce , *Amen* ; nec ullam Epistolam scripsit Paulus , in quâ non videatur hæc vox , *Amen* , apposita in fine , vel Epistolæ , vel alicujus sententiæ. Id quòque patet , tum in primâ Epistolâ Dilecti Discipuli , tum in ejus Apocalypsi.

Cum igitur hæc vox , *Amen* , solita sit proferri in principio , & in fine sermonis ; dum Christus Dominus se ipsum dicit *Amen* , declarat se esse principium , & finem.

Ita

Ita per hanc unam vocem Hebræam Salvator, Hebræus ex Hebræis, indicavit Discipulo Hebræo id, quod ipsi quatenus apud Græcos degenti paulò antè significaverat per has duas voces Græcas, *Ego sum α, & ω*: Tunc enim, quia ex literis Græcis α est principium, seu prima; ω verò est finis, sive ultima, Verbum Incarnatum designavit se esse principium, & finem: undè, nè quemquam id lateret, statim atque dixit, *ego sum α, & ω*, addidit *principium, & finis*.

Sic nunc se ipsum nuncupans *Amen*, subjungit, *qui est principium*, ut declaret quid velit per illam appellationem Hebræam de se ipso intelligi, nempe quòd sit *principium*; & quamvis non adjiciat expressè vocabulum finis, tamen conjiciendum illud nobis relinquit: Cùm enim asserat se esse *Principium creaturæ Dei*, nonne hinc necesse est inferre illum etiam ejusdem creaturæ esse finem? Deus enim, ut omnium rerum principium, ita & finis est.

Igitur *semel locutus* est Christus, se ipsum dicens *Amen*; & duo hæc *audi divi*, ac percepi illà voce, nimirum quòd ipse sit principium, & finis.

Quocirca patet hanc vocem Hebræam longè præstantionem esse literis Græcis α, & ω, cùm α principium duntaxat, ω autem solum finem; *Amen* verò utrumque designet.

Indè quòque liquet eandem vocem Hebraicam censendam esse Sacratissimam, & Divinam, non modò quòd à Christo Domino persæpe prolata sit; sed etiam quia Deum nobis repræsentat, qui Essentiæ suæ unitate creaturarum omnium principium, & finis existit.

Convenientissimè etiam Christus eadem voce Hebræâ se ipsum indicavit; quippe qui Divinitatem, & Humanitatem in unitate personæ suæ conjungens, copulavit in semetipso novâ ratione *primum, & novissimum, principium, & finem*: Deus enim est primum esse, ac principium rerum omnium: Homo verò *novissimus* est, atque *finis* Creaturarum, quatenus productus fuit omnium postremus; ad eumque tanquam ad finem proximum relata est mundi creatio.

Præterea vox illa *Amen*, significat *verè*; & *fiat*: *Amen, amen dico tibi*, idest, *verè, verè dico tibi*. *Libera nos à malo; Amen*: Hoc est, *fiat quod oro*.

Quamobrem Christus Laodicenum, ex Asiaticis Episcopis ultimum, & verisimiliter Laodiciæ primum Præfulem, utpote à Beato Paulo ordinatum, alloquens, nuncupat se ipsum *Amen*, seu *principium, & finem*, quòd indicet se esse principium, & finem totius Episcopatus; ita ut ab ipso Sacerdotium omne in Ecclesiam Christianam derivetur; & necesse sit ad ipsum tendere, ut perficiatur.

Se ipsum etiam dicit *Amen*, ut significet Laodiceno se illi vera dicturum, tametsi præter illius sint opinionem: Existimat enim se ille Præful *divitem, & nullius egere*. Dominus autem illum reputat *pauperem, & miserabilem*.

Denique amantissimus Salvator dicit se ipsum *Amen*, quòd peroptet ut *fiat*.

Apoc. 3. v. 19. fiat à Laodiceno *pœnitentia*, ad quam illum ex amore vehementi adhortaturus est; nec velit ipsum de promissis præclaris, quæ illi facturus est tantisper dubitare; quandoquidem vera sint, & fide digna, utpote ab eo, qui veritas est, prolata; & juramento solenni ab eodem, ac per se ipsum, qui non modò dicit *Amen*, ut quondam solebat, quidpiam affirmans, sed etiam semetipsum dicit *Amen*, confirmata. Propterea subiungit, quòd sit

Ex vers. 14. *Testis fidelis, & verus.*

Joan. 3. v. 11. Testis veracis, ac fide digni est, sincerè asserere quod certò novit: unde Salvator Nicodemo, *Amen, amen dico tibi, quia quod scimus, loquimur; & quod vidimus, testamur.* Verax est; & dignus, cui fides adhibeatur, sive de se ipso quidpiam affirmet; sive alia doceat: ad hoc, enim Joan. 18. v. 37. inquit, *veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Sed & testis est fidelis, & verus, dùm aliquid etiam pluribus occultum, sed sibi notissimum objicit, ac redarguit.

Eam ob rationem apud Jeremiam contra Sedeciam, & Achab falsissimos, & iniquissimos Prophetas, ego sum Iudex, & testis, dicit Dominus: quod, ex sancto Hieronymo, hunc habet sensum: hac, qua dico de duobus pseudo-Prophetis, nequaquam opinione cognovi; sed ipse scio vera esse, quæ celare nemo potest; nec effugere mei iudicii veritatem.

Jer. 29. v. 12. 23. Hieron. in Jerem. c. 29. v. 23. Malach. 3. v. 5. Hieron. in Malach. c. 3. v. 5. 7. Quin etiam Dominus per Malachiam dicit, *accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox.* Quanta, indè infert Hieronymus, formido iudicii, cum ipse sit testis, & iudex! Testis est autem maleficis, & adulteris: Hæc enim crimina perpetrantur occultè; & ideò proferuntur in medium, nè diù lateant. Hortatur tamen protinùs ad pœnitentiam Dominus, cum ait, Malach. 3. v. 7. *revertimini ad me, & revertar ad vos; & vide,* inquit Hieronymus, *clementiam Domini.* Mira sanè est: quippe testis declarat iudici crimina, ob quæ reus ab ipso iudice condemnatur: Deus autem Iudex, & testis patefacit reorum scelera, ut pœnitentiam agentes veniam ab ipsomet consequantur.

Christus igitur, tametsi Iudex, se ipsum hocce Apocalypsis loco, quem interpretor, nuncupat *testem fidelem, & verum*, quòd peccata sibi nora, & Laodiceno Episcopo incognita, testificaturus sit eidem, & crimini daturus. Verùm illicò illum ad pœnitentiam invitabit; & resipiscenti, non modò gratiam suam, sed etiam gloriam ingentem promittet.

Mihi videtur insuper Christus asserere se *testem fidelem, & verum*, quòd velit Laodicensium Præsulem, ejus exemplo permotum, & gratiâ emendatum, sincerum usque ad mortem perhibere testimonium veritati: Quod re ipsâ tandem præstitit, quandoquidem pro fide, quam professus est, Martyrii coronâ donatus sit.

Ex v. 14. *Qui est principium creatura Dei.*

Joan. 1. v. 3. Nulla quidem creatura est, quæ non sit *creatura Dei*, quia omnia per ipsum facta, & creata sunt: Sed homo antonomastice *Creatura Dei* est

est ob perfectiones sibi inditas, quibus eminet suprâ cæteras creaturas corporeas, utpote *factus ad imaginem, & similitudinem Dei*, quam in mente suâ, quæ spiritualis est, expressam habet: Quamobrem Christus hominem cæteris creaturis præferens, eumque creaturæ suæ appellatione præcipuâ exornans, ait Discipulis suis, *prædicate Evangelium omni creatura*, hoc est, omni homini, qui mea creatura est in orbe terreno præstantissima, mihiq; charissima.

Gen. 1.

v. 26.

Marc. 16.

v. 15.

Quod si homo ex primævâ suâ conditione in statu naturæ est peculiariter, & modo quodam insigni *creatura Dei*, multò magis est ut justus in statu gratiæ: quippe, sicuti non à se ipso, sed à Deo creatur: ita nec à se ipso, sed à Deo justificatur: verum nihil planè in eo obstabat ejus creationi, cum nondum quicquam esset: secus, peccata, quæ admiserat, plurimùm repugnabant ejus justificationi. Hinc Paulus Ephesiis, *gratiâ estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est; non ex operibus, ut nè quis gloriatur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu, in operibus bonis, quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus.*

Ad Eph.

2. v. 8. 9.

10.

Tandem homo per resurrectionem in statu gloriæ est maximè *creatura Dei*: namque, quandiu in terris degit, ita est creatura Dei, ut sit etiam parentum, qui eum genuerunt, soboles: At in resurrectione, sive, ut vocat Christus Dominus, *Regeneratione*, homo erit solius Dei creatura, quia à solo Deo, non ab ullis hominibus, nisi à Christo vero Deo, & homine resuscitabitur: Omnes, inquit Christus, *qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei; & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vite.* Tum etiam homo justus, ad gloriam resuscitatus, erit unicè creatura Dei, quod nequicquam in se habiturus sit ex peccato, quod est diaboli opus; sed *Deus* illi propter perfectam sanctitatem, consummatamque felicitatem, futurus sit *omnia*.

Matth. 19.

v. 28.

Joan. 5.

v. 28.

1. ad Cor.

15. v. 28.

Quæ cum ita sint, Christus dici potest *principium creatura Dei*; quod sit principium productivum hominis in statu naturæ, in statu gratiæ, & in statu gloriæ.

Verum, cum vox illa *principium*, & Græca ἀρχή, usurpari queat passivè, non secus ac activè, juxta hanc sententiam Jacobi, *genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod, ἀρχή, creatura ejus*; non tantum fas est intelligere Christum esse *principium* productivum *creatura Dei*, quatenus hominem creat, justificat, & glorificat; sed etiam licet contemplari ipsummet Christum tanquam initium creaturæ Dei, idque tripliciter ex sancto Paulo.

Ep. Jac. 1.

v. 18.

Primum quidem, ut unigenitus Dei Filius, dicitur ab eodem Apostolo *primogenitus omnis creatura*, non quod sit creatura: absit; est enim ab æterno Deus: sed quia genitus est à Patre, antequàm ulla fieret creatura, quemadmodum libro Ecclesiastici Sapiencia æterna dicitur *primogenita ante omnem creaturam*; & ipse Paulus rationem referens cur Christum vocaverit *primogenitum omnis creatura*, ait *quoniam in ipso condita sunt universa; omnia per ipsum creato sunt; & ipse est ante omnes.*

Ad col. 1.

v. 15.

Ecclic. 24.

v. 5.

Ad Col. 2.

v. 15. 16.

17.

Hervéus in Apocalypsim.

N

Secundò.

Dan. 9.
v. 24.
Ad Rom.
8. v. 29.

Secundò , Christus , ut homo iustus , est Sanctorum omnium , & prædestinatorum primus : quamobrem appellatur à Prophetâ *Sanctus Sanctorum* ; aitque Apostolus , quòd *quos Deus præscivit , & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui , ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*

Ad Col. I.
v. 18.

Tertiò , Christus ex sancto Paulo est *principium* , ἀρχὴ , *primogenitus ex mortuis* , quòd sit primus omnium hominum à morte suscitatus , non amplius moriturus.

Apoc. I.
v. 5.

Is autem postremus sensus mihi videtur præcipuus verborum Ioannis de Christo , qui est *principium creatura Dei*. Etenim Apocalypsis capite primo efflagitat gratiam Ecclesiis Asiæ à Iesu Christo , qui est *testis fidelis , primogenitus mortuorum* : hoc verò capite , hac dicit *testis fidelis , & verus , qui est principium creatura Dei*. En utroque loco , *testis fidelis : primogenitus autem mortuorum* additur uni ; *principium verò creatura Dei* , jungitur alteri , ut unum per alterum intelligamus.

Ad Rom.
8. v. 3.
Matth. 4.
v. 5. 8.

Nec id quemquam puto in dubium revocaturum , si attendat Christum , ut hominem , resurrectione suâ esse maximè , ac unicè *creaturam Dei* , quatenus in se non habet quidquam , quod non sit à Deo , & Dei opus ; cum antea dum viveret in terris , haberet corpus *in similitudinem carnis peccati* , hoc est , passibile ; ferretque aliquandò se tentari , & traduci de loco in locum à diabolo ; multaque alia gravissima pateretur à peccatoribus : His autem omnibus malis per gloriosissimam Resurrectionem suam à Patre liberatus est ; ita ut in ejus humanitate , totus & unicè sit *creatura Dei Patris* ; eique uni *subiectus* , ut ait Apostolus ; cum prius non iustis tantum , sed & malis hominibus , ac quodammodò ipsi dæmoni , licet sanctissimè , subjaceret.

1. ad Cor.
15. v. 28.

Præterea , quamvis Christus , ut homo , in terris vivens esset *Creatura Dei* , etiam singulariter , utpote à Deo productus virtute Altissimi , & operatione Spiritus Sancti : tamen erat quòque Filius sanctissimæ Virginis , ex cujus purissimo sanguine fuerat efformatus. At quando resuscitatur , solius Dei est opus , & creatura ; quippe à solo Deo , non à Virgine Matre , vel ab ullâ aliâ personâ creatâ , novam illam vitam gloriosam consequitur.

Joan. 17.
v. 5.

Illud partim est , quod Dominus Iesus postulabat pridie mortis suæ , rogans Patrem , ut *clarificaret illum claritate , quam habuit apud ipsum , priusquam mundus esset* : ab æterno enim gignitur à solo Patre ; & genitus vivit in æternum : per Resurrectionem autem , quam paulò ante mortem petebat , gignitur etiam à solo Patre , semper victurus : undè & Pater ipsum contemplans ut mox resuscitatum , juxta interpretationem Pauli , ait illi in secundo Psalmo , *Filius meus es tu , ego hodie genui te* , ego , scilicet solus ; cum alio in Psalmo dicat , *ex utero genui te* ; quia , dum incarnatus est , illum genuit ex utero Beatæ Virginis.

Act. 13.
v. 33.
Ps. 2. v. 7.
Ps. 109.
v. 3.

Explicatis multipliciter illis de Christo verbis , *principium creatura Dei* , rationes reddo , propter quas Christus illa de se protulerit , Laodiceum Episcopum alloquens.

Primum

Primum quidem, ut principium productivum hominis in statu naturæ, in statu gratiæ, & in statu gloriæ, affatur illum Præsulem, quod cum sit illius creator, velit illum ut creaturam suam reparare, ejusque defectus gratiâ suâ emendare; & ad tantam perfectionem provehere, ut summam etiam gloriam consequatur.

Deinde Christus, ut *initium creatura Dei*, hoc est, *primogenitus omnis creatura*, seu, *ante omnem creaturam*; & *primogenitus ex multis fratribus*, sive justis, & prædestinatis; nec non *primogenitus ex mortuis*, vel *mortuorum*, alloquitur Laodicenum Antistitem, quod cupiat illi rursus conferre amissam filiorum Dei adoptionem, & sanctitatem; atque eum sic à morte peccati excitare, ut nullo ulterius crimine mortem animæ sibi consciscat; sed semper vivat Deo; ac tandem sibi ad dexteram Patris sedenti consideat in cœlestibus.

Certè ex Paulo *Dens*, qui *dives est in misericordiâ*, propter nimiam *charitatem suam*, quâ dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, *convivificavit nos*, & *conresuscitavit*, & *consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu*: Ita Christus, ut *principium*, seu *initium creatura Dei*, id est, *primogenitus mortuorum*, arguit ex amore Laodicenum Episcopum: dives in misericordiâ opitulabitur pauperi, & miserabili: resuscitabit ipsum per pœnitentiam; vivificabit illum, infundens se Spiritu suo sancto in cor ejus; & sedere faciet secum in Throno Cœlesti, quemadmodum singula ista verbis postea explicandis patebunt.

✠. 15. *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus.*

Vix dubium esse potest, quin Sagaris, Episcopus Laodicenus ille, de quo agitur, plurima virtutum opera peregerit, cum ex Martyrologio Romano fuerit unus de antiquis Pauli Apostoli Discipulis: tamen eo tempore, quo ei Beatus Joannes Christi nomine scribit, non omnes officii sui partes implebat; nec ejus actus congruebant sanctissimæ illius dignitati.

Neque enim, quantum mihi difficillimum Scripturæ locum pertractanti conjicere fas est, *frigiditate* senis in semetipso coarctabatur, ut ea, quæ illius essent vitæ spiritualis tuendæ, duntaxat curaret: neque etiam *ardore* juvenili concitabatur, ut salutis aliorum, qui ei commissi erant, negotium alacriter perficeret.

Non *frigeat* more senum, quasi extinctus esset in eo omnis ardor libidinis, & cupiditatis: nec *inardescat* amore divino, & desiderio cœlestium, sicuti decebat Episcopum, quem vult Dominus, *non cupidum, sed exemplum fidelium in conversatione, in charitate.*

Ad injurias, quæ ei inferebantur, non erat *frigidus*, aut *expers* sensus: nec *inflammabatur* illius animus, aut commovebatur vehementer adversus hominum in Deum peccata.

Non obduruerat *frigore* divinitus immisso ad mala quæque sufferenda; nec *igne* Spiritus sancti incalescebat, ut eo accenderet proximos.

Animi sui motus non comprimebat *frigore* temperati phlegmatis; nec

Ad Eph.
2. v. 4. 5. 6.

Martyr.
Rom.
6. Octob.

1. ad Tim.
3. v. 3.
4. v. 12.

æstuante adurebatur bile ad vitia carpenda, ut posset dicere cum Apostolo, cupis erat discipulus, *Quis scandalisatur, & ego non uror?*

Denique infideles non oppugnabat sensu, ut ita dicam, *frigido*, & animo immoto, ac intrepido; nec *ardenti* provocabat zelo Christianos ad arma spiritualia contra Dei hostes quoslibet capeffenda.

Hi erant, quantum mihi conjecturâ licet assequi, *frigoris*, ac *caloris* defectus, quos in Episcopi Laodicensi moribus Christus redarguit: conjicio etiam illum ob sermones Episcopo minùs dignos vituperari, quòd nec *frigidus* esset orator, ut verba ex ejus ore vix effluerent præ modestiâ, & humilitate; nec esset *fervidus*, aut vehemens concionator, ut sese latè diffunderet, excurreretque in dicendo alacritas divinitùs incitata.

Ex v. 15. *Utinam frigidus esses, aut calidus.*

1. Reg. 17. Vellem Davidis tibi inesset, aut *fervor* juvenilis ad congregandum cum Goliath; aut *frigus* senile ad perpetiendum injurias sibi illatas à Semei.

3. Reg. 18. Utinam infidelium maledicta auribus excipiens eo *frigore* corripere, ut more ministrorum Ezechiae blasphemias Rabfacis audientium fileres; aut Mathathiae Sacerdotis zelo *fervens* exclamares; *omnis, qui zelum habet legis, exeat post me.* Utinam vel sic *frigidus* esses orator, ut Ieremiae imitatus humilitatem diceres, *A. A. A. Domine Deus, nescio loqui*; vel tam *fervidus* esses concionator, ut cum eodem Prophetâ sanctissimè pronuntiares, *Numquid non verba mea sunt quasi ignis?* Hæc in te efflagitarem.

v. 16. *Sed quia tepidus es; & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.*

1. ad Cor. 2. v. 4. Cum sermo tuus, & predicatio tua non sit in ostensione spiritus, & virtutis; nec sapias, & agas ea, quæ Dei sunt, rejiciam te ex corde meo, & ore, quia nec vir es secundum cor meum, qui faciat voluntates meas; nec loqueris quasi sermones Dei; nec denique ministras tanquam ex virtute, quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum. Tepida quidem aqua vomitum hausta provocat: verum tepor ille animi, quem in te percipio, me impellit, ut te è memetipso ejiciam.

v. 17. *Quia dicis quòd dives sum, & locupletatus, & nullius egeo.*

Hæc verba vim faciunt animo, ut sentiat Laodicenum Episcopum superbe se jactasse, quòd esset unus ex antiquis Beati Pauli Apostoli discipulis; similemque se reputaret illis, pro quibus idem Apostolus gratias agebat Deo, *Quòd divites facti essent in Christo, in omni verbo, & in omni scientiâ, ita ut nihil illis deesset in ullâ gratiâ.*

Mihi etiam videtur non tantum propter divitias spirituales sibi ad gloriam Dei, & utilitatem Ecclesiæ gratuito collatas, Præsulem illum superbiisse; verum etiam ex opibus terrenis, quas, ut sibi, & pauperibus sufficerent, liberalitate fidelium abundè collegerat. Etenim, dum attendo Beatum Paulum sollicitè monere Timotheum discipulum charissimum, & Episcopum sanctissimum, quòd qui volunt divites fieri, incidunt in desideria multa nociva, qua mergunt homines in perditionem; eumque adhortari ut radicem

radicem omnium malorum cupiditatem fugiat; adducor ut credam Sagarim, alterum ejusdem Apostoli discipulum, & Episcopum, ex eâ, quæ insita est hominum animis, pusillitate, & inolitâ senibus timiditate carendi rebus necessariis, lapsum esse primum in quoddam genus avaritiæ, quâ plura sibi appeteret; ac deinde more *divitum hujus sæculi sublimè sapiuisse*, & superbè exultasse, quod ita *locuples* esset, ut nullâ re prorsus egeret. Eâ in opinione obfirmant me Apocalypsis loca duo inter se collata; siquidem Christus Smyrnensem Episcopum alloquens, inquit, *Scio paupertatem tuam; sed dives es*: contrâ verò ait Laodicensi, *dicis quod dives sum; & nescis quia tu es pauper*. Illa duorum istorum Præfulum antithesis omninò suadet, ut sicuti Polycarpus Smyrnæorum Antistes, & Apostolorum discipulus, laudatur quod Apostolicam rerum terrenarum paupertatem humiliter sectaretur; & secundum Deum esset dives, utpote opibus spiritualibus, & donis cœlestibus cumulatus; secùs Sagaris Laodiciæ Præful, necnon antiquus Pauli Apostoli discipulus, vituperatur, quod inhiasset divitiis hujus sæculi, in iisque superbiret; atque à Deo censeretur inops, quippe qui virtutibus, quæ veræ divitiæ sunt, careret. Quamobrem objicit illi Dominus,

1. ad Tim.
6. v. 17.

Apoc. 2.
v. 9.

Ex v. 17. *Et nescis, quia tu es miser.*

Felicem te arbitraris, quia pecuniis abundas, quasi summum bonum, ex quo nihil mali tibi timendum sit, possideas: sed reverà infelix es, quandoquidem in æternam miseriam, & calamitatem avaritiâ tuâ, & superbiâ sis devolvendus, nisi resipiscas.

Ex v. 17. *Et miserabilis.*

Qui fallaciâ divitiarum periturarum seducuntur, & opes, quas deberent contemnere, vehementer amant, prædicant etiam te beatum, quod habeas *omnia abundè ad fruendum*; nec ullius rei penuriam sis passurus: at ita *miserabilis* es, ut lugendus sis potius quàm laudandus, quippe in summo discrimine vitæ, non temporalis, quæ parvifacienda est, sed æternæ, quæ cunctis anteponenda est, versaris.

1. ad Tim.
6. v. 17.

Ex v. 17. *Et pauper.*

Apponis cor tuum divitiis, quibus affluis; sed cor tuum longè est à Deo tuo; quâ cordis inopiâ quid pauperius?

Ps. 6. 1.
v. 11.
Isai. 29.
v. 13.

Ex vers. 17. *Et cæcus.*

Prudens, & oculatus tibi videris, quod futura, quæ incerta putantur, prævidens, provideris quæ necessaria forent usibus tuis, & splendori dignitatis tuæ conducere: verùm obcæcatus es cupiditate tuâ; nec contemplaris æterna, quæ futura sunt; nec viaticum, quo perducaris ad æternitatem beatam, præparas.

Ex vers. 17. *Et nudus.*

Vestes præclaræ, & multæ tibi sunt ex opibus, quibus refertus es: ita ut resplendeas in turbâ fidelium, qui te circumstant; nec timeas à frigoribus æëris, aut ab æstu solis: sed expertus es gratiæ, & sanctitatis, quæ perillustre est indumentum animæ; expositusque jaces ingruentibus tem-

N ; poribus

poribus malis, & ardoribus sævis potestatum huius sæculi.

Ex vers. 17. *Et nescis.*

Nescis ista, nec intelligis illa tua delicta, quæ mihi comperta sunt.

Deuter. 32. *Utinam sapires; & novissima provideres.*
v. 29.

Aliam præfatorum verborum explicationem subijcio. Eruditus à Paulo, & ætatis longævæ transactis diebus, sapientiam omnem, & prudentiam te affecutum putas, & *divitem in omni verbo, & in omni scientiâ*: Sed sapientia tibi carnis est, non spiritus; inflarisque scientiâ tuâ; neque attendis à Magistro gentium, & tuo pronuntiatum, quod velim in te transferas: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut as sonans, aut cymbalum tinniens; & si noverim mysteria omnia, & omnem scientiam; charitatem autem non habuero, nihil sum. Igitur orbatus amore Dei, & charitate, nihil es: quo quid miserius, & miserabilius? aut si quid es, pauper es, & cecus, & nudus.

Quantumvis enim longævus in verbo, & scientiâ divitem temetipsum existimes; an thesauros bonitatis, & longanimitatis Dei in te effusos, virtutibus vacuus possides? Tametsi ex diutinâ rerum experienciâ prudens, & perspicax tibi videaris, numquid habes oculos illuminatos cordis tui, ut scias qua sit spes vocationis tuæ, cum ab illâ plurimum aberres? Vestemne nuptialem, quâ recipiaris ad cœnam nuptiarum agni, habes, exutus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitiâ, & sanctitate?

Vers. 18. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, & probatum, ut locuples fias.*

Etsi Christus sit omnium Dominus, tamen non imperat, sed monet; non cogit, sed suadet; non impellit, sed adhortatur peccatorem, ut respiscat; eoque libentiùs ipsi justum obsequium impendat, quod majori benignitate videt se ab illo præveniri. Laodicenum Episcopum, qui se *divitem in omni verbo, & in omni scientiâ* existimabat, & nihilominus terrena sapiebat, alloquitur Salvator, filius Dei charissimus, sapientia, & verbum Patris; ideòque præfato Antistiti consulit, ut quamprimum charitatem ardentem, sapientiam divinam, & eloquentiam Christianam, *auro ignito, & probato* designatam, sibi compareret, quò veris virtutibus, & donis cœlestibus, sicuti par est, locupletetur.

Quippe sicuti aurum est omnium metallorum pretiosissimum; ita charitas omnium virtutum præstantissima; cunctaque in se charismata, & dona Spiritus Sancti complectitur. Præterea quemadmodum aurum, ut purissimum sit, ac perfectissimum, probatur per ignem; sic charitas igne persecutionis probanda est, ut perfectionem sibi convenientem assequatur: Undè Paulus gloriabatur in tribulationibus, sciens quòd tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem. Et Jacobus, probatio fidei vestre patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.

Sapiens quòque inquit, posside sapientiam; & in omni possessione tuâ acquire illam: melior est enim acquisitio ejus negotiatione auri, & argenti: pretiosior

fior est cunctis opibus ; & omnia , quæ desiderantur , huic non valent , comparari. C. 3. v. 14. 15.

Psalmista etiam testatur, eloquium Dei esse ignitum vehementer ; atque argentum igne examinatam ; necnon diligendum super aurum , & topazion. Ps. 118. v. 140.

Porro quod aurum illud ignitum , & probatum ardentis charitatis , sapientiae divinae , & eloquentiae Christianae , Laodicensi sit emendum , arbitror intelligendum tripliciter. Ps. 118. v. 127.

Primum quidem , ut precibus , & genuinâ in Deum pietate acquiratur ab illo Præsule ; & gratis ex misericordiâ divinâ ei à Christo conferatur : etenim Dominus per Isaiam , omnes sitientes , inquit , venite ad aquas , & qui non habetis argentum , properate , emite , & comedite : venite , emite absque argento , & absque ullâ commutatione vinum , & lac. Quid verò ad id facto opus sit , declarat Propheta : *Quærite Dominum , dum inveniri potest : invocate eum , dum prope est. Derelinquat impius viam suam ; & revertatur ad Dominum , & miserebitur ejus.* Optat itaque Salvator ut Laodicensis Episcopus ad Dominum , à quo peccatis suis averfus est , pietate suâ convertatur ; ejusque clementiam precibus enixis impetret. Isai. 55. v. 1. 6. 7.

Secundò , cum Daniel Regi Nabuchodonosor consilium dederit , ut peccata sua eleemosynis redimeret , quod Deus ignosceret ejus delictis ; atque etiam Salvator dixerit , *vendite quæ possidetis , & date eleemosynam : facite vobis thesaurum non deficientem in Caelis :* Mihi videtur ipsemet Christus velle ut Laodicensis Episcopus pecuniam copiosam , quam ex liberalitate fidelium collectam apud se asservabat , pauperibus largiter erogaret , quod gratiæ , & gloriæ thesauros , avaritiâ suâ , & superbiâ deperditos , humilitate , & charitate recuperaret. Dan. 4. v. 24. Luc. 12. v. 33.

Tertiò , quandoquidem operarius labore suo mercedem sibi acquirat , ac emat ; Christus efflagitat ut Laodicensis Antistes poenitentiae , ad quam illum adhortatur , operibus laboriosis remissionem peccatorum suorum adipiscatur , ac quodammodò emat : Etenim , quamvis poenitens gratiâ Dei justificetur , tamen opera illa , quibus Deo satisfacit , conjuncta sanctissimis operibus , & pretioso sanguini Christi , à quo vim habent , fas est dicere pretia , quibus ipsa peccata redimuntur ; & chirographum à peccatore erga justitiam divinam contractum rescinditur.

Ex vers. 18. *Et vestimentis albis induaris , ut non appareat confusio nuditatis tue.*

Statim atque primi parentes admissio peccato cognoverunt se esse nudos , erubuerunt ; ac deinceps nemo ratione utens voluit apparere nudus , sed ut ait Apostolus , *quæ putamus ignobiliora membra esse corporis , his honorem abundantiorum circumdamus.* Si tantus pudor insitus est corpori , propterea quod caro concupiscit adversus spiritum : Quantò major erubescencia deberet esse animo quidquam iniquè concupiscenti adversus Deum , cui creaturam omnem oportet penitus subesse ? Tamen omnis superbus , ac quivis alius peccator , tanquam amens , vel ebrius , non erubescit ex sese , quod foedè incedat coram Deo , & Angelis , & hominibus , virtutibus sponte Gen. 3. v. 7. 1. ad Cor. 12. v. 23. Ad Gal. 5. v. 17.

1. Ioan. 1.
v. 7.
C. 1. v. 28.

spontè suâ nudatus! Summum sanè illud dedecus est, atque horrenda turpitudinis. Attamen si peccator vitiorum suorum foeditate permotus, humiliter erubescat; & peccata sua detestatus, virtutes, quas abiecerat, resumat, splendore justitiæ, quam consequetur, fulgebit; *indueturque vestimentis albis, ut non appareat amplius confusio nuditatis ejus*; quippe qui *emundatus fuerit ab omni peccato*, & pristinae sanctitatis vestitus decore; nec *confundendus sit in adventu Domini*, gratiâ illius justificatus.

Ex v. 18. *Et collyrio inunge oculos tuos, ut videas.*

Isai. 12.
v. 3.
Ioan. 9.
v. 6.

Cæcutiit mentis oculus, quod ad beneficia divina ingratus obduruerit: visum autem recuperaturus est, si aquis Salvatoris desursum manantibus, necnon lacrymis suis ex intimo animi dolore propter admissa peccata prodeuntibus, emolliatur. Mirabili collyrio Dominus restituit visum cæco nato, cujus linivit oculos luto confecto ex terrâ, & ex sputo suo. Pari collyrio Laodiceus Præsul, superbiâ, & avaritiâ excæcatus, inungat oculos suos, ut aciem mentis, quâ perspicuè intueatur quæ suæ saluti conducibilia sunt, recipiat. E cerebro, ubi sedes est animæ, exspuat pravos humores; hoc est, ex animo ejiciat amorem sui inordinatum, & fœdas sæculi cupiditates. Attendat quid sit ex primævâ conditione terrenâ; & ad quam infelicitatem redactus sit peccato suo; nec umquam *superbiat terra, & cinis*. Ob oculos etiam mentis sibi proponat, se *nihil intulisse in mundum*; nec quid inde ablaturum, præter opera, quæ fecerit: ac propterea terrena despiciat; & amet cœlestia; secteturque virtutes, quibus æternam miseriam effugiat; ac beatam æternitatem assequatur.

Ecclic. 10.
v. 9.
1. ad Tim.
6. v. 7.
Apoc. 14.
v. 13.

Vers. 19. *Ego quos amo, arguo, & castigo.*

Mira Dei bonitas, quod peccatores, qui ab ejus amore desciverunt, diligat! odit quidem illorum peccata; sed creaturam in illis suam amat; eosque delinquentes corripit, ut sese emendent.

Ex vers. 19. *Emulare ergo, & pœnitentiam age.*

1. ad Cor.
9. v. 27.
C. 12.
v. 30.
2. ad Cor.
11. v. 2.

Defectus tuos ex zelo perfectionis tuæ redarguo: zelum meum imitare. Irascor tibi delinquenti: in vitia quodque tua tu ipse commovearis. Emendationem tuam cupio: mores tuos emenda. Accuso te: condemna remetipsum, ut severitatem judicii mei declines, ac veniam consequaris. Artero te increpationibus meis: animum, & corpus tuum *in servitutem, nè reprobis efficiaris, redige*. Sapiens tibi videris, & eloquens: sed *emulare charismata meliora*, nempe virtutes Episcopo convenientes, ac præcipuam omnium charitatem. Animas etiam tuæ sollicitudini creditas *emulare Dei amulatione*, ut illas tanquam *virgines castas exhibeas Christo*.

Vers. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso.*

ad Ephes.
3. v. 17.
ad Gal. 5.
v. 6.

Habitabam aliquando in corde tuo per fidem, quæ per charitatem operabatur: postea verò ejecisti me amore tui ipsius inordinato, & perverso: nunc autem cupio redire illuc, undè me iniquè emisisti. *Ecce*: Quale istud portentum! servus ejecit Dominum; filius Patrem; creatura Creatorem; homo Deum; Christianus Christum; Episcopus Pontificem, à quo Sacerdotium habet! At patiato scelere tam immani, quid te oportuit facere?

Nonne

Nonne debuisti dolere tantum facinus? Convenire me compuncto corde? Pedibus meis provolvi animo humiliato? Supplexque exorare clementiam meam? & enixis precibus tuis reducere me in domum tuam, undè me exclusisti? Verùm ego te *miserum* benignitate meâ prævenio; & quamvis sis *pauper*, egenique stent ad januam divitum, beneficium aliquod emendicantes; ipse tamen, qui *dives* sum in *misericiordiâ*, sto ad ostium cordis tui; & rogo, ut mihi aperiās, gratiam meam, summè tibi necessariam, & honorificam accepturus. *Nimia*, quâ te diligo, *charitas* me movet, ut tam clementer erga te agam: nimium verò eris ingratus, si me asperneris. Omnipotens quidem sum; mihi que subes: non tamen januam tuam infringo; sed ad illam moderatè pulso. Excito voluntatem tuam; & consensum tuum suaviter peto. Sicuti te diligo spontaneè: ita velim, ut me redames spontè.

ad Eph. 2.

v. 4.

Osce 14.

v. 5.

Matth. 7.

v. 7.

Scis me, dùm hortarer discipulos ad orationem, ac quod postularent, promitterem, dixisse, *petite, & dabitur vobis; querite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis*. An autem petenti tibi dabo; & mihi postulanti non erogabis? Numquid invenies gratiam apud me, cùm illam quæsieris; & ego, quod justum est, apud te inquirens, non reperiam? Pulsabis demùm ad januam divinæ misericordiæ, & tibi pandetur; mihi verò pulsanti ad ostium cordis tui non aperiēs? Ego certè tui non egeo: sed tu me indiges; & vide, quàm tibi profuerit, si mihi aperueris.

Ex v. 20. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intra-
bo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

Pauperes, qui trepidè pulsant ad januas divitum, quia sciunt suam ab illis despici paupertatem, non audent se in domos illorum immittere, ut panem accipiant: verùm quisquis mihi ad cor ipsius pulsanti aperuerit, quantumvis sit pauper, & miser; ego, qui Dominus sum, & dives in misericordiâ, penetrabo omnes animæ illius facultates; eumque summo honore afficiam; & jucundè reficiam abundantia gratiæ meæ in ipsum infusâ: *splendidum enim cor, & bonum in epulis est; & secura mens quasi iuge convivium*, inquit Sapiens.

Eccle. 30.

v. 27.

Prov. 15.

v. 15.

Cætèrùm illa voluptas animi potissimùm percipietur sub exitum vitæ temporalis, quia tunc magna erit coram Deo securitas, & fiducia sanctæ animæ, ejusque mira spes proximæ, ac æternæ felicitatis: Quare hilaritatem illam, splendidis epulis comparatam, Dominus appellavit cœnam, quæ sub terminum diei sumitur.

Ps. 79. v. 6.

ad Hebr.

12. v. 12.

Luc. 22.

v. 29. 30.

Sed & si Laodicens Episcopus, senio etiam propemodùm confectus, vereatur pœnitentiam agere, proptereâ quòd debeat cibare se pane lacrymarum, & potum sibi dare in mensurâ; Non dubitet se experturum bonitate Salvatoris quòd omnis disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ. Quale gaudium deliciis perfrui cœlestibus, & immensâ gloriâ, quemadmodùm promisit Christus discipulis, cùm dixit, *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo; & sedeat super thronos judicantes tribus Israël!*

Hervens in Apocalypsim.

O

Parcm

Parem felicitatem Dominus Laodicensium Præsuli, si pœnitentiam egerit, & pro eo occubuerit, pollicetur verbis, quæ sequuntur.

¶.21. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius.*

Joan.16.
v.33.

Aiebat Christus Discipulis, *in mundo pressuram habebitis: Sed confidite, ego vici mundum.* Qui igitur se ipsum, & mundi cupiditates divinâ charitate superaverit; qui labores pœnitentiæ pertulerit corde contrito; vimque persecutorum invictâ patientiâ propter Christum toleraverit, etiamsi è solio, cui insidebat, dejiciatur; & è sublimiori dignitatum, quas obtinebat, fastigio in infimum locum protrudatur; quamvis cilicio, & cineri cubet; jaceatque in squalore carceris; ac in sellâ tanquam reus sedens, quibuscumque tormentorum generibus Christianæ Religionis causâ condemnetur; assidebit in cœlo Salvatori *requiescens à laboribus suis*; ac gloriæ illius, uti antea passionis, socius, mundum iniquum judicabit.

Apoc.14.
v.13.

¶.22. *Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.*

Rom.10.
v.17.

Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Quapropter qui fidem, ut par est, Christo adhibet, attentis auribus excipiat, & divinâ luce perfusus mente percipiat, atque operibus sanctis observet quod Spiritus Christi, ministerio sancti Angeli, hætenus dixit Laodiceno Episcopo, aliisque Asiæ Præsulibus, tum ad illorum, tum ad omnium fidelium utilitatem, sanctificationem, perfectionem, ac felicitatem.

EXPLANATIO XIV.

Quinque primorum versuum Capitis quarti Apocalypsis, de Christo viso, tanquam summo Pontifice, Rege, Iudice, & Deo, quem Sancti sub formâ viginti quatuor Seniorum, veluti Sacerdotum, circumambiebant; cuique astabant Angeli septem lampadibus ardentibus designati.

VERS.1. Post hæc vidi: & ecce ostium apertum in cœlo; & vox prima, quam audiavi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.

¶.2.

- ψ. 2. Et statim fui in Spiritu ; & ecce sedes posita erat in coelo , & supra sedem sedens.
- ψ. 3. Et qui sedebat , similis erat aspectui lapidis Iaspidis , & Sardinis ; & Iris erat in circuitu sedis , similis visioni Smaragdinae.
- ψ. 4. Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor ; & super thronos viginti quatuor Seniores sedentes , circumamicti vestimentis albis , & in capitibus eorum coronæ aureæ.
- ψ. 5. Et de throno procedebant fulgura , & voces , & tonitrua ; & septem lampades ardentes ante thronum , qui sunt septem Spiritus Dei.

Verf. 1. *Post hæc vidi :*

POSTQUAM Christus , ut summus Pontifex , mandavit Dilecto Discipulo quæ scriberet Episcopis septem Ecclesiarum Asiae , ut officio suo sanctè fungerentur , & in virtute proficerent , ostendit illi miris , ac divinis modis quid facturus sit , ut impietatem Ethnicam evertat ; & Christianam Religionem magis , ac magis amplificet.

Ex ψ. 1. *Et ecce ostium apertum in coelo.*

Cum homo terrenus non nisi terrena sibi obvia percipiat : Cœlestia verò , ab ipso remotissima , sint illi ignota , non secus ac ea , quæ occlusa sunt ; amantissimus Magister visus est *aperire ostium in Cælo* , ut indicaret se velle Joanni arcana Cœlestia pandere.

Ex ψ. 1. *Et vox prima , quam audiui , tanquam tuba loquentis mecum.*

Allocutus est illum eodem vocis tono , quo ei primùm fuerat locutus , dum jusserat , ut *quod visurus esset , scriberet septem Ecclesiis Asiae* ; quippe ad earumdem Ecclesiarum utilitatem referebat Dominus , quæ ostensus erat , & declaraturus.

Apoc. I.
v. 10. 11.

Ex ψ. 1. *Dicens : Ascende huc , & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.*

Mente , & cogitatione in Cœlum evehere ; & ostendam tibi quid acturi sint Infideles adversus Ecclesiam meam ; quid ego peracturus sim contra illorum impietatem ; & quid perficiam , ut sanctum habeatur nomen meum in toto orbe.

ψ. 2. *Et statim fui in Spiritu.*

Protinùs ut Dominus animum Discipuli evocavit ad se in Cœlum , mens illius sejuncta est à terrenis omnibus ; & Cœlestium rerum , quæ ei demonstrandæ erant , contemplationi idonea effecta est : Verbum enim Dei efficax est ; & sicuti summâ suâ autoritate jubet quod vult ; sic immensâ suâ bonitate præstat quod jubet.

Ex v. 2. *Et ecce sedes posita erat in Cœlo, & supra sedem sedens.*

Dominus Deus, Pater æternus, qui juxta testimonium Davidis Spiritu divino ad Cœlestia rapti, Dixit Domino meo Jesu Christo filio suo, Sede à dextris meis, tu es Sacerdos in æternum, contulit Joanni pariter rapti, ut videret Sedem in cœlo collocatam, cui ipsemet Dominus Jesus Christus infidebat, tanquàm Pontifex, tanquàm Rex, tanquàm Iudex, & tanquàm Deus.

ad Heb. 8. v. 1. 2. *Ut Pontifex quidem; ait enim Paulus, talem habemus Pontificem, qui confedit in dexterâ sedis magnitudinis in Cœlis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.*

Ps. 109. v. 1. 2. 4. *Throno etiam Cœlesti Christus infidet ut Rex: namque Pater, qui dixit illi ut sederet à dextris ejus, addidit ut dominaretur in medio inimicorum suorum; ipsumque appellavit sacerdotem secundum ordinem Melchisedech: ad Heb. 7. v. 1. Melchisedech autem fuit Sacerdos Dei summi; & rex Salem, quæ typus erat cœlestis Ierusalem.*

Sedet quodque Christus eo in throno velut Iudex: Regis enim, & Sacerdotis est judicare. Quapropter, postquàm Pater æternus eum sedere fecit à dextris suis, subjunxit de illo quod Indicabit in nationibus.

Denique sedes illa Cœlestis est thronus Divinæ Majestatis Christi: ait enim ipse tanquàm Deus per Isaiam, Cælum sedes mea. Psaltes etiam illum, non secus ac Patrem illius, vocat proprio nomine Dominum, seu Deum, Ps. 109. v. 1. dicens, Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis. Et alio in Psalmo Ps. 44. v. 7. ipsummet Christum alloquens, inquit: Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi.

Nonne & hocce capite Apocalypsis audiemus quatuor animalia mystica dicentia sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum, Sanctus Dominus Deus omnipotens? En ut Deus sedet super thronum: additur, Qui erat, & qui est, & qui venturus est, nempe ut Iudex. Est autem ex Apostolo, ad Heb. 7. v. 25. capite quinto, quatuor animalia, & viginti quatuor seniores eidem Christo, Apoc. 5. v. 8. 9. 10. qui occisus est, fuitque mortuus, & est vivens in sæcula sæculorum, dicant, Apoc. 1. v. 18. fecisti nos Deo nostro regnum, seu reges, βασιλεις, & regnabimus; quantò magis ipsemet Christus rex est; & uti talis infidet throno cœlesti?

Vers. 3. Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis Iaspidis, & Sardinis; & Iris erat in circuitu sedis, similis visioni Smaragdine.

Porro Christus Cœlesti illi throno infidens, primum ut Pontifex, visus est Joanni fulgere quasi lapis pretiosus Iaspis, & Sardinus; necnon ambiri Iride, in quâ color Smaragdinus, seu viridis, potissimum elucebat.

Etenim Pontifex Mosaicus in sanctuario super pectus suum gestabat amictum, quadratum unius palmi, opere polymito factum, dictumque Rationale judicii, in quo erant quatuor ordines lapidum. In primo erant lapis Sardinus, Exod. 28. v. 15. 16. & Topazius, & Smaragdus. In secundo Carbunculus, Sapphyrus, & Iaspis. 17. 18. 19. In tertio Ligurius, Achates, & Amethystus. In quarto Chrysolitus, Onychinus, 20. 21. 22. & Beryllus. Inclusi autem erant auro per ordines suos.

Quapro

Quapropter ab authore sacro libri Ecclesiastici, *Simon, Onia filius, Sacerdos magnus*, dicitur *quasi arcus refulgens*, scilicet ob varios colores gemmarum, quibus nitebat; & *quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso*, in accipiendo stolam gloria, hoc est, amictum illustrem sibi ut Pontifici convenientem.

Eccle. 50.
v. 1. 8. 10.
11.

At ornatus ille antiqui Pontificis designabat cœlestes dotes Christi Summi Sacerdotis, quemadmodum colligere est ex Apostolo. Quocirca Christus, ut Pontifex, apparuit in Cœlo cum simili ornatu lapidum pretiosorum, quibus Mosaicus Pontifex refulgebat.

ad Heb. 8.
v. 5.

Verum Sanctus Joannes refert dumtaxat *Iaspidem, & Sardium*, tùm ut ex parte totum intelligamus; tùm quia illi duo lapides visi sunt insigniores, ac magis congruere dignitati, & officio Sacerdotali Christi. *Iaspis* enim alius est subviridis; ideoque spei symbolum; alius aërii, seu cœlestis coloris: *Sardius* verò aut rubei, & sanguinei; aut ardentis, & ignei coloris est. *Christus autem assistens Pontifex in Cœlo apparet vultui Dei pro nobis* cum signis vulnerum cruentorum, & *per proprium sanguinem*, quem ardenti charitate effudit, & resumpsit. *Factus etiam omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae*, spem nobis ingerit fore, ut aliquando *rapiamur obviam illi in aëra*; & cum ipso in cœlum evehamur.

ad Heb. 9.
v. 11. 12.
24.
Ioan. 20.
v. 17.
ad Heb. 5.

Quod spectat ad *iridem*, quæ erat in circuitu sedis Christi; sicuti Deus, placatus holocaustis sibi à Noë post diluvium oblatis, arcum cœlestem, cujus curvatura è Cœlo in terram demittitur, dedit in signum fœderis, ac pacis inter se existentem præcipuè in Cœlo, & inter homines terram incolentes: ita Christus tanquam Pontifex ostensus est circumdatus iride, quòd sacrificio corporis sui placaverit Patrem cœlestem hominibus iratum, pacemque inter illum, & ipsos inierit; seu, ut loquitur Paulus, *pacificaverit per sanguinem crucis ejus sive quæ in terris, sive quæ in Cœlis sunt*. Itaque *Jaspis, Sardius, & Iris* decent Christum, tanquam Pontificem; conveniunt etiam ei ut Regi.

v. 9.
1. ad Thes.
4. v. 17.
Gen. 8.
v. 20. 21.
C. 9. v. 12.
13. 14. 15.
ad Col. 1.
v. 20.

Jaspidis enim viror, qui spei signum est, indicat Christum Regem fuisse multis sæculis expectatum à Judæis; & postquam ab illis rejectus est, *in ipsum gentes sperasse*. Alterius quòque speciei *Jaspidis* color aërius, sive cœlestis, designat *regnum Christi non esse de hoc mundo*, seu terrenum, sed cœleste; ipsumque Summum Regem tantæ esse benignitatis erga fideles sibi subditos, ut eis promittat, & conferat regnum Cœlorum.

Gen. 49.
v. 10.
Isai. 42.
v. 4.
Joan. 18.
v. 36.
Matth. 5.

Ut verò illud assequantur, ipsos inflammat ardore charitatis suæ, moverque ut sanguinem illius causâ profundant, sicut & ille pro ipsis sanguinem fudit: Idque significatum voluit lapidis *Sardii*, quem præ se ferebat, colore, tùm ardenti, & igneo, tùm rubeo, ac sanguineo.

v. 3.
C. 25. v. 34.
Isai. 9. v. 6.
Luc. 2.
v. 14.

Quis autem in dubium revocaverit iridem, quæ Christum ut regem ambiebat, figuram fuisse speciosam, quòd ipse sit secundum scripturas *princeps pacis*; quippe qui nascens, vivens, moriturus, & à morte revocatus, pacem quàm maximè commendaverit; velitque illam ab iis, qui ipsi subiungunt, si fieri potest, cum omnibus hominibus haberi?

Matth. 10.
v. 12.
Ioan. 14.
v. 27.
C. 10. v. 19.
ad Rom.
12. v. 17.

Numquid non iidem lapides pretiosi , & Iris Christum Iudicem decent?

Pf. 96.
v. 2. 3. Ait de illo Psalmista , *Iustitia , & iudicium correctio sedis ejus : Ignis ante ipsum precedet ; & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* En in eo color Sardii igneus. Alio verò Psalmo, *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas ; conquassabit capita in terrâ multorum :* id est, multos perimet noxios, perditorumque hominum sanguine terram complebit ut Iudex. Ita colorem Sardii sanguineum exhibet.

Pf. 84.
v. 11. Verùm Justos gloriâ cœlesti cumulabit ; in eorumque gratiam *Iustitia , & pax sese osculabuntur ;* & in illo effulgebunt ; adeò ut , *cùm exarserit* in malos *ira ejus, beati* futuri sint qui piè, ac sanctè viventes *confidunt in eo ;* nec nisi in ipso spem suam omnem collocant. Undè quis non videat Jaspidis aërium , & cœlestem , atque subviridem , Iridisque colores in illo tanquàm Judice convenienter expressos ?

Ad Rom.
1. v. 10. Tandem , *cùm invisibilia Dei per ea , quæ facta sunt , intellecta conspiciantur* , Christus , ut Deus , visui humano congruè sese aptavit , dùm iisdem gemmis , & eodem arcu cœlesti refulsit. Etenim Jaspidis color cœlestis movet animum , ut intelligamus Christum tanquàm Deum , etsi *in terrâ mirabilem , magnificentius* tamen esse *in Cœlo :* viridis autem color ejusdem gemmæ mentem excitat ad contemplationem Filii Dei, qui quamvis sit ab æterno , numquam veterascit ; sed semper habet quodammodò speciem viridis nascentis , quandoquidem re ipsâ perpetuò nascatur à Patre ; primævumque decorem paternæ substantiæ jugiter in sese manantem retineat.

Jam verò color Sardii , tùm igneus , tùm sanguineus , exhibere etiam mihi videtur Christum Filium Dei , qui cùm sit splendor Patris, producit ignem Spiritus sancti ; & vita per essentiam , omnibus animantibus vitam juxta scripturas in sanguine consistentem confert.

Præclarè etiam Iris significat Filium Dei Incarnatum , Deum , & hominem. Quid enim Iris est , nisi nubes rorida , sole irradiata , arcum variis coloribus distinctum , & à Cœlo versùs terram demissum, efformans? At de Filio Dei carnem humanam suscepturo Isaias dixit , *Rorate Cœli desuper ; & nubes pluant justum ;* demissusque est è Cœlo in terram , dùm Homo factus est. Virtutibus quòque omnibus mirum in modum fulgentibus ornatus est à Patre luminum ; & Deus manens , Cælum , & Terram ambitu suo complectitur.

Isai. 45.
v. 8. Quòd si spectemus Iridem, ut symbolum pacis , nonne Christus , ut Deus , est *Deus pacis ; pax nostra interficiens inimicitias in semetipso ; & Deus erat in illo mundum reconcilians sibi ;* paxque , quam nobis præstat, est *pax Dei , quæ exuperat omnem sensum ?* Denique Iris illa mirabilis, quæ Divinæ Majestatis Christi thronum ambiebat , præ cæteris , quibus fulgebat , coloribus objiciebat oculis Smaragdinum , cujus virore spes significatur , ut indè percipiamus quod dictum est per Prophetas , *bonus Dominus sperantibus in eum : mihi adhaerere Deo bonum est ; ponere in Domino Deo meo spem meam.*

Verf. 4.

Explanatio Historica. CAP. IV. III

Verf. 4. *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti stolis albis, & in capitibus eorum corona aurea.*

Dum Pontifex Hebræorum amictus Ephod lapidibus pretiosis refulgens aderat in Templo Sacrificium oblaturus, vel primitias sibi debitas à populo accepturus, assistebant ei Sacerdotes tanquam comministri, & subministrantes, sicuti author libri Ecclesiastici de Simone Sacerdote magno testatur. *In accipiendo, inquit, partes de manu Sacerdotum, & ipse stans juxta aram: Circa illum corona fratrum; & quasi plantatio Cedri in monte Libano, sic circa illum steterunt quasi rami palma, & omnes filii Aaron in gloriâ suâ, nimirum habentes tunicas byssinas opere textili, & mitras cum coronulis ex bysso.* Distincti autem erant à tempore Davidis omnes Sacerdotes in viginti quatuor familias, quæ secundum vices suas alternatim in Templo ministeria sua sub summo Pontifice complebant.

Eapropter, quando Christus apparuit in Cœlo veluti Pontifex gemmis resplendens, ut se ipsum pro nobis offerat hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, & accipiat primitias rerum omnium, quemadmodum sub finem hujus capituli patebit, visi sunt Sancti sub specie viginti quatuor Sacerdotum, qui tanto Pontifici astantes, se ipsos, & omnia illi offerrent; undè dicturi sunt ei, *fecisti nos Deo nostro Sacerdotes; & procidentes, ac mittentes coronas suas ante thronum illius, asserent, dignus es accipere honorem, quia tu creasti omnia.*

Interim sedent cum illo, veluti participes ejus potestatis.

Senes autem videntur ob prudentiam, quâ præditi fuere, dum in terris viverent, & propter Sapientiam Divinam, cujus jam eximiâ participatione venerabiles existunt.

Candor verò vestimentorum, quibus sunt amicti, candorem morum, quo claruerunt inter homines, & lucem gloriæ, quâ fulgent inter Cœlestes, demonstrat.

Postremo corona ex auro incorruptibili rutilantes, quibus decorantur, signum sunt ejusdem gloriæ incorruptibilis, & perpetuæ, quâ eminent.

v. 5. *Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua.*

Apocalypsis capite octavo dicitur, *facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura*; capite autem undecimo, *facta sunt fulgura, & voces.* Ex quibus locis colligere est, per illas voces significari tonitruum fragorem. Et sanè Psalmista unico Psalmo nuncupat septies tonitruum vocem Dei.

Arbitror verò Christum, throno Cœlesti insidentem, illis fulgetris, & tonitruis indicasse, se esse verè Deum fulminantem; dejecturumque inanes Deos cum illorum Jove; omnemque superstitionem Ethnicam, & gentes sibi adversarias igne suæ justitiæ consumpturum; fideles autem servaturum, quemadmodum totius Apocalypsis contextu patebit: aded ut in hujus sententiæ, quam discutio, explanationem mihi fas sit attributione quâdam transferre hæc verba Prophetæ: *In splendore fulgurantis haste tue, in fremitu conculcabis terram; & in furore obstupescies gentes:* Egressus

Num. 18.
v. 9. 11.

Ecclic. 50.
v. 1. 13. 14.

Exod. 39.
v. 25.
L. 1. Paral.
v. 24.

Ad Heb.
9. v. 24.

Apoc. 5.
v. 11.
Apoc. 4.
v. 10. 11.

Apoc. 8.
v. 5.
Apoc. 11.
v. 19.

Pf. 28. v. 3.
4. 5. 7. 8. 9.

Habac. 3.
v. 11. 12.
13.

Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.

Ex vers. 5. Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei.

Gen. 2. v. 2.

Cum Deus creaverit mundum sex diebus, septimoque dicatur requievisse ab universo opere, quod patrarat, congruè videntur Angeli septenario numero contineri, quatenus requiei, & felicitatis Dei sunt participes.

Apoc. 5. v. 6.

Deinde quia iidem Septem spiritus Dei postmodum asseruntur missi in omnem terram, conijcio Angelos hoc eodem numero septenario designatos, quod à tribus personis divinis in quatuor partes terræ mittantur. Sicut enim Angeli, dum mittuntur, nomen accipiunt ex iis, quæ peragunt tempore missionis suæ, ut Raphael ex medelâ, quam Tobie largitur; & Gabriel ex fortitudine Dei, cujus Incarnationem annuntiat; ita consensaneum est ut Angelorum mittendorum numerus referatur ad septenarium, tanquam ad terminum, à quo proficiscitur, qui quidem trinus est in personis divinis; & tanquam ad terminum, ad quem tendit, qui in quatuor oras terræ dividitur. Sic illo septenario numero statim intelliguntur tres personæ divinæ, quæ mittunt Angelos, & quatuor loca, quod illi mittuntur.

Isai. 11. v. 1. 2. ad Heb. 1. v. 14.

Præterea, non secus ac Christus, Missus à Patre in mundum, habuit in seipso plenariè septem dona Spiritus Sancti, ut missione suâ perfectissimè defungeretur; Angeli in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis, dicuntur septem Spiritus Dei ob eadem dona Spiritus Sancti, quæ mirum in modum acceperunt, ut munia sibi imposita, cum mittuntur, sanctissimè obeant.

Habent Spiritum sapientia, ut omnia percipiant, & peragant secundum rationes divinas: Spiritum intellectus, quo intelligant clarè quæ sibi mandantur, eaque semper attendant; nec umquam illorum mens ab iis aliò distrahatur: Spiritum consilii, ut illis, ad quos mittuntur, salutifera dent consilia: Spiritum fortitudinis, quo quævis adversantia superent: Spiritum scientia, ut doceant quemque pro illius captu, & modulo: Spiritum pietatis, ut compatiantur infirmitati hominum, iisque subveniant: denique Spiritum timoris Domini, seu venerationis erga Deum, cujus auctoritate permoti, Majestatemque divinam profundè adorantes, ad vilissima quæque propter homines, more timidorum, abjectissimorumque servorum, sese demittunt.

Igitur Angeli, in omnem terram missi, numero septenario comprehenduntur, quia in illis eminent septem dona Spiritus Sancti; quia à tribus personis divinis in quatuor partes terræ mittuntur; & quia perpetuâ in Deo fruuntur quiete.

1. Ioan. 1. v. 5. Luc. 11. v. 36.

Comparantur autem Septem lampadibus ardentibus, quod divinâ luce perfusi, illucescant; ardeantque amore divino succensi. Lampades illæ cœlestes prorsus inextinguibiles sunt, ac perennes ante thronum Dei: quia sicut Deus lux est, in quo tenebra non sunt ulla; ita cœlestes illi Spiritus toti lucidi sunt, non habentes partem aliquam tenebrarum; ac quemadmodum

Explanatio Historica. CAP. IV. 113

dum Deus Charitas est indeficiens, sic illi in ejus charitate perpetuò manent. 1. Ioan. 4. v. 16.

An non lampades erant, quæ tenebras noctis fugarent, Angeli illi omnes, qui nuntiantes nativitatem Christi, *claritatem Dei circum pastores, custodientes vigilias noctis*, sparserunt? Quàm verò ardens lampas erat Cœlestis ille Spiritus, Resurrectionis Dominicæ nuntius, cujus *aspectus erat sicut fulgur*! Quo autem ardore charitatis erga Christum non flagrabat Angelus is qui noctu *aperiens januas carceris*, in quo detinebantur Apostoli, *eduxit eos, & dixit: Ite, & stantes loquimini in templo plebi verba visa hujus*? Numquid non etiam lucebat, ardebatque ut lampas Angelus ille, qui *in ipsâ nocte Petro dormienti inter duos milites, vincto catenis duabus, astitit, & refulsit in habitaculo*; excitatumque Petrum perduxit feliciter extra carcerem, ac Civitatem? Luc. 2. v. 9. 10. 11. 13. Matth. 28. v. 3. Act. 5. v. 19. 20. Act. 12. v. 6. 7. 10. 11.

Lucent igitur, & ardent quàm maximè Cœlestes Spiritus scientiâ, & Charitate Christi.

Sunt autem *ante thronum* illius, sanctitatem tanti Pontificis stupentes; Majestatem Regis Regum mirantes; Judicis Summi æquitatem venerantes; eumque hominem Deum adorantes. Paratos verò sese ostendunt, ut mittantur ab illo in terram, nuntiaturi decreta Pontificis, edicta Regis, sententias Judicis, & hominis Dei mandata; eaque etiam adversus impios libenter exequentur, sicuti manifestum fiet plurimis capitibus Apocalypsis.

Secus ex throno Christi, cui astant cœlestes Spiritus, ad fideles perferent gratias tanto Pontifici convenientes; dona cœlesti Rege digna; protectionem Judicis æquitate, & potestate summâ pollentis; denique salutem Filii Dei, qui cum esset Deus, salvandorum hominum causâ factus est homo.

EXPLANATIO XV.

Exponens sub specie maris vitrei, & crystallini munditiem, quam Christus veluti Pontifex ministris suis præbet; ac virtutes Sanctorum ministrantium in Cœlis illi; & hymnum, quem ejus sanctitati decantant sub figurâ quatuor animalium, quibus officia Levitarum quondam tabernaculo, & templo deservientium

Hervéus in Apocalypsim.

P exhiben

VERS. 6. Et in conspectu sedis mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis antè, & retrò.

Y. 7. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti.

Y. 8. Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas, & in circuitu, & intus plena sunt oculis, & requiem non habent die, ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

Vers. 6. *Et in conspectu sedis mare.*

V T explanetur illud mare cœlitus ostensum Joanni, operæ pretium est adnotare vas magnum, ex ære fabrefactum, continens aquas nitidissimas, ex quibus Sacerdotes, officio suo perfuncturi, pedes, & manus lavarent, collocatum fuisse in tabernaculo, & in templo juxta aram holocaustorum, propè quam Pontifex Sacerdotibus vallatus persæpe aderat, & Rex Salomon non longè habuit thronum.

Exod. 30.
v. 17. 18.
19. 20.

Quippe sic locutus est Dominus ad Moysen, *facies & labrum æneum cum basi suâ ad lavandum, ponesque illud inter tabernaculum testimonii, & altare; & missâ aquâ lavabunt Aaron, & filii ejus manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, & quando accessuri ad altare ut offerant in eo thymiama Domino, nè fortè moriantur.*

Exod. 38.
v. 8.
Philo l. 3.
de vitâ
Moylis.

Porro æs, ex quo factum est vas illud in Tabernaculo, lavandis Sacerdotibus destinatum, ita politum erat, ac pellucidum, ut antea mulieribus esset vice speculi: ait enim Scriptura, *Fecit & labrum æneum de speculis mulierum*: quod interpretans Philo inquit, *labrum æneum erat, non ex rudi materiâ, ut ferè fit, fabrefactum ab opifice, sed ex vasis antè expolitis: specula enim, ad quæ formam curare solita fuerant mulieres, spontè Deo dicaverant; eaque ad se delata opifex in unam massam confudit.*

L. 2. Paral.
4. v. 12. 16.
3. Reg. 7.
v. 44. 45.

Hæc de labro Tabernaculi Mosaici æneo annotata sint.
 Æs verò, ex quo simile vas, in Salomonis templo appellatum mare, fufum est, dicitur variis Scripturæ locis *mundissimum, & aurichalcum*, ita ut fuerit *æris fulgentis optimi, pulchrum ut aurum*. Positum autem erat ad *dexteram*

dexteram partem templi contra orientem ad meridiem, & in eo Sacerdotes lavabantur.

Quæ cum ita in tabernaculo, & in templo fuerint; constetque etiam ex Scripturâ, exemplaria illorum vasorum Moyfi, ac Davidi cœlitus fuisse tradita; postquam Christus, *finis legis*, legaliumque figurarum veritas, apparuit throno Cœlesti insidens tanquam Pontifex, sanctis sub formâ viginti quatuor familiarum Sacerdotalium circumdatus, ostendit in conspectu sedis suæ speciem vasis, quod nuncupatur *mare*, tum quia videbatur continere aquas: Deus enim initio creationis *congregationes aquarum appellavit maria*; tum quia non absimile erat vasi illi æneo, quod vocabatur etiam *mare*, sive in Tabernaculo Mosaico, sive in Salomonis Templo.

Ex v. 6. Vitreum, simile crystallo.

Vas autem illud in Cœlo monstratum dicitur *Mare vitreum simile crystallo*, propter pelluciditatem ejus, & ob nitorem aquarum, quas continebat. Simili nomine appellari poterat tabernaculi labrum æneum, cum æs, ex quo fabrefactum erat, ita pelluceret, ut antea mulieres in eo, non secus ac in speculo vitreo, ac crystallino, vultus suos contemplantur. *Mare* quodque templi confectum ex ære optimo, mundissimo, ac fulgenti ut aurum, fas erat dicere vitreum, & crystallinum ob illius nitorem, ac fulgorem; & quod ejus aquæ, sicuti domum Dei decebat, essent clarissimæ. Certè ipse Joannes sub finem Apocalypsis dicturus est, quod *platea Civitatis Cœlestis sit aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum*; & quod Dominus ostendit ei *fluvium aquæ vivæ splendidum tanquam crystallum*.

Ex v. 6. In conspectu sedis.

Propterea verò vas illud fulgidum, & aquas nitidissimas continens, appellatum *mare*, exhibitum fuit ante thronum cœlestem Christi Pontificis, ac Dei, Sanctis veluti Sacerdotibus vallati, ut inde intelligeremus Christum contulisse Sanctis suis illam animi, ac corporis puritatem, quâ digni fuerunt recipi in templum gloriæ illius; eique orationes fidelium tanquam odoramenta charitatis igne incensa offerre; aliaque cœlestis sui Sacerdotii munia obire, sicuti pluribus Apocalypsis locis manifestum fiet.

Ex v. 6. Et in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia.

Statim atque Christus visus est tanquam Pontifex vallatus Sanctis veluti Sacerdotibus viginti quatuor familiarum Sacerdotalium veteris Testamenti, ostendit se circumdatum aliis Beatis ei in Cœlo ministrantibus, qui antiquos Levitas aptissimè, licet ænigmaticè pro statu præsentis vitæ, in quâ res cœlestes *per speculum, & in enigmate* dumtaxat videmus, significant. Etenim sicut Levitæ ordinis erant inferioris quàm Sacerdotes; ita Sancti, & Beati, alii aliis sanctiores sunt, ac beatiores; & quamvis omnes Christi Pontificis, ac Dei sint ministri, alii tamen aliis perfectius ministerium exhibent ipsi Christo; quemadmodum Angeli, licet ex Paulo sint omnes spiritus administratorii, nihilominus alii alios superant ministerii sui dignitate, ac sanctitate.

1. Esdræ. 8.
v. 25. 27.
3. Reg. 7.
v. 39.
2. Paral. 4.
v. 6.
Exod. 25.
v. 40.
1. Paral.
28. v. 19.
ad Rom.
10. v. 4.
Ioan. 1.
v. 17.
Gen. 1.
v. 10.

Apoc. 21.
v. 21.
Apoc. 22.
v. 1.

Apoc. 8.
v. 8.

1 ad Cor.
13. v. 12.
Num. c. 18.

ad Heb. 1.
v. 14.

Apoc. 5.
v. 8. 10.

Apoc. 5.
v. 8.

1. Par. 23.

v. 5. 30.

c. 25. v. 1. 6.

c. 23. v. 13.

Exod. 30.

v. 7. 20.

2. Par. 4.

v. 22.

2. Par. 5.

v. 12.

2. Par. 4.

v. 10.

Verum facesset alicui difficultatem quod assero quatuor Animalibus mysticis cœlitù designatos fuisse Levitas, cum ipsamet illa quatuor animalia, sicut & viginti quatuor Seniores dicant ipsimet Christo Apocalypsis quinto capite, *fecisti nos Deo nostro Sacerdotes*. Sed vox Græca *ιερείς* latius intelligenda est, ut sit sensus, fecisti nos Dei nostri sacros Ministros. Quod quidem Sacerdotibus, & Levitis conveniebat, quamvis diversimodè; eaque diversitas refertur eodem Apocalypsis loco, cum dicantur *quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores habere citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, & cantare Domino*: Nam solis Levitis, idèdque quatuor illis animalibus competebat citharis psallere, & voce humanà canere Domino: Solis etiam Sacerdotibus, ac consequenter viginti quatuor Senioribus congruebat odoramenta, sive thymiamata phialis aureis asservata super altare aureum offerre; & si aliquando canebant, nonnisi tubis canebant. Etenim à dedicatione Templi Salomonis *Levita cantores* solebant laudes Domini cantare *cymbalis, psalteriis, & citharis, stantes ad Orientalem plagam altaris*, videlicet holocaustorum; & cum eis *Sacerdotes canebant tubis*. In illà autem Orientali parte Templi ad meridiem erat *mare æneum* prope idem altare.

Quapropter cum in conspectu sedis Christi, cœlitùs apparentis ut Pontificis, fuerit quodque exhibitum *mare vitreum crystallo simile*, quo repræsentabatur mare æneum Templi Salomonis, sequitur ut illa quatuor animalia, quæ post Sacerdotes vallantes thronum Christi, monstrata sunt in medio, & in circuitu ejusdem sedis, designaverint antiquos Levitas cantantes laudes Dei in conspectu tanti Pontificis: & sanè mox audiemus quatuor illa animalia Mystica hymnum Divinæ Sanctitati perpetuum decantantia.

Ex v. 6. *Pleni oculis antè, & retrò.*

Quippe antiqui Levitæ Psalmis, quos cantabant, oculos mentis obvertebant in beneficia, quæ Patres eorum præteritis sæculis à Deo acceperant; in bona, quæ ipsimet illius liberalitate fuerant adepti; & in ea, quæ ejus gratiâ se consecuturos sperabant. Quapropter dici poterant oculati antè, & retrò, quatenus præterita, quæ retrò acta fuerant; nec non præsentia, & futura, quæ ante illos erant, vel ut existentia, vel tanquam eventura, respiciebant.

Sic Sancti, quatuor animalibus mysticis significati, & antiquorum Levitarum Cantorum Officium miro modo implentes, ostensi sunt *pleni oculis antè, & retrò*, quod, ut Christum perfectè laudent, attendant gratias sibi, cum in terris degerent, ab illo collatas; gloriam, quam in cœlo possident; quæve in æternum sunt perfruturi. Contemplantur etiam qualis fuerit Christus in terris; qualis sit in Cœlis; & qualis futurus sit secundo suo adventu: undè laudantes illum dicunt, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui erat, qui est, & qui venturus est*.

Erant etiam olim Levitæ quodam modo *pleni oculis antè & retrò*, quatenus excubabant antè & retrò tabernaculum, dum fixum erat; ac rursus, dum Tabernaculum sex plaustris boum per desertum ita vehebant, ut

alii

alii antè , alii retrò illa plaustra essent , quò illa tutius ducerent. Erant quòque oculati antè , & retrò , dùm candelabrum aureum, mensam propo-
sitionis, & altare thymiamatis , propriis humeris super vestes portabant;
adèd ut unus portitor esset antè , alter retrò illa vasa sacra , quæ gesta-
bant ; sicuti hæc variis Scripturæ locis constant ; & sequenti quatuor
animalium mysticorum explanatione clariùs innotescant.

Verf. 7. *Et animal primum simile leoni.*

Nem nem arbitror difficilè crediturum , quòd Levitæ Divinæ Majestatis
ministri comparentur Leoni , cùm ipsemet Deus per Prophetas locutus sit
de se ipso sub eadem comparatione. *Ego , inquit , quasi leona Ephraim ;*
& quasi catulus leonis domui Iuda. Ego capiam , & vadam ; tollam , &
non est qui eruat. Ac iterum , Ego ero eis quasi leona ; occurràm eis quasi
ursa raptis catulis ; & dirumpam interiora jecoris eorum ; & consumam eos
quasi leo.

Osee 5.

v. 14.

Osee 13.

v. 7. 8.

Nonnè verò Leoninam illam ferocitatem , ad Deum etiam iratum , &
ultorem translatam , habuerunt Levitæ , dùm incitati verbis Moysis pro
Deo irati , sævierunt in Idololatrias ex populo Israël ; & currentes per me-
dia castra , quosvis obvios hujusmodi impios interfecerunt ? *Si quis est*
Domini , ait Moyses , jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes fi-
lii Levi , quibus ait : Hec dicit Dominus Deus Israël , ponat vir gladium
super femur suum. Ite , & redite de portâ usque ad portam per medium ca-
strorum ; & occidat unusquisque fratrem , & amicum , & proximum suum :
Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi ; cecideruntque in die illâ qua-
si tria millia hominum. Et ait Moyses , consecrastis manus vestras hodie
Domino , unusquisque in filio , & fraire suo , ut detur vobis benedictio. Hic
primus fuit Levitarum actus piè sæviens , ac ferox , propter quem merue-
runt præ cæteris Israëlitis ministerio sacro Divinæ Majestatis addici.
Quocirca etiam primum assimilantur Leoni. Sic postea Iudas Machabeus
similis factus est Leoni in operibus suis , & sicut catulus leonis rugiens in ve-
natione ; & persecutus est iniquos , & perdidit impios.

Exod. 32.

à v. 26.

ad 30.

1. Machab.

3. v. 14. 5.

8.

Leoninam adhuc , & piam sævitiam præseferabant Levitæ , dùm cir-
ca Tabernaculum excubantes parati erant jussu Domini ad occidendum
quemvis externum , qui propius , quàm oporteret , ad illud accessisset.
Cum castrametandum fuerit , ait Moyses præcipiente Domino , *Levita eri-*
gent tabernaculum : quisquis externorum accesserit , occidetur. Porro Levita
per gyrum tabernaculi figent tentoria , nè fiat indignatio super multitudinem
filiorum Israël ; & excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Parem
fermè ob rationem prædicens Jacob dixerat , Catulus leonis Iuda : re-
quiescens accubuisti ut leo , & quasi leona. Quis suscitabit eum ? Nimirum ,
quis ad leonem , etiam accubantem , & ita ad Levitam circa Tabernacu-
lum excubantem , auderet propius , quàm oportebat , accedere ?

Num. 1.

v. 51. 53.

Gen. 49.

v. 9.

Amos 3.

v. 8.

Osee 11.

v. 10.

Pf. 110.

v. 10.

Leoni iterum comparantur Levitæ considerati tanquàm Cantores in
Templo Domini. *Leo rugiet ; quis non timebit ?* inquit Amos ; & Osee,
Quasi leo rugiet Dominus , & formidabunt. At, cùm Sanctum sit , & terribi-

Joel. 3.
v. 16.
Pl. 37. v. 9.

le nomen Domini, ejusque timor sit initium sapientia, hoc in primis Levitæ, Psalmorum cantu sibi proponebant, ut Divinæ Majestatis sanctum, ac salutarem timorem populo Israël incuterent. Eò certè tendit maxima pars Psalmorum; ac propterea etiam Levitæ utebantur organis, ac voces edebant, quæ aliquoties rugitum leonis imitarentur; & aures, ac cor, animumque, & corpus audientium sacro tremore Majestatis Divinæ concuterent. Ad quod videtur alluisse Joël dicens, *Dominus de Sion rugiet; & de Hierusalem dabit vocem suam; & movebuntur Cæli, & terra.* Nonne & David pœnitens asseruit, *afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei*, nempe peccatorum meorum horrore; & furoris Domini, quem in me ipsum concitaveram, perculsus tremore.

Ex vers. 7. *Et secundum animal simile vitulo.*

Num. 8.
v. 12.

Levitæ autem dicuntur similes vitulo, seu bovi, quòd animalia, quæ offerebantur in Sacrificiū, erant in vicem ipsorum hominum, qui propter sua peccata mortifera debuissent ipsimet mactari: undè manus imponebantur super caput animalis sacrificandi; eoque ritu significabatur ipsum animal in locum offerentis substitui. At *Levita*, ut consecrarentur in ministerium Domini, ponebant manus suas super capita boum, è quibus Pontifex unum faciebat, hoc est, sacrificabat, pro peccato, & alterum in holocaustum. Quamobrem Levitæ *bobus* comparantur; tanquam sacrificio boum designati, oblatis, initiati, & consecrati Domino.

Num. 4. à
v. 24.
c. 7. v. 3.
7. 8.

Præterea sub figurâ *bovis* indicantur Levitæ, quòd Gersonitæ, & Meraritæ præcipiebantur vehere *tabernaculum sex planstris cum duodecim bobus.*

Joel. 1. à
v. 18. ad 19.

Ab eo verò tempore, quo Levitæ selecti sunt potissimum ad psallendum Domino, quia plurimos Psalmos emittebant ad Deum cum fletu, & ululatu, qui ortus ex calamitatibus, & periculis mortis imminentibus, lacrymas vitulorum morientium, & mugitus boum gravissimam famem, aut sitim patientium exhibebat quodammodò, non abs re *bobus* sunt comparati. *Ululate ministri altaris*, inquit Joel; *& clamate ad Dominum, A. A. A. diei, quia prope est dies Domini; & quasi vastitas à potente veniet.* Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt? confusum est triticum. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non est pascua eis. Sed & greges pecorum desperierunt. Ad te, Domine, clama-bo, quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Hæc Joel. Et Jeremias contra Babylonem: *Ecce dies veniunt, ait Dominus; & visitabo super sculptilia Babylonis; & in omni terrâ ejus mugiet vulneratus.* Mugitibus ergo boum famem, vel etiam mortem patientium assimilabatur clamor, & ejulatus Levitarum occinentium Psalmos, quibus calamitates populi sui peracerbas, & regionis suæ vastitatem luctuosam conquerebantur.

Jer. 51.
v. 51.

His de causis Levitæ figurâ vituli, seu bovis significati sunt.

Ex vers. 7. *Et tertium animal habens faciem hominis.*

Sub specie quidem, seu facie humanâ ostensi sunt Levitæ.

Primò

Primò , quòd verè essent homines ; nec nisi metaphoricè leones, boves , & aquilæ.

Secundò , quia Levitæ Caathitæ vasa præcipua tabernaculi , nempe mensam propositionis , Candelabrum , altare aureum thymiamatis , & altare holocaustorum involuta portabant propriis humeris super vestes.

Tertiò , quòd vocibus verè humanis Psalmos ad laudem Dei canerent ; atque orarent pro populo , cuius etiam vice serviebant Domino in Tabernaculo.

Ex vers. 7. *Et quartum animal simile Aquila volanti.*

Denique sub Aquilæ volantis figurâ Levitas representatos vidit Joannes , quòd sicuti Aquila velociter volat , ita & ipsi promptis animis ex pietate iussa Dei , Moysis , Pontificis , ac Sacerdotum , à quibus pendebant , exquebantur ; atque illuc , quòd præcipiebantur , confestim pergebant ; & ut ita dicam , volabant. Parem ob rationem Isaias ait : *Qui sperant in Domino , mutabunt fortitudinem ; assument pennas sicut aquila ; current , & non laborabunt ; ambulabunt , & non deficient.*

Deinde , sicut Aquila provocat pullos suos ad volandum versus solem ; ita Levitæ populum pusillanimum excitabant suo exemplo , ut alacriter progredieretur quòcumque illum Angelus lucis præcedebat in deserto.

Ad hæc , quemadmodum Psalmista , desiderio flagrans attollendi animum fursùm ad Deum , optabat sibi pennas sicut columba ; (aquila autem multò altiùs volat quàm columba :) sic Levitæ canentes Psalmos ad laudem Dei , vocem in sublime tollebant , ita ut vox illorum penetraret nubes , & ad Deum in Cœlis habitantem perveniret.

Tandem non secùs ac aquila oculi , testante Scripturâ , de longè prospiciunt , & contemplantur ; Levitæ præ cæteris Israëlitis eminebant rerum divinarum , quibus erant addicti , contemplatione.

Itaque , ut ea , quæ de quatuor animalibus mysticis fusiùs dixi , paucis resumam , Levitæ assimilantur leoni piâ in malos sævitie ; & quòd quibusvis timorem Domini multipliciter incuterent.

Bovi similes sunt , sacrificio boum initiati ; bobus utentes ad portandum tabernaculum ; & boum fame pereuntium mugitum exprimentes clamore suo , atque ejulatu propter calamitates populi intereuntis.

Homines verò sunt reipsâ , & officio suo , præcipua vasa tabernaculi propriis humeris portantes ; vocibus verè humanis psallentes ; & benignitate suâ , atque humanitate pro populo orantes.

Denique comparantur Aquila volanti , quòd promptis animis munia sua obirent ; pusillos ad progrediendum alacriter , quòd Deus vocabat , excitarent ; voces suas , dùm concinebant Deo , in sublime tollerent ; resque divinas , & altissimas mentis oculis contemplarentur.

Certè Salomon duodecim boves fusiles supposuit mari æneo templi ; necnon leones , & boves , & Cherubim , & humerulos in unâquaque decem basium ænearum totidem luteribus æreis subjectarum , & adjacentium eidem mari , curavit effingi ; ut , quia , postquàm requiem dedit Dominus Deus Israël populo

Num. 4.

à v. 7. ad

15.

c. 7. v. 9.

1. Par. 23.

v. 30.

Num. 8.

v. 19.

Isai. 40.

v. 31.

Deuter.

32. v. 11.

Num. 11.

v. 1.

Num. 10.

v. 17. 21.

Num. 9.

à v. 15.

Pf. 54. v. 7.

2. Par. 5.

v. 13.

Job 39.

v. 29.

3. Reg. 7.

v. 23. 25.

27. 29. 30.

1. Paral. 23.

v. 25. 26.

Exod. 37. v. 8. 9. *populo suo, & habitationem Hierusalem, non erat officii Levitarum ultra portare tabernaculum, & omnia vasa ejus ad ministrandum; leones illi, boves, humeruli, & Cherubim, scilicet cum alis extensis ad similitudinem aquilæ volantis, essent signum, ac monimentum perenne priscarum actionum Levitarum.*

At sancti, qui jam versantur in Cælo, visi sunt sub iisdem figuris leonis, bovis, hominis, & aquilæ volantis: quippe qui Levitarum officia in tabernaculo, & in templo consueta, sed nunc antiquata, & obsoleta, modo perfectissimo, atque eminenti peragunt in templo Cælesti gloriæ Christi sub eodem Christo, summo in æternum Sacerdote.

Etenim, ut Cælestia illa Mysteria, quantum Deus dat, breviter exponam; & à figurâ leonis incipiam; Qualis est adversus peccatores obdurtos, & impenitentes, ac maximè in idololatrias zelus Sanctorum pro Deo, quem summè colunt, & diligunt? Quantum verò efflagitant, & curant ut timeatur ab omnibus terrigenis Dominus præ majestate suâ, & sanctitate, & justitiâ? Et sanè nullus est ex illis Cælestibus Sanctis, qui cum Angelis, uti videbimus postmodum in Apocalypsi, non dicat cunctis terrarum incolis, *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus; & adorete eum, qui fecit Cælum, & terram, mare, & fontes aquarum.* Dicunt etiam cum ipsomet Christo, qui & ipse appellatus est leo de tribu Juda, *foris canes, & venefici, & impudici, & homicida, & idolis serviientes.* Nonne & de Sanctis exultantibus in gloriâ Cælesti Psaltes cecinit, *gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus?*

Hæc, ut explicarem quâ ratione leonis figura Sanctis in Cælo jam existentibus conveniat, dixi.

Quod spectat ad similitudines bovis, & hominis congruentes iisdem Cælitibus; Quandoquidem fideles coadifcentur in tabernaculum Dei in Spiritu sancto; sintque vasa sancta, & in honorem; non dubium est quin Beati, cum firmiores sint, infirmorum hominum, in terrâ jacentium, imbecillitates sustineant; eorumque portent onera, ut adimpleant legem Christi. Cum etiam charitas illorum non exciderit, dum è vivis excesserunt, sed perfecta sit in Cælo, Deum pro fidelibus in terrâ periclitantibus instantius orant, quam dum in terris degerent. Ingiter verò divinas laudes canunt, sicuti mox referemus.

Postremò iisdem Beatis convenit aquilæ volantis figura. Quantâ enim velocitate feruntur ad ea, quæ sibi vident juxta beneplacitum Dei facienda? Ut faciant in eis judicium conscriptum, gloria hæc est omnibus sanctis ejus, ait Psaltes. Quantum verò pusillanimes excitant suo exemplo, ut currant viam mandatorum divinorum, tametsi ardua, & alta videatur? Nunquid non illi, utpote summâ in Deum charitate elati, voces in sublime tollunt ad laudandum Dominum? Et nonne oculos mentis perpetuò defixos habent in solem justitiæ, quem perspicuè intuentur?

v. 8. *Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas.* Isaias Propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei, dum vidit Dominum

Isaias. 48. v. 25.

in templo sedentem super solium excelsum, perspexit duos Seraphim, quorum quisque sex alas habebat; & Dominum ter sanctum laudabat. Sic Evangelicus Propheta ubi spiritu raptus vidit sedem positam in Cælo, super quam, quemadmodum explicui, Christus, ut Pontifex, ut Rex, ut Iudex, ut Deus sedebat, conspexit Sanctos ex hominibus assumptos, & quatuor animalium, antiquos Levitas significantium, figurâ mirabiliter designatos, sex alas præ se ferre, & sacrum trisagium Divinæ Majestati concinere. Nec abs re, cum ipsemet Christus Angelorum, & hominum Dominus prædixerit homines sanctos Angelis in Cælo futuros æquales. Religioso silentio prætereo quid illæ sex alæ unius Seraphini significarent, cum non sit è re mea hocce loco mysteria illa propalare: dicam tantum, quod spectat ad Apocalypsim explanandam. Quandoquidem trito loquendi usu alarum appellatio translata sit ad turmas militares; Levitæ verò sacris ministeriis addicti, juxta Pauli effatum, militarent Deo; & more Seraphinorum, ex Isaiâ, Regem Dominum exercituum sanctum collaudarent, arbitror non incongruè sex illis alis animalium mysticorum, antiquos Levitas significantium, designari sex turmas Levitarum Cantorum, variis modis cantantium laudes divinas tempore Davidis in Tabernaculo Jerosolymitano. Etenim ex libro primo Paralipomenon Levitæ constituti sunt cætores Heman, Asaph, & Ethan, in cymbalis ancis concrepantes; ac quisque illorum trium cum suis. Zacharias autem, & sui in nablis arcana cantabant. Porro Mathathias, & qui ei aderant, in citharis pro octavâ caneant epinicion. Chonenias autem princeps Levitarum Prophetiæ præerat ad præcinendam melodiam.

Cum verò sex alæ uniuscujusque quatuor animalium sacrorum simul conjunctæ sint viginti quatuor, nonne videntur significare Levitarum cantorum vices, ac turmas viginti quatuor sortitò tandem distributas jussu Prophetæ Regis?

Verum, quemadmodum aves pennarum adminiculo facilè à terrâ sursum feruntur; ita in Levitis attendo sex alas mysticas, seu immunitates, ac dotes sacras, quibus illorum animi faciliùs à terrenis ad cœlestia, ab humanis ad divina attollerentur, juxta hæc verba Sancti Leonis: *Charitatis opere, ac nitore pudicitia, tanquam duabus elevati alis, de terrenis mereamur esse cœlestes.*

Quippe illo tempore, quo munia sua obibant in templo, separati erant à domibus suis; ideòque liberi ab omnibus curis familiarum suarum; nec pro se ipsis solliciti erant ullo modo quid manducarent, aut biberent, cum illorum victui abundè provisum esset ex oblationibus, & sacrificiis. Quapropter Levita sui ipsius, ac familiæ suæ curâ, quæ illum nonnihil alio tempore gravabat, exemptus, duas alas sacras sibi videbatur ascivisse, quibus ad Deum sic subveheretur, ut sollicitus esset dumtaxat quæ Domini erant; quomodo placeret Deo.

Præterea, illo eodem tempore, quo ministerio templi præcipuè addictus erat, continebat se prorsus ab uxore; ac iccirco faciliùs vacabat orationi, & laudibus divinis celebrandis. Abstinebat etiam penitus à vino;

Hervens in Apocalypsim.

Q

undè

Isai. 6. v. 1.
2. 3.
Apoc. 4.
v. 2.

Luc. 20.
v. 36.

1. ad Tim.
2. v. 4.
Isai. 6. v. 4.
5.

1. Par. 15.
v. 17. 18.
19. 20. 21.

1. Par. 25.

S. Leo sec.
4. de Passione Dom.

1. ad Cor.
7. v. 32.

1. ad Cor.
7. v. 5.
Levit. 10.
v. 9.

ad Eph. 5. undè aptior erat ut impleretur Spiritu Sancto ; atque cantaret, & psalleret in
v. 19. 20. corde suo Domino. Quamobrem continentia illa, & abstinencia duas prioribus alis pennas Levitæ addebat, quarum ope faciliùs sursùm ad Dominum ferretur.

Quanta autem religione, & charitate, veluti duabus sacris alis Spiritu Dei impulsis, subvehebantur ad Deum Sancti Levitæ? Ait Sapiens,
Sap. 1. v. 1. *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum*: hoc est, religiosè sentite de Domino, qui summè bonus est; & sincerà illum dilectione in omnibus prosequamini. Tanta certè fuit Levitarum Cantorum, cum Sacerdotibus clangentibus tubis, religio, & charitas in dedicatione templi Salomonis, ut cum Dominum laudare cœpissent, & dicere, *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus, impleretur domus Dei nate; & compleret gloria Domini domum Dei*, declarantis eo signo quàm sibi grata esset religio, & charitas sacrorum ministrorum Divinæ Majestatis suæ.

Quantò potioribus causis Sancti in cœlum assumpti, & Christo Summo Sacerdoti quasi Levitæ ministrantes in templo gloriæ illius, ostensi sunt præ se ferre sex alas, quibus ad Deum jugiter feruntur, cum sint immunes ab omnibus sollicitudinibus, quibus subjacent mortales; non esuriant, nec sitiant ampliùs, satiati possessione summi boni; purissimi sint; sitque illis Deus, quem summè colunt, & diligunt, omnia?

1. ad Cor.

15. v. 28.

Ex v. 8. *Et in circuitu, & intus plena sunt oculis.*

Num. 8.

v. 24. 25.

26.

1. Par. 26.

In circuitu quidem, & intus pleni oculis dici poterant antiqui Levitæ, quatenùs attendebant quàm maximè ut obirent munia sibi injuncta tum in tabernaculo; & templo, tum in circuitu tabernaculi, & templi. Tempore enim, quo stabat tabernaculum, hæc fuit lex Levitarum, à viginti quinque annis, & suprà ingrediebantur, ut ministrarent in tabernaculo fœderis: Cumque quinquagesimum annum ætatis impleverant, servire cessabant, & custodiebant que sibi fuerant commendata. Edificato autem templo, alii in ipso ad sacrificia ministrabant; alii januis ejus circa quatuor partes mundi obversis præficiiebantur; alii custodiebant thesauros domus Domini, & vasa sanctorum, quæ in exedris, & cellis circum templum constructis concludebantur. Ii quodque, qui in templo psallebant, oculos habebant defixos ad se ipsos, ad Deum, & ad opera ejus; undè Psalmos in honorem Divinæ Majestatis concinebant.

Pf. 112. v. 1.

At illa antiqua Levitarum munia eminenter, ac sanctissimè perficiunt Beati in Cœlo ad gloriam Dei. Quàm enim attenti sunt sibi ipsis, ut Deum laudent ex beneficiis sibi ab illo collatis; & quàm verè quisque dicit quod prælocutus est Psalmista, *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus*! Quàm intentos habent oculos in Deum, in quo elucet summa veritas, bonitas, pulchritudo, & perfectio immensa!

2. ad Tim.

1. v. 14.

Sed &, postquàm bonum depositum custodierunt in se ipsis per Spiritum Sanctum, qui habitavit in illis; prospiciunt maximopere, ut gratiâ, & potestate, quâ pollent apud ipsum, servant quos dedit illis Dominus custodiendos;

diendos, & tutandos. Circumfusas etiam omnes creaturas contuentur, ut de illis, ac pro illis gratiarum actiones Creatori suo referant.

Ex v. 8. *Et requiem non habent die, ac nocte, dicentia, Sanctus.*

Prisci Levitæ certis tantum horis diei, & noctis laudes concinebant Divinæ Majestati, cum fragilis illorum conditio non posset ei perpetuò psallere. Sed Sancti, in Cœlo versantes, nullis curis distenti, nullis laboribus defatigati, nulli mutabilitati obnoxii, beatâ verò immortalitate donati, Deumque perpetuò videntes, ac semper amantes, jugiter illum glorificant. *Vacant; vident; amant, laudant*: ut, cum Augustino loquar; & addam, *In æternitate Dei vigent; in veritate Dei lucent; in bonitate Dei gaudent.*

Dies quidem illis nulla est, cui nox succedat, cum luce Divinæ Essentiæ, in quâ tenebra non sunt ulla, sint perenniter perfusi. Quod itaque dicuntur *die, ac nocte* divinam sanctitatem glorificare, intelligi oportet comparatione ad nostras dies, & noctes, quas æternitas divina, cujus participes sunt Beati, comprehendit.

Ex v. 8. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.*

Exulta, inquit Isaias; & *landa habitatio Sion*, quia magnus in medio tui *Sanctus Israël*. Quisque etiam ex Levitis selectus Cantor Citharædus factitabat quod de se Psaltes testatur, *Psallam tibi in citharâ, Sanctus Israël*. Et profectò, cum ex omnibus Israëlitis Levitas sibi sanctificasset, ministerioque suo consecrasset Dominus, justum erat, ut præ cuncto populo Levitæ confiterentur nomini Domini, quoniam Sanctum est.

Didicerant verò ex Seraphinis visis ab Isaiâ ter Sanctum Dominum laudare, sive ob Trinitatem Personarum Divinarum, quam haud dubiè adorabant Seraphini; sive in honorem trium insigniorum Patriarcharum, quorum Deus ipse ob illorum eximiam pietatem gloriabatur quodammodo Deus esse, dicens de se Moyse, *Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob: hoc memoriale meum in generatione, & generationem*: Promiseratque illis Deus fore, ut in illorum *Semine*, Christo videlicet ex ipsis orituro, benedicerentur omnes gentes.

Dilectus autem Discipulus in Evangelio innuit trinum illud elogium sanctitatis divinæ à Seraphinis, quos Isaias vidit, relatum fuisse ad ipsummet Christum, quandoquidem asserat Isaiam tum *vidisse gloriam* filii Dei venturi in mundum ad hominum sanctificationem. Quantò magis Sancti, è terris in Cœlos subvecti, sanctitatem illius celebrant, postquam venit; ejusque gratiâ gloriam animæ jam sunt consecuti; & cum extremo illius adventu consummatam felicitatem corpore, non secus ac animo, sint percepturi?

Sanctus, igitur, inquirunt, & stupentes exclamant, Filius Dei in se ipso: *Sanctus* relatione ad Patrem, à quo gignitur: *Sanctus* relatione ad Spiritum Sanctum, quem cum Patre producit.

Sanctus ab æterno; *Sanctus* in tempore: *Sanctus* in æternum.

Sanctus in Divinitate: *Sanctus* in animâ; *Sanctus* in corpore sibi in unitatem personæ conjunctis.

- Ps. 50. v. 7. *Sanctus* Christus in nativitate : *Sanctus* in vitâ : *Sanctus* in morte. Et si enim homines concipiantur in peccato ; & naturâ sint filii iræ , ipse conceptus de Spiritu Sancto , & natus ex Mariâ Virgine , conceptus , & natus est Sanctus. Sanctus quodque est in vitâ suâ : nam quamvis non sit homo , qui non peccet , quis potest Christum arguere de peccato ? Sanctus etiam in morte : Enimverò licet mors pertranseat in omnes , qui peccaverunt in Adam ; tamen Christus mortuus est dumtaxat propter peccata nostra ; & resurrexit propter justificationem nostram.
- ad Eph. 2. v. 3. Symb. Ap. Luc. 1. v. 35. 3. Reg. 8. v. 46. Joan. 8. v. 46. ad Rom. 5. v. 12. C. 4. v. 25. ad Heb. 7. v. 28. C. 5. v. 3. C. 7. v. 26. 28. Zachar. 9. v. 9. Dan. 9. v. 24. Ps. 9. v. 9. ad Phil. 2. v. 7. Act. 10. v. 36. ad Eph. 1. v. 20. Ps. 113. v. 3. Matth. 18. v. 18. ad Tit. 2. v. 14. ad Rom. 8. v. 11. 1. Joan. 5. v. 20.
- Sanctus* , ut author naturæ : *Sanctus* ut causa gratiæ : *Sanctus* ut principium gloriæ.
- Sanctus* ut Pontifex ; Lex enim constituit Sacerdotes infirmitatem habentes , qui debeant orare pro suis , sicut & pro populi peccatis ; Christus autem Pontifex est in æternum perfectus , *Sanctus* , innocens , impollutus , segregatus à peccatoribus : *Sanctus* ut Rex ; omnes enim , etiam sanctiores Reges aliquid peccaverunt ; Christus verò rex iustus ; & unctus est *Sanctus* Sanctorum : *Sanctus* denique ut Iudex ; Iudicabit enim orbem terræ in equitate , & populos in Iustitiâ.
- Dominus* est , licet in formâ servi ; & quidem omnium , non hominum tantum , sed etiam Angelorum , supra quos constitutus est *Dominus*.
- Deus* etiam est , quamvis homo ; & omnipotens est , quippe qui omnia , quæcumque voluit , fecit , facit , & facturus est : Et si enim Crucifixus est ex infirmitate , cui propter nos ultrò se subiecit ; attamen vivit ex virtute Dei omnipotentis , sibi ut Deo innatâ , & suæ communicatâ humanitati.
- Erat quidem quondam in terrâ , ut redimeret nos ab omni iniquitate , & mundaret sibi populum acceptabilem , sectatorem bonorum operum : Est nunc in Cœlo , ubi animas nostras clarificat in ipso viventes ; & venturus est , ut propter peccatum mortua corpora nostra , propter inhabitantem ejus spiritum in illis vivificet in æternum ; quippe hic est verus Deus , & vita aterna.

EXPLANATIO XVI.

Exhibens adorationes , laudes , gratiarum actiones , & oblationes , quas Sancti sub symbolo viginti quatuor Seniorum referunt Christo , tribus ultimis versibus Capitis quarti Apocalypsis.

VERS. 9. Et cum darent illa animalia gloriam , & honorem , &

& benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum,

ψ. 10. Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum; & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes:

ψ. 11. Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

Verf. 9. *Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem.*

HONOR, inquit Theologi, est testimonium excellentiæ alterius: gloria verò est clara cum laude notitia: testabantur autem Sancti, quatuor animalibus mysticis significati, summam Christi Domini excellentiam, dum illum in omnibus summè Sanctum, ut explicui, jugiter laudabant; illaque ingenti, & perpetuâ laude sanctitatis divinæ magnam illius notitiam, quâ omnes Cœlites, uti postea patebit, ad ejus venerationem moverentur, diffundebant.

Ex ψ. 9. *Et benedictionem.*

Tritum est, in Scripturâ benedictionis nomen usurpari pro beneficio accepto, & pro gratiarum actione, quæ de eo rependi ut benefactori. Quapropter jure merito dicuntur animalia mystica Christo, dum ejus sanctitatem prædicarunt, benedictionem dedisse; quippe quæ omnem, quâ refulgent, sanctimoniam ei acceptam retulere; & quantas potuerunt gratias maximas exhibuerunt: undè in Autographo *Εὐχαριστία*, quæ significat gratiarum actionem.

Ex ψ. 9. *Sedenti super thronum.*

Christus ut sanctus sedet in throno; namque ait ei Psalmista, *sedes tua, sive thronus tuus in sæculum sæculi: dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: nec non Iustitiâ illius firmatur ejus solium.*

Ex verf. 9. *Viventi in sæcula sæculorum.*

Vitam etiam immortalem, ac perpetuò duraturam Christus ut sanctus ducit; quandoquidem interfectus impietate Judæorum invidentium virtuti illius, fuerit pietate Patris à morte revocatus ob suam sanctitatem: Quâ de causâ Patrem alloquens, inquit, *Caro mea requiescet in spe, quoniam non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Resurgens autem ex mortuis, jam non moritur; quòd enim vivit, vivit Deo, æternæ ejus vitæ confors.*

ψ. 10. *Procidebant viginti quatuor Seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum.*

Conquerebatur Deus per Malachiam, quòd, cum filius honoret Patrem,

Malach. 2.
v. 6.

& servus Dominum suum, Sacerdotes, qui tunc temporis erant, non honorarent, nec timerent ipsum, tametsi esset Pater illorum, ac Dominus. At Sancti, qui sunt veluti Sacerdotes Templi Cœlestis Jerusalem, quosve tanquam presbyteros viginti quatuor familiarum Sacerdotalium Aaronicarum Joannes vidit, cum sint obsequentes servi, & filii Dei, statim atque audiunt sanctitatem Christi Domini, ac Patris futuri sæculi celebrari, procidunt ante thronum illius; ipsumque humillimè adorant. Magni quidem sunt; ac etiam majores præconibus suprædictis Divinæ Sanctitatis, quemadmodum Sacerdotes superabant Levitas dignitate: Sed implent perfectissimè quod scriptum est, *quanto magnus es, humilia te in omnibus, quia potentia Dei solius; & ab humilius honoratur.*

Prov. 3.
v. 20. 21.

Ex ψ. 10. Et mittebant coronas suas ante thronum.

Prostrati illi viginti quatuor Seniores deponebant coronas suas ante thronum Christi, tanquam profitentes se nihil habere sanctitatis, dignitatis, ac potentiae nisi ab illo; & quod ille solus sit sanctus; ille solus Dominus; ille solus Altissimus in gloria Patris. Coronæ etiam, quibus videntur decorari, Corona sunt iustitiæ, corona vitæ: Illas autem acceptas referunt Christo, Pontifici, Regi, Judici, ac Deo, quem summè sanctum, sedentem in throno, viventem in sæcula sæculorum, gratis animis, ac submissis venerantur, dicentes.

Ecc. in
Hym. Miss.
2 ad Tim.
4. v. 8.
1. Petr. 5.
v. 4.
Apoc. 2.
v. 10.

ψ. 1. 1. Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

Hæc sententia, quæ juxta Græcum pro his vocibus, virtutem, & erant, habet δυνάμιν, potentiam, & εἶσι, sunt, mihi videtur quadrupliciter intelligenda.

Num. 18. Primò, locutus est Dominus ad Aaron, quidquid offerunt primitiarum
v. 8. 12. 13. Domino, tibi dedi: cedant in usus tuos; tui juris erit: omne, quod ex vo-
14. 15. to reddiderint filii Israël, tuum erit. Dùm verò offerebat primitias illas
Deuter. 26. Israëlita, accedebat ad Sacerdotem, & dicebat ad eum, profiteor hodie
v. 3. 19. 15. coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sum in terram, pro quâ juravit
17. 18. 19. patribus nostris, ut daret eam nobis; & idcirco nunc offero primitias frugum
terre, quam Dominus Deus dedit mihi. Tunc dimittebat eas in conspectu
Domini Dei sui, & adorabat Dominum Deum suum. Eligebat quòque Do-
minum ut esset illi Deus; ejusque obediret imperio. Eligebat verò illum Do-
minus, ut esset ei populus peculiaris, & faceret eum excelsiorem cunctis
gentibus, quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam, ut esset popu-
lus sanctus Domini Dei sui.

Istas figuras legales in honorem Christi, qui est finis legis, viginti quatuor Seniores pro eâ, quâ præditi sunt, pietate, ad sese transferunt; implentque mirabiliter, ac Sanctissimè: Cùm enim terra cordis illorum benignitate Domini dederit fructum suum uberrimum virtutis; & primitias Spiritus Salvatoris in sese habeant: nec non gratiâ illius sint primitivi conscripti in Cœlis; seseque ei dudum devoverint; ac tandem consecuti sint

Pf. 84.
v. 13.
ad Rom. 8.
v. 23.
ad Heb.
12. v. 23.

sint *terram* illam viventium vitâ æternâ , quam *mitibus* promisit , *adorant* illum ; & prostrati coram ipso , ac mittentes coronas suas ante thronum illius , verè demittunt se , & omnia sua tanquam primitias in conspectu Domini Dei sui. Debentur illi ut Pontifici ; ejusque juris sunt ; ac libenter cedunt in usus illius. Utatur ipsis ut libuerit , pergratum habebunt. Imperet quod sibi placuerit , obedient. Efflagitant etiam ut populus Christianus prævaleat iis , à quibus persecutionem patitur ; & cunctis gentibus excelsior , sit populus ad laudem , & gloriam Christi numquam non ei Domino Deo suo sanctus.

Matth. 5.
v. 4.

Secundò , pius Rex David , ex quo Christus prognatus est secundum carnem , filium suum Salomonem adhortans ad ædificandum Templum , aiebat , ecce divisiones Sacerdotum , & Levitarum in omne ministerium domus Domini assistent tibi , & parati sunt ; & noverunt tam principes , quam populus facere omnia præcepta tua. David etiam , & procures tribuum Israël dederunt in opera domus Domini multa auri talenta , aliaque dona quàm plurima ; dixitque omnium nomine Rex , benedictus es , Domine Deus Israël. Tua est , Domine , magnificentia , & potentia , & gloria , & tibi laus. Cuncta enim , quæ in Cælo sunt , & in terrâ , tua sunt. Tuum , Domine , regnum ; & tu es super omnes principes. Quæ de manu tuâ accepimus , dedimus tibi. Præcepit autem David universæ Ecclesiæ , hoc est , omnibus , quos congregaverat , benedicite Domino Deo vestro. Et benedixit omnis Ecclesiæ Domino Deo Patrum suorum ; & inclinaverunt se ; & adoraverunt Deum , & deinde Regem.

1. Par. 28.
v. 21.
1. Par. 29.
v. 6. 7. 10.
II. 14. 20.

Ad eum modum viginti quatuor Seniores , quos Christus Pontifex , & Rex ascitos in Regnum suum , & templum Cœleste fecit reges , & Sacerdotes , mittunt coronas suas aureas ante thronum illius ; seque , & omnia sibi ab illo collata deferunt ei ad ædificium Templi Christiani , quò convertantur ad Dominum universi fines terræ ; & adorent in conspectu ejus universæ familiæ gentium , quoniam Domini est regnum. Eapropter ipsimet procidunt ante illum sedentem in throno , & adorant tanquam Regem , ac Deum suum ; & dicunt , dignus es , Domine Deus noster , accipere gloriam & honorem , nempe ex omnibus , & ubique , in terrâ , non secus ac in Cælo , quia , inquit , tu creasti omnia.

Ap. 5. v. 10.
Ps. 21. v. 28
29.

Tertiò , vani sunt , inquit Sapiens , omnes homines , in quibus non subest scientia Dei ; & de his , quæ videntur bona , non potuerunt intelligere eum , qui est ; neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex : sed aut ignem , aut Spiritum , aut citatum aërem , aut gyrum stellarum , aut nimiam aquam , aut solem , & lunam , rectores orbis terrarum Deos putaverunt. Appellaverunt etiam Deos opera manuum hominum.

Sap. 13.
v. 1. 2. 10.

Tantam inscitiam , & impietatem horrent viginti quatuor Seniores , Deum , qui unus est , perspicuè intuentes , & colentes impensissimè ; optantque propensis animis , ac pronis coram illo , ut honorem sibi tanquam Creatori debitum , quem insensati creaturis iniquè deferunt , justè vendicet ; nec patiat amplius gloriam suam , & laudem illis , & sculptilibus

Isai. 42.
v. 8.

Isai. 45.

v. 21. 24.

Ad Rom.

14. v. 11.

Sap. 12.

v. 17.

tilibus dari. Prostrati quòque rogant ut compleat quod ipsemet dixit, *nunquid non ego Dominus ; & non est ultra D. us absque me ? In me ipso iuravi , quia mihi curvabitur omne genu ; & omnis lingua confitebitur Deo.*

Sap. 5.

v. 18. 21.

Isai. 48.

v. 11.

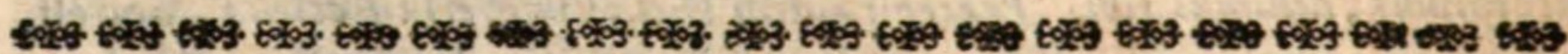
Exod. 15.

v. 3.

Quartò , impii detrahunt omnipotentiae Dei , quandoquidem blasphemant illum non creasse omnia cum voluit ; nec ejus potestati cuncta subijci. At viginti quatuor Seniores pietate permoti , effusis animis percipiunt , ut summam , quâ pollet in omnes creaturas , potentiam ostendat ; & quem ingrati beneficiis non agnoscunt , commertis pœnis affecti sentiant omnipotentem. *Accipiat armaturam zelus illius ; & armet creaturam ad ultionem inimicorum. Pugnet cum illo oris terrarum contra insensatos ; & propter se faciat , ut sciant omnes ejus hostes , quia Dominus omnipotens nomen ejus.*

Exeret certè omnipotentiam suam Christus in adversarios suos ; uterque persæpe creaturis omnibus sibi subiectis , ut illos debitis pœnis atterat , quemadmodum visuri sumus plurimis capitibus Apocalypsis.

Effugiamus verò pietate nostrâ Divinam vindictam. Christum Dominum jugiter veneremur : subjiciamus nosmetipsos illi semper ; ac omnia nostra ad gloriam illius nunquam non libentissimè impendamus.

EXPLANATIO XVII.

Septem primorum versuum Capitis quinti Apocalypsis, de libro septem sigillis signato, qui visus est in dexterâ Christi ; quemve ille solus aperire dignus fuit.

VERS. 1. Et vidi in dexterâ sedentis super thronum librum scriptum intus , & foris , signatum sigillis septem.

ÿ. 2. Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magnâ , quis est dignus aperire librum , & solvere signacula ejus ?

ÿ. 3. Et nemo poterat , neque in Cœlo , neque in terrâ , neque subtus terram , aperire librum , neque respicere illum.

ÿ. 4. Et ego flebam multum , quoniam nemo dignus inventus est aperire librum , nec videre eum.

ÿ. 5.

¶ 5. Et unus de senioribus dixit mihi, nè flevēris. Ecce vicit leo de Tribu Juda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula ejus.

¶ 6. Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem Spiritus Dei missi in omnem terram.

¶ 7. Et venit, & accepit de dexterâ sedentis in throno librum.

Verf. I. Et vidi in dexterâ sedentis super thronum librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem.

V B I Ezechiel vidit cœlitus quatuor animalia, quatuor penis vestita, & quadruplicem faciem, hominis, leonis, bovis, & aquilæ præ se ferentia, nec non similitudinem throni, cui insidebat hominis similitudo, audivit loquentem ad se, fili hominis, mitto ego te ad filios Israël; & scient quia Propheta fuerit in medio eorum: Tu autem audi quacumque loquor ad te. Et vidi, inquit Ezechiel; & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber; & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris; & dixit ad me, Comede volumen istud; & vadens loquere ad filios Israël; & comedi illud; & factum est in ore meo sicut mel dulce.

Ezech. c. i.

Ezech. 2.

v. 2. 3. 5.

8. 9.

Ezech. 3.

v. 1. 3.

Sic ille liber, scriptus intus, & foris, Ezechieli ostensus, primùm involutus, deinde coram illo expansus, ac tandem in os ejus infusus, signum erat prophetiæ, quæ ei conferebatur; continebatque ea, quæ jussu Domini dicturus erat filiis Israël.

Ita Joannes, postquam conspexit Christum Dominum insidentem cœlesti throno, & in circuitu sedis illius quatuor animalia, similia leoni, bovi, homini, & aquilæ, sex alas habentia, vidit in dexterâ ejusdem Domini librum scriptum intus, & foris; ac primò tantoperè involutum, ut esset etiam septem sigillis obsignatus. Sed postmodum, uti patebit sequentibus capitibus Apocalypsis, soluta sunt coram eo singula sigilla; & animadvertit quid sub unoquoque scriptum esset. Dein, inquit, audivi vocem de cœlo loquentem mecum, & dicentem, accipe librum apertum, & devora illum: & accepi librum; & devoravi illum; & erat in ore meo tanquam mel dulce: & dixit mihi, oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

Apoc. 4.

Apoc. c. 6.

c. 7. c. 8.

c. 9.

Apoc. 10.

v. 8. 9. 10.

11.

Quocirca, nullus, ut arbitror, dubitaverit quin ille liber in dexterâ Domini primùm obsignatus, postea coram Joanne solutus per partes suis sigillis; ac denique apertus ei traditus, & ab illo intimè receptus,

Hervéus in Apocalypsim.

R

comple

complectatur Apocalypsim ejusdem Domini, seu revelationem Prophetica[m] ab ipso collatam Joanni.

Ex v. 1. *Librum scriptum.*

2. ad Cor. 3. v. 3. 1. sai. 8 v. 1. Exod. 31. v. 18. 1. Par. 28. v. 19. Liber ille scriptus erat, *non atramento, nec stylo, vel manu hominis, sed Spiritu Dei, digito Dei, manu Dei*, hoc est, potestate Divinâ, quæ passim in scripturis appellatur manus, & brachium Dei, quod per illam cuncta, quæ vult Deus, efficiat, sicuti homo per manum, quod sibi libet, operatur.

Ex v. 1. *Intus, & foris.*

Apoc. 6. 8. 9. Apoc. 10. 11. 1. ad Cor. 5. v. 12. Volumen autem illud conscriptum erat *intus, & foris*, non solum propter multitudinem rerum, quas complectebatur, verum etiam ob illarum qualitatem. Quippe continebat res gentibus, quæ foris sunt, imminentes; & eventus futuros Ecclesiæ, quæ intus est. Sic enim de gentibus, & de Ecclesiâ dudum locutus est Paulus, ad Corinthios scribens: *Quid mihi, inquit, de iis, qui foris sunt, judicare? nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit.*

Præterea in gentibus idololatriæ deditis duo sunt rerum genera; aliæ exteriores, nimirum potestas, divitiæ, sanitas, pulchritudo, voluptas; aliæ interiores, nempe ipsamet impietas, cæteraque animi scelera. Primas res exteriores externa voluminis scriptura indicabit à Christo Iusto Iudice variis plagis delendas: Secundas verò res gentium interiores intima scriptura libri penitus abolendas declarabit.

Apoc. c. 11. & deinceps. Ecclesia etiam duabus partibus, extimâ, & intimâ, constat. In extimâ collocantur bona externa; pars autem intima complectitur pietatem, aliasque virtutes, quas quidem interior præfati libri scriptura refert pugna[n]tes in persecutionibus gentium, vincentes, ac triumphantes Angelorum ope, & Christi virtute, sicuti patebit ex dicendis in Apocalypsi.

Ex v. 1. *Signatum sigillis septem.*

Deuter. 32. v. 34. Porro liber ille plurimis sigillis erat obsignatus, quod in eo conscriptæ essent res permagni momenti; & quæ essent abstrusæ in consilio secretissimo Majestatis Divinæ, ita ut ipsemet Deus de illis assereret quod olim per Moysen, *nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?*

Ad Eph. 5. v. 26. 27. Apoc. 5. v. 5. 8. Ad Heb. 9. v. 16. 17. Ap. 5. v. 4. Septem verò sigillis occlusa erant arcana illa eo in volumine, quod esset veluti testamentum solemne, totidem sigillis obsignari solitum, & à Christo moriente confectum secretò in gratiam Ecclesiæ, *pro quâ se ipsum tradidit, ut exhiberet illam sibi gloriosam.* Unde volumen illud non aperitur nisi ab ipsoet Christo redivivo, postquam occisus est tanquam agnus: quippe testamentum in morte testatoris confirmatur; nec alius præter Christum invenitur dignus, qui ipsum aperiat; sicuti nec repertus est quisquam præter eum, qui illud conderet.

Apoc. c. 6. & 8. Sigillis etiam septem obsignatur illud volumen, & testamentum, quod septem res præcipuas, postea referendas, & unamquamque suo peculiari sigillo occlusam, veluti septem articulos, & clausulas contineat.

Liceat,

Liceat, quæso; ex eâ pietate, quâ quisque Christianus moveri debet in Deum suum, omnia prævidentem, addere, quod, teste Lactantio, Domitius Ethnicus, juris peritiam profitens, septem libris rescripta Principum nefaria collegit, ut doceret quibus pœnis affici oporteret eos, qui se cultores Dei confitentur.

Domitius de officio proconsulis, apud Lactant. institut. l. 5. c. 11. Apoc. 19. v. 16.

Propterea igitur Christus, Rex regum, & Dominus dominantium, verus Legislator, & justus Judex, rerum omnium præscius, ac scelerum vindex, collegit & ipse in volumine septem sigillis obsignato, quasi septem libris distincto, pœnas justissimas, quas paganis osoribus unius Divinæ Majestatis inflicturus est in gratiam Christianorum, qui Deum unum religiosissimè colunt. Hinc tandem omnes agnoscent Christum unum esse legislatorem, & judicem, qui potest perdere impios; & pios liberare.

Ep. Iac. 4. v. 12.

¶ 2. Et vidi Angelum fortem, predicantem voce magnâ.

Angelorum quidem nemo est, qui non sit præditus multis viribus; eoque majoribus, quò eæ magis collectæ sunt in essentiâ illius merè spiritali: vis enim unita fortior est dispersâ. Sed Angelus ille tùm apparens, visus est prævalidus, tanquàm præco illius, qui est fortis, & potens; atque ut postea vocem emittat ingentem, quæ à superis, terrigenis, & inferis audiat.

Ps. 23. v. 3.

Ex ¶ 2. Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula ejus?

Quis tantâ eminet, vel sanctitate, vel potestate, ut dignus sit evolvere volumen tam insigne, quod est in dexterâ illius, quem Cœlites laudant summè Sanctum, & omnipotentem? Sigilla quidem Judæorum perfidorum impia, quibus obsignatum fuerat sepulchrum Domini, Angelus facillimè dirupit, ut monumento aperto pateret omnibus Christum Dominum resurrexisse. At quis resignabit sigilla sacra, quibus obstrictus est liber ille, quem Dominus ter Sanctus, & vivens in sæcula sæculorum, manu dexterâ præfert? Videtur certè benignitate suâ ita illum porrigere, ut velit ipsum ab aliquo accipi, & aperiri. Verùm, cùm Angelus, Divinæ Majestatis præco, imparem se sentiat tantæ rei, postulat ex desiderio vehementi, & quantâ potest, voce proclamat, quis vel hominum, vel Angelorum, est dignus aperire librum illum, & solvere signacula ejus?

Matth. 27. v. 66. C. 28. v. 2. 6.

¶ 3. Et nemo poterat, neque in Cœlo, neque in terrâ, neque subtus terram, aperire librum, neque respicere illum.

Nullus, nec spirituum beatorum in Cœlo degentium, nec hominum justorum in terrâ commorantium, nec animarum Sanctarum suis corporibus exutarum, & expectantium subtus terram libertatem perfectam filiorum Dei in fruitione cœlestis hereditatis, valuit volumen illud evolvere, & inspicere quid scriptis suis complectatur. O altitudo divitiarum sapientia, & scientia Dei, reconditarum eo in libro tot sigillis obsignato! Quàm incomprehensibilia sunt judicia summi Iudicis inibi conscripta! Quàmve investigabiles viae, quibus illic Divina Majestas progreditur ad evertendum imperium idololatriæ deditum, & ad stabiliendum suum Sanctum regnum! Quis cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? Dubio procul,

ad Rom. II. v. 33. 34.

1. ad Cor.
2. v. 11.

sicuti nullus hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est; ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

¶ 4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, & videre eum.

Dan. 10.
v. 2. 5. 11.
12.

Testatur Daniel, postquam luxisset trium hebdomadarum diebus, Angelum ei apparuisse, & dixisse: *Vir desideriorum*, intellige verba, quæ ego loquor ad te. Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua; & veni propter sermones tuos. Pari desiderio sciendi, quæ in libro sibi cœlitus monstrato continebantur, correptus Joannes, uberes lacrymas profundeabat, quod nemo inventus esset dignus arcana illa aperire: fletu autem suo promeruit, ut unus ex Beatis, Christi thronum ambientibus, spem ei daret cognoscendi mysteria libro illo contenta.

Vers. 5. Et unus de senioribus dixit mihi, nè fleveris.

Malach. 2.
v. 7.

Cùm labia Sacerdotis custodiant scientiam; ejusque sit officii imperitos docere quæ Dei sunt, unus ex senioribus, munia priscorum Sacerdotum eminenter, ac perfectissimè complentibus in Cœlo, destinatur ab ipso met Christo, ut erudiat Dilectum Discipulum, quâ ratione scientiam arcanorum libri cœlestis à se visi sit consecuturus.

Luc. 7.
v. 13. 14.

Quemadmodum verò Dominus, cùm vidisset viduam flentem, misericordiâ motus super eam dixit illi, noli flere; ac statim consolatus est illam, filium ejus, quem ipsa lugebat, à morte revocans: Ita Magister bonus Discipuli, quem diligebat, commotus lacrymis, voluit ut unus, ac fortassis, juxta vim nominis illius in Scripturâ usitatam, primarius viginti quatuor Seniorum, qui ipsi astabant, diceret ei, nè fleveris; causamque protinùs adde et magnæ lætitiæ, declarans illi, quis explicaret librum cœlestem, quem inexplicabilem putabat, & deflebat.

Ex vers. 5. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula ejus.

ad Eph. 1.
v. 20. 21.
Gen. 49.
v. 9.
Prov. 30.
v. 30.

Omnes quidem homines, & Angeli, quantâcumque polleant potestate, impares sunt, ut librum illum, arcana Dei complectentem, evolvant. Sed Christus, qui constitutus est super omnem principatum, & potestatem, quique ortus est ex tribu Juda, & prosapiâ David, necnon dictus fuit Leo, quod sicuti Leo fortissimus est bestiarum, sic homo Deus omnes creaturas viribus superat, prævaluit omnibus eo in concursu, & certamine ad aperiendum mirabilem illum librum proposito.

Vers. 6. Et vidi; & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquam occisum.

Ioan. 1.
v. 29.
Isai. 53.
v. 6. 7.

Notum est Christum à Joanne Baptistâ nuncupatum Agnum Dei, qui tollit peccatum mundi; & longè antè Isaias de illo vaticinatus est, Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum; oblatus est quia ipse voluit: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Ita prævidit Isaias, Agnum illum innocuum, & mansuctum, ut peccata nostra sanguine suo elueret, occidendum.

At Joannes illum vidit in Cœlo *tanquam occisum*, non quidem reipsâ tunc mortuum, cum jam dudum resurrexerit, non amplius moriturus; & ille ipse agnus in cœlo exhibitus accesserit statim ad sedentem in throno; ab eoque librum acceperit, quod non posset, nisi vivus esset. Dicitur tamen *visus tanquam occisus*, quod vivens præ se ferret signa præcedentis suæ immolationis, & mortis; non secus ac ipsemet Christus post resurrectionem suam Apostolis sese præbuit cum cicatricibus crucifixionis suæ, Joan. 20. & aperturâ lateris sui post obitum etiam suum lanceâ transfixi. v. 15. 17.

Ex vers. 6. *Habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem spiritus missi in omnem terram.*

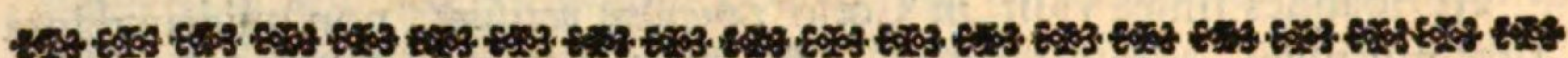
Quandoquidem cornua fortitudinem animalium designent, facile est conjicere, septem cornibus Agni Cœlestis significari vim ipsius ad solvenda septem signacula libri cœlitus ostensi; oculis verò septem ejusdem Agni indicatur illius animi acies ad videndum quidquid eo in libro sub illis sigillis continetur: *Christus* enim, etiam *crucifixus*, est *Dei virtus*, & *Dei sapientia*. 1. ad Cor. 1. v. 23. 24.

Quare anima illius, quæ præcipuam sedem habet in capite, ubi vigent in animalibus cornua, & oculi, Verbo Divino hypostaticè conjuncta, possidet eminenter omnem fortitudinem, atque intelligentiam cunctorum Cœlestium Spirituum, numero septenario significatorum, quos ipsemet mittit, cum vult, *in omnem terram*, ut eam ipsius autoritate visitent, ac regant: undè sunt veluti ejus *oculi*, insipientes quo quæque res sit in statu; necnon quasi *cornua* illius Cœlestis Agni, fortiter efficientia quod ei apud homines, ac in terris libet.

Vers. 7. *Et venit, & accepit de dexterâ sedentis in throno librum.*

Quemadmodum Moyses accepit à Deo legem; & Rex suscipiebat volumen legis à Sacerdote Aaronico; necnon Salomon excepit de manu David Patris sui exemplar templi ædificandi: Sic Agnus ille Cœlestis, quondam pro nobis occisus, videlicet Christus, ut homo, ut rex, & ut filius David, suscepit à se ipso, ut Deo, ut Pontifice, & ut æterno Dei filio, rerum omnium Creatore, volumen cœleste, in quo præscriptæ sunt leges peccatorum impiis infligendarum; rationes belli sacri Ethnicis inferendi; & ideæ effectrices templi ad gloriam Divinæ Majestatis toto orbe construendi. Exod. 32. v. 15. 16. Deuter. 17. v. 18. 1. Par. 28. v. 11. 19.

Neque verò ille, quem protuli de Christo variè considerato, loquendi modus est inusitatus in Scripturâ, cum ipsemet Christus illum nobis proposuerit, dum asseruit, *pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate*: nempe ego, ut Deus, mihi, ut homini, sanctitatem tribuo; ac rursus ego, ut *Pontifex Sanctus, innocens, impollutus*, sacrifico me ipsum tanquam hostiam, non tantum Patri, sed etiam mihi ut Deo, gratissimam pro peccatis hominum, ut & ipsi sint verè gratiâ meâ Sancti; & assiduâ mortificatione carnis suæ seiplos offerant *hostias spirituales*, acceptabiles Deo. Ioan. 17. v. 19. ad Heb. 7. v. 26. 1. Petr. 2. v. 5.

EXPLANATIO XVIII.

*Adorationis, & laudis, quæ à quatuor Anima-
libus Mysticis cum citharis, & à viginti
quatuor Senioribus cum phialis thymiama-
tum, redditur Christo Redemptori sub specie
Agni, quòd librum septem sigillis obsignatum
aperturus acceperit, ab octavo ad decimum
versum Capitis quinti Apocalypsis.*

VERS. 8. Et cùm aperuisset librum, quatuor animalia, &
viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno,
habentes singuli citharas, & phialas aureas, ple-
nas odoramentorum, quæ sunt orationes San-
ctorum.

ψ. 9. Et cantabant canticum novum, dicentes, dignus
es, Domine, accipere librum, & aperire signacu-
la ejus, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo
in sanguine tuo ex omni tribu, & linguâ, & po-
pulo, & natione.

ψ. 10. Et fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes,
& regnabimus super terram.

Vers. 8. Et cùm aperuisset librum.

Amelottus
notis suis
Gallicis in
Apocalyp-
sim.

IONYSIVS Amelottus ex observatione autographi,
ελαβε, necnon exemplarium Syrorum, Arabum, Æthiopum,
& Primasii antiquissimi Interpretis Latini, non immeritò su-
spicatur in locum illius vocis, *accepisset*, quæ apponenda
erat, intrusum fuisse hoc vocabulum, *aperuisset*. Etenim patet ex Apoca-
lypsis contextu, librum illum cœlestem, de quo agitur, non fuisse aper-
tum, nisi postquam septem illius sigilla, nec quidem omnia simul, sed
unum post alterum, sublata sunt. Illa autem signaculorum resignatio non
incipit nisi capite sequenti. Quapropter satius est ut legamus *cùm accepis-
set*, quàm *cùm aperuisset*; nisi fortè intelligamus hocce ultimum verbum
idem

idem significare ac cum aperturus esset : Quippe ille Agnus Dei , Christus Dominus , non accepit librum illum , nisi ut eum paulò post aperiret ; ac mysteria in eo recondita in lucem proferret.

Ex v.8. *Quatuor animalia , & viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno.*

Cum igitur accepisset Christus librum ab ipso aperiendum , Sancti qui sub figurâ sacrâ quatuor animalium implent eminenter , uti antea diximus , officia priscorum Levitarum ; & viginti quatuor Seniores , quibus exhibentur antiquæ familiæ Sacerdotales viginti quatuor , proni adoraverunt summam potestatem Christi ; eique suo pte nutu gratulati sunt.

Ex vers.8. *Habentes singuli citharas , & phialas aureas plenas odoramentorum , Græcè ὑμναῖοι.*

Ex vers.8. *Et cantabant.*

Sacrâ Scripturâ docemur antiquitus in templo solitos immolari singulis diebus duos agnos , unum mane , & alterum vespere . Thymiama etiam adolebatur à Sacerdote super altare aureum antè matutinum , & post vespertinum illud agnorum jure sacrificium . Antequàm verò adoleretur , repositum erat in phialis aureis : Undè dicitur Salomon fecisse in domo Domini thymiamateria , & thuribula , & phialas , & mortariola ex auro purissimo . Quippe in mortariolis aromata tundeantur ; thymiama autem ex illis confectum asservabatur in vasis , quæ dicebantur thymiamateria : Inde verò nonnulla pars thymiamatis sumpta reponeretur in phialis ; & ex eis injiciebatur aliquid thymiamatis in thuribulum super ignem ex altari holocaustorum antea arreptum ; atque sic adolebatur thymiama super altare aureum citra velum , quod pendeat antè arcam .

Præterea Levitæ stabant mane ad confitendum , & canendum Domino , similiterque ad vespem , dum offerebatur jure sacrificium agnorum , & thymiama . Cantabant verò plerique Levitæ cum citharis ; multique Sacerdotes tunc canebant tubis .

Quapropter ut pateret ritus illos Mosaicos , qui erant figuræ Cœlestium , miro modo in Cœlis perfici , postquàm Christus apparuit veluti agnus olim in terris immolatus , visi sunt ex Sanctis alii , qui antiquos Levitas sub quatuor Animalium Mysticorum signo exhibent , cantaturi cum citharis ad laudem ejusdem Agni , omnium Redemptoris : alii autem sub specie viginti quatuor Seniorum , viginti quatuor familias Sacerdotales Aaronicas repræsentantium , ostensi sunt cum phialis aureis , plenis thymiamatum sacrorum , quæ postea super altare aureum , quod est antè thronum Dei , adolebuntur ab Angelo habente thuribulum aureum impletum igne altaris holocaustorum . Tunc verò dabuntur tubæ , quibus alii Angeli canent .

At quamvis dicatur nunc in textu , quòd quatuor animalia , & viginti quatuor Seniores haberent singuli citharas , & phialas aureas plenas thymiamatum , & quòd cantarent , non id intelligendum est , quasi singuli Sancti quatuor illis animalibus designati haberent citharas , & phialas aureas

Exod. 29.
v. 38.
Exod. 30.
Philo. l. 1. de
Victimis.
Exod. 30.
v. 36.
2. Par. 4.
v. 22.
Levit. 6.
v. 12. c. 10.
v. 1.
Num. 16.
v. 46.
Exod. 30.
v. 6.
1. Par. 23.
v. 30.
1. Par. 25.
v. 6.
2. Par. 5.
v. 12.
Ad Heb. 8.
v. 5.
Apoc. 8.
v. 2. 3. 4. 5.
& deinceps.

aureas, atque canerent: Manifestum est enim eum, qui canit citharâ, tenere unâ manu citharam, & alterâ illam pulsare: quare neutrà manu potest tûm phialam gestare. Idem dicendum est de unoquoque viginti Seniorum. Itaque hæc verba, *habentes singuli citharas, & phialas aureas*, referenda sunt, non conjunctim, sed divisim, ad quatuor animalia, & ad viginti quatuor Seniores; ita ut sensus sit, quod singuli Sancti ex quatuor animalibus mysticis haberent citharam, & singuli Sancti ex viginti quatuor Senioribus haberent phialam auream.

Exemplum illius formulæ loquendi Apocalypsis, & hujus nostræ explicationis perspicuum, & valdè consentaneum præbet nobis textus libri secundi Paralipomenon capite quinto, ubi sic legitur; *Tam Levitæ, quam Cantores cimbaliis, & psalteriis, & citharis concrepabant; & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter & tubis, & voce, & cimbaliis, & organis, & diversi generis musicorum concinentibus sonitus audiebatur.* En apponitur vox illa, *cunctis*, quæ tamen non debet intelligi de Sacerdotibus, & de Levitis conjunctim, sed dumtaxat divisim, hoc sensu, *cunctis prædictis Sacerdotibus canentibus tubis*: item *cunctis præfatis Levitis, & cantoribus concinentibus voce, & diversi generis musicorum organis.*

Porro, etsi hoc Apocalypsis loco subintelligeremus, quod singuli viginti quatuor Seniores, sicuti solebant Sacerdotes antiqui, canerent tubis, quamvis id non sit necesse, cûm textus Apocalypsis hoc non exprimat; nihilominus posset unusquisque illorum viginti quatuor Seniorum unâ manu habere phialam auream, & alterâ manu tenere tubam; eâque insonare idem canticum, quod singula quatuor animalia mystica canerent citharâ; quemadmodum legimus quod *trecenti viri Gedeonis tenuerunt sinistris manibus lampades ardentes; & dextris sonantes tubas; clamaveruntque, gladius Domini, & Gedeonis.*

Ex vers. 8. *phialas aureas.*

Profectò corpora justorum in terrâ degentium, & sursùm cor habentium ad Dominum, sunt *vasa electionis, vasa in honorem, & vasa sancta*, Divinæ Majestatis obsequio consecrata. *Phiala* etiam sunt *aurea*, pretiosa, & incorruptibiles tanquàm aurum, utpote *emptæ pretio magno à Christo Redemptore; fugientesque ejus, quæ in mundo est, concupiscentia corruptionem, æternam in Cœlis incorruptionem possidebunt.* Illis quodque infusæ sunt animæ *diligentes Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione*; earumque *fides multò pretiosior auro, quod per ignem probatur, invenietur in laudem, & gloriam, & honorem in revelatione Iesu Christi.*

Ex vers. 8. *Plenas odoramentorum.*

Hujusmodi autem phialæ aureæ, sacræ, ac mysticæ, plena sunt odoramentis; quippe Sanctorum corpora, & animæ sunt Christi bonus odor; isque reconditus est, quia *vita justorum adscoudita est cum Christo in Deo.*

Ex

Ex v. 8. *Qua sunt orationes Sanctorum.*

Nonne verò orationes iustorum, ut ait Tertullianus, *de carne pudicâ, de animâ innocenti, & de Spiritu Sancto profecta*, sunt *thymiama sanctum Domini*, & *suavissimi odoris* præ fragrantia virtutum, quibus sunt compositæ? cum è contrâ guttur, & os peccatorum sint *sepulchrum patens* præ fœtore vitiorum, quibus inficiuntur.

Velim etiam notare aromata, quibus conficiebatur thymiama, fuisse *aqualis ponderis*: at Sancti, tum pro se, tum pro aliis orantes, sectantur iustitiam, & æquitatem; nec diversa habent pondera, quibus se, & proximum appendant, quandoquidem sciant *pondus*, & *pondus esse abominationem apud Dominum*; & diligant proximum suum sicut semetipsos.

Denique contundebantur in tenuissimum pulverem aromata ad compositionem Thymiamatis puri, & sanctificatione dignissimi. Sed numquid non iusti castigant corpora sua; & in servitutem redigunt; ac mortificantur totâ die, ut orationes puras, & sanctas conficiant?

Tales phialas aureas, plenas thymiamatis, quæ orationes Sanctorum in terris degentium significabant, viginti quatuor Seniores in templo cœlesti fungentes officio Sacerdotali, cujus est non tantum precari pro populo, sed etiam fusas populi orationes Deo offerre, præ se ferebant, tanquam illas oblaturi Divinæ Majestati.

v. 9. *Et cantabant canticum novum.*

Concinebant olim Levitæ, & Sacerdotes in dedicatione templi psalmum hunc, *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saculum misericordia ejus*, gratias agentes de beneficiis sibi à Domino collatis. At novi illi Levitæ, & Sacerdotes in cœlo peragentes divina, & consummati in charitate, quâ Christum magis quam seipsos attendunt, decantant *canticum novum* præ gaudio gloriæ traditæ ipsi Christo, novo homini, supra quosvis homines, & Angelos in cœlis tantum exaltato, quantum in terris infra illos ad honorem Patris, & hominum salutem sese demisit.

Ex v. 9. *Dicentes, dignus es, Domine, accipere librum, & solvere signacula ejus, quoniam occisus es.*

Christus ut Pontifex, ut Rex, ut Judex, & ut Filius Dei, morte suâ sanctissimâ promeruit accipere librum cœlestem, arcana divina completentem; & illa patefacere.

Siquidem, ut Pontifex, ac summus Sacerdos, seipsum, quod antiqui Sacerdotes non præstitere, in victimam obtulit, quod supremum Divinæ Majestati honorem, quem homines peccatis suis ei surripuerant, restitueret: illâ autem sui ipsius oblatione divinâ meritò consecutus est, ut juxta præfati libri cœlestis præscripta, idololatriam toto orbe deleat; & cultum unius Dei in omnes nationes diffundat, quod nequaquam potuere Sacerdotes Mosaici imperfectis suis ritibus, & victimis: undè ipsemet Passionis suæ mox futuræ meritum justis laudibus extollens, inquit, *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.*

Christus etiam ut Rex, perpeffus est ab iniquo rege, & impiis militibus

Hervens in Apocalypsim.

S

bus

Tertul. in Apol.

c. 30.

Exod. 30.

v. 37.

C. 35.

v. 28.

Pl. 13. v. 3.

Exod. 30.

v. 34.

Prov. 20.

v. 23.

Matt. 19.

v. 19.

Exod. 30.

v. 35. 36.

1. ad Cor.

9. v. 37.

ad Rom. 8.

v. 36.

2. Par. 5.

v. 13.

ad Heb. 2.

v. 9.

Joan. 12.

v. 31.

Luc. 23.
v. 11.
Matth. 27.
v. 27. & de-
inceps.
Pl. 2.

bus ludibrio haberi, & occidi pro subditorum salute: tanta verò humili-
tate, & patientiâ, & charitate adeptus est imperium in quosvis reges, &
populos; eosque sibi subjiciet, quemadmodum patebit ex resignatione
libri cœlestis; & prævidit Propheta Regius, cum dixit, *Gentes, & po-
pulos fremuisse; reges, & principes convenisse adversus Dominum, & Christum
ejus: fore autem ut Dominus subsannaret illos, & Christus possideret omnes
Gentes; ac reges servirent ipsi.*

Matth. 26.
v. 66.
Joan. 18.
v. 30, 40.
Luc. 22.
v. 37.
Matth. 26.
v. 64.
Matth. 26.
v. 65.

Christus quoque ut judex, judicatus perperam veluti reus & malefa-
ctor, postpositus etiam latroni, & cum iniquis deputatus ad supplicium cru-
cis, meruit judicare omnes; & pœnis temporalibus, ac æternis impios, &
quosvis nefarios afficere, sicuti videbimus libro cœlesti, quem apertu-
rus est; quamobrem dixit Caiphæ iniquè illum judicanti, *amodò videbitis
filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus
Cœli.*

C. 27. v. 41.
42, 43.
Joan. 12.
v. 32.

Denique Christus, ut Filius Dei, condemnatus est, quasi esset blas-
phemus; & illusus est in cruce à Principibus Sacerdotum, & Senioribus,
quòd Filium Dei se dixisset: at tam graves injurias patientissimè ferens
meruit à cunctis coli ut Deus: undè prædixerat, *si exaltatus fuero à terrâ,
omnia traham ad me ipsum*, nempè ad mei cultum, & venerationem; id-
que perspicuum faciet, cum librum Cœlestem sibi datum aperuerit.

Ex v. 9. *Et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, &
populo, & natione.*

Vers. 10. *Et fecisti nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes, & regnabi-
mus super terram.*

Exod. 12.
v. 5, 6, 22.
23.
Deuter. 7.
v. 6, 8.
Exod. 19.
v. 6.
Exod. 23.
à v. 23.
Deuter. 7.
à v. 16.

Sacra suadet Scriptura filios Israël, eorumque nomine Sacerdotes, &
Levitas, qui pro illis ministrabant Domino, potuisse dicere Moyse; tu,
serve Dei, Moyse, præ cæteris dignus es accipere à Deo volumen legis;
ejusque nobis evolvere, & explicare mandata, & judicia, cum in *San-
guine agni immolati decimâ quartâ die primi mensis ad vespèram, eduxeris
nos ex omnibus tribubus filiorum Israël de domo servitutis, ac de manu
Pharaonis Regis Egypti, ut essemus Domino Deo nostro populus peculiaris,
atque in regnum Sacerdotale, & gens Sancta; regnemusque super terram,
quam à Deo Patribus nostris promissam possidebimus; posteaquàm re-
ges, & populos terræ illius nequissimos, idololatriæ, ac quibuslibet fla-
gitiis obnoxios vicerimus.*

Hanc procul dubio laudem promerebatur Moyse; eamque illi tribue-
re poterant, immò & grato animo debebant, filii Israël, ac eorum no-
mine Levitæ, & Sacerdotes perspicaces, atque pietatem sectantes: pleri-
que tamen ex illis adversus hominem Dei persæpè murmurarunt, & ob-
gannierunt.

Verùm Sancti, qui in Cœlo veterum illorum officia Sacerdotum, ac
Levitarum mirabiliter implent, suppleantque ipsorum defectus, erga Chri-
stum, qui finis est legis, libenter, tam suo, quàm fidelium in terris ver-
santium nomine, grates ei persolvunt, quòd ipsemet tanquàm agnus sine
maculâ

maculâ voluerit mactari, & pretioso sanguine suo ipsos, non ex Judæis tantum, sed etiam ex quibuscumque populis, & nationibus, erueret à servitute peccati, & captivitate Diaboli.

Verf. 10. *Et fecisti nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes, Græcè βασιλεῖς, καὶ ἱερεῖς, & regnabimus super terram.*

Gratias etiam agunt Christo, quod segregans ipsos à peccatoribus, atque subjiciens suæ sanctæ ditioni, asciverit in regnum suum Cœleste; & sacros ministros æterno cultui Divinæ Majestatis suæ addiderit.

Tandem immortales ei gratias rependunt, quod in ejus confessione nominis morientes, potestatem Regiam consecuti sint in eos, à quibus persecutionem fuere perpassi. Oportet quidem illum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus ejus. At ea ipsius est bonitas, ut quemadmodum socios passionum suarum illos effecit, ita velit esse consortes regni sui; & quia tantisper propter ipsum despecti sunt ab impiis, non modicos à fidelibus honores consequantur: dixit enim, *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.*

1. ad Cor.
15. v. 25.

1. Reg. 2.
v. 30.

EXPLANATIO XIX.

De laude, quæ tribuitur ab Angelis Christo tanquam agno Dei pro hominibus immolato, ex versu undecimo, & duodecimo Capitis quinti Apocalypsis.

VERS. 11. Et vidi, & audiavi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum; & erat numerus eorum millia millium.

ψ. 12. Dicentium voce magnâ, dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & Divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

Verf. 11. *Et vidi, & audiavi vocem Angelorum multorum.*

QUEMADMODUM insignis inter Prophetas Majores Daniel vidit aliquando plurimos Angelos Ministrantes, & assistentes Domino super solium sedenti, in cujus conspectu aperti sunt libri, quibus continebantur judicandorum, præsertim Regum impiorum, causæ: ita Dilectus Discipulus intuitus est legiones Cœlestium

Daniel. 7.
v. 9. 10.

Spirituum astantium Christo, simul ac conspexit ipsum insidentem throno cœlesti, & accipientem librum, in quo conscriptæ sunt variae sententiæ, quas editurus est in gratiam fidelium adversus infideles populos, & Imperatores.

Ex vers. 11. *In circuitu throni.*

Isai. 14.
v. 13. 14.

Quantum fas est ex Scriptura allegoricè explicatâ conjicere, dixerat quidem Lucifer tumidus superbiâ cum Angelis suis Deo rebellibus, *in Cœlum conscendam; super astra Dei exaltabo solium meum; similis ero Altissimo*: sed Sancti illi Angeli, quos Joannes vidit, humiles, & Deo subiecti, non alium sibi honorem vendicant, quam ut thronum Christi Domini, velut ejus ministri, ac satellites, circumambiant, paratissimi omnia ipsius mandata, & judicia exequi.

Ex vers. 11. *Et animalium, & Seniorum.*

ad Heb. 2.
v. 16.

Tanta etiam illorum est humilitas, & reverentia erga Christum, quem hominem Deum norunt, ut locum dent libenter animabus hominum ab ipso in Cœlum assumptis; concedantque illas throno Christi propius consistere quam ipsosmet, propterea quod Filius Dei *non Angelos, sed semen Abrahae apprehenderit*; fueritque natura humana, non Angelica, ad thronum Divinitatis in ipso Christo evecta.

Isai. 53.
v. 3.

Præterea sciunt Christum, quamvis esset *Rex gloria*, eò usque se dejecisse, ut fieret *novissimus virorum*; & ut extremam illam ipsius humilitatem colant, ac imitentur Angeli, seipsos ultrò post homines in Cœlum à Christo vocatos collocant.

ad Heb. 1.
v. 14.

Tanto quodque Angeli passionibus Christi Domini habent in honore, ut æquum ducant homines, qui ei diù multumque, & magnâ pietate compassi sunt, glorificari cum eo multò magis quam ipsos, qui, quia spiritus incorporei sunt, & beati, semper impassibiles fuere.

Denique gloriantur Cœlestes illi Spiritus, quod *administratorii* fuerint Sanctorum illorum, *qui hereditatem ceperunt salutis*; eosque maximâ jucunditate circumambiant coram Christo, quasi dicentes ei, Ecce, quos dedisti nobis custodiendos, custodivimus; atque benignitate tuâ, & nostrâ qualicumque ope vallavimus, ut ad te tandem in æternam gloriam tuam pervenerint.

Ex vers. 11. *Et erat numerus millia millium.*

Dan. 7.
v. 10.

Ea est Angelorum multitudo, ut propemodum sit innumerabilis: tamen illorum ab hominibus indefinitum numerum Daniel in primis, ac deinde Joannes ad *millia millium* revocat, quod perfectionem illorum expletam, & ut ita dicam, numeris suis respectu hominum absolutam indicet. Etenim numerus ille millia millium, seu millies mille, coalescit, primò ex decem unitatibus quæ efficiunt denarium, perfectionis indicium; secundò ex decies decem, quibus conficiantur centum; tertio ex decies centum, quibus oriuntur mille; quartò ex decies mille, quibus exargunt decem millia; quintò ex decies decem millibus, quæ producunt centum millia; sexto ex decies centum millibus, quæ myriadem, seu millionem complent. Sic

ex illis sex multiplicationibus, ab unitate per decem profectis, & millionem conficientibus, designatur multitudo Angelorum ab uno Deo creatorū, tam perfecta, ut nihil illi desit ad regendū sub unius Dei summē perfecti autoritate homines, quos ipsemet Deus produxit die creationis sexto.

Vers. 12. Dicentium voce magnā.

Tot & tam perfecti Spiritus Cœlestes eximiā charitate, & voce magnā, tanquā exultantes de gloriā Christi, & congaudentes Sanctis illis animabus, quas in Regnum Cœleste suis præsidiis, & gratiā Salvatoris perduxerunt, eundem Christum Dominum, quantis possunt laudibus, prosequuntur, ac dicunt,

Ex vers. 12. Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & Divinitatem.

Autographum habet *ἀρχὴν τῶν δυνάμεων, καὶ πλῆτος*, accipere potestatem, & divitias. Quare Fromondus eruditē notat duas illas voces *δυνάμεις*, quæ Divinitatem, & *πλῆτος*, quæ divitias significat, longissimē distare, ut una in aliam propter vicinitatem non facili commutari potuerit. Unde Barth. Petrus credit nostrum Interpretem vertisse divitatem vocabulo abstracto, & ficto à dives: Quod postea librarii non intelligentes, unā syllabā additā, mutaverint in Divinitatem. Vixisse enim videtur noster Interpres sub Imperatoribus Antoninis, quando multi eruditi, veteris eloquentiæ amore, verba Latina linguæ obsoleta revocabant in usum; aut etiam nova interdum, ad expressius aliquid significandum, liberius fingeant, ut in Suetonio, A. Gellio, Apuleio, Tertulliano, & aliis illorum temporum scriptoribus est videre. Aut certè pro, Divitias, Interpres consultò vertit Divinitatem, ut significaret fontem omnium, tam temporalium, quàm spiritualium divitiarum, quæ in creaturas rationales manant, esse Divinitatem, & infinitum illud boni pelagus undique sui diffusivum. Hæc Fromondus.

Fromondus in Apocalyp.

Ex vers. 12. Et Sapientiam, & fortitudinem.

Cum Christus tam verè sit Deus, quàm verè homo, habebat in se Divinitatem, & Sapientiam, & potestatem, & fortitudinem, quæ Deo convenit, infinitam; sed videbatur vires illius reprimere, & sic quodammodo eam non habere, dum Ethnicam persecutionem Deo uni quàm maximè adversantem tolerabat; & persecutores Ecclesiæ suæ infensissimos diutius patiebatur. Quamobrem zelo Divinæ Majestatis Christi, & amore Christianæ Religionis flagrantibus Angeli peroptant, ut Christus Divinitatem, sapientiam, fortitudinem, potestatem, sibi convenientem exerarat; ac quādam ratione sibi ab impiis ereptam vendicet, tū in ipsos, met impios, quos dejiciat; tū in gratiam piorum ejus cultorum, quos potentissimè tueatur, & supra quosvis adversarios evehat.

Crucifixus est ex infirmitate ultrò susceptā; nec voluit rogare Patrem, qui exhibuisset illi plusquàm duodecim legiones Angelorum adversus turbam Iudæorum, & cohortem gentium; ejusque Crucis prædicatio Iudæis scandalum videtur, gentibus autem stultitia: Sed dignus est tū Divinitate suā, ejusque perfectionibus immensis, tū merito patientiæ suæ infinito

2. ad Cor.
13. v. 4.
Matth. 26.
v. 53.
1. ad Cor.
1. v. 23.

- re ipsâ ostendere Judæis, & gentibus, quòd, etsi voluntariè crucifixus sit, tamen reverà est Dei filius, *Dei virtus, & Dei sapientia.*
1. ad Cor. 1. v. 24. *Expoliet fortitudine suâ principatus, & potestates nequam, everfis illorum delubris, aris, & idolis; ac omnes divitiæ profundantur in cultum illius, qui omnes homines sanguine suo pretioso redemit.*
- Lament. 3. v. 30. *Ex ψ. 12. Et honorem, & gloriam, & benedictionem.*
- Ad Gal. 3. v. 10. *Saturatus est opprobriis in passione suâ; & factus maledictum pendens in ligno: Verùm pro tantis contumeliis, ac blasphemis, quas perpeffus est, ut afficeret honore, gloriâ, & benedictione genus humanum, meretur & ipse ab omnibus hominibus omnem honorem, gloriam, & benedictionem; adeò ut omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloriâ est Dei Patris.*
- Ad Philip. 4. v. 11.

EXPLANATIO IXX.

Laudis, quæ redditur ab omnibus creaturis Christo; assensus quatuor Animalium mysticorum in illam laudem; & adorationis profunda viginti quatuor Seniorum erga eundem Dominum, duobus ultimis versibus Capitis quinti Apocalypsis.

VERS. 13. Et omnem creaturam, quæ in Cœlo est, & super terram, & sub terrâ, & quæ sunt in mari, & quæ in eo, omnes audivi dicentes.

Græcè τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, quæ in illis omnia.

Ex vers. 13. *Sedenti in throno, & agno, benedictio, & honor, & gloria.*

Pf. 145.
v. 5.

SALTES Regius persæpè miratus est Cœlum, & Terram, Mare, & omnia, quæ in eis sunt; cunctarumque rerum illarum laudavit Creatorem,

Pf. 148.

Invitavit etiam nonnumquàm singulas illas creaturas ad laudandum eum, qui mirabili bonitate, & sapientiâ singulari, ac stupendâ potentiâ ipsas condidit.

Pf. 18. v. 2.
4. 5.

Divinâ quòque luce illustratus, & raptus Spiritu Dei, cecinit Cœlos enarrare gloriam Dei; eorumque verba pervenire in fines orbis terra; nec esse ullam

ullam gentem tam barbaram, aut rudem, quæ, si advertat, non percipiat *voces eorum.*

Porro voces Cœlorum, cæterarumque creaturarum, in laudem sui Creatoris effusæ, sunt perspicuitas, & evidentia conditionis illarum, quæ convincunt cujusvis animum probè affectum, quod ipsæ non semetipsas fecerint, sed alius summè sapiens, & potens illas condiderit.

Consimili fermè modo Joannes, raptus divino Spiritu, audivit mirabilem concentum *Cæli, & terræ, maris, & omnium, quæ in eis sunt*, laudantium Christum, ut Deum Creatorem omnium, insidentem throno Cœlesti, ac ut hominem, qui occisus, veluti agnus, patientiâ mortis suæ sanctissimæ meruit *instaurare omnia, quæ in Cœlis, & quæ in terrâ sunt*; quæ- ad Eph. 1. v. 10.
que peccato primorum hominum, quibus subiacebant, fuere corrupta.

Sanè, dùm Adamus erat innocens, dominabatur sanctè omnibus creaturis; eæque ipsi libenter serviebant ad gloriam sui Conditoris: sed posteaquàm peccavit Adam, ejusque peccatum *in omnes homines pertransiit*, ad Rom. 5. v. 12.
vanitati filiorum Adæ scelestorum subjecta est non volens omnis creatura; in- ad Rom. 8. v. 20, 21.
gemiscitque; & vim parturienti similem patitur, donec liberetur à servitute illâ corruptionis peccati hominum; atque ita vendicetur *in libertatem gloria filiorum Dei*, ut quemadmodum Sancti, ac Filii Dei serviunt uni Deo, Patri Cœlesti; sic ipsa nonnisi Deo, ejusque filiis obsequatur propter illum. Eam in spem omnis creatura suo modo, quem Conditor ejus novit, Christum Deum & hominem, Creatorem, & instauratorem suum, *honorat, benedicit*, seu laudat, & *glorificat.* 22.

Ægrè etiam ferunt Cœlum, sidera, tellus, & mare, quod adorentur ab Ethnicis tanquàm Dii, impendaturque illis cultus sacer, qui uni Deo Creatori illorum debetur. Quapropter, quantum in illis est, efflagitant, ut illi uni sit *benedictio, honor, & gloria.*

Ex 13. *Et potestas in secula seculorum.*

Summam in omnia potestatem exerceat Summus omnium Dominus; eique omnes creaturæ, tam rationis compotes, quàm aliæ quæcumque, Sanctissimæ ejus voluntati subsint. Quod si nationes idola, quibus serviunt, non rejiciant, & illum unum Deum non adorent, *armet omnem creaturam zelus illius, ad ultionem inimicorum*; & efficiat ut *pugnet cum illo orbis contra insensatos.* Sap. 5. v. 18, 21.

Impotens judicatur ab impiis, quod non statim puniat illos, qui ipsum graviter offendunt: ostendat in eos, nisi se emendent, omnipotentiam suam, injurias sibi illatas vendicaturus; domineturque illis cum severitate, nisi benignitatem illius agnoscant; eique ultrò sese subjiciant.

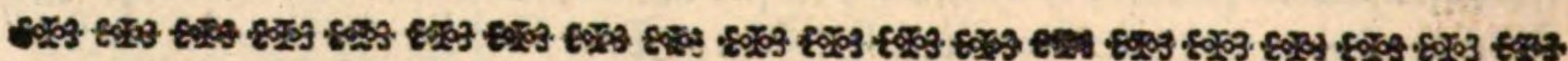
14. *Et quatuor animalia dicebant, Amen.*

Beati illi, ex hominibus in Cœlum assumpti, qui tanquàm Levitæ Cœlestes sunt in templo gloriæ Christi, justa illa omnium Creaturarum erga Creatorem suum, & reparatorem desideria approbant; confirmant; & exhibent ipsimet Christo, ut ea accepta habeat, & opere compleat.

Ex vers. 14. *Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, & adoraverunt viventem in sacula seculorum.*

Sancti verò, qui officium Sacerdotale miro modo peragunt in Cælo, quamvis superiores sint Levitis dignitate, ac sanctitate; tamen, ut maiorem Christo deferant honorem, magis sese humiliant coram illo, juxta Sapientis consilium, *Quanto magnus es, humilia te in omnibus; & coram Deo invenies gratiam; quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.*

Non loquuntur, quia Dominus novit corda illorum effusa in conspectu ipsius: sed adorant eum redivivum à morte, & viventem in sacula seculorum, ut regnet in æternum. Humiliant se ei; & expectant manum ejus, in adversarios Divinæ Majestatis illius. Non discedent ab illâ suâ humili prostratione, donec Altissimus aspiciat: & Dominus non elongabit; sed judicabit justos, & faciet judicium. Et fortissimus non habebit in illis patientiam; & gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & sceptrum iniquorum contribulet, sicuti patebit ex resignatione sigillorum libri cœlestis, quæ jamjam explicaturus sum Deo dante ad æternam ejus gloriam.

EXPLANATIO XXI.

Quâ duobus primis versibus Capitis sexti Apocalypsis, primi sigilli libri cœlestis resignatio, insidentem equo albo, habentem arcum, & coronam, ac vincentem exhibens, explicatur de insigni victoriâ ab Agarenis mirabiliter reportatâ, sub specie arcus insoliti, aliorumque supernorum portentorum, adversus equitatum, & exercitum Trajani Christianorum persecutoris, & superbi innumerarum gentium victoris.

VERS. 1. Et vidi quòd aperuisset agnus unum de septem sigillis; & audiivi unum de quatuor animalibus dicens, tanquam vocem tonitruui, veni, & vide.

ÿ. 2. Et vidi; & ecce equus albus, & qui sedebat super illum,

illum, habebat arcum; & data est ei corona; & exivit vincens ut vinceret.

Verf. 1. Et vidi quòd aperuisset agnus unum de septem sigillis; & audiui unum de quatuor animalibus.

S T A T Ì M atque Christus Dominus solvît signaculum primum libri cœlestis, primus ex illis quatuor Sanctis, antiquorum Levitarum officia mirificè complentibus in Cœlo, quique sub figurâ quatuor animalium mysticorum ostensi sunt Joanni, compellavit eum; excitavitque mentem ipsius ad contuendum ea, quæ sub illo sigillo continerentur.

Ex v. 1. Tanquam vocem tonitruï.

Cùm autem sacratum illud animal speciem leoninam præ se ferret, ir- *Apoc. 4.*
rugiit vehementer; vocemque emisit tam ingentem, ut non ab similibus esset *v. 7.*
fragori tonitruï. Quippe indicaturus erat Dominum tendentem arcum *Ps. 7. v. 13.*
suum, & mittentem sagittas suas; fulgura multiplicantem, & conturbantem *Ps. 17. v. 15.*
impios.

Ex verf. 1. Dicens, veni, & vide.

Dixerat olim Regius Propheta, conturbatae sunt gentes, & inclinata sunt *Ps. 45. v. 7.*
regna. Dedit vocem suam, mota est terra. Venite, & videte opera Domini, quæ *9. 10. 11.*
posuit prodigia super terram, auferens bella usque ad finem terra. Arcum con-
teret, & confringet arma; & scuta comburet igni. Vacate, & videte, quoniam
ego sum Deus: Exaltabor in gentibus, & exaltabor in terrâ.

Ita primus ille Sanctus, tanquam præcentor inter Cœlestes Levitas, qui quondam assueverant Psalmos decantare, intonans voce forti, quæ esset indicium vocis Domini, conturbaturi Ethnicos, eorumque regna dejecturi, dixit Joanni, *Veni, & vide* mira, quæ facturus est Dominus, persecutorem populi sui profligans, & ostendens se esse Deum ab omnibus gentibus colendum.

Verf. 2. Et vidi; & ecce equus.

Equus apparet ad prælium, quo vincatur, ut postea patebit, Imperator Christianorum persecutor. Etenim ex descriptione luculentâ, quæ videtur libro Job, *Equus exultat audacter; in occursum pergit armatis; contem-* *Job 39.*
nit pavorem; nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta, & *v. 19. 21.*
clypeus. Ubi audierit buccinam, dicit Vah. Procul odoratur bellum, exhorta- *22. 23. 25.*
tionem ducum, & ululatum exercitus.

Ex verf. 2. Albus.

Equus autem ille, quo vehitur præliaturus nomine Domini, est albus, in signum lætitiæ, quâ exultat ad currendam viam tum stadii, tum campi sibi propositi ad certamen. Candor quòque, qui ex omnibus coloribus est purissima lucis participatio, sinceritatem, & justitiam apprimè fulgentem pugnantis indicat. Quamobrem alio Apocalypsis loco, ubi Imperator

Hervens in Apocalypsim.

T Christum

Christianus Tyrannos Ethnicis faventes vincit, perspicimus, quod is, qui sedebat super equum album, vocabatur verax, & cum iustitiâ pugnat. Albedo etiam omen est felicitis successus, & victoriæ: undè sequenti capite, Sancti Stantes ante thronum Christi, apparent amicti stolis albis, & palma in manibus eorum.

Apoc. 7.
v. 9.

Ex vers. 2. Et qui sedebat super illum.

Zachar. 9.
v. 9.
Matth. 21.
v. 5. 7. 10.
ad Heb. 2.
v. 9.

Christus, qui, cum esset in terris pauper, & mansuetus, tamen Rex, intrans Ierosolymam plurimo cum comitatu, super asinam sedit; nunc in Cœlis degens, gloriâ, & honore coronatus, apparet sub specie Angeli insidens equo, tanquàm pugnaturus victrici sua virtute adversus hostes suos, equis ferocissimis gloriantes.

Ex vers. 2. Habebat arcum.

Ioan. 18.
v. 12.

Iuste Christus Dominus, qui pro salute subditorum passus est funibus ligari, & ligno crucis, manibus in eo hinc, & inde extentis, affigi, sumit arcum, chordâ, & ligno, cui illa utrinque obtenditur, consistentem.

Ioan. 19.
v. 34. 37.
Ps. 44. v. 6.

Præterea, cum propter iniquitates hominum latus ejus transfixum fuerit lanceâ, meritò adeptus est vim, sicuti prævidit Propheta Regius, sagittis acutis transfigendi corda inimicorum suorum.

Ex vers. 2. Et data est ei corona.

Quia Christus spinis coronatus fuit ex ludibrio Regiæ suæ Majestatis, dignus est, qui coronam eximiam accipiat velut ornamentum suæ summæ potestatis, quam omnes in honore habeant, & in signum præclaræ victoriæ à se reportandæ.

Ex vers. 2. Et exivit vincens ut vinceret.

ad Col. 1.
v. 13.

Dudum superavit Christus pietate suâ tentationes Diaboli in deserto; profligavit fortitudine divinâ dæmones, quos eiecit è corporibus energumenum; vicit virtute suâ, & sanctitate calumnias impiorum, ac blasphemias; devictâque morte triumphum egit de Judæis, qui illum in crucem adegerant. Nonnè etiam tempore, quo Apocalypsim dabat Joanni, jam subjecerat sibi magnam partem gentium, quas ereptas de potestate tenebrarum transtulerat in regnum suum? Quidni tot, tantisque victoriis reportatis adipiscatur cognomen victoris; dicaturque vincens, utpote assuetus vincere? Præviæ autem illæ victoriæ futurarum sunt præsagia non dubia. Quapropter prodixit ut novas de hostibus suis victorias compararet.

Cum verò ille equo albo insidens, habens arcum, & progressus ut vincat, visus fuerit ex resignatione primi sigilli libri cœlestis, arbitror eo signo significatam fuisse victoriam primam, quam Christus Dominus laturus erat de Trajano Christianorum persecutore, qui de suis adversus innumeras nationes victoriis superbiebat.

Apoc. 6.
v. 4.

Confirmor in illâ sententiâ, quod aperturam secundi sigilli, proximis versibus referendam, quâ dicuntur homines se invicem interficere, explicaturus sim perspicuè de Romanorum, & Judæorum, qui ambo Christianos persecuti sunt, alternis cædibus, quæ contigere sub Trajano, & Adriano.

Animadverto

Animadverto itaque ex Dione Cassio, quod Trajanus jactabat se ultra, quam Alexander penetrasset, progressurum: id quod Senatui per Epistolam significavit. Nomina præterea victarum à se gentium Senatui nuntiavit, quarum numerus tantus erat, ut vix recenseri, aut numerari possent. Triumphalis tunc arcus, præter alia multa, quæ in honorem ejus, & decreta, & facta fuerant, in illius foro substructus est.

Dion. Cassius de Trajano.

At, inquit Baronius, magna profecto tentatio Christianis, qui fide mutarent, ejusmodi Trajani immensa felicitas fuit: Cujus quidem rei exemplum perspicuum satis apud Lucianum extat in Dialogo illo, qui inscriptus est Philopater; in quo cum multa insumpsisset verba Triephon quidam, ut Critiam redderet Christianum, ad extremum perlatum est nuncium ejusmodi de rebus bene gestis à Romano Imperatore adversus hostes. Quod cum accepisset Triephon ille, de Christianâ fide nihil loqui ausus est amplius; sed factus est planè desertor. Hæc Baronius.

Baron. an. Chr. 114. n. 11.

Verùm ex Dione Cassio, Trajanus paulò post Arabiam petiit; Agarenosque rebellantes adortus est. Erat illorum Civitas parva; neque admodum copiosa. Equites Trajani jussu semel murum subeuntes, gravi detrimento affecti in castra continuo rediere. Ipse etiam Trajanus urbi sine regio ornatu oberrans, ut hostem falleret, penè vulneratus fuit. Generosa canities, & oris Majestas Principem prodidit; & quis foret in e mentito habitu facile ostendebat. In eum igitur, quæ Regem suspicati erant, sagittas frequentes conjecere, quarum tanta fuit vis, ut qui ponè Cæsarem sequebatur, transfixus fuerit.

Dion. Cassius de Trajano.

Prodigia inibi multa facta sunt, tonitrua, atque fulgetra; arcus ingens in Cælo visus; tempestas, & grandines immensæ. Præterea, quod monstro simile existimatum est, quoties Romanus cum hoste manus confereret, ictu fulminis avertebatur. Orta subito muscarum vis, eduliis, & poculis insidens, fœda contactu cuncta, Romano gravia, & molesta faciebat.

Digrediens itaque inde Trajanus, morbo primum tentatur. Expeditionem in Mesopotamiam parabat, à quâ ingravescente morbo deterritus est. Elío Adriano in Syriâ cum legionibus relicto, ipse in Italiam navigare cœpit. Eum gravior morbus oppressit. Stupore ita membra resoluta sunt, ut pars corporis defecta sensu aliquandiu manserit. Mox apud Selinuntem Ciliciæ urbem defectus, ibique statim extinctus est.

Quæ cum ita sint, ostenditur Sancto Joanni Angelus, autoritate Christi, equo albo insidens, qui invisibili virtute, & visibili effectu equitatum Trajani à muris Agarenorum repelleret; eumque gravi detrimento afficeret.

Angelus is videtur habere arcum: undè & in illâ propugnatione civitatis Agarenorum contra Trajanum arcus ingens in Cælo visus est, hæud dubiè præter naturam, & solito major, cum tanquam aliquid insolitum, & inter portenta referatur; & Cassius singulariter notet fuisse ingentem. Adde quod ex contextu verborum ejusdem Historiographi verisimile sit arcum illum cœlestem tonitruo, fulgetris, tempestati, & grandinibus immensis conjunctum fuisse; vel saltem paulò antè præcessisse: Quod certè præter naturam

Dion. Cassius de Trajano.

turam est : Nam iris nonnisi in nubeculâ roridâ Soli placidè irradiantî oppositâ consuevit apparere.

Sed & Angelus à Beato Joanne videtur *arcum habere*, ut significet se plurimas per manus Agarenorum in exercitum Trajanicum *sagittas conjecit*; ad idque eos excitaturum.

Prætereà, referente Dione, *quoties Romanus cum hoste manus consereret, ictu fulminis avertebatur*: atque iccirco *monstro illo*, uti tale existimatum est, Dominus ostendit se juxta verba Prophetæ Regii *misisse sagittas suas; & dissipasse adversarios; fulgura multiplicasse, & conturbasse eos*.

Pl. 17. v. 15.
Dion Cas-
sius in
Trajano.

Nec prætereundum est, cum Trajanus nomina victarum à se gentium *Senatui nuntiavit*, *arcum triumphalem in ejus honorem fuisse substructum*. At Cœli, & terræ Creator, ac Dominus superbiam illius Imperatoris impii despectam voluit à populo Christiano sibi addicto; ac propterea mirabilem extulit in Cœlo arcum, victoriæ suæ, ac triumphi de Trajano præclarum signum; ut quisque illum religiosâ mente conspiciens sibi ipsi diceret, *vide arcum; & benedic eum, qui fecit illum: Valdè speciosus est in splendore suo. Gyravit Cœlum in circuitu gloriæ suæ: manus Excelsi aperuerunt illum*.

Eccl. 43.
v. 12. 13.

Postremò, Trajanus arcu illo Cœlesti, ac iis, quæ vel conjuncta, vel consecuta sunt, tonitruis, fulgetris, & grandinibus immensis, expugnatus, ac coactus indè digredi, morbo primum tentatur, quo deinceps ingravescente oppressus est, & extinctus; ita ut ad gloriam Domini fas sit dicere quod de illo Psaltes cecinit, *ad nihilum devenient; intendit arcum suum, donec infirmetur*.

Dion Cas-
sius de
Trajano.
Pl. 57. v. 8.

Corona autem ei, qui Christum Regem regum exhibebat, data est, ut significaretur illum meritò consecuturum gloriam coronæ, quam cum imperio, & vitâ adimeret Trajano, quemadmodum David Regis Ammonitarum à se devicti tulit diadema, & imposuit super caput suum.

2. Reg. 12.
v. 30.

Propterea Angelus is nomine Christi dicitur *exivisse vincens, ut vinceret*. Quem quæso? non militem, aut Ducem qualemcumque, sed Imperatorem; & Imperatorem hætenus invictum, deque victoriis immensis à se reportatis superbientem. Ubinam verò illum vicit? ad Civitatem parvam, neque admodum copiosam superavit Trajanum, qui ut gentes, ita & urbes innumeras, magnas, opulentissimas, ac validissimas expugnasse gloriabatur.

Gen. 16.
v. 1. 10.
c. 25. a
v. 12.

Non parva sanè censenda est illa Christi Domini victoria de Trajano; justèque ad Civitatem, à filiis Agar ancillæ Abrahæ denominatam, repressa fuit, atque edomita superbia Imperatoris impii, qui Christianos, veros Dei servos, & secundum fidem, ac spiritum filios Abrahæ, persecutus fuerat.

Certè Principem hujus mundi Dæmonem, innumerorum hominum superbum victorem, habemus hostem infensissimum: tenues autem, & infirmi sumus: Sed confidamus in Christo; ejusque præceptis adhareamus: Ipse pro nobis expugnabit horrendum adversarium; cumque divinâ

virtute

virtute Salvatoris corroborati subigemus ; modò nobis sit præ manibus arcus amoris Dei : ait enim Paulus , *si Deus pro nobis , quis contra nos ? In his omnibus superamus propter eum , qui dilexit nos.*

Ad Rom.
8.v.31.37.

EXPLANATIO XXII.

*Secundi sigilli libri cœlestis, tertio, & quarto ver-
su Capitis sexti Apocalypsis, sumptam pacem
de terrâ, & gladium magnum, quo se invi-
cem interficiant, innuentis, de alternis Ro-
manorum, & Iudæorum cadibus sub Trajano,
& Adriano.*

VERS. 3. Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal, dicens, Veni, & vide.

ψ. 4. Et exivit alius equus rufus; & qui sedebat super illum, datum est ei ut fumeret pacem de terrâ, & ut invicem se interficiant; & datus est ei gladius magnus.

Verf. 3. *Et cum aperuisset sigillum secundam, audiui secundum animal, dicens, Veni, & vide.*

CUM Salvator aperuisset sigillum secundum libri Cœlestis, alter Apoc. 4.
Cœlitum visus sub specie bovis, hortatus est Joannem ut men- v. 7.
tem attolleret; & quid sub illo sigillo contineretur animad-
verteret.

Апос. 4.
v. 7.

Ideo verò Spiritus ille Cœlestis sub specie bovis, sive tauri, excitavit Joannem, ut conspiceret elades futuras ex bellismox orituris, uti statim explicabo, quodd taurus exasperatus ferocissimus sit; & cornibus suis obvios quosque sibi adversantes labefacter. Undè Zacharias Propheta visis equis albis, & rufis, quorum illi prosperos successus Jerusalem, hi verò funestos exitus Israël significabant, conspexit cœlitus quatuor cornua, designantia quatuor Reges, sive Assyriorum, sive Babylonis, nempe Phul, Theglathphalasar, Salmanasar, & Nabuchodonosor, à quibus duodecim tribus Israël fuerant dejectæ. *Hæc sunt, inquit Angelus Zachariæ, cornua, quæ ventilaverunt Indam, & Israël, & Ierusalem.* Christus

Zach. i.
v. 8. 14.
15. 16. 17.

Zach. 1.
v. 18, 19

1. Reg. 2.
v. 10.

stus autem Rex regum, & Dominus dominantium, summâ suâ potestate populos omnes, & Principes sibi infensos evertet; indèque, ut aiebat olim sancta mulier Prophetissa, *sublimabitur cornu Christi*, hoc est potentia, & fortitudo illius.

v. 4. *Et exivit alius equus rufus.*

Equus ille colore suo rufo, seu rubro copiosum sanguinem acerrimis præliis fundendum indicat.

Ex vers. 4. *Et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terrâ, & ut invicem se interficiant.*

Quippe movenda sunt bella atrocissima, quibus nationes antea pacis vinculo connexæ, & authoritatis, ac obedientiæ jure consociatæ, sese mutuo perimant.

Ex vers. 4. *Et datus est ei gladius magnus.*

Quo significabatur magna hominum multitudo, magnâ parte orbis, trucidanda.

Illa autem visio prophetica Joannis effectum consecuta est alternis Romanorum, & Judæorum cædibus, quæ justo Dei judicio, quod Christianos persecuti essent, contingere sub Trajano, & Adriano.

Dion Cas-
sius in
Trajan.

Etenim Dion Cassius, ubi narravit quomodo Trajanus coactus fuerit digredi è Civitate Agarenorum, quam expugnare tentaverat, subjungit: *Per quod sanè tempus Iudæi, qui circa Cyrenem incolebant, Andream duce constituto, Romanos, & Græcos sine discrimine statim obtruncant; nec cade contenti, humanis carnibus vesci cœpere. Horum intestinis stillante adhuc sanguine cincti, tum pellibus obvoluti, multos per medium usque ad verticem dissequare; plures bestiis dilaniandos objecere; alios inter se digladiari cœgere, ut ducenta & amplius hominum millia eo furore, & armis Iudæorum interiere.*

Ingens item cades ab eisdem in Ægypto patrata fuit.

Nec minore clade Cyprii affecti fuere; si quidem in eâ insulâ, duce Artemione, conspirantes Iudæi, circiter ducenta, & quadraginta capitum millia trucidarunt.

Sed inulta clades non mansit. Nam Trajanus misso cum exercitu Lusio, tum antecedentibus aliis ducibus, Iudæos, qui per universum ferè terrarum orbem tantum cedis ediderant, prostravit.

Sic patet ex Dione alterna cædes horribilis Romanorum, & Judæorum sub Trajano.

Euseb. in
Chron.
ad an.
Chr. 118.

Eusebius etiam in Chronico refert, quod Iudæis Mesopotamiæ rebellantibus, præcepit Imperator Trajanus Lysia Quieto, ut eos Provinciâ exterminaret, adversus quos Quietus aciem instruens infinita millia eorum interfecit.

Dion Cas-
sius in A-
driano.

De Adriano autem scribit Dion, ipsum Hierosolymam pridem eversam rursus habitari jussisse; atque urbem Æliam Capitolinam appellasse, Iovi item ex adverso Templi adem excitasse. Bellum hinc, & grave, & diutinum natum est. Quieverunt tamen Iudæi ab armis, & cadibus, Adrianum veriti, qui

qui per ea tempora vicinis in locis constiterat. Postquam verò longius Adrianus abfuit, palam in arma vertuntur. Impetus eorum Romani primum contempserunt. Verum posteaquam universa Provincia tumultuata est, & qui ubique gentium erant, cum eis conspiraverunt, tunc cognovere quàm grave, & periculosum bellum exortum foret: Multa enim mala in Romanos, partim clam, partim apertè edebant. Asciscere etiam multos externorum prada, & lucri cupiditate; & ferè, ut ita dixerim, universus terrarum orbis ex motu Iudeorum concussus fuit.

Tunc ergo Adrianus minimè cunctatus, precipuos Romanorum duces adversus eos misit; quorum primus Iulius Severus in Iudæam ex Britannia vocatus. Hic divisos adortus, carptim, ut quosque poterat, comprehendens, pro multitudine militum, atque Tribunorum, tum ab alimentis, & comœatu interclusos, tardius quidem, sed minore cum periculo penitus oppressit. Pauci admodum evasere, atque à cade superfuerunt. Arces eorum quinquaginta celeberrimæ dirutæ sunt. Vici ad nongentos, & octoginta quinque, qui sanè frequentes, & nominatissimi erant, direpti, & mox igne consumpti sunt. Viri in excursionibus, & præliis ipsis, ad quinquaginta millia cæsi fuerunt. Fame, morbis, ac igni ingens multitudo absumpta est. Sic ferè omnis Iudæa desolata est.

Non fuit incruenta victoria Romanis: siquidem multi eorum occubuerunt. Quare Adrianus ad Senatum scribens, eo minimè usus est principio, quo ceteri Imperatores consueverant, ad hunc scilicet modum, Si vos, & filii vestri valent, ego, & exercitus valemus. Hæc Dion.

Liquet igitur Judæos, atque Ethnicos Romanos, Christianorum hostes infensissimos, sub Trajano, & Adriano mutuis cladibus sese vehementer afflixisse, ac invicem interfecisse, sicuti Christus credentium in se pius, & justus vindex Dilecto Discipulo revelarat futurum.

Nam Religio Christiana, non tantum ab Imperatoribus dæmonum cultui addictis, verum etiam à Judæis, qui Christum impiè in crucem adegerant, graves persecutiones perpessa est. Id certè constat ex Actis, & Epistolis Apostolorum, nec non pluribus historiæ Ecclesiasticæ monumentis, hoc præcipuè insigni testimonio Justini Martyris, dialogo cum Tryphone Judæo, uti etiam illud refert Eusebius. Non solum, inquit, vos vestrorum improbè factorum, quæ patraistis, non poenituit, sed viros tandem ab Hierusalem ad hoc ipsum delectos in omnes terræ oras emisistis, qui palam dicerent, sectam quandam impiorum Christianorum nuper exortam esse; aliaque recenserent, quæ, qui nos, nostramque vitæ rationem omnino ignorant, nobis tanquam probra objiciant. Quare non solum vobis ipsis, sed omnino etiam omnibus aliis hominibus damnum attulisse videmini.

1. ad Thes.
sal. 2. v. 15.
16.

Justin.
Martyr
Dialog.
cum Try-
phone.
Euseb.
hist. Eccl.
l. 4. c. 17.

Christiani autem illorum temporum tales erant, & utinam nostri semper sine, quales describit Apostolus, nulli malum pro malo reddentes: providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes

Ad Rom.
12. v. 17.
18. 19.

habentes. Non vosmetipsos defendentes, sed date locum ira: scriptum est enim, mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.

EXPLANATIO XXIII.

Tertii sigilli libri Cœlestis quinto, & sexto versu Capitis sexti Apocalypsis, de penuriâ solius panis, non autem vini, & olei, sub Marco Antonino, & Lucio Vero.

VERS. 5. Et cùm aperuisset sigillum tertium, audiivi tertium animal dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger; & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu suâ.

7. 6. Et audiivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium, Bilibris tritici denario; & & vinum, & oleum nè læseris.

VERS. 6. Et cùm aperuisset sigillum tertium, audiivi tertium animal, dicens, veni, & vide.

Apoc. 4.
v. 7.

SIMUL ac Christus resignavit signaculum tertium libri Cœlestis, tertium animal, antea visum sub specie hominis, pellenxit Joannem, ut quid sub eo sigillo recondideretur, inspiceret.

Ad Tit. 3.
v. 4.

Nec vacat mysterio, quòd illud animal, faciem humanam præferens potiùs quàm aliud ex quatuor animalibus mysticis, prælocutum fuerit, ut ostenderet futuræ famis signum. Etenim fames illa moderata erit, utpote ex solâ caritate tritici, & hordei, non autem ex penuriâ vini, & olei. Quâ in re apparet benignitas, & humanitas Salvatoris nostri Dei, mirò cum moderamine plectentis gravissimos etiam peccatores, ut libentiùs facinora sua confiteantur, & citiùs sese emendent. Illam autem eximiam benignitatem, & humanitatem hominis Dei, in Cœlo jam versantis, quis convenientiùs quàm Cœlestis Spiritus sub specie hominis apparens indicare potuit?

Ex v. 5. Et ecce equus niger.

Protinùs exhibitus est equus, ex cujus nigredine conjicere est denigrandas facies ex fame subsequiturâ. Jeremias enim Jerosolymitanorum famem

famem sic describit : *Parvuli petierunt panem ; & non erat qui frangeret eis. Candidiores nive , nitidiores lacte ; denigrata est super carbones facies eorum.* Lament. 4.v.4.7.8.

Ex *ψ.5.* *Et qui sedebat super illum , habebat stateram in manu suâ.*

Statera illa , quam præ se fert sessor prædicti equi , significat eam fore penuriam tritici , & hordei , ut , quamvis hujusmodi grana , dum abundant , soleant vendi copiosissimè per modios, aliasque consimiles magnas mensuras , tamen vix suppetant in eâ raritate ad vendendum per libras ; ac propterea futurum ut vendentes , non modium , sicuti antea , sed stateram habeant in manu. Præterea ostendere voluit cœlestis ille Spiritus, quod , etsi Dominus , qui omnia potest , valeat Ethnicos graviter peccantes illicò perimere, nihilominus illos plectat paulatim ; pœnasque illis infligendas disponat in numero , & pondere.

Sap. 11.

v.21.

ψ.6. *Et audiivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium.*

Animalia illa mystica, veluti præcones Christi, cujus thronum circumambiant, conjunctis animis , viribus , & vocibus proclamant sententiam , quam justus Iudex adversus Ethnicos tulit ; & declarant pœnam, cui illos subjecit.

Ex *ψ.6.* *Bilibris tritici denario , & tres bilibres hordei denario.*

Ea futura est caritas annonæ , ut duæ libræ tritici , & sex hordei triplo vilioris , veneant denario, seu decem assibus.

Denarius autem erat merces diurna operarii , ut constat ex parabolâ Christi de Patrefamilias , qui conventionem fecit cum operariis ex denario diurno ; & opere illorum transacto jussit distribui singulis singulos denarios. Chœnix autem tritici , juxta Græcum , æquivalens duabus libris, & pendens viginti quatuor uncias , efficiebat panem solitum comedi uno die ab operario , sicuti adnotarunt Interpretes in hunc locum. Quare sensus est eam fore penuriam , ut diurnum lucrum operarii sufficiat ei duntaxat ad emendum sibi panem diurnum ; nec quicquam illi indè suppetat ad alendam familiam ; undè futurum est ut plerique fame premantur , ac deficient.

Matth. 20.

v.29.10.

Profectò Christus Dominus, cum in terris degeret, convocatis Discipulis suis dixit , *Misereor turba , quia triduo jam perseverant mecum ; & non habent quod manducent ; & dimittere eos jejunos nolo , nè deficient in viâ.*

Matth. 15.

v.32.36.

37.38.

Quamobrem ita multiplicavit divinâ suâ benignitate septem panes , & paucos pisciculos , ut ex eis saturaverit quatuor millia hominum , extra parvulos , & mulieres. Antea etiam ex quinque panibus , & duobus piscibus satiaverat quinque millia virorum , exceptis mulieribus , & parvulis. Nunc verò in Cœlis confidens ad eam penuriam adegit Ethnicos , ut necesse sit plerasque ex eis mulieres , plures parvulos , multosque viros torqueri fame ; deficere ; & interire. Undè tanta commutatio Christi ; & tantum malum Paganis ? Quia refugiunt Christum Salvatorem ; & falsos Deos colunt ; nec volunt audire verbum Dei , ut vitam habeant.

Matth. 14.

v.19.20.

21.

Verùm tantæ bonitatis est Salvator , ut , cum iratus fuerit adversus

Hervens in Apocalypsim.

V

peccatores,

peccatores , etiam tunc misericordia sua recordetur. Quocirca comminatus penuriam tritici , & hordei , subjungit :

Ex vers. 6. *Et vinum , & oleum nē laferis.*

Cave , Coelestis Spiritus , Iustitiæ meæ minister , & injuriarum mihi illatarum vindex , nē , dū triticum , & hordeum vastaveris , quicquam detrimenti vites , & oliveta patiantur.

Hoc præcepit justus , & misericors Dominus ; fidemque faciunt historiæ monumenta id evenisse tempore Marci Antonini , & Lucii Veri Imperatorum.

Julii Capitolini
Marcus Anton.
Philosop.

Quippe Julius Capitolinus de illis hæc refert. *Dabat se Marcus totum & Philosophia , civium amorem affectans. Sed interpellavit istam felicitatem , securitatemque Imperatoris , prima Tiberis inundatio , qua sub illis gravissima fuit : Qua res , & multa Urbis adificia vexavit ; & plurimum animalium interemit ; & famem gravissimam peperit. Qua omnia mala Marcus , & Verus suâ curâ , & præsentia temperarunt.* Ista Julius Capitolinus in Marco Antonino Philosopho.

Julii Capitolini
Antonius Pius.

Idem Author in Antonino Pio , prædecessore Marci Antonini , scripserat hæc : *Vini , olei , & tritici penuriam , per Aerarii sui damna , emendo , & gratis populo dando , sedavit.*

Itaque , cū Julius Capitolinus vini , olei , & tritici penuriam distinctis verbis expresserit ortam sub Antonino Pio ; famem verò solum nominaverit sub Marco Antonino , colligo famem hanc tempore Marci fuisse dumtaxat ex defectu tritici , non autem ex penuriâ etiam vini , & olei ; aliòquin citatus Author ad gloriam Imperatorum Marci , & Veri expressisset tria illa , utpote quorum penuria fuisset ab illis Imperatoribus temperata ; quemadmodum distinctè retulit ad laudem Antonini Pii istorum trium penuriam sedatam.

Joël. i.
v. 10.

Simile quidpiam legimus apud antiquos Prophetas. Joël enim ait , *devastatum est triticum , confusum est vinum , elanguit oleum.* En simul penuria tritici , vini , & olei , qualis fuit primū descripta à Julio Capitolino sub Antonino Pio.

Amos 4.
v. 6.

Amos autem Joële posterior : *Ego , inquit per eum Dominus , dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris , & indigentiam panum in omnibus locis vestris ; & non estis reversi ad me.* Ecce fames orta solum ex indigentia panum , qualis fuit relata à Iulio Capitolino sub Marco , & Vero ; & prædicta est in Apocalypsi absque penuria vini , & olei.

Amos 4.
v. 9.

Nam idem Amos recenset alias aliis temporibus immisas plagas à Deo , inter quas refert distinctè vinearum , & olivetorum inanitatem : *Percussisti vos , inquit , in vento urente , & in aurugine multitudinem hortorum vestrorum , & vinearum vestrarum. Oliveta vestra , & ficeta vestra comedit eruca ; & non redistis ad me , dicit Dominus.*

Sed nec redierunt , aut conversi sunt ad Dominum Ethnici , licet primū vexati penuria tritici , vini , & olei sub Antonino Pio ; & postea mulctati tantū indigentia panum tempore Marci , & Veri Imperatorum.

Quapropter

Quapropter Christus summus, & æquissimus Iudex multiplicari jubet flagella, quibus attriti Pagani, vel emendentur; vel si in suâ persistant impietate, prorsus deleantur, sicuti patebit ex sequentium sigillorum, libri Cœlestis resignatione.

Beatus homo, qui corripitur à Deo. Increpationem ergo Domini nè re-

*L. Job. 5.
v. 17.*

EXPLANATIO XXIV.

*Quarti sigilli libri Cœlestis, septimo, & octavo
versu Capitis sexti Apocalypsis, de
bello, fame, & peste tempore
Galli, & Volusiani.*

VERS. 7. Et cùm aperuisset sigillum quartum, audiivi vocem
quarti animalis, dicentis, Veni, & vide.

Y. 8. Et ecce equus pallidus; & qui sedebat super eum,
nomen illi Mors; & infernus sequebatur eum; &
data est illi potestas super quatuor partes terræ,
interficere gladio, fame, & morte, & bestiis
terræ.

Vers. 7. Et cùm aperuisset sigillum quartum, audiivi vo-
cem quarti animalis, dicentis, veni, & vide.

ESIGNATO quarto sigillo libri Cœlestis, quartum animal
mysticum, antea visum sub specie Aquilæ, evocavit mentem
Ioannis, ut conspiceret contenta sub illo sigillo signa belli,
famis, pestis, & belluarum in ipsos homines sævientium.

*Apoc. 4.
v. 7.*

Congruum sanè Cœlesti Spiritui sub Aquilæ Symbolo delegatum mu-
nus. Rapax enim est aquila; & ad prædam, ut miles in bello currit, sic
illa volat. Rostro, & unguibus aves, aliaque multa animalia, sicuti
miles hominem gladio, perimit, & dilacerat. Fames, non secus ac aqui-
la, intestina viscerum corrodit; atque corpus comminuit. Vix effugit
mortem quisquis peste corripitur: rara etiam avis est, quæ non intereat
arrepta ab aquilâ. Denique, ut à canibus, lupis, aliisque belluis, sic ab
aquilis vorantur cadavera; nec ferocitas leonum, aliarumque ferarum
vivos homines atrociter perimentium, potuit convenientius exhiberi, quàm
feritate aquilæ columbas, & agnos enecantis.

Verf. 8. *Et ecce equus pallidus; & qui sedebat super eum, nomen illi Mors.*

Quandoquidem corpora morte pallebant, decebat ut equus, cui insidebat is, qui mortem plurimis erat illaturus, eodem colore livido tingeretur.

Ex v. 8. *Et infernus sequebatur eum.*

Sequebatur huiusmodi sessorem lethiferum *Infernus*, host est, figura quædam horrenda immanis sepulchri, quo conderetur hominum innumera multitudo, fame, gladio, peste, ac belluis interimenda. Nam tumulus frequenter in Scripturis appellatur *Infernus*, quod corpora, quæ, cum viverent, super terram degebant, post mortem infra superficiem terræ collocentur; ac sic, juxta sententiam Dei adversus omnes homines prolatam, revertantur in terram, de qua sumpta sunt.

Gen. 3.
v. 19.

Fortassis etiam apparuit damnatorum *Infernus*, profundissimâ foveâ repræsentatus cum ardentissimis ignibus: Siquidem in illud barathrum plurimi infideles protrudendi erant bellorum impetu, vi perurgente famis, & ardore pestis inflammante.

Ex v. 8. *Et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte.*

Cœlestis ille Spiritus Christi summi Judicis minister jussus est sceleratissimos dæmonum cultores, toto terrarum orbe diffusos, tribus plagis, bello, fame, & peste interimere: Sic enim *Isaias*, gladii nomine bellum exprimit: *Fugerunt*, inquit, à facie gladii imminientis, à facie gravis prœlii. Dominus autem per *Ieremiam* ait, gladio, & fame, & peste consumam eos; ac paulò post, egredientur, qui ad mortem, ad mortem; & qui ad gladium, ad gladium; & qui ad famem, ad famem. En hoc secundo *Ieremiæ* loco Dominus appellat mortem, quam priori loco pestem vocaverat.

Isai. 21.
v. 15.

Ier. 14.
v. 13.
C. 15. v. 1.
2.

Ex v. 8. *Et bestiis terræ.*

Sed præter illas tres plagas gladii, seu belli; famis; & mortis, sive pestis, significatum est Ethnicos interficiendos etiam esse à bestiis terræ. Idque dupliciter intelligitur: primò, quod multi devorentur vivi à belluis: Secundò, quod plurimi gladio, fame, ac peste enecati carebunt sepulturâ; comedenturque illorum à feris cadavera.

Docent me duplicem illum sensum antiqui Prophetæ.

Ezech. 14.
v. 21.
Ier. 16.
v. 14.

Primum quidem *Ezechiel* his verbis: Si quatuor judicia mea, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam immisero in Ierusalem, ut interficiam in eâ hominem. Secundum verò *Ieremias*, cum ait: Mortibus agrotationum morientur: non plangentur, & non sepelientur; in sterquilinum super faciem terræ erunt; & gladio, & fame consumentur; & erit cadaver eorum in escam volatilibus Cœli, & bestiis terræ.

Porò plagæ illæ, quæ Joanni revelantur infligendæ toto orbe, contigisse mihi videntur tempore Galli, & Volusiani Imperatorum Ethnicorum, & Christianæ Religionis persecutorum.

Gallus,

Gallus, inquit Zonaras, rerum potitus filium Volusianum Cesarem declaravit. Fuit & hic Christianis gravis, non minore, quam Decius, persecutione inchoata, multisque interfectis.

Zonaras
t. 2. de Im-
perio Gal-
li, & Volu-
siani.

Sub hoc motus Persarum recrudit, quo Armeniam occuparunt. Scytharum quoque multitudo penè innumerabilis in Italiam impressionem fecit; iidemque Macedoniam, Thessaloniam, & Graciam incurserunt: eorum quoque pars Mæotide palude superata, per Bosphorum in pontem Euxinum irrupisse fertur; ac multas vastasse provincias. Sunt & alia plures gentes contra ditiones Romanas concitate.

Pestis quoque tum provincias invasit, qua ab Æthiopiâ orta, totumque penè Orientem, & Occidentem pervagata, multas urbes civibus desolavit. Hæc Zonaras.

Teste etiam Eusebio, Sub Gallo, & Volusiano pestilens morbus totius orbis multas provincias occupavit.

Euseb. in
Chron. ad
an. Chr.
255.

Sed & Sanctus Cyprianus bellum, pestem, & famem refert, scribens ad Demetrianum sub præfatis Imperatoribus Africæ Proconsulem; probatque illa infligi Ethnicis propter illorum idololatriam, aliaque multa scelera, & injustam adversus Christianos persecutionem.

Quod, inquit, crebrius bella continuant; quod sterilitas, & fames sollicitudinem cumulant; quod humanum genus luis populatione vastatur, non, sicut tua falsa querimonia, & imperitia veritatis ignara jactat, & clamat, ista accidunt quod Dii vestri à nobis non colantur, sed quod à vobis non colatur Deus.

S. Cyprian.
ad Demetrian.

Et aliquantò post; Parum est quod furentium varietate vitiorum vita vestra maculatur; quod superstitionibus falsis Religio vera subvertitur; quod Deus omnino nec queritur, nec timetur; adhuc insuper Dei servos, & Majestati, ac nomini ejus dicatos injustis persecutionibus agitis.

Concludit Sanctus Cyprianus, Ladere servos Dei, & Christi persecutionibus tuis desine, quos ultio divina defendit; nec umquam impiorum scelere in nostrum nomen exurgitur, ut non statim divinitus vindicta comitetur.

Sic Christus verus Deus, & summus Judex immittebat pestem, famem, & bellum in pœnam Ethnicorum.

Quod de bestiis est, quibus etiam vexandos paganos Sanctus Joannes prædixit, nemo est, qui non facile sibi persuadeat id inter illas tantas clades evenisse, ut complures, alii à belluis vivi vorarentur, alii insepulti absumerentur à feris.

Iusto autem Dei judicio pœnam utramque subierunt Ethnicis, tum quod plerasque belluas inter Deos suos colerent; tum quia multos Christianos feris dilacerandos exponebant persæpè in Amphitheatris; alios verò Sanctos Martyres, aliis suppliciis interemptos, privabant plerumque honore sepulturæ, ut à feris dilaniarentur.

Eâ de impietate, necnon de hâc atrocitate conqueritur Sanctus Cyprianus ad Demetrianum his verbis; Crocodilli, & cynocephali, & serpentes à vobis coluntur; & Deus solus in terris non colitur; aut non est im-

S. Cyprian.
ad Demetrian.

punè, quòd colitur. Innoxios Deo charos domo privas; patrimonio spoliis; catenis premis; carcere includis; bestiis, gladio, ignibus punis.

1. Petr. 3.
v. 14.

Attamen aiebat princeps Apostolorum Christianis: *Et quis est, qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis? Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati.*

EXPLANATIO XXV.

Referens in resignatione quinti sigilli rationes, cur anima Martyrum videantur sub altari; Quæ sit vindicta, quam postulant à Deo; Quamobrem data sint illis stola alba; Et cur interficiendi sint adhuc causâ religionis multi Christiani, à nono ad undecimum versum Capitis sexti Apocalypsis.

Verf. 9. Et cùm aperuisset sigillum quintum, vidi subtùs altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimodum, quod habebant.

ψ. 10. Et clamabant voce magnâ, dicentes, Usquequò, Domine, sanctus, & verus, non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terrâ?

ψ. 11. Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ; & dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.

Verf. 9. *Et cùm aperuisset sigillum quintum, vidi subtùs altare animas interfectorum propter verbum Dei.*

Exod 40.
v. 24. 27.
ad Heb. 8.
v. 5.
Ap. 8. v. 3.

DUPLEX erat in templo altare: altare thymiamatis, & altare holocaustorum. Cùm verò hæc essent umbra cælestium, utrumque Joannes videt in Cœlo mirabiliter sibi representatum, uti refert capite octavo. Altare quidem thymiamatis, dùm conspiciat Angelum, cui data sunt incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum

Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei: Altare verò holocaustorum, cum videt Angelum implentem thuribulum de igne altaris; ignis enim in altari holocaustorum semper ardebat; & ex ejus prunis Sacerdos implebat thuribulum, in quod deinde injectum thymia- Levit. 6.
v. 9. 13.
C. 16. v. 12.
13.
ma adolebat ante Arcam, ut patet variis Scripturæ locis.

At ubi solutum est sigillum quintum libri cœlestis, animæ Sanctorum Martyrum apparent in Cœlo *subtus altare* holocaustorum tabernaculi, & templi Cœlestis. Etenim Sancti illi consenserunt *immolari* ad gloriam Dei, quem colebant; & ipse *quasi holocausti hostiam* igne divinæ charitatis succensam accepit illos; sicuti quondam suscipiebat, & gratas habebat victimas mactatas juxta altare holocaustorum; in eoque ad honorem divinæ Majestatis suæ religiosè crematas.

Adnotandum etiam est illas animas videri, non super, sed *subtus altare*, ut inde percipiamus sacrificium vitæ terrestris illarum completum esse martyrio, & ascensione in Cœlum; quemadmodum censebatur expletum sacrificium holocausti, quando vapor ejus omnis sursùm ascenderat; & quidquid in eo fuerat magis terrenum abscesserat in cineres per craticulam sub concavum altare tabernaculi, vel templi. Levit. 6.
v. 9. 10. 11.
Exod. 27.
v. 4. 5. 8.

Juvat hanc explicationem confirmare verbis, & exemplis præclaris Sanctorum Martyrum, sub Diocletiano, & Maximiano Nicomediæ passorum, quorum acta refert Baronius.

Glycerius Sacerdos, cum Christi signum suo adhibuisset corpori, fuit affixus ligno sacra victima, aries carens omni vitio, ei, qui ligno propter nos fuit affixus. Igne autem subtus accenso, Iesu fuit oblatum holocaustum, & sacrificium acceptabile, & divina hostia ara supernæ conveniens. Baron. an.
Chr. 301.
n. xxvi.
xxviii.

Ac postea de multis Martyribus ibidem. *Quotidiè ei, qui seipsum pro nobis sacrificavit, rationabilia offerebantur sacrificia, piè martyrio effecta holocausta.* n. x l.

Oportebat autem festorum maximum, Christi natalem, ei, qui nascebatur, copiosa offerre sacrificia: Nam ortus quidem Christi dies festus agebatur; quidquid autem est pium, congregabatur ad glorificationem. n. x l i.

Maximianus verò jubet, ut aut diis sacrificent; aut si non pareant, omnes simul cum ipso templo pereant; & ab igne consumantur. n. x l i i.

Ecclesia autem Archidiaconus, cum ei esset cor accensum igne divinæ gratiæ, stans ad cornu altaris, oratione, brevi quidem, sed prorsus admirabili, quam habuit ad populum, mementote, inquit, immò verò aspiciate ad aram: verus enim noster Dominus fuit pro nobis sacrificatus. Non nos quòque pro eo in loco sancto animas profundemus; & veluti quoddam sacrificium eas illi igni offeremus in holocaustum? n. x l i v.
n. x l v.

Illi intus canebant canticum Puerorum; neque prius cessarunt, quàm oblata essent accepta sacrificia, castæ hostiæ agnò, qui fuit pro mundo mactatus. Cum verò flamma jam cessasset, ex corporibus, & ex fumo spirabat suavis, & mirè fragrans odor. n. x l v l i.

Porro ex hoc Apocalypsis loco Sanctus Augustinus observat Ecclesiam justè

S. August.
Ser. 11. de
sanctis.

justè consuevisse martyrum corpora sepelire sub altari, super quod Christus, cui commortui sunt, offertur in memoriam mortis, quam pro illis perpeffus est. Rectè, inquit, sub altari justorum anima requiescunt; quia super altare corpus Domini offertur. Convenienter, & quasi pro quodam consortio ibi Martyribus sepultura decreta est, ubi mors Domini quotidie celebratur, sicut ipse ait, Quotiescumque hæc feceritis, mortem meam annuntiabitis, donec veniam, scilicet, ut qui propter mortem ejus mortui fuerant, sub Sacramenti ejus mysterio requiescant.

Aug. de
divers.
ser. 113.

Nonnunquam etiam erigebatur altare eo in loco, ubi Martyr passus fuerat. Hinc apud Augustinum, mensa Cypriani, ubi est immolatus; & sacrificium Deo, cui & ipse oblatus est, offertur.

Ex v. 9. Interfectorum propter verbum Dei, & testimonium, quod habebant.

S. August.
Ser. 11. de
Sanctis.

Apoc. 12.
v. 17.

Sanctus Augustinus loco primùm citato addit majoris explicationis causâ, Et propter testimonium Iesu; eâque additione sectatur ipsummet Joannem, qui alio Apocalypsis loco asserit, Draconem facere prælium cum reliquis, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu Christi.

Ap. 14.
v. 12.

Quid verò sit habere testimonium Iesu, ipsemet Joannes declarat sequenti capite, cum ait, hæc patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu: nempe fides in Jesum, est testimonium de Jesu perhibitum.

1. Joan. 5.
v. 9. 10.
Matth. 3.
v. 17.
C. 17. v. 5.

Testimonium autem, & fides de Jesu est quòd sit Filius Dei, ut docemur ab ipso Joanne in Epistolâ: Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei? Hoc est testimonium Dei, quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se: nam Deus sæpe testatus est Jesum esse filium suum dilectum.

Apoc. 12.
v. 9. 11.

Itaque Sancti Martyres interfecti sunt, propterea quòd verbum Dei sibi traditum constanter tenuerint; ac crediderint Jesum esse Filium Dei; plurisque fecerunt illum quàm se ipsos, & quæcumque peritura: undè dicuntur postmodum in Apocalypsi, Et ipsi vicerunt eum, videlicet Draconem, propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.

Vers. 10. Et clamabant voce magnâ, dicentes, Usquequò, Domine, sanctus, & verus, non judicas.

Sancti illi Spiritus Martyrum, zelo gloriæ divinæ flagrantés, enixè, & magnis vocibus interpellabant Christum tanquam judicem omnium, ut sibi, & illis jus redderet adversus impios, qui majestatem illius graviter offendere non desistunt; & eos atrociter enecarunt propter ipsum.

Usquequò, Domine, aiebant, non judicas causam tuam, & nostram, cum penès te sit summa potestas juris dicundi omnibus, & faciundi?

Joan. 18.
v. 10.
Matth. 27.
v. 63.

Sanctus es, & verus, immò ipsamet sanctitas, ac veritas: tamen blasphemaris ab infidelibus, quòd pependerit in Cruce tanquam malefactor, & seductor. Linguas illorum blasphemias comprime; & fac ut omnes gentes, rejectis suis erroribus, & iniquitatibus, te verum Dei filium, & Sanctum colant.

Certè

Certè paulò antequàm patereris , ut peccata hominum elueres , dixisti: *Nunc iudicium est mundi , nunc princeps huius mundi ejicietur foras ; & ego , si exaltatus fuero à terrà , omnia traham ad me ipsum.* At quamvis reipsà exaltatus fueris in cruce , atque etiam evectus sis in Cœlum ; ab eoque tempore plurimi anni effluxerint ; nihilominus major pars orbis terrarum in suâ persistit impietate ; & dæmones humani generis hostes veluti Deos adorant ; te verò clementissimum Salvatorem despiciunt. Quousque igitur , summe Iudex , sententiæ tuæ veritas , ac sanctitas non patebit omnibus ; & cunctos abjuratâ dæmonum superstitione ad tui cultum non compelles ?

Ioan. 12.
v. 31. 32.

Ex v. 10. Et non vindicas sanguinem nostrum de iis , qui habitant in terrâ ?

Nos , (si quid sumus , gratiâ tuâ , & benignitate sumus ,) ea propter vitam nostram profudimus , ut falsorum Deorum impietas prorsus everteretur ; & Christianæ Religionis sanctitas ubique stabiliretur. Hoc nostrum propositum , & votum confirma , & perfice. Subjice tibi citò omnes nationes ; & toto terrarum orbe protinùs regna. Hæc una est vindicta , quam de iis , qui nos tui causâ interfecerunt , exposcimus , nempe omnium gentium ad te conversio. Ruat penitùs Ethnicorum impietas ; & quod moriendo concupivimus , assequemur. Chara quidem nobis sunt nostra corpora ; nec diffitemur quin vellemus , si tibi placitum esset , illa brevi resumere , ut in nostræ felicitatis communionem , sicuti antè ad societatem passionum admissa sunt , vocarentur : sed multò charior est Divinæ Majestatis tuæ veritas , ac sanctitas ; plurisque facimus clarificationem tui nominis apud omnes , quàm corporum nostrorum gloriam. Cuncti te tanquam verum Dei Filium adorent , repudiato inanum Deorum cultu : hoc est iudicium , quod à te postulamus : hæc nostri sanguinis ultio , pro quâ æquitatem tuam magnis vocibus , & toto animi affectu interpellamus , iuste Iudex , Salvator noster , & Deus noster.

Eas à me relatas explicationes confirmare lubet ex aliis Apocalypsis locis.

Apoc. 11.
v. 15. 16.
17. 18.

Capite undecimo , factæ sunt voces magna in Cœlo , dicentes. Factum est regnum huius mundi , Domini nostri , & Christi ejus : ac statim de illâ mutatione mirabili viginti quatuor Seniores gratias agunt ipsimet Christo , quia , inquit , accepisti virtutem , hoc est , potestatem , tuam magnam , & regnasti. Et advenit tempus mortuorum , scilicet propter te , judicari ; & reddere mercedem servis tuis Sanctis , & timentibus nomen tuum ; & exterminandi eos , qui corruerunt terram , nempe spurcitiis idololatriæ.

Capite autem decimo quinto , Omnes gentes venient , & adorabunt in conspectu tuo , quoniam judicia tua manifesta sunt.

Apoc. 15.
v. 4.

Postremò , postquàm eversa est Babylon impietatis Ethnicæ caput , dicitur : Exulta super eam Cœlum , & Sancti Apostoli , & Propheta , quoniam judicavit Deus iudicium vestrum de illâ.

Apoc. 19.
v. 20.

Quapropter ex illis tribus locis Apocalypsis patet iudicium , quod

Hervens in Apocalypsim.

X

postula

nunc postulant, & vindictam, quam expetunt Sanctorum Martyrum animæ, esse ruinam impietatis Ethnicæ, & conversionem omnium gentium ad Christum: In eum enim finem, ut everteretur cultus Dæmonum, & unus Deus ubique coleretur, sanguinem suum fuderunt.

Vers. 10. *Et data sunt illis singula stola alba.*

ad Philip.
3. v. 21.

Induuntur vestibus albis Sanctorum Martyrum animæ, in signum perennis gloriæ, quâ perfruuntur; in pignus claritatis corporibus suis communicandæ; & in spem futuræ lætitiæ, quâ perfundentur, cum viderint superstitionem Ethnicam abolitam; Christianam verò Religionem toto orbe florere.

Ex v. 10. *Et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum.*

Ps. 89. v. 4.

Hoc est, aliquot sæculis expectarent, ut superstitionis Ethnicæ ruinam, quam postularunt, & solius Christianæ Religionis decus, ac regnum, quod poposcerunt, perspiciant: Duo enim, vel tria sæcula, quæ ad illam mirabilem mutationem peragendam volventur, Aternitati Divinæ comparata videntur *modicum tempus*, quandoquidem, teste Regio Prophetâ, *mille anni tanquam dies unus apud Deum censeantur.*

Ex v. 10. *Donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.*

3. Reg. 8.
v. 63.
Matth. 5.
v. 9.

Malach. 1.
v. 11.
1. Petr. 4.
v. 19.

Interim plurimi servi, ac filii Dei, ideòque Sanctorum Martyrum in Cælo jam repositorum conservi, & fratres, causâ Fidei Christianæ, quam profitentur, ab infidelibus sunt enecandi. Etenim, si Salomon immolavit Domino hostias pacificas, boum viginti millia, & ovium centum viginti millia, ut dedicaretur templum Domini Hierosolymis; multò plures Fideles, qui pacifici sunt Filii Dei, immolandi sunt tanquam victimæ Deo gratissimæ, ut totus orbis consecraretur Templum, in quo cuncti homines, Ethnicâ impietate rejectâ, oblationem mundam soli Deo, Creatori, & Salvatori suo offerant.

Itaque, concludam verbis Sancti Petri, & hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

EXPLANATIO XXVI.

Sigilli sexti libri Cælestis, à duodecimo ad decimum septimum versum Capitis sexti Apocalypsis, de horribili terræ motu, qui Antiochiam, cum in eâ Trajanus degeret, subvertit.

VERS. 11. Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum, & ecce terræ motus magnus factus est; & sol factus est niger

niger tanquam saccus cilicinus; & luna tota facta est sicut sanguis.

ψ. 13. Et stellæ de Cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cùm à vento magno movetur.

ψ. 14. Et cœlum recessit sicut liber involutus; & omnis mons, & insulæ de locis suis motæ sunt.

ψ. 15. Et reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber, absconderunt se in speluncis, & in petris montium.

ψ. 16. Et dicunt montibus, & petris, Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab irâ agni.

ψ. 17. Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: & quis poterit stare?

Verf. 12. *Et vidi, cùm aperuisset sigillum sextum; & ecce terra motus.*

QUISQVIS veteris Testamenti Prophetas legerit, fatebitur illos, utpote à Deo, cujus Æternitati omnia tempora præsentia sunt, non semper res prædixisse eo ordine, quo erant eventuræ; ac rursus non diffitebitur ipsos de eadem re multoties, pluribus interjectis, fuisse locutos, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Quare non mirum sit Evangelicum Prophetam Joannem vidisse, & exhibuisse nobis nonnulla, non eâ vicissitudine temporum, quâ erant futura; sed illâ serie illustrationum cœlestium, quibus animus ejus resplendebat. Patebunt hæc multis Apocalypsis locis, quæ, Deo dante, explanaturus sum; & nè diutiùs immorer, quamvis resignatione primi sigilli ostensa sit Joanni victoria ab Agarenis de Trajano Christianorum persecutore reportanda; & postmodum ex solutione trium sigillorum sequentium perspexerit clades futuras sub eodem Trajano, & deindè sub Adriano; necnon sub Marco Antonino, & Lucio Vero; atque sub Gallo, & Volusiano; tamen ex apertura sigilli sexti, quod jam nobis proponitur, animadvertit, ac refert ingentem terræ motum, qui contigit tempore Trajani; quique procul dubio Antiochiam, ubi tùm ille Imperator degabat, subvertit, antequàm idem Christianorum persecutor urbem Agarenorum tentaret expugnare, sicuti liquet ex historiâ Dionis Cassii.

Ut verò singula, & ænigmatica verba, quibus Sanctus Joannes terræ motum illum ex sigillo sexto obortum descripsit, clariùs innotescant, juvat referre conscriptam à celeberrimo Historiographo Dione Cassio narrationem illius terræ motus Antiocheni sub Trajano.

Dion Cas-
sius in
Traiano.

Dum Antiochia Trajanus ageret, inquit Dion, atrox, & funestus motus terra accidit, vicinis urbibus, atque populis cladem etiam afferens, quamquam ipsa Antiochia insigni, ac publicâ strage vastata fuit. Hiemabat in eâ Trajanus; atque illuc milites frequenter, & privati complures conveniant: alii prater eâ ut iura acciperent: Quosdam legationis officium; merces, & privata compendia alios traxerant: Quam plurimi visendi Imperatoris, & spectandorum ludorum gratiâ confluxerant. Ita vix ulla natio, aut Civitas à detrimento, & clade immunis extitit; ut planè universus terrarum orbis, & populi, qui Romano parebant Imperio, calamitatem ingentem acceperint.

Motum terræ fulmina primùm antecesserunt: Tùm venti insoliti, atque peregrini vehementiùs spiravere: Tùm magno & repentino oborto fragore, maria fervere; fluctus intumescere, adhuc astus vehementiùs, & violentiùs insurgere; terra omnis succuti; domus ædificia contrario ictu quassari, dissilire alia; & supernè assultantia tecta concidere. Crepitus audiebatur ingens, & horribilis. Mœnia contrario pulsu, modò hûc, modò illûc nutantia confringi, & ruere. Mare ipsum turbine contorquebatur: Terra autem, ubi ædificia non erant, maximo compulsâ motu assultabat.

Tetra omnia erant. Pulvis densus, atque concretus excitari; tantaque obducta caligo cuncta oppresserat, ut alterum videre, alloqui, & audire minimè cuiquam, immò nè spirare quidem, ingruente vento, ac pulvere liceret.

Multi mortales extrâ domos vitæ periculum adiere. Precipites tectis erumpebant; & veluti agmine fugientes in acervos cogeantur, qui omnes, seu à precipiti loco dejecti, elisi sunt: non pauci adhuc mutilato corpore abiere. Arbores radicitus convulsa procubuerunt. Ingentem turbam prostrata tecta, & subversi muri obruere. Primo impetu densi alius super alium incidentes extinguiebantur.

Si qui verò lacero corpore, aut lapide, vel ligno converberati cessissent, hi profectò omnium miserrimi erant, utpote quibus, aut vivere, aut subito mori negaretur.

Non simplex fuit clades: siquidem de tanto mortalium numero vix sine noxâ unus, & alter evasit. Videre erat hunc confractò humero; illum amissis brachiis fugere: complures capite adempto jacebant. Quidam eliso pectore sanguinem evomebant, inter quos Peto Consul, qui tamen haud ita multò post animam emisit: atque, ut semel omnia complectar, nullum non calamitatis, & miseriæ genus mortales illi sustinere.

Sed diutiùs noctu, & interdiu terra contremuit. Tunc vita dubii, & pavore consternati miseri, tanto malo remedium, aut effugium invenire non poterant.

Oblati tectorum casu passim moriebantur; & quamquam fornices, & concamerata, & vacua loca, prout casus adegerat, tum peristylia, pensilesque horti, intercedente ligno, à morte quosdam servassent: hi tamen omnes, durante motu, fame, & inediâ, priusquam opem quisquam ferre posset, confecti fuere.

Hæc

Hæc communi, & miserandâ populorum strage, miserrima, & infelicissima tunc Antiochia afflicta fuit.

Trajanus verò à tam fœdo, diroque periculo per fenestram domus, quam inhabitabat, vix ablatuſ est. Sed tanta deinceps Casarem formido tenuit, ut, cum jam aliquot dies tremor quieviſſet, in hippodromo sub dio, & in publicis tabernaculis vitam ageret.

Mons item Casius ita concuſſus est, ut, nutante cacumine, quasi convulſus in ſubjectas urbes labi exiſtimaretur. Subſedere & alii montes.

Quin etiam aquarum fontes, non antè viſi, emicnere: fluvii quoque defecerunt. Hæc Dion.

à Xiphilino dicitur Coraſius.

Xiphilinus autem Dionis abbreviator, eundem terræ motum Antiochenum referens, ait, quòd eorum, qui in urbe remanſerant, infinita multitudo periit; & quòd nulla fuit gravis calamitas, qua non ſit illis hominibus illata, propterea quòd in hoc terræ motu factò Divinitus homines inopes conſilii neſciebant huic malo mederi.

Xiphilin. in Trajano.

Eo terræ motu à præfatis Historiographis ſic deſcripto, perſpicua erit, Sacrarum Scripturarum ope, explanatio ſingulorum verborum ſancti Joannis de eodem terræ motu.

Ex verſ. 12. Et ecce terra motus magnus factus eſt.

In primis nemo dubitaverit quin ille motus Antiochenus juxta narrationem præcedentium Authorum fuerit terra motus magnus, præſertim cum ex illâ commotione, ut ait Xiphilinus, infinita hominum multitudo perierit; & teſte Dione, vix ulla natio, aut civitas à detrimento, & clade immunis extiterit; ut planè univerſus orbis, & populi, qui Romano parebant imperio, calamitatem ingentem acceperint.

Ex verſ. 12. Et ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus.

Non abs re ſol in illo terræ motu oſtenſus eſt ſancto Joanni maxime niger; quandoquidem nigredo ex omnibus coloribus ſit maxima lucis privatio; ſol autem in illo motu Antiocheno, qui duravit interdium, nè vel minimum radium lucis illuc emiſerit; quippe pulvis tam denſus, atque concretus excitatus eſt; tantaque obducta caligo cuncta oppreſſit, ut alterum videre minimè cuiquam liceret. Exprefſa ſunt verba Dionis.

Dion Caſſius in Trajano.

Ex v. 12. Et Luna tota facta eſt ſicut ſanguis.

Quòd autem Luna præviſa ſit à Dilecto Diſcipulo colorem ſanguineum referre, arbitror id ortum ex ventis inſolitis, & peregrinis vehementius ſpirantibus, qui motum terræ antecellerunt, ut ait Dion: verus eſt enim hic verſiculus ratione, & experienciâ confirmatus.

Dion Caſſius.

Pallida luna pluit; rubicunda flat; alba ſerenat.

v. 13. Et ſtella de Cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum à vento magno moveretur.

Iſaias de excidio Babylonis loquens, inquit: Ecce dies Domini veniet indignationis plenus ad ponendum terram in ſolitudinem, & peccatores ejus conterendos de eâ: quoniam ſtella Cœli, & ſplendor earum non expandent lumen ſuum. Obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo; & luna non ſplendebit in lumine ſuo.

Iſai. 13.

v. 9. 10.

Ezechiel autem interitum Pharaonis ultimi Regis Ægypti prædicens, ait: Operiam, cum extinctus fueris, Cælum; & nigrescere faciam stellas ejus. Solem nube tegam; & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria Cœli mœrere faciam super te, & dabo tenebras super terram tuam, cum ceciderint vulnerati tui in medio terra.

Isaias iterum futuram Idumæorum internecionem describens, inquit: Tabescet omnis militia Cœlorum; & complicabuntur, sicut liber, Cœli; & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vineâ, & de ficu, quoniam inebriatus est in Cœlo gladius meus: Ecce super Idumæam descendet.

His Isaïæ, & Ezechielis verbis Evangelicus Propheta alludens asseruit terræ motu cœlitus sibi ostenso, Solem obscuritate aëri obductâ denigrandum; & Lunam ventorum afflatu vehementi rubricandam. Nunc vero declarat exhibitas sibi in visione prophetica stellas cadentes è cœlo, non secus ac grossi decidunt è ficu fortiter commota, quatenus motu illo terræ Antiocheno durante noctu, stellæ non magis illucere, quam si nullæ prorsus essent in Cœlo; Quippe tunc nequicquam illarum lucis perveniret ad oculos hominum propter nimiam caliginem aëri intermedio ofusam ex densissimo pulvere, quem terræ motus ingens excitaret, ita ut

nemo, alter alterum videre posset, sicuti jam ex Dione prænotatum est.

ψ. 14. Et Cælum recessit sicut liber involutus.

Relatam Isaïæ de Idumæorum excidio phrasim, quod omnis militia Cœlorum deflueret, sicut defluit folium de vineâ, & de ficu; & quod complicarentur Cœli sicut liber, prosequitur Joannes. Nempe quando volumen expansum est, facile videri possunt ea, quæ in ipso conscripta sunt; sed dum involutum est, & plicatum, nequicquam videtur ex iis, quæ intra se continet exarata. Sic nocte, ac die, quibus duravit motus terræ Antiochenus, Cælum recessisse dicitur, quatenus eo tempore non est visum, nec conspectus est sol; nec apparuerunt stellæ, nec etiam ullæ in aëre, qui sæpe in Scripturis appellatur Cælum, nubes tantillum perspicuæ propter eam, quæ toto illo tempore obducta est, densissimam caliginem.

Ex ψ. 14. Et omnis mons, & insula de suis locis mota sunt.

Indè patet quàm magnus fuerit ille terra motus, siquidem eo non solum camporum planities, quæ molliores sunt, erant concutiendæ; verum etiam montes altissimi, quorum partes arctissimè sibi cohærent, quorumve pondus ferè est immensum, agitandi erant; ac propemodum funditus evertendi.

Tanta quodque futura erat vis illius terræ motus, ut non sisteretur in continenti terræ solo; sed flumina, & Maria permearet; horrendas commotiones in eis excitaret; Insulas ibi consistentes variè commoveret, mutationesque invisas, ac stupendas passim induceret.

At talis fuit terræ motus Antiochenus, de quo hæc vidimus à Dione relata. Magno, & repentino oborto fragore, maria fervescere; terra omnis succuti. Mare ipsum turbine contorquebatur. Mons item Casius ita concussus.

sus est, ut nutante cacumine quasi convulsus, in subiectas urbes labi existimaretur. Subsedere alii montes. Quin etiam fluvii defecerunt.

Quod verò ait sanctus Ioannes, *omnis mons, & insula de locis suis mota sunt*, non id intelligendum est absolute de omnibus, & singulis montibus, atque insulis totius orbis, sed dumtaxat de omnibus montibus, & insulis circumstantibus, ac vicinis Antiochiæ, quæ præcipuè vexata est illo terræ motu.

Sic hæc verba Isaiaæ relata à sancto Luca, *omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur*, non intelliguntur de omnibus omnino, seu de singulis montibus, & vallibus totius terræ, sed tantum de omnibus circumadjacentibus, & proximis.

Etenim juxta varias Interpretum explicationes Propheta, vel redeuntibus è captivitate Babylonicâ in patriam suam Iudæis optat, quâcumque transierint, per commodum iter, quale solet esse planum; non autem molestum, cujusmodi est id, quod conficitur ascensu montium, & vallium descensu: vel prædicit fore ut omne genus hominum, præparatum se ad recipiendum Dominum, deponat superbiam, & elationem animi, designatam altitudine montium; humilitatem verò, vallium depresso, & infimo litu adumbratam, sectetur.

Præterea, quod sanctus Lucas Isaiam interpretans addit, *Et videbit omnis caro salutare Dei*, non id intelligitur de omnibus omnino, & singulis hominibus, sed de omni genere hominum, ac præcipuè circumstantium, & vicinorum: ita ut populi omnes, per quos Iudæi transitori sunt è captivitate Babylonis, vel inter quos habitabunt, postquam in patriam suam advenerint, videbunt incolumem, ac salutarem eorundem Iudæorum reditum illis Dei benignitate concessum; nec non omnis conditio hominum in Iudæâ, vel propè Iudæam, in quâ Salvator apparebit, sit ipsum visura.

Ulteriùs hæc verba Evangelici Prophetæ Ioannis, *de locis suis mota sunt*, non est necesse intelligere, quasi terræ motus is, de quo agitur, insulas, & montes ita concusserit, ut aliò transtulerit. Norunt enim in Physicis eruditi diversa esse motuum terræ genera: unum, quo res superne collocatæ excutuntur, & deiciuntur; alterum, quo tantum nutant; vel ita fursùm commoventur, ut nihilominus suis in locis pristinis tandem resideant: quemadmodum nonnunquam contingit in turribus, sub quibus inflammatur pulvis tormentarius non satis copiosus, ut sufficiat illas dispicere. Sic ex Antiocheno terræ motu, *mons Casius ita concussus est, ut nutante cacumine, quasi convulsus in subiectas urbes labi existimaretur: subsedere & alii montes.*

Isai. 40.
v. 4.
Luc. 3. v. 5.

Dion Cas.
sius in
Trajano.

ψ. 15. *Et reges terra, & principes*, seu ex Græco, οἱ μεγιστάνες, magnates, & Tribuni, scilicet militum, ex Græco, οἱ χιλιάρχοι, & divites, & fortes, seu potentes, juxta Græcum, οἱ δυνατοί, & omnis servus, & liber, absconderunt se in speluncis, & in petris montium.

Nimirum

Isai. 2.
v. 19. 21.

Nimirum omne genus hominum, qui, teste Dione, erant tunc temporis Antiochiæ numerosissimi ex universo orbe propter Imperatorem Trajanum, occultarunt se, quantum potuerunt, in cavernis, & fornicibus, aliisque hujusmodi locis subterraneis, ut tuti esse possent à ruinis mœnium, tectorum, ædificiorumque huc & illuc ex vi terræ motus longè latèque disjectorum. Id sanè ratio naturalis quibusvis suadebat. Undè Isaias subsannans Idololatrias, quorum corpora Dominus interempturus erat, & urbes everfurus vi exercituum, quos immissurus erat adversus ipsos, prædicebat, quòd, ut effugium, si possit, quærant, *introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ, in scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, à facie formidinis Domini, cum surrexerit percutere terram.*

Verf. 16. *Et dicunt montibus, & petris, cadite super nos, & abscondite nos.*

Osee 10.
v. 3.

Ita quondam Osee prædixit futurum, ut populus Samariæ, partim interficiendus, partim abducendus in captivitatem à Salmanasar rege Assyriorum, *diceret montibus, operite nos; & collibus, cadite super nos.* Quippe is est hominum erga seipsum amor, ut quandò moriendum illis est, mitiorem exoptent mortem; & tamen, dum id desiderant, mallent, si fieri posset, vivere quàm mori. Hoc autem utroque, & vitæ, & mitioris mortis desiderio agitata quondam Tribus Israël, obsessæ à Salmanasar, dicebant primum montibus, *operite nos; & in antra vestra, si possibile est, nos recipite, ut ibi incolumes simus ab Assyrio Tyranno; aut, si in manus illius oportet nos incidere, cadite super nos, ut vestrà mole obruti, statim, & vix sine ullo dolore moriamur, potius quàm à crudeli hoste diutius cruciemur; vel calamitates ipsà morte atrociores perpetiamur.*

Dion. Cassius in
Trajano.

At ex Dione Cassio, cum Antiochia terræ motu ingenti succutiebatur, *si qui lacero corpore, aut lapide, vel ligno converberati, cessissent, hi profectò omnium miserrimi erant, utpote quibus, aut vivere, aut subito mori negaretur; & quanquam fornices, & concamerata, & vacua loca, prout casus adegerat, à morte quosdam servassent, hi tamen omnes durante motu, fame, & inedia confecti fuere.*

Undè facile colligere est plerosque, qui tùm Antiochiæ degebant, variis, tùm vitæ, tùm mortis mitioris desideriis incitatos, optasse primum, ut *montes caderent super illos; quasi dicerent, cum ex tam vehementi, & tam diuturno terræ motu videamus nos non posse mortem effugere, optamus à vobis repente obrui, ut illicò intereamus, vix quicquam patientes, quàm diutinis, & gravissimis, qui intolerandi essent, doloribus torqueamur; aut si factu possibile est, ut tot hominibus jam enecatis, vivamus, abscondite nos, montes; & date aditum in speluncas vestras, quò cupimus confugere, ut tuti simus; alibi enim non speramus posse servari, cum quævis alia loca plana multò facilius, quàm vestrà moles ingentes, & solidissimæ, queant illo terræ motu labefactari.*

Ex v. 16. *Et ascendite nos à facie sedentis super thronum, & ab irâ Agni.*
Non quidem distinctè proferebant ea verba Ethnici, cum non nossent

Apoca

Apocalypsim, in quâ Sanctus Apostolus, & Propheta vidit Christum, ut Deum, insidentem throno, & humanitatem ejus sub symbolo agni ma-
Apoc. c.4. & 5.
 ctati: Sed significare voluit Apostolicus Vates Ethnicos desideraturos abscondi à facie Dei, quem ipse conspexit insidentem throno; & liberari ab irâ Christi, quem vidit sub specie agni.

Certè Trajanus, sub quo ingens ille terræ motus Antiochenus contigit, & magna pars Imperii Romani, quamvis Ethnicæ superstitioni additi, noverant Deum unum, & Christum à Christianis coli. Nam Plinius secundus, proconsul Bithyniæ scripserat aliquot annis antea ad Trajanum, se in Christianis comperisse antelucanos cœtus ad canendum Deo, & Christo.
Ex Baron. an. 5. imper. Trajani. Plin. secund. l. 10. ep. 97. Tertull. in Apolog. c. 2. Euseb. hist. l. 3. c. 27.
 Et si autem, inquit Eusebius, promulgato Trajani edicto, Christianos à nemine quidem inquirendos esse, oblatos verò puniri oportere, ardor persecutionis in nos intentate quodammodo extinctus fuit; tamen his, qui nobis aliquid mali ingerere cupiebant, non minor relictâ videbatur occasio, dùm hîc quidem populus, illic autem cujusque regionis magistratus contra nos parabat insidias; sic, ut quamvis non palam, & aperte nos persequerentur, sigillatim tamen, in quâque provinciâ suam in nos redintegrarent crudelitatem; & complures fideles pro Christo decertantes, variis Martyrii generibus occumberent.

Quamobrem, cùm Ethnici, ex variis Imperii Romani provinciis congregati Antiochiæ, sentirent se insolito, & horrendo terræ motu vehementer vexari, agnoverunt se divinitus puniri, quòd Christianos Deum, & Christum colentes, fuissent persecuti.

Sic olim impius Antiochus, in extremo vitæ periculo constitutus, falsus est se torqueri propter mala, quæ populo Dei Judæo intulerat; orabatque scelestus ille Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.
2. Machab. 9. v. 11. 12. 13.

Verf. 17. Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum; & quis poterit stare?

Ethnici, non solum terræ motu, sed etiam aculeis conscientiae suæ agitati, sentiunt Deum, & Christum ejus, sibi, quòd illos spreverint, eorumque cultores fuerint persecuti, vehementer iratos: Tantam autem iram Dei, & Christi, durante eâ commotione terræ, quis nostrum, aiebant, poterit effugere? Dies quidem, quibus Pagani Christianos vexabant, erant dies patientiæ Dei, & Christi: verum dies ille tam horrendi terræ motus, est dies magnus iræ ipsiusmet Dei, & Christi, cùm innumeram Ethnicorum multitudinem debitis pœnis afficiant tunc temporis. Ita quondam Ioël loquens de adventu hostium in terram Juda: Ioël. 2.
 Dominus, inquit, dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: magnus enim
v. 11.
 dies Domini, & terribilis valde; & quis sustinebit eum?

In eandem sententiam loquitur Sophonias, dùm ait, juxta est dies Domini magnus, dies iræ; & tribulabo homines, quia Domino peccaverunt, & effundetur sanguis eorum sicut humus.
Sophon. 1. v. 14. 15. 17.

Nahum quòque, ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira furoris ejus.
Nahum 1. v. 6.

Hanc de illo terræ motu Antiocheno explicationem absolvam his verbis
 Hervéus in Apocalypsim. Y bis

Pl. 32. v. 8.
10. 11. 12.
23.

bis Psalmistæ, ut omnes unâ mecum ex occasione illius portenti ad saluberrimum timorem Domini cohorter: *Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. Dominus dissipat consilia gentium: reprobatur autem cogitationes populorum; & reprobatur consilia principum. Consilium autem Domini in æternum manet. Beata gens, cuius est Dominus Deus eius; populus, quem elegit in hereditatem sibi. Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.*

EXPLANATIO XXVII.

Triumphorum versuum Capitis septimi Apocalypsis, de quinque Angelis, quorum quatuor cohibent quatuor precipuos ventos; quintus verò precipit cælestibus illis spiritibus nè noceant terræ, & mari, antequàm signentur servi Dei signo Dei vivi.

Verf. 1. Post hæc vidi quatuor Angelos, stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, nè flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

¶ 2. Et vidi alterum Angelum, ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi; & clamavit voce magnâ quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari:

¶ 3. Dicens, nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.

Verf. 1. *Post hæc.*

OSTEAQVÀM Christus summus Iudex ostendit varias plagas, quas inflicturus est Ethnicis, tum in pœnam idolatriæ, aliorumque flagitiorum, quibus callum obduxere; tum in ultionem persecutionis, quam movent adversus Christianos, revelat Dilecto Discipulo suam erga fideissimos sui cultores charitatem eximiam, & gratias insignes, quas ipsis mirum in modum est collaturus.

Ex

Ex v. 1. *Vidi quatuor Angelos, stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, nè flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.*

Quatuor illi Angeli, in quatuor extremis, & oppositis terræ partibus, quæ sunt Oriens, Occidens, Meridies, & Septentrio, constituti, non sedent, quasi otiosi, & nequicquam molientes; sed *stant* erecti, vim suam parati exerere, ut ventos cohibeant; impediantque nè ex illis quatuor partibus terram perflectant.

Ex illâ autem ventorum coercitione facilè quisque intelligit fore maximam aëris intemperiem; sterilitatem terræ; aquarum corruptionem; hominum, animaliumque necem; omnium denique rerum terrâ, marique consistentium luctuosam cladem.

At quænam potest esse tot, tantorumque malorum origo, nisi hominum in Deum Creatorem suum summa iniquitas; nefandus scilicet, quo ipsas creaturas prosequuntur, cultus; & is, quo Divinam Majestatem, omnium conditricem afficiunt, contemptus horribilis? Verùm æquitas postulat ut, dùm punientur noxii, serventur innocui: *Absit enim ut occidas justum cum impio; fiatque justus sicut impius: non est hoc tuum, qui judicas terram*, aiebat Abraham, Deum ipsum alloquens. Quamobrem Divina bonitas providit ut, quando impii Ethnici plebentur, salvi sint virtute præditi Christiani.

Verf. 2. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis.*

Eapropter Joannes videt quintum Angelum ascendentem ab ortu solis, veluti Angelum lucis missum à Patre luminum; & fausta, ac læta nunciaturum in gratiam filiorum lucis, Patri suo Cœlesti obsequentium; quemadmodum ipse sol ortu suo, & nativo lumine terram recreat; eique quandam sibi convenientem felicitatem affert.

Præterea, cùm ille Angelus esset Christi, statuentis servare fideles, eosque ab Ethnicis segregatos in Cœlum evehere cupientis, minister, inde ascendit, undè ipsemet Dominus in Cœlum ascenderat, *paraturus locum in domo Patris sui iis, qui fidem ei servarent: Ascendit Dominus super Cœlum Cœli ad Orientem*, inquit Regius Propheta.

Visus est etiam Angelus ascendere ab Oriente, quò solent se convertere Christiani Deum precantes; ut hinc percipiamus fidelium orationes esse acceptas Deo; ipsumque iccirco velle illos Angeli sui ministerio tueri; & à malis, quæ dæmonum cultoribus imminet, incolumes servare.

Ex v. 2. *Habentem signum Dei vivi.*

Præferbat ille Cœlestis Spiritus signum crucis: quippe nonnisi Christi Crucifixi beneficio, & gratiâ salvantur homines; illudque signum salutare nuncupatur *signum Dei vivi*; quia electum est à Deo vivo, & vero, ut homines à morte æternâ servatos in vitam perducatur sempiternam.

Deinde Crux est *signum*, non hominis mortui propter scelera sua, quemadmodum Judæi, & Pagani autumant; sed filii Dei vivi, qui postquam mortem in carne, quam assumpserat, libens pro peccatis hominum

Gen. 18.
v. 25.

2. ad Cor.
II. v. 14.
Ep. Jac. I.
v. 17.
ad Eph. 5.
v. 8.

Joan. 14.
v. 4.
Pf. 67.
v. 34.

perpeſſus eſt, reſurrexit; & vivit in æternum cum Deo Patre in Cœlis.

Joan. 19.
v. 19.

Ad hæc, *ſignum* crucis eſt vexillum, ſub quo *Jeſus Nazarenus Rex Iudeorum* ſubegit Principem hujus mundi; & per quod compellet nationes ad cultum veri Dei, & vivi, ſpretis hominibus mortuis flagitiſſimis, ac Dæmonibus nequiſſimis, quos veluti Deos ſtultè, & impiè adorant.

Matth. 24.
v. 30.
ad Philip.
3. v. 18.

Denique, ſicuti Chriſtus Summus Iudex, in fine ſæculorum apparebit cum illo eodem ſigno, ut *inimicos crucis* ſuæ condemnet; amicos autem illius muneretur; ita ille Angelus, miniſter Summi judicis, apparuit habens ſacrum illud ac ſalutiferum ſignum, quo fideles ab infidelibus ſcernat; & his propter crimina ſua punitis, illos Dei benignitate foveat.

Ex v. 2. *Et clamavit voce magnâ quatuor Angelis quibus datum eſt nocere terra, & mari.*

Cùm verò ille Angelus authoritate Dei Magni, Cœlum, & terram implentis, magnèque ex zelo gloriæ illius, necnon ex magnâ charitate erga fideles locuturus eſſet; dicturusque res magni momenti; atque vox ejus ad extremas orbis terræ partes perferenda foret, *Clamavit voce magnâ.* Quatuor autem præſatos Angelos, quibus data eſt poteſtas à Deo multiplices plagas ex cohibitione quatuor ventorum infligendi, compellavit.

Vers. 3. *Dicens, nolite nocere terra, & mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.*

Exod. 12.
v. 7. 12. 13.

Sicuti olim præcepit Deus utrumque poſtem, & ſuperliminaria domorum Iſraëliitarum aſpergi ſanguine agni, in ſignum, quò populus Dei illæſus foret, dùm Angelus interficeret omnia primogenita Ægyptiorum: Ita Chriſtus verus *Agnus Dei*, qui ſanguinem pro ſalute ſuorum fudit in Cruce, vult Chriſtianos ſibi addictos notari ſigno Sanctæ Crucis, ut ſalventur, quando ejus jūſſu Ethnici interimentur.

Ezech. 9.
v. 2. 3. 4.
5. 6.

Præcepit etiam aliquando Divina Majeſtas uni Angelo, ut *Signaret Thau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiebant in medio Ierusalem; & poſtea dixit ſex aliis Angelis, Tranſite per Civitatem, & percutite. Omnem autem, ſuper quem videritis Thau, nè occidatis.*

Similem in modum Chriſtus, hominum Salvator, & Iudex, mandat frontes Chriſtianorum, qui Ethnicas ſuperſtitiones, aliaque flagitia execrantur, ſigno Crucis, cujus litera Thau erat figura, obſignari, ut mortem paganis imminentem, non tantùm æternam, effugiant ſemper; verùm etiam temporalem nonnunquam, prout ſibi viſum fuerit, mediis in calamitatibus aliorum, declinent.

2. ad Tim.
2. v. 19.

Novit quidem Dominus qui ſunt ejus; nec aliud ei neceſſarium eſt ſignaculum quàm ſcientiæ ſuæ, ut bonos à malis diſcernat; ſed ſignificare vult quæ res ipſum moveat ad illam diſcretionem. Nimirum, inquit, qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & Sanctorum Angelorum; ſecus, omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt. Quapropter, cùm pudor, & erubeſcentia appareat potiffimum

Luc. 9.
v. 26.

Matth. 10.
v. 32.

in fronte, jubet Christus, ut eorum, qui ipsum non erubuerint, sed audacter, & intrepidè confitebuntur, frontes obsignentur signo Crucis, quam ipse non erubuit pro illorum salute, sed libenter pertulit. Sic salvi erunt, & immunes à malis, quæ apostatas, & quosvis alios infideles invadent; nec ulla clades, aut calamitas, quæ impios vastabit, allatura est sanctis Dei cultoribus quicquam detrimenti: *Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum iis, quæ secundum propositum vocati sunt Sancti, quos predestinavit conformes fieri imaginis filii sui.* ad Rom. 8. v. 28. 29.

Hæc ad propositorum verborum Apocalypsis explanationem dicta sint.

Quod verò reipsâ Christiani Divinâ Providentiâ exempti fuerint à plagis, quæ iusto Dei judicio inflictæ sunt Ethnicis; vel, si aliquando visi fuere iidem, ac Pagani, calamitatibus involvi, nullum tamen inde detrimentum, sed magnas utilitates spirituales perceperint, quia crucis, quam constanter profitebantur, obsignati erant signo, patet testimonio Sanctorum Patrum, & Historiographorum primævæ Ecclesiæ.

Non ideo, ait Sanctus Cyprianus, quis putet Christianos iis, quæ accidunt, non vindicari, cum & ipsi videantur accidentium incursatione perstringi. Pœnam de adversis mundi ille sentit, cui & latitia & gloria omnis in mundo est. Caterum nullus iis dolor est de incursatione malorum presentium, quibus fiducia est futurorum bonorum. Per ipsa, quæ vos cruciant, & fatigant, probari, & coronari nos scimus, & fidimus. Apud vos impatentia clamorosa semper, & querula est: apud nos fortis, & religiosa patientia; quæta semper, & semper in Deum grata est. Exultant semper in Domino Christiani; latantur, & gaudent in Deo suo; & mala, atque adversa mundi fortiter tolerant, dum bona, & prospera futura in regno cælesti prospectant.

S. Cyprianus
contra
Deme-
trian.

Addit Sanctus Martyr, ab imminentibus malis evadere eos solos posse, qui renati, ac signo Christi signati fuerint; quod confirmat signo Thau, & signo sanguinis agni: undè concludit, ut illuc percussâ Aegypto Iudæicus populus evadere non nisi sanguine, & signo agni potuit; ita &, cum vastari cœperit mundus, & percuti, quisquis in sanguine, & signo Christi inventus fuerit, evadet. Hæc Sanctus Cyprianus.

Eusebius autem ex Dionysio Alexandrino, postquam retulit persecutionem Christianis illatam ab Ethnicis, ait; His de rebus deinceps bellum, & fames eos de improvviso oppressere; quæ quæquâ nos unâ cum Gentilibus perferebamus, soli tamen inter omnes, quæcumque urgebant, æquo animo sustinuimus. Pestis etiam subito grassari cœpit, res planè illis ad terrendum omni metu formidolosior, & ad excruciantum quâvis calamitate miserior: Verum nobis non ejus generis putabatur; sed à Deo, cum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, cœlitus inflicta; & sicut alicubi à nobis minimè abstinuit, sic in Gentiles longè, latèque oberravit. Quam plurimi è fratribus nostris adeò immenso quodam charitatis ardore erant inflammati, ut minimè sua parcentes vita, eos qui morbo oppri-

Euseb.
hist. l. 7.
c. 17.

mebantur, sedulo inviserent; illis inservirent assidue; pro viribus ob Christi amorem curarent. Gentiles autem fecere contraria: eos enim, qui agrotare incipiebant, ab adibus extrudere; deserere amicissimos; in plateis semivivos projicere; cadavera insepulta canibus exponere dilanianda; mortis participationem avertere, quam planè, vel infinita diverticula quarentes, nullo modo poterant evitare.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 7.

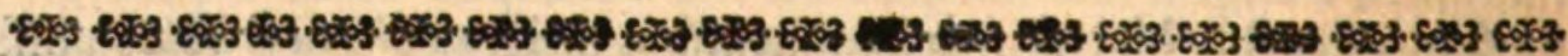
Idem Historiographus, cum narravit pestem, & famem tempore Maximini Christianorum persecutoris, universas familias brevi temporis spatio absumpsisse, subjungit: Christiani soli in tanto malorum cumulo suis re-
tè factis, & piis officiis misericordiam suam declarabant: quorum alii in dies singulos mortuorum funeribus, & sepultura diligentem navarunt operam; alii multitudine eorum, qui per totam Civitatem fame urgebantur, in unum coacti, omnibus panes dispertierunt, usque adeo ut singuli Christianorum Deum laude, & gloriâ predicarent; eosque solos, & veros Dei cultores, re, & factis comprobatos, faterentur. Ista Eusebius.

Ruffin.
histor.
Euseb. in-
terpret.
l. 9. c. 8.

Sed & Ruffinus asserit tum, scilicet sub Maximino, nostrorum populis per Dei gratiam, quod maxime omnibus mirabile fuit, neque famem in aliquo, neque luem fuisse dominatam; ita ut videretur completum illud quod scriptum est in Exodo, quia Aegyptiis erant tenebra palpabiles, & crassa: filiis autem Israël erat lux in omnibus habitationibus suis.

Sap. 12.
v. 1.
C. 18.
v. 2.

O quam bonus, & suavis est, Domine Spiritus tuus in omnibus, qui diligunt te! Quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te; & qui antè lesi erant, quia non ladebantur, gratias agebant. Utinam & nos in omnibus gratias agamus; & Deum summe bonum magis, ac magis semper diligamus, quò nos à reprobis in æternum ex benignitate suâ se-
cernat!

EXPLANATIO XXVIII.

Obsignationis duodecim millium in quâvis Tribu; nominis, & ordinis Tribuum obsignatarum; & cur Tribus Dan, & Ephraim prætermis-
sa sint, à versu quarto ad octavum Capitis septimi Apocalypsis.

VERS. 4. Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia ex omni Tribu filiorum Israël.

Y. 5. Ex

- ψ. 5. Ex Tribu Iuda duodecim millia signati; ex Tribu Ruben duodecim millia signati; ex Tribu Gad duodecim millia signati.
- ψ. 6. Et Tribu Aser duodecim millia signati; ex Tribu Nephtali duodecim millia signati; ex tribu Manasse duodecim millia signati.
- ψ. 7. Ex Tribu Simeon duodecim millia signati; ex Tribu Levi duodecim millia signati; ex Tribu Issachar duodecim millia signati.
- ψ. 8. Ex Tribu Zabulon duodecim millia signati; ex Tribu Joseph duodecim millia signati; ex Tribu Benjamin duodecim millia signati.

Vers. 4. *Et audiui numerum signatorum ex omni Tribu filiorum Israël.*

CUM Angelus antea proclamaverit *signandos esse servos Dei signo Dei vivi*; ac nunc declaret Joannes plurimos filios Israël esse signatos, non alii hac appellatione *filiorum Israël* intelligendi sunt quam Christiani, quippe qui soli, ut oportet, serviant Deo; & Christum filium Dei, ac Deum piè, & sanctè colant: unde nuncupantur à Paulo *Israël Dei*; & juxta elogium Christi sunt *verè Israëlita*, in quibus *dolus non est*, sed sincera confessio veritatis, quam ab ipsomet Christo fuerunt edocti.

ad Gal. 6.
v. 16.
Joan. 1.
v. 47.

Præterea sicut ii sunt filii Abraham, qui *sectantur vestigia fidei ejus*; ita censentur in numero filiorum Jacob, seu Israëlitis, qui pietatem illius imitantur. At hic sanctus Patriarcha, viso Domino se devovit; eique *erexit titulum* in perenne grati animi monumentum. *Convocatâ etiam omni domo suâ*, ait, *abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt; & mundamini.* Dederunt ei ergo omnes Deos alienos, quos habebant: at ille *infodit ea subter Terebinthum.* Postmodum autem *adificavit altare Deo; & appellavit nomen loci illius domus Dei.* Non alia verò Christianorum mens est, quam ubique prorsus evertete idololatriam; & cultum Dei instituere; erigere titulos; ædificare altaria; & Ecclesias condere ad honorem Majestatis Divinæ.

ad Rom. 4.
v. 12.
Gen. 28.
v. 18. & 20.
Gen. 35.
v. 2. 4. 7.

Quin etiam Christiani, quamvis gravissimas ab infidelibus persecutiones patiantur, divinâ virtute corroborati persecutores suos superabunt; quemadmodum Jacob auxilio Dei fretus prævaluit adversus fratrem suum Esaü, qui illum ingenti odio prosequabatur; & furens, ac stipatus quadringentis militibus mortem ei parabat inferre.

Gen. 27.
v. 41. c. 32.
v. 6. 28.

Ex ψ. 4. *Centum quadraginta quatuor millia signati.*

Numerus ille conficitur ex duodecim millibus, qui in unaquâque duodecim

duodecim Tribuum signantur, duodecies multiplicatis.

Cur verò duodecim millia obsignentur in quavis Tribu, mysterium est nobis ex sacrâ Scripturâ revelandum.

Num. 25.

v. 1. 2. 3. 4.

s. 9.

Num. 26.

v. 1. 2.

Num. 31.

v. 1. 2. 3. 4.

Num. 20.

v. 3. 4. 7.

Eo tempore, quo morabatur Israël in Settim, fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua: at illi comederunt, & adoraverunt Deos earum. Quare iratus Dominus iussit suspendi in patibulis cunctos principes populi; & occidi viginti-quatuor millia hominum, qui initiati fuerant idolo Beelphegor. Postquam autem noxiorum sanguis effusus est, præcepit Dominus numerari omnes filios Israël à viginti annis, & supra, qui possent ad bella procedere. Deinde ex illis electi sunt mille viri de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam, ut expeterent ultionem Domini de Madianitis, seu Moabitis, qui cum immisissent filias sua in castris Israëlitarum, illis causa fuerant fornicationis, & idololatriæ.

Num. 31.

v. 7. 10.

II. 17. 49.

Porro illa duodecim millia Israëlitarum, cum pugnassent contra Madianitas, atque vicissent, omnes mares occiderunt; ac postea etiam omnes mulieres, quæ noverant viros, jugularunt. Tam urbes, quam viculos, & castella flammâ consumpserunt; tuleruntque prædam, & universa, quæ ceperant; atque ita felix fuit belli exitus, ut nè unus quidem defuerit, seu perierit ex recensitis duodecim millibus militum Israëlitarum.

Hoc tam illustre antiqui populi Dei adversus idolorum cultores, & hostes suos Madianitas exemplum militiæ sanctæ attendens Angelus, obsignavit, sub nomine filiorum Israël, duodecim millia Christianorum signo Dei vivi, ut eo muniti, & divino præsidio freti, pugnam spiritalem fidei, cæterarumque virtutum ineant; ac feliciter conficiant contra gentes dæmonum cultui addictas, & infensas religioni Christianæ.

Apoc. 21.

v. 13.

Verum, quia veteres Israëlitæ nonnisi contra unam plebeculam Moabitidem dimicaturi erant, uno etiam duntaxat cuneo duodecim millium armatorum processerunt: novi autem Israëlitæ, hoc est, Christiani, cum debeant adversus omnes nationes toto orbe diffusas decertare, duodecies auctis præcedentibus copiis accinguntur ad certamen. Quippe terra in quatuor partes dividitur; & virtute sanctæ Trinitatis, in cuius nomine baptisati sunt, ac signati Christiani, tanquam milites sacri, victoriam de cunctis gentibus reportabunt: Quatuor autem ter ducta efficiunt duodecim: unde etiam sub finem Apocalypsis dicuntur esse in muro sanctæ Civitatis Jerusalem descendentes de cælo, ab oriente porta tres; & ab aquilone porta tres; & ab austro porta tres; & ab occasu porta tres.

ad Ephes.

II. v. 20.

Apoc. 21.

v. 14.

Cum etiam fides, pro quâ Sancti decertaturi sunt, superadificata sit super fundamentum Apostolorum, numerus duodecim millium illorum sacrorum militum, ex novis Israëlitis selectorum, & in antiquis adumbratorum, multiplicatur duodecies propter duodecim Apostolos, quorum fidem constanter tenebunt; & invicto animo propugnabunt. Hinc quoque sub finem Apocalypsis asseritur murus civitatis Sanctæ Jerusalem

lem habere fundamenta duodecim; & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.

Quinam verò ex Christianis feligantur præcipuè ad sacrum illud bellum suscipiendum, & conficiendum tam feliciter, ut nè unus quidem ex illis pereat? non dubitaverim esse sanctos Martyres.

Tertullianus enim eorum nomine ait, *prælium est nobis quod provocamur ad tribunalia, ut illic sub discrimine capitis pro veritate certemus. Victoria est autem, pro quo certaveris, obtinere. Ea victoria habet gloriam placendi Deo, & prædam vivendi in æternum.*

Tertul.
Apol. 3
c. 50.

Luculentiùs adhuc Sanctus Cyprianus, Martyribus, & Confessoribus scribens: *Quosdam, inquit, jam comperi coronatos; quosdam verò ad coronam victoria proximos; universos autem, quos agmine glorioso carcer inclusit, pari, ac simili calore virtutis ad gerendum certamen animatos, sicut esse oportet in divinis castris milites Christi, ut incorruptam fidei firmitatem, non blanditiæ decipiant; non mina terreant; non cruciatus, ac tormenta devincant, quia major est, qui in nobis est, quàm qui est in hoc mundo.*

S. Cypr.
l. 1. ep. 8.

Et paulò post, vidit admirans præsentium multitudo cæleste certamen, certamen Dei, spiritale certamen, prælium Christi, steterisse servos ejus voce liberâ, mente incorruptâ, virtute divinâ; telis quidem secularibus nudos; sed armis fidei credentes armatos.

Quàm letus illic Christus fuit; quàm libens in talibus servis suis, & pugnavit, & vicit protector fidei! Præliatores, atque assertores sui nominis erexit; corroboravit; animavit; & qui pro nobis mortem semel vicit, semper vincit in nobis. Hæc Cyprianus.

ψ. 5. *Ex Tribu Iuda duodecim millia signati.*

Operæ pretium est advertere obsignatas esse hîc Tribus ordine plurimum diverso ab eo, quo referuntur tùm Genesis, tùm Numerorum libro.

In Genesi is est ordo nativitatis filiorum Jacob, à quibus progæ sunt Tribus Israëliticæ, Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Dan, Nephtali, Gad, Aser, Issachar, Zabulon, Ioseph, Benjamin.

Gen. 29.
30. 35.

Libro autem Numerorum jubentur castra metari hoc ordine.

Num. 2.

Ad orientem, Iudas, Issachar, Zabulon.

Ad meridiem, Ruben, Simeon, & Gad.

Ad occidentem, Ephraim, Manasse, qui ambo geniti sunt à Ioseph; & Benjamin.

Ad aquilonem, Dan, Aser, & Nephtali.

At hîc ea est series tribuum; Iuda, Ruben, Gad, Aser, Nephtali, Manasse, Simeon, Levi, Issachar, Zabulon, Ioseph, Benjamin.

Mysteria sanè latent eo in ordine juxta consilium Dei, nihil non sapientissimè disponentis; eaque conveniunt quàm maximè Christianis, qui propterea signantur signo Dei vivi, quòd Christum tempore persecutionis non erubescant; sed in ejus nominis confessione

Hervens in Apocalypsim.

Z

fectione

fessione constantissime perseverabunt.

Itaque prima omnium signatur Tribus Juda, quæ nomine suo confessionem significat: ait enim pariens illum Lia, *modò confitebor Domino; & ob hoc vocavit eum Iudam*. At nullus est Christianus, qui tempore persecutionis non debeat id in primis sibi proponere, ut Christum, in quem credit, confiteatur: *Corde enim, inquit Paulus, creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem*. Quod eò magis commendandum fuit cunctis fidelibus, quò plures erant hæretici, qui Christum in persecutione negandum obganniebant; quamvis ipsemet Christus asseruerit, *Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo*.

Ex v. 5. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati.

Signata est secundo loco tribus Ruben, quem mater ejus nuncupavit eo nomine, dicens, *vidit Dominus humilitatem meam*. Christianos verò, ut gratiam confitendi Christum tempore persecutionis obtineant, oportet esse humiles; & quantalibet polleant sanctitate, abjicere à se superbiam: *Deus enim superbis resistit; humilibus autem dat gentiam*.

Ex v. 5. Ex Tribu Gad duodecim millia signati.

Tertio loco signatur Tribus Gad, quæ suo nomine felicitatem innuit. Quando enim illum Zelpha peperit, Lia ejus domina dixit, *felicitèr; & idcirco vocavit nomen ejus Gad*. Quamobrem Christianus, sicuti ex duabus præcedentibus tribubus dictum est, Christum piè, ac humiliter confitens, speret, juxta vim significationis hujus tertiæ tribus, cursum vitæ suæ feliciter se consummaturum; & ut reipsâ felicitatem æternam assequatur, non tam atrocitatem tormentorum, quæ suffert, quàm æquitatem causæ, pro quâ patitur, & immortalem gloriam, quæ ei in cœlo reposita est, attendat.

Verf. 6. Ex tribu Aser duodecim millia signati.

Ob signatur quarto loco tribus Aser, cujus nomen beatitudinem etiam significat: unde Lia, cujus ancilla filium illum peperit, dixit, *hoc pro beatitudine meâ; beatam quippe me dæcent mulieres*. At quàm potiori jure Martyr mediis in tormentis beatum se reputet, cum, *sicut abundant Christi passiones in eo; ita & per Christum abundet ejus consolatio*; atque quò plura patitur, eò majorem promereatur beatitudinem. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*.

Ex verf. 6. Ex tribu Nephtali duodecim millia signati.

Ob signata quinto loco tribus Nephtali nomine suo significat æquiparationem: ait enim Rachel illi nomen imponens, *comparavit me Deus cum sorore meâ; & invalui*. Nonne verò quivis Martyr mirâ Dei gratiâ æquiparatur cuivis animæ fecunditate bonorum operum gaudenti; atque etiam illam plerumque superat, cum statim atque martyr discedit, recipiatur in Cœlum; quod persæpe multis aliis virtute præditis non illicò conceditur, quia perfectam animi sanctimoniam, ac puritatem,

tatem, quæ, ut quis Deum perspicuè intueatur, necessaria est, nondum sunt affecuti.

Ex vers. 6. *Ex Tribu Manasse duodecim millia signati.*

Porro Manasse, cujus tribus sexto loco signatur, oblivionem significat: Namque Joseph Pater ejus illum nuncupans dixit, *oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum.* Sed nunquid non Martyr præ immensitate gaudii, quo perfruetur in Cœlis, obliturus est cuncta, quæ perpeſſus fuerit pro Christo? Christus ipsemet alloquens Apostolos suos, & in eis omnes martyres, ait: *Mulier, cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus: cum autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos; & gaudebit cor vestrum; & gaudium vestrum nemo tollet à vobis; ac consequenter, juxta similitudinem mulieris, postquam enixa est, obliviscimini omnium laborum, & dolorum vestrorum.*

Gen. 41.
v. 51.

Joan. 16.
v. 21. 22.

Vers. 7. *Ex tribu Simeon duodecim millia signati.*

Simeon, nomine suo vim habet exauditionis: ait enim Lia mater ejus, *quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi.* At fideles, animadvertentes se ab infidelibus, non tantum despici, sed etiam gravissimè vexari, plurimas ad Deum preces fuderunt, ut illius benignitate multiplicarentur ad gloriam ipsius; & Deus, exaudiens illos, ita multiplicavit, ut *sanguis Martyrum* fuerit *semen Christianorum*; & plures effecti sint, quoties ab Ethnicis imminuti sunt, & obtruncati.

Gen. 29.
v. 33.

Tertul.
Apol. sub
finem.

Ex vers. 7. *Ex Tribu Levi duodecim millia signati.*

Levi idem est ac *copulatus*: etenim dixit Lia, *nunc quòque copulabitur mihi maritus meus, eo quòd genuerim ei tres filios.* Sic Ecclesia, vera sponsa Christi, cum vidit se illius gratiâ, & cooperatione suâ, mediis in persecutionibus gignere filios Dei; speravit sponsum suum arctius sibi conjungendum; & foecunditate Divini Spiritus illius prolem ipsi numerosissimam daturum.

Gen. 29.
v. 34.

Ex vers. 7. *Ex Tribu Issachar duodecim millia signati.*

Ecclesiam certè spes sua non fefellit; eaque ipsius unio cum sponso suo, & per illum mira foecunditas, merces fuit fidei, pietatis, humilitatis, charitatis, patientiæ, cæterarumque virtutum, quas edidit ad gloriam illius. Id autem significatum est nomine Issachar: quippe ait Lia, cum eum peperit, *dedit Deus mercedem mihi, appellaviſque nomen ejus Issachar.*

Gen. 30.
v. 18.

Vers. 8. *Ex tribu Zabulon duodecim millia signati.*

Zabulon *habitaculum* significat: unde Lia, etiam hâc vice, inquit, *mecum erit, seu habitabit, maritus meus.* At sub finem Apocalypſis Joannes vidit Ecclesiam paratam, sicut sponsam ornatam viro suo; & *audivit vocem magnam de Throno dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus; & habitabit cum eis.*

Gen. 30.
v. 20.
Apoc. 21.
v. 23.

Ex vers. 8. *Ex tribu Ioseph duodecim millia signati.*

Gen. 49.

v. 22.

Gen. 37.

39. 41.

Ioseph augmentum suo nomine indicat : ad quod alludens Jacob ait, *filius accrescens Ioseph*. Et sanè, postquam iniquitate fratrum suorum, quos accusaverat apud patrem suum crimine pessimo, reductus est in servitutem ; & per calumniam trusus fuit in carcerem, miro modo exaltatus est, ac crevit dignitate, & gloriâ. Sic fideles, dum Ethnicorum, quos emendare peroptabant, opera flagitiosa redarguerent, odio habiti sunt ; servilibus notis mulctati ; falsis impetiti criminibus ; horrendos in carceres coniecti ; & quibusvis tormentorum generibus excruciat. Sed tandem mirâ Dei benignitate liberati sunt ab omnibus illis calamitatibus ; & ad gloriæ cumulum evecti.

Ex vers. 8. *Ex tribu Benjamin duodecim millia signati.*

Gen. 35.

v. 18.

Rachel Benjamin pariens, egrediente animâ præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni ; id est, *filius doloris mei* : pater verò appellavit eum Benjamin, id est, *filius dexteræ*. At non dubium est quin Christiani sint, & filii doloris, & filii dexteræ ; cum illos sancta mater Ecclesia potissimum tempore persecutionum, magnis doloribus pepererit ; eoque in partu enituerit virtus Omnipotentis Dei, ita ut queat dicere, *dexterâ Domini exaltavit me ; dexterâ Domini fecit virtutem*.

Ps. 117.

v. 16.

Explanato numero, nomine, & ordine Tribuum obsignatarum signo Dei vivi, superest ut reddam rationes cur Tribus Dan, & Ephraim non fuerint hîc recensitæ.

Declaravi sub nomine filiorum Israël obsignatos esse in frontibus Christianos, qui tempore persecutionis Christum non erubescerent, sed constanter confiterentur ; mallentque mori quàm illum negare, & blasphemare. Quippiam verò contrarium egit aliquis ex Tribu Dan in deserto.

Levit. 24.

v. 10. 11.

12. 13. 14.

23.

Ecce, inquit Scriptura, *egressus filius mulieris Israëlitis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israël, iurgatus est in castris cum viro Israëlita ; cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen : vocabatur autem mater ejus Sulamith, de tribu Dan ; miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus ; qui locutus est ad Moysen, dicens Educ : blasphemum extra castra ; & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus ; & lapidet eum populus universus : feceruntque filii Israël, sicut praeceperat Dominus Moysi.*

Cum igitur aliquis de Tribu Dan, & solus ex omnibus Tribubus Israëlitis, eò impietatis proruperit, ut Dominum blasphemaret ; ac propterea nec nomen illius impii expressum fuerit ob ejusce nefandi sceleris execrationem ; idcirco Tribus Dan inter alias Tribus signo Dei vivi obsignatas non recensetur, ut hinc intelligamus eos, qui Christum negabunt, ejusque nomen blasphemaverint, non computandos cum illis, qui Christum confitebuntur, ac glorificabunt.

Præterea,

Præterea, tribus Dan, sive *marcens ignavia*, sive *superbiâ tumens*, contempsit terram, quæ illi contigit ex sorte ultimâ, quam Josue cum Eleazaro summo Sacerdote misit coram Domino in Silo, ubi erat tunc Tabernaculum cum Arcâ. Quæsiuit autem postea tribus Dan aliam possessionem circa fines Sidoniorum, petito prius consilio cujusdam adolescentis Levitæ, qui temerè factus fuerat Sacerdos in domo Michæ; ibique erat impius cultor idoli. Denique, occupatâ præter fas Civitate Lais, & trucidatis ejus civibus, *posuerunt sibi sculptrile, & Ionatham filium Gersan filii Moysi, ac filios ejus Sacerdotes in tribu Dan usque ad diem captivitatis suæ; mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo.*

Josue 18.
v. 3.
C. 19. v. 40.
51.
Iudic.
c. 18.

Iudic.
18. v. 30.
31.

At ii, quos Apocalypsis recenset obsignatos signo Dei vivi, totis viribus contendunt, ut assequantur hereditatem Cœlestem, quam illis sorte, seu electione divinâ, secundum beneplacitum, & consilium Dei sibi notum Jesus Christus, verus Josue, ac verus Sacerdos præparavit; eamque hereditatem humili, ac grato animo, tanquam ex dono Dei, & gratiâ singulari sibi oblatam percipient. Plura sunt ad illius veritatis probationem, tum in Evangelio, tum in Epistolis Principum Apostolorum, argumenta.

Matth. 11.
v. 12.
Luc. 13.
v. 24.
ad Ephes.
1. v. 11, 12.
13. 14.
1. Petr. 1.
v. 3. 4.

Ulteriùs, qui obsignantur signo Dei vivi, hoc maximè sibi proponunt, ut cultum divinum propagent, & idololatriam aboleant; eruntque fide, & pietate suâ arctissimè conjuncti Ecclesiæ Catholicæ, quæ domus Dei est; & verum habet Christi Sacerdotium. Quapropter Tribus Dan judicata est indigna, quæ inter obsignatas sacro signo recenseretur, utpote quæ morum suorum antè relatâ pravitate impios, idololatrias, atque schismaticos significaret.

Iisdem fermè de causis Tribus Ephraim hocce Apocalypsis loco non est recensita. Postquam enim Tribus Israël terram sibi à Deo promissam fortitæ sunt, Michas de monte Ephraim primus fuit, qui idololatriam in domum suam invexit; & Levitam impio Sacerdotio initiavit.

Iudic.
17.

Adde quòd Sichem, quæ erat in tribu Ephraim, fuit caput regni schismatici, & impii decem tribuum, à regno domus Davidicæ, ex quâ Christus Dominus oriturus erat, separatarum; & colentium vitulos aureos à Jeroboamo constitutos.

3. Reg. 12.
à v. 25.

Eas ob rationes tribus Ephraim, & tribus Dan mihi videntur inter obsignatas signo Dei vivi non recensitæ.

Quàm infelix status illorum, quorum tanta est iniquitas, ut *deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur*! Secùs quàm felix genus electum, gens sancta, populus acquisitionis, quos Deus omnis gratiæ vocavit in aeternam suam gloriam in Christo Iesu! Quapropter, fratres, adhortatio est Principis Apostolorum, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando: sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri, & Salvatoris Iesu Christi.

Pl. 68.
v. 29.
1. Petr. 2.
v. 9.
C. 5. v. 10.
2. Petr. 1.
v. 10. 11.

EXPLANATIO XXIX.

Innumerabilis turba Sanctorum cum vestibus albis, & palmis, Deo & homini Christo agentium gratias, quas Angeli confirmant, à nono ad duodecimum versum Capitis septimi Apocalypsis.

VERS. 9. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum.

ψ. 10. Et clamabant voce magnâ, dicentes, salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.

ψ. 11. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & Seniorum, & quatuor Animalium, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.

ψ. 12. Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.

Verf. 9. *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis.*

Exod. 12.

v. 37. 38.

Num. 1.

v. 1. 45. 46.

47.

Num. 14.

1. 29.

SACRA Scriptura refert filiorum Israël de Ægypto egressa sexcenta ferè millia peditum virorum absque parvulis; sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis.

Primâ autem die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, numerati sunt à Moyse, & Aaron in deserto Sinai omnes filii Israël, à vigesimo anno, & suprâ, qui poterant ad bella procedere, exceptis Levitis; fueruntque sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

At illi omnes, præter Caleb, & Josue, mortui sunt in solitudine, quia increduli fuerunt, & rebelles Domino.

Post

Explanatio Historica. CAP. VII. 183

Postquam verò illi omnes bellatores obiere, recensiti sunt in campestribus Moab sexcenta millia, & mille septingenti triginta; ex eisque deinde selecta duodecim millia; mille scilicet ex unaquâque tribu ad pugnam contra Madianitas, seu Moabitas, quorum filia multos Israëlitas ad fornicationem, & idololatriam pellexerant.

Num. 26.
v. 51. 63.
64. 65.
C. 31.
C. 25.

Cum autem præfata duodecim millia victoriam de Madianitis reportassent insignem, Moyses jussu Domini divisit ex æquo prædam inter eos, qui pugnaverunt, egressique sunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem.

Num. 31.
v. 27.

Postmodum, sexcenta millia, & mille septingenti triginta bellatores, quos Moyses recensuerat, pervenerunt sub ducatu Josue ad terram promissam; eamque armis obtinuerunt. His peractis, congregati sunt omnes filii Israël in Silo; ibique fixerunt tabernaculum testimonii; & fuit eis terra subjecta; quam deinceps sorte diviserunt.

Num. 26. 3
v. 51.
Josue 3
c. 7. ad 13.
Josue 18.
v. 1.

Evoluto multo tempore, Josue plurimis verbis omnes tribus Israël adhortatus est, ut perseverarent in cultu Dei, qui illos sibi multis, & magnis beneficiis devinxerat.

Josue 24.

Responditque populus, absit à nobis ut relinquamus Dominum, & serviamus diis alienis. Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & Patres nostros de terrâ Egypti; fecitque videntibus nobis signa ingentia; & custodivit nos in omni viâ, per quam ambulavimus, & in omnibus populis, per quos transivimus; & ejecit universas gentes, Amorrhæam habitatorem terræ, quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Dominus Deus noster.

Josue 24.
v. 16. 17.
18.

Nec dubium est quin Israël, qui servivit Domino cunctis diebus Josue, celebraverit festum Tabernaculorum juxta præceptum Domini. A quinto decimo, inquit, die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus: die primo, & die octavo erit Sabbathum, id est, requies, sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrima, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & letabimini coram Domino Deo vestro.

Josue 24.
v. 31.
Levit. 23.
v. 39. 40.

Hæc, quæ in figurâ contigerunt populo Israëlitis, ostendit Dominus mirabiliter Sancto Joanni completa in populo Christiano. Etenim, postquam vidit duodecim millia, propter rationes à nobis relatas, duodecies multiplicata Sanctorum Martyrum, qui tanquam sacri milites signo Dei vivi signati sunt, & ex Christianis selecti præcipuè ad expugnandam, delendamque spiritali certamine Idololatriam toto orbe diffusam, perspexit innumerabiles alios Christianos ex omnibus nationibus, cognationibus, populis, & idiomatis collectos; fide, charitate, ac zelo Dei Sanctis Martyribus conjunctos; conspicuos sanctitate, qui præceptis Jesu Christi veri Josue obtemperantes, ad terram viventium, ac patriam Cœlestem sibi promissam pervenerunt; ibique post exantlatos in terrâ mortalium labores perpetuâ quiete, ac felicitate perfruuntur.

Festum quodque perenne agunt; & gratias immortales, paulò post declarandas, referunt Domino, quod illius ope superaverint infensissimos hostes;

V. 10.
hujus c. 7.
v. 15.

hostes ; ac propterea , uti etiam inferius patebit, æternam, & beatam illi Domino Deo suo , & Salvatori servitutem sunt exhibituri.

Ex v. 9. *Stantes ante Thronum.*

Pl. 121.

v. 2.

ad Heb. 8.

v. 2.

Iccirco , sicuti Israëlita Deum in tabernaculo adorantes , *stabant* facie obversa versùs Arcam , quæ quodammodò thronus Dei erat ; ita innumera-
rabiles ex omni natione Christiani , in Cœlum , tanquam in *tabernaculum*
verum, quod *fixit Dominus*, recepti , *stant* ante Cœlestem Divinæ Maje-
statis thronum , utpote Deum ipsi throno insidentem perpetuò co-
lentes.

Ex vers. 9. *Et in conspectu Agni.*

Christum quoque ut hominem , qui velut Agnus Dei pro illorum asserendâ libertate immolatus est , religiosè observant ; in eumque , sicut in authorem salutis suæ , oculos piâ , ac venerabundâ mente defixos nunquam non habent.

Ex vers. 9. *Amicti stolis albis.*

Induti sunt vestibus , quarum candor præfulgens significat eximiam anteactæ vitæ sanctitatem ; splendorem gloriæ , quâ decorantur ; & miram animi exultationem , quâ ex visu Divinitatis , & Humanitatis Christi perfunduntur.

Ex vers. 9. *Et palma in manibus eorum.*

S. Cypr.

l. 1. ep. 8.

Palmas præferunt , in signum victoriæ de hostibus Dei reportatæ. Quamvis enim reipsâ non fuerint donati martyrio ; nec inter tormenta propter Christum contra idololatriam dimicantes obierint : tamen *voluntas eis fuit integra* mortem potius perpeti , quàm Christum negare. *Ad coronam autem Dei promerendam sufficit ipsius testimonium solum* , qui *judicaturus est*, inquit sanctus Cyprianus. Quare suo modo participes sunt gloriæ martyrum ; quemadmodum jussu Domini multa Israëlitarum centena millia , quamvis ad bellum contra Madianitas non processerint ; tamen , quia parata erant ad illud , si imperata fuissent , progredi , participarunt prædæ à duodecim millibus selectis militibus de iisdem Madianitis latæ.

Palmas etiam gestant beati illi Christiani , quod & ipsi constantiâ fidei suæ , ac pietatis , cæterarumque virtutum , quibus præditi fuere , vicerunt superstitionem Ethnicorum ; eorumque terram quisque pro viribus suis ita subegit , ut unus , & verus Deus in eâ tandem , execratis idolis , coleretur.

v. 10. *Et clamabant voce magnâ , dicentes , Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.*

Hanc tantam sibi à Deo , & Domino nostro Jesu Christo collatam victoriam agnoscetes Sancti , Deum , & Dominum nostrum Jesum Christum , quantâ possunt elatione vocis, & animi gratitudine collaudant ; asseruntque , quod salutem ex inimicis consecuti sint, id non suis viribus, sed Divinæ potentiae , & Salvatoris benignitati referendum.

ψ. 11. *Et omnes Angeli, &c.*

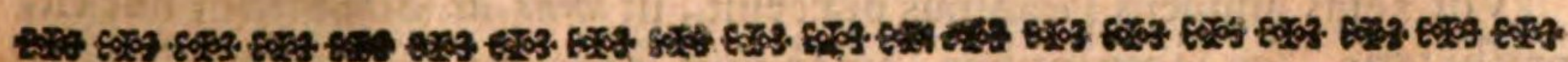
ψ. 12. *Dicentes, Amen.*

Omnes Angeli, qui stabant in circuitu throni, & Seniorum, & quatuor Animalium, uti jam explicatum est Apocalypsis capite quinto, assenserunt huic cantico laudis; vox enim Amen, quam dixere, assensum indicat; Deumque demissis vultibus, & prostratis animis humillimè adoraverunt.

Ex ψ. 12. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.

Subjungere ex ampliori charitate plura verba, quibus testati sunt æternam *benedictionem*, seu laudem, & *clairotatem*, sive gloriam, *venerationem*, & *gratiarum actionem* se efflagitare, & exhibere Christo Domino, & Deo nostro, quòd miris, & *sapientiâ* suâ dignis modis fideles sui cultores adjuverit; *potentiâ* suâ munierit; corroboraverit *fortitudine*; divinis virtutibus instruxerit; effecerit de hostibus suis victores; & ad triumphi decus perenne in Cælum evexerit. Laudant etiam præfatis verbis Deum omnes Angeli, quòd sibi vires, quibus auxilium Christianis ferrent, contulerit; ejusque gratiæ deputant, quòd eo mandante curam gesserint illorum, qui cum ipsis eum in secula seculorum collaudabunt.

Concludunt canticum suum hæc voce, *Amen*, quasi dicerent, ita est; sic affecti sumus erga Deum, quem impensè diligimus; nec invidemus Sanctorum hominum felicitati; sed illis toto animo gratulamur.

EXPLANATIO XXX.

Quâ singulares innumerabilium Sanctorum antea visorum dotes exponuntur à decimo tertio ad decimum septimum versum Capitis septimi Apocalypsis.

VERS. 13. Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi; hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? Et undè venerunt?

ψ. 14. Et dixi illi, Domine mi, tu scis: Et dixit mihi: hi sunt, qui venerunt de tribulatione magnâ; & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.

ψ. 15. Et ideò sunt ante thronum Dei, & serviunt ei die,

ac nocte in templo ejus; & qui sedet in throno, habitabit super illos.

ψ. 16. Non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos Sol, neque ullus æstus.

ψ. 17. Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

Verf. 13. *Et respondit unus de Senioribus.*

Luc. 1.
v. 26.

UM dicitur in Evangelio quodd Simeon responsum acceperat à Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini, nemo est, quem vox, responsum, non persuadeat Simeonem, Spiritu Sancto afflatum, enixis antea precibus petiisse adventum Salvatoris; atque postulasse, ut illum videret priusquam moreretur.

Ita, cum hic asseratur *unus de Senioribus respondisse* Joanni, debemus intelligere tacitam quandam Ioannis precationem, quâ significaret se percipere exactam notitiam innumerabilium Sanctorum vestibus candidis præfulgentium, qui ei apparuerant.

Malach. 2.
v. 7.

Votis ejus annuens Dominus præcepit, ut *unus de Senioribus*, hoc est, presbyteris, seu sacerdotibus, antea visis, petitioni illius responderet, ac satisfaceret: Quippe *labia Sacerdotis custodiunt scientiam; & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.*

Ex ψ. 13. *Et dixit mihi; Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & undè venerunt?*

Is verò Sacerdos cœlestis, nomine Christi percontatus est Joannem, tanquam Magister discipulum, quosnam putaret eos, quos intuebatur amictos stolis albis; & undè progressos illos arbitraretur.

ψ. 14. *Et dixi illi, Domine mi, tu scis.*

Poterat certè tantus Apostolus, & Evangelista, quid de illis sentiret, declarare: tamen ea fuit ejus humilitas, ac modestia, ut maluerit cogitationes suas, qualèscumque tandem essent, subicere scientiæ cœlestis illius Spiritus, à quo interrogabatur. Quamobrem dixit illi, *Domine mi, tu scis.* Quid necesse est meas conjecturas objicere? nihil ex illis tibi contulerim. Tuam, velim, effundas scientiam, quæ mihi multum est profutura.

Ex ψ. 14. *Et dixit mihi, hi sunt, qui venerunt de tribulatione magnâ.*

Antiqui Israëlitarum, non quidem illi, qui propter incredulitatem suam in deserto perierunt, sed ii, qui fideles Deo fuere, postquam multa perpessi sunt in solitudine, pervenerunt feliciter ad terram sibi à Deo promissam

missam ; in eâque bonis omnibus cumulati sunt. Novi autem Israëlitaë, seu Christiani , jam in Cœlum recepti , persecutiones gravissimas passi sunt ab Ethnicis. *Egentes , angustiati , afflicti , in solitudinibus per læpe errarunt ; in montibus , & speluncis , & cavernis terra vitam tribulationibus oppletam duxerunt ; & hi omnes testimonio fidei probati acceperunt repromissam sibi à Deo cœlestem felicitatem , sicuti fusiùs ista declarabimus ex monumentis historiæ Ecclesiasticæ , cum explanabimus versum sextum , & decimum quartum capitis duodecimi Apocalypsis.*

Ex v. 14. *Et laverunt stolas suas , & dealbaverunt eas in sanguine Agni.*

Jussit Dominus Moyse, & Aaron, ut sanguine vituli, & hirci immolatorum expiarentur , atque mundarentur ab omnibus peccatis suis filii Israël semel in anno ; eumque, qui occidisset hominem , vel occisum tetigisset , aspergendum aquâ , cui immixti erant cineres vacca immolata ; & pro peccato combusta, postquam ejus sanguine aspersa fuerant septem vicibus fores Tabernaculi. Lavabat quoque vestimenta sua , qui quovis modo immundus erat ex cadavere ; & sic purificatus postea castra intrabat.

Cùm verò lux veritatis umbras illas , & figuras legales discusserit, novi Israëlitaë, nempe Christiani innumerabiles , visi in Cœlo amicti stolis albis, tanquàm ornamento præclaro eximiæ puritatis illorum , dicuntur lavisse stolas suas , & dealbasse eas in sanguine Agni Dei , Jesu Christi, qui tollit peccatum mundi. Cùm enim nemo sit ex illis , quantum que nunc fulgeat sanctitate, qui non fuerit conceptus in peccato originali, Christus se ipsum tradidit pro eo , ut illum sanctificaret , mundans lavacro aque. Cùm etiam nullus sit ex illis , qui aliquando non admiserit peccata , vel mortifera , vel leviora , quoniam ea luxerunt , & emendarunt , sanguis Jesu Christi emundavit illos ab omni peccato. Et sanè, si sanguis hircorum , & taurorum , & cinis vitula aspersus inquinatos sanctificabat ad emundationem carnis : Quantò magis sanguis Christi , qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo , emundavit conscientiam illorum ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi ?

v. 15. *Et ideo sunt ante thronum Dei , & serviunt ei nocte ac die in templo ejus.*

Qui legales immunditias contraxerant , non sinebantur introire in tabernaculum , vel templum ; sed solis mundis , ac purificatis permittebatur accessus , & ingressus in locum illum Sanctum , ut stantes ibi , & faciem versùs Arcam Dei , quæ thronus Dei erat , obversam habentes, adorarent Divinam Majestatem. Eapropter, cùm innumerabiles Sancti qui apparuerunt in Cœlo , purissimi sint , utpote mundati sanguine Christi , stant ante thronum Cœlestem illius ut Dei ; eumque perpetuò contuentes , jugiter colunt ; atque impensissimâ charitate illi serviunt. Non est , inquit Augustinus , laboriosa , sed amabilis , & optanda servitus in Dei laudibus perpetuò assistere : dies quippe , & nox , non vicissitudinem temporis propriè , sed perpetuitatem tropicè significant. Nox enim non erit

ad Heb.
11. v. 37.
38. 39.

Levit. 16.
v. 18. 30.
34.
Num. 31.
v. 19.
C. 19. v. 3.
4. 9. 12.
Num. 31.
v. 24.

Joan. 1.
v. 29.
ad Eph. 5.
v. 25. 26.
1. Joan. 1.
v. 7. 8. 9.
ad Heb. 9.
v. 13. 14.

S. August.
de Sancti
ser. 11

illic ; sed dies una melior in atriis Christi super millia.

Ex vers. 15. *Et qui sedet in throno , habitabit super illos.*

Num. 9.
v. 15. 16.
Ps. 104.
v. 39.

Nè populus Israël per desertum oberrans , nimio ardore Solis adureretur in solo illo arenoso , & calenti , Dominus obumbravit eos nube interdiu ; atque , ut canit Psalter , *expandit nubem in protectionem eorum.* At Christus , qui , ut Deus *sedet in throno Cœlesti* , beatos illos , novos Israëlitas , Christianos ad sese assumptos in Cœlum benignitate suâ perpetuò proteget ; cooperiet ; fovebit ; ac juxta vim verbi græci *συνάγει* , figet tabernaculum super illos , ut cum eis habitet ; & in eis maneat , eosque undequaque muniat ; & gloriâ , & majestate suâ repleat. Siquidem ex Scripturâ , dùm *operuit nubes tabernaculum testimonii* , dicitur *gloria Domini implevisse illud ; & majestas Domini coruscasse.*

Vers. 16. *Non esurient , neque sitient amplius.*

Exod. 16.
Exod. 15.
v. 25.
C. 17. v. 6.
Num. 20.
v. 11.
Matth. 5.
v. 6.
Ps. 35. v. 9.

Esuriit quondam populus Israël in deserto : sed dux illorum Moyſes obtinuit eis à Deo manna ; eoque cibo aliti sunt quadraginta annis. Sitiit quoque ibidem ille populus : sed idem Dux impetravit ipsis dulcissimas , & copiosissimas aquas , ut sitim sedarent. Christiani etiam primis Ecclesiæ sæculis sanctitate conspicui , & persecutionem passi , *esurierunt , & sitierunt propter justitiam* ; sed cùm in Cœlis jam versentur , *non esurient , neque sitient amplius , saturati æternâ fruitione summi boni , & torrente voluptatis potati.*

Ex vers. 16. *Nec cadet super illos sol , neque ullus æstus.*

Quot, quantisque ardoribus solis, & furentium adversum se hostium ignibus expositi fuerint mediis in persecutionibus Christiani , quis nesciat ? Verùm , ubi Dominus ipsos in Cœlum recepit , eos sibi velut amicos tam arctè conjunxit, ut nihil umquam adversi perpeſſuri sint ; sed perenni tranquillitate fruuntur ; ipsosque amantissimus Salvator tantâ prosequetur benevolentia , & fovebit , ut omnes queant juxta Psalmistam mirâ cum exultatione Domino concinere , *transivimus per ignem ; & eduxisti nos in refrigerium.*

Ps. 65.
v. 12.

Vers. 17. *Quoniam Agnus , qui in medio throni est , reget illos.*

Christus , Agnus Dei , Dux Sanctorum , & pastor , ita reget illos in æternum , ut nihil illis *decriat* ; ita pascet , *πικρύνει* , ut abundè reficiantur , infusâ in ipsos intimè Essentiâ Divinâ , cujus perceptione *gustabunt quàm suavis est Dominus.*

Ps. 22. v. 1.
Ps. 33. v. 9.

Ex vers. 17. *Et deducet eos ad vitæ fontes aquarum.*

Psal. 35.
v. 10.
Jer. 2.
v. 13.

Apud te est fons vitæ , aiebat Domino Propheta Regius. Conquereretur autem Dominus per Ieremiam , quòd populus ejus dereliquisset eum *fontem aquæ vivæ ; & fodisset sibi cisternas dissipatas , quæ continere non valent aquas* , nimirum rejecto sanctissimo ejus cultu , qui illis perenniter prodesſet , & admissâ idololatriâ , quæ nonnisi perpetuas calamitates foret allatura. At Sancti , qui omni superstitione Ethnicâ despectâ , Christo constanter adhæsere , & unum Deum religiosissimè coluerunt , *hauservunt*

hauserunt in gaudio de fontibus Salvatoris aquas salientes in vitam aternam, quam in sese jugiter recipiunt, & perpetuò continent.

Ex vers. 17. *Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.*

Testatur Sacra Scriptura primos Israëlitæ flevisse in deserto, ex labore itineris, & propter vim hostium sibi imminentium: sed, cum ad terram sibi promissam, tantâ ubertate refertam, ut diceretur lacte, & melle manare, pervenerunt, tanto sunt gaudio perfusi, ut in hæc, aut his similia verba possent erumpere, *Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus letantes.*

Luxerunt etiam ex Christianis pii, & sancti, suum in terris exilium, & ingruentes sibi ex iniquis Ethnicorum persecutionibus qualvis calamitates. Verum in cœlestem patriam, omnium bonorum aggregatione perfectam, admissi, deliciis affluant; *Servi boni, & fideles intrant in gaudium Domini sui; sentiuntque quàm verum sit effatum amantissimi Salvatoris, Mundus gaudebit: vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium; & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Beati planè, qui luxerunt propter Christum, quoniam ipsi perenniter consolantur à Christo.*

Isai. 12.

v. 3.

Joan. 4.

v. 14.

Num. 11.

v. 1. 4.

c. 14. v. 1.

Pf. 125.

v. 3.

Matth. 25.

v. 21.

Joan. 16.

v. 20. 22.

Matth. 5.

v. 5.

EXPLANATIO XXXI.

In quâ post aperturam sigilli septimi cœleste silentium per mediam horam; septem Angelica tuba; suffitus Angelicus antè altare aureum; & ex prunis altaris holocaustorum ab Angelo in terram projectis tonitrua, & terra motus explicantur à primo ad sextum versum Capitis octavi Apocalypsis.

VERS. 1. Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in Cœlo quasi mediâ horâ.

ÿ. 2. Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei; & datæ sunt illis septem tubæ.

ÿ. 3. Et alius Angelus veniit; & stetit ante altare habens thuribulum aureum; & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.

- ψ. 4. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo.
- ψ. 5. Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris; & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræ motus magnus.
- ψ. 6. Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, præparaverunt se ut tubâ canerent.

Vers. 1. Et cùm aperuisset sigillum septimum, factum est silentium.

Isai. 1. v. 2.

OELESTIS illius silentii causam non absimilem puto ei, quam Isaias his verbis profert, *audite Cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est*: Quippe Dominus signis libro Cœlesti notatis, ac sub hoc ejus sigillo septimo contentis, tanquàm totidem verbis conscriptis, expressit quid sentiat; quid velit; quid decernat; quid efficiat: ea autem attentis auribus, & religioso silencio à Cœlestibus sunt audienda, & percipienda.

Ex vers. 1. *Quasi mediâ horâ.*

Deuter.

30. à v. 1.
ad 10.

Jusserat Deus populo suo, si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus, & majorem, quàm tu habeas, adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terrâ Egypti. Appropinquante autem jam pralio, stabit Sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum: Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, nè formidatis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est; & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

Duces quoque per singulas turmas, audiente exercitu proclamabunt, Quis est homo, qui edificavit domum novam? Quis est homo, qui plantavit vineam? Quis est homo, qui despondit uxorem? Quis est homo formidolosus? præter alia, quæ fusiùs ibidem dicuntur, vadat, & revertatur in domum suam.

Cumque siluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos præparabit.

At, posteaquàm capite præcedenti descripti sunt sub numero mystico Sancti Martyres, & obsignati signo Dei vivi, tanquàm sacri milites, fide, & patientiâ suâ adversus Ethnicos decertaturi, ipsorum ad pugnam illam spiritalem præparatio proxima designatur silentio, præparationem antiquorum Israëlitarum ad certamen imminens indicante. Etenim dicitur factum fuisse silentium in Cœlo quasi mediâ horâ, ut inde significetur Christum Dominum tanquam Sacerdotem adhortatum fuisse sacros illos milites suos ad excutiendum à se ipsis omnem pavorem, tametsi multò plu-
res

res habeant adversum se infideles; siquidem Deus, quem sanctissimè colunt, quique eripuit eos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, eruet illos à tot, tamque infensis hostibus.

ad Col. 1.
v. 13.

Quin etiam Christus Dominus, ut dux sacri sui exercitus, proclamavit eos, qui amore divitiarum, vel voluptatum tenerentur, aut qui mortem timerent, non esse dignos in castris illius spiritualibus militare. Si quis, inquit, venit ad me; & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Ac denique, Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

Luc. 14.
v. 26. 33.
Matth. 10.
v. 28.

Christo autem Domino, tum ut Sacerdote, tum ut Duce, concionem habente ad sacros suos milites, necesse est illos conticuisse; finitæque ipsius exhortatione decuit cunctum ejus exercitum ad prælium accingi in silentio ex veneratione, & obedientiâ erga Christum.

Verf. 2. Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei; & data sunt illis septem tubæ.

Libro Numerorum præcipitur Israëlitis, si exieritis ad bellum de terrâ vestrâ contra hostes, qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis; & erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum.

Num. 10.
v. 9.

Præterea legimus quodd, cum esset Iosue in agro urbis Iericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium; perrexitque ad eum, & ait, Noster es, an adversariorum? Qui respondit, Nequaquam: sed sum Princeps exercitus Domini; & nunc venio.

Josue 5.
v. 13. 14.

Paulò post jubente Domino præcepit Josuë, ut ad evertendam urbem Jericho septem sacerdotes clangentes tubis, & armatus exercitus incederent ante Arcam Domini; reliquis autem populus eam sequeretur silens. Non clamabitis, inquit, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies, in quo dicam vobis, clamate, & vociferamini. Sic factum est sex diebus, quibus dictam urbem circuierunt semel quovis die: septimo autem circuierunt illam sexies, silentes adhuc populi; & Sacerdotes clangentes tubis. Sed septimo circuitu dixit Iosue ad omnem Israël, vociferamini, tradidit enim vobis Dominus Civitatem. Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, muri illicò corruerunt; & ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat; ceperuntque Civitatem; eamque succenderunt.

Josue 6. 6.

Pari modo Christus Dominus Ethnicam superstitionem, impietate urbis Jericuntinæ præfiguratam, deleturus, ac imperium falsis diis addictum subacturus, revelavit Dilecto Discipulo silentium Cœlestè, nec non septem Angelos, qui clangerent septem tubis; ita ut, dum aliquis ex sex illis Angelis clanget buccinâ, alii Angeli, & ex Christianis Sancti, cœlestem exercitum componentes, sacrum silentium observabunt.

Apoc. c. 8.
& 9.

Cum

Apoc. 11.
v. 15.

Cùm verò Septimus Angelus tubâ canet, fient magna voces in Cœlo; tuncque ruet impietas pagana; & regnum huius mundi fiet regnum Domini Dei nostri, & Christi ejus, quemadmodum Apocalypsis undecimo capite fusiùs declarabitur. Quamobrem, uti ait alter Angelus capite decimo, in diebus vocis septimi Angeli consummabitur *Mysterium Dei*, sicut evangelizavit per servos suos *Prophetas*: Quippe tunc temporis excidium impietatis Ethnicæ, ruinâ Civitatis Jericuntinæ præsignificatum, prorsus complebitur; & populus Christianus possidebit terras à gentilibus antè occupatas; non secus ac eversâ urbe Jericuntinâ populus Israëliticus terram Chananæorum sibi addixit.

¶ 3. Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens *thuribulum aureum*; & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus *Sanctorum omnium* super altare aureum, quod est ante thronum Dei.

Exod. 30.

v. 7. 8.

ad Heb. 9.

v. 4.

Exod. 40.

v. 5. 24.

Luc. 1. v. 5.

9. 10. 11. 13.

In veteri lege, mane & vespere Sacerdos in thuribulo aureo adolebat thymiana supra altare aureum, quod erat, interposito tamen velo, ante Arcam Dei; tuncque precabatur Deum tacitus; offerebatque orationes populi, extra partem Tabernaculi Sacerdotalem rogantis in silentio Divinam Majestatem, quæ omnia, etiam secreta cordis, novit. Juxta hunc ritum dicitur apud Lucam Zacharias Sacerdos ingressus in templum Domini, ut incensum poneret; & quod omnis multitudo populi erat orans foris horâ incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi; & ait ad illum Angelus, exaudita est deprecatio tua. Habacuc verò silentium tempore precatationis illius, & incensationis subindicans, ait: Dominus in templo Sancto suo; silent à facie ejus omnis terrâ; & Psalmista, tibi silentium laus, Deus, in Sion.

Habac. 2.

v. 20.

Pf. 64. v. 2.

juxta vers.

Hier. ex

Hebr.

Cùm igitur ex profundâ veneratione Divinæ Majestatis, tum ineffabilis, tum omnia scientis, Sacerdos, & populus antiquus Deum precaretur in silentio tempore incensationis quotidianæ super altare aureum ante Arcam Domini, quæ veluti thronus Dei erat sedentis super Cherubim, indicitur silentium in Cœlo quasi mediâ horâ, tempore nimirum, quo exhibetur unus Angelus, tanquàm Cœlestis Sacerdos, & Minister Divinæ Majestatis, super altare aureum, quod erat ante Cœlestem thronum Dei, adolere in thuribulo aureo incensa multa, de orationibus Sanctorum omnium confecta.

¶ 4. Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.

Pf. 140.

v. 2.

Certè Psalmista Deum rogans, aiebat, dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo; elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Angelus autem pias, & divino ferventes spiritu orationes fidelium offert Divinæ Majestati, quemadmodum aiebat Raphaël Tobiae, quando orabas cum lacrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. Sicuti enim Sacerdos, utpote sanctior populo, ejusdem populi precatationes Deo præsentabat; sic Angelus, tantâ sanctitate pollens, ut jam non possit peccare, fidelium,

quis

qui, quandiu in terris degunt, nonnihil peccant, orationes Majestati offert Divinæ. Adde quodd Angelus, fideles tutelæ suæ commissos curant maximopere; necnon vehementissimè peroptant Regnum Dei, & sanctificationem nominis ejus toto orbe terrarum, eversâ falsorum Deorum impietate. Quapropter non mirum est, si Angelus ardentissimo Dei zelo succensus, ferventissimas fidelium orationes Deo pro illorum salute, & ipsius gloriâ offerat.

Verf. 5. *Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris; & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terre motus magnus.*

Cum primum Aaron obtulit hircum pro peccato, & vitulum, & agnum anniculos in holocaustum, bovem, & arietem pro pacificis, egres-
sus ignis à Domino devoravit holocaustum, & adipēs, qui erant super
altare: præcepit autem Dominus, ut curâ Sacerdotis ignis in altari
semper arderet; essetque perpetuus; nec umquàm deficeret. Sacerdos verò
hauriens ignem de illo altari holocaustorum in thuribulo, mittebat thymia-
ma; illudque adolebat super altare aureum, quod erat contra velum
ante Arcam.

Levit. 9.
v. 3. 4. 24.
Levit. 6.
v. 12. 13.
Num. 16.
v. 46.
Exod. 30.
v. 6. 7.

Quamobrem Angelus, qui tertio, & quarto versu dictus est expressis verbis dedisse thuribulo aureo super altare aureum ante thronum Dei incensa multa de orationibus sanctorum, ita ut fumus illorum incensorum ascenderit; cum non potuisset thymiamata illa adolere, nisi prius ignem sumpsisset in thuribulo, dicitur nunc, ut nihil deesset sacrorum rituum narrationi, acceptum thuribulum implese de igne altaris, nempe de prunis ardentibus altaris holocaustorum, ut thymiamata illa deinde adoleret super altare aureum. Postquam autem adolevit illa incensa, misit, id est, projecit ex thuribulo residuas prunas in terram; undè facta sunt fulgura, & tonitrua, & terra motus magnus.

Indè verò significatur illa fulmina, eumque terræ motum ingentem adversus Infideles, terrenis dumtaxat addictos, & eorum, qui Deum Cœli sanctissimè colunt, persecutores, oriri, tum ex Dei zelo, qui in Martyrum, aliorumque Sanctorum omnium cordibus, velut in holocaustorum altari, semper ardet; tum ex calentibus Spiritu Dei orationibus, quas fundunt.

Mala quidem sibi propter Deum illata pertulerunt æquanimiter. Non se ipsos defenderunt; sed dederunt locum iræ: Reliquerunt vindictam Domino humiles, mansueti, patientes, silentes: at Dominus, qui & ipse visus est patiens, & silens, tandem intonuit; Cœlum, & terram movit; pœnasque suis adversariis, suorumque cultorum persecutoribus debitas retribuit.

ad Rom.
12. v. 19.

Cum vero terræ motum, qui Apocalypsis capite sexto fusè refertur, explicuerim de eo, qui sub Trajano Antiochiam, cujus Episcopus Ignatius passus erat Romæ tempore ejusdem Imperatoris, subvertit; arbitror hunc, de quo jam agitur, intelligendum, vel de terræ motu,

Hervens in Apocalypsim.

B b

quo,

Euseb. in quo, sicuti testatur Eusebius, *Nicomedia ruit, & Nicæna urbis plurima ever-*
 Chron. an. *sa sunt* sub Adriano Trajani successore; vel de illo terræ motu, quo, Ju-
 123. lius Capitolinus asserit *Rhodiorum, & Asia oppida concidisse temporibus*
 Jul. Ca- *Antonini Pii*, qui successit Adriano; vel de terræ motu, quo juxta
 pitol. in Chronicon Eusebii *Smyrna urbs Asia*, ubi Episcopus ejus Polycarpus
 Anton. Martyrium subierat, *ruit*; ad cuius instaurationem *decennialis tributorum*
 Pio. *immunitas data est* sub Marco Aurelio Antonino Adriani, & Antonini
 Euseb. in Chron. an. Pii successore.
 182.

Euseb. Hinc idem Marcus Aurelius Antoninus, qui & Philosophus appel-
 hist. l. 4. latus est, referente Eusebio, *scribens communi concilio Asia Ephesi con-*
 c. 12. *vocato*, inquit, *de terræ motibus, qui vel præterierunt, vel jam sunt,*
non alienum à ratione videtur vos commonefacere; quandoquidem cum
& adsint, animos dimittitis; & infelices vestri omnium casus in illorum,
nempe Christianorum, Religionem, tanquam eorundem causam trans-
fertis. At illi, cum tale quid eveniat, constantius, firmitusque Deo fidunt.
Vos autem toto illo tempore, Deum penitus ignorare; resque Sacras pror-
sus contemnere; & non solum cultus, qui soli Deo debetur, inscii esse, &
expertes; verum etiam eos, qui illum observant, & venerantur, gravi-
ter exagitare, & ad mortem usque insectari videmini.

Ista nonnullis, ut arbitror, possunt ad explicationem propositi terræ
 motus sufficere, præsertim cum sanctus Joannes non retulerit pecu-
 liares circumstantias, quibus certò dignosci, & secerni queat à pluri-
 bus aliis terræ motibus, qui variis temporibus deinceps evenere.

Verum, cum perpendo motum illum dici à sancto Joanne *Magnum*,
 adducor ut judicem fuisse magnum, vel intensivè, quoad vim vehe-
 mentem, quâ terra concussa est, & excussa; vel extensivè, quoad loca,
 quæ permeavit, & succussit; vel etiam utroque intensiōis, & exten-
 siōis modo.

Jul. Capi- At ex Julio Capitolino fuit terræ motus eò usque gravis, imperante
 tol. in Gordiano, ut Civitates etiam terræ hiatu deperirent. En vis intensa, &
 Gordiano extensa terræ motus, cum plures Civitates absorbeat.
 juniore
 tertio.

Ex historiâ quoque Trebellii Pollionis, sub Gallieno Imperatore,
 terræ motus gravissimus fuit, quo motu multa fabrica devorate sunt cum
 habitatoribus. Hinc patet vis intensa motus illius. Addit citatus author,
mota est & Roma; mota & Libya. Indè liquet quàm latè se extenderit
 ille terræ motus.

Verf. 6. *Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, preparave-*
runt se ut tubâ canerent.

Semper quidem parati sunt sancti Angeli, ut exequantur quidquid
 illis mandatum fuerit à Domino: sed, dùm ex ejus nutu advertunt ali-
 quid sibi mox faciendum, protinùs alacres, & totis viribus in id ferun-
 tur. Cum itaque septem illi Angeli conspiciant imminere tempus, quo
 quisque tubâ sibi traditâ clangat, eoque clangore terreantur, & ex-
 cidant Infideles, libenter se apparant ad hunc clangorem.

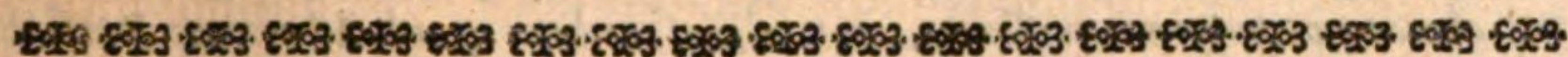
Interim

Explanatio Historica. CAP. VIII. 195

Interim Dei, & sanctorum Martyrum patientiam imitemur; ac demus operam totis viribus, inquit Lactantius, ut mereamur à Deo simul & ultionem passionis, & premium.

Simus etiam, ex Paulo, Spiritu ferventes: Domino servientes: spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes: multum enim valet deprecatio justis assidua.

Lactant.
Instit. l. 5.
c. 24.
ad Rom.
12. v. 11.
12.
Jac. 5.
v. 16.

EXPLANATIO XXXII.

Primam plagam Infidelibus, post clangorem primæ tubæ Angelicæ, inflictam exponens de legione Christianâ Fulminante nuncupatâ sub Marco Aurelio Antonino Philosopho, versus septimo Capitis octavi Apocalypsis.

VERS. 7. Et primus Angelus tubâ cecinit; & facta est grando, & ignis mista in sanguine; & missum est in terram; & tertia pars terræ combusta est; & tertia pars arborum concremata est; & omne fœnum viride combustum est.

EGIMUS in Exodo quòd extendit Moyses virgam in Cœlum, Exod. 9. & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia v. 23. 25. fulgura super terram Egypti; & grando, & ignis mista pariter ferebantur. Et percussit grando cuncta, quæ fuerunt in 26. agris, ab homine usque ad jumentum, cunctamque herbam agri; & omne lignum regionis confregit. Tantum in terrâ Gessen, ubi erant filii Israël, grando non cecidit.

Sic juxta revelationem factam Dilecto Discipulo, Dominus in gratiam servorum suorum ministerio Angelico grandinem, & ignem, quæ miscentur in sanguine percussorum illis plagis, immisit aliquando in terram, seu regionem quandam; & tertia pars terræ illius, hominum scilicet, & pecorum existentium tunc in agro, combusta est; & tertia pars arborum ejusdem loci concremata est; & omne fœnum viride ejusdem regionis combustum est. Hujusmodi autem grando igni commixta Christianis, qui ibidem erant, iisque, quorum partes tuebantur, nullatenus nocuit, sed mirum in modum favit.

Quandonam verò tam grande miraculum contigit? Arbitror tempore Marci Aurelii Antonini Philosophi, cum precata est Deum una ex illius Imperatoris legionibus Christiana, quæ ab eventu mirabili Fulminantis nomen pietate suâ insigni promeruit. Rem verbis Xiphilini, qui eam scripsit accuratè, referam.

Xiphilinus
in Marco
Antonino.
Philoso-
pho.

Cum, inquit, Romani interclusi essent à Quadis, & in tantas difficultates incurrissent, ut morbo, vulneribus, ardore solis, ac siti vexarentur; nec ob eas res pugnare possent, aut aliò secedere; ad Marcum Præfectus Prætorianorum venit nescientem in illo pralio quid consilii caperet, timen-temque toti exercitui; eique fertur dixisse, nihil esse, quod ii, qui Christiani nominantur, precibus impetrare non possint; esseque legionem unam in exercitu, hominum huius generis: Quà re cognitâ, Marcum ab iis petiisse, ut Deo suo supplicarent: Quod cum fecissent, Deum exaudisse eos subito; percussisseque hostes fulmine; ac Romanos pluviam recreasse. His rebus Marcum vehementer obstupescitum edicto Christianos honore affecisse; ipsamque legionem Fulminatricem appellasse.

Dion.
Apud X.
philinum.

Dion addit, Romanos, cum primum pluvia caderet, omnes suspexisse in Cælum; eamque in ora recepisse; deinde scutis, galeisque subjectis, inde sorbisse largiter; equisque ad bibendum dedisse.

Cumque barbari in ipsos impetum facerent, bibentes simul pugnasse; compluresque saucios sanguinem infusum in galeas simul cum aquâ absorbuisse.

Hi propterea gravia damna accepissent urgentibus hostibus, quod magnâ ex parte in bibendo erant occupati, nisi vehemens grando, compluraque fulmina in hostes cecidissent.

Itaque licebat videre in eodem loco aquam, ignemque simul de Cælo cadere; atque ob eam causam valere alios, & bibere; exurique alios, ac prorsus interire: non enim ignis attingebat Romanos: Quod si fortè interdum cum eis misceretur, exstinguebatur subito.

Neque imber juvabat barbaros; sed non secus inflammabat atque oleum; ita ut aquam requirerent pluviam perfusi; infligerentque sibi vulnera, quò ignem sanguine restinguerent.

Pars confugiebat ad Romanos, quasi illis tantummodò aqua salutaris esset; ita ut eorum Marcus etiam misertus sit.

His ex Xiphilino, & Dione relatis patet veritas Prophetarum verborum sancti Joannis.

Ex vers. 7. Et facta est grando, & ignis, mista in sanguine; & missum est in terram.

Quippe grando, & ignis, ad precem unius legionis Christianæ simul immittuntur à Deo in terram hostilem; miscenturque in sanguine; quandoquidem ex hostibus plurimi vulnera sibi infligunt; quò ignem sanguine suo restinguant.

Ex v. 7. Et tertia pars terræ combusta est.

Dicitur tertia pars terræ illius, in quam huiusmodi grando, & ignis ceciderunt

cecidērunt, *combusta* fuisse, quatenus tertia pars hominum, qui tunc in illâ terrâ pugnabant, exusta est. Romani enim, qui ex unâ parte ibi aderant, tuti fuerunt ab illo igne, qui ipsos *non attingebat*. En prima pars non combusta. Secunda verò fuit illæsa plurimorum *Quadorum*, qui *confugerunt ad Romanos*, ubi videbant aquam inesse salutarem; & quorum *misertus est Marcus Romanorum Imperator*. Tertia autem pars fuit aliorum *Quadorum*, qui præfato igne cœlesti *exusti sunt*, ac prorsus *interiere*.

Ex v.7. *Et tertia pars arborum concremata est.*

Nimirum pars illarum arborum, quæ erant eâ in parte terræ, ubi consistebant Quadi, qui exusti sunt, combusta fuit: alia verò pars arborum, quæ erant in locis, ubi stabant Romani, intacta est; ac etiam facile intelligi potest Deum servasse illæsam ab illo igne Cœlesti partem arborum terræ, in quâ constiterant Quadi illi, qui ad Romanos transiere.

Ex v.7. *Et omne fœnum viride combustum est.*

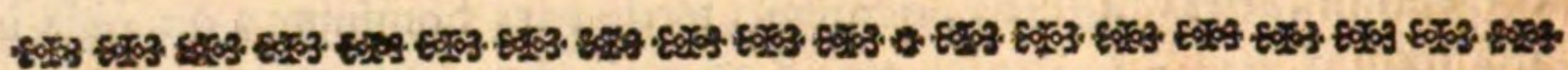
Id intelligendum puto de omni herbâ præfatæ illius partis terræ, ubi Quadi exusti sunt, & eorum arbores concrematæ; non verò de herbâ, quæ erat in duabus partibus Romanorum, & transfugarum *Quadorum*; alioquin ignis ille Cœlestis Romanos etiam, & hos transfugas cremasset, quod repugnat veritati historiæ à nobis relatæ.

Hæc fuit Christi in gratiam fervorum suorum victoria mirabilis de hostibus, quemadmodum Sacra Scriptura refert *Dominum misisse semel super adversarios Josue lapides magnos de Cœlo*; & *mortuos esse plures lapidibus grandinis*, quàm quos gladio percusserant filii Israël. Orante etiam *Samuele intonuit Dominus fragore magno super Philistiim*; & *exterruit eos*; & *caesi sunt à facie Israël*.

Josue 10.
v. 11.
1. Reg. 7.
v. 9. 10.

Ista Moysis, Josuevi, & Samuelis signa innovavit Dominus ad preces unius legionis Christianæ, ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia *contra Deum pugnare non est facile*. Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis persecutionem passi; & per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aquâ, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum.

Ecclic. 46.
v. 8.
Sap. 16.
v. 16. 17.

EXPLANATIO XXXIII.

Secunda plaga, ex secunda tuba Angelica clangore oborta, de Byzantii strage sub Severo Imperatore, versu octavo, & nono Capitis octavi Apocalypsis.

VERS. 8. Et secundus Angelus tubâ cecinit; & tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis.

ψ. 9. Et mortua est tertia pars creaturæ eorum, quæ habebant animas in mari; & tertia pars navium interiit.

Vers. 8. *Et secundus Angelus tubâ cecinit.*

EMO est in lectione Sacrarum Scripturarum tantisper versatus, qui nesciat Prophetas, tum majores, tum minores, prædixisse, non solum clades generales tribuum Israëlitarum, Assyriorum, Babyloniorum, aliorumque populorum, verum etiam excidia peculiaris quarundam urbium, Jerusalem, Ninives, Babylonis, Tyri, Damasci, aliarumque hujusmodi civitatum: Ea enim est Dei sapientia, ut omnia præsciat: ea justitia, ut nullum malum cuiquam flagitioso accidat, quod non infligat: Ea ipsius erga nonnullos sanctitate conspicuos charitas singularis, ut illis insigniora, quæ factururus est, cum sibi lubet, revelet. Hinc Amos Propheta inquit, *Si erit malum in Civitate, quod Dominus non fecerit? quia non facit Dominus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas.*

Amos 3.
v. 6. 7.

Juxta has sapientiæ, æquitatis, & charitatis divinæ rationes, Christus Dominus Dilecto Discipulo non tantum plagas, quas Imperio Romano dæmonibus addicto illaturus erat, sed etiam strages nonnullarum magnarum urbium ejusdem impietatis reorum futuras revelavit. Ex illarum autem urbium numero famosum fuit Byzantium; ejusque ruinam arbitror Beato Joanni præcognitam; & hanc secundâ plagâ, quæ post clangorem secundæ tubæ Angelicæ contigit, præsignificatam.

Id ut ostendam, quantum fas est ex luce historiæ cognitionem hujus Prophetiæ assequi, proferam primum, quâ potero brevitate, præcipua, quæ de situ, de ædificio, de obsidione, & de excidio præfatæ urbis nar-

ravit

ravit Xiphilinus Dionis abbreviator in Imperatore Severo. Postea autem propositos Apocalypsis versus, tametsi per obscuros, clarè, ni fallor, Deo dante, explicabo.

Itaque, ut primum exequar, Xiphilinus asserit Pescennino Nigro, qui cum Severo de Imperio dimicabat, à Severianis occiso, Severum Byzantios, qui Nigro faverant, oppugnasse.

Xiphili-
nus in Se-
vero.

Eorum urbs, inquit, sita in opportuno loco, propter Continentem, quam habet utrinque, & mare, quod medium intercedit, loci, Bosphorique naturâ, munitissima est. Nam cum adificata sit in edito loco, pertinet ad mare, quod veluti torrens fertur ex Ponto; & in extremam urbem labitur; flectiturque aliquâ ex parte ad dexteram, ubi sinum, & portum facit: Magnâ verò ex parte in Propontidem prope ipsam urbem, ac celerius multò defluit.

Habebat verò mœnia munitissima, quorum dorsum exterius extructum erat magnis, & quadratis lapidibus, tabulis inter se ex ære conjunctis; interiùs aggeribus, edificiisque ita fuerant munita, ut tantum unus murus firmissimus videretur, super quem ambulari poterat; opertusque erat, & ad custodiendum facilis. Aderant & magna turres adificata extrinsecus. Ingens quoque erat propugnaculum, atque altum è regione Continentis, ut facile eos, qui ipsum invaderent, arceret. Habebat etiam portus promontoria, in quibus erant alta turres, quæ hostibus navigationem difficilem efficerent. Sed Bosphorus in primis proderat Byzantiis, in cuius fluxum si navis semel venerit, ad terram appellat necesse est: Quæ res, ut est amicis gratissima, ita hostibus molestissima est.

Byzantiis fuerant naves quingente.

Trium autem annorum spatio obsidentur à cunctis ferè orbis terra exercitibus.

At postquam cibus usitatus eos defecit, comedere pelles animalium maceratas; quibus postea consumptis, magna pars navigat observatis procellis, ceterisque tempestatibus, ut eis nemo posset occurrere; idque faciunt, ut vel intereant; vel commeatum comparent. Tum verò magno impetu, & inopinato irruunt in agros, cunctaque eodem modo prædantur.

Qui remanserant in urbe, facinus gravissimum fecerunt; nam, ut fuere debilitati, cœperunt mutuò contra se converti; seque inter se comedere.

Dùm hæc ab aliis geruntur, pars, & quidem supra quàm ferendo essent, oneratas naves conscendit; solvitque exploratâ pariter magnâ tempestate: Quæ res tamen nihil eis proderat. Nam Romani, ut videbant eos pondere pressos, ita ut parum supra aquam extarent, contrà ferebantur; irruebantque in eos dispersos, ut ventus, & tempestas tulerat; ita ut nullo facto prælio navali, perpetuò eorum naves frangerent; earumque partem impellerent contis; partem rostris confringerent; nonnullas impetu suo subverterent. Illi, si maximè voluissent, nihil poterant efficere. Quòd si conabantur fugere, aut submergebantur, quòd ventus erat vehemens; aut capti ab hostibus interibant.

Hæc dùm intuerentur ii, qui erant in Urbe, Deos invocabant magnis editis clamoribus; idque faciebant in variis locis, ut quisque in id spectaculum incidere-
rat. Sed postquam omnes suos vident penitus interire, tum frequentes gemitu
complent

complent omnia, & lamentatione; ex eoque tempore, quod erat reliquum diei, noctemque totam flent, atque lamentantur. Tot enim erant tabulae fractarum navium, ut earum nonnullae in insulas, & in Asiam perferrentur, ex quibus illa gentes cladem Byzantium antea, quam eam audirent, cognoscerent.

Postero die multo major fuit calamitas: nam ubi tempestas cessavit, mare proximum Byzantio, mortuis, fractisque navibus, & sanguine refertum erat; atque horum partem in Continentem rejecerat.

Quibus perspectis rebus, accepta clades multo gravior est visa: Ita Byzantii inviti statim Urbis deditiorem faciunt.

Hac deditiione facta, Romani Byzantium milites, eosque omnes, qui Magistratum apud illos gerebant, occidunt. Severus autem Civitati abstulit libertatem; eamque privavit suis dignitatibus; fecitque tributariam, bonis Civium publicatis. Urbem, omnemque Regionem, quae erat sub ejus Urbis potestate, Perinthiis concessit. Hi Byzantio usi sunt ut vico; & à nullo injuria genere temperaverunt.

Quae quanquam jure facere quodammodo visus est Severus, tamen Byzantius magno dolori fuit, quod moenia urbis evertit, propterea quod gloriam privarentur ea, quam ex magnifica ipsorum ostentatione captabant. Idque cum faceret Severus, magnum praesidium Romanorum, arcemque contra barbaros Ponti, & Asia subvertit.

Ego quidem moenia ita diruta spectavi, ut si ea Barbari cepissent, non Romani; videramque ea, cum adhuc starent; eorumque sonitum, quem edunt, audiveram. In his septem turres, à portis Thraciis adificate, spectabant ad mare, quarum quidem reliquae per se vocales non sunt. Quod si quis in prima turri vocem emisisset, aut lapidem in eam coniecisset, tale erat in ea artificium, ac machina, ut is statim sonus ad secundam, indeque ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur.

Haec ex Dione Cassio Xiphilinus de Byzantii situ, moenibus, obsidione, & excidio sub Severo Imperatore; quae quidem me relaturum promiseram.

Nunc ex illis, quod etiam sponendi, veritatem Propheticae verborum Sancti Joannis de plagâ secundâ, quae ipsi post clangorem secundae tubae Angelicae revelata est, ostendam.

Ex v. 8. Et tanquam mons magnus.

Isai. 13.

v. 2.

Dan. 4.

v. 27.

Isaias praedicens Babylonis excidium, ait: Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum. Montem appellat Babylonem propter moenium ejus ingentem molem, & turrium altitudinem. Quâ de magnificentia Nabuchodonosor gloriabatur his verbis: Nonne haec est Babylon magna, quam ego adificavi in domum regni, in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei?

Sic Joannes, cum praedicat stragem Byzantii, urbis celeberrimae, quae ex Xiphilino magnum erat praesidium Romanorum, arxque fortissima, ex cujus moenium ostentatione magnificâ gloriam captabant ejus cives, considerat illam urbem tanquam montem: quippe sita erat in edito loco; & muri ejus

ejus, ut relatum est à citato authore, extructi erant magnis, & quadratis lapidibus, ita inter se connexis, ut tantum unus murus firmissimus videretur; aderantque ei turres magnæ. Ingens quoque ei erat propugnaculum, & altum è regione continentis; & portus promontoria turres habebant excelsas.

Quin etiam Septem illius turres insignes, quæ spectabant ad mare, tali artificio erant extructæ, ut si quis in primâ turri vocem emisisset, aut lapidem in eam coniecisset, is statim sonus ad secundam, indeque ad tertiam, & ad omnes deinceps perferretur; quemadmodum fieri solet in montibus, ubi unius editæ vocis echo multiplices, & sibi invicem succedentes audiuntur.

Eas igitur ob rationes Joannes Byzantium, ut olim Isaias Babylonem, nuncupavit montem, non quidem propriè, sed metaphoricè: Undè advertendum est ipsum non dixisse absolutè, & simpliciter, *Et mons*, quæ vox absque ullo addito visa fuisset fortassis aliquibus montem propriè dictum significare; sed dixisse, *Et tanquam mons*, quod vocabulum montis nomini conjunctum similitudinem dumtaxat montis indicat.

Ex v. 8. *Ignem ardens missus est in mare.*

Quia verò eversa sunt funditus mœnia magna, & ingens propugnaculum; destructæque penitus turres excelsæ, & insignes illius urbis magnæ, spectantes ad mare, quod non sine ignis ope peractum fuit, dicitur à Sancto Joanne illius eversionis præscio, quod tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare.

Ex v. 8. *Et facta est tertia pars maris sanguis.*

Etenim, uti vidimus ex Xiphilino, post cladem magnæ partis navium Byzantium, *Mare proximum Byzantio, mortuis, & sanguine refertum erat*: Joannes autem mare Byzantium distinxit in tres partes: prima fuit ea, quæ portum Byzantii efficiebat: secunda, quæ erat ultra portum, ei tamen propinqua; tertia, quæ erat remota, & in extremis finibus Byzantium, vel etiam ulteriùs porrecta. Ex illis tribus partibus maris una facta est sanguis, seu sanguinea, quia pars maris proxima portui Byzantii mortuis, & sanguine fuit referta.

Vers. 9. *Et mortua est tertia pars creature eorum, quæ habebant animas in mari.*

Recolendum est ex Xiphilino Byzantios, postquam in obsidione cibus usitatus eos defecit, distinctos fuisse in tres partes.

Prima, &, ut ait præfatus author, *magna pars navigat, observatis procellis, ut eis nemo possit occurrere, idque faciunt, ut vel intereant; vel comeatum comparent. Tum verò magno impetu, & inopinato irruunt in agros; cunctaque eodem modo prædantur.*

Secunda pars tunc aliquandiu remanet in urbe; & ex iis multi, fame eos perurgente, contrà se mutuò convertuntur; seque inter se comedunt. Dùm hæc ab illis geruntur,

Tertia pars, & quidem suprâ quàm ferendo essent, oneratas naves conscendit; solvitque exploratâ pariter magnâ tempestate. Hi autem omnes, vel

Hervens in Apocalypsim.

C c

submersi.

submersi, vel capti ab hostibus interierunt; sicque verum est quod mortua est tertia pars creature eorum, qua habebant animas in mari, cum tertia pars illa Byzantium, qui ante obsidionem suam victum, animæ suæ, seu vitæ tuendæ necessarium, præcipuè ex navigatione maris sibi comparabant, interiit modo, quem retuli ex Xiphilino.

Ex vers. 9. *Et tertia pars navium interiit.*

Quippe prima pars navium, quas conscenderunt Byzantii, qui postmodum prædati sunt agros, incolumis fuit.

Altera verò pars, quæ deinde solvit à portu, vel Romanorum impetu, vel vi tempestatis quassata est.

Attamen non dubium est quia, dum illa pars infelix solvit à portu, quædam aliæ naves superfuerint in portu ad subventiones necessarias Magistratum, militum, & aliorum Civium, qui, referente Xiphilino, remansere tunc in urbe.

Quapropter juxta illam evidentem distinctionem navium Byzantium in tres partes, liquet unam tertiam partem illarum navium cum illis hominibus, qui ipsas conscenderant, interiisse tempore obsidionis; cum duæ aliæ partes navium fuerint incolumes; videlicet una, quæ soluta à portu agros prædata est; altera autem, quæ superstes fuit in portu usque ad diem, quo Byzantium sese Romanis dedit.

Nihilominus Urbs illa maritima, dives, & incluta, quæ usque ad quingentas naves habebat, & obsidionem ab Imperatore Romano triennem sustinuit, tandem extremam cladem perpeffa est.

Isai. 23.
v. 1. 8. 9.

Unde ei attribui potest quod Isaias dixit de Tyro, cujus excidium prædicebat; *Ullate, inquit, naves maris, quia vastata est domus, unde venire consueverant. Quis cogitavit hoc super quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institores ejus incluti terra? Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloria; & ad ignominiam deduceret inclutos terra.*

Tertull.
ad Scapu-
lam.

Ita sanè ex divinæ justitiæ decreto Byzantium excisum est, quod urbs illa Christianos Dei Cultores persecuta fuerat; siquidem, referente Tertulliano, *Cæcilius Capella Præses, in illo exitu Byzantino, Christiani, gaudete, exclamavit, tanquam existimans ipsis esse gaudendum, quod urbs, quæ illos voluisset delere, fuisset ipsa deleta.*

EXPLANATIO XXXIV.

Tertiam plagam ex sonitu tertiæ tubæ Angelicæ inflictam referens ad tempora, tum Antonini Pii, tum Gallieni Imperatorum, versu decimo, & undecimo Capitis octavi Apocalypsis.

VERS. 10. Et tertius Angelus tubâ cecinit; & cecidit de Cœlo stella magna, ardens tanquam facula; & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

ψ. II. Et nomen stellæ dicitur absinthium; & facta est tertia pars aquarum in absinthium; & multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt.

Vers. 10. *Et tertius Angelus tubâ cecinit.*

INTER adversa, quæ Julius Capitolius refert temporibus Antonini Pii evenisse, hæc recenset: *Roma incendium trecentas quadraginta insulas, vel domos absumpsit; & Narbonensis civitas, & Antiochense oppidum, & Carthaginense forum arsit. Fuit & inundatio Tyberis; apparuit & stella crinita.*

Jul. Capit.
tol. in
Anton.
Pio.

Ex vers. 10. *Et cecidit de Cœlo stella magna ardens tanquam facula.*

Norunt Physici unum ex Meteoris appellari stellam cadentem, quæ ex exhalationibus subito accensis in aëre, ac protensis, & deorsum vergentibus constat; ardetque aliquantisper velut facula. Non absimilem fortassis quispiam putaret à Sancto Joanne visam *stellam, de Cœlo cadentem, ardentem tanquam faculam, magnam tamen, & insuetam, utpote quæ magnos, & insolitos effectus esset, vel productura, vel significatura.* Verùm satius duco intelligere *stellam crinitam*, quæ tempore Antonini Pii apparuit, à Beato Joanne prævisam: Revera enim juxta consensum omnium Astronomorum, qui ab aliquot sæculis fulserunt, talis Cometa est corpus cœleste micans, ideòque stella; & stella plerumque multò altior stellis, quas vocant planetas, ut probant ex paralaxi.

Talis etiam *stella*, quæ dicitur Cometa, tanquam globus ingens de

Cælo superiori, quod jam ab omnibus fermè Astronomis fluidum censetur, cadit, ut in conspectum hominum veniat, sicuti Renatus Cartesius, quem nostra Gallia peperit, ingeniosè effingit; & assentiuntur plerique novi Astronomi.

Magna quoque est huiusmodi stella, tum ex ingenti corporis illius mole, tum propter permagnum tractum lucis, quam longè, latèque spargit.

Denique, ardere videtur *tanquam facula*, dum radios, quos à sole copiosè recipit, præ densitate suâ vehementer reflectit.

Ex vers. 10. *Et cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.*

Stella illa cecidit, non quidem corpore suo in flumina, quasi in eis re ipsa fuerit immersa; sed dicitur in illa cecidisse vi suâ, vel significatione, quod vel effecerit, vel significaverit effectus insuetos in fluminibus, & in fontibus producendos; quemadmodum Apocalypsis capite septimo dicitur, quod *non cadet super illos Sol, neque æstus*: non quod umquam ipse Sol corpore suo decidat in homines; sed quia vim suam ardentem in illos exerit: undè Isaias similem sententiam reddit his verbis, *non percutiet eos æstus, & Sol.*

Ex vers. 10. *In tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.*

Ut autem percipiamus quo sensu stella illa dicitur *in tertiam*, potiùs quàm in aliam *partem fluminum, & in fontes aquarum* cecidisse, adnotandum est aquas dividi in duo genera: aliæ enim sunt salæ, & minimè potabiles, quales maritimæ: aliæ dulces, ac potabiles. Harum verò aliæ sunt palàm aëri expositæ, quales fluminum, & fontium: aliæ obtectæ; eæque in duo genera possunt distribui, nimirum in eas, quæ dudum collectæ in cisternis domesticis asservantur; aliæ, quæ per meatus subterraneos, seu aquæductus cameratos fluunt.

In regionibus calidis, & æstuantibus frequens est cisternarum usus; & nemo est, qui nesciat aquæductus plurimos fuisse tempore Imperii Romani, magnis impensis, & mirâ arte per longa terrarum spatia cameratos, & obtectos.

Talium aquæductuum monimenta præclara videre est adhuc in Galliâ ad Pontem Gardi aliquot leucis à Nemauso; item aliquot leucis ab Arelate, & prope Forojulium, ut alios omittam. Imitati sunt antiquorum Romanorum magnificentiam Reges nostri Christianissimi in aquæductu, qui ex Arculio aquas copiosas, pellucas, & salubres per fornices subterraneos Lutetiam Parisiorum ad insigniora palatia, & loca celebriora defert. Sed ad id, undè progressus sum, & nonnihil digressus, revertor.

Cum igitur ex prænotatis tres sint veluti partes aquarum dulcium, ac potabilium; una earum, quæ palàm patent, sicuti fluminum, ac fontium; duæ autem aliæ partes aquarum obtectæ sint, una immobilis in cisternis; altera per aquæductus supernè fornicatos delata; Sanctus Joannes asserit *Stellam ardentem tanquam faculam cecidisse in tertiam partem aquarum,*

Apoc. 7.
v. 16.
Isai. 49.
v. 10.

rum, scilicet quæ est dulcium, & potabilem; ac *flumina*, & *fontes* comprehendit; non autem in alias duas aquarum dulcium partes, quæ sunt cisternarum, & aquæductuum camerarum; quia hæc duo aquarum genera erant in cisternis, & in aquæductibus obiecta.

Versu 11. *Et nomen stella dicitur absinthium.*

Stella illa crinita nuncupatur *Absinthium* ex aquarum amaritudine, quam, Deo omnium Creatore, & Domino ita statuente, vel significavit futuram; vel etiam produxit: ardore enim ejus insolito, aliisque causis conjunctis, magna vaporum insalubrium, lethiferarumque exhalationum copia sursum potuit evehi; eaque postmodum in imbres malignos laxata multos fontes patentes, & nonnulla flumina corrumpere.

Ex vers. 11. *Et facta est tertia pars aquarum in absinthium.*

Nempe *aquarum* dulcium, & potabilem *tertia pars*, quæ fontes aëri expositos, & flumina comprehendit, amaritudinem contraxit ex præfatis imbribus malignis, quos prædictus Cometa, vel produxit, vel significavit.

Cum etiam Julius Capitolinus apparitionem stellæ illius crinitæ referat cum incendio Romano, & inundatione Tyberis, facile intelligi potest tam ingens incendium, quod trecentas quadraginta insulas absumpsit, in flumen illud Romanum, & in fontes, ac canales patentes immisisse plurimum fuliginis, & cineris, ex cujus permixtione illæ aquæ factæ sunt amaræ, & noxiæ.

Simile aliquid evenire potuit ex Narbonensi, Antiochensi, & Carthaginensi conflagratione, quam idem historiographus narrat simul cum incendio Romano.

Tyberis autem inundatio, quæ tunc temporis contigit, haud dubiè lutulentas, & insalubres aquas emisit.

Stella verò crinita, seu Cometa illius aquarum corruptionis cœleste signum fuit; vel etiam aliquatenus causa potestate Dei, qui creaturis suis, ut sibi lubet, in pœnam flagitiosorum hominum utitur.

Ex vers. 11. *Et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amara facta sunt.*

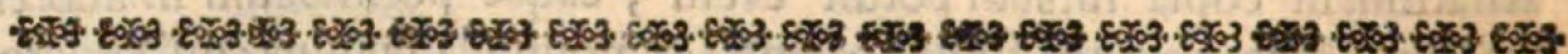
Cum multi, bibendis aquis, quando dulces erant, assueti, ex illis propter sitim ipsos perurgentem potarent; easque ad alios vitæ usus necessarios assumerent, dum in amaritudinem lethiferam erant conversæ, interierunt.

Hactenus tertiæ tubæ Angelicæ plagam explicui relatam ad tempus Antonini Pii; nunc paucis illam refero ad imperium Gallieni: illo enim imperante, inquit Trebellius Pollio, *maria multas urbes occupavit; & pestilentia tanta extiterat vel Roma, vel in Achaïcis urbibus, ut uno die quinque millia hominum pari morbo perirent.* Treb. Pollio de Galieno.

Quis inde non videat aquas præfatarum urbium in amaritudinem lethiferam facile conversas; ex earumque potu, aliove usu, & effectum multos interiisse?

Exod. 1.
v. 22. c. 7.
v. 18.

Sicuti verò inter plagas, quibus olim Deus mulctavit Ægyptios, una fuit, quòd Nilum, in quem projecerant pueros Hebræorum, ita infecit, ut affligerentur bibentes aquam illius fluminis: sic Dominus iustus iudex in tantam amaritudinem convertit fluviorum, & fontium aquas, ut multi Ethnici ex illarum potu mortui sint, propterea quòd nonnunquam Christianos suffocarunt in aquis; vel etiam, postquam illorum corpora exussere, sacros eorum cineres, nè in honore haberentur à fidelibus, projicere in flumina, quemadmodum pluribus historiæ Ecclesiasticæ monumentis patet.

EXPLANATIO XXXV.

Quâ solis, luna, & siderum obscuritas insueta, ex clangore quarta tubæ Angelicæ exorta, refertur ad tempus Gallieni Imperatoris; redduntur etiam rationes, ob quas alter Angelus, sub specie aquilæ apparens, graviter impiis comminetur, duobus ultimis versibus Capitis octavi Apocalypsis.

VERS. 12. Et quartus Angelus tubâ cecinit; & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunæ, & tertia pars stellarum; ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter.

ψ. 13. Et vidi, & audiui vocem unius aquilæ volantis per medium Cœli, dicentis voce magnâ, Væ, væ, væ habitantibus in terrâ de cæteris vocibus trium Angelorum, qui erant tubâ canituri.

Vers. 12. Et quartus Angelus tubâ cecinit, & percussa est pars solis, &c. & luna, &c. & stellarum, ita ut obscuraretur pars eorum.

Exod. 10.
v. 22.
Sapient.
17. v. 20.

NOTUM est Deum Moyſis ministerio Ægyptios affecisse densissimâ caligine in pœnam malitiæ; & cæcitatæ cordis illorum. Ita Christus Dominus sui ipsius, & suorum æquissimus vindex, aliquando præter rerum naturæ ordinem obscuravit solem, lunam, & stellas, ut ex illorum siderum insueto defectu

fectu argueret Ethnicos, quòd sidera illa adorarent tanquam Deos, cum *Deus sit lux, in quo tenebra non sunt ulla*; quòdve oculos mentis suæ perversissimè clauderent, nè sincerum, & salubre lumen Evangelii reciperent; ac etiam cupiditatibus suis obcæcati pios, & sanctos illius cultores persequerentur.

1. Ioan. 1.
v. 5.

Ex v. 12. Et percussa est tertia pars solis, & tertia pars lune, & tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis.

Eam autem obscuritatem sideribus obductam puto tempore Gallieni: ait enim Trebellius Pollio, tunc temporis fuisse tenebras per multos dies; quod quidem refert tanquam quid valdè insuetum, & horrendum inter alia portenta horribilia, quæ ibidem recenset.

Trebellius
Pollio de
Gallicno.

Quare si illos multos dies intelligamus dies naturales, quæ completuntur integram revolutionem solis ab ortu ejus ad alium ipsius ortum, & comprehendunt diem civilem ab ortu solis ad occasum, & noctem ab occasu solis ad ejus ortum sequentem, quemadmodum Scriptura creationem omnium narrans inquit, *factum est vespere & mane dies unus*, & sic de aliis, diem indicans à mane ad vespem, & à vespere ad mane; si, inquam, illos multos dies præter consuetudinem tenebrosos, de quibus Trebellius loquitur, intelligamus dies naturales, facile erit colligere solem obscuratum fuisse modo insolito diu; lunam autem, & stellas noctu caliginem insuetam passas fuisse: ita ut juxta revelationem iaditam divinitus Beato Joanni lux siderum illorum tertiâ parte cursus eorundem astrorum super hemisphærium obscuraretur. Indè fiebat ut *diei non luceret pars tertia, & noctis similiter*, hoc est pars tertia diei antea lucentis, & tertia pars noctis prius lucidæ, tota postmodum tenebris densissimis esset obsita. Quod profectò præter naturam erat, & horrendum, præsertim, cum ex Trebellio *tenebra illa per multos dies grassarentur*.

Gen. 1. v. 5.

Crediderim autem Deum, qui cuncta sapientissimè administrat, & plagas justâ cum ratione peccatoribus infligit, idcirco tertiam partem siderum obscurasse, & tertiam partem aquarum, uti antè vidimus, corripuisse, quòd Ethnici, qui illis plagis affecti sunt, Christianos, qui tertiam hominum partem efficiunt, impiè, & dirissimè vexaverint.

Etenim postquam Zacharias Propheta locutus est de plagis, quibus Christus Dominus confossus fuit, addit: *Et erunt in omni terrâ, dicit Dominus; partes dua in eâ dispergentur, & deficient; & tertia pars relinquetur in eâ; & ducam tertiam partem per ignem, & uram eos, sicut uritur argentum; & probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum; & ego exaudiam eum. Dicam, populus meus es; & ipse dicet, Dominus Deus meus.*

Zachar.
13. v. 7. 8. 9.

Sic juxta præfatum Prophetam terra dividitur in tres partes hominum: Duæ primæ sunt Judæorum, atque Ethnicorum: tertia verò Christianorum. Judæi dispergentur; Ethnici verò tandem deficient; sed Christiani

Christiani superstites erunt, ac prævalebunt; ita tamen ut prius exquisitis tormentis probetur virtus illorum; ac, quemadmodum loquitur Apostolorum Princeps, *probatio fidei illorum multò pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem in revelatione Iesu Christi.* Sanè ex illis tribus generibus hominum, soli Christiani Deum, ut par est, colunt; ideòque illi soli sunt *populus Dei*, quandoquidem Ethnici falsos Deos adorarent; Judæi autem unigenitum Dei Filium respuant.

1. Petr. 1.
v. 7.

Vers. 13. *Et vidi, & audiui vocem unius aquilæ volantis per medium Cœli, dicentis voce magnâ, Va, va, va habitantibus in terrâ de cæteris vocibus trium Angelorum, qui erant tubâ canituri.*

Matth. 24.
v. 8.
Luc. 21.
v. 9.

Quatuor plagæ ex quatuor Angelicarum tubarum clangore obortæ, sunt velut *initia dolorum*, quos patientur Infideles; *sed nondum finis*: quippe illæ plagæ leviores sunt; quæ verò supersunt infligendæ, multò erunt graviores, ut patebit Capitum Apocalypsis sequentium explanatione: Quapropter apparet Angelus plagas illas gravissimas voce peracerbâ prænuntians, tanquàm præco autoritate Dei Summi Judicis.

Ex vers. 13. *Vocem unius aquilæ volantis per medium Cœli.*

Cœlestis autem ille spiritus sub specie aquilæ citissimè volantis videtur, quòd mandatum Divinum velocissimè exequeretur. Formam etiam aquilæ ad prædam, & ad cadavera volantis præ se ferebat, quòd adventum proximum Regis Persarum, ad deprædandos Romanos, & ad terram cadaveribus hominum peste mortuorum operiendam, significaret, sicuti ostendemus explicatione Capitis proximi.

Præterea Christus, Rex Regum, & Dominus Dominantium, Angelum exhibet sub specie aquilæ, tanquàm opponens Aquilas suas Aquilis Romanorum, signa sua signis illorum, militiam Cœlestem suam ipsorum legionibus terrenis, quibus tantò potentior est, quantò Cœlum terræ dominatur.

Xiphilin.
in Severo.

Postremò advertendum est Imperatores Romanos solitos fingere ex volatu aquilæ, prædecessores suos beatâ quâdam immortalitate donari, & in numerum Deorum suorum subvchi: *Consules*, inquit Xiphilinus è Dione, *sub Severo Imperatore rogum Pertinacis, cui successerat, incendunt. Quod cum esset factum, aquila ex rogo evolavit. Itaque Pertinax immortalitate donatus est.* At verax, & sanctus Dominus, fabulam illam subsannans, ac impietatem, cui cæteri Ethnici consentiebant, detestatus, atque puniturus, Cœlestem Spiritum sub specie aquilæ volantis præmittit, ut designet se verè redivivum ex morte, & viventem in sæcula sæculorum, profanis inanum Deorum cultoribus perniciem extremam allaturum: est enim aquila volucrum rapacissima; & animalibus, quæ solet vorare, lethifera.

1. Petr. 2.
v. 9.
1. Joan. 1.
v. 5.
Joan. 8.
v. 12.

Benedictus Deus, qui de tenebris vocavit nos in admirabile lumen suum: Deus enim lux est; & tenebræ in eo non sunt ullæ. Et qui sequitur me, inquit Christus, non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ.

Utinam

Utinam tandem, melioribus auspiciis quàm adversùs infideles, sit Domi-
nus nobis sibi fidissimis, *sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, &*
super eos volitans : expandat alas suas ; & assumat nos, atque portet in
humeris suis : sit Dominus solus Dux noster ; & non sit cum ullo nostrum
Deus alienus !

Deuter.
32.V.11.12.

EXPLANATIO XXXVI.

*Quinta plage post quinta tuba Angelica clân-
gorem, de Valeriani Imperatoris Romani,
& Christianorum persecutoris, captivita-
te à Sapore Rege Persarum, ex primo ad
undecimum versum Capitis noni Apoca-
lypsis.*

- VERS. 1. Et quintus Angelus tubâ cecinit : Et vidi
stellam de Cœlo cecidisse in terram ; & data
est ei clavis putei abyssi.
- ÿ. 2. Et aperuit puteum abyssi ; & ascendit fumus pu-
tei, sicut fumus fornacis magnæ ; & obscuratus
est sol, & aër de fumo putei.
- ÿ. 3. Et de fumo putei exierunt locustæ in terram ; &
data est illis potestas, sicut habent potestatem
scorpiones terræ.
- ÿ. 4. Et præceptum est illis nè læderent fœnum ter-
ræ, neque omne viride, neque omnem arbo-
rem, nisi tantum homines, qui non habent
signum Dei in frontibus suis.
- ÿ. 5. Et datum est illis nè occiderent eos ; sed ut cru-
ciarent mensibus quinque ; & cruciatus eorum
ut cruciatus scorpîi, cum percutit hominem.
- ÿ. 6. Et in diebus illis quærent homines mortem ; &
non invenient eam, & desiderabunt mori, &
fugiet mors ab eis.
- ÿ. 7. Et similitudines locustarum similes equis paratis

in prælium; & super capita earum tanquam coronæ similes auro; & facies earum tanquam hominum.

ψ. 8. Et habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut dentes leonum erant.

ψ. 9. Et habebant loricas sicut loricas ferreas; & vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

ψ. 10. Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum; & potestas earum nocere hominibus mensibus quinq; & habebant super se

ψ. 11. Regem Angelum Abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon, Latinè habens nomen exterminans.

Vers. 1. *Et quintus Angelus tubâ cecinit.*

Joël. 1.
v. 4. 6.

Sicut Interpretes, historiæ luce perfusi, Joëlem his verbis, *Residuum eruce comedit locusta: gens enim ascendit super terram meam fortis, & innumerabilis*, consentiunt illis locustis significasse præcipuè Nabuchodonosoris Regis Babylonis exercitum, qui Judæam erat vastaturus: Ita ego Romanam, & Ecclesiasticam historiam perlustrans, non dubitaverim asserere Sanctum Joannem locustis, quas dato clangore quintæ tubæ Angelicæ refert, designasse exercitum Saporis, Regis Persarum, qui Valerianum Imperatorem Romanum, & Christianorum persecutorem erat cum illius militibus capturus, & in miserrimum statum redacturus.

Profectò hæc quinta plaga sic explicata congruit optimè, quantum ad rationem temporis, cum tertiâ, & quartâ plagâ capitis præcedentis: illas enim ex veritate historicâ retuli ad tempus Gallieni Imperatoris: hæc etiam quinta plaga incidet in ejusdem Imperatoris tempora, cum certum sit Gallienum cum patre suo Valeriano Imperium tenuisse.

Deindè omnia, quæ hic sub continuatâ locustarum metaphorâ prædicuntur à sancto Joanne, ostendam competere, sive Saporis Regis Persarum exercitui, sive Valeriano Imperatori Romano cum suis militibus capto, & diu captivo.

Patebit quoque explanationis meæ progressu magnam partem descriptionis locustarum Apocalypsis esse omninò similem ei descriptioni, quam Joël primo, & secundo capite prophetiæ suæ protulit de Babylonis sub locustarum figurâ.

Denique perspicuum erit quàm justè Christus Dominus vindicaverit Christianos

Christianos de Valeriano illorum persecutore; & quàm sapienrer revelaverit Dilecto Discipulo quidquid ad illam vindictam spectabat.

Porrò metaphorâ locustarum hujusce capitis Apocalypsis proponuntur septem adnotanda, nempe illarum productio; quo præcipue modo, & quibus nociturnæ fiat; quantum temporis; quàm graviter; quales sint futuræ; & quo nomine dux illarum nuncupetur.

Cùm vero quâvis allegoriâ dici soleat aliud, & aliud intelligi, explicabo primùm singula locustarum illarum allegorica verba, quæ difficultatem habent; ac postea declarabo quid rei veræ intelligendum sit eâ verborum figurâ.

Ex vers. 1. *Et vidi stellam de Cælo cecidisse in terram.*

Sol in Scripturâ dicitur cadere super aliquem, quando in eum radios suos fortiùs solito jaculatur; ipsumque vehementiori æstu adurit: unde jam explicui locum illum Apocalypsis, *nec cadet super illos sol, neque astus*; quod idem significatur ab Isaia his verbis, *non percutiet eos astus, & sol*. Secùs, *percussit sol super caput Iona, & astuabat*.

Apoc. 7.
v. 16.
Isai. 49.
v. 10.
Iona 4.
v. 8.

Itaque juxta illam phrasim, & significationem cadentis solis super aliquem, ostenditur Beato Joanni *stella de cælo in terram cadens*, ut significetur maxima vis illius stellæ in terram immitti; effectumque maximum producere.

Ex vers. 1. *Et data est ei clavis putei abyssi.*

Dicitur *clavis putei abyssi data illi stella*, quia Deus hanc illi vim indidit, ut educat ingentem copiam vaporum, qui in abyssu quâdam profundissimâ, velut aquæ in puteo, collecti erant, ac conclusi: si quis enim velit haurire aquam è puteo, cujus os occlusum sit, & obseratum, oportet ut clavem ad referandum ostium putei habeat.

Vers. 2. *Et aperuit puteum abyssi; & ascendit fumus putei, sicut fornacis magna; & obscuratus est sol, & aër de fumo putei.*

Stella illa juxta vim sibi à Deo traditam eduxit ex eâ abyssu tantam vaporum calidorum copiam, ut similis esset fumo prodeunti ex magnâ fornace succensâ; indèque aër, & sol obducti sunt caligine; quemadmodum fumus ingens obscuritatem inducit in aërem; nec patitur radios solis perspicuè ad terram subjectam pervenire.

Vers. 3. *Et de fumo putei exierunt locustæ in terram.*

Ex illis vaporibus calidis efformatæ sunt locustæ, quæ super terram apparuerunt: sic quondam Dominus induxit ventum urentem totâ die, & nocte; & mane facto ventus urens levavit locustas, quæ ascenderunt super universam terram Egypti; operueruntque universam superficiem ejus.

Exod. 10.
v. 13. 14.
15.

En locustarum Apocalypsis productio, cujus verba metaphorica primùm explicanda susceperam: sequitur ut, quid illis verbis allegoricis sit intelligendum, ostendam.

Ex v. 1. *Et vidi stellam.*

Certum est Persas, Orientales populos, solitos esse adorare solem; constatque Regem Babylonis, cui successerunt Persæ, vocari ab Isaia

Isai. 14.
v. 4. 12.

Luciferum ; *Quomodo* , inquit , *cecidisti de Cælo Lucifer , qui mane oriebaris ?*

Job, 31.
v. 26. 27.
28.
Justin, l. 1.

Quint.
Curtius
l. 3.

Ratio illius appellationis hæc mihi videtur , quòd Lucifer , quem Astronomi stellam Veneris vocant , numquam sit oppositus Soli ; sed semper ei conjunctus ; eumque modò præeat mane , modò subsequatur vespere. At Babylonis , & consequenter Persarum Rex , religione suâ ita conjunctus est Soli , ut ei numquam opponatur superstitioso suo ritu. Aliquandò autem ortum illius præit , ut illum postea orientem jucundius videat , & religiosius veneretur. Quâ de causâ sanctus Job Orientalium sui temporis superstitionem horrens , ait : *Si vidi Solem , cum fulgeret ; & osculatus sum manum meam , quæ est iniquitas maxima , & negatio contra Deum altissimum.* Sed & Justinus Historiographus refert ex multis de Regno contendentibus electum fuisse in Regem Persarum illum , cujus equus oriente Sole primus hinniit. Nonnunquam verò Rex Persarum Solem subsequebatur , præsertim pugnam initurus cum hoste. Sic Quintus Curtius aciem Darii describens , inquit : *Patrio more Persarum traditum est , orto Sole demùm procedere. Die jam illustri signum è tabernaculo Regis buccinâ dabatur. Super tabernaculum , undè ab omnibus conspici posset , imago Solis crystallo inclusa fulgebat.*

Cùm igitur Rex Persarum esset superstitione suâ conjunctus Soli , eumque modò præcederet , modò subsequeretur religiosè , videtur mihi Rex Babylonis convenienter appellatus ab Isaiâ Lucifer , qui Soli ita conjungitur , ut eum aliquando præcedat , aliquando subsequatur ; idèoque arbitror Saporem Regem Persarum congruè designatum fuisse per stellam , quæ ostensa est Joanni.

Ex vers. 1. *De Cælo cecidisse in terram.*

ad Rom.
13. v. 1.

Cadit autem illa stella de Cælo in terram , quatenus Sapor omnem vim suam , & potestatem sibi à Deo Cæli , & terræ Domino collatam (*non est enim potestas nisi à Deo*) exerit in terram sibi subjectam , seu in homines , quibus dominatur.

Ex v. 1. *Et data est ei clavis putei abyssi.*

Dion Cas-
sius in
Trajano.

Dicitur illi stellæ , hoc est , Sapor Regi Persarum , data clavis putei abyssi , allusione insigni ad puteum bituminis , qui erat propè Babylonem , teste Dione Cassio : *Trajanus* , inquit , *Babylonem versus ire pergit. Lacum bituminis ex itinere spectare , & visere voluit , ex quo muri Babylonis edificati fuerunt , cujus ea vis est , ut lateribus , aut exiguis lapidibus interlitum , saxo , aut quovis ferro muros solidiores , & firmiores faciat. Os præterea antri , ex quo gravis , & pestilens halitus redditur , invisit , quem neque terrestria animalia , nec Cæli volucres pari possunt ; nam si suprâ devolaverint , sive propius oberraverint , olfactu ipso statim exanimis concidunt : quare incultus locus , & à se ipso circumscriptus , ac desertus manet.*

Hæc Dion. Quæ sanè mihi videntur maximè convenire ei , quem sanctus Joannes memoravit , *puteo abyssi* , hoc est , profundo ; & periculum

culum mortis, ut gurgis aquarum profundus solet, inferenti. Sed & comparatio illius loci, & antri bituminis, de quo Dion, & putei abyssi, de quo Joannes, ex iis, quæ statim dicenda sunt, magis, ac magis patebit.

Verf. 2. *Et aperuit puteum abyssi; & ascendit fumus putei, sicut fornacis magna; & obscuratus est Sol, & aer de fumo putei.*

Verf. 3. *Et de fumo putei exierunt locustæ in terram.*

Idcirco præfata stella dicitur aperuisse præfatum illum puteum abyssi, & inde eduxisse multum bituminis, quod facile incalescit; & ex illius fumo, qui densissimus est, obscuratum fuisse Solem, ac processisse locustas, quibus læderentur homines non ob signati signo Dei, ut intelligeremus Saporem, regem Persarum, æstuante irâ, collegisse ex Imperio suo, ubi erat ille puteus bituminis, magnum numerum militum, qui sequerentur motum Regis sui; quique gradientes, tum pedites, tum equites, tantam copiam pulveris excitarent, ut inde aer obduceretur caligine; & Sol obscuraretur: ait enim Ioël de Nabuchodonosoris exercitu, quem comparavit locustis, à facie ejus contremuit terra; moti sunt Cœli; Sol, & Luna obtenebrati sunt; & stellæ retraxerunt splendorem suum; & Dominus dedit vocem suam antè faciem exercitus sui; quia multa sunt nimis castra ejus; quia fortia, & facientia verbum ejus.

verf. 4.

Joël. I.
v. 4.
C. 2. v. 10.
II.

Cum etiam Sacræ Scripturæ verba proferantur persæpè multis de causis, ac plures sensus contineant, non abs re erit, si dixerim Christum, rerum omnium præscium, ostendisse Dilecto Discipulo è fornace magnâ prodeuntem fumum, ut indicaret multos Sanctos Martyres in fornacem ardentem coniectos tempore Valeriani causam fuisse, quod Dominus suorum vindex dederit potestatem Saporì regi Persarum colligendi copiosum exercitum contra Valerianum Imperatorem Romanum, & Christianorum persecutorem sævissimum. Quippe Martyrologio Romano, Nono Kalendas Septembris, fit hæc memoria, Carthagine Sanctorum trecentorum Martyrum tempore Valeriani, & Gallieni, qui inter alia supplicia, cum Præses fornacem calcariam accendi jussisset, & in præsentia ejus prunas cum thure exhiberi, atque illis dixisset, eligite è duobus unum, aut thura super his carbonibus offerte Iovi, aut in calcem demergimini; fide armati, Christum Dei Filium confitentes, ictu rapidissimo se injecerunt in ignem; & inter vapores calcis in pulverem sunt redacti: ex quo candidatus ille beatorum exercitus, Massa candida meruit appellari.

Martyr.
Rom. 24.
Augusti.

Explicatâ productione locustarum Apocalypsis, tum juxta verba metaphorica, quæ difficultatem habebant, tum juxta sensum allegoricum in illis latentem, declarabo deinceps, quo præsertim modo; quibus; quantum temporis; & quàm graviter nocituræ sint illæ locustæ allegoricæ, ac propheticæ.

Ex v. 3. *Et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terra.*

Verba illa exponuntur versu decimo: *Habebant, inquit, caudas similes scorpionum,*

scorpionum, & aculei erant in caudis earum, & potestas earum nocere hominibus. Igitur, sicuti scorpiones aculeis caudarum suarum homines pungunt, ac vulnerant: ita locustæ illæ, non quidem veræ, & naturales, quæ parem vim non habent, sed allegoricæ, nimirum milites Saporis Regis Persarum, inter arma, quibus accingentur, gladiis, seu ensibus, quasi caudis post tergum pendentibus, hostes suos configent, ac vulnerabunt. Sic Dominus per Ezechielem urbi Jerusalem comminabatur præcipuè gladium Nabuchodonosoris, cui successerunt Persæ: *hæc dicit Dominus Deus, ecce ego ad te; & ejiciam gladium meum de vaginâ suâ: gladius, gladius exacutus est.*

Ezech. 21.
v. 3. 9.

Vers. 4. *Et præceptum est illis nè læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis.*

Exod. 10.
v. 15.

Cum illæ locustæ non habeant, sicuti Ægyptiacæ, cæteræque omnes naturales, eam vim corrodingi virentia tum in gramine, tum in fruticibus, ac virgultis: sequitur illas non esse veras, ac propriè dictas locustas; sed sub earum nomine, uti jam dictum est, significatos esse Saporis Regis Persarum milites, qui læserunt dumtaxat homines Ethnicos, ex quibus collectus erat exercitus Valeriani Imperatoris Romani. Etenim ex Dionysio Alexandrino apud Eusebium, *is Imperator à quodam principe Magorum Ægypti depravatus, homines culpâ vacuos, ac Sanctos Dei, utpote scelestorum, ac execrabilium incantamentorum, quibus sese subdiderat, adversarios, & oppugnatores, acerbè persecutus est, ac neci tradidit.* Postea verò *Macrini proditione, contumeliis, & probris hostium barbarorum objectus fuit, captus à Sapore Persarum Rege.*

Euseb.
hist. l. 7.
c. 9.
Ruff. hist.
l. 7. c. 9.
Euseb. in
Chron.
an. 260.
Trebel.
Pollio in
Valeriano.

Rem eandem declarat Trebellius Pollio his verbis. *Valerianus fatali quâdam necessitate superatus est: victus est enim à Sapore Rege Persarum, dum ductu cujusdam sui ducis, cui summam omnium bellicarum rerum agendarum commiserat, seu fraude, seu adversâ fortunâ, in ea esset loca ductus, ubi nec vigor, nec disciplina militaris, quin caperetur, quidquam valere potuit. Captus igitur in ditionem Saporis pervenit. Hæc Trebellius.*

Nec dubium est quin plurimi, tum duces, tum milites exercitus Valeriani simul cum ipso capti fuerint. Quocirca læsi sunt, & graviter afflicti à militibus Saporis milites Valeriani, non obsignati signo Dei vivi, quandoquidem unum Deum vivum, & verum non colerent.

Vers. 5. *Et datum est illis nè occiderent eos.*

Attamen, sicuti victor exercitus hostes, quos captivos fecit, non solet enecare, sed eos servare, tum ad gloriam sibi comparandam ex illorum detentione, tum ad pecuniam ex eorum, vel venditione, vel redemptione colligendam, aliave commoda, seu privata, seu publica concilianda; sic Sapor nec Valerianum ab ipso captum, nec duces, ac milites cum illo captivos occidit statim; sed eos, ut loquitur Trebellius, *gloriosa victoria successu, superbo, & elato animo detinuit.*

Trebel.
Pollio in
Valeriano.

Ex v. 5. *Sed ut cruciarent; & cruciatus eorum, ut cruciatus scorpium, cum percutit hominem.*

Lædit homines scorpium infigendo in eos caudæ suæ aculeum: at referente Ruffino, *Valerianus à Sapore captus, oculis orbatus est*; quod videtur factum infixio in illius oculos ensis, vel alterius ferri acumine, sive ab ipso Sapore, sive ipsius jussu; ac post, inquit Eusebius, in *miserabili servitute consenescit*. Sic olim Naas Ammonites aiebat viris *Iabes Galad, in hoc feriam vobiscum fœdus, ut etiam omnium vestrum oculos dextros; ponamque vos opprobrium in universo Israël.*

Ruffin.
hist. l. 7.
c. 9. Her-
mannus in
Chron.
1. Reg. 11.
v. 1. 2.

Præterea conculcare videtur scorpium hominem, supra quem se collocat, ut eum lædat. Sed & Sapor, equum conscensurus, conculcavit reipsa Valerianum, ut *vile, & abjectum mancipium*; eoque contemptu, & opprobrio haud dubie graviter animum illius offendit. *Quamdiu vixit*, inquiunt Aurelius Victor, & Eutropius, *incurvato eo Sapor pedem cervicibus ejus imponens, equum ascendere solitus erat.*

Treb. Pol-
lio in Va-
ler.
Epitom.
Aur. Vict.
Licinius
Valer.
Eutrop.
l. 9.
Oros. l. 7.
c. 15.

Quin etiam cruciatus aculeo scorpium infligitus, lentus est, ita ut aliquot dies duret; & tunc vehementer sitiant homines icti eo vulnere. At vix est ullus ambigendi locus, quin Valerianus, tempore tam miserabilis servitutis, ac multo magis duces ejus, ac milites cum ipso captivi, persæpe cruciati sint siti sub tam barbaro tyranno, & in locis æstuantibus, quales sunt regiones Persarum.

Ex vers. 5. *Vt cruciarent mensibus quinque.*

Beatus Joannes cruciatum, seu miserrimam captivitatem Valeriani, ejusque ducum, ac militum comprehendit quinque mensibus, alludens ad hos quinque menses, Aprilem, Maium, Junium, Julium, & Augustum, quibus scorpium solent magis homines ferire, ut significaret cruciatum, & sitim Valeriani, atque concaptivorum ardentiorum fore in illis quinque mensibus calidioribus anni, & in regno Persarum æstuantem.

Verum, cum attendo Dominum apud Ezechielem certo numero dierum significasse certum numerum annorum, nempe trecentis nonaginta diebus trecentos nonaginta annos, & quadraginta diebus annos quadraginta; unde subjungit Prophetæ, *diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi*; multo magis crediderim Dominum Apostolico Prophetæ quinque mensibus significasse quinque annos, quibus durasse mihi videtur ex historicis cruciatus, & miserabilis captivitas Valeriani.

Ezech. 4.
v. 4. 5. 6.

Etenim Trebellius Pollio in Salonino Gallieno asserit *Valerianum sexto imperii sui anno captum*, hoc est, anno Christi ducentesimo sexagesimo secundo, uti Eusebius in Chronicis, & Baronius in Annalibus referunt.

Treb. Poll.
Salonin.
Gallienus.
Euseb.
Chr. 262.
Baron.
262. n. 71.

At conjicio ipsum Valerianum mortuum anno Christi ducentesimo sexagesimo septimo; ac ideo durasse captivitatem illius quinque annis.

Quippe ex Eusebio in Chronicis, hoc eodem anno ducentesimo sexagesimo septimo, *Odenatus decurio Palmirenus, collecta agrestium manu ita Persas cecidit, ut ad Ctesiphontem castra poneret.*

Euseb. in
Chron.
267.

Quid

Treb. el.
Poll. Gal-
lieni duo.

Quid verò ad illam urbem egerit, narrat Trebellius Pollio in Gallieno, Odenatus, inquit, ad Ctesiphontem Parthorum multitudinem obsedit; vastisque circum omnibus locis, innumeros homines interemit. Sed cum Satrapæ omnes ex omnibus regionibus illuc defensionis communis gratiâ convolassent, fuerunt longa, & varia prelia; longior tamen Romana victoria: Et cum nihil aliud ageret, nisi ut Valerianum Odenatus liberaret, instabat quotidie: ac locorum difficultatibus in alieno solo laborabat.

Treb. Poll.
Valeria-
nus.

Idem Trebellius in ipsomet Valeriano, ait: Valeriano apud Persas consenscente, Odenatus rem Romanam propè in statum pristinum reddidit. Cepit Regis thesauros: cepit etiam, quas thesauris chariores habent Reges Parthici, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Balistæ, atque Odenati in regnum suum ocius se recepit: atque hic interim finis belli fuit Persici. Hæc sunt digna cognitu de Valeriano.

Apud
Euseb.
Const.
Magn. or.
ad 33. cœ-
tum, c. 24.

Quæ cum ita sint, conjicio Saporem ex suorum strage ab Odenato editâ tantopere exasperatum, ut in ipsum Valerianum, quem Odenatus nitebatur liberare, crudeliter sævierit; eumque tunc excoriari, & sale condiri jusserit, quemadmodum Constantinus Magnus apud Eusebium literarum monumentis tradidit.

Treb. Poll.
Valeria-
nus.
Euseb.
Chron.
257.

Et certè Trebellius Pollio vitam ipsius Valeriani finiit victoriis Odenati, & fugâ Saporis, tanquàm innuens Valerianum enecatum à Sapore paulò postquàm Sapor irâ percitus ex turpi fugâ in regnum suum rediit.

Præterquàm quòd Trebellius Pollio asserit, Valerianum septuagenarium fuisse, cum ad maximum Imperatoris culmen ascendit.

At ex Eusebio in Chronicis, Valerianus in Rhetiâ ab exercitu Augustus appellatus est anno Christi ducentesimo quinquagesimo septimo. Undè sequitur decem fluxisse annos usque ad annum ducentesimum sexagesimum septimum; ac proindè non mirum esse quòd Valerianus, etiamsi à Sapore non fuisset enecatus, obierit illo anno, quo jam octogesimum ætatis suæ annum attigerat.

Euseb.
Chron.

Nec cuiquam difficultatem pariat quòd Eusebius in Chronicis dicat Valerianum, & Gallienum regnasse annis quindecim; nam id non debet intelligi de unoquoque illorum, quasi Valerianus regnaverit quindecim annis, sicuti & Gallienus; sed quòd imperium à Valeriano cœptum, & à Gallieno protractum, duraverit annis quindecim.

Treb.
Poll. Salo-
ninus, Gal-
lien.

Hanc explicationem mihi suppeditat Trebellius Pollio, dùm ait, de annis Gallieni, & Valeriani ad Imperium pertinentibus, adeò incerta traduntur, ut, cum quindecim annos eosdem imperasse constet, idest, Gallienum usque ad quintum decimum pervenisse, &c. En ex illo historico, quo sensu Valerianus, & Gallienus quindecim annis imperarunt; nimirum quòd Gallienus acceptum à Patre Valeriano imperium perduxerit usque ad annum decimum quintum.

Igitur ex relatis mihi videtur satis perspicuum, Valeriani captivitatem, seu cruciatum durasse quinque annis, quos Sanctus Joannes propter rationes antè dictas designavit quinque mensibus.

Vers.

Verf. 6. *Et in diebus illis quarent homines mortem, & non invenient eam; & desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.*

Tobias, vir sanctus, in captivitate positus apud Assyrios, ac Deo permittente ad probationem virtutis illius, casu quodam excæcatus, ait, *quale gaudium mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen Cæli non video?* Et dum ei uxor petulans dixit, *manifestè vana facta est spes tua;* atque aliis hujuscemodi verbis exprobravit ei, sanctus vir ingemuit; & cœpit orare cum lacrymis, dicens: *Domine, præcipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere.*

Tob. I.
v. 2.
C. 2. v. 11.
12.
C. 5. v. 12.
C. 2. v. 22.
23.
C. 3. v. 1. 6.

Quantò magis putandum est Valerianum Imperatorem Ethnicum, diebus captivitatis suæ oculis privatum, tristiores fuisse; & plusquam septuagenarium optasse potius mortem, quam pati extrema opprobria sibi tanquam vili mancipio à Sapore Rege Persarum illata?

Mœstitiam, & angorem Valeriani augere poterat, quòd, teste Trebellio, cum plerique captivitatem illius mœrerent, Gallienus specie decoris, quòd pater ejus virtutis studio deceptus videretur, supra modum letatus est; nec quicquam præstitit, ut eum à tam miserabili, & turpi servitute liberaret, tametsi à nonnullis etiam scurris propterea subsannaretur, sicuti videre est apud eundem Trebellium. Præterea, tritum erat apud Romanos quasi sapientibus, & ingenuis hominibus dignum axioma, *Mortem esse præponendam servituti.* Quàm libenter igitur Imperator Romanus, non tantum libertati perillustri, sed etiam dominio gloriosissimo assuetus, mortem captivitati turpissimæ prætulisset!

Trebel.
Pollio in
duobus
Gallienis.

Idem cum proportionem dicendum de Ducibus, ac militibus Romanis cum Valeriano Imperatore suo turpiter, ac miserrimè captivis.

Ita hætenus, sicut proposueram, explicui originem locustarum hujusce loci Apocalypsis; quo præcipuè modo; quibus; quantum temporis; & quàm graviter nocituræ erant: jam edisseram quales illas descripsit futurus Apostolicus Propheta.

¶. 7. *Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium.*

Dominus Sanctum Job alloquens, eique equum describens, ait, *Numquid suscitabis eum quasi locustas?* Nimirum equus ferox attollit anteriores pedes; & subsilit ut locusta. Joël autem Nabuchodonosoris milites, quos locustis antè comparavit, exponens, inquit, *quasi aspectus eorum, & quasi equites, sic current.* Quamobrem milites Saporis Regis Persarum, locustis jam comparati, prædicuntur *similes equis paratis in prælium*, quatenus agilitate suâ, & ferocitate, ac industriâ bellicâ subsilient; ac ferentur alacriter ad pugnam, quasi jam exultantes de victoriâ, quam videbunt certissimè se reportaturos de Romanis ad angusta loca deductis, quemadmodum prius retuli ex Trebellio Pollione.

Job 39.
v. 20.

Joël. I.
v. 4.
C. 2. v. 4.

Trebel.
Poll. in
Valeriano.

Ex ¶. 7. *Et super capita earum tanquam corona similes auro.*

Alludit Propheta Evangelicus ad locustas naturales, in quarum capitibus author naturæ Deus effinxit circulum flavum, ac rutilantem:

Hervens in Apocalypsim.

E e

revera

Trebel. in
Valeriano.

revera autem Sapor Regi Persarum competebat gestare coronam auream; habebatque in suo exercitu auxiliares copias *Regis Regum Belsoli, Baleri Regis Cadusiorum, & Artabasdís Regis Armeniorum*, quorum epistolas Saporí scriptas post captum Valerianum refert Trebellius.

Ex v. 7. *Et facies earum tanquam facies hominum.*

v. 8. *Et habebant capillos sicut capillos mulierum.*

Quint.
Curt. l. 3.

Naturales locustæ facie suâ præferunt aliquid vultui hominum simile; villosque nonnullos habent prolixos, atque à capite pendentes, more capillorum muliebrium. At Saporis milites, locustis comparati, asseruntur præferre vultus virorum, & capillos mulierum, quia reipsâ erant viri; sed muliebriter ornati; atque multas mulieres, quæ militibus generosis censendæ sunt superfluxæ non secus ac capilli, secum ducebant. Sic Quintus Curtius agmen Darii Regis Persarum describens, inquit: *In iis, quos cognatos Regis appellant, decem, & quinque millia hominum: hæc verò turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quam decoris armis, conspicua erat. Cultus Regis inter omnia luxuriâ notabatur. Zonâ aureâ muliebriter cinctus acinacem suspenderat. Tum Regia pellices trecentæ sexaginta vehebantur; & ipsa regali cultu, ornatuque. Propinquorum, amicorumque conjuges huic agmini proxima.* Hæc Curtius; nec dubium est, quin Sapor prædecessorum suorum Regum Persarum morem secutus, aliquo simili apparatu, ac luxu muliebri processerit ad bellum: undè Trebellius, victoriam Odenati de Sapore post captum Valerianum referens, ait: *Cepit Regis thesauros; cepit etiam, quas thesauris chariores habent Reges Parthici, concubinas.*

Trebell.
Poll.
Valerianus.

Ex v. 8. *Et dentes earum sicut dentes leonum erant.*

Treb. Poll.
Valerianus.

Videntur quidem in locustis aliquot dentes anteriores lati, & acuti, sicuti cernuntur in leonibus: sed ut transeam ad sensum allegoricum, significatur illis verbis feritas leonina Saporis, ac militum ejus ad capiendum Valerianum. Etenim, ut ait Trebellius Pollio, *nec vigor, nec disciplina militaris, quin caperetur, quidquam valere potuit.* Sic Dominus per Osee loquens de Assyriis, quos adducturus erat contra decem Tribus Israël, & de Babyloniis venturis contra Regnum Juda, inquit: *Ego quasi leona Ephraim; & quasi catulus leonis Domui Iuda: Ego, ego capiam; & vadam: tollam; & non est qui eruat.* Revera etiam Sapor ita cepit Valerianum, ut nemo valuerit illum ex ejus manibus eripere.

Osee 5.
v. 14.

Joël. 1.
v. 4. 6. 10.
Euseb. in
Chron.
261.

Sed & Propheta Joël de militibus Nabuchodonosoris sub figurâ locustarum loquens, ait: *Gens enim ascendit super terram meam fortis, & innumerabilis: dentes ejus dentes leonis; & molares ejus ut catuli leonis: depopulata est Regio.* Sapor quoque, uti refert Eusebius, *tempore Valeriani Syriam, Ciliciam, & Cappadociam depopulatus est.*

Vers. 9. *Et habebant loricas sicut loricas ferreas.*

Certum est pectus locustæ obtegi cartilagine durâ, & efformatâ in modum loricæ, quâ contegitur pectus militis: nec quisquam in dubium revocabit quin plurimi milites Saporis, adversus Romanos fortissimos hostes

hostes pugnaturi , fuerint circa pectora sua loricis præduris , ac ferreis muniti.

Ex vers. 9. *Et vox alarum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.*

Dùm locustæ plurimæ catervatim , atque continuatis vicibus subsiliunt , & feruntur in aliquem locum , excitant impetu suo , ac volatu murmur aliquod pro suo modulo non absimile murmuri illi , quod edit iterato sæpius narium suarum flatu equus , fervore quodam subsultans ; & tùm suâ , tùm sessoris sui ferocitate agitatus ad prælium. Hinc Dominus Sancto Job ait : *Numquid præbebis equo fortitudinem ? Numquid suscitabis eum quasi locustas ? gloria narium ejus terror : in occursum pergit armatis : fervens , & fremens sorbet terram : ubi audierit buccinam , dicit vah.* Job 39. v. 19. 20. 21. 24. 25.

Tales futuri erant milites Saporis Regis Persarum , currentes adversus Valerianum , ejusque exercitum ; atque , ut Joëlis verba de Nabuchodonosoris militibus hûc etiam transferam , *sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient ; velut populus fortis præparatus ad prælium.* Joël. 2. v. 5.

Vers. 10. *Et habebant caudas similes scorpionum , & aculei erant in caudis earum ; & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.*

Ista jam explicui ad versum tertium , quartum , & quintum. Quapropter superest dumtaxat ut ea , quæ Beatus Joannes de metaphoricarum locustarum duce prædixit , explanem.

Ex vers. 10. *Et habebant super se.*

Vers. 11. *Regem.*

Mirum sanè hoc. *Regem locusta naturalis non habet* , ut ait Salomon : sed locustæ illæ metaphoricæ , prædictæ à Sancto Joanne , *habent super se Regem* ; quippè sunt turmæ Saporis Regis Persarum , ab ipso met Sapore ductæ ad bellum contra Valerianum , ejusque exercitum. Prov. 30. v. 27.

Ex v. 11. *Angelum.*

Ille verò Rex Persarum dicitur *Angelus* , seu missus , quia mittitur à Deo justo judice adversus illum Imperatorem Romanum Christianorum persecutorem. Sic apud Jeremiam , *hac dicit Dominus , ecce ego super Babylonem , & super habitatores ejus , qui cor suum levaverunt contra me , scilicet contra populum meum Juda , quasi ventum pestilentem ; & mittam in Babylonem ventilatores , nimirum Persas ; & ventilabunt eam ; & demolientur eam.* Jer. 51. v. 1. 2.

Quin etiam Angeli , teste Psalmistâ , *potentes sunt , & faciunt verbum Domini.* At , ut verba Joëlis ad propositum traducam , Saporis Regis Persarum multa erant castra , fortia , & facientia verbum Domini , plerumque volentis Valerianum. Ps. 102. v. 20. Joël. 2. v. 11.

Ex vers. 11. *Abyss.*

Nihilominus ille Rex Persarum dicitur *Angelus abyssi* , vel inferni , quia Infidelis est , & mergendus in Infernum cum dæmonibus , nisi fi-

dem Christianam recipiat; vel putei abyssi, de quo locutus sum ad secundum versum; quia sicut Angeli Divinâ Providentiâ præsumt variis Provinciis, ac Regnis; ita Sapor Rex Persarum præerat, ac dominabatur Regioni, in quâ erat lacus, seu puteus profundissimus bituminis prope Babylonem, ex quâ suum exercitum collegit.

Ex vers. 11. Cui nomen Hebraicè *Abaddon*, Gracè autem *Apollyon*, Latine habens nomen exterminans.

Cæterum illius abyssi Angelus nomen appellativum perdentis, seu exterminantis sortitur in fine hujusce prophetice descriptionis, quia futurum erat, ut Sapor Persis præpositus deleteret exercitum Valeriani; ejusque Regiones multas depopularetur; ac ipsum tandem post plures annos miserrimæ captivitatis horrendum in modum interimeret: siquidem apud Eusebium Constantinus Magnus oratione ad Sanctorum Cœtum scripsit: *Quin, tu Valeriane, eandem crudelitatem, ac Decius, in Dei famulos ostendens, justum, sanctumque Dei judicium, quasi ante oculos omnium statuisti, dum captivus prehensus eras; & vinctus ducebaris, purpurâ, & reliquo apparatu regio indutus; tandem à Sapore Rege Persarum jussus excoriari, saleque conditus sempiternum tui infortunii trophæum ante omnium oculos statuisti.*

Quam justè finem illius vitæ suæ Valerianus post miserabilem servitutem consecutus est!

Plurimos Christianos, quamvis innocuos, exilio molestissimo afflixerat: ipse quoque iniquissimus justo Dei judicio exilium peracerbum passus est.

Complures nobiles, tum viros, tum fœminas, in Christum credentes, bonis, & honoribus spoliavit: ille etiam gloriâ, & imperio privatus est; atque ut vile mancipium multis annis summo cum dedecore habitus fuit.

Lumen fidei conatus fuerat in omnibus Christianis extinguere: & ipse luminibus orbatus est à barbaro.

Christum filium Dei, ac Regem Regum, quantum in se fuerat, conculcarat, infano habens despectui Religionem Christianam, ejusque sanctissimos cultores impiis judicibus, ac sævissimis tortoribus subjiciens. Ipse etiam, licet Imperator, pedibus Regis superbi sæpissimè conculcatus est.

Denique, multos Christianos jusserat sævissimè lacerari, discerpi, ac furori suo mactari. Verum & ille *hostia* Divinæ Justitiæ fuit; ac propterea excoriatus, & salitus: ait enim Dominus, *detractâ pelle hostia, artus in frustra concident; & quidquid obtuleris sacrificii, sale condies.*

Magna sunt judicia tua, Domine; nec tamen nisi initia dolorum, quos Imperator, primùm erga servos tuos humanus, ac dein ferox, & impius persecutor, patitur in inferno! Et nunc, Reges, intelligite: erudimini, qui judicatis terram. Servite Domino in timore; & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus;

Apud Euseb. Const. magn. or. S. Cœtui. c. 24.

Martyr. Rom. 29. Aprilis.

Baron. an. 259.

Ruffin. l. 7. c. 9. ad Heb. 10. v. 29.

Sophon. 1. v. 8. Levit. 1. v. 6. C. 2. v. 13. Sap. 17. v. 1. Ps. 2. v. 10. 11. 12. 13.

& pereatis de viâ justâ. Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.)

EXPLANATIO XXXVII.

*Sexta plaga post sonitum sexta tuba Angelica,
à duodecimo ad decimum nonum versum Ca-
pitis octavi Apocalypsis, de pestilentia sub
Marco Antonino, & Lucio Vero.*

VERS. 12. Væ unum abiit; & ecce veniunt adhuc duo Væ post hæc.

ψ. 13. Et sextus Angelus tubâ cecinit; & audiui vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei.

ψ. 14. Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

ψ. 15. Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

ψ. 16. Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia; & audiui numerum eorum.

ψ. 17. Et ita vidi equos in visione; & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas; & capita equorum erant tanquam capita leonum; & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

ψ. 18. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.

ψ. 19. Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum: nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita, & in his nocent.

VERS. 12. *Va unum abiit ; & ecce veniunt adhuc duo Va post hac.*

Apoc. 8.
v. 13.

ad Tit. 1.
v. 2.

X tribus calamitatibus , propter quas Angelus , capite præcedenti sub specie aquilæ apparens , prædixit futuram hominibus ingentem , luctuosamque cladem , una jam post clangorem quintæ tubæ Angelicæ , justo Dei judicio , contigit : alia duæ deinceps infligentur : *Non enim mentitur Deus ; nec Angelus in veritate Dei loquens.*

Apoc. 8.
v. 3. 4.

¶. 13. *Et sextus Angelus tubâ cecinit ; & audiui vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei , quod est ante oculos Dei.*

Meminiſſe oportet ex capite præcedenti, super altare aureum offerri ab Angelo *thymiamata* , quæ sunt orationes Sanctorum omnium , excidium impietatis Ethnicæ postulantium : ac propterea ex quatuor cornibus, seu angulis superioribus altaris illius emittitur vox , quæ significat Dominum precibus illis, quæ sibi ex quatuor terræ, & Cœli partibus à Sanctis fusæ sunt, ex ardenti zelo gloriæ ipsius, & ab Angelo præsentatæ, respondere, ac satisfacere.

¶. 14. *Dicentem sexto Angelo , qui habebat tubam , solve quatuor Angelos , qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.*

¶. 15. *Et soluti sunt quatuor Angeli , qui parati erant in horam , & diem , & mensem , & annum.*

Eam ob causam Dominus ei , qui tubâ cecinerat , Angelo præcepit, ut illius nomine , & autoritate educeret ex regionibus Euphrati adjacentibus (inde enim mox futura mali labe) quatuor insignes Angelos , velut præcipuos duces , paratissimos ad exequendum omni tempore imperium ipsius ; quique , quamvis impensissimè vellent ulcisci injurias ab hominibus Divinæ ejus Majestati illatas , tamen ab ipso cohibebantur usque ad tempus , quod præfinierat.

Ex ¶. 15. *Ut occiderent tertiam partem hominum.*

Tot homines arbitror occisos pestilentia : Etenim ea est ex plagis insignioribus , à Deo solitis infligi, una ; & versibus subsequentibus , quos explicaturus sum , ita describuntur ejus contagium , signa diagnostica, effectus , figura , malignitas , ut ad perfectam , propheticamve pestis descriptionem nihil à quovis luculentius aut requiri , aut dici queat.

Iul. Capit.
tol. in Lu-
cio Vero.

Illa autem pestis contigisse mihi videtur tempore Lucii Veri Imperatoris Romani. *Antiochiam*, inquit *Julius Capitolinus*, posteaquam *Lucius Verus* venit , ipse quidem se luxuria dedit : duces autem confecerunt *Parthicum bellum* per quadriennium , ita ut *Babylonem* , & *Mediam* pervenirent ; & *Armeniam* vendicarent : partumque est ipsi nomen *Armenici*, *Parthici*, *Medici*. Ac paulò post : *Ad Euphratem impulsu Comitum suorum secundo profectus est*. Confecto bello , regna Regibus , provincias verò Comitibus suis regendas dedit. *Romam* inde ad triumphum rediit : fuit ejus fati , ut in eas provincias, per

per quas rediit, Romam usque luem secum deferre videretur. Et nata fertur pestilentia in Babyloniâ, ubi de templo Apollinis ex arculâ aureâ, quam miles fortè inciderat, spiritus pestilens evasit; atque inde Parthos, orbemque com-
plessè. Hæc Capitolinus.

Josephus autem Quercetanus, Consiliarius, ac Medicus Regis Chri-
stianissimi, libro, qui dicitur *Pestis Alexicacus*, capite secundo circa
medium, de eâdem peste, quæ ex illâ arculâ prodiit, loquens, subjungit:
Hæc quippe reſerata foetorem tam pestilentem in auras diffudit, ut inde non modò
Selencia, verum etiam Regiones circumjacentes, tandemque ipsa Gracia, ac
Italia universa inficerentur: unde tanta hominum strages subsequuta est, ut ter-
tia pars universi tum viventis generis humani è vivis sublata memoretur; atque
huius quidem historia mentionem faciunt Cardanus, Portus, alique plures. Ista
Quercetanus.

Joseph.
Querceta-
nus pestis
alexica. c. 2.

Quapropter ex citatis Quercetani, & Capitolini verbis facile est per-
spicuum propositi loci Apocalypsis explicationem colligere, quandoqui-
dem pestis illa originem duxerit ex Babyloniâ, quæ est secus Euphratem;
& tertiam partem generis humani interemerit. Quod ut fieret jussu Do-
mini justi judicis, & ministerio Cœlestium Spirituum longè, latèque in
quatuor partes terræ dispergentium auram lethalem, dicuntur qui alligati
erant in flumine magno Euphrate, quatuor Angeli soluti, ut occiderent tertiam
partem hominem.

Neque verò quisquam dubitaverit de illâ hominum tertiâ parte tunc
temporis occisâ morbo illo pestifero, quem retuli, cum id expressè di-
catur à Quercetano, aliisque, quos citat; & constet aliis temporibus
tertiam partem hominum variis in Regnis, ac provinciis peste inte-
remptam.

Sic Sennertus doctissimus, ac celeberrimus Medicus, libro de peste,
capite primo, inquit: *In annalibus Francie annotatum est anno 1374. peste*
per universam Galliam, & Germaniam grassante, penè tertiam humani generis
partem extinctam.

Sennertus
de peste,
c. 1.

Idem author ejusdem libri capite secundo, ut probet pestilentem consti-
tutionem aliquando toti orbi ferè communem esse, refert eas, quæ fuerunt sub
Marco Antonino, idèdque sub Lucio Vero, qui simul imperarunt, qui-
bus, inquit, maxima humani generis pars extincta fuit; & qualem fuisse
anno 1450. commemorant, quæ in Asiâ excitata, per Illyriam, Dalmatiam-
que venit in Italiam; per Germaniam verò in Hispaniam, & Galliam; plu-
ribusque annis grassata est, ut tertiam hominum partem eâ deletam esse
ferant.

Sennert. de
peste, c. 2.]

Verf. 16. *Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia; &*
audiui numerum eorum.

Tantus Angelorum sub equestris exercitus specie apparentium nume-
rus non poterat oculis Joannis distinctè percipi; sed ad illius aures per-
latus fuit voce alicujus ex ipsismet cœlestibus spiritibus, vel fortassis à
sexto Angelo suprâ memorato, esse ducentorum millionum. Suspicio au-
tem

tem

224 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

tem illo tanto Angelorum numero significari saltem quot homines occidendi sint ab ipsis pestilentia. Quippe tot illi Angeli cum signis pestis, quam inflicti sunt, apparent, quemadmodum versibus explanandis patebit.

Vers. 17. *Et ita vidi equos in visione.*

Tritum est morbos præcipiti cursu in homines irruere, lentè verò abscedere. Multò enim faciliùs corrumpuntur mortalium corpora, quàm curentur, & in pristinum statum bonæ constitutionis redeant. Uno momento nonnunquam corpus læditur, ac malè afficitur: sed persæpè vix per multos dies, ac plures menses, & annos convalescit: undè Gallicum hocce adagium, *les maladies viennent en poste; & elles s'en vont à pas de tortue*: hoc est, morbi celerrimo equorum cursu accedunt; discedunt verò lento testudinum gressu; seu juxta hunc versiculum inter doctos tritum, *accedunt equites morbi, peditesque recedunt*. Quare velocitas, quâ morbi, qui putabantur plurimum remoti, accurrunt, & insiliunt in homines, non incongruè comparatur celeritati illi, quâ equus ferox, stimulis concitatus, & laxis habenis, rapido cursu in locum valdè diffitum fertur.

At si quis morbus equo ferocissimo, ac velocissimo conferendus est, certè pestilens, qui pauco tempore vicos, civitates, provincias, regna, imperia, orbem universum percurrit, inficit, conficit. Quocirca Angeli toto fermè terrarum orbe pestem inflicti, apparent vecti equis, ut indicent se morbum illum lethiferum in quæcumque loca remotissima citissimè esse delaturos.

Ex v. 17. *Et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas.*

Porrò ipsi Angeli, insidentes illis equis perniciosissimis, præ se ferebant signa pestis, quam inusturi erant, diagnostica; nimirum, juxta vocem Græcanicam *ὑακινθῶν*, thoraces igne insolito, ac intestino succensos; variisque resperfos maculis, quarum aliæ erant rubræ, ut ignis; aliæ violaceæ, ut hyacinthus; aliæ demùm virides, subfuscae, tanquam sulphur: hæ enim notæ, ac maculæ, consentientibus passim Medicis, signa sunt, tum in vivis, tum in defunctis, certissima præsentis veneni pestilentis.

Hinc Sennertus de signis pestis differens, ait: *Intus maximus sentitur æstus, ita ut neque vestimenta, & lintea sibi injici patiantur: undè de peste Atticâ refert Thucydides, jucundissimum fuisse pluribus in gelidam aquam se conjicere; multosque, quibus custodes defuissent, in puteos se præcipitasse.* Hæc Sennertus; & illicò subjungit: *Ex istâ humorum corruptione plerumque exanthemata rubra, pallida, nigra, aliorumque colorum bubones, & carbunculi apparent.*

Sennertus
l. de peste
c. 4.

Guyonius
Dolensis
c. 2. l. 1.
§. 16.

Sed & Guyonius Dolensis Medicus, qui Gallicè scripsit, loquens de Carbunculo pestilenti, ejusque curatione, ait circumjacentes venas præferre varios arcus cœlestis colores. Quis autem nesciat colores arcus cœlestis,

Explanatio Historica. CAP. IX. 225

Cœlestis, alios igneos, seu rubeos; alios hyacinthinos, seu violaceos; alios flavos, ac subvirides, ad sulphuris colorem accedentes?

Ex *ψ. 17. Et capita equorum erant tanquam capita leonum.*

Præter illas maculas variegatas, in thorace potissimum resperfas, quæ sunt signa pestis diagnostica, Claudius Fabri, Medicus Divionensis, qui & ipse Gallicè scripsit de curatione pestis, refert, hoc morbo laborantibus inesse *faciem rubeam, horrendam, furorem sævum, sitim vehementem, oculos arduos, sanguinolentos, ac deformes.*

Fabri c. 5.
de la cure
de la peste.

At qui illis notis afficitur, mihi videtur caput habere non absimile, quoad temperamentum, leoni: undè & ipse Medicorum princeps Hippocrates de morbis vulgaribus enarrans plurima, inquit, *genus erat tabidarum, subrubicundum, cæsum.* Galenus verò ejus commentator, cæcios oculos explicat similitudine ex leonibus ductâ: *Ubi videris, ait, multos leones, ita memoria color oculorum mandandus est, ut valeas, cum in hominibus conspiciatur, facile agnoscere; cumque videantur illi tales esse, temperamentum quoque, quod ad oculos attinet, calidum, & siccum dices.* Ista Galenus.

Galen. t. 3.
in l. 3.
Hippoc. de
Morb. vulgar.
Com-
ment. 3.
n. 70.

Idem alio loco inquit: *Pestis, tanquam & ipsa existat quadam bellua, hæud paucos interimit; verum Civitates quoque totas depascens, male conficit.*

Galen. t. 5.
de The-
riacâ ad
Pisonem,
n. 28.
Quercet.
pestis
alex. c. 2.
4.

Indè Quercetanus, *Latinis dicitur pestis à pascendo, quod veluti efferatus rabie draco, aut fera venenata, civitates, populosque depascatur.* Ac rursus idem: *Leonina, inquit, contagii hujus rabies vulgari hominum carne satiari nescit: loco bellariorum fortissimos, ac literalissimos quosque, quin & eos, qui dum cunctis proderant, & nemini nocebant, vitam degebant innocentissimam, absumpsit, ut latè patentem suam in omnes passim tot cladibus manifestaret dominationem.*

Quæ cum ita sint à celeberrimis Medicis prolata, non immeritò dixerim *capita equorum*, qui apparuerunt Joanni, visa fuisse tanquam *capita leonum*, ut significarent, vultus illorum hominum, qui peste inficerentur, futuros plerumque subrubicundos, calidos, siccos, arduos, truces, horrendos, lethiferos, denique leoninos; ac maximè, quod pestis gravissima, quam Cœlestes Spiritus, iræ Divinæ Ministri, inflicturni erant, more leonum sævissimorum ferociens, innumeram hominum multitudinem esset voratura.

Ex *ψ. 17. Et de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.*

Quercetanus hos Ovidii, de æstu, quo laborant pestiferi, versus refert.

Viscera torrentur primò; flammisque fatiscunt.

Indicium rubor est, & ductus anhelitus igni.

Aspera lingua tumet; tepidisque arentia ventis

Ora patent; auraque graves captantur hiatu.

Quercet.
pestis
alex. c. 4.

Sed & ipse Quercetanus propriis verbis, *viscera, inquit, internaque membra, tam nobilia, quam ignobilia, ritè totidem ardentibus fornacibus*

Quercet.
c. 3.

Hervéus in Apocalypsim.

Ff

compa

comparantur, ob intensissimas, quibus torrentur, inflammationes.

Idem aliquantò post, *causa tanta sitis*, quam patiuntur pestiferi, non nisi perenni biliosorum, ac venenatorum humorum in ventriculi, ac praecordiorum regionem affluxui, ac siccarum exhalationum ex adustis quodammodo intestinis ad regionem superam elevationi ascribi debet: Quae quidem elevatio, dum oris concavum subit, ejus superficiem mirâ ratione desiccât, prout inspiratione, quae ore fit hiulco, & fumum reddit clibani fumo simillimum, manifestè comprobatur.

Idem quoque testatur in pestifero expirationem plurimum foetentem, ac tandem inquit, viscera, ceteraque corporis partes interiores, potius offi-
nam Vulcani, quam naturalis œconomia culinam moliuntur, spiritibus ipsorum à sulphure quodam nitroso, fervente, & febrili, sicque violentissimo, ac proprium domicilium consumente, magis, magisque torrefactis. Hæc Quercetanus.

Ita ex illius docti, & experti Medici testimonio patet in pestifero anhelitus igneus; fumus ex inspiratione, quae fit ore hiulco, simillimus clibani fumo; & sulphur quoddam nitrosum, fervens, & febrile, quod expirationem plurimum foetentem facit. Quid, quæso, dici potest, vel veriùs, vel enucleatius ad explicandum, quòd de ore equorum Cœlestium, qui pestem, quam infligaturi erant, congruis signis in sese exhibebant, procedebat ignis, & fumus, & sulphur?

Vers. 18. *Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.*

Tanta verò, & tam maligna vis est illius, quæ ex ore procedit, inspirationis, & expirationis, igneæ, fumantis, ac sulphureæ, seu ardentis, corruptæ, & graveolentis, ut præcipuè ex tribus illis affectibus pravis homines tabe infecti intereant; venenumque lethiferum in alios facillimè, & citissimè diffundant.

Quercet.
pestis
Alexic.
c. 3.

In eam sententiam locutus est Quercetanus, cum dixit: In primis anhelitus graveolentiam, ac foetorem, necnon oris prædictam excoarationem, signa hujusce morbi pestilentis lethalia passim ab omnibus agnoscere: Idque Hippocratis aphorismo, Lucretii nonnullis versibus, autoritate Avicennæ, & Fracastorii testimonio confirmat. Luctuosum etiam illius mali exemplum ex peste, quæ Aquis in Provinciâ sæviit, profert. Ejus siquidem, inquit, tanta fuit malignitas, ac subita perniciēs, ut vel infectorum anhelitus, quamcumque sani corporis partem contingeret, eam continuo plurimis ardentissimis pustulis coinquinaret; pluribus etiam mensa accumbentibus, cibosque interdum deglutiendo, animam vomentibus.

Quapropter Sanctus Joannes prædixit ex relatâ triplici morbi pestilentis malignitate, quæ ex ore inspirantis, & expirantis procedit, occisam esse tertiam partem hominum eâ peste, quæ tempore Marci Antonini, & Lucii Veri, uti antè retuli, grassata est.

Vers. 19. *Potestas enim equorum in ore eorum est.*

Cum equi illi cœlestes pestem portendant, eamque sint infligaturi,
vini

vim suam dicuntur exerere ore suo, quia pestis afflatu aëris maligni diffunditur; ac ii, qui tabe infecti sunt, lethalem anhelitum expirant.

Ex vers. 19. *Et in caudis eorum.*

Vis etiam eorundem equorum noxia asseritur inesse illorum caudis, quatenus bubones, ac carbunculi pestiferi insunt ut plurimum emunctoriis, videlicet axillis, & inguini, partibus pilosis corporis humani. Nonnunquam etiam siti sunt à tergo aurium, quæ capillis obteguntur; & aliquandò mento barbato inhaerent.

Ex v. 19. *Nam cauda eorum similes serpentibus, habentes capita.*

Porro bubones illi pestilentes primâ sui parte habent capita, seu tumores crassiores; alterâ verò sui parte extremâ, sive caudâ, minutiores sunt; plerumque oblongi, mobiles, acuminati, virulenti; ac iccirco serpentibus similes.

Ex vers. 19. *Et in his nocent.*

Sic autem pravitate illâ suæ utriusque partis, primæ, & extremæ, capitis, & caudæ nocent, ut persæpè mortem inferant.

Sic Hollerius Medicus Parisiensis: *Carbunculus*, inquit, à melancholico sanguine est, velut clavus quidam parvus, qui malignior factus pustulas quasi ab igne urendas, escharram, ardorem, dolorem intolerabilem facit, rubens, viridis, niger. Parvi, oblongi deteriores.

Hollerius
l. de peste,
sub finem.

Guyonius autem Dolensis de bubone, seu peste scripsit Gallicè ea, quæ Latinitate dono: *Initio tabe affecti patiuntur doloris quemdam stimulum; iisque inest quasi nucis avellana tumor, qui sensim excrescit ad magnitudinem ovi, vel pomi. Principio figura illius longiuscula, & mobilis; postea verò formam, aut rotundam suscipit, aut acuminatam.*

Guyon. de
la peste,
c. 15.

Hæc dicta sint de carbunculis, & bubonibus varietate colorum suorum, formâ suâ oblongâ, mobilitate, cuspidè similitudinem aliquam serpentum habentibus.

Animadvertendum etiam est illis, non secus ac serpentibus, virus insitum. Quippe ex Quercetano, cum pestis ex veneno quodam, ex variâ variorum humorum corruptione, & putrilagine progenito oriatur, eadem planè agnoscit symptomata his, quæ profert venenum animantium venenatorum, exempli gratiâ, serpentum, & canum rabidorum. Idem paulò post, experienciâ quotidianâ edocemur, dyspædis serpentis morsum pesti prorsus similia producere symptomata. Id quod Lucanum Poëtam minimè latuit libro 9. dum historiam cujusdam juvenis, Auli nomine, à dyspæde serpente vulnerati, haud minus doctè, quàm eleganter enarrat; & precipuorum, quæ talem serpentis ictum subsequi solent, symptomatum reminiscitur.

Quercet.
pestis,
Alexic.
c. 3.

Hanc pestis cum serpente comparisonem concludam somnio memorabili, ac vero, quod refert idem Quercetanus de Conrado Gesnero Medico Tygurino. Hic siquidem, inquit citatus author, postquam nocte precedente se serpentis ictu vulneratum somniasset, hujusque somnii verissimus interpret ipse extitisset, dicens se anthrace pestilentiali correptum iri; paucis post diebus anthrace in sinistrâ mamillâ, quinto ante ejus obi-

Quercet.
pestis,
Alexic.
c. 4.

tum die , apparen te , ex hâc miseriarum valle ereptus est.

Verf. 20. *Et ceteri homines , qui non sunt occisi in his plagis , neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum , ut non adorarent demonia , & simulacra aurea , & argentea , & area , & lapidea , & lignea , quæ neque videre possunt , neque audire , neque ambulare.*

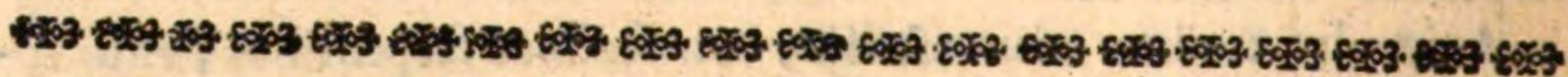
Explicatam hætenus pestem , quâ tertia pars hominum occisa est sub Marco Antonino , & Lucio Vero , Dominus inflixerat , ut Ethnici falforum Deorum superstitionem impiam execrarentur ; & unum verum Deum piè , ac sanctè adorarent. Attamen magna pars gentilium percussa Cœlesti flagello , non doluit pristinum errorem , & veterna flagitia ; sed attrita , & obdurata præ malignitate suâ miserrimè interiit , æternas suorum scelerum pœnas in inferis datura.

Plurimi quoque alii Infideles , quos tùm divina benignitas servavit incolumes , ut resipiscerent , etsi Deum , qui ipsos singulari illo beneficio affecerat , debuissent colere ; ac sanctis moribus demereri , non resipuerunt ab impietate suâ , aliisque sceleribus , quibus erant addicti.

In eâ sanè dementiâ , atque nequitiâ perstiterunt , ut effigies rerum creatarum , tùm inanimatarum , tùm animantium , nec non statuas hominum etiam flagitiosissimorum , atque ipsos Dæmones adorarent tanquam Deos , licet sit unus Deus , creator omnium , summè perfectus , vitæ dator , & author omnis boni.

Verf. 21. *Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis , neque à veneficiis suis , neque à fornicatione suâ , neque à furtis suis.*

Non attendentes , quoniam Deus in eos , qui talia perpetrant crimina , iustissimus est vindex.

EXPLANATIO XXXVIII.

Capitis decimi Apocalypsis , de Angelo iurante quòd non erit ampliùs tempus cultus demonum ; Imperii Ethnici ; & persecutionis adversùs Christianos ; sed Regnum Dei , & Christi , quod , accepto libro , & devorato , Ioannes iubetur prædicere.

VERS. 1. Et vidi alium Angelum fortem descendentem de Cœlo,

Cœlo, amictum nube: & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut sol, & pedes ejus tanquam columna ignis.

ψ. 2. Et habebat in manu suâ libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.

ψ. 3. Et clamavit voce magnâ, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

ψ. 4. Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram; & audiui vocem de cœlo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.

ψ. 5. Et Angelus, quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cœlum:

ψ. 6. Et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cœlum, & ea, quæ in eo sunt; & terram, & ea, quæ in eâ sunt; & mare, & ea, quæ in eo sunt: quia tempus non erit amplius.

ψ. 7. Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelisavit per servos suos Prophetas.

ψ. 8. Et audiui vocem de cœlo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, & super terram.

ψ. 9. Et abiî ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulcet tanquam mel.

ψ. 10. Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum devorassem eum, amaricatus est venter meus.

ψ. 11. Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

Vers. i. *Et vidi alium Angelum fortem, descendentem de Cælo, amictum nuke, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut sol, & pedes ejus tanquam columna ignis.*

ANGELVS ille fortis, & potens apparet, tanquam præco eximius Domini fortis, & potentis, præliaturi pro piis, & sanctis adversus impios, & profanos.

Descendit de Cælo, nunciaturus terræ, & maris incolis decreta Dei Cæli, & terræ.

Iride pacis symbolo coronatur in signum pacis futuræ Christianis.

Refulget facies ejus ut sol, quippe qui significet Christum solem justitiæ tenebras Ethnicæ superstitionis dissipaturum.

Ignitis autem pedibus conculcabit impios, & aduret.

Præterquàm quòd Angelus ille veritate Dei, quem contemplatur, lucet; & zelo ipsius, quem summè diligit, ardet.

Vers. 2. *Et habebat in manu sua libellum apertum.*

Illum scilicet, cujus septem signacula jam resignata erant.

Ex vers. 2. *Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.*

Ps. 23. v. 1.

Ps. 145.

v. 5.

Gen. 1.

v. 9. 10.

Cùm Domini sit terra, mare, & omnia, quæ in eis sunt; Angelus ille autoritate Domini locuturus *posuit pedem*, alium *super mare*, alium *super terram*: præco enim edicta Regis sui debet in locis ditioni Majestatis illius subditis, & ad eos, quos illa spectant, promulgare.

Quia verò ex Creatione mundi constat jussu Dei primùm congregatas fuisse aquas in locum unum, qui dictus est *mare*, antequam *arida*, seu *terra* appareret, primum quoque, nempe *dextrum pedem* Angelus Dei *posuit super mare*; secundum autem, videlicet *sinistrum*, *super terram*.

Adde quòd sicuti pes dexter præfertur sinistro, Angelus ille præponebat terris mare, quia, cùm mare minùs habitetur ab hominibus quàm terra, minùs etiam suorum incolarum peccatis Deum exacerbat.

Amos 3.

v. 8.

Vers. 3. *Et clamavit voce magnâ, quemadmodum cum leo rugit, terrorem incutiens. Leo rugiet; quis non timebit?* inquit Amos.

Ex vers. 3. *Et cùm clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.*

Ps. 103.

v. 7.

Auxere terrorem septem illa tonitrua ab Angelis edita: quippe ait Psalter, *a voce tonitruum tui formidabunt.*

Vers. 4. *Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram.*

Hinc sequitur voces illas fuisse articulatas; ideòque Angelos illas protulisse.

Ex v. 4. *Et audiui vocem de Cœlo dicentem mihi, signa quæ locuta sunt tonitrua; & noli ea scribere.*

Venerandum nobis est in silentio mandatum illud cœleste.

v. 5. *Et Angelus, quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad Cœlum,*

In quo erat is, per quem juraturus erat.

v. 6. *Et juravit per viventem in secula seculorum.*

Nimirum Christum, qui suscitatus à mortuis, & assumptus in Cœlum, vitam immortalem degit, uti pluribus locis Apocalypsis explicatum est.

Ex v. 6. *Qui creavit Cœlum, & ea, quæ in eo sunt; & terram, & ea, quæ in ea sunt; & mare, & ea, quæ in eo sunt.*

Nam per Verbum æternum, quod in tempore carnem, & animam rationalem in unitatem personæ suæ assumpsit, omnia facta sunt.

Joan. 1.
v. 3.

Ex vers. 6. *Quia tempus non erit amplius.*

Multo tempore patiens fuit Dominus in perferendâ Ethnicorum impietate: sed tandem eam non amplius feret; quin potius illam toto orbe terrarum evertet.

Multo item tempore pertulit Deus, ut Romani, etsi Principi tenebrarum addicti, & dæmonum cultores, cæteris gentibus dominarentur. At nefandum illud dominium non amplius tolerabit omnium Dominus; sed amovebit; efficietque ut Imperatores Romani sint Christiani; ac in eis, & per eos Christus regnet; & imperet nationibus.

Nonne plurimo quoque tempore Dominus perpeffus est, ut in Christianos sibi addictos sævirent pagani? Verum non amplius persecutionem illam patietur; sed præstabit ut Religio Christiana in honore sit apud omnes, propter ipsum Christum, in quem credent.

Vers. 7. *Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum coeperit tubâ canere, consummabitur mysterium Dei, sicut Evangelisavit per servos suos Prophetas.*

Mirabiles illæ Religionis, & Imperii mutationes in orbe evenient iis diebus, quos significabit vox, & sonitus tubæ septimi Angeli: unde capite sequenti referuntur hæc verba, & septimus Angelus tubâ cecinit; & facta sunt voces magnæ in Cœlo, dicentes, factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, & Christi ejus; & regnabit in secula seculorum.

Apoc. 11.
v. 15.

Tunc verò consummabitur magnum illud, atque multiplex mysterium Dei, quod per Sanctos Prophetas prænuntiatum est.

Siquidem, quemadmodum omni populo Israëlítico vociferante, & septem Sacerdotibus clangentibus tubis, corruerunt muri Jericho, quæ prima erat Chananæorum impiorum Civitas; ita ad sonitum septimæ tubæ Angelicæ decideret impietas Ethnicæ superstitionis, quâ se vallari putabat Roma, urbs omnium gentilium primaria, & Domina. Quin etiam hocce Prophetæ regii oraculum implebitur, Dominus subsanna'it, ac in furore suo conturbabit Reges, & Principes, qui convenerunt adversus eam, & adversus

Josue
c. 6.

Pf. 2.

232 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

adversus Christum ejus ; eique tanquam Filio suo dabit gentes hereditatem illius , & possessionem ipsius terminos terra.

Ed accedit aliud ejusdem Prophetæ effatum , quod tunc quoque complebitur : Convertentur ad Dominum universi fines terra ; & adorabunt in conspectu ejus universa familia gentium : Quoniam Domini est regnum ; & ipse dominabitur gentium. Eapropter dixit illi Dominus , ut sederet à dextris ejus , positurus inimicos illius scabellum pedum ipsius.

Denique , ut aliorum Sanctorum Prophetarum vaticinia silentio prætermittam , Daniel ait , in diebus regnorum illorum suscitabit Deus Cæli regnum , quod in æternum non dissipabitur ; comminuet autem , & consumet universa regna hæc ; & ipsum stabit in æternum.

¶. 8. Et audiui vocem de Cælo iterum loquentem mecum , & dicentem , vade , & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare , & super terram.

¶. 9. Et abi ad Angelum , dicens ei , ut daret mihi librum ; & dixit mihi , accipe librum , & devora illum ; & faciet amaricari ventrem tuum , sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

¶. 10. Et accepi librum de manu Angeli ; & devoravi illum , & erat in ore meo tanquam mel dulce , & cum devorasssem eum , amaricatus est venter meus.

Jussu Domini Joannes animo se contulit ad Angelum ; ab eoque sumptum librum propheticum commendavit intimæ facultati mentis suæ , fideliter custodiendum , tanquam bonum depositum per Spiritum Sanctum , qui traditus est ei.

Dùm autem excipiebat in sese librum illum , seu Spiritum Propheticum , quo prænunderet nova , miram à Domino infusam suavitatem in mente persentiebat : Dominus enim loquitur animæ Sanctæ , quam Spiritu Prophetico perfundit. Dominus Deus locutus est : Quis non Prophetabit ? inquit Amos. Quàm dulcia verò faucibus meis eloquia tua ! Super mel ori meo , aiebat Regius Propheta.

*Amos 3.
v. 8.
Pl. 118.
v. 103.*

Sed dùm receptus fuit in mente Joannis liber ille , seu Spiritus novarum rerum , & stupendarum Propheticus , amaritudinem in ventre , & dolorem in animo persensit Joannes : Quippe viscera illius commovenda erant commiseratione malorum impendentium Christianis ex persecutionibus Ethnicorum ; & animus ejus angendus erat blasphemis impiorum contra Christum , quem unicè , ac summè diligebat.

Sic Ieremias , ventrem meum , ventrem meum doleo ; sensus cordis mei turbati sunt in me : non tacebo , quoniam vocem buccinæ audivit anima mea , clamorem prælii. Vastata est omnis terra. Stultus populus meus me non cognovit.

*Jer. 4.
v. 19. 20.
22.*

Ac rursus , dolor meus super dolorem , in me cor meum mœrens. Super contritione filia populi mei contritus sum , & contristatus : stupor obtinuit me.

*Jer. 8.
v. 17. 21.*

Et in lamentationibus sub personâ Ierusalem : Vide Domine , quoniam tribulor ; conturbatus est venter meus : subversum est cor meum in memetipsâ , quoniam

*Lament. I.
v. 20.*

quoniam amaritudine plena sum : foris interficit gladius ; & domi mors similis est.

Vers. 11. Et dixit mihi , oportet te iterum Prophetare gentibus , & populis , & linguis , & regibus multis.

Post hæc dixit Angelus Joanni, oportet te Spiritu Dei veridico , & omnium rerum præscio perfusum , prænuntiare iterum plurima , quæ futura sunt nationibus diversas in regiones dispersis ; populis vario idiomate utentibus ; & regibus multis , tum infidelibus , tum fidem Christi profitentibus , ut ex illis tuis prædictionibus sapientia , potestas , justitia, & bonitas Divina magis , ac magis elucescant.

Ita Ezechieli Dominus : Comede volumen istud ; & vadens loquere ad filios Israël ; viscera tua complebuntur volumine isto. Et comedi illud ; & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me , vade ad domum Israël ; & loqueris verba mea ad eos.

Utinam ex Christianis quisque , quem decet esse docibilem Dei , & Spiritu Dei agi , tam sanctè vivat , ut paratus ad omnia , quæ ei mandantur à Domino , possit dicere cum Samuele , aliisque Prophetis , loquere Domine , quia audit servus tuus ! Audiam quid loquatur in me Dominus Deus , quoniam loquetur pacem in plebem suam , & super Sanctos suos , & in eos , qui convertuntur ad cor. Præstet etiam ipse Dominus ut non sit amplius tempus iniquitatis hominum : sed omnium erga ipsum sincera fides , pietas , & religio.

Ezech. 3.

V. 1. 3. 4.

13. 30. 31.

Joan. 6.

V. 45.

ad Rom. 8.

V. 14.

1. Reg. 3.

V. 10.

Pf. 84.

V. 10.

EXPLANATIO XXXIX.

Duorum primorum versuum Capitis undecimi Apocalypsis , quibus sub figurâ templi , quod Ioannes præcipitur , & atrii gentibus dandi , quod prohibetur metiri ; ac Sanctæ Civitatis mensibus quadraginta duobus à gentibus calcanda , ostendit Dominus tueri dona Spiritus Sancti , & virtutes fidelium , qui templum ejus interius , ac spirituale sunt : loca verò externa , quò conveniunt ad publicam orationem , & ea , ubi degunt , subjacere potestati infidelium tribus annis , ac dimidio , sub multis Imperatoribus Ethnicis.

Hervéus in Apocalypsim.

G g

VERS.

234 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

VERS. I. Et datus est mihi calamus similis virgæ; & dictum est mihi, surge; & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

ψ. 2. Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras; & nè metiaris illud: quoniam datum est gentibus, & Civitatem Sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.

Vers. I. *Et datus est mihi calamus similis virga.*

Apoc. 21.
v. 15.

NGELVS dedit Joanni arundinem mensurariam, five, ut dicitur sub finem Apocalypsis, *Mensuram arundineam*, virga, cujus est in mensuris domorum, agrorumve capiendis usus, similem.

Ex vers. I. *Et dictum est mihi, surge.*

Mente attollere ad nova mysteria percipienda, quæ Divina benignitas dignatur tibi revelare.

Ex vers. I. *Et metire templum Dei.*

Erant in tabernaculo Mosaico, & consequenter in templo Salomonis duæ partes præcipuæ.

Exod. c. 25.
26. 27. 30.
37. 38. 40.
ad Heb. 9.

Primaria dicebatur Sanctum Sanctorum; & in eâ erat Arca Fœderis Domini, duobus Cherubinis cum propitiatorio, unde Dominus loquebatur, obtesta; continebatque Tabulas legis, urnam Mannæ, & virgam Aaronis, quæ fronderat in signum ejus Sacerdotii.

Secunda pars tabernaculi, quæ nuncupabatur Sanctum sæculare, seu commune Sacerdotum, iisque solis proprium, habebat altare thymiamatis, mensam propositionis panum, & Candelabrum aureum septem lucernarum.

Ex vers. I. *Et altare.*

Extra illas duas partes tabernaculi erat altare holocaustorum, in quo jugiter ardebat ignis primùm ex cœlo immixtus; & victimæ, quarum sanguis fusus erat, ad gloriam Divinæ Majestatis cremabantur.

Ex vers. I. *Et adorantes in eo.*

Ps. 5. v. 8.

Ps. 94. v. 6.
7.

In eâ verò parte tabernaculi, five ad altare holocaustorum, censebantur adorare Deum, non solum Sacerdotes & Levitæ, qui ibi consistebant munia sua sacra peracturi; sed etiam populus, non multum inde diffusus, qui victimas immolandas præsentabat: Unde David, *introibo in domum tuam; adorabo ad templum Sanctum tuum; adhortansque ad pietatis officia plebem sibi commissam, ait: Venite, adoremus, & procidamus ante Dominum, quia ipse est Dominus Deus noster.*

Ex vers. I. *Et metire templum, & altare, & adorantes in eo.*

Exod. 10.
cis ante ci-
tatis.

Porrò videre est in libris sacris mensuras peculiare tabernaculi, & templi, necnon vasorum in iis supra memoratorum, atque altaris holocausti.

causti. Describitur etiam sub Moyse numerus tūm Sacerdotum, tūm Levitarum, tūm populi Dei, Deum in tabernaculo adoraturi. Recensentur quoque sub Davide familiæ Sacerdotales, & Leviticæ; ac, dūm dedicatum est templum, dicitur Salomon, & omnis Israël cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Egypti, fecisse festivitatem celebrem coram Domino Deo nostro.

At illa omnia erant figuræ, & umbra futurorum, quæ per Christum essent implenda.

Quocirca secundū intelligentiam spiritualement, & veritatem illis figuris adumbratam, Metiri templum Dei, & altare, & adorantes in eo, quod Dominus jubet Joanni, est attendere in fidelibus Templum Spiritus Sancti habitantis in illis; fœdus Divinæ Majestatis cum ipsis initum, ut Dominus sit illorum Deus, protector, & merces magna nimis; ipsi verò sint populus peculiaris eximiâ pietate ei addictus: Quod Angelis suis mandaverit, ut custodiant ipsos in omnibus viis suis; vocenturque ad felicitatem cœlestium Spirituum: Quod Salvator sit propitiatio pro peccatis illorum; eisque conversis ad ipsum loquatur verba bona, & consolatoria: Quod in lege Domini meditantes gustent quoniam suavis est Dominus; & floreat piis desideriis, ac fructificent sanctis operibus in monumentum perenne regalis sui Sacerdotii.

Hæc quoad primam partem tabernaculi, & templi, in qua erat Arca.

Quod spectat ad secundam, in quâ erant altare thymiamatis, mensa panum, & candelabrum septem lucernarum, fideles bonus odor Christi sunt; & suavissimas, ac gratissimas Deo fundunt orationes; edunt panem, qui de Cœlo descendit; & dat vitam eternam; habent septem dona Spiritus Sancti, quorum luce, & gratiâ refulgent inter tenebras infidelitatis, quibus mundus obsitus est.

Nonne verò cor illorum est holocaustorum altare, in quo fovetur ignis cœlestis charitatis à Deo infusæ; & ubi corpora sua offerunt hostiam viventem, sanctam, Deo placentem; parati pro illius honore sanguinem profundere, immolari, cremari?

Denique, quotquot fideles sunt, sinceri, ac perfecti, Deum unum adorant; eique serviunt in sanctitate, & justitiâ.

Hæc dona gratiæ in Christianis, Dei cultoribus, & templis Spiritus Sancti, plurimū faciendâ sunt; eaque tutatur Dominus mediis in persecutionibus Ethnicorum.

Loca autem externa, quò conveniunt fideles ad publicam orationem, & ea, in quibus ad privatos usus commorantur, multò minùs à Christianis debent attendi; nec illa tantū facit Dominus, quandoquidem ubivis consistent addictissimi ejus servi, possint puras manus ad ipsum levare; ei psallere Spiritu, & mente; ex intimo pectore oblationem mundam sui ipsius offerre; necnon hostiis bonorum operum illum promereri. Quam ob rationem Apocalypsis textu tacitam, & propter aliam, quæ versu sequenti exprimitur, dictum est Joanni,

3. Reg. c. 6.
7.
Num. 1. 2.
3. 4.
1. Paral. 23.
24. 25. 26.
27.
3. Reg. 8.
v. 65.
ad Col. 2.
v. 17.
ad Heb. 8.
v. 5.
1. ad Cor.
6. v. 19.
Gen. 15.
v. 1.
Exod. 19.
v. 5.
Ps. 90.
v. 11.
1. Joan. 2.
v. 2.
Zachar. 1.
v. 13.
Ps. 1. v. 2.
Ps. 33. v. 9.
1. Petr. 2.
v. 9.
2. ad Cor.
2. v. 15.
Joan. 6.
v. 51. 55.
ad Rom. 5.
v. 5.
C. 12. v. 1.
Luc. 1.
v. 74. 75.
1. ad Tim.
2. v. 8.
1. ad Cor.
14. v. 15.
Malach. 1.
v. 11.
ad Heb. 13.
v. 16.

Verf. 2. *Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus.*

Exod. 17. 2.
v. 9.
C. 40. v. 3.
Ezech. 46.
v. 1. 3. 9.

Moyſes, jubente Domino, erexit atrium per gyrum tabernaculi; illucque conveniebat populus, ut adoraret Deum; unde Ezechiel, de porta atrii interioris, qua respicit ad Orientem, ait, adorabit populus terra ad ostium porta illius in Sabbatis, & in calendis coram Domino.

Prohibetur verò Joannes metiri atrium hujusmodi, ut significetur ei loca, quò confluerent Christiani ad solemnem orationem, non semper futura illorum juris; sed subjicienda nonnumquam Ethnicorum tyrannicæ, & impiæ potestati.

Ex verf. 2. *Et civitatem sanctam calcabunt.*

Ethnici quoque domos, agros, urbes, ac quævis loca, quæ passim incoluerint Christiani, diripient; vastabunt; ac multâ fidelium strage complebunt. Cum verò urbes propter civium flagitia dicantur pessimæ; secus terra, quam inhabitabat populus Israël divino cultui addictus, nuncupata sit terra sancta; quis dubitaverit loca illa, in quibus fideles sanctè, & secundum Deum vivunt, censenda esse sancta?

Sicuti etiam omnes fideles, in quascumque regiones dispersi, unam, sanctamque Ecclesiam efficiunt; ita unius esse Sancta civitatis meritò reputantur: quandoquidem, unum Deum sanctum, piè, ac sanctè colant; uni Domino Jesu Christo pareant; iisdem legibus Evangelicis vivant; & in unum finem æternæ felicitatis uno, eodemque Spiritu Sancto animati conspirent.

Porro contaminatio illa Oratoriorum Christianorum à gentibus, & domorum, in quibus fideles degerent, conculcatio, ac vastitas, præfigurata est profanatione Templi, & direptione civitatis Ierusalem sub Antiocho Epiphane: completa verò est sub plerisque Imperatoribus Romanis Ethnicis.

1. Machab.
1. v. 11. 21.
30. 32. 33.
34. 35. 36.
46. 47. 48.
49. 51.

Etenim ex libro primo Machabæorum Antiochus Epiphanes, centesimo, & quadragesimo quinto anno regni Græcorum, irruit super Civitatem Ierusalem, & percussit eam plagâ magnâ; & accepit spolia Civitatis; & succendit eam igni: & edificaverunt Civitatem David muro magno, & firmo, & turribus firmis; & facta est illis in arcem; & posuerunt illic gentem peccatricem, & convulnerunt in eâ. Quin etiam misit Rex libros, seu edicta, per manus nuntiorum in Ierusalem, & in omnes Civitates Iuda, ut sequerentur leges gentium terre, & prohiberent sacrificia fieri in templo Dei, & dies solemnes; & jussit coinquinari sancta, & edificari aras, & templa, & idola; & quicumque non fecissent secundum verbum Regis Antiochi, morerentur.

1. Machab.
3. v. 51.

Quâ de calamitate conquerentes Machabæi, inter alias ipsorum pias, ac humiles querelas aiebant Domino, *sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt.*

Impia illa in Templum, & Ierusalem perpetrata ab Antiocho facinorosa renovantur contra Christianos plerique Imperatores Ethnici, ex quibus sufficiat exempla Decii, & Diocleciani referre.

Deciq

Decio quidem imperante, Dionysius Alexandrinus apud Eusebium, post aliquot Martyres Alexandriae passos, ait: Tum uno quasi animorum impetu omnes in piorum ades irrucere; & singuli, quos sibi vicinos esse cognoverant, properè educere, expoliare, diripere; & divitias, ac suppellectilem, si qua erat preciosior, sibi seponere; si qua vilior, & ex ligno confecta, in viis dissipare, deinde exurere; adeò ut Civitas illa veram speciem urbis ab hostibus capta, dispoliataque probè representaret. Ac paulò post, nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat, in quo tuto vel noctu, vel interdiu liceret incedere: quippe omnes ubique uno ore conclamabant, si quis è Christianorum numero impia, & prophana verba effari recusaverit, rapiatur extemplò; & in ignem conjiciatur. Posteaquàm verò edictum Decii divulgatum est, complures in urbibus, & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti. Hæc sub Decio apud Eusebium.

Euseb.
hist. l. 6.
c. 34.

Idem de Diocletiano inquit: Anno decimo nono Imperii Diocletiani omnibus in locis per Imperatoris literas palàm edictum fuit, ut tùm deturbarentur Ecclesie, soloque aequarentur.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 3.

Nonne & in Martyrologio Romano legitur? Nicomedia passio multorum millium Martyrum, qui cum in Christi natali ad dominicum convenissent, Diocletianus Imperator januas Ecclesie claudi jussit, & ignem circumcirca parari, tripodemque cum thure præ foribus poni, ac præconem magnà voce clamare, ut qui incendium vellent effugere, foras exirent, & Iovi thus adolerent; cùmque omnes unà voce respondissent, pro Christo se libentiùs mori, incenso igne consumpti, eo die nasci meruerunt in Coelis, quo Christus in terris pro salute mundi nasci dignatus est.

Martyr.
Rom. 25.
Decemb.

Nicephorus autem eandem historiam referens, ait: Ignis Ecclesiam omnem complexus, illos omnes viginti millium numerum explentes in cinerem redegit.

Niceph.
hist. l. 7.
c. 6.

Eusebius quoque asserit, urbem Christianorum, qua est in Phrygià, universam unà cum populo ejusdem incensam, propter eà quòd tùm universus populus, qui Civitatem incoluit, tum Curator ejusdem, & Præfectus præsidii, pariter cum Magistratibus, & privatis omnibus, se Christianos ingenuè profitebantur; neque Infidelibus, qui eos idolis hostias offerre mandaverant, ullà ex parte volebant obtemperare.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 23.

Idque factum persecutione Diocletiani innuunt Eusebius, & Nicephorus. Constat etiam Maximinum, qui post Diocletianum, & Herculium Maximianum, & Galerium Maximianum, dominatus est in partibus Orientis, edicto sancivisse, ut quantò fieri posset longius ex urbibus pellerentur Christiani.

Niceph.
hist. l. 7.
c. 10.

Ex his igitur, quæ relata sunt, patet loca, quòd convenirent fideles ad publicam orationem, & ea, in quibus degebant ad privatos usus, subjacuisse potestati infidelium; ideòque juxta verba Joannis allegorica simul, & prophetica, quæ explicuimus, atrium templi datum esse gentibus, & Civitatem sanctam calcatam fuisse ab Ethnicis.

Euseb.
l. 9. c. 2.

Ex 7. 2. *Mensibus quadraginta duobus.*

Eo numero mensium conficientium tres annos, & dimidium, alludit Joannes ad totidem annos, quibus ex historiâ Machabæorum, & Danielis prophetiâ duravit contaminatio Templi, & Civitatis Jerusalem sub Antiocho Epiphane.

1. Machab.

1. v. 57.

1. Machab.

3. v. 45.

Quippe libro primo Machabæorum, die quintâ mensis Casleu, qui nomen est, quinto & quadragesimo, & centesimo anno, scilicet Regni Græcorum, edificavit Rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei; & sanctum conculcabatur.

1. Machab.

4. v. 41. 52.

53.

At Judas Machabæus devictis hostibus, emundavit sancta templi Jerusalem; & obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum, quintâ & vigesimâ die mensis noni, centesimi quadragessimi octavi anni.

Unde liquet à collocato super altare Dei idolo ab Antiocho usque ad sacrificium Deo oblatum super novum altare sub Judâ Machabæo, intercessisse tres annos & viginti dies: quibus facile, & cum ratione quisquis addiderit saltem quinque menses à tempore, quo princeps tributorum Regis Antiochi invasit Jerusalem; non enim potuit pauciori tempore succendere Civitatem, destruere domos ejus, & muros ejus in circuitu; edificare Civitatem David muro magno, & firmo, & turribus firmis, qua esset in arcem; in eâque constituere milites, arma, & escas, uti narratur cum multis aliis primo Machabæorum, antequàm collocatum fuerit abominandum idolum super altare Dei.

1. Machab.

1. v. 30. 32.

33. 35. 36.

Daniel. 12.

v. 7.

Et sanè tres illi anni cum dimidio vastitatis Jerusalem, & profanationis Templi, ac sævissimæ persecutionis Judæorum ab Antiocho, prædicti erant à Daniele capite duodecimo per tempus, & tempora, & dimidium temporis, hoc est per annum, & duos annos, & dimidium anni.

Hanc explicationem ipsemet Joannes suppeditat: namque præfatos menses quadraginta duos exponit versu tertio hujus capituli, necnon versu sexto capituli duodecimi per dies mille ducentos sexaginta, tribuens unicuique mensi triginta dies, propter rationes suis locis referendas; eodem autem capite duodecimo, versu decimo quarto, significat prædictum numerum dierum, per tempus, & tempora, & dimidium temporis.

Quapropter manifestum est, tres annos, & dimidium idem esse in Apocalypsi ac quadraginta duos menses; & mille ducentos sexaginta dies; necnon tempus, & tempora, & dimidium temporis; quam ultimam supputationem Joannes ex Daniele mutuatus est.

At nonnullæ Imperatorum Ethnicorum persecutiones, quibus Christiani Oratoriis, domibus, agris, civitatibus privati sunt, durarunt tribus annis, ac semisse.

Euseb.

hist. l. 1.

c. 1. 9.

Sic teste Eusebio Decius atrox persecutor non duos annos integros regnavit: & Gallus ejus successor vix biennio integro Imperium rexit: Quamobrem videre est persecutionem à Decio inceptam, & à Gallo continuatam, durasse circiter tribus annis cum dimidio.

Postquàm

Explanatio Historica. CAP. XI. 239

Postquàm Gallus è medio sublatus est , referente Eusebio , *Valerianus Imperii gubernacula suscipit : de quo , inquit Dionysius Alexandrinus, significatum est per revelationem Ioanni ; ait enim , datum est ei os magna, & blasphema loquens ; & data est ei potestas faciendi per menses quadraginta duos ; cum ista utraque in Valeriano videantur completa.*

Euseb.
hist. l. i.
c. 9.
Apoc. 13.
v. 5.

Quid luculentius desiderari potest ad probandum persecutionem à Valeriano motam durasse tribus annis ac semisse ? In eâ sententiâ est Cardinalis Baronius ex relato Dionysii Alexandrini testimonio ; & ego ipse , Deo dante , quæcumque dicuntur capite decimo tertio Apocalypsis, à versu primo ad decimum, inter quæ refertur *potestas quadraginta duobus mensibus , & blasphemia in Deum, & tabernaculum ejus* , ostendam quàm maximè Valeriano convenire.

Baron. in
annal. an.
259. n. 6.

Quod spectat ad persecutionem Diocletiani , à Galerio Maximiano ejus successore protractam , animadverto etiam in illâ circiter tres annos & dimidium , usque ad tempus , quo Constantinus appellatus est Augustus.

Siquidem ex Eusebio in Chronicis, *decimo nono anno Diocletiani, mense Martio, in diebus Pascha Ecclesia subversa sunt.*

Euseb. in
Chron.

Secundo anno persecutionis, Diocletianus Nicomedie ; Maximianus, scilicet Herculis , Mediolani purpuram deposuerunt.

Galerius Maximianus , qui sexto anno Diocletiani ut Cæsar assumptus fuerat in regnum , solus biennio Augustus Imperium tenuit.

Constantius autem , qui cum Galerio fuerat etiam Cæsar creatus , diem obiit in Britannia Eboraci, post quem filius ejus Constantinus Regnum invadit quarto persecutionis anno. Hæc Eusebius in Chronicis.

At ex eodem Eusebio in historiâ , *Constantius persecutionis contra nos intentata nullo modo particeps fuit ; imò verò pios sub ejus imperium subiectos , illasos conservavit ; ac neque sacras Ecclesiarum ades diruit ; neque aliud quicquam maleficii in nos omninò molitus est. Constantinus verò in Imperio constitutus , & Augustus ab exercitibus appellatus , paterna erga Religionem nostram pietatis vestigia diligenter est persecutus.*

Euseb.
hist. l. 8.
c. 28.

Itaque , cum gravissima persecutio Diocletiani de subvertendis Ecclesiis , de exurendis libris sacris , de cruciandis omni tormentorum genere Præpositis Ecclesiarum , atque delendis ubique terrarum Christianis , inchoata fuerit anno Imperii ejusdem Diocletiani decimo nono , mense Martio , imminente Paschali die , continuata verò fuerit à Galerio Maximiano , & anno quarto hujusce persecutionis evectus sit ad Imperium Constantinus, qui Christianis maximè favit , mihi videtur persecutio illa , inter præfatos temporum terminos considerata , complecti circiter tres annos , ac dimidium.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 2. 3. 13.

Quòd si quis attendere adhuc velit persecutionem illam , quatenus à prædicto anno quarto producta est ab eodem Galerio Maximiano usque ad id temporis , quo ipsemet Galerius morbo Divinitus inflicto laborans edictum in gratiam Christianorum edidit , comperiet eam persecutio-

nem

Euseb. in
Chronic.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 28. 29.
Euseb.
hist. l. 9.
c. 1.

nem rursus tribus annis , & sex mensibus circiter durasse.

Etenim ex Eusebii Chronico is annus quartus persecutionis , dùm Constantinus Imperium arripuit , erat circiter annus Christi trecentessimus undecimus : ex eodem autem Chronico Galerius Maximianus moritur circiter anno Christi trecentesimo decimo quinto. Sed videtur sex mensibus ante mortem suam edictum dedisse in gratiam Christianorum ; quippe Eusebius in historiâ refert *Maximinum* , qui partes versus Orientem regebat , neque ad sex menses integros passum esse ut nostri tranquillè agerent. Nempè verisimile est Maximinum non vexasse Christianos , quandiù Galerius à tempore edicti sui pacifici morbo laboravit : verùm paulò postquàm illum scivit obiisse , persecutionem renovavit.

Quocirca ab anno Christi trecentesimo undecimo usque ad sex menses ante mortem Galerii Maximiani , quæ contigit anno trecentesimo decimo quinto, enumerari possunt circiter tres anni & sex menses.

Igitur Christianorum Ecclesiæ , & domus plerùmque datæ sunt in potestatem gentium tribus annis , ac semisse.

ad Heb.

10. v. 34.

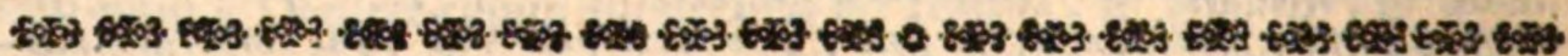
1. ad Cor.

3. v. 17.

ad Heb. 3.

v. 6.

Fideles autem tunc temporis eâ erant virtute præditi, ut rapinam bonorum suorum cum gaudio susciperent, cognoscentes se habere meliorem, & manentem substantiam ; Deumque , qui Cælum , & terram implet , quemque super omnia diligebant , piè , ac sanctè ubique terrarum colerent. Templum verò Dei sanctum , quod ipsi erant , illibatum servabant : noverant enim dictum ab Apostolo , si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Exultabant etiam, quòd ipsi domus Dei essent , fiduciam , & gloriam spei, usque ad finem, firmam retinentes.

EXPLANATIO XL.

Quomodo Clerus , & populus Christianus , tanquam duo testes fideles Dei , & Domini nostri Iesu Christi , sub Iesu à Iosedecho prognati , & Zorobabelis , necnon Moysis , & Elia figuris , sint pietate suâ impietatem Ethnicam expugnaturi ; Ecclesias ad cultum readificaturi ; & varias plagas gentilibus inflicтури , à tertio ad sextum versum Capitis undecimi Apocalypsis.

VERS. 3.

VERS. 3. Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.

ψ. 4. Hi sunt duæ olivæ, & duo candelabra, in conspectu Domini terræ stantes.

ψ. 5. Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum; & si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.

ψ. 6. Hi habent potestatem claudendi Cœlum, nè pluat diebus prophetiæ ipsorum; & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem; & percutere terram omni plagâ, quotiescumque voluerint.

Verf. 3. *Et dabo duobus testibus meis.*

AU L D antè quàm Christus in Cœlum ascenderet, dixit discipulis suis, *accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos; & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudaâ, & Samariâ, & usque ad ultimum terræ.* Ii verò, quos tùm alloquebatur, non erant dumtaxat Apostoli, quos ultimâ Cœnâ Sacerdotes sibi addixerat, sed alii plures discipuli de plebe, qui tunc convenerant in montem Oliveti; quique omnes replendi erant Spiritu Sancto; ac locuturi Verbum Dei cum fiduciâ; nec non reddituri, quisque pro viribus suis, testimonium Resurrectionis Iesu Christi Domini nostri, quamvis persecutionem paterentur à Judæis.

Ita Dilecto Discipulo Magister amantissimus è Cœlis revelans, quæ Ecclesiæ suæ futura sunt tempore persecutionum, quas ab Ethnicis passura est, Clerum illius, ac populum sanctum, atque fidelem nuncupat *duos testes suos*, utpote dignos Apostolorum, aliorumque primorum discipulorum successores, qui Divinitatem illius, ac Mysteria salutifera constanti usque ad mortem animo palàm, & apud omnes nationes testabuntur.

Ex ψ. 3. *Et prophetabunt.*

Dùm atrium, seu locus Synaxis Christianorum, Christo permittente, dabitur gentibus; & ab iisdem Ethnicis calcabitur Civitas sancta, hoc est vastabitur locus omnis, in quo fideles sanctè, ac secundùm Deum viventes commorari consueverunt, dabit Salvator *duobus testibus* suis Clero, & populo Ecclesiæ suæ, copiosè Spiritum suum; eoque animati, & confirmati prophetabunt. Quippe sicuti moris fuit antiquorum Prophetarum, Spiritu Sancto inspirati loquentur sancti illi homines Dei; impietatem, cæteraque crimina intrepidè coarguent; Divinum

Hervens in Apocalypsim.

H h

cultum

Act. 1. v. 8.

Act. 1. v. 2.

6. 10. 15.

Act. 4.

v. 31. 33.

Apoc. 11.

v. 1. 2.

cultum ardenti zelo promovebunt ; & quoscunque poterunt homines, verbo , & exemplo ad castos mores perducant.

Ex *ψ. 3. Diebus mille ducentis sexaginta.*

Cum verò persecutiones Ethnicorum adversus Christianos variis vicibus repetitæ ab Imperatoribus , quemadmodum Explanatione præcedenti monstratum est , *quadraginta duobus mensibus* sint grassaturæ ; *duorum* illorum *testium* , videlicet Cleri , & populi , Christo fidissimorum , divina , & à Spiritu Sancto indita virtus tantumdem temporis enitescet. Vult enim Salvator ut , quando *abundabit delictum* Ethnicorum ad delendum , si possent , Evangelium , *superabundet* ejus in Sanctis *gratia* , quâ fidem ei servant invictam.

Porro , quod *quadraginta duos menses* Dominus designaverit *diebus mille ducentis sexaginta* , tribuens eâ autoritate summâ , quâ pollet , unicuique mensium illorum completum numerum triginta dierum , id iis , quæ sequuntur , rationibus , quantum mihi videtur , judicavit faciendum.

Gen. 15.
v. 16. Primò , quia tunc *complebuntur iniquitates* Ethnicorum adversus Christianos , quos persequuntur.

Jac. 1. v. 3.
4. Secundò , quia eo tempore *probatio fidei* Christianorum *patientiam* operabitur in illis : *patientia autem opus perfectum* habebit in ipsis , ut sint *perfecti* , & *integri* , in nullo deficientes.

ad Heb. 12.
v. 1. 2. 3. Tertiò , *deponentes omne pondus* , & *circumstans peccatum* eâ tempestate *current ad propositum* sibi certamen ; *aspicientque in auctorem fidei* , & *consummatorem Iesum* , qui annos natus triginta , prædicans , & *testimonium perhibens veritati* , *sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum contradictionem* ; ac tandem *proposito sibi gaudio sustinuit crucem* , *confusione contemptâ* , atque in *dexterâ sedis Dei sedet*.

Tales oportet esse Christianos , potissimum tempore atrocissimarum persecutionum , quas passuri sunt ab Ethnicis ; ac revera tales fuisse tunc temporis quàm plurimos è Clero , & ex populo fideli , constat monumentis Ecclesiæ , quorum unum , & alterum profero.

Euseb. hist.
l. 8. c. 12.
13. Eusebius testatur *Diocletiani persecutionem primo anno solum contra Ecclesiæ Presides grassatam* : secundo autem anno *præceptum generali edicto* , ut *universa plebs in singulis Civitatibus idolis immolare cogeretur*. En contra Clerum , & populum persecutio. Cum verò , inquit Ruffinus , *flamma persecutionis Diocletianæ tota per populos* , & *sacerdotes* , ecce duo testes , *exaggerasset incendia* , possibile non est numero *comprehendi quanti quotidie penè per singulas quasque urbes* , & *provincias Martyres* , ideoque testes fideles , *efficiebantur*. Ac rursus idem author ; *omnes Ecclesiarum Principes in vincula conjiciebantur* ; en Clerus ; *simulque cum his ex plebe* , en populus , *viri* , & *mulieres* , *nobiles* , & *ignobiles rapiebantur*.

Ex veris. 3. *Amicti saccis.*
Euseb. hist.
l. 8. c. 12. Dubio procul sancti illi Martyres , atque , ut verbis Eusebii utar , *generosissimi veritatis testes* , tum è Clero , tum è populo Christiano , non modò ,

modò, quisque pro suâ conditione, indumentum, quod fideles pietatem per bona opera promittentes deceret, gestabant; verùm etiam, cùm quærentur ad mortem, sicuti tenui victu utebantur, ita vili induebantur amictu. Saccis plerumque operti despiciebant luxum sæculi, cui renuntiaverant; & è quo confestim exire cupiebant. Egentes, angustiati, afflicti, divinam misericordiam flectere satagebant; suoque provocabant exemplo gentes ad pœnitentiam, nè perirent.

Certè de Christianis Tertullianus in Apologetico inquit, *Cùm ab imbribus æstiva hiberna suspendunt, & annus in curâ est, nos jejuniis aridi, & omni continentia expressi, in sacco, & cinere volutantes, invidia Cœlum tundimus; Deum tangimus; & misericordiam extorquemus.*

Quantò magis ingravescente persecutione Martyres erant amicti saccis, tùm suâ sponte, tùm persecutorum sævitie? Undè Baronius refert exactis Sancti Sabini Martyris, quòd cùm Nicomedia Maximiani Herculi exoranda hostia ducerentur ad templum duodecim Deorum, quod erat intra Regiam, aderant quidem impii candidis, & magnificis vestibus celebrantes festum sui interitus: solus autem Indes, Eunuchorum princeps Christianus, attris indutus erat vestibus; & cùm hac celebrarentur, maximo dolore affectus, cùm se in valdè obscurâ inclusisset domuncula, impiorum flebat interitum. Renunciatur hac Imperatori; & is statim ab ipso abripitur; & sistitur ab illo iudici judicandus. Cùm autem, etiam antequàm loqueretur, ei renuntiaret vestis, quòd, quæ fiebant ab eo, censebantur digna luctu, & tristitia, iussit ejus manibus, & pedibus injectis catenis, & collo collari, eum servari inclusum in carcere.

Verf. 4. *Hi sunt due olive, & duo candelabra, in conspectu Domini terræ stantes.*

Zacharias Propheta Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum, & Zorobabelem filium Salathie de domo David, comparat duobus vasis olei, quæ viderat conjuncta Candelabro Sancto, ut ex illis accenderentur ejus lucernæ noctu in templo Domini. *Vidi, inquit; & ecce Candelabrum aureum, & lucernæ super illud; & due olive super illud, una à dextris lampadis, & una à sinistris ejus. Et dixit mihi Angelus, isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universæ terræ.* Siquidem duo viri illi eximii, ac sancti, quorum primus erat sacerdos, & alter de populo, cùm non esset è tribu Levi, pacem, quæ oleo significabatur, procuraturi erant populo Israëlitico à circumstantibus inimicis; & splendore virtutum suarum longas captivitatis Babylonicæ tenebras depulsuri. Templum etiam à Nabuchodonosore dirutum extructuri erant; & in eo ritus sacros, & cultum Divinum, Deo ipso mirum in modum adjuvante, instauraturi, quamvis gentes vicinæ, idolorum cultui addictæ, totis viribus reluctarentur.

Similes futuri erant temporibus persecutionum Ethnicarum Sancti Martyres, & Confessores, ex Clero, & populo Christiano: testimonio enim fidei suæ insigni pacem promerituri erant Ecclesiæ, quæ à gen-

1. ad Tim.
2. v. 9.

ad Heb. 11.
v. 37.

Tertul. in
Apol. c. 40.

Baron. an.
301.
n. XXI.
xxx.

Zachar. 3.
v. 1.
Cap. 6. v. 1.
C. 4. v. 7.
10.
1. Esdræ 5.
v. 2.
Zachar. 4.
v. 2. 3. 14.

Esdræ 1. 1.
c. 4. 5. 6.

Matth. 5.
v. 15. 16.

tilibus vexabatur, & velut lucerna super candelabrum posita in domo Dei illuxere omnibus domesticis fidei, ita ut etiam illorum lux tenebras infidelitatis dissiparet. Suis quoque precibus, & moribus sanctissimis Ecclesiarum, quæ ab Ethnicis evertiebantur, instaurationem erant à Divinâ Majestate, cui omnia subsunt, impetraturi.

Euseb. hist.
l. 8. c. 29.

Hinc Galerius Maximianus, Diocletiani in Imperio, & in Christianorum persecutione successor, tandem edicto præcepit, ut homines denuò se libere Christianos profiteantur; & ut ades, in quibus convenire solent, resarciant.

Euseb. hist.
l. 9. c. 8.

Maximinus etiam, à Licinio Constantini collegâ victus, hoc edictum statuit divulgari, quo omnibus planè constet, liberam esse potestatem illis, qui Christianam religionem sequi voluerint, eam pro arbitratu sanctè, ut eorum mos fert, & augustè excolendi: Quin etiam ut Dominica, & sacras ades reficiant, à nobis, inquit, concessum est.

Euseb. hist.
l. 10. c. 5.

Multò magis Constantinus Magnus edixit, ut loca Christianorum, in quæ ipsis in more positum erat antea convenire, Christianis sine omni morâ, & dubitatione restituerentur; necnon si qua ex his possessionibus, quæ ad Catholicam Christianorum Ecclesiam in quibusque Civitatibus, aut aliis locis pertinent, adhuc à civibus, aut ab aliis quibusdam retineantur, eas quàm primum iisdem Ecclesiis, Anilinus Africa Proconsul faciat restituere.

Euseb. hist.
l. 10. c. 4.

Quapropter Christiani, acceptâ ab Imperatoribus potestate Ecclesias ab Ethnicis dirutas extruendi, earumque bona sibi ablata recuperandi, diligentem in id operam navarunt, permoti exemplo Jesu filii Josedechi Sacerdotis magni, & Zorobabelis in reedificatione templi à Nabuchodonosore destructi. Eam ob pietatem fidelium, Oratione pro Ecclesiarum exedificatione panegyricâ recitatâ, quam videre est apud Eusebium, Paulinus Tyrionum Episcopus, cui ipse Deus, qui universum mundum suo complexu continet, sui in terrâ domicilii, ac templi exedificationem, renovationemque concessit, appellatur novus Zorobabel, qui templo Dei multò majorem splendorem, quàm quo antea nitebat, adjecit.

Verf. 5.

Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos ladere, sic oportet eum occidi.

Ps. 98. v. 6.

Præter figuras Cleri, & populi fidelis, ex Jesu filio Josedechi, & Zorobabele depromptas, quas versu præcedenti explanavimus, Joannes versibus explicandis subindicat ejusdem Cleri, & populi figuras ex Moyse, qui erat tribus Leviticæ, & de quo Psalmista cecinit, Moyses, & Aaron in Sacerdotibus ejus, necnon ex Eliâ, qui erat è tribu plebeia. Præclaræ

Matth. 17.
v. 3.

Apoc. 11.
v. 1.

Act. 7.
v. 55.

ad Philipp.
2. v. 11.

certè Moyses & Elias Sanctorum Martyrum figuræ; quandoquidem Moyses, & Elias testes fuere insignes gloriosæ Transfigurationis Christi: Martyres verò tum è Clero, tum è populo Christiano, nuncupentur hîc ab ipsomet Christo testes ejus antonomasticè; quippe non aliam ob causam acturi sint, vel passuri, quàm quòd exemplo Protomartyris Stephani testabuntur Iesum Christum stare à dextris Dei, & esse in gloria Dei patris.

Figuras

Figuras illas ex Moyse, & Eliâ, petitas hîc à Joanne jam explano.

Dum surrexerunt contra Moysen ducenti quinquaginta viri proceres synagoga, ignis egressus à Domino interfecit illos ducentos quinquaginta viros. Num. 16. v. 2. 35. 41.
Rursus ubi murmuravit omnis multitudo filiorum Israël sequenti die contra Moysen, vastata est incendio divino, itaut quatuordecim millia hominum, & septingenti percussi fuerint. 47. 49.

Dum etiam Ochozias Rex Israël ad Eliam, qui ei, quod æger consulisset Beelzebub, comminatus fuerat mortem, misit duos quinquagenarios jubentes, ut ad Regem veniret: Elias dixit utrique quinquagenario, si homo Dei sum, descendat ignis de Cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de Cælo, & devoravit eum, & quinquaginta, qui erant cum eo. 4. Reg. 1. v. 10. 12.

Sic, ut Apocalypsis verba proposita explicem, si quis ex Ethnicis nocere voluerit piis Dei cultoribus; & fidissimos Christi testes Clerum ac populum Christianum atrocitate persecutionum suarum ledere attentaverit, divinam sentiet vindictam. Quare Sanctus Cyprianus ad Demetrianum, ledere servos Dei, & Christi, persecutionibus tuis desine, quos lassos ultio divina defendit: nec enim unquam impiorum scelere in nostrum nomen exurgitur, ut non statim divinitus vindicta comitetur. S. Cyprianus ad Demetrianum.

Hæc summarie, & in genere dicta sint: venio ad exempla peculiariora ignis cœlestis adversus impios vibrati in ultionem divinam Christianorum, sicut olim Moyses, & Eliæ.

Aurelianus, inquit Eusebius in historiâ, cum literas contra nos compositas manu subscriberet, divina ultio subito occupavit, brachiorum commissuris enervatis. In Chronico autem idem Historiographus; Aurelianus, cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum, comitesque ejus ruit; & non multo post occiditur. Eusebius. hist. l. 7. c. 24. Eusebius in Chron. an. 278.

Indè patet Imperatorem Ethnicum, cum vellet Christianis nocere, eosque suâ persecutione ledere, ac occidere, primum divinitus percussum dexterâ, dein fulmine; ac brevi occisum.

Diocletiano quoque, inquit apud Eusebium Constantinus Magnus, quid profuit bellum contra Deum nostrum concitasse? Ut certè reliquam vitam miserè transigeret, dum sibi semper metueret malè, nè fulminis ictu concideret. Ista loquitur Nicomedia: non tacent etiam qui eadem oculis viderunt, ex quorum numero ipse equidem sum. Palatium e us, & domus, fulmine eam depascente, faceque exedente, vastata fuit. Quas res ita eventuras sapientes planè prædixerant: neque enim siluerunt, neque mororem pro sceleribus tam iniquè contra Christianos admissis susceptum, simulatione occultarunt; sed perspicuè, ac palàm ipsi inter se liberè de iisdem disseruerunt. Quis talis furor, qua planè Principatus insolentia, ut homines cum sint, audeant tamen Deum bello laceffere; inque Religionem Sanctissimam, Iustissimamque vesano animo insultare; & tam infinita populi, hominumque iustorum multitudini, nullâ causâ antecedente, exitium moliri? Eusebius. Const. or. ad Sanctum. Cæterum, c. 25.

Haud dubiè iis in persecutionibus Imperatorum Ethnicorum attendit

246 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Dominus jugem tùm à Clero , tùm à populo Christiano fusam orationem , quâ precabantur ipsum , ut illos liberaret à malo sibi impendente ; ac propterea ignis ille Cœlestis , quem retuli , censendus est *exisse de ore eorum* , cùm immissus sit à Deo exaudiente orationes illorum , & injurias ipsis iniquè illatas justè ulciscente.

Verf. 6. *Hi habent potestatem claudendi Cœlum , nè pluat diebus prophetia ipsorum.*

Jac. 5. *Elias* , ut ait Apostolus Jacobus ex libro tertio Regum , oratione oravit , ut non plueret super terram ; & non pluit annos tres , & menses sex in pœnam idololatriæ Regis Achab , ejusque populi.

Deuter. Multò antè Moyses Israël , qui nollet audire vocem Domini , & facere omnia mandata ejus , prænuntiaverat hanc maledictionem ; sit Cœlum , quod supra te est , aneum ; & terra , quam calcas , ferrea ; det Dominus imbrem terra tuæ pulverem ; & de Cœlo descendat super te cinis , donec contemneris.

Tertull. ad Scapulam. At , inquit Tertullianus , cùm de arcis sepulturarum nostrarum Ethnici acclamassent , arce non sint ; arce ipsorum non fuerunt : Messes enim suas non egerunt.

Euseb. hist. 1. 9. c. 6. Eusebius autem refert , ubi Maximinus edicto suo in Christianos despexit Christum , & Deos inanes jactitavit eò usque ut assereret mala antè à Christianis illata cessasse , & jam latas , & florentes segetes esse , spicarum ubertate redundantes ; prata propter fœcundos , & moderatos imbres herbis , & floribus splendentia ; & aëris temperationem aquabilem , & amœnam ; Deus , qui est suæ Ecclesiæ constans propugnator , arrogante tyranni contra nos ostentatione refranatâ , suum cœleste presidium nobis benignus præstitit. Imbres igitur , & pluvia , quæ hyberno tempore fieri consueverant , solitam suam terræ irrigandæ consuetudinem intermiserunt. Vnde fames , præter omnium expectationem passim grassari , & pestis deinceps oberrare cœpit.

Quamobrem , sicuti Elias , zelo Dei adversus Regem idololatram , & Sanctorum Prophetarum persecutorem commotus , oratione suâ ferventissimâ prohibuit pluvias aliquot annis , ut famem gravissimam paterentur , qui Deum Cœli , & terræ contemnebant : ita non dubium est quin sancti ex Clero , & populo Christiano , pari zelo adversus impias Ethnici , ac sævissimi Tyranni voces , & sanctiones permoti , orationem ad Deum Spiritu Sancto incitatam fuderint , quò vellet dare gloriam Divinæ Majestati suæ , & Religioni ab ipso institutæ , quam impius ille blasphemaverat. Exaudiri fuere , ac iccirco censendi sunt precibus suis tunc temporis , ut olim Elias , clausisse Cœlum , nè plueret.

Ex verf. 6. *Et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem.*

Exod. 7. Moyses jussu , & potestate Domini vertit in sanguinem aquas fluminis Ægypti , quòd in eas præcepto Pharaonis projecissent Ægyptii mares , qui nascebantur ex populo Dei.

Quidpiam

Quidpiam simile perfecit Elias zelo Domini permotus, dum *Prophe-* 3. Reg. 18.
tas Baal quadringentos quinquaginta interfecit ad torrentem Cison: nemo v. 19. 40.
enim dubitaverit quin illius torrentis aquæ tot Pseudoprophetarum san-
guine fuerint cruentatæ.

Sed & Sancti, ac Justi, & Deo chari Christiani *potestatem* nonnum-
quam habuerunt convertendi aquas in sanguinem Ethnicorum, à quibus
fusus fuerat sanguis fidelium: Etenim lex Divina dudum promulgata est,
quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius; ad ima- Gen. 9. v. 6.
ginem quippe Dei factus est homo. Verum ipsi Christiani sanguinem im-
piorum non fuderunt propriis manibus; sed sanguis illorum innocuus
ad Deum, pro cuius gloriâ effusus est, clamavit; & obtinuit à justo
Iudice, ut & iniquorum sanguis effunderetur. *Absit*, inquit Tertullia- Tertul. ad
nus, *ut ultionem à nobis aliquam machinemur, quam à Deo expectamus*: Scapulam.
tamen doleamus necesse est, quòd nulla civitas impunè latura sit sanguinis
nostri effusionem.

Eapropter ex apertione secundi sigilli libri cœlestis jam explicatâ,
sumpta est pax de terrâ, ut bellis reciprocis invicem se interficerent Infi- Apoc. 6.
deles, Judæi, & Ethnici, quò mortem sibimet conciscerent, qui plu- v. 4.
rimos Christianos injustè peremerant.

Quin etiam Herodianus de prælio commisso inter Severum, & Ni-
grum de Imperio contendentes, diu, inquit, *pugnatum est acerrimè*; Herodian.
tantaque edita strages, ut flumina per planitiem decurrentia majore ali- l. 3.
quantò vi sanguinis, quàm aquarum, in mare se volverent.

Posteà quoque, uti jam explicui in clangore secundæ tubæ Ange-
licæ, *facta est tertia pars maris sanguis* ex plurimâ cæde Byfantiorum, Apoc. 8.
qui Nigro faverant, & Christianos persecuti fuerant. v. 8.

Adjiciam ex Dionysio Alexandrino, sub Gallieno Imperatore, tam
gravem Alexandriae seditionem obortam, & bellum intestinum com-
motum tam cruentum, ut isti, inquit, *placidi, & tranquilli urbis portus,* Euseb.
fluctuum eorum, quibus Egyptii erant in traiectione submersi, veram hist. l. 7.
effugiem gerant, qui sapenumero propter hominum cedes in illis factitatas, c. 16. 17.
& effusum cruorem, similes etiam maris rubri apparent. Fluvius item,
qui in urbem illabitur, sicut olim à Moyse ob Pharaonis contumaciam erat
in cruorem mutatus; ita jam sanguine, cæde, & hominibus in eum demer-
sis contaminatus semper defluit. Idque planè meritò: multa namque, &
gravia incommoda, perduto eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tem-
pus importata fuerant.

Ex v. 6. *Et percutere terram omni plagâ, quotiescumque voluerint.*

Perpicuum est ex libro Exodi, Moysen accepisse à Deo potestatem Exod. 12.
percutiendi multiplici plagâ Ægyptum, quòd atrociter sævissent in Is- primis ca-
raëlitas Ægyptii; essentque rebelles voluntati Divinæ, & obduratis ani- pitibus.
mis in suâ impietate persisterent.

At quamvis, teste Tertulliano, *Christiani precarentur semper pro* Tertul.
omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, Imperium securum, domum Apolog.
tutam, c. 30.

Apolog.
c. 40.
ad Scapu-
lam sub fi-
nem.

Apolog.
c. 40.
Apolog.
5. 41.

tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quie-
tam, nec umquam in alicujus perniciem convenissent; immò Ethnico-
rum plurimi, non tantum vulgares, sed etiam honesti viri, à demoniis, aut
valetudinibus remediati fuissent beneficio Christianorum: tamen, Ethnici
existimabant omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Christianos
esse causam.

Calumniam refellit Tertullianus; atque Ethnicos alloquens conclu-
dit, Vos igitur importuni rebus humanis; vos rei publicorum incommodo-
rum; vos malorum illices semper, apud quos Deus spernitur; statua ado-
rantur.

S. Cyprian.
contra De-
metrian.

Subjicit sanctus Cyprianus, quale est, quòd in contumeliam Dei im-
pugnatis, & opprimitis Dei servos? Pœnis, & cruciatibus acquiescunt,
certi, & fidentes, quòd inultum non remaneat quodcumque perpetimur;
quantòque major fuerit persecutionis injuria, tantò & justior fiat, & gra-
vior pro persecutione vindicta, cum jam pridem Scriptura divina posuerit,
Mibi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.

Injurias itaque Christianis innocuis, & patientissimis illatas ulciscens
Dominus justus judex infligebat Ethnicis varias plagas, quoties sibi
videbatur congruum; ac propterea censentur fideles habere ab ipso pote-
statem percutere terram omni plagâ quotiescumque voluerint, quatenus
assentientes voluntati Dei, pro cuius honore extrema quæque patiun-
tur, merentur patientiâ suâ, cæterisque virtutibus eximiis ultionem ab
illo de persecutione sibi iniquè illatâ.

Plura sunt apud Authores Ecclesiasticos cujusvis plagæ in gratiam
Christianorum Ethnicis à Deo inflictæ exempla.

Tertull. ad
Scapul.

Possumus, inquit Tertullianus ad Scapulam, exitus quorundam Pre-
sidum tibi proponere, qui in fine vite sue recordati sunt deliquisse, quòd
vexassent Christianos. Vigellius Saturninus, qui primus hîc gladium in
nos egit, lumina amisit. Claudius Herminianus in Cappadociâ, cum in-
dignè ferens uxorem suam ad hanc sectam transisse, Christianos crudeliter
tractasset; solusque in Prætorio suo vastatus peste, cum vivus vermibus
ebullisset, nemo sciat, aiebat, nè spe gaudeant Christiani. Tibi quoque op-
tamus solam admonitionem fuisse, quòd cum Adrumeticum Mavilum ad
bestias damnasses, statim hæc vexatio subsequuta est.

Euseb.
hist. l. 7.
c. 17.

Nonnè Dionysius Alexandrinus apud Eusebium refert, in pœnam
persecutionis antea illatæ Christianis, seditionem Alexandriæ obortam,
& pestem, quæ bellum illud intestinum subsequuta est? Iam, inquit,
lamentationum plena sunt omnia, propter multitudinem, cum illorum, qui
modò mortui sunt, tum horum, qui quotidie moriuntur. Nam sicut de pri-
mogenitis Egyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editur;
non enim est domus, in quâ non sit mortuus: idque planè meritò: multa
namque, & gravia incommoda, perduto eorum conatu, Christianis etiam
ante hoc tempus importata fuerant.

Ruffinus etiam asserit, Galerium Maximianum innumerâ vermium
multitudine

multitudine corrosum cum tam intolerabili foetore, ut nullus omnino, ne Medicorum quidem posset propius accedere. Hinc plerisque illorum, quod nec morbo aliquid mederi, nec vim foetoris tolerare possent, interfici iubet. In his, cum quidam jugulandus potius, quam medicaturus assisteret, inspiratus à Deo: Cur, inquit, Imperator, erras? & quod Deus infert, ab hominibus putas posse revocari? Nec humanus est iste morbus, nec à medicis curatur. Sed recordare quanta in servos Dei egeris, quamque in Religionem Divinam impius, & profanus extiteris; & intelliges unde tibi poscenda sint remedia. Nam ego quidem mori cum ceteris potero; tu tamen à medicis non curaberis.

Ruffin.
hist. l. 8.
c. 18.
Euseb.
hist. l. 8.
c. 28.

Maximinus quoque Christianorum persecutor repentinà Dei percussus est plagâ toto corpore; eique exilierunt oculi, & propriâ sede elapsi eum cecum omnino reliquerunt. Ad extremum ista propter amentiam, & temeritatem contra Christum admissam, meritò se perpeti confessus, animam efflat.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 8.

Multis aliis plagis percussi sunt Ethnici ob impia facinora in Christianos perpetrata; nec necesse est diutius exemplis referendis immorari; cum, uti antea exposuimus, data sint Angelo incensa multa de orationibus Sanctorum omnium, antequàm septem Angeli tubis clangerent, varias Ethnicis Christianorum persecutoribus plagas inusturi. Hinc enim liquet Deum orationibus fidelium, ac præcipuè Sanctorum, tum ex Clero, tum ex populo, Martyrum, permotum, plagas illas, Angelorum suorum ministerio inflixisse; atque iccirco Sanctos illos habuisse potestatem percutiendi omni plagâ, quotiescumque vellent, terram Dæmonum cultui addictam, & piis Dei cultoribus adversantem. Quæ enim erat voluntas, & oratio fidelium, secundum Deum viventium, & pro Deo occumbentium, nisi ut subactis impiis, sanctum haberetur apud omnes nomen illius; fieretque voluntas ejus sicut in Cælo, & in terrâ? Hoc votum est Christianorum, inquit Tertullianus.

Apoc. 8.
v. 3.

Matth. 6.
v. 9. 10.
Tertull. de
or. Domia.

EXPLANATIO XLI.

Tempore persecutionum, in plateis Roma Ethnica, quæ multis de causis Sodoma, Ægyptus, & Ierosolyma Christi interfecitrix, dicitur, insepulta jacebunt cum dedecore corpora Sanctorum Martyrum; sed pace Ecclesiis redditâ, solemnes à fidelibus honores, utpote
Hervéus in Apocalypsim.

250 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*
à Deo in Cælum recepti, consequentur : unde
expavescent Infideles ; à septimo ad duodeci-
munum versum Capitis undecimi Apocalypsis.

VERS. 7. Et cùm finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abyssò, faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

ÿ. 8. Et corpora eorum jacebunt in plateis Civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est.

ÿ. 9. Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus, corpora eorum per tres dies, & dimidium; & corpora eorum non sinent poni in monumentis.

ÿ. 10. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & jucundabuntur; & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.

ÿ. 11. Et post dies tres, & dimidium Spiritus vitæ à Deo intravit in eos; & timor magnus cecidit super eos, qui videbant eos.

ÿ. 12. Et audierunt vocem magnam de Cœlo, dicentem eis: Ascendite huc; & ascenderunt in Cœlum in nube; & viderunt illos inimici eorum.

VERS. 7. *Et cùm finierint testimonium suum.*

Matth. 10.
v. 18.

U M multi, tùm è Clero, tùm è populo Christiano, *dueli*
ad Prasides, & ad Reges Infideles, extremum constantiâ fidei
 suæ testimonium perhibuerint uni Deo, & filio ejus Jesu
 Christo Domino nostro,

Ex ÿ. 7. *Bestia, quæ ascendit de abyssò, faciet adversum eos bellum.*

Imperator Ethnicus, tùm per se, tùm per suos ministros, tanquam
 ferox bellua, & commota à Dæmone furente ex abyssò inferni, adver-
 sùs Deum, & adversùs Sanctos ejus, totis viribus expugnabit fidem,
 ac sanctitatem devoti illius Cleri, & populi Christiani.

Ex

Ex vers. 7. *Et vincet eos, & occidet eos.*

Inviētus quidem erit divinā virtute illorum animus; & gloriosum de impietate triumphum aget: sed ipsorum corpus, variis tormentorum generibus excruciatum, tandem fragilitate suā conteretur, & occidet.

Ex vers. 8. *Et corpora eorum jacebunt in plateis.*

Postquā Imperatoris Ethnici jussu interfecti fuerint sive de Clero, sive de populo fideles, in plateis tam intra, quā extra mœnia urbium, in quibus mortem pro Christo subierint, jacebunt aliquandiū eorum corpora, ut sint Infidelibus contemptui, ac ludibrio; Christianis autem, si fieri possit, horrorem incutiant, & metum ingentem, nē parem exitum inhumanum obstinatione suā, ut loquuntur Ethnici, sortiantur.

Ex vers. 8. *Civitatis magna.*

Inhumana verò illa barbaries, & belluina feritas, quæ sævit etiam in corpora Sanctorum, qui maluerunt mori, quā in Deum peccare, grassabitur plerisque in locis Imperio Ethnico subjectis, quod pervenient Imperatorum Infidelium edicta; & ex urbe Romā, quæ est caput illius Imperii, cæteras in urbes erumpet. Propterea dicuntur Martyrum corpora jacere in plateis Civitatis magna, tametsi futurum sit, ut in aliis etiam Civitatibus jaceant, quod quidquid ubilibet fiebat jussu, consilio, & assensu Romæ Imperatricis, jure merito dici queat factum Romæ, cujus autoritas illic vigeat; cujusve homines, quocumque tandem loco degerent, privilegiis illius gaudentes, censebantur Cives Romani.

Etenim quodd Civitas illa, quam Beatus Joannes vocat magnam, sit Roma, tunc Imperium Ethnicum tenens, & causa persecutionum adversus Christianos toto orbe diffusos, patet ex aliis locis Apocalypsis, fusiùs suo tempore explanandis; nempe, *Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ; ebria de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrum Iesu.* Civitas magna, qua habet Regnum super Reges terræ: In ea sanguis Prophetarum, & Sanctorum inventus est, & omnium, qui interfecti sunt in terrâ.

Apoc. 17.

v. 5. 6. 18.

C. 18. v. 24.

Unde colligere est, si sanguis omnium Martyrum, qui interfecti sunt, inventus est in urbe Romā, tanquam ex quā persecutio in omnia terræ loca ei subdita grassata est; consequenter quoque dicuntur eorundem Martyrum corpora jacuisse in plateis Civitatis illius magna; quippe quæ non jacuerint in aliarum Urbium plateis, nisi autoritate sæviente illius Urbis primariæ.

Ex vers. 8. *Quæ vocatur spiritualiter Sodoma.*

Roma autem tunc temporis Ethnica, & Christianorum persecutrix atrocissima, quæ alibi propter rationes suo loco referendas nuncupatur Babylon magna, appellatur nunc sensu allegorico Sodoma. Quippe ex Ezechiele Prophetâ, *Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum ejus; & manum egeno, & pauperi non porrigebant; & elevata sunt, & fecerunt abominationes coram me.*

Ezech. 16.

v. 49. 50.

Quis verò ex iis, qui historiam Augustam perlegerunt, ignorat ea fuisse vitia Romæ Ethnicæ Imperantis orbi; divitiis undequaque collectis affluentis; lautè, & opiparè quotidie epulantis; spectaculis jugiter vacantis; omni luxui, ac lascivici deditæ; & quodvis abominandum scelus perpetrantis?

Lactant.
Instit. l. 6.
c. 11.

An autem Romani tùm Ethnicici subvenirent egenis, cùm, teste Lactantio, si homo esuriat, sitiatur, algeat, succurrendum esse non putent? Hinc est illa Plauti detestanda sententia:

Malè meretur, qui mendico dat quod edat:

Nam & illud, quod dat, perit;

Et illi producit vitam ad miseriam.

At enim fortasse pœta pro personâ locutus est.

Quid Marcus Tullius in suis officialibus libris? Nonne hoc idem suadet, non esse omnino largiendum? Sic enim dixit: Largitio, quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit: ita bonitate benignitas tollitur, quâ quò in plures usus sis, eò minùs in multos uti possis. Et idem paulò post: Quid autem est stultius, quàm quod libenter facias, curare, ut id diutius facere non possis? Videlicet professor sapientia refranat homines ab humanitate; monetque ut rem familiarem diligenter custodiant, malintque arcam, quàm justitiam conservare. Quod cùm intelligeret inhumanum esse, ac nefarium, mox ex alio capite, quasi actus pœnitentiæ, sic ait: Numquam tamen est largiendum; nec hoc benignitatis genus omnino repudiandum; & sape idoneis hominibus, egentibus, de re familiari est imperiendum. Quid est, idoneis? nempe iis, qui restituere, ac referre gratiam possint. Te igitur authore, ac præceptore justitiæ, quisquis idoneus non erit, nuditate, siti, fame conficietur; nec homines copiosi, & usque ad delicias abundantes, subvenient ultima necessitati.

Hæc Lactantius, quæ si iis rebus, quas ex historiâ Augustâ summarie retuli, jungantur, fidem faciunt Romam tùm Ethnicam, de Imperio superbientem, prædivitem, intemperantem, lascivam, & flagitiosissimam, non abs re fuisse à Joanne comparatam Sodomæ, qualis hæc urbs nefanda ab Ezechiele descripta est.

Ex v. 8. Et Ægyptus.

Gen. 15.
v. 13.
Gen. 47.
v. 4.
Exod. 1.
v. 7. 8. 9.
10. 11. 13.
14. 15. 16.

Cum Ægypto etiam confertur Roma ut Ethnica. Siquidem prædixerat Dominus Abrahamo, quòd peregrinum futurum esset semen illius in terrâ non suâ; & subjicerent eos servituti, ut affligerent. Idque contigit, dum filii Israël cum patre suo tanquam peregrini excepti sunt in Ægypto: cùm enim multiplicati essent, ac roborati implevissent terram, Rex Ægypti ait ad populum suum, Ecce populus filiorum Israël multus, & fortior nobis est: venite, sapienter opprimamus eum, ne fortè multiplicetur; & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris. Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus; adificaveruntque urbes Pharaoni Phiton, & Rameffes; oderantque filios Israël Ægyptii; & affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris.

duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terra operibus premebantur. Hæc Scriptura sacra.

At non modò Principes Apostolorum, & Patres populi Christiani, Petrus, & Paulus Romam profecti sunt tanquàm extranei, & peregrini, qui non erant de mundo, sicut & Christus non fuit de mundo: verùm etiam fideles ab illis, tùm Romæ, tùm alibi instituti, cujuscumque conditionis essent, non alios quàm peregrinos in terrâ sese reputarunt. Icirco Petrus aiebat: *Charissimi, obsecro vos tanquàm advenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam.* Paulus verò inquit: *Tempus breve est; reliquum est, ut qui utuntur hoc mundo, tanquàm non utantur: Quod sanè peregrinorum est.* Undè Tertullianus in Apologetico, quem conscripsit Romæ pro Religione Christianâ gentibus exosâ, hæc loquitur: *Nihil illa de causâ suâ deprecatur, quia nec de conditione miratur: scit se peregrinam in terris agere: inter extraneos facile inimicos invenire. Caterum genus, sedem; gratiam, dignitatem in Cœlis habere.*

Cùm verò Christiani plurimùm multiplicati fuissent, præsertim Romæ, undè fides illorum ab initio, & deinceps annuntiabatur in universo mundo, tanquàm maximè insignis in Urbe primariâ, Diocletianus, & Herkulius Maximianus ejus collega, qui, inquit Baronius, penitus convellere Christianam Religionem decreverant, ejus primùm vires infringere aggressi sunt, Christianos milites tollendo; nè, cùm in reliquos omnes publica eorum per orbem edicta sævirent, ipsaque furens persecutio grassaretur, essent qui obfisterent armati milites Christiani; turbas cierent; & tumultuantes secessionem facerent, ac rebellarent.

Tempore autem illo, sicuti refert idem Cardinalis, quo Maximianus ex partibus Africa rediit in urbem Romam, volens placere Diocletiano, ut in nomine ejus thermas edificaret, cœpit ob invidiam Christianorum omnes milites, sive Romanos, sive alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere; & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare.

Ac rursus idem Author, omnes ubique legiones lustrata sunt; & qui in eisdem reperti Christiani milites, exuti militiâ, ac penitus exarmati, vincti Romam perducti, tanquàm servi adscriptitii thermarum operibus fuerunt mancipati. Thermis septennio absolutis, qui constantes in confessione nominis Christi perstiterent, nè laborum opere alleviati aliquid in Imperium molirentur, omnes numero decem millium ducentorum trium necati sunt extra urbem ad guttam jugiter manantem.

Eusebius etiam ait sub Galerio Maximiano innumerabilem ferè multitudinem esse eorum, qui ad aris metalla, in singulis Provinciis, non tam ministerii causâ, quàm afflictationis, & cruciatus fuere condemnati.

Potissimùm igitur propter illa opera servilia, gravissima æquè ac molestissima, quibus condemnabantur ex Edicto Romanorum Imperatorum Christiani, tùm Romæ, tùm aliis in locis Imperio Romano subditis, ipsa Roma præcipuè inter alias urbes Ethnicas appellata est

Joan. 17.
v. 16.

1. Petr. 2.
v. 11.
1. ad Cor.
7. v. 29. 32.

Tertul.
Apol. c. 1.

ad Rom.
1. v. 8.

Baron. an.
297.
N. xxvii.
Euseb.
hist. l. 8.
c. 4.

Baron.
ann. 298.
N. x. xi.
xvii.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 24.
Thermæ
Dioclet. ex
lateribus
confectæ,
videntur
adhuc Romæ.

Aegyptus, quæ quondam similibus operibus duris antiquum populum Dei vexavit.

Ex 7.8. *Ubi & Dominus eorum crucifixus est.*

Ierosolymæ quoque, non quatenus erat civitas à Deo electa, ut ibi nomen ejus sanctissimum ab omnibus Judæis solenni sacrificiorum ritu coleretur; sed quatenus in eâ Crucifixus est omnium Dominus, ipsa eadem Roma, tunc Ethnica, & Christianorum persecutrix, nomen habuit à Dilecto Christi Discipulo.

Matth. 27.
v. 12. 18.
C. 26.
v. 65.
Joan. 17.
v. 7.
Luc. 23.
v. 2. 5.

Sicuti enim Ierosolymis Sacerdotes Judæorum invidentes virtutibus Christi, à quo redarguebantur eorum vitia, commoverunt Pilatum Præsidentem Romanum, ut morti addiceret Christum, tanquam blasphemum in Deum; adversarium legis illius; *seductorem populi; perturbatoremve tranquillitatis publicæ, & inimicum Caesaris*: ita persæpè Sacerdotes gentilium Romani impulerunt Imperatores Romanos, ut pœnam mortis decernerent adversus Christianos, utpote blasphemantes Majestatem Deorum; abrogantes, quantum possent, ritus Religionis à patribus receptæ; disseminantes perversam doctrinam; clades publicas impietate suâ inferentes; ac denique hostes Imperii.

Baron.
an. 286.
N. xxxi.
N. xxiv.
N. xxvi.

Eas certè calumnias ab Ethnicis iniustas Christianis videre est in celeberrimis Authoribus, qui Apologias pro sanctitate Religionis Christianæ scripserunt; & Baronius notat persecutionem à Diocletiano primis etiam Imperii sui annis fuisse excitatam Romæ contra Christianos Sacerdotum Ethnicorum suasionem. Quamobrem, referente eodem Cardinale, *Sanctus Sebastianus venientibus Imperatoribus dixit, iniquis surreptionibus animos Imperii vestri templorum Pontifices obsident, suggerentes de Christianis falsa commenta, tanquam illi sint Reipublica adversari; & ad hoc Dominus meus Iesus Christus me reservare dignatus est, ut conveniam, & contester vos coram omni populo injusto iudicio persecutionem vestram in Christi famulos ebullire.*

Luc. 23.
v. 18. 21.
23.

Præterea, quemadmodum populus Ierosolymitanus multoties exclamavit, & institit vocibus magnis, postulans ut crucifigeretur Christus: Sic populus Romanus, cum frequens convenisset in amphitheatra, ut gladiatorum prælia, reorumque cum leonibus, aliisque feris certamina spectaret, plerumque exclamabat contra Christianos; exposcebatque instantem, ut belluis in arenâ traderentur.

Tertul.
Apolog.
c. 40.
Baron.
an. 301.
N. xviii.
xix.

Statim Christianos ad leonem conclamant, inquit Tertullianus; & speciatim observat Baronius ex actis Sancti Sabini Martyris Episcopi Spoletani; *Cum Maximianus Herculus Romæ esset, & in Circo maximo spectaret Circenses ludos, acclamatum est in Circo, Christiani tollantur. Dictum est duodecies. Iteratumque; Auguste, Christiani non sint: clamatum decies. Ex quo factum est, ut persecutio decreta sit in Senatu; & Maximianus rescriptum dederit, ut ubicumque Christiani inventi fuerint, aut sacrificare cogantur diis, aut pœnis intendant; facultatibusque nudati, eadem fisco cum tributis publicis sociantur.*

Ulterius sicuti prima persecutio adversus credentes in Christum obor-
ta

ta est Ierosolymis; & indè in alias Judæorum urbes perlata fuit: ita persecutio gentium contra Christianos prima excitata est Romæ. Reperietis, inquit Tertullianus, *primum Neronem in hanc sectam, tum maxime Romæ orientem, Casariano gladio ferocisse*; ac postmodum ex eâ urbe variorum Imperatorum edictis perducta est in cæteras Imperii Romani Civitates ea ferocitas adversus cultores Christi.

Postremò, cum amantissimus Dominus factum sibi reputet, quod sit credentibus in ipsum, *qui vos spernit, me spernit*, ait illis; & Saulo, fideles persequenti, *quid me persequeris?* dici potest Christus crucifixus Romæ, non quidem in personâ suâ, sicuti Ierosolymis, sed in plerisque sibi addictissimis: Quamobrem ipsemet Christus Petro Româ egredienti occurrens dixit, *Venio iterum crucifigi. Intellexit ergo Petrus, quod iterum crucifigendus esset Christus in servulo: qui enim in seipso jam pridem crucifixus fuerat, in Petro iterum crucifigendum dicebat*, inquit Beatus Ambrosius, & Gregorius Magnus, uti refert Baronius.

Verf. 9. *Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus corpora eorum per tres dies, & dimidium, & corpora eorum non sinent poni in monumentis.*

Dies aliquando in Scripturâ usurpatur pro anno, & tempore. Sic verba illa Osee, *Vivificabit nos post duos dies; in die tertiâ suscitabit nos*, si conferantur cum iis, quæ præcedunt, & sequuntur, necnon aliis Prophetarum sententiis, intelliguntur juxta sensum historicum de annis, ac temporibus excidii Jerusalem, & Captivitatis Babylonicæ, quibus peractis futurum erat ut Judæi reverterentur in patriam suam; ibique pristino splendori restituti Dominum unum colerent, spretis idolis, ob quæ extremas calamitates passi fuerant. Ita Christus juxta vaticinium Isaïæ ait de se ipso, *Spiritus Domini misit me predicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.*

Item Paulus ex alio Isaïæ oraculo, *tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis.*

Quamobrem sicuti Joannes tres annos & dimidium, uti antè adnotavimus, persecutionis adversus Christianos significavit mensibus quadraginta duobus, & diebus mille ducentis sexaginta; necnon per tempus, & tempora, & dimidium temporis, allusione factâ ad persecutionem Antiochi Epiphanis contra antiquum populum Dei, de quâ locutus est Daniel; ita nunc eosdem tres annos, & dimidium anni significat *per tres dies, & dimidium diei.*

Sensus igitur propositi loci Apocalypsis is est, quod variarum nationum infideles tempore persecutionum, quæ propter rationes antè dictas censebantur durare *per tres dies & dimidium*, hoc est *per tres annos & semissem*, videbunt in plateis corpora Sanctorum Martyrum pro Christo interfectorum; nec sinent pietate fidelium sepulchris recondi.

Quàm id verum fuerit frequenter, liquet plurimis exemplis ex historiâ Ecclesiasticâ depromptis, quorum unum, & alterum sufficient.

Eusebius

Act. 8. v. 1.
C. 9. v. 2. &
deinceps.
Tert. in
Apolog.
Euseb.
hist. l. 2.
c. 24.

Luc. 10.
v. 16.
Act. 9. v. 4.
Baron.
an. 69.
N. v. 1. vii.
Ambros.
in Auxent.
Greg. mag.
in Pl. 4.
pœnit.

Osee 6.
v. 3.

Isai. 61.
v. 2.
Luc 4.

v. 19.
Isai. 49.
v. 8.
2. ad Cor.
6. v. 2.

Apoc. 11.
v. 2. 3.
C. 12. v. 6.
14.

Eusebius ex Epistolâ Ecclesiæ Viennensis, & Lugdunensis Ecclesiæ
 Euseb. hist. ad Aliaticos de Martyribus Lugduni passis, inquit: Corpora eorum, quos
 l. 5. c. 1. carceris pestifer odor, & cruciatus suffocaverat, canibus laceranda obijciunt;
 studioseque nocte, & die observant, nè quisquam è nostris illa tumultis mandet.
 Tandem verò Martyrum in Amphitheatro interfectorum membra, quin etiam
 securi percussorum capita unâ cum corporum truncis collecta, dies complures si-
 militer militum excubiis insepulta custodiunt. Postquàm verò sex dies continuos
 sub dio jacuerunt, maximâ ignominiâ affecta, exusta sunt; & in cineres reda-
 eta sparsa sunt in Rhodanum, quò nulla quidem illorum reliquia amplius super
 terram restarent. Undè, infert Eusebius, quanam fuerint in reliquis provin-
 ciis eodem tempore factitata, conjecturâ assequi poterimus.

Eodem Historiographo referente, Maxys Tribunus Cæsareæ in Palæ-
 Euseb. hist. stinâ sub Galerio Maximiano, cadavera sanctorum virorum sub dio, ut
 l. 8. c. 19. à bestiis dilaniarentur, noctu assidue, & interdum servari præcepit. Itaque non
 exiguum numerum hominum, multorum dierum spatio, huic immani, & bar-
 baro mandato inservientium cernere licebat. Quin etiam alii ex speculâ, &
 loco edito, tanquàm opera pretium facturi, nè cadavera surriperentur, sedulo
 observabant. Itaque agrestes bestie, canes, & aves carnivora membra discer-
 pserunt humana; eaque huc illuc disperserunt; & tota Civitas undique visce-
 ribus, ossibusque hominum constrata fuit.

¶. 10. Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & jucundabuntur,
 & munera mittent invicem, quoniam hi duo propheta cruciaverunt
 eos, qui habitabant super terram.

Non dubium est quin Ethnici, qui Christianos reputabant hostes
 Imperii, & authores omnis cladis publicæ, plurimum lætarentur, dùm
 authoritate judicum in oculis totius plebis afficiebantur exquisitis pœnis
 multi tùm de Clero, tùm de populo Christiano, quos, uti antè fusiùs
 explicui, Joannes appellat prophetas, utpote Spiritu Dei afflatos; ex-
 pugnantes idololatriam; & cultum Dei promoventes: comparavitque
 illos Jesu filio Josedechi, & Zorobabeli; necnon Moyfi, & Eliæ.

Exultabant etiam plerumque gentiles, quòd Christiani, quos infames
 censebant, privarentur honore sepulturæ.

Testis est utriusque illius Ethnicorum impiæ lætitiæ Epistola Ecclesiæ
 Euseb. hist. Lugdunensis. Præses, inquit, beatos Martyres tanquàm spectaculum, &
 l. 5. c. 1. gloriosam pompam de illis multitudini præstaturus, ad tribunal deduci jubet.
 Dùm autem corpora illorum dies complures militum excubiis insepulta custo-
 diuntur, alii fremere, & dentibus contra eos frendere cœperunt, toto animo
 conmitentes aliquam graviolem in ea exercere contumeliam. Nonnulli irrisione
 ludere, & falsos cachinnos tollere; summâque commendatione, & præconio idola
 sua efferre; quibus quidem tanquàm authoribus pœnam, & ultionem Christia-
 norum acceptam retulerunt.

Ex ¶. 10. Et munera mittent invicem.

Gentiles in signum publicæ lætitiæ de morte Christianorum, quos
 publicos hostes existimabant, sibi invicem dapes ad epulandum, & con-
 gaudendum dono mittebant.

Non

Non dubitaverim etiam populos infensissimos Religioni Christianæ consuevisse deferre *munera* iudicibus, qui homines sectæ illius, & sibi inimicos, ut putabant, morti condemnarent, vel condemnassent.

Arbitror quoque urbes nonnumquam Legatos misisse ad Imperatores Christianorum persecutores, ut eis gratias agerent; & in testimonium solemne grati animi *munera* ipsis insignia præberent.

Vicissim etiam Imperatores illi divitiis, honoribus, ac quibuslibet beneficiis cumulabant eos, qui ardentiores sese ostenderant pro utilitate Reipublicæ contra Christianos.

Hinc Hispania columnas erexit Diocletiano, & Herculio Maximiano, quod Christianum nomen, ut putabat, delevissent, quemadmodum refert Baronius.

Baron.
an. 304.
N. VIII.

Eusebius itidem narrat Antiochiam misisse Legatos ad Maximinum Imperatorem, quibus eum rogaret ut juberet Christianos ex urbibus expelli: Maximinum autem rescripsisse, ut intelligatis quàm grata nobis fuerit vestra in hac re petitio, animus noster, qui est ad gratificandum paratissimus, absque decretis, absque postulatione, vestris religiosis mentibus liberam cujuscumque beneficii, & magnifici muneris pro isto vestro divino proposito petendi facit potestatem. Iam ergo hoc petite, ut sitis voti compotes; nam absque morâ ipsum consequemini.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 2. 6.

Verf. 11. Et post tres dies, & dimidium, Spiritus vitæ à Deo intravit in eos, & steterunt super pedes suos.

Ut hæc verba prophetica Sancti Joannis perspicuè intelligantur, adnotare juvat ex sacrâ Scripturâ quatuor mortis, & resurrectionis genera.

Mors corporalis ex separatione animæ à corpore; & resurrectio corporalis potestate divinâ, dum anima rursus corpori conjungitur. Prodiit qui fuerat mortuus, inquit noster Evangelista de Lazaro resuscitato.

Joan. 11.
v. 44.

Mors spiritualis, quâ per peccatum anima separatur à Deo summè Sancto; resurrectio autem spiritualis, dum anima rursus unitur Deo per gratiam: Cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, cujus gratiâ estis salvati, & conresuscitavit, ait Paulus.

ad Eph. 2.
v. 5.

Tertium mortis genus civile est, dum aliquis est despectui, & infamis censetur; reviviscit verò civiliter, cum ad pristinum statum honoris, & gloriæ revocatur. Sic Dominus Judæos tempore captivitatis Babylonice despectos, & vexatos comparat ossibus aridis, & disjunctis plurimorum cadaverum jacentibus in campo; aitque Ezechiel se prophetante factam commotionem, & accessisse ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Postea autem, sicut præceperat illi Dominus, dixit: A quatuor ventis veni, Spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant. Tum, inquit Propheta, ingressus est in ea ossa Spiritus, & vixerunt; steteruntque super pedes suos, exercitus grandis nimis valde, in signum scilicet, sicuti postmodum declaratur, quod Israëlita reducerentur à Domino in terram suam; ac pristino suo honori, & robori restituerentur.

Ezech. 37.
à v. 1.
ad 15.

Hervens in Apocalypsim.

K k

Parcm

Euseb.
hist. l. 10.
c. 3.

Parem resurrectionem civilem, postquam Imperatorum Ethnicorum persecutiones desierunt, & pax data est Christianis beneficio Constantini Magni, Eusebius tum proprio stylo, tum ex verbis citatis Ezechielis, refert. Deinceps, inquit, celebre spectaculum, nobis omnibus optabile, & vehementer desideratum, ante omnium oculos proponebatur: dedicationum scilicet festivitates per urbes singulas; templorum nuper exadificatorum consecrationes; frequentes Episcoporum in unum conventus; peregrinorum longè ab exteris regionibus accedentium concursus; mutua populi in populum benevolentia; propterea quod membra corporis Christi in unam quasi harmonia, & concentus conspirationem coibant. Quapropter aptè admodum, & convenienter oraculo Prophetico, quod futurum erat, mysticè præsignificanti, os ad os, & junctura ad juncturam coalescebat, & alia ejus generis, quæ divinus sermo per obscura quadam, & involuta enigmata deinceps verè profatus est in eandem sententiam. Una erat sacri Spiritus virtus, & potentia, quæ per universa Ecclesie membra permeavit; una omnium mens, & sententia; una, & eadem fidei propensio, & studium; una ex omnium ore, & consentiens Divinitatis laus.

Quartum mortis, & resurrectionis genus ex Religione est, dum Sancti Martyres, qui pro Deo, & Christo occubuerunt, existimantur ab impiis Ethnicis penitus extincti; & ab ipsis extremo dedecore afficiuntur: sed miraculis, quæ edunt post mortem, palàm demonstrant se apud Deum, & Christum vivere; necnon à piis Dei, & Christi cultoribus sacros, ac publicos honores passim consequuntur.

S. Ambr.
ep. 85.

Sic Sanctus Ambrosius ad sororem suam referens sermonem, quem ad populum habuit de inventione corporum Sanctorum Martyrum Gervasii & Protasii: Non immeritò, inquit, plerique hanc inventionem Martyrum Resurrectionem appellant. Videte tamen utrùm sibi, an nobis certi Martyres resurrexerunt. Cognovistis, immò vidistis ipsi multos à demoniis purgatos; plurimos etiam, ubi vestem sanctorum manibus contigerunt, iis, quibus laborabant, debilitatibus absolutos; reparata vetusti corporis miracula, quò se per adventum Domini Iesu gratia terris major infunderet, umbrà quãdam sanctorum corporum plerosque sanatos. Quanta oraria jactitantur? Quanta indumenta super reliquias sacratissimas ex tactu ipso medicabilia reposcuntur? Gaudent omnes extremâ lineâ contingere; & qui contigerit, salvus erit. Gratias tibi, Domine Iesu, quòd hoc tempore tales nobis Sanctorum Martyrum Spiritus excitasti. Hæc Ambrosius, quæ resurrectionem religiosam innuunt.

Apoc. 20.
v. 4. 5.

Nonne & Beatus Joannes Apocalypsis capite vigesimo, inquit? Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu; & vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis. Hæc est, addit Joannes, resurrectio prima, nempe religiosa ex charitate Christi erga Sanctos Martyres, quos palàm apud homines miraculis clarificat; & ex pietate fidelium, qui congruis illos propter Christum honoribus prosequuntur; eamque resurrectionem religiosam durasse mille annis ad literam, ut sonant hæc verba, perspicuè,

spiciuè, Deo dante, explicabo, sensu Catholico, & historico, qui plurimum remotus erit à Millenariorum errore. Nam de Resurrectione corporali omnium, & singulorum hominum in consummatione sæculi, Sanctus Joannes loquitur post hæc eodem capite vigesimo, versu duodecimo, & decimo tertio, *mare, mors, & infernus dederunt mortuos suos, & judicatum est de singulis secundum opera ipsorum.* Apoc. 20. v. 12. 13.

Itaque verborum Apocalypsis, quæ nunc explicare debeo, & post tres dies, & dimidium, spiritus vitæ à Deo intravit in eos, & steterunt super pedes suos, sensus est, postquam terminatæ fuerint Ethnicorum Imperatorum persecutiones, quarum duratio propter rationes antè dictas significata est per tres dies, & dimidium, idest, tres annos, ac semissem; in Sanctos Martyres, quorum corpora ita despiciebantur à paganis, ut hi plerumque non sinerent ea in monumentis poni, spiritus vitæ à Deo intravit, quatenus Dominus vim spiritualem, ac divinam illis contulit etiam post mortem suam edendi miracula, quibus pateret illos verè, ac sanctè, & beatè apud Deum vivere; & steterunt super pedes suos in signum vitæ illius novæ ab ipsis receptæ; quippe ab Ethnicis dejecti fuerant, ac omni tormentorum, & ludibriorum genere attriti; quod in Christum Dei filium pro salute generis humani passum, ac viventem in sæcula sæculorum crederent: at Christus miraculis ab illo per ipsos editis ostendit se illos vitæ suæ, ac gloriæ perennis participes effecisse; necnon Imperatores ad Christianam Religionem conversos Spiritu suo Divino permovit, ut iisdem Martyribus propter ipsum publicos, ac solennes honores decernerent.

Ita profectò Eusebius testatur *Constantinum Magnum Civitatem ipsius nomine nuncupatam permultis templis, hoc est præclarissimis Ecclesiis, in honorem Martyrum adornasse; quæ partim in suburbibus erant, partim in ipsâ urbe, quibus tum Martyrum celebravit memorias; tum ipsam urbem Martyrum Deo consecravit.* Euseb. de vitâ Constant. l. 3. c. 47.

In eâ etiam urbe sui cognominis Apostolorum templum ad perpetuam illorum memoriam conservandam adificavit; & providens fore ut defunctus quoque precationum, quæ ibidem essent ad Apostolorum gloriam offerenda, particeps efficeretur, cappas duodecim, quasi sacras quasdam columnas, ad Apostolici collegii honorem, memoriamque attollens, medium inter ipsos conditorium suum, sive sepulchrum, locabat. Euseb. Const. vitæ l. 4. c. 58. 60.

Martyrum quoque domum, ait adhuc Eusebius, incredibili, & optimo studio Hierosolymis coadificavit. Euseb. Const. vitæ l. 4. c. 40.

Civitates item, quæ apud ceteras gentes videbantur, vel maximè propter splendorem excellere, templis egregiis, magnificisque exornandas curavit. L. 3. c. 49.

Ex vers. 11. Et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos.

Qui ex Ethnicis in sua impietate persistebant, & erant, ut dicitur versu sequenti, inimici Sanctorum Martyrum, videntes illos ab omnibus in Christum credentibus, & ab ipso Imperatore Christiano tantâ

celebritate coli, timuerunt valdè, nè punirentur, quòd antea in illos Martyres implacabili odio exarsissent; exquisitis quibusvis tormentorum generibus excruciasse ipsos; ac post mortem etiam immaniter pertractassent; ludibrioque, ac ignominiâ affecissent.

Ruffin.
hist. l. 9.
c. 10.

Hinc Ruffinus, cum, inquit, *apertâ indulgentiâ legitimorum Principum, Ecclesiarum status multò etiam clarior esset, quàm prius fuerat, tum inimicis pœnitudo ultima atrocitatis, & crudelitatis suæ fiebat, ita ut puderet eos aspectus ipse publicus; nec elevare oculos in hominum faciem auderent.* Hæc Ruffinus.

Timuerunt quoque vehementer pagani, nè cultus Deorum suorum brevi penitus aboleretur, cum ii, qui pro illo abolendo mortem optetierant, tantam consecuti essent etiam ab Imperatore, penes quem erat summa rerum potestas, venerationem.

Euseb.
Const.
vitæ l. 4.
c. 23.

Et sanè Constantinus dum venerabatur Martyres propter Christum, cuius Divinitatem testificati fuerant, idololatriam ubique comprimebat, ut videre est multis locis apud Eusebium: unum dumtaxat referam ex vitâ Constantini. Omnino, inquit, *omnibus Romano Imperio subiectis gentibus, & legionibus idololatriæ fores clausæ erant; repressumque quodvis idolis sacrificandi genus. Etiam ad ipsos gentium Præfectos Imperatoris nutu, & voluntate edictum perlatum est, ut illi perindè Dominicum diem venerarentur. Idem consecratos Martyribus dies honore prosequerentur; & festorum solemnitates in Ecclesiis celebrabant.*

Vers. 12. *Et audierunt vocem magnam de Cælo dicentem eis, Ascendite huc.*

Tert. de
patient.
c. 13.

Animæ Sanctorum Martyrum, statim atque suis corporibus fuerunt solutæ, ascenderunt quidem in Cælum, ut felicitatem Cœlestem, & æternam consequerentur. Unde Tertullianus martyrium dixit *experimentum felicitatis, divinæ sedis ascensum*: sed quia persecutionum tempore non licebat Christianis Beatos illos Martyres palam, & solemniter venerari; ac consequenter sancti illi honore isto externo, civili, & religioso, qui eis meritò debebatur, privati erant, quasi eorum animæ non evolassent in Cælum, nec Cœlestem beatitudinem fuissent assecutæ, Joannes refert quòd *audierint vocem magnam de Cælo dicentem eis*, ut illuc *ascenderent*, quò significet Dominus se velle, ut in terris ab hominibus justos honores percipiant, sicuti decet Spiritus in Cælum receptos, & felicitate perfruentes Cœlesti.

Ex vers. 12. *Et ascenderunt in Cælum in nube.*

Sicuti Joannes, Ezechielem de Judæis à captivitate Babylonicâ pristinae gloriæ restituendis imitatus, Sanctorum Martyrum, qui prius ab Ethnicis despiciebantur, cultu solemniter passim honorandorum resurrectionem civilem, ac religiosam expressit verbis metaphoricis ex resurrectione corporali desumptis, cum dixit *spiritus vitæ intravit in eos*; ita nunc eorundem Martyrum ascensionem civilem, ac religiosam ex publicâ hominum existimatione, & testificatione quòd animæ illorum sint jam

jam in Cœlum receptæ , declarat allegoriâ ductâ ex Christi , quæ præterit , & Sanctorum , quæ futura est , ascensione in Cœlum corporali : *Ascenderunt*, inquit, *in Cœlum in nube* ; & Lucas de Christo , *nubes suscepit eum* ; ac Paulus de se , & Sanctis , *rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra*.

Act. 1. v. 9.
1. ad
Thess. 4.
v. 17.

Nec abs re Joannes usus est eâ allegoriâ : Quippe , cùm Sancti Martyres Christo *compassi sint* , æquum fuit ut *conglorificarentur* ; ac ideò consentaneum erat ut ascensio ipforum religiosa , seu gloria externa , quæ eis defertur , propterea quod animæ illorum creduntur in Cœlo beatæ , verbis ad ascensionem Christi Domini relatis significaretur.

ad Rom. 8.
v. 17.

Deindè honor ille exterior, qui Sanctis Martyribus exhibetur, signum est haud dubium, quod corpora illorum, quocumque tandem loco nunc sint, aliquando resurgent *in gloriâ* ; atque *in nubibus rapientur cum Christo in Cœlum*.

1. ad Cor.
15. v. 43.

Ex v. 12. *Et viderunt illos inimici eorum*.

Dùm Ethnici *Martyrum* Lugduni passorum corpora , quæ sex dies continuos sub dio jacuerant maximâ ignominiâ affecta , exussere , atque in cineres redacta sparserunt in Rhodanum , referente Eusebio , arbitrati sunt illis regenerationem corporum prorsus eripere ; aiebantque : Freti spe resurrectionis , non solum peregrinam quandam , & novam nobis induxerunt Religionem ; verum etiam neglexerunt penitus tormenta ; & prompto , atque alacri animo ad mortem properarunt. Iam videamus , utrum sint resurrecturi ; & utrum illorum Deus ipsos juvare , & è manibus nostris eripere possit.

Euseb.
hist. l. 5.
c. 1.

Nonnumquam etiam Martyrum corpora præcipitabantur ab Ethnicis tum in flumina , tum in mare , nè , ut eorum ferebat opinio , quidam eos in sepulchris , & monumentis conditos , Deos esse reputantes , divinâ veneratione prosequerentur.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 6.

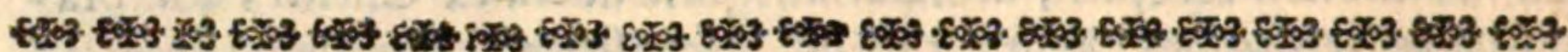
At , quemadmodum Joannes Apocalypsis primo capite dixit de Christo , *Ecce venit cum nubibus* , & *videbit eum omnis oculus* , & *qui eum pupugerunt* ; & *plangent se super eum omnes tribus terre*.

Apoc. 1.
v. 7.

Sic , dùm reipsâ suscitabuntur Sanctorum Martyrum corpora , & beatissimorum animabus iterum conjuncta , in Cœlos cum Christo eveherentur ; ii , qui illos angustiaverunt , ut ait Sapiens , *videntes turbabuntur timore horribili* , & *mirabuntur in subitatione insperata salutis* , dicentes *intra se* , poenitentiam agentes , & præ angustia spiritus gementes , hi sunt , quos habuimus aliquando in derisum , & in similitudinem impropertii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam , & finem illorum sine honore : Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei , & inter Sanctos fors illorum est.

Sap. 5. v. 1.
2. 3. 4. 5.

Interim Ethnici quàm plurimi , qui tempore persecutionis Sanctos Martyres quibuscumque tormentis , ac ludibriis affecerant , viderunt pace Ecclesiis redditâ solemnes honores , quibus ubique fideles vitam illorum sanctè actam , mortem in conspectu Domini pretiosam , & perennem in Cœlo felicitatem sunt prosecuti.

EXPLANATIO XLII.

Versus decimitertii capitis undecimi Apocalypsis, de terræ motu Hierosolymitano, cum Iudæi tentarent Templum reedificare, sub Iuliano Apostatâ.

VERS. 13. Et in illâ horâ factus est terræ motus magnus; & decima pars Civitatis cecidit; & occisa sunt in terræ motu nomina hominum septem millia; & reliqui in timorem sunt missi; & dederunt gloriam Deo Cœli.

Vers. 13. *Et in illâ horâ factus est terræ motus magnus.*

Joan. 11.
v. 9.

Joan. 16.
v. 2.

Apoc. 11.
v. 12.

MULTIS Scripturæ locis docemur horæ vocabulo non intelligi tantum partem illam diei determinatam, quæ propriè dicitur hora, de quâ Christus, *nonne duodecim sunt horæ diei?* sed etiam multò majus tempus, cui propterea attribuitur nomen horæ, quòd ex multis horis coalescat. Sic Christus, ut plura facilè cuique obvia prætermittam, discipulos alloquens, inquit, *venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.* Hora illa tempus est multos dies, menses, & annos, in quibus Apostoli, alique discipuli interficiendi erant, complectens.

Ita cum dicit Joannes, *in illâ horâ factus est terræ motus magnus*, intelligendus est eo tempore, nimirum illo, de quo locutus est immediate versu præcedenti, & *ascenderunt in Cœlum in nube, & viderunt illos inimici eorum*: & sensus est juxta præcedentem nostram eorundem verborum explanationem, tempore, quo gentiles, Martyrum inimici, viderunt illos Imperatorum Christianorum edictis solemnes honores à fidelibus consequi, tanquam in Cœlum receptos, & beatos, *factus est ille terræ motus*, cujus effectus singulares hoc versu describuntur.

Sensum illum confirmare juvat monumentis historiæ Ecclesiasticæ. Etenim, quantâ fieri potest, perspicuitate explicaturus sum terræ motum istum de eo, qui plurimos Judæos, cum templi Hierosolymitani instaurationem molirentur, absumpsit. At Julianus Apostata non concessit Judæis id moliri, nisi ex odio, quo in Christum, ejusque Martyres, & Christianam Religionem exardescerebat.

Cum

Explanatio Historica. CAP. XI. 263

Cum Iulianus videret, inquit Socrates, Christianos magno honore prosequi illos, qui, regnante Diocletiano, Martyrio occubuisse; cumque pro certo cognosceret complures prompto, & alacri animo ad Martyrium velle contendere; ille, perinde quasi Christianos esset ab hoc beneficio repulsurus, aliâ viâ ad eos afflicandos aggreditur.

Socrat.
hist. l. 3.
c. 10.

Sozomenus quoque, non propterea Iulianus misertus est Christianorum, quod clementior fuit iis, qui jam antè Ecclesiam persecuti fuissent; sed quod ex præteritis rebus comperit supplicia Christianis irrogata, nihil ad confirmandam gentiliam religionem attulisse adjumenti; sed eo pacto fidem Christianam maximè auctam esse; & fortitudinem eorum, qui pro illâ mortem oppetiverant, multò plus splendoris, & gloriæ consecutam.

Sozomen.
l. 5. c. 4.

Porro autem (verba sunt Socratis, & Theodoret) dum Christianos alio quodam modo divexare contenderet, contra verum Dei cultum rabiem exercere non destitit. Nam Iudæos contra verè Christianos armavit. Ac primùm eos in unum coactos interrogat, quid sit causa, cur, cum lex hostias immolare præcipiat, illi non immolent? Atque, ut primùm responderunt unum locum ad cultum præscriptum esse, illic ipse Dei hostis Iulianus jubet templum dirutum de integro extrui, qui existimabat, (quæ ejus fuit inscitia) prædictionem Domini se posse eludere.

Socrat.
hist. l. 3.
c. 17.
Theodor.
hist. l. 3.
c. 17.

Cum sciret etiam Iulianus, referente Sozomeno, quod Iudæi capitali odio Christianos prosequerentur, propterea laboratum est ab eo, ut cultu, atque observantiâ, quâ erga Iudæos usus est, Christianos, quos oderat, graviter angeret.

Sozom.
hist. l. 5.
c. 21.

Ex vers. 13. Factus est terra motus magnus.

Iudæi, inquit Ruffinus, acceptâ à Iuliano reparandi templi licentiâ, in tantum insolentia pervenerunt, ut aliquis eis Prophetarum redditus videretur. Igitur ex omnibus locis, atque provinciis convenere Iudæi, locum Templi olim igne consumpti aggredi cœpere. Comite properandi operis ab Imperatore concessa, sumptu publico, & privato res omni instantiâ gerebatur. Interea insultare nostris, & velut reparatis sibi regni temporibus, comminari acrius, ac sevitiam ostentare; prorsus immani tumore, & superbiâ agere.

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 37.

Tum denique, addit Socrates, minari cœperunt, se non minora Christianis incommoda illaturos, quàm quæ ipsis olim à Romanis accidissent.

Socrat.
hist. l. 3.
c. 17.
Sozom. l. 5.
c. 21.

Gentiles quoque, uti refert Sozomenus, licet Iudæis infensi, in hujus laboris societatem venerunt, propterea quod hoc modo persuasum habebant se summ conatum posse perficere; & Christi prædictiones perspicuè falsas ostendere. Iudæi autem & idem ipsum cogitabant.

Apertis igitur fundamentis, ait Ruffinus, nihil omnino deerat, quin die postera, veteribus deturbatis, nova jacerent fundamenta; cum tamen Cyrillus Hierosolymis Episcopus, diligenti consideratione habitâ, vel ex iis, quæ in Danielis Prophetiâ de temporibus legerat, vel quæ in Evangelii Dominus prædixerat, persisteret, nullo genere fieri posse, ut ibi à Iudæis lapis super lapidem poneretur. Res erat in expectatione.

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 37.

Et ecce, subjungit Ruffinus, nocte, quæ ad incipiendum opus jam sola restabat

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 38.

restabat , terra motus ingens oboritur ; & non solum fundamentorum saxa longè , lateque jactantur , verum etiam totius loci penè adificia complanantur.

Socrat.
hist. l. 3.
c. 17.

Paria refert Socrates , cùm ait , noctu ingens terra motus excitatus , lapides veterum templi fundamentorum concussit ; omnesque unà cum adificiis in proximo sitis disturbavit.

Sozom.
l. 5. c. 21.

Itidem Sozomenus ; dicitur terra motus ingens factus esse ; & lapides terra conquassatione è solo ejecti.

Theodoreus verò , terra motum , non ingentem tantum , ut Ruffinus , Socrates , & Sozomenus , sed maximum asserit factum esse.

Ex vers. 13. Et decima pars Civitatis cecidit.

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 38.

Eo terra motu , inquit Ruffinus , non solum fundamentorum saxa longè , lateque jactantur , verum etiam totius loci penè adificia complanantur. Porticus quoque publica , in quibus Iudæorum multitudo , quæ operi videbatur insistere , commanebat , ad solum deducta.

Socr. hist.
l. 3. c. 17.

Sanctus autem Joannes spatium illud omne , quod eo terræ motu excussum est , videtur designasse casu partis , quæ quondam erat decima pars Civitatis Ierusalem. Quippe , referente Socrate , Iulianus præcepit ut templum Salomonis de integro restitueretur. Everfa autem ejus fundamenta , & ædificia in proximo sita , necnon porticus , in quibus magna pars , hoc est plura millia Iudæorum operi insistentium commanebant , dejectæ , indicant propemodum spatium non solum antiqui templi , sed etiam atriorum ejus , prout illa , cùm starent , Joannes multoties viderat. Totum verò illud spatium templi , & atriorum ejus erat quasi decima pars Civitatis Ierusalem.

Adricho-
mius de-
scription.
Ieruf. n. 1.

Etenim Adrichomius descriptione Ierusalem , sicut Christi tempore floruit , asserit Hierosolymam validissimis portis , turribus , muris , & fossis , item templo , palatiis , præclarisque adificiis munitam , & exornatam , tempore Salomonis , aliorumque Regum Iuda , habuisse circuitum quinquaginta stadiorum : at postquam everfa est à Babyloniis , Zorobabel primò templum extruxit ; deinde Nehemias urbem portis , turribus , validoque muro cinxit ambitu triginta trium stadiorum. Undè Titus eam expugnaturus , circumdedit muro triginta novem stadiorum.

Adricho-
mius de-
scr. Ieruf.
n. 102.

Jam verò idem author , ubi disseruit de Templi Sancto Sanctorum , ubi erat Arca ; de Sancto , ubi erat Candelabrum ; de Atrio Iudæorum , quod fuit post altare holocaustorum ; agit de atrio gentium , quod atrium exterius , & quartam partem templi vocat , quodque ingredi poterant omnes Iudæi , etiam immundi , insuper & alienigenæ gentes ; aitque , circumquaque erat continua porticus triginta cubitos lata , quæ intrinsecus excelsis undique marmoreis suffulciebatur columnis , & desuper laquearibus Cedrinis tegebatur ; cujus omnis gyrus quatuor stadia continebat.

Quod cùm ita fuerit , patet gyrum illum quatuor stadiorum , in quo erat templum , fuisse circiter decimam partem triginta trium stadiorum , quibus circuitus Ierusalem post captivitatem Babylonicam continebatur :

atequ

atque ideo Beatus Joannes, cum ait *terra motu decimam partem Civitatis cecidisse*, indicavit partem illius Civitatis, in qua quondam erat templum cum atriis suis, quod Judæi sub Juliano Apostata ædificare moliebantur, immisso divinitus terræ motu fuisse eversam, ut irritum esset Impiorum illorum contra Divina Christi oracula consilium.

Si quis tamen fortassis nimium contentiosus objiceret, quatuor illa stadia excedere decimam partem triginta trium stadiorum circuitus Jerusale, responderem primò Beatum Joannem ex Divinâ revelatione percepisse non majorem partem quam decimam illius civitatis ex præfato motu concussam; ac propterea illam partem decimam determinatè protulisse.

Secundò non est necesse in his loquendi formulis, quas Scriptura more humano refert, intelligere proportionem ad amissam mathematicam, quæ nec excedat tantisper, nec paululum deficiat; sed sufficere proportionem moralem, quæ vel paulò majorem, vel paulò minorem quantitatem indicet: nam in quantitate paulisper majore reperitur ipsa, quæ desideratur exacta quantitas; ideoque quamvis excessus ille modicus reticeatur, nil falsi dicitur. Ita paulò minor quantitas exhibet, non quidem completam quantitatem, sed saltem inchoatam, ac proximè accedentem.

Tertiò denique conjicio in Scripturâ sacrâ rationem, quæ novi Testamenti Prophetam, omnes ferè Apocalypsis suæ sententias ex veteri Testamento depromentem, potuit movere, ut assereret decimam, potius quam aliam, partem antiquæ Ierusalem cecidisse eo motu, quo concussa est illius civitatis pars, in qua templum, ejusque atria olim consistebant; & ubi impii Judæi partim parabant templum denuò ædificare, partim commanebant, ædificium illud, si possent, effecturi.

Nempe parte illâ Civitatis Hierosolymitanæ decimâ Sanctus Ioannes designare voluit partem illius urbis potissimum dicatam Domino; ejusque cultui, propter templum in illâ situm, consecratam.

Ezechiel quidem illam Hierosolymorum partem, in qua Judæi è captivitate Babylonicâ reversi, templum iterum ædificaturi erant, vocat *primitias Domino*. Cum cœperitis, inquit, terram dividere, separate primitias Domino, sanctificatum de terrâ; & in ipso erit templum, sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terrâ erit Sacerdotibus ministris Sanctuarii; & erit eis locus in domos, & in Sanctuarium sanctitatis. Ezech. 45. v. 1. 3. 4.

Propterea verò illam Ierosolymorum partem, in qua futurum erat templum, Ezechiel nuncupat *primitias Domino*, quòd sicuti prædecessores Israëlitarum offerebant juxta legem primitias fructuum Domino, tum in tabernaculo Mosaico, tum in templo Salomonico, tanquam gratiam referentes Divinæ Majestati, quæ ipsos ex Ægyptiacâ servitute per desertum introduxerat in terram, è qua fructus optimos uberrimè colligebant; ita Dominus per Ezechielem Prophetam vellet, ut Judæi è captivitate Babylonicâ reduces in terram suam, primum, & ante omnia ei offerrent illam terræ suæ partem, in qua prius ædificatum erat templum; ac statim postpositis omnibus aliis curis, præcipuè intenderent ad in-

Aggæi 1.
v. 2. 3. 4.

staurationem templi, gratias agentes Domino, quod illos in terram illam benignitate suâ reduxisset. Quod cum non facerent postea ingrati illi è Babylone revocati, graviter reprehensi sunt ab Aggæo Prophetâ; *Populus iste dicit, nondum venit tempus domus Domini edificanda; & factum est verbum Domini, dicens: Numquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis; & domus ista deserta?*

Eam igitur ob rationem, quam retuli, Ezechiel partem Hierosolymorum, in quâ futurum erat templum, nuncupat *primitias Domino* offerendas ex terrâ, in quam iterum introducendi erant à Domino Iudæi.

Aliam autem ob rationem Ioannes eandem urbis Ierusalem partem, in quâ extructum fuerat templum, vocat partem illius Civitatis decimam.

Gen. 28. à
v. 12. ad
finem.

Nimirum cum *Iacob* vidisset in somnis *Angelos Dei* ascendentes, & descendentes per *scalam* à terrâ *Cælum* tangentem, & *Dominum* dicentem sibi, *terram, in quâ dormis, tibi dabo, & semini tuo: & benedicentur in te, & in semine tuo cuncta tribus terre*, evigilans ait: *Non est hic aliud nisi domus Dei; unde appellavit locum illum Bethel; erexitque ibi lapidem in titulum; ac cunctorum, quæ Dominus illi daret, vovit decimas ipsi oblaturum. Iussu etiam Domini edificavit postea ibi altare; & appellavit nomen loci illius, domus Dei.*

Gen. 35. à
v. 1. ad 7.

1. Paral. 21.

At, cum *David* vidisset *Angelum Domini* inter *Cælum*, & *terram* juxta *aream Ornan Iebusæi*, & *evaginatum gladium* in manu ejus, & *versum contra Ierusalem*, ut percuteret illam *pestilentia*, ceciderunt tam ipse, quàm *maiores natu*, *vestiti ciliciis*, & *proni in terram*; & *Deum* precatus est. *Angelus autem Domini* precepit *Gad Prophetæ*, ut diceret *Davidi*, ut extrueret altare *Domino Deo* in *areâ Ornan Iebusæi*. Et edificavit ibi altare *Domino*; obtulitque *holocausta*, & *pacifica*; & invocavit *Dominum*; & exaudivit eum in igne de *Cælo* super altare *holocaustorum*; precepitque *Dominus Angelo*; & convertit *gladium suum* in *vaginam*. Dixitque *David*, *hec est domus Dei, & hoc altare holocaustorum*. Postmodum *Salomon* edificavit domum *Domini* in *Ierusalem* in monte *Moria*, qui demonstratus fuerat *David patri ejus* in loco, quem paraverat *David* in *areâ Ornan Iebusæi*.

1. Paral.
22. v. 1.
2. Paral. 3.
v. 1.

Itaque, cum *Salomon* ædificaverit templum ubi pater ejus viderat *Angelum*; extruxerat altare; obtulerat sacrificia; & locum illum nuncupaverat domum *Dei*, quemadmodum *Jacob* locum, in quo viderat *Angelos*, appellavit domum *Dei*, & ædificavit ibi altare; quid superest in tantâ conformitate pietatis *David*, & *Jacob*, nisi ut existimemus quod, sicuti *Jacob* vovit inibi *Domino* decimas cunctorum, quæ haberet, ita *David* locum, in quo futurum erat templum, dedicaverit *Domino*, ut ei eodem in loco offerrentur à populo suo omnium decimæ; necnon ipsemet *David* obtulerit *Domino* eundem locum tanquam decimam totius urbis, quæ erat caput regni sui? Ac propterea *Ioannes* illam *Hierosolymorum* partem, in quâ templum *Salomonis* fuerat, quæque

Explanatio Historica. CAP. XI. 267

eo terræ motu, de quo agitur, concussa est, dixerit *decimam partem Civitatis?*

Ex vers. 13. *Et occisa sunt in terræ motu nomina hominum septem millia.*

Testatur Theodoretus, *Multa millia hominum in opere faciendo, quod Judæi moliebantur sub Iuliano Apostatâ, laborem suum collocasse.* Theodor. hist. l. 3.

At ex Ruffino, *porticus publicæ, in quibus Iudæorum multitudo, quæ videbatur operi insistere, commanebat, ad solum deducta terræ motu, omnes Iudæos, qui reperti sunt, oppressere. Luce verò ortâ, cum se mala crederent effugisse, ad requirendos eos, qui oppressi fuerant, reliqua multitudo concurrivit. Aedes erat quadam in inferioribus templi demersa, habens aditum inter duas porticus, quæ fuerant complanata, in quâ ferramenta, aliaque operi necessaria servabantur, è quâ subito globus quidam ignis emicuit, & per medium plateæ percurrent, adustis, & exanimatis, qui aderant, Iudæis, ultrò, citròque ferebatur. Hoc iterum, sæpiusque, & frequentissimè per totam illam diem repetens, pertinacis populi temeritatem flammis ultricibus coërcebat.* c. 17. Ruffin. hist. l. 10. c. 38. 39.

Similia Theodoretus, & Sozomenus referunt.

Unde colligere est ex tot millibus Iudæorum, qui, ut ait Theodoretus, *Vndique confluentes, tum pecuniam, tum propensum studium ad templi edificationem conferebant, facile occisa fuisse septem millia, tum nocturno terræ motu, tum ignis globo sæpius per diem grassante.* Theodor. hist. l. 3. c. 17. Sozom. l. 5. c. 21.

Plura etiam fortassis interempta sunt; sed Joannes illa restrinxit ad septem millia; quemadmodum Amos multò majorem numerum scelerum Iuda, septenario numero comprehendit; *super tribus sceleribus Iuda, & super quatuor non convertam eum*; eoque magis hanc rationem mihi persuaserim, quòd in pœnam scelerum Iuda subjungat Amos de succendendâ Ierusalem à Babyloniiis, *& mittam ignem in Iuda, & devorabit aedes Ierusalem*: Nonne enim mox videbamus ignem etiam immissum à Domino contra impios illos Iudæos, qui templum justo Dei judicio dirutum ædificare contendebant, quasi illuluri prædictionibus Domini? Et numquid non ædes illius partis Ierusalem, in quâ commanebant illi impii, terræ motu fuit devorata, excussa que sunt templi fundamenta? Amos 2. v. 4. 5.

Fortassis quoque, cum Dominus dicatur servasse, ac reliquisse quondam *sibi ex decem tribubus Israël septem millia virorum, qui non curverunt genua ante Baal*; è contra interempta censentur hîc septem millia nefandorum Iudæorum, qui nollent in nomine Iesu genu flectere; & confiteri, quia Dominus Iesus Christus in gloriâ est Dei patris. Coacti sunt tamen, qui ex præfatâ commotione terræ, & inflammatione divinâ superstitites fuere Iudæi, Christum Dominum glorificare; quamobrem addit Joannes, 3. Reg. 19. v. 18. ad Rom. 11. v. 4. ad Philip. 2. v. 10. 11.

Ex vers. 13. *Et reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo Cœli.*

Interim, inquit Ruffinus, *pavore ingenti, & trepidatione omnes, qui* Ruffin. hist. l. 10. c. 39.

aderant, deterriti, solum verum Deum Iesum Christum confiteri cogebantur inviti. Sic deterriti Iudæi, atque gentiles, locum simul, & inaniter cœpta relinquere.

Socr. hist.
l. 3. c. 17.

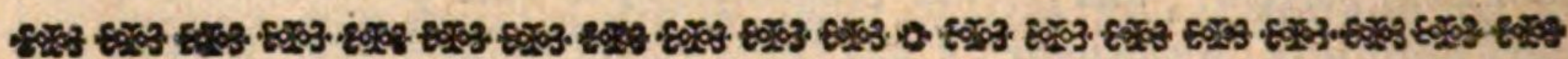
Ita Socrates, Iudæi gravissimo timore perculsi, etiam inviti Christum Deum confessi sunt.

Theodor.
hist. l. 3.
c. 17.

Sic Theodoretus, plagas cœlitus inflictas admodum veriti, aufugerunt inde, planè confessi esse eum verum Deum, quem maiores sui cruci affixissent.

Sozom.
l. 5. c. 21.

Postremò Sozomenus, factum est, ut alii eorum Christum Deum esse existimarent; iniquoque animo tulisse, quòd templum de integro edificare constituerant; alii paulò post ad Ecclesiam se transferrent; iniuriarentur mysteriis; hymnis, & precibus Christum pro suis improbè factis placarent.

EXPLANATIO XLIII.

De translatione Imperii Romani ab Ethnicis ad Christianos; quâ ex mutatione Cœlites gratias agunt Deo; fidelium pietas, ac præsertim Martyrum patientia remuneratur; Exterminantur autem Christianorum præcipui persecutores, à decimo quarto ad decimum octavum versum Capitis undecimi Apocalypsis.

VERS. 14. Væ secundum abiit; & ecce Væ tertium veniet citò.

ψ. 15. Et septimus Angelus tubâ cecinit; & factæ sunt voces magnæ in Cœlo, dicentes: Factum est regnum huius mundi, Domini nostri, & Christi ejus, & regnabit in sæcula sæculorum. Amen.

ψ. 16. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes:

ψ. 17. Gratias agimus tibi, Domine, Deus omnipotens, qui es, qui eras, & qui venturus es; quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.

¶. 18. Et iratæ sunt gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem servis tuis prophetis, & sanctis, & timen-
tibus nomen tuum, pusillis, & magnis, & ex-
terminandi eos, qui corruerunt terram.

Verf. 14. *Væ secundum abiit, & ecce Væ tertium veniet citò.*

Vbi explicuimus clangorem quartæ tubæ Angelicæ, audivi-
mus Cœlestem Spiritum, dicentem voce magnâ, *Væ, væ, væ* Apoc. 8.
habitantibus in terrâ de ceteris vocibus trium Angelorum, qui v. 13.
erant tubâ canituri. Nimirum prænu-
ciabat ille ingentes ca-
lamitates ex reliquarum trium tubarum Angelicarum sonitu Ethnicis
futuras. Exposuimus eas, quæ significatæ sunt à quinto, & sexto An-
gelo, cum tubis personuerunt; tertia mox secutura est; & jamjam ad-
veniet.

Verf. 15. *Et septimus Angelus tubâ cecinit, & facta sunt voces*
magna in Cœlo.

Eapropter septimus Angelus tubâ cecinit; tuncque, sicut Apoca-
lypsis capite decimo prædictum vidimus, *in diebus vocis septimi Angeli,* Apoc. 10.
cum coeperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangeli- v. 7.
zavit per servos suos prophetas: Quippe, non secus ac, dum septimo Josue 6.
circuitu Iericho, urbis trans Jordanem primariæ, clangerent buccinis v. 8. 16. 20.
septem Sacerdotes, omnisque populus, juxta præceptum Domini à Jo- 21.
suevo significatum, vociferaretur, muri illius urbis illicò corruerunt;
eaque redacta est in potestatem Israël populi Dei: ita jussu Domini no-
stri Jesu Christi, veritate suâ, & sanctitate, ac potentiâ implentis fi-
guras legis, & Prophetarum, quando *septimus Angelus tubâ cecinit, facta*
sunt in Cœlo voces magna, significantes subversionem impietatis paganæ
in urbe Româ, *omnium gentium primariâ, ac reginâ;* quæquæ, ut ait
Eusebius, *quasi caput mundi est, totiusque Romani Imperii moderatrix;* Euseb.
necnon translationem ejusdem Imperii ab Ethnicis ad Christianos, qui V. Const.
jam unicus populus Dei censentur. 1. 1. c. 20.

Ex verf. 15. *Dicentes, factum est regnum hujus mundi, Domini nostri,*
& Christi ejus.

Quamdiù enim Imperatores Romani Dæmones, ac falsos Deos co-
luerunt, & Christianam Religionem sunt persecuti, Imperium Roma-
num, præcipuum *hujus mundi regnum,* erat regnum Dæmonis, utpote
illius impio cultui addictum: undè Diabolus appellabatur à Christo Joan. 12.
Princeps hujus mundi; & à Paulo *Deus hujus sæculi.* Sed cum Divina v. 31.
Majestas Imperatores Ethnicos rejecit, substituitque Constantinum 2. ad Cor.
Magnum, qui unum Deum, orbis Conditorem, ac Dominum, & 4. v. 4.
Christum Dei filium, per quem omnia facta sunt, adoravit, necnon,
L I 3 quantum

quantum potuit, pro novit Religionem Christianam, haud dubie Imperium, seu, ut loquitur Sanctus Joannes, *regnum hujus mundi factum est Domini nostri, & Christi ejus*, quem studiosè, & impensè coluit: sicque cœperunt impleri Prophetarum oracula, quæ prædicebant fore, ut adorarent Christum omnes Reges terræ, omnes gentes servirent ipsi.

Pf. 71. v. 8.
11.

Ea profectò mens fuit Constantini Magni, quemadmodum multis testatur Eusebius.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 8.

Etenim Victo Maxentio, Romæ crudelem, & impiam tyrannidem agente, Constantinus subsidii sibi à Deo allati conscius, confestim passionis Servatoris trophæum in manu propria sua statua, in celeberrimo totius urbis loco posita collocari mandat: Deum omnium bonorum, quæ ipsi obtigerant, authorem collaudat; & legem pro Christianis absolutissimam, accuratissimamque conscribit.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 2. & c. 1.
sub finem.

Hic, utpote fidelis, & spectatus Dei famulus, istud prestatit, prædica- vit apud omnes, quod verum Deum agnoscebat; & eorum, qui nequa- quam Dii sunt, prorsus detestabatur errorem; seque & Dei servum palam nuncupavit; & ministrum summi Regis ingenuè confessus est.

Euseb.
V. Const.
l. 1. c. 41.

Decimo Imperii sui anno dies solemnes, & publicos celebrare, precesque, quibus gratias ageret Deo omnium Regi, dicare cœpit.

Euseb.
V. Const.
l. 2. c. 13.

In praliis committendis Deum suæ ipsius anima præponere; & illius consiliis omnia transigere consuevit; victoque Licinio movit cunctos, ut Deum summum omnium Regem esse prædicarent.

19.
C. 46.

Omnibus provincialibus cujusque nationis, qui falso idololatriæ errore ante ipsius aetatem implicati fuissent, literas dedit, prudentique persuasione cohortatus est eos, qui ipsius parebant Imperio, ut Deum omnium authorem agnoscerent, & ipsum Christum palam, & perspicuè Servatorem esse profite- rentur.

Euseb.
V. Const.
l. 3. c. 2.
C. 3.

Hic Christum Dei libero ore, & sermone in omnes divulgavit; atque in- terdum vultum salutaris illæ passionis signavit notâ. Quin etiam in tabulâ depictâ, quam in sublimi ante palatii vestibula suspenderat, se omnium oculis contemplandum proposuit; salutareque passionis insigne supra caput ipsius locatum. Istud Imperatori sanctissimo Regni firmum videbatur esse propugnaculum.

Euseb.
V. Const.
l. 4. c. 20.

Docuit legiones ut in hanc formulam precarentur; Te solum Deum agnoscimus; te Regem profitemur; te adiutorem invocamus: per te vi- ctorias consecuti sumus: abs te & presentem felicitatem consecutos fate- mur; & futuram adepturos speramus.

Ista Eusebius, quibus patet Regnum, seu Imperium hujus mundi, sive Romanum, antea dæmonum, & falsorum Deorum cultui subditum, factum esse per Constantinum Regnum, ac Imperium Dei, & Christi filii Dei, quem coluit.

Hinc Xistus V. Pontifex Maximus ad basim insignis Obelisci, Ju- lio Cæsari primo Romanorum Ethnicorum Imperatori, quondam di- cati, quem Romæ in plateâ Basilicæ Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli

Pauli erigi curavit, cum Crucis signo inscribi fecit hæc verba, *Christus Vincit, Christus Regnat, Christus Imperat.*

Visum quidem est Imperium Romanum rursus redactum in potestatem Ethnicorum, ac Dæmonum sub Juliano Apostatâ: sed paulò postquam Civitatis Jerusalem pars illa, in quâ Judæi autoritate illius impii Imperatoris moliebantur contra Christi prædictionem Templum denudè extruere, everfa est insueto terræ motu, rediit iterum ad Christianos Imperium Romanum; ideòque subditum est rursus Christo omnium Domino: Quapropter Beatus Joannes *Regnum hujus mundi retulit factum Domini nostri, & Christi ejus*, post illam mirabilem terræ commotionem Hierosolymitanam; quippe paulò post Julianus, qui anno dumtaxat uno, & octo mensibus Imperium tenuit, occisus est; & ex ejus interitu reversum est Imperium Romanum ad Christianos, & ad Christum Regem Regum, & Dominum Dominantium.

Ex vers. 15. *Et regnabit in secula seculorum.*

Consentit illa Joannis Prophetia his verbis Danielis: *In diebus Regnorum illorum, quorum quartum ferro comminente, & domante omnia, significabatur Romanum Imperium, suscitabit Deus Cæli Regnum, quod in æternum non dissipabitur; & ipsum stabit in æternum: ac rursus, Regnum, & potestas, & magnitudo Regni, quæ est subter omne Cælum, detur populo Sanctorum Altissimi, cujus regnum, regnum sempiternum est; & omnes Reges servient ei, & obedient.* Dan. 2. v. 40. 44. Dan. 7. v. 27.

Ex v. 15. *Amen.*

Concludit Joannes sententiam suam hac voce, *Amen*, imitatus Prophetam Regium, qui non absimile fudit oraculum de Christo, cum dixit, *benedictum nomen Majestatis ejus in æternum; & replebitur Majestate ejus omnis terra, fiat, fiat. Amen, Amen.* Ps. 71. v. 19.

Vers. 16. *Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes:*

Vers. 17. *Gratias agimus tibi, Domine, Deus omnipotens, qui es, qui eras, & qui venturus es, quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.*

Cœlites, de quibus dudum satis, superque locuti sumus, Christum Filium Dei, ac Deum omnipotentem, qui quondam versabatur in terris inter mortales, degitque nunc palam in Cœlis inter Beatos, ac venturus est omnium judex, pœnas, aut præmia decreturus hominibus, adorant; eique gratias referunt, quòd summam suam in Reges, seu Imperatores Ethnicos potestatem ostenderit; & Regnum hujus mundi, sive Imperium Romanum, quod Diabolus execrandâ impietate usurparat, ipse sanctitatis suæ, & Deitatis virtute recuperaverit.

Vers. 18. *Et irate sunt gentes.*

Cùm nationes, Dæmonum cultui addictæ, Religionem Christianam, quam antea odio implacabili persequabantur, viderunt ad summum

Ps. 117.

v. 9. 10.

Ps. 98. v. 1.

1. Mach.

1. v. 67.

num honoris fastigium gratiâ Christianorum Imperatorum evectam; concepere adversus Sanctos Dei cultores ingentem iram, atque invidiam, juxta illud Psalmistæ effatum, *justus exaltabitur in gloriâ: peccator videbit, & irascetur; dentibus suis fremet, & tabescet*. Sed & idem Vates præcinit, *Dominus regnavit, irascantur populi, scilicet impii: secus, exultet terra*, nempe ea, quæ Dominum suum, ut par est, colit. Sic quoque libro primo Machabæorum dicitur, *factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia edificatum est altare, & sanctuarium, sicut prius, irata sunt valde*.

Ex v. 18. *Et advenit ira tua.*

Nahum 1.

v. 2. 3.

Quo tempore pagani Christianos persequabantur, Christus patientiam exhibebat, ut fideles sibi devinctos probaret, coronaretque persecutionis illatæ victores. Provocabat etiam benignitate suâ gentiles ipsos, ut resipiscerent. At postea quàm diù, multùmque in impietate suâ perstiterent, ipse tandem justè iratus est adversus impios illos obduratos; eosque statuit debitis poenis afficere; & idololatriam penitus delere. Ita *Deus* apud Prophetam Nahum dicitur *Emulator, & ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, & habens furorem: ulciscens Dominus in hostes suos; & irascens ipse inimicis suis: Dominus patiens, & magnus fortitudine*. Qui prius patienter tulit adversantes sibi, postmodum plectit non desistentes ab iniquitate: remunerat verò justos, & pios Divinitatis suæ cultores, qui propter ipsum gravissima quæque perpeffi sunt: undè additur.

Ex vers. 18. *Et tempus mortuorum judicari.*

Apoc. 6.

v. 9. 10. 11.

Didicimus Apocalypsis capite sexto, *animas interfectorum propter verbum Dei, & testimonium Christi, piè, & humiliter postulare sibi à Deo jus fieri adversus eos, qui ipsis mortem consciverant; ac dicere, usquequò, Domine, non judicas; & non vindicas sanguinem nostrum? Dicitum est autem illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi*. Expectarunt sanctæ illæ animæ tempus istud sibi à Deo indictum; & dùm completus est, quem Dominus voluit, Martyrum numerus, jus eis fit ab eodem Domino tanquàm justo iudice; eorumque sanguis, sicuti peroptabant, ad ejusdem Christi gloriam, vindicatur.

Ex vers. 18. *Et dare mercedem.*

Duplex quidem præmium promeruerunt Sancti Martyres; unum internum sibi proprium, nempe gloriam animæ, & corporis; externum alterum, sibi etiam honorificum, & jucundum, videlicet excidium impietatis Ethnicæ, & pietatis Christianæ stabilimentum. Gloriam animæ suæ, statim atque propter Christum obiere, consecuti sunt. Dilata verò est gloria corporis illorum ad generalem Resurrectionem, quæ futura est in consummatione sæculi: interim assequuntur, ut prorsus deleatur superstitio pagana; & vigeat toto orbe Christiana Religio, quod vehementer cupierunt, & pro cujus rei adipiscendæ gratiâ mortem atrocissimam pio, ac forti animo subiere.

Ex

Ex vers. 18. *Servis tuis.*

Martyres dicuntur servi Dei, & Christi, quia, cum Ethnici colerent idola, & *servirent creatura potius quam Creatori*, ipsi Dominum Deum suum adorabant; & illi soli *serviebant*. Gloriabantur etiam se esse servos Christi, ut videre est in Apostolis, quorum humilitatem, & pietatem imitabantur; nec non in Cœlo gloriosum illud suæ servitutis erga Christum Dominum nomen, & officium retinent; undè dicitur de illis, ac de aliis fidelibus in Cœlum receptis, *servi ejus servient illi.*

ad Rom. 1.
v. 15.
Matth. 4.
v. 10.

Apoc. 22.
v. 3.

Ex vers. 18. *Prophetis.*

Spiritu veritatis animabantur Martyres, ut unum Deum verum intrepide colerent; ac falsorum Deorum cultum execrandum redarguerent. Agebantur spiritu Dei, ut bona quæque opera in Deo, & propter Deum facerent. Corroborabat illos supra vires humanas spiritus fortitudinis, ut acerbissima quæque propter ipsum paterentur. Spiritus Patris illorum loquebatur in illis, præsertim cum stabant ante Reges & Præsides testimonium Christo Dei Filio perhibitori. Videbant persæpe Divina illustrati à Spiritu Sancto. Prædicebant nonnumquam eventura, eodem spiritu Dei præmonstrante; & præsentibus, ac temporalibus despectis futura, & æterna contemplantur; ad eaque toto animo anhelabant; & pro illis consequendis nullum non mortis genus libenter oppetebant: Quæ omnia quondam ante Christi adventum Prophetis pro suo modulo, & tempore ex Spiritu Sancti multiplicibus donis competeabant.

Ex vers. 18. *Et sanctis.*

Meritò Martyres nuncupantur Sancti; quippe qui sanctè vixerunt; sanctè obierunt; & ut apud omnes nomen Dei Sanctum haberetur, totis viribus adlaborarunt. Ipse Paulus Romanis in Christum credentibus scribebat, *omnibus qui sunt Roma, dilectis Dei, vocatis sanctis*. Et quod magis est, ipsi Dæmones, necnon Ethnici cogeantur aliquando veritatis evidentiâ, & divinâ virtute Christianos Justorum nomine appellare. Testis est apud Eusebium Constantinus: *Apollinem id temporis*, inquit, *hoc oraculum edidisse ferunt, justos qui in terris versabantur, impedimento ipsi fuisse, quò minus vera loqueretur; & Deum altissimum contestans*, addit Constantinus, *audiebam, cum jam puer admodum essem, eum, qui illo tempore principem locum inter Romanos Imperatores obtineret, à satellitibus suis curiosè inquirentem rogasse, quinam essent illi in terris justi? quendamque ex vatibus suis responsum dedisse, eos esse Christianos.*

ad Rom. 1.
v. 7.

Euseb.
V. Const.
l. 2. c. 49.
50.

Ex v. 18. *Et timentibus nomen tuum.*

Observarunt Martyres quod Propheta Regius dixit, *Timete Dominum omnes sancti ejus; & beati omnes, qui timent Dominum*. Custodierunt etiam verbum, quod Spiritus Christi mentibus illorum prolocutus est, & refertur ab uno Apocalypsis Angelo, dicente magnâ voce sedentibus super terram, *Timete Dominum, & date illi honorem; & adore eum, qui fecit Cœlum, & terram*. Hoc Sancto timore perculsi Martyres, Deum unum Creatorem omnium coluerunt; & contempserunt idola; ac quam-

Ps. 33. v. 10.
127. v. 1.

Apoc. 14.
v. 6. 7.

Hervens in Apocalypsim.

M m

vis

Matth. 10. v. 28. vis propter illum contemptum Infideles acerba quæque comminarentur ipsis, tamen præceptis divinis obsequentes, non timuerunt eos, qui corpus occiderent; sed timuerunt eum, qui potest animam, & corpus prævaricantium perdere in gehennam.

Ex v. 18. *Psyllis, & magnis.*

Nempe cujuscvis ætatis, & conditionis Martyres extitere; & Deum, ac Christum filium ejus unum Deum piè timentes, & colentes, non modò beatitudinem æternam in Cœlis consecuti sunt; sed etiam, quod vehementer optarunt, obtinere abolitionem Ethnicæ superstitionis, & cultum unius Dei toto orbe terrarum.

Ex v. 18. *Et exterminandi eos, qui corruerunt terram.*

Apoc. 18. Sanctus Joannes antiquorum Prophetarum, idololatriam fornicationis nomine passim exprimentium, stylum secutus, postquàm retulit Apocalypsis capite decimo octavo excidium Romæ ut Ethnicæ, Cœlites refert Apoc. 19. v. 1. 2. *laudantes Deum, qui judicavit de meretrice magnâ, qua corrupit terram in prostitutione suâ, & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus; siquidem Roma tùm Ethnica, autoritate, quâ pollebat abutens, omnes nationes sibi obsequentes, arctè devinxerat Dæmonum cultui, cui & ipsa etc. addicta; necnon illas concitaverat adversus Sanctos Dei cultores Christianos, quorum sanguinem atrociter fudit. Eam ob rationem ait nunc Beatus Joannes, advenisse tempus exterminandi eos, qui corruerunt terram, quòd advenerit tempus, quo deleatur penitùs falsorum Deorum cultus execrandus; pereant Imperatores Ethnici Christianæ Religionis persecutores, & præcipui ministri, qui illam persecutionem vel excitarunt, vel executioni mandarunt.*

Euseb. V. Const. l. 1. c. 50. Sic postquàm Constantinus Magnus Imperium suum Christo Domino acceptum retulit, ac subjecit; Galerius Maximianus Diocletiani successor, teste Eusebio, infinitâ vermium multitudine corrosus interiit, conscientia scelerum, qua contra Ecclesiam admisisset, percussus.

51. 52. Maximinus quoque Galerii successor toto corpore plagâ cœlitus delapsâ exhaustus est; & suas, quas contra Deum pugnas susceperat, palam elocutus, solum Deum Christianorum verum esse ipsâ experientia se comperisse testatus est.

Euseb. hist. l. 9. c. 9. Deinde aliis, qui pietatis in Deum inimici erant, omnes honores, omnia splendoris insignia prorsus adimuntur. Vniuersi porrò, qui videbantur Maximini partes defendere, qui præcipuis dignitatis ornamentis ab eo honorati erant, quique, quò illi magis blandirentur, in nostram Religionem protervè, & petulanter impetum fecerant, interfecti sunt. Alii etiam non pauci, quorum conatu fines tyrannidis Maximini, & roborati, & propagati dicuntur. Theotecnium ultio Divina, qua in oblivionem scelerum ejus contra Christianos editorum neutiquam venerat, ad eundem numerum cum reliquis præstigiæ sociis adjunxit. Istis omnibus adjecti fuerunt Maximini liberi, quos ipse honoris Regii participes effecerat. Quin etiam hujus tyranni cognati, & familiares, qui antè tam insolenter gloriati erant, eadem

eadem supplicia sustinuerunt. Siquidem disciplinam non exceperant, non norant, neque intellexerant sacrarum literarum admonitionem, qua sic loquitur: Nolite sperare in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. Exibit Spiritus ejus, & revertetur in terram suam; in illâ die peribunt omnes cogitationes eorum.

EXPLANATIO XLIV.

Ex aperturâ Templi Cœlestis, & apparitione Arce Testamenti in eo, necnon ex tonitruis, & terra motu, ac grandine magnâ, relatis versu decimo nono Capitis undecimi Apocalypsis, ostendens significari futurum, ut, quamvis Diocletianus Ecclesias Christianas, & libros sacros combureret; atque omnibus modis impediret nè Martyrum corpora haberentur in honore, tamen Ecclesia Christiana ubique tandem extruerentur; in earumque adytis asservarentur libri sacri: signum Crucis Victoriâ de impietate promittens Constantino cœlitus appareret: vera Crux, & nonnulla precipuorum mysteriorû Christi sanctissimaloca, ab Ethnicis obtecta, detegerentur; in iisque construerentur Ecclesia: Crucis quoque cœleste signum, præter terra motum, & tempestatem insuetam, appareret, cum molirentur Iudæi Templum Hierosolymis instaurare: impius autem Caesar Galerius sub Diocletiano, in gratiam Deorum suorum

publicè perorans , argueretur à Deo vero
subitis, & extraordinariis tonitruis, pluviis,
& densâ grandine : ignis , libros sacros com-
burens , aliquandò miris imbribus , & gran-
dine permixtis extingueretur : denique, Deus
insolitis terræ motibus , procellis, ac tonitruis
cogeret nonnumquàm Ethnicos , ut sinerent ,
fideles debitum honorem Sanctis Martyribus
rependere.

VERS. 19. Et apertum est templum Dei in Cœlo , & visa
est Arca testamenti ejus in templo ejus; & facta
sunt fulgura , & voces , & terræ motus, & gran-
do magna.

VERS. 19. Et apertum est templum Dei in Cælo.

Apoc. c. 4.
v. 8.

ILECTUS Christi Discipulus viderat quidem antea in Cœlo
eminenter primam partem externam antiqui Templi Hiero-
solymitani , nempe atrium Sacerdotum , in quo erant Mare
Æneum, Altare holocaustorum , & Sacerdotes , ac Levitæ,
peragentes ea , quæ ad sacrificiorum ritum , & laudes Dei decantan-
das spectabant.

Apoc. c. 1.
v. 8.

Viderat & mediam illius templi partem internam , in quam soli Sa-
cerdotes singulis diebus introibant ; quæque Candelabrum aureum sep-
tem Lucernarum , & altare aureum thymiamatis habebat.

Nunc verò conspicit in Cœlo adytum templi intimum , & secretissi-
mum , in quod solus Pontifex semel in anno intrabat ; quodve Arcam
fœderis continebat.

ad Heb. 9.
v. 3. 25.

Porro hæc pars templi intima vocabatur *Sancta Sanctorum* , seu ab-
solutè , & simpliciter *Sancta* , utpote totius templi pars sanctissima ;
eamque propterea Joannes nuncupat per excellentiam *Templum Dei*, sive
Sanctuarium peculiare Divinæ Majestatis.

Ex vers. 19. Et visa est Arca testamenti ejus in templo ejus.

Exod. 37.

Illâ in parte secretissimâ Templi collocata erat Arca, quam duo Che-
rubini suis alis obumbrabant ; censebaturque veluti Thronus Dei : undè
Psalmista Deum precans aiebat , *Qui sedes super Cherubim* ; & Israëlita

Pf. 79. v. 2.
Pf. 98. v. 5.

tas alloquens, inquit, *Exaltate Dominum Deum nostrum* ; & *adorate scabellum*

tellum pedum ejus, quoniam Sanctum est : Eâque in Arcâ asservabantur tabulæ legis datæ à Deo per Moysen.

Velum autem erat oppansum illi parti secretissimæ templi, ne Sacerdotes introeûntes quotidie in sanctuarium sibi commune, intuerentur Arcam. Quin etiam ipse Pontifex, intraturus in Sancta Sanctorum, præcipiebatur implere *thuribulum de prunis altaris holocaustorum*; & injicere in eas thymiana, ut positis, inquit Scriptura, *super ignem aromatibus, nebula eorum, & vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium; & non moriatur.*

Deuter. 10.
v. 1. 2.
Exod. 26.
v. 33.
C. 27. v. 21.
Levit. 16.
v. 12. 13.

Attamen Sanctus Joannes videt illam partem intimam, & secretissimam templi in Cœlo apertam; atque in eâ conspicit Arcam testamenti, ut indè intelligamus; Primò quòd, etsi Diocletianus, & Maximianus Herculius *edicta missuri essent per omnem terram, ut cuncta, quæ usquam essent, Ecclesiæ ad solum usque destruerentur, & Scriptura Sacra igni comburerentur*; tamen fieri non posset, quin postea sub Imperatore Christiano Constantino Ecclesiæ Christo dicatæ rursùm construerentur; aperirentur pietati fidelium illuc convenientium; & inibi Scripturæ, tam veteris, quàm novi Testamenti asservarentur; legerentur; exponerentur; ab omnibus in honore haberentur tanquàm verba sanctissima, ab ipso Domino prolata.

Euseb. &
Ruffin.
hist. l. 8.
c. 2.

Secundò Arca testamenti erat figura Crucis, in quâ Christus *reconcilians nos Deo per sanguinem suum, novi testamenti mediator fuit morte suâ sanctissimâ intercedente.* Sicuti etiam erat super Arcam propitiatorium, quod vocabatur oraculum, quia Dominus indè oracula fundebat; & Majestas Dei censebatur insidere Cherubinis Arcæ, quæ appellabatur Scabellum pedum ejus; ita Jesus Christus, positus super crucem, est propitiatio pro peccatis nostris; & quot in cruce verba protulit, tot extitere sapientiæ illius divinæ oracula; ac postquàm insedit Cruci, exaltatus est super omnem principatum, & potestatem Cœlestem.

ad Col. 1.
v. 20.
ad Heb. 9.
v. 15.
Exod. 26.
v. 34.
Exod. 37.
v. 6.
1. Joan. 2.
v. 12.
ad Phil. 1.
v. 8. 9.
Joan. 12.
v. 31. 32.
1. ad Cor.
15. v. 24.
Luc. 23.
v. 44.
Euseb. vitæ
Constant.
l. 1. c. 22.

Quapropter, cum Arca testamenti fuerit figura Crucis Christi Domini, Dilectus Discipulus, ut significet Crucem Salvatoris apparituram Cœlitus Constantino de impietate Ethnicâ triumphaturo, ait, juxta stylum suum perpetuis allegoriis sapienter contextum, se vidisse Arcam testamenti in templo Cœlesti: Quippe hujusce capitis versu decimo quinto, significaverat translationem Imperii ab Ethnicis ad Christianos; nunc autem reddit tam mirabilis mutationis causam, nimirum Cœlestem Constantino apparitionem Crucis, in quam exaltatus est Christus Dominus, ut omnes gentes traheret ad sui cultum; Dæmones ejiceret à principatu hujus mundi; ipsumque traderet Deo, & Patri regnum.

Et sanè, quemadmodum Evangelistarum testimonio Christus horâ ferè sextâ, seu meridianâ elatus est in Crucem, ibique stetit usque ad horam nonam; ita, referente Eusebio, attestatus est Constantinus cum jurejurando, cum jam Sol ad medium Cœlum ascendisset, die in pomeridianum tempus paululum inclinante, se crucis signum, ex lucis splendore figura-

tum, in ipso Cælo Soli imminens, manifestò oculis aspexisse; inque eo inscriptionem consignatam, quæ hæc verba complectebatur, In hoc vinces; ac re ipsâ postmodum eo salutari, & potenti signo munitus suos, & Dei hostes vicit.

Tertiò, eadem Apocalypsis verba, quæ apertum in Cælo templum, & visam Christi Crucem, arcâ testamenti significatam, indicant, arbitror intelligenda, quòd nonnulla loca eximia mysteriis Christi insignioribus sanctificata, ac verè templa effecta, quæ Ethnicorum impietate clausa fuerant, aperirentur pietate Constantini, & Helenæ Matris ejus; necnon illa ipsa Crux, in quam Salvator exaltatus fuerat, è terra erueretur; & fidelium oculis, ac venerationi in templo magnificentissimo exponeretur.

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 7. 8.

Helena, inquit Ruffinus, Constantini mater, fœmina incomparabilis fide, & religione animi, ac magnificentia singulari, divinis admonita visionibus, Hierosolymam petit; atque ibi locum, in quo Sacrosanctum corpus patibulo affixum pependerat, ab incolis perquiri: Qui idcirco ad inveniendum difficilis erat, quòd ab antiquis persecutoribus simulacrum in eo Veneris fuerat defixum, ut si quis Christianorum in illo loco Christum adorare voluisset, Venerem videretur adorare. Et ob hoc infrequens, & penè oblivioni datus fuerat locus. Sed religiosa fœmina, cuncta ex eo prophana, & polluta deturbans, tres confuso ordine reperit cruces. Sed obturbabat reperti muneris letitiam uniuscujusque crucis indiscreta proprietas. Aderat quidem & titulus ille, qui Græcis, & Latinis, atque Hebraicis literis à Pilato fuerat conscriptus; sed nec ipse satis evidenter Dominici prodebat signa patibuli. Macarius per idem tempus Ecclesiæ Episcopus cum Regina, & populis ad Deum precem fudit, ut mulier, quæ semiviva ibi decumbit, statim, ut eam lignum salutare contigerit, à mortis januis revocetur ad vitam; & càm hac dixisset, adhibuit primò unam ex tribus; & nihil profecit: adhibuit secundam; & nè sic quidem aliquid actum est. Ut verò admovit tertiam, repente mulier consurrexit; & stabilitate virium recepta, alacrior multò, quàm cum sana fuerat, magnificare Dei potentiam cœpit. Sic evidenti indicio Regina voti compos effecta, templum mirificum in eo loco, in quo Crucem repererat, regiâ ambitione construxit: ligni verò salutaris partem detulit filio; partem verò thecis argenteis conditam dereliquit in loco; quæ etiam nunc ad memoriam sollicitâ veneratione servatur. Hæc Ruffinus.

Euseb. vitæ
Const. l. 3.
à c. 24.
ad 42.

Eusebius autem describit magnificentiam templi, quod Constantinus mandavit construi eo in loco, in quo Christus crucifixus fuerat, sepultus, & redivivus.

Addit Constantinum, ejusque Matrem religiosissimam curasse fabricari Ecclesias in Bethleem, ubi Christus natus fuerat, & in monte Olivarum, undè in Cælum ascenderat.

Sozomen.
l. 5, c. 16.

Quartò, cùm autoritate Juliani Apostatæ, qui eò usque oderat crucem, ut ejus insigne à Constantino juxta visiones Divinas fabrefactum, sustulerit è signis militaribus Romanis, Judæi, & ipsi Crucis inimici, aperuissent Hierosolymis fundamenta veteris templi, in quo, si ipsum denuò extruerent, collocarent arcam fœderis similem priori Arcæ; præter terræ motum, & ignem adversus illos impios divinitus immissum,

de

de quo jam locuti sumus , templum Cœleste veri Dei , & Christi quodammodo apertum est ; atque vera Arca testamenti , nempe signum Crucis , quâ reconciliati sumus Deo , visa est mirabiliter.

Sequenti nocte , inquit Ruffinus , in vestimentis omnium Iudaorum signaculum Crucis ita evidens apparuit , ut etiam qui diluere pro sui infidelitate voluissent , nullo genere valeret abolere. Ruffin. hist. l. 11. c. 39.

Ita Socrates , effigies Crucis radiorum lumine figurata illorum vestimentis tanquam impressa videbantur , quas , cum dies illucesceret , contemplantes , & eluere , delereque cupientes , nullo modo poterant. Socrat. l. 3. c. 17.

Sozomenus quoque , Omnium Iudaorum amictus signo Crucis notatus fuit , & vestimenta habuerunt stellis quodammodo variata , perinde quasi textorum artificio maculis distincta fuissent. Sozom. l. 5. c. 21.

Theodoretus verò expressius asserit ad explanationem nostram , nocte , & postridie rursus , fulgentem Crucis salutaris formam in Cœlo visam esse ; ipsaque Iudaorum vestimenta crucis figuris , non fulgentibus illis quidem , sed ex nigro colore confectis , signata. Theodor. hist. l. 3. c. 17.

Ex vers. 19. Et facta sunt fulgura , & voces , & terra motus , & grandis magna.

Non apparitione dumtaxat Crucis mirabili , Christus manes hostium suorum conatus , & se esse verè Deum ostendit , sed etiam stupendis tonitruis , grandine , & terræ motu , declaravit , dum Christianæ Religionis persecutores ipsum , ejusque sacra verba , & Sanctos Martyres gravibus injuriis afficerent.

In primis enim , dum Galerius Maximianus Cæsar tempore Diocletiani , frequentissimo theatro Nicomediæ peroraret in gratiam suorum Deorum , non permisit ex Alto is , cujus sunt judicia vera justificata , mendaciis amplius gloriari adversus veritatem. Sed dum loqueretur , cum dies serenus , & Sol regionem ureret meridianam , repente erupit sonus multorum tonitruum ; & elusus fuit ignis ex nubibus , & profunda tenebra , & densa grandis cum ventis vehementibus ; & malum hoc horrendum vocem propemodum emittebat esse gravem Dei commoti iram. Nec stetit Deus terrere ; sed fluvii quoque aquarum impetu inundantes , & segetes funditus evellentes , agriculturalum labores in mare deportarunt : idque , cum esset aestas ; & speraretur fore ut longo tempore non plueret. Ista Baronius ex actis Sanctorum Martyrum Indes , & Domnæ. Baron. an. Chr. 301. à n. vi. ad x.

Deinde anno vigesimo Diocletiani ; Cælum pro Dominicis Scripturis dimicavit , quas cum Magistratus sacrilegus igni in foro apponeret , subito imber sereno Cœlo diffunditur ; ignis Scripturis Sanctis admotus exstinguitur. Grandines adhibentur ; omnisque ipsa Regio pro Scripturis Dominicis , elementis furentibus , devastatur , inquit ex actis Proconsularibus Martyrum Africae Baronius. Baron. an. Chr. 303. n. xxxviii.

Præterea , cum Præses sub Diocletiano Corpora Beatissimorum Martyrum Tharaci , Probi , & Andronici passorum in Civitate Tharso Cilicia , mandasset militibus admiscere cum corporibus extinctorum gladiatorum , ut cognosceret Baron. an. Chr. 390. à n. 2. ad 28.

sci non possent, orantibus Macario, Felice, & Vero Christianis Dominum, & Christum ejus, ut de Cœlo auxilium mitteret, & Sanctorum corpora illis ostenderet, subito terra motus factus est, & tonitrua, & fulgura, & magna tempestas imbrum; ac cum propterea milites custodes aufugissent, mox tres facelle, veluti stelle apparuerunt supra Sanctorum corpora, quæ precedentibus illis Cœlestibus lucernis sublata sunt & sepulta, uti refert etiam Baronius ex actis Proconsularibus.

Baron. 20.

Chr. 304.

n. xxix.

S. Ambros.

scr. 90.

Ulterius Sanctus Ambrosius, martyrium Beatæ Agnetis, quæ juxta sententiam Baronii passa est penè ultimo anno persecutionis Diocletianæ, proferens, ait, quod cum omnis turba Christianorum ad illius sepulchrum concurreret, insidias à paganis perpassi sunt; & videntes populum infidelium super se venientem armatum, omnes fugerunt; aliquanti tamen lapidum ictibus læsi evaserunt: sed Emerentiana lapidibus obruta est. Eadem horâ fit terra motus vehementissimus; & cum nimia esset Cœli serenitas, tanta coruscationes, tantaque fulgura, & tonitrua extiterunt, ut pars maxima populi expiraret. Unde factum est ut nullus penitus ex eò advenientibus ad sepulchra Sanctorum aliquas molestias excitaret.

Quod si quis contenderet fulgura, tonitrua, terræ motum, & grandinem, de quibus hîc loquitur Joannes, debuisse contingere post apparitionem Crucis cœlestem, quandoquidem referantur post illam; respondendum non esse necesse id inferre ex verborum contextu, cum sæpe Sacra Scriptura in rebus enarrandis non servet ordinem temporum, quo illæ evenerunt; sed plerumque posteriores prius & priores posterius referat, prout videtur sapientiæ Divinæ, cui omnia tempora sunt præsentia. Plura possem ex Apocalypsi proferre hujus observationis exempla: sufficiat unum, & alterum ex hoc capite undecimo, quod explano. Sanctus Joannes versu decimo tertio, terræ motum Hierosolymis tempore Juliani Apostatæ obortum retulit, antequam assereret versu decimo quinto regnum hujus mundi factum Domini nostri, & Christi ejus, tempore Constantini Magni; & tamen Constantinus Imperium tenuit multis annis ante Julianum. Item hoc versu decimo nono, quem pertracto, declarat Joannes visam Arcam testamenti, idest Crucem, in templo Cœlesti; cum tamen apparuerit Constantino, priusquam Imperium suum subjiceret Christo, uti dictum est antea versu decimo quinto.

Verum quamvis proposita difficultas videatur abundè soluta, nihilominus, nè ullus cuivis quantumlibet contentioso scrupulus supersit, dico Sanctum Joannem versu decimo tertio mentionem dumtaxat expressam fecisse terræ motus, quo decima pars Civitatis Hierosolymitanæ concussa est; reticuit verò apparitionem Crucis, quæ etiam tunc temporis visa fuit in Cœlo: Quare historiam, quam versu decimo tertio incepit, resumens hoc versu decimo nono, postquam asseruit advenisse, scilicet sub Constantino, tempus exterminandi præcipuos Ethnicos, quæ impietate suâ terram corruperant, ait: Et visa est Arca testamenti; nempe

Crux.

Crux, in Cælo, non tantum Constantino, sed etiam tempore Iuliani, nimirum dum facta sunt fulgura, & voces, & terra motus Hierosolymitanus, de quo antè locutus fuerat. Etenim ex Socrate præter illum terræ motum, qui tunc contigit, ignis cœlitus demissus omnia opificum instrumenta absumpsit. Et Theodoretus, postquam infinitos gypsi, & calcis modios in unum congegnerant, ex improvise ventos vehementes cœpisse spirare; turbines ingruere; tempestates, ac procellas oriri, quæ totam illam materiam dissipaverunt.

Socrat. l. 3.
c. 17.
Theodor.
hist. l. 3.
c. 17.

Et si autem grandinis non fiat tunc temporis expressa mentio; tamen inter illum ignem cœlitus demissum, de quo Socrates, & inter illos ventos vehementes, & turbines, & tempestates, ac procellas, de quibus Theodoretus, facile potuit grando permisceri, quemadmodum permixta est cum eliso ex nubibus igne, & ventis vehementibus, ac imbribus, dum Galerius Maximianus in gratiam suorum Deorum peroraret; & libri sacri comburerentur tempore Diocletiani, sicuti antè retulimus.

Non absolum erit, ut puto, si alia memoratu digna fulgurum, de quibus hic loquitur Joannes, exempla proferam sub Iuliano Apostatâ.

Videlicet ex Theodoro, cum Iulianus Antiochiæ degens, mandasset transferri Sancti Martyris Babylæ reliquias, quod ex illarum viciniâ oraculum Diabolicum Apollinis Daphnæi conticisset, fulmen de Cælo delapsum, universum incendit delubrum; & ipsam Apollinis statuam in cineres redegit.

Theodor.
hist. l. 3.
c. 9. 10.

Cum etiam, referente Sozomeno, impius ille Princeps, Christi statuam, quam mulier à sanguinis profluvio liberata collocaverat Casarea Philippi, deturbasset, suamque in ejus loco posuisset, ignis violentus de Cælo delapsus statuam illam Iuliani circiter pectus percussit; caputque unâ cum collo in terram dejecit; atque in faciem humi eâ in parte defixit, quæ fuerat à pectore divulsa; ex quo quidem tempore tanquam fulminis ictu ambusta manet.

Sozom.
l. 5. c. 20.

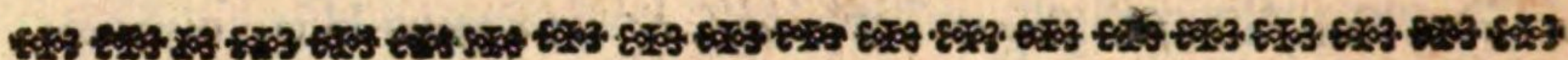
Sic Christus verus Deus, illo Iuliani tempore, quo veram Arcam testamenti, hoc est, Crucem suam, in Cælo ostendit, renovavit contra illum impium Apostatam miracula, quæ quondam patrarat, dum tulerunt Philistiim Arcam Dei; & intulerunt eam in templum Dagon: Etenim invenerunt paulò post Dagon jacentem super faciem suam in terrâ coram Arcâ Domini; caput autem Dagon, & duæ palme manuum ejus abscisse erant super limen. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo.

1. Reg. 5.
v. 2. 3. 4. 5.

Ita Deus Deorum Dominus exaltatus est in gentibus.

Ps. 49. v. 1.
45. v. 11.
149. v. 6.
94 v. 3.
93. v. 14.

Alias exaltationes Dei, capitibus explanandis refert Sanctus Joannes, ut omnes rursus norint, Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos; quia non repellet Dominus plebem suam, etsi persecutionibus gentium afflictam.

EXPLANATIO XLV.

Sex primorum versuum Capitis duodecimi Apocalypsis, quibus Ecclesia Christi Sponsa, fidem ejus, & Apostolorum habens immutabilem, fœta promissionibus Divinis, nititur, ut edat in lucem virum, qui eam à persecutionibus, quas patitur, liberet: adversatur autem ipsi Diabolus, tum per sese, tum Imperatorum Ethnicorum, qui ei addicti sunt, ferocitate. Ecclesia verò prudenter fugit tempore persecutionum sibi illatarum; ac tandem enititur Constantinum, qui raptus ad Divina contuenda, pacem ei tribuit; gentium delubra, & idola conterit; & cultum Dei in omnes Imperii sui fines diffundit.

VERS. 1. Et signum magnum apparuit in Cœlo. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim.

Ÿ. 2. Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

Ÿ. 3. Et visum est aliud signum in Cœlo: Et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem; & in capitibus ejus diademata septem.

Ÿ. 4. Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum Cœli, & misit eas in terram: Et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret.

Ÿ. 5.

ψ. 5. Et peperit filium ejus masculum, qui recturus erat omnes gentes in virgâ ferreâ; & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus.

ψ. 6. Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

Vers. 1. Et signum magnum apparuit in Cælo:

BEATUS Joannes Capite præcedenti summarie retulit Regnum hujus mundi factum Domini Nostri, & Christi ejus; Apoc. 12. v. 15. hoc autem capite, & nonnullis aliis explicaturus est per partes mysterium illud; edisseretque quomodo mirabilis ista Imperii ab Ethnicis ad Christianos translatio evenerit. Iccirco, cum Dominus omnia, quæcumque vult, faciat in Cælo, & in terrâ, signum magnum rei magni momenti in terrâ futuræ, nec unquam satis suspi- ciendæ, exhibet in Cælo.

Ex vers. 1. Mulier.

Antiqui Prophetæ de populo Israël, impietate suâ inanibus diis ad- dicto, locuti sunt sub specie mulieris, quæ fornicata est cum multis Jer. 2. v. 2. amatoribus: Evangelicus autem Propheta Ecclesiam Christianam re- præsentat sub signo mulieris castæ, utpote quæ unum Deum colit; eique pietate suâ conjuncta fidem intemeratam servat. Ante Joannem Paulus Ecclesiæ, & mulieris comparisonem proposuerat. Vir, inquit, caput ad Eph. 5. v. 23. 24. 25. est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesia: sicut Ecclesia subjecta est Christo; ita & mulieres viris suis. Viri diligite uxores vestras; sicut & Christus dilexit Ecclesiam.

Ex vers. 1. Amicta sole.

Hæc mulier, quâ intelligitur Ecclesia, Virgo est, & sponsa Christi, integritate fidei suæ, & perfectione charitatis erga ipsum. Unde Pau- 2. ad Cor. 11. v. 2. lus, despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. In Chri- sto Iesu fides, quæ per charitatem operatur, valet. Dùm baptisata est in ad Gal. 4. v. 6. Christo, Christum induit; siquidem expoliavit veterem hominem cum actibus suis, & induit novum, ubi omnia, & in omnibus Christus. At ad Gal. 3. v. 27. Christus ex Scripturis est sol intelligentia, & sol justitia, quod è tenebris ad Col. 3. v. 9. 10. 11. erroris, & peccati animas eruat; easque luce veritatis, ac sanctitatis perfundat. Quapropter Ecclesia ejus sponsa videtur amicta Sole, quippe Sap. 5. v. 6. quæ Christi splendore, non tantum interiùs, sed etiam exteriùs reful- Malach. 4. v. 2. geat. Quid enim in Ecclesiâ, ut Ecclesiâ, & sponsâ Christi, inest sive in fide, sive in moribus, sive in sacramentis, sive in ritibus, quod Christum non præ se ferat, & exhibeat? Merito itaque apparet Eccle- sia tanquam mulier amicta sole.

Ex vers. 1. *Et luna sub pedibus ejus.*

Eccle. 17. *Homo Sanctus*, inquit Author sacer libri Ecclesiastici, in sapientiâ manet sicut Sol : nam stultus sicut luna mutatur. Ecclesia verò fidem habet invariabilem, & immutabilem, juxta Pauli effata : *Vnus Dominus, una fides : Iesus Christus heri, & hodie : ipse & in sacula : doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci. Stabiles estote, & immobites : non enim est aliud Evangelium ; & si quis vobis Evangelizaverit prater id, quod accepistis, anathema sit.* Quare, cum fides Ecclesiæ, non sit fides temporum variabilis, sed perpetuò eadem, convenienter exhibetur Ecclesia Sole, qui semper idem est, amicta ; & lunam, cujus mutationibus nequaquam obnoxia est, sub pedibus habere, & conculcare.

Ex vers. 1. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.*

ad Eph. 5. *Ex Paulo caput Ecclesiæ Christus* : Christum autem circumcingit duodenarius numerus Apostolorum ; qui, cum ad justitiam erudierint multos, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & quasi stellæ in perpetuas æternitates. Horum duodecim Apostolorum doctrinâ, & sanctitate, veluti duodecim stellarum fulgore, coruscat Ecclesia ; & tantoperè nitet, ut admirationi sit omnibus, qui eam contemplantur.

ad Rom. 10. v. 17. *Quemadmodum etiam corpus à capite vim habet sentiendi, & sese movendi : sic Ecclesiæ sensus omnis, & motus oritur à Christo per Apostolos. Audit verbum fidei ab Apostolis traditæ. Novit mysteria Divina, quorum Apostoli dispensatores fuerunt. Speculatur cum illis gloriam Domini ; & bonum Christi odorem, quem sparserunt, excipit. Gustat donum cœlestē ; & Spiritum Sanctum, cujus participes facti sunt, spirat. Quod contrectaverunt de verbo vitæ, & ipsa piè, sanctèque contrectat in sacrosanctis mysteriis. Denique imitatrix est Apostolorum, sicut & illi imitatores fuerunt Christi.*

¶ 2. *Et in utero habens.*

1. ad Cor. 11. v. 1. *Ecclesia fœta erat ingenti fide, spe vehementi, præponderante desiderio videndi effectum tandiù expectatum pollicitationis Divinæ, quæ promittebatur ei, multiplici testimonio Scripturarum, fore, ut sine timore de manu inimicorum liberata serviret in justitiâ, & sanctitate Christo ; ipsique etiam omnes gentes servirent ; ac Princeps hujus mundi ejiceretur foras ; & ipse Christus omnium Dominus exaltatus à terrâ traheret omnia ad sese.*

Ex vers. 2. *Clamabat parturiens.*

Pf. 119. v. 1. *Ad Dominum, cum tribularetur ab adversariis Ecclesia, clamabat ; jurgisque preces, & supplicationes magno affectu cum lacrymis, & clamore valido ei offerebat, ut dignaretur ipsam à tot, tantisque inimicis salvam facere.*

Ex vers. 2. *Et cruciabatur, ut pariat.*

Joan. 16. v. 33. *Non solum dolores à persecutoribus Ecclesia patiebatur, & in mundo pressuram habebat ; sed etiam jejuniis, aliisque exercitationibus peracerbis*

bis corpus, & animam ultrò excruciat, ut gratiam, quam postulabat à Sponso, impetraret, vel extorqueret.

Ex vers. 3. *Et visum est aliud signum in Cælo; & ecce draco magnus rufus.*

Draco ille magnus, ex versu nono hujusce capituli, est diabolus; apparetque rufus, quia ardens est irâ, & odio implacabili adversus sanctam Ecclesiam cultui Dei addictam.

Præterea, dicuntur dracones obvii deprehensi in adversos erigere se, oculosque maximè petere; ac plerumque excacatos conficere; necnon ebibere sanguinem; eoque inebriari. At ex Paulo diabolus excacavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi; tantoque ardore sanguinem fidelium sitit, & excipit, ut Roma, cum esset horrendæ superstitioni dæmonum mancipata, movereturque à Diabolo adversus Christianos, asseratur à Joanne ebria de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu.

Ex vers. 3. *Habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus ejus diademata septem.*

Exhibetur diabolus, tanquam draco, habens capita septem, cum septem diadematibus, & cornua decem, quia, ut Ecclesiam persequeretur, utebatur impiâ potestate Romæ tunc temporis Ethnicæ, & Imperium tenentis, quæ Apocalypsis capite decimo septimo, dicitur Civitas magna habens regnum super Reges terræ, quæque ostenditur specie mulieris sedentis super bestiam habentem capita septem, & cornua decem, hoc est, ut ibidem explicatur, septem montes, & septem Reges, necnon alios decem Reges, seu Imperatores Ethnicos, qui pugnabunt cum Agno, scilicet Christo; & quos Christus cum electis suis, & fidelibus vincet, sicuti fusiùs refertur citato capite; & per partes singulas ibidem enucleatius, Deo dante, explicabo.

Vers. 4. *Et cauda ejus traherat tertiam partem stellarum Cæli, & misit eas in terram.*

Diabolus ad sua consilia nefaria pelliciebat, ducebatque post se vi authoritatis suæ impiæ tertiam partem Angelorum nequam sibi devictorum; & misit illos in terram, ut oppugnarent Christianos, qui tertium hominum genus conficiunt. Hic sensus est verborum, quæ proposita sunt: sed ut is perspicue pateat omnibus, juvat eadem verba singulatim explanare.

Ex vers. 4. *Et cauda ejus.*

Quandoquidem cauda sit à tergo animantium, atque avium, transfertur caudæ nomen, non solum ad nobilem virorum, & mulierum vestes, quæ à tergo sunt oblongiores cæteris partibus; verum etiam ad turbam hominum, qui personas digniores, quibus subsunt, sequuntur. Sic exercitus, seu longus ductus militum, qui sequuntur Ducem antecurrentem, appellatur nonnumquam cauda Ducis illius: undè si hostis aggreddatur eum, non à fronte, sed à tergo, dicitur eum adoriri in caudâ,

l'attaquer en queue. Quapropter cauda draconis, seu diaboli, est militia tartarea malorum Angelorum, qui illum sequuntur tanquam ducem.

Ex v. 4. *Trahebat.*

Videre est serpentes propter longitudinem illorum, & distinctionem multiplicium nodorum, ex quibus coalescunt, non moveri totos simul; sed caput, cum progreditur, trahit corpus, & caudam per varias partes, unam post alteram, eaque sequuntur necessitate naturali attractæ. Sic, cum Dux exercitus incipit antecedere, non illicò totus simul exercitus incedit; sed paulatim, ac per partes successivas progreditur; atamen Ducem, cui sese juramento obstrinxit, necessitate quâdam morali sequitur juxta motum sibi ab ejus imperio inditum. Ita cum Angeli, rebelles Deo, sese subdiderint diabolo, ad eam necessitatem sese perversitate suâ adegerunt, ut ei obsequantur; isque ipsos, quocumque vult, alios post alios, autoritatis suæ malignitate pertrahit ad sese.

Ex vers. 4. *Tertiam partem stellarum Cœli.*

ad Col. 1.

v. 13.

ad Rom.

13. v. 12.

Joan. 3.

v. 20.

Isai. 14.

v. 12.

Quamvis mali angeli vocentur à Paulo *potestates tenebrarum*, quòd peccati tenebris obvoluti sunt; ac in eos, qui perpetrant *opera tenebrarum*, hoc est, scelera, quæ in tenebris vel pudore, vel metu hominum solent fieri, dominantur: tamen propter aciem mentis naturalem, quæ etiam nunc in ipsis micat, dici queunt spiritus fulgentes; unde diabolus, qui cæteros sibi subditos præcellit acumine, nuncupatur ut plurimum *Lucifer*; ideoque angeli tenebrarum comparari possunt stellis, quæ inter tenebras noctis lucent; nec totam ejus depellunt caliginem.

ad Eph. 2.

v. 2.

C. 6. v. 12.

Luc. 8.

v. 5. 12.

Cum autem è locis Cœli superioribus, in quibus creati fuerant omnes Angeli, miris gratiæ splendoribus coruscantes, ii, qui à Deo desciverunt, in pœnam superbiæ illorum amandati fuerint ad has partes inferiores aëris, qui & in Scripturis appellatur Cœlum; ea propter retinere possunt nomen tralatitium stellarum Cœli, nempe aërii, ac caliginosi, utpote nubibus obnoxii. Hinc à Paulo dicuntur *Spiritus aëris hujus*; & *spiritualia nequitia in Cœlestibus*; necnon à Christo per parabolam loquente vocantur *volucres cœli*.

Ex vers. 4. *Tertiam partem.*

ad Heb. 1.

v. 14.

Gen. 3.

Sap. 2.

v. 24. 25.

Jam verò, sicuti Paulus bonos Angelos asserit esse *omnes administratores spiritus, in ministerium missos propter eos, qui hereditatem capient salutis*; contra, perditorum angelorum turba execrabilis in perditionem hominum est conjurata. Undè diabolus primum hominem adortus est; eique peccatum suavit, ac ejus in crimine universum genus humanum implicavit. Quamobrem dixit Sapiens, *invidia diaboli mors introvit in orbem terrarum; imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius*. At ante Incarnationem Verbi Divini, diabolus videtur angelos suos divisisse quodammodò in duas turmas, ut hominum, qui tunc temporis erant, duplex genus, Judæos scilicet ac gentiles, expugnarent: Judæos à veri Dei cultu abjicerent; & in vitia quæque impellerent: gentiles autem erroribus, ac flagitiis confectaneis idololatriæ magis ac magis irretirent.

Sed

Sed postquam Christiana Religio cœpit efflorescere; & juxta Prophetiam Zachariæ, alio jam Apocalypsis loco relatam, tertiam partem, seu tertium hominum genus in terrâ producere; diabolus distribuit omnes Angelos suos in tres turmas, ut non modò Judæos, & Gentiles, sed etiam Christianos totis viribus oppugnarent.

Zachar.
13. v. 8. 9.

Hanc tertiam partem malorum angelorum traxit post se diabolus in prælium adversus Christianos; idque Joannes significavit his verbis, *cauda ejus, nempe Draconis, trahebat tertiam partem stellarum Cœli.*

Ex vers. 4. *Et misit eas in terram.*

Primum quidem videtur diabolus tertiam illam partem angelorum nequam ad se convocasse, ut quemque illorum quodammodò separatim mitteret ad laceffendum quemlibet Christianum; ac si minùs, quàm vellet, eâ in pugna proficerent, colligeret postea ipsos in unum exercitum; totisque, & conjunctis viribus omnes Christianam Religionem expugnarent. Undè proximis versibus hujus capituli videbimus *prælium magnum Michaëlis, & Angelorum ejus, cum dracone & angelis ejus.* Illi Sancti Angeli præliabuntur, ut Christianam Religionem tueantur: mali autem angeli, quò illam, si possint, evertant. Interim ipse Diabolus mentis suæ dolos, & vafritiem in id potissimum intendit, ut si quis videatur cursu temporum Ecclesiam insigniter propugnaturus, ac è persecutionibus liberaturus, eum enecet. Quamobrem additur à Sancto Joanne,

Apoc. 12.
v. 7.

Ex vers. 4. *Et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret.*

Infantes nonnumquam à serpentibus ingentis magnitudinis voratos fuisse testis est Plinius, cum refert sub Claudio Principe occisa in Vaticano serpentis solidum in alvo spectatum infantem. Id dictum velim, ut figuræ in verbis relatis propositæ congruitatem indicem. Quoad rem autem, quæ sub eâ figurâ latitat:

Plin. hist.
Nat. l. 8.
c. 14.

Non secùs ac infestus hostis, & sagax explorat diligenter statum illius, in cujus perniciem juravit, ut datâ occasione illum perimat; ita diabolus Christianorum piè, sancteque Deum colentium adversarius infensissimus, atque egregiè astutus, observat sedulò quæ in illis peragantur, ut cum sese obtulerit opportunitas ipsis nocendi, detrimentum, quodcumque potuerit, illis inferat. Hæc arte pessimâ dæmon instructus, quia novit Ecclesiam, mulieris, ut antè dictum est, nomine significatam, concepisse spem, quòd tandem aliquando ab Ethnicorum persecutionibus liberetur, ac gentes subigantur Christo, asseritur stare ante illam, tanquàm defixus perpetuò in eam, ut attendat nùm reipsâ oboriatur ei aliquis, qui ipsi tantum bonum, quod sperat, procuret. Quòd si animadvertent enatum talem virum, decrevit omnes artes suas, cunctamque nequitiam suam conferre, ut quoquo modo, sive per sese, sive per ministros quoslibet sibi devinctos, angelos malos, vel homines nefarios, ipsum interimat; ac spem Ecclesiæ velut inaniter conceptam eludat.

Vers. 5.

Vers. 5. *Et peperit filium masculum.*

Quidquid tamen vafer, & nequissimus hostis diabolus molitus fuerit adversus sanctam Ecclesiam; nihilò secius ipsa pietate suâ in Deum non intermissâ, charitate erga nationes etiam ei adversantes perpetuâ, humilitate sui ipsius profundâ, bonorum operum praxi assiduâ, & malorum sibi illatorum non deficiente patientiâ, obtinuit tandem à Deo optimo, & maximo virum Imperio destinatum, qui eam benignè excipiat; persecutores amoveat; cultum Dei amplificet.

Ex vers. 5. *Qui recturus erat gentes in virgâ ferreâ.*

Is Imperator Christianis favens, nationes ei subditas, quæ falsos Deos colerent, recturus erat autoritate Christi Domini, & ad gloriam illius, justâ, ac sanctâ rigiditate; earumque delubra, & simulacra destructurus: ait enim Propheta Regius Christo de gentilibus: *Reges eos in virgâ ferreâ, & tanquam vas figuli confringes eos.*

Pl. 2. v. 9.

Ex vers. 5. *Et raptus est filius ejus.*

Talem Imperatorem dixerim, & filium Ecclesiæ, & filium Dei. Filius est Ecclesiæ, utpotè editus enixis ejus precibus, & vehementi dolore, quem in persecutionibus Ethnicorum perpessa est. Addo Imperatorem istum suscepisse fidem Ecclesiæ; & inter filios ejus fuisse cooptatum. Filius autem Dei est, tanquam à Deo promissus, & datus. Quocirca dici queat tum *Benoni, filius doloris* Ecclesiæ: tum *Benjamin, filius dexterae Excelsi.*

Gen. 35.
v. 18.

Ex vers. 5. *Ad Deum.*

Ut Imperator ille amplecteretur fidem Christi, cujus gloriæ serviret, & Ecclesiæ, cui prodesset, *raptus est* divinâ gratiâ ad contuendum mirabili mentis excessu Christum, qui non homo tantum, sed & Deus est.

Ex vers. 5. *Et ad thronum ejus.*

Evectus quoque fuit favore divino ad conspiciendum coelitus signum salutiferum Crucis, quæ Christi Dei est thronus; quippe cui Christus ut Rex pro salute populi sui insedit; & per quam Regnum sibi de gentibus vendicat.

Hæc propositorum Apocalypsis verborum interpretatio manifestè patet in Constantino Magno.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 8.

Etenim, ut de eo post Eusebium in illius vitâ loquar; Cum crudele quoddam tyrannorum genus populum Hebraorum labore, & cruciatu graviter affligeret, Deus illum commiseratus benignè respexit; Moysenque prophetam, cum adhuc puer esset, in ipsis mediis tyrannorum domiciliis educandum, atque sapientiâ, quæ apud illos fuit, imbuendum providè curavit. Postea verò iste Dei Propheta egressus est ex adibus tyrannorum, ut mortem sibi ab illis imminentem declinaret; ac tandem universam gentem suam, cui fuit Dux à Deo præfectus, ab hostibus penitus liberavit; & tyrannorum genus suppliciis inflictis insectatus est: sic etsi tyranni nostrâ memoriâ Ecclesiam misere divexarint, Constantinus tamen medius inte-

hos interiectus (qui quidem paulò post tyrannos è medio sustulit) dum adhuc adolescens esset , non aliter atque ipse Dei famulus Moyses , in familiis tyrannorum assidue vitam degit : ut enim corporis compositione ad pulchritudinem apta , & statura , ut atas tulit , proceritate nemo cum illo comparari potuit , & virium etiam firmitate tantum superavit aequales , ut illis non-nihil terroris injiceret : sic virtutibus animi multò magis quàm corporis ornamentis nobilitatus est ; quippe modestià primùm suum decoravit animum ; deinde politiore literaturâ ; tum prudentiâ à naturâ prope insitâ ; ad extremum sapientiâ divinitus animo consignatâ eximie educavit.

C. 13.

Quem quidem , cum illi , qui tum rerum potiebantur , adolescentem generosum esse , robustum , procerum , excelso , & erecto animo preditum animadvertent , invidiâ simul fuerunt , & metu perculsi : Quâ re inducti tempus opportunum observant sedulo , quo gravi aliquâ contumeliâ eum afficiant : quod quidem adolescens animadvertens , siquidem Dei nutu insidie contra illum comparata , semel , & iterum fuere perspicue deprehensa , fugâ salutem quesivit ; atque in eâ re exemplum magni Prophetae Moysis est probe imitatus. Ista Eusebius.

C. 14.

Nicephorus addit , Diocletianum , & Galerium Maximianum , auguribus , auspiciisque consultis occultè , cognovisse Constantinum , non modò toto Romanorum Imperio potiturum , verum etiam Græcorum idololatria eversores ; ac Christi , & Christianorum eximium amatorem futurum. Itaque Diocletianus illum Alexandria in Egyptiâ Achillis rebellione , quamvis egregia manu edentem facinora , interficere est conatus ; & Galerius in Palæstinâ ei insidias struxit : quibus ille compertis , nutu Dei , qui omnia rectè , & sapienter dirigit , Nicomediâ solvens , ad patrem trajecit.

Nicephor.
l. 7. c. 19.

Sed & , relatu Zosimi , Maximianus Herculeus , qui abjectâ cum Diocletiano purpurâ , Imperium recuperare tentabat , fallere conabatur Constantinum ; eique struere nitebatur insidias , eorum operâ militum , quos ille penes se habebat. Quin etiam Maxentius occasiones gerendi adversus Constantinum belli querebat.

Ita ex Eusebio , Nicephoro , & Zosimo liquet quomodò diabolus Imperatorum Ethnicorum adminiculo conatus sit Constantinum , futurum Ecclesiæ filium , & Christianæ Religionis vindicem , ac liberatorem enecare. Hoc significaverat Joannes , cùm dixisset , draconem stetisse ante mulierem , ut filium ejus devoraret.

Quòd autem pius ille Imperator reclusus esset omnes gentes in virgâ ferreâ , juxta relatam à nobis explanationem , manifestum est etiam apud Eusebium. Non solùm , inquit , servatorem suum magno affecit honore ; verum etiam superstitiosum gentium errorem omnibus modis coarguit. Itaque quorundam delubrorum vestibula ejus mandato in quaque Civitate nudata , portæque diruta. Aliorum tectum cum laquearibus , tegulis ablatis , deturbatum. Aliorum insignia monumenta ex ære fabricata , in foro Civitatis Imperatoris nomine nuncupata omnibus palam proposita , ut inuentium oculis pro turpi spectaculo subjicerentur. Misit quoque viros , qui tum sin-

Euseb. vitæ
Constant.
l. 3. c. 92.

Hervæus in Apocalypsim.

○ ○

gula: i

gulari Imperatoris sanctimoniâ , tùm suâ ipsorum in Deum pietate freti , in singulis urbibus , regionibusque errorem longinquo tempore inveteratum omnino profligarunt.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 22. 23.
26.

Denique , quod raptus fuerit ad Deum , & ad thronum ejus , uti prædictum est à Joanne , Constantinus , viso Christo Domino , & signo salutari Crucis ejus in Cœlo , quemadmodum verba Ioannis superius explicui , testatur idem Historiographus his verbis. Dei opem precibus imploranti Imperatori , visio quadam Divina , & in primis admirabilis apparuit ; quam nobis ipsis postea iurejurando confirmavit. Cùm jam Sol ad medium Cœlum ascendisset , die in pomeridianum tempus paululum inclinante , dixit se Crucis signum ex lucis splendore figuratum in ipso Cœlo Soli imminens , manifestò oculis aspexisse , inque eo inscriptionem consignatam , quæ hac verba complectebatur , In hoc vinces. Admiratio ingens , & totum exercitum , qui eum quopiam iter facientem comitabatur , atque adeò huius prodigii spectator fuerat , incessit. Se dubitatione admodum intra se distrahi , quid tandem illud ostentum sibi vellet , asseruit ; atque eum diu , multumque de eo cogitantem , oppressit nox. Ibi ei dormienti Christum Dei cum signo in Cœlo monstrato visum esse ; præcepisseque ut exemplari ad imitationem illius signi , quod in Cœlo apparuerat , fabricato , eo tanquàm præsidio in præliis cum hostibus committendis uteretur. Constantinus admirandâ illâ visione obstupescens , nullum alium Deum , quàm qui ipsi apparuisset , colendum esse statuit.

Verf. 6. Et mulier fugit in solitudinem.

Ecclesia Christi consilium , & exemplum secuta , tempore persecutionum secessit , quantum ei fas fuit , ab urbibus , in quibus grassabatur persecutio ; seseque recepit in loca solitaria , quæ essent à conspectu impiorum remota , ubi protegente Deo tuta esset , atque incolumis.

Euseb. hist.
l. 6. c. 34.

Sic Eusebius ex Dionysio Alexandrino persecutionem tempore Decii illatam Alexandriæ narrans , ait : Uno quasi animorum impetu omnes in piorum ades irruere , expoliare , diripere , dissipare , exurere ; adeò ut civitas illa veram speciem urbis ab hostibus capta , dispoliatæque probè representaret. Fratres ergo deflectere è viâ ; & in loca separata , ac solitaria se subducere ; rapinam bonorum suorum cum illis , quibus Paulus illustre perhibebat testimonium , cum gaudio suscipere.

Baron. an.
Chr. 301.
N. xxxi.

Baronius autem ad annum Diocletiani & Maximiani decimum octavum , refert ex actis Martyrum Nicomediæ ; Quibuscumque virginibus earum corpora erant valentia , ipsæ statim fugam spectabant ; & ad montes , & speluncas , & ignotas solitudines celeriter abibant , malentes vitam degere cum feris , quàm cum hominibus feris longè immanioribus ; & qui corpora virginitatem exercentia probro afficere , inhonestum non esse existimant.

Baron. an.
Chr. 304.
N. lxi.
lxi.
S. Basil. or.
in Gordiū
Martyrem.

Idem Cardinalis ad annum primum Galerii Maximiani , qui Diocletiano successerat , ex Sancto Basilio inquit , Cæsareæ in Cappadociâ , complebantur supra modum carceres ; domus insignes , & opulenta evacuabantur : pleni saltus , plena perfugis loca deserta , ob unum tantum crimen , quod Christum

Christum colerent. Ac speciatim de Gordio Martyre, relictis omnis generis facultatibus, ad vasta, deserta, & hominibus invia loca contendit, longè melius secum agi putans, si in ferarum recessibus, quàm inter idola vana cum hominibus habitaret.

Paria testatur Nazianzenus de proavis Sancti Basilii, quos sub eadem persecutione asserit ad quamdam Ponticorum montium sylvam confugisse.

Nec dubium est quin ex Maximini, Galerio Maximiano succedentis, edicto, quo præcipiebatur, longo locorum intervallo, ex urbibus, & agris in exilium ejicere Christianos, plurimi ex illis compulsi fuerint in solitudines secedere.

Ex vers. 6. *Ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi pascant eam.*

Vellet certè Diabolus Ecclesiam in sylvis, & montibus, aliisque desertis, & abditis locis degentem enecare fame: sed Christus Dominus, pro quo persecutionem atrocissimam patiebatur, victum ei multis, & miris modis, quos referre lubet, suppeditabat.

In primis, quemadmodum *Abdias domus Achabi Regis Israël dispensator, vir timens Dominum, cum interficeret Iezabel Prophetas Domini, abscondit de Prophetis Domini quinquagenos, & quinquagenos in speluncis; & pavit eos pane, & aqua: Sic nemo dubitaverit quin persecutionum tempore plurimi ex Christianis ad inopiam redacti, & latitantes in antris, ac cavernis, aliisque locis, alerentur liberalitate divitum, qui pleni fide, & charitate suas ipsis opes libenter erogabant. Horum sanè monumenta præclara sunt Catacumbæ Romanæ, in quibus fideles numerosissimi, cum persecutiones in eos grassarentur, delituere; & victum duxere.*

Baronius etiam ex rebus gestis à Caio Papâ refert ad annum Diocletiani tertium, quòd ex Sancti Caij Pontificis consilio Chromatius, vir illustrissimus, Christianos illos omnes, qui scilicet nuper crediderant, in domum suam recepit; cunctosque ita fovit, ut nullus omninò sacrificandi necessitati succumberet. Verùm, quia tanta persecutionis extitit vis, ut opinio Christianæ Religionis ab eo suscepta celari jam non posset, meruit ex sacro rescripto Chromatius, ut medele gratiâ in Campano littore, ubi lati cæspitis erat dominus, demoraretur; fecitque copiam Christianis omnibus cum ipso ire volentibus eò commigrandi, ad persecutionis rabiem declinandam.

Quare non immeritò Chromatium ex eâ erga Christianos, persecutionibus Diocletiani vexatos, charitate, comparaverim Abdia pascenti latitantes Prophetas Domini, quos Iezabel persequabatur.

Deindè, cum Christus Dominus, turbarum illum sequentium miseratus, nè deficerent, paverit semel in deserto quinque panibus, & duobus piscibus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis; alterâ etiam vice septem panibus, & paucis pisciculis, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres, aluerit. Quis ambigat amantissimum Salvatorem pari misericordiâ quandoque motum fuisse erga sanctiores fidelium catervas ad loca deserta pro illius confessione nominis relegatas, ubi interirent, nisi ipse subveniret? Plura alia, iisque majora miracula, in gratiam suorum

Nazianz.
in S. Basil.
Bar. ad an.
Chr. 304.
n. LIV.
Euseb. hist.
l. 9. c. 6.

3. Reg. 18.
v. 13.

Baron. aa.
Chr. 286.
n. 1 v.

Matth. 14.
& 15.

rum Martyrum, dum leonibus, aliisque feris exponerentur in amphitheatris devorandi, edidit.

Putaverim quoque cum nonnumquam Sanctos illos, sibi addictissimos, tenui victu ita corroborasse, ut plerisque postea diebus nullo indigerent alimento, quod vires refocillarent. Sic quondam Elias impiam, & persecutricem Iezabelem fugiens, cum comedisset panem sibi ab Angelo porrectum in deserto, *ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.*

3. Reg. 19.
v. 8.

Præterea, sicuti, dum fames gravissima populum Achabi, & Jezabelis atterebat, præcipiente Domino Elias recessit inde, & abscondit se in torrente contra Jordanem; *ac corvi deferebant ei panem & carnes mane, & vespere*; existimaverim Christum Dominum simile subsidium aliquoties piis suis cultoribus, in deserto propter illum commorantibus, contulisse; & reipsa illud pluribus annis præstitit Paulo, postquam Decii persecutionem fugiens in eremum secessit.

3. Reg. 17.
à v. 1. ad 6.

Hieron. in
vitâ Pauli
Eremitæ.

Postremo, non secus ac olim Deus populo suo, cum in deserto erraret, non tantum manna, quo vesceretur plurimis annis, præbuit; sed etiam carnes petenti magnam copiam coturnicum, quibus satiarentur, in eorum castra mirabiliter immisit: Ita creaturarum omnium Dominus feras aliquando impellebat, ut servis ejus sese ipsas in edulium dederent.

Num. 11.

Greg. Naz.
or. in
S. Basil.

Cum, inquit Gregorius Nazianzenus de proavis Sancti Basilii, in montibus, & sylvis suaviores quasdam epulas expeterent, ut qui temporis longinquitate fracti, ac debilitati essent, dicebant: *Quid, fieri hoc nequit, ut Deus, qui peregrinum populum, & profugum ita copiose in deserto aluit, nos hodierno die lautioribus obsoniis pascat? Tot fere divitum mensis, quales quondam nobis erant, fugâ elapse, his in montibus latitant. Tot esculenta aves supra nos, qui eas expetimus, supervolant. Quorum quid omnino est, quod Te, vel solum annuente, non facile capi possit? Hac eorum verba erant; ac prada verborum eorum erat obsonium sponte oblatum, convivium nullo labore instructum. Cervi è tumulis repente apparentes: Quâ magnitudine! Quàm pingues! quàm ad necem prompti, & parati, orationis tantum, justæque petitionis vinculo constricti! Quantum voluntas ferebat, detentum est: quod supererat ad sylvam in secundam mensam relegatum est. Ex quo etiam conviva grati, beneficiique memores, ad eam dimicationem, qua hac illis afferebat, alacriores redditi sunt. Ista piè, & facundè Nazianzenus, ut solet.*

Baron. ad
an. Chr.
304.
N. LVII.

Ex quibus, uti adnotavit Baronius, insinuat Dei providentia erga fideles suos, qui Evangelii causâ extorres facti essent, ut hoc uno exemplo quid erga ceteros profugos factum sit, (quod scripta desint) existimatione quis assequi possit.

Ex v. 6. Diebus mille ducentis sexaginta.

Num. 11.
Ep. Iac. 5.
v. 17.

Numerus ille dierum, conficiens quadraginta duos menses, seu tres annos, ac semissem, assignatur à Joanne, comparatione quâdam ad tempus, quo Elias singulari providentia Dei mirabiliter alitus est, cum grassaretur

grassaretur fames ex siccitate trium annorum , ac sex mensium oborta.

Præfato etiam dierum numero Sanctus Joannes designavit tres annos ac dimidium , quibus duravit persecutio Decii à Gallo , & Volusiano continuata ; necnon illa , quæ à Valeriano excitata est.

Denique Joannes de cæteris persecutionibus adversus Christianos motis locutus est habitâ ratione trium annorum , & dimidio , quibus Antiochi Epiphaniis persecutio contra Judæos antiquum populum Dei grassata est , uti jam Explanazione trigelima nonâ secundi versus Capituli undecimi ostendi.

Cæterum , si quis adversus ea , quæ protuli , referret hæc verba Eusebii ex Dionysio Alexandrino , tempore Decii ; *Quid attinet percensere multitudinem eorum , qui in solitudine , & montibus vagi , errantesque , fame , siti , frigore , morbis , latronibus , bestiis fuerunt extincti ? Adderem ex eodem Authore , quorum electionis beata , & eximia victoria testes sunt hi , quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat , ut pateret Sanctorum illorum , qui variis illis modis in solitudine interierunt , mortem ipsis proficuum plurimum , & in conspectu Domini pretiosam fuisse.*

Euseb. hist.
l. 6. c. 34.

Sed audiamus hæc super re quàm præclare Sanctus Cyprianus , Dionysii Alexandrini contemporaneus , consolabatur eos , qui ut Christi fidem illibatam servarent , in loca deserta tempore persecutionis fugiebant , & interibant. *Ubicumque , inquit , in illis diebus unusquisque fratrum fuerit à grege interim necessitate temporis , corpore , non spiritu separatus , non moveatur ad fugæ horrorem ; nec recedens , & latens deserti loci solitudine terreatur. Solus non est , cui Christus in fugâ comes est. Solus non est , qui templum Dei servans , ubicumque fuerit , sine Deo non est. Et si fugientem in solitudine , ac montibus latro oppresserit ; fera invaserit ; fames , aut sitis , aut frigus afflixerit ; vel per maria precipiti navigatione properantem tempestas , ac procella submerserit ; spectat militem suum Christus ubicumque purgentem ; & persecutionis causâ pro sui nominis honore morienti præmium reddit , quod datum se in persecutione promisit : Nec minor est Martyrii gloria , non publicè , & inter multos perisse , cùm pereundi causa sit propter Christum perire. Sufficit ad testimonium martyrii sui testis ille , qui probat Martyres , & coronat.*

S. Cyprian.
ep. 56. ad
Thibari-
tanos.

EXPLANATIO XLVI.

Referens ad tempora Constantini , & Maxentii , necnon Licinii , prælium Sanctorum Angelorum , & Daemonum ; illorum quidem de subvertendâ impietate Ethnicâ ; horum autem

294 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*
pro illâ tuendâ : dejectionem horum , qui
antè adorabantur ut Dii, & Christianos per-
sequebantur : Angelorum verò Sanctorum,
ac Martyrum victoriam; & de eâ cœlestem
lætitiâ , à septimo versu ad primam partem
duodecimi versus Capitis duodecimi Apo-
calypsis.

VERS. 7. Et factum est prælium magnum in Cœlo : Mi-
 chaël, & Angeli ejus præliabantur cum dracone;
 & draco pugnabat, & Angeli ejus.

ψ. 8. Et non valuerunt, neque locus inventus est
 eorum ampliùs in Cœlo.

ψ. 9. Et projectus est draco ille magnus, serpens anti-
 quus, qui vocatur Diabolus, & Satanâs, qui se-
 ducit universum orbem; & projectus est in ter-
 ram, & Angeli ejus cum illo missi sunt.

ψ. 10. Et audiui vocem magnam in Cœlo, dicentem:
 Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei
 nostri, & potestas Christi ejus, quia projectus
 est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat
 illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte.

ψ. 11. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, &
 propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt
 animas suas usque ad mortem.

ψ. 12. Propterea lætamini Cœli, & qui habitatis in eis.

VERS. 7. *Et factum est prælium magnum in Cœlo. Michaël, &*
Angeli ejus præliabantur cum dracone.

Is est Cœlestium Spirituum pro Dei honore zelus, & ea est
 illorum erga pios Dei cultores charitas, ut vires suas omnes
 exerant pro ipsius gloriâ tuendâ; & suppetias, quantas pos-
 sunt, ferant fidissimis servis Divinæ Majestatis, cum pericli-
 tantur. Hinc princeps militiæ Cœlestis, gladium evaginaturn tenens, ap-
 paruit Josuevo; & præbuit se ipsum paratum, ut cum eo expugnaret
 hostes

Josue 5.
 v. 13. 14.

hostes Dei, infensos ejus populo. Indè etiam ortum est, ut copiosius Angelorum exercitus ad auxilium Elisæi Prophetæ, quem ferox Syrorum turba moliebatur interficere. Nonne & Angelus Sanctus, blasphemiiis Rabfacis commotus, milites Sennacherib usque ad centum octoginta quinque milliâ unâ nocte peremit; & pium Ezechiam, ejusque populum ab exercitu tam numeroso feliciter liberavit? Plura sunt in Scripturis Sacris argumenta benevolentiae Sanctorum Angelorum erga homines Deo devotos, & zeli cœlestium illorum spirituum pro divino, quem læsum vident ab impiis, honore vindicando.

4. Reg.
c. 6.

4. Reg. 18.
& 19.

Contrà verò Dæmones tanto in Deum, à quo pœnis æternis justè condemnati sunt, & in homines virtute præditos, à quibus despiciuntur, odio exardescunt, ut nihil non moliantur, quò Divinæ Majestatis gloriam imminuant, ac, si possint, prorsus aboleant. Sanctos quoque Dei servos, & amicos persequuntur atrocissimè, ut eos à pietate, & sanctitate, necnon æternâ felicitate, si valeant, dejiciant.

Illis tam diversis affectibus, & tam oppositis studiis, Sancti Angeli, & Dæmones incitati, pugnam inter se vehementem, ac frequentissimam hæud dubiè committunt: Illi pro Deo, & servis ejus: hi contra Deum, & ejus cultores. Certamen hujusmodi à se visum perhibet Sanctus Joannes.

Verf. 7. Factum est prælium magnum in Cælo.

Prælium sanè illud magnum est, quidquid in eo attendam; sive personas decertantes, dignitate naturæ suæ spiritalis, hominibus corpore, & animo concretis, longè superiores; sive numerum pugnantium, quavis hominum multitudine majorem; seu locum certaminis, in Cælo assignatum; seu causam, pro quâ dimicatur.

Quippe inter bonos, & malos Angelos agitur, nùm unus verus Deus sicut in Cælo, sic & in terrâ adoretur; an plures falsi dii colantur ulterius. Lis est, nùm homines flagitiosissimi, necnon ipsi Dæmones perditissimi, ac malorum omnium authores, pro Deo summè bono, & Sancto, habeantur in honore.

Moveretur quoque ingens controversia, & quantâ fieri potest, agitur animorum contentione, utrùm Christiana Religio sit adhuc calumniis execrandis laceßenda; ejusque sectatores omni tormentorum genere debeant futuris temporibus iterum excruciaci; vel veritas, ac sanctitas tam piæ professionis sit cunctis propalanda; recipienda ab omnibus; & pacem oporteat credentibus in Christum impertiri.

Ex v. 1. Michaël, & Angeli ejus præliabantur cum dracone.

Michaël, cujus nomen significat *quis ut Deus*, præest exercitui Cœlesti pro Dei gloriâ certaturo; & cum Sanctis Angelis suis validissimè propugnat, quòd nullus, quantumvis Sanctus, æquiparandus sit Deo; multò minùs homo iniquus, ac Dæmon pessimus habendus sit in veneratione tanquàm Deus. Contendit etiam servos Dei, qui pietate suâ pacem cum Deo habent, pacificè tractandos esse; nec ullis calumniis, aliisve injuriis præter fas debere patere.

Ex

Ex vers. 7. *Et Draco propugnabat, & Angeli ejus.*

Ex adversâ parte stat Draco, cujus nomine significatur acies oculorum illius, acuta quidem; sed subdola, & prava: ita enim videt, ut bonis alienis invideat; & insidias tendat, ut noceat. Ille autem vaser, & protervus Dæmonum antesignanus, cum angelis nequam, qui ejus superbiæ, & pravitati adhæserunt, obstitit Michaëli, & sancto ejus exercitui; ac contendit quòd, dùm homines suis sunt vitiis à Deo averfi, seseque tradiderunt ipsi diabolo, debeant quoque sub suâ diabolicâ potestate detineri.

Addit, ab hominibus, cùm mandata Dei contempserunt, & ipsi Dæmoni flagitia suadenti obtemperarunt, ipsummet Dæmonem fuisse prælatum Deo; atque ideo ab illis saltem habendum velut Deum: Quæ enim res alteri præponitur, non minoris, sed majoris, vel saltem æqualis pretii censenda est ab eo, à quo præponitur.

Quòd si ipse Diabolus, utpote perdita, & infelicissima creatura, non promereatur eum honorem, quo anteferatur Deo, vel etiam coæquetur: flagitiosos tamen homines dignos esse eâ poenâ, ut ipsummet Diabolum, cui ultro se dediderunt, contempto Deo, agnoscant tanquam Deum suum, ac Dominum.

Præterea inolitum esse à multis sæculis apud omnes nationes plurimum Deorum, seu Dæmonum cultum, Deo uno justo judice id permittente, & Angelis ejus, tanquam assessoribus, vel ministris, annuentibus.

Quid igitur veniat in mentem Michaëli, & Angelis ejus, post tot tempora receptam ubique Religionem abolere? Cur illam pristinis sæculis non deleverunt, si potuerunt? aut si id eis, ut eventu probatur, non fuit possibile, quam ob rem nunc id inaniter tentant? Itanè serò sapiunt, vel rebus humanis provident, qui se sapientes plurimum, ac valde providos gloriantur? Sua sit illis hæc qualiscumque gloria: fruantur eâ: per nos licet. Æquo jure nobiscum decertent; eum quoque honorem, qui nobis libenter impenditur à tot, tantisque hominibus, integrum relinquant. Ut possedimus ab annis plus quam bis, & ter mille, ita deinceps possideamus.

His, & paribus aliis rationibus superbè, ac protervè collatis, tanquam telis ab hoste infensissimo ferociter vibratis, Dæmones pro retinendâ impietate ethnicâ, adversus Sanctos Angelos pro Dei, & Christi filii Dei cultu dimicantes, decertarunt.

Harum rationum à Diabolo prolatarum confirmatio potest esse oratio, quam Licinius pro diis suis inanibus, adversus Constantinum Dei, & Christi cultorem eximium, præliaturus, habuit ex Dæmonum, quos antè consuluerat, suggestu, in hæc verba, quæ refert Eusebius.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 4. 5.

Viri, amici, & socii, Dii isti sunt patrii, quos ex majoribus antiquitus colendos accepimus; quosque religiosè, & sanctè veneramus. Iste, qui nobiscum prælium initurus est, patriis institutis violatis, pra errore, quo cecatus est, peregrinum quemdam Deum colens, impiâ opinione mentem im-
buit;

buit; & turpi istius insigni exercitum suum magnopere dedecorat: Quo fretus, procedit in aciem, & non contra nos solum, sed multò potius contra ipsos Deos, quorum cultum ut proditor deseruit, arma ferre aggreditur. Hoc igitur in tempore liquidò constabit, & quis nostrum opinionis errore vagetur, & utrum Diis, qui à nobis, an qui ab alterâ parte, coluntur, priores deferenda sint. Si nostri potiantur victoriâ, quod non dubium est, post victoriam hoc loco partam, ad bellum contra impios faciendum maturemus oportet.

Ista apud suos coram oratione differunt Licinius: nobis verò ejus verba retulerunt hi, qui eadem auribus acceperant, inquit Eusebius.

Verf. 8. *Et non valuerunt.*

Verum hæ rationes Dæmonum fuitiles, & tela inania fuere. Vicit falsitatem veritas, & sanctitas impietatem. Deus, maximopere patiens injuriæ sibi illatæ, vendicavit tandem honorem suum; nec ultra tulit gloriam nomini suo debitam, Dæmonibus deferri. Misertus est humani generis; & infidelitatis tenebras, quibus obcæcatum fuerat, lumine fidei deterfit.

Ex v. 8. *Neque locus inventus est eorum amplius in Cælo.*

Deus Angelos, qui in ipsum rebellaverunt, è Cælo, in quo creati fuerant, dejecerat; ademeratque eis omnem spem in beatorum Angelorum Cælos umquam provectum iri. Sed nihilominus superbi illi spiritus deinceps ambierant aliquem in Cælo illo superiore locum, si non reipsâ, saltem existimatione hominum, occupare; ac pro Deo ipso, cui ex

Isai. 66.
v. 1.

Scripturâ *Cælum sedes est*, & omnis creatura subjacet, haberi, & coli.

At verus, & unus Deus statuit evellere ex animis omnium nationum erroneam illam opinionem plurium Deorum, ac propterea dæmones protrudere ab illo Cælesti loco, quem ementitâ Divinitate sibi arrogarunt, & procurare ab Ethnicis confingi.

Sic Isaias de Rege Babylonis, qui victoriis suis elatus existimabat se tanquam Deum; *Quomodo cecidisti de Cælo Lucifer? qui dicebas in corde tuo, in Cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo.* Nam & Nabuchodonosor ille, de quo liber Judith, *Dixit cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret Imperio; & præcepit Holoferni, ut omnes Deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentiâ subjugari.*

Isai. 14.
v. 4. 12. 13.
14.
Judith 2.
v. 1. 3.
C. 3. v. 13.

Ita de Antiocho Epiphane, Judæorum impio persecutore, gravi corporis collisione, & plagâ divinitus inflictâ vexato, qui antea se æquiparabat Deo, liber secundus Machabæorum refert; *Is, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbiâ repletus, & montium altitudines in staterâ appendere, & paulò antè sidera Cæli contingere se arbitrabatur, ait, justum est subditum esse Deo; & mortalem non paria Deo sentire.*

2. Mach. 9.
v. 7. 8. 9. 10. 12.

Cum igitur superbi Principes, Divinitatem sibi arrogantes, dicantur

Hervens in Apocalypsim.

P p

ab

ab ipso spiritu Dei, scripturarum sacrarum authore, se arbitrari sidera cœli contingere, in Cœlum conscendere, & super astra Dei solium suum exaltare; iusto Dei iudicio, ex illo inani superbie fastigio dejecti, afferantur cecidisse de Cœlo; quânto magis Diabolus, & angeli ejus, ambientes honorari ab Ethnicis tanquam Dii, censendi sunt, tùm superbie suæ cogitatione, tùm ipsorum Gentilium errore, locum sibi effinxisse, ac vendicasse in Cœlo; & postmodum non invenisse amplius in Cœlo locum, quod non amplius existimati sint dii, sed dæmones pessimi; nec ullo honore deinceps, sed omni contemptu, & odio afficiendi.

Verf. 9. *Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanus, qui seducit universum orbem; & projectus est in terram, & Angeli ejus cum illo missi sunt.*

Itaque nequissimi illi spiritus, ac omni modo cacodæmones, non amplius adorati sunt tanquam Dii in Cœlo consistentes; sed cunctis gentibus tanto fuerunt despectui, tantæque execrationi, ut illorum templa, quantumvis versùs Cœlum elata, & simulacra supernè collocata, everfa sint; in terram dejecta; & conculcata.

Ita certè proterendus fuit draco ille magnus, serpens antiquus, vocatus Diabolus, & Satanus, qui postquàm felicitati primorum hominum invidit, iisque ingessit superbam à vero Deo independentiam, & opinionem plurium Deorum nefandam, eodem quoque errore perverso dementavit cunctas nationes; earumque saluti nunquam non est adversatus.

Hæc in genere dicta sint ad interpretationem prælii, & victoriæ sanctorum Angelorum adversùs Dæmones.

Verùm illâ eadem pugnâ, & victoriâ non dubito significatum esse certamen, quod boni, & mali angeli commiserunt: Illi, ut suppetias ferrent Constantini exercitui: hi autem, ut Maxentii primum, ac postea Licinii copias adversùs Constantinum numerosissimas instigarent; ac, quantum possent, obfirmarent. Etenim si superaret Constantinus, futurum erat, ut Religio Christiana primas teneret; deletereturque superstitio ethnica: secùs si Maxentius, vel etiam Licinius vinceret, cultus Dæmonum auferetur, & opprimerentur Christiani.

Nazar. 2.
paneg.
Constant.
c. 14.

At Nazarius Constantinum alloquens, inquit: *In ore est omnium Galliarum, exercitus visos, qui se divinitus missos præ se ferebant; & quamvis cœlestia sub oculis hominum venire non soleant, quod crassam, & caligantem aciem simplex, & inconcreta substantia natura tenuis eludat; illi tamen auxiliores tui aspici, audiri que patientes, ubi meritum tuum testificati sunt, mortalis visus contagium non refugerunt. Sed quanam illa fuisse dicitur species? Qui vigor corporum? Quæ amplitudo membrorum? Quæ alacritas voluntatum? Flagrabant verendum nescio quid umbones corusci; & cœlestium armorum lux terribilis ardebat: tales enim venerant, ut tui crederentur. Hæc eorum sermocinatio: hoc inter audientes ferebant; Constantinum petimus: Constantino imus auxilio. Habent profectò, & Divina*

vina jactantiam; & Cœlestia quoque tangit ambitio. Illi Cœlo lapsi, illi divinitus missi gloriabantur, quod tibi militabant. Magnum hoc, Imperatorum maxime; sed de tuâ pietate non mirum, adesse tibi in omnibus summam illam Majestatem, qua te circumflexa tueatur. Hæc Nazarius.

Nazar. 2.
paneg.
Const.
c. 16.

Contrà verò de Maxentio, quem Constantinus profligaturus erat, inquit Eusebius: Ad extremum Tyranni scelera ad magica artis delabebantur prestigias. Quippe interdum mulieres gravidas dissecuit; nonnumquam tenerorum infantium viscera perscrutatus est; aliquando mactavit leones, sæpe infandas adjurationes ad demones excitandos, quò illorum subsidio belli impetum abs se averteret, usurpavit: Nam horum adjumentis speravit se victoriâ facile potiturum. Ista Eusebius.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 30.

Ex illis autem Nazarii, & Eusebii testimoniis facile colligere est sanctorum Angelorum pro Constantino, & Religione Christianâ; Dæmonum verò pro Maxentio, & superstitione ethnicâ prælium.

Non absimile in Historiographis animadverto Michaëlis, & Angelorum ejus pro Constantino; secus Diaboli, & Dæmonum pro Licinio certamen.

Siquidem Eusebio referente, Licinius Constantinum adorturus, primum augures, & vates Egyptiorum, veneficos etiam, & prestigiatores sacrificos, & Prophetas eorum, quos habebat pro diis, accersit ad se: deindè Diis illis, quos sibi colendos censuit, victimis placatis sciscitatur, quomodo belli exitus ipsi succederet. Illi hostium victorem sine dubio fore; inque bello superiores laturum, uno ore respondent. Quin etiam longis carminum ambagibus oracula ubique idem asseverant. Augures prædicant ei per avium volatus fausta præsignificata esse: sacrifici, viscerum micationem similia portendere demonstrant.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 4.

Sed inquit iterum Eusebius, dum ista gerebantur, visum quoddam, supra quàm dici potest, admirabile, circa Civitates Licinii ditioni subjectas, apparuisse ferunt. Nam se videre videbantur varias turmas militum armatorum, qui sub Constantino Duce dimicassent, in ipsâ meridie per urbes, tanquàm victoriâ potitas transisse. Atque ista cernebantur, nemine uspiam revera apparente; sed visione diviniore quâdam, & excelsiore virtute, quod futurum erat, portendente.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 6.

Profligato deindè Licinio, Constantinus Bizantium ampliavit; eamque urbem suo nomine nuncupatam, multis, maximisque Ecclesiis exornavit. Inter illas, ait Sozomenus, ea est, quæ Michaëlium nominatur, quod pro certo creditur, Divum Michaëlem Archangelum ibi apparuisse.

Sozom.
l. 2. c. 2.

Nicephorus addit, somni capiendi tempore assistentem ibidem Constantino visionem dixisse, Ego sum Michaël, Archidux Domini virtutum, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti, fidei, & germano illius ministro, auxiliaria arma contuli.

Nicephor.
l. 7. c. 50.

Verf. 10. Et audiivi vocem magnam in Cœlo, dicentem.

Angeli Sancti, & Spiritus hominum justorum in Cœlum jam evecti,

cùm Deum verum , à quo originem , sanctitatem , & gloriam sunt consecuti , summe diligant , ac venerentur ; quàm maximas ei laudes tribuunt , quòd dæmonum , qui mortalium æternæ perniciæ inhiant , impiâ superstitione proculcata , se unum voluerit propter hominum , quos condidit , felicitatem , in terris , ut & in Cœlis , adorari.

Ex vers. 10. *Nunc facta est salus.*

Jam Deus Optimus , Maximus , cunctarum gentium saluti consuluit , eripiens eas à veterino plurium Deorum errore , quo miserrimè peribant , æternas cum Dæmonibus , quos colebant , poenas in inferis daturæ.

Ex vers. 10. *Et virtus.*

Jam elucet immensa Dei potentia , & charitas , quòd tot , & tam superbos , ac malignos spiritus toto orbe abegerit ; cunctisque despiciabiles ostenderit.

Ex ψ. 10. *Et regnum Dei nostri.*

Jam subjiciuntur Deo nostro gentes antea Diabolo mancipatæ ; & Imperium terrenum , quod Satanæ usurparat , redactum est in potestatem Dei unius , omnium Curatoris , & Servatoris.

Ex vers. 10. *Et potestas Christi ejus.*

Christus antea suam , cùm Ethnici servos illius atrociter persequerentur , patientiam admiratione dignam ostendebat ; nunc in iis , qui ipsius cultui sanctissimè astricti sunt , potentiam eximiam patefecit. Profligavit Dæmones ; gentes subegit ; cœlique , ac terræ Dominus , & Deus , ut verè est , agnoscitur.

Ex ψ. 10. *Quia projectus est accusator fratrum nostrorum.*

Eò perversitatis , & nequitiae devenerat diabolus , ut fratres nostros , filios Dei , credentes in Christum , nefandis calumniis incesceret ; ipsisque horrenda crimina falsò objiceret. Infamabat illos apud plebes tanquàm flagitiosissimos ; traducebatque apud Judices , quasi essent execrandorum scelerum rei. Exquisitis tormentorum generibus ipsos excruciebat ; perimebatque morte dirissimâ , licet innocuos.

Ex ψ. 10. *Qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die , ac nocte.*

Tot , & tanta mala Satanæ Christianis jugiter inferebat ante conspectum Dei nostri , non veritus ejus æquitatem , ac præsentem Majestatem , cui fidelium probitas , & sanctitas apprimè erant notæ , ac probatæ.

Sic Scriptura Sacra persæpe arguit homines , quòd coram Deo , cuncta vidente , & singulis secundum opera illorum reddituro , audeant flagitia perpetrare.

At Deus ipsemet , verax , & justus , iniquissimas illas Satanæ adversus Christianæ Religionis castos , ac pios sectatores , calumnias discussit ; convicit ; ab omnium mentibus explosit.

Quo de tanto beneficio , Constantini ope Christianis Divinitus collato , gratias agens Lactantius , eundemque Imperatorem alloquens , ait :

ait: Omnia jam, sanctissime Imperator, figmenta, quæ de pudicis, & innocentibus finxerunt, sopita sunt, ex quo te Deus summus ad restituendum justitiæ domicilium, & ad tutelam generis humani excitavit: Quo gubernante Romana Reipublica statum, jam cultores Dei pro sceleratis, ac nefariis non habemur. Iam emergente, atque illustratâ veritate, non arguimur ut injusti, qui opera justitiæ facere conamur. Nemo jam nobis Dei nomen exprobrat. Nemo irreligiosus ulterius appellatur, qui soli omnium religiosi sumus, quoniam contemptis imaginibus mortuorum, vivum colimus, & verum Deum. Te providentia summæ Divinitatis ad fastigium principale provexit, qui possis verâ pietate, aliorum malè consulta rescindere; peccata corrigere; saluti hominum paternâ clementiâ providere; ipsos denique malos à populo Romano summovere, quos summâ pietate dejectos in manus tuas idem Deus tradidit, ut esset omnibus clarum quæ sit vera Majestas. Hæc Lactantius.

Lactant.
Instit.
Divin. l. 7.
c. 26.

Verf. 11. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni.

Porro, quod Christianæ Religionis veritas de erroribus à satanâ injectis, & fidelium pietas de gentilium impietate victoriam, tum suâ virtute, tum Sanctorum Angelorum auxilio reportarunt, id in primis ascribendum est Christo Domino, qui cum esset Agnus Dei innocuus, calumniis atrocissimis laceffitus fuit; nec dubitavit pro veritate, & sanctitate tuendâ sanguinem profunderet: hæc enim suâ morte sanctissimâ sibi, & fidelibus suis, ac Sanctis Angelis, de præstigiis, aliisque Dæmonum, atque Ethnicorum sceleribus victoriam promeruit.

Non ingratum, arbitror, erit, hanc explicationem confirmare ex Sozomeno referente quid acciderit Probianus, uni ex Constantini satellitibus in Ecclesiâ, quam suprâ diximus Michaëlium in honorem Archangeli Michaëlis nuncupatam. Visio divinitus oblata, quandam Crucis effigiem, quæ in altari illius Ecclesiæ statui solet, ante oculos ei proposuit; declaravitque manifestò, res, quæcumque à tempore, quo Christus in Crucem aclus erat, vel ad utilitatem humani generis communem, vel ad privatam quorundam, seu à divinis Angelis, seu à piis, & perfectis hominibus gesta fuerunt, non sine virtute Crucis salutaris rectè gestas esse.

Sozom.
l. 2. c. 2.

Numquid non etiam acta Procopii Martyris à Concilio secundo Nicæno relata, fidem faciunt, in Cruce fabrefactâ mirabiliter scriptum in superiore parte, Emanuel, & utrinque, Michaël, & Gabriel? Quasi significatum sit duos illos cœlestium exercituum Duces, zelo Dei flagrant, ac fortitudine Dei instructos, non patrare quidquam egregium, nisi quatenus verus Emanuel Christus crucifixus, Dei sapientia, & Dei virtus, adest eis, & præest.

Con. Nic.
2. act. 4.
Baron. an.
Chr. 308.
n. xix.

Primæ igitur partes victoriæ Sanctorum hominum, & Angelorum de impietate ethnicâ, quam Dæmones excitaverant, ac propugnabant, ascribendæ sunt Christo, qui velut Agnus innocens sanguinem suum, quod principem hujus mundi Diabolum ejiceret, in cruce fudit.

Ex v. 11. Et propter verbum testimonii sui.

Secundæ autem partes illius victoriæ fidelium de fallaciâ, & perversitate

tate Diaboli tribuendæ sunt ipsismet fidelibus, quodd fide Christi instructi, & gratiæ ejus debitam operam navantes, ipsum esse verè Filium Dei, ac Deum intrepidè confessi sunt: Talis enim, & tanta virtus digna fuit præmio, quod efflagitabat; nempe ut impietas Ethnica rueret; & unus Deus, omnium Creator, & Servator, ab omnibus coleretur.

Baron. an. Hinc, referente Baronio, Glycerius, Sacerdos, & Martyr insignis
Chr. 301. dicebat Galerio Maximiano; *Nè bellum contra nos susceperis, Imperator:
n. XLVI. sunt nobis arma quoque desuper, quibus, sicut hodie tui à te satellites, ita nos
à Rege munimur universorum, per quæ, & contra te in aciem prodibimus, &
adipiscemur victoriam valdè admirabilem: percussi enim interimemus; & ca-
dentes contra te tropheum erigemus.*

Ex v. 11. *Et non dilexerunt animas suas usque ad mortem.*

Sancti Martyres, Christum Dei Filium confessi, libenter mortem op-
petiere, & temporaneam pro æternâ vitam commutarunt, ut Christus
cunctis sæculis apud omnes nationes regnaret: Quippe sciebant ipsum-
met Christum, eandem de se bonam confessionem confessum sub Pilato, pro-
gressum esse ad mortem, ut omnia traheret ad sese; & regnaret in æter-
num; ipsisque beatam vitam impartiret.

Baron. an. Sentiebat hæc egregius Ecclesiæ Nicomediensis Archidiaconus, &
Chr. 301. divinâ proponebat eloquentiâ Christianis innumerabilibus, quos ad
n. XLIV. martyrium cohortabatur, sicuti refert Baronius ex illorum actis. Quo-
XLV. modo, aiebat, non esset absurdum nos videri vite cupidos, & ignavo, abjectoque
esse animo; & non oblatam occasionem tanquam lucrum arripere; & hanc,
quæ est ad tempus, vitam despiciere pro Deo, qui nos fecit, & suam animam
dedit pro nobis ad mortem; testimonium autem firma, & infracta nostra fidei
nostram præbere mortem? Hæc autem dico, etiamsi nulla esset pro eis remun-
neratio.

Cum verò sint valdè parvæ hujus temporis passiones, si conferantur cum iis,
quæ sunt illic, remunerationibus; & vita quidem expers molestiæ, & æterna,
pro hac brevi, & laboriosâ; gloria autem numquàm cessans pro infida, & quæ
facile excidit; & divitiæ, quæ subripi nequeunt; & voluptas, quæ numquàm
transit ad molestiam, nos adhuc in presentibus manere concupiscemus? & non
potius, cum ad eam, quæ est illic, gloriam, pro Christo subeundo mortem, in-
venerimus perveniendi occasionem, quàm primum transibimus?

Vers. 12. *Propterea lætaminini Cœli, & qui habitatis in eis.*

Luc. 15.
v. 7. 10.

Si ex Salvatoris revelatione gaudium magnum est in Cœlo coram Ange-
lis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente; quantò majori lætitiâ cœle-
stes Spiritus, & animæ Justorum in cœlum assumptæ, perfunduntur,
quodd gentes rejectâ impietate ethnicâ, & expulsis à se vitiis idololatriæ
consectaneis, Deum unum adorent; ac virtutes Christianæ Religionis
sanctitati convenientes sectentur?

EXPLANATIO XLVII.

*In quâ , à parte secundâ versus duodecimi ad
versum decimum quartum Capitis duodecimi
Apocalypsis , declarantur multe rationes , ob
quas , tempore persecutionis , tùm à Maxi-
mino , tùm à Licinio mota , cùm jam Con-
stantinus Christi fidem amplexus esset , Eccle-
sia , aquila comparata , duabus veluti alis
subvecta , avolavit in desertum ; ibique , Deo
ei providente , alitur.*

EX V. 12. *Væ terræ , & mari , quia descendit Diabolus ad
vos , habens iram magnam , sciens quòd mo-
dicum tempus habet.*

VERS. 13. *Et postquàm vidit draco , quòd projectus esset
in terram , persecutus est mulierem , quæ pepe-
rit masculum.*

V. 14. *Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ , ut
volaret in desertum , in locum suum , ubi alitur
per tempus , & tempora , & dimidium tempo-
ris à facie serpentis.*

EX VERS. 12. *Væ terra , & mari.*

 VANDOQVIDEM Christus Dominus dixerit discipulis
suis , *Beati estis , cùm maledixerint vobis , & persecuti vos fue-
rint , & dixerint omne malum adversum vos , mentientes , propter
me , gaudete , & exultate , quoniam merces vestra copiosa est in
Cælis ; profectò Cœlestes Spiritus , Christo arctissimè conjuncti , misce-
rum , & calamitosum non censent eum , qui quæque gravia patitur pro-
pter Christum. Indè consequens est , ut hæc cœlestis denuntiatio immi-
nentis infelicitatis , Væ terra , & Mari , probos , ac justos , qui pro Chri-
sti nomine passuri sunt , non attingat. Et sanè animadverto vocem illam*
Væ

Matth. 5.
V. 11. 12.

Apoc. 8.
v. 13.
C. 9. v. 12.
C. 11. v. 14.

Væ, numquàm, nisi contrà infideles, fuisse in Apocalypsi detortam, ut patet ex locis capitis octavi, noni, & undecimi, quæ explicui. Sensus igitur est illorum verborum, *væ terra, & mari: væ impiis*, seu in terrâ, seu in mari degentibus.

Ex v. 12. *Quia descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam.*

Etenim Diabolus ad vos, ô impii terræ, & maris incolæ, perrexit infano furore percitus, ut vos vehementer commoveat, atque inflammet adversus pios, sanctosque Dei cultores. Sed id illis ingenti bono cedit ex benignitate Dei: vobis autem ex justo Dei judicio causa erit gravissimarum calamitatum, & extremæ perniciiei, sicuti postea re ipsâ experiemini; & eventu omnibus perspicuo comprobabitur.

Ex v. 12. *Sciens quòd modicum tempus habet.*

Exardescebat irâ Diabolus, quòd animadverteret modicum sibi tempus superesse, ut coleretur tanquam Deus; brevique superstitionem ethnicam esse prorsus abolendam.

Euseb. vite
Const. l. 1.
c. 22. 25.
26.

Præsciebat autem istud sagax ille spiritus, quòd nosset Crucis signum, magno lucis splendore coruscans, apparuisse in Cœlo prope Solem Constantino, eique promissam fuisse virtute cœlestis illius signi victoriam de hostibus. Sciebat quoque illud salutare signum ab eo Imperatore assumptum in signum militare; ac præire universo exercitui tanquam hostilis cujusque, & infestæ violentiæ propugnaculum. Quòd magis est, Diabolus noverat Constantinum, ascitis sibi Sacerdotibus Dei, à quibus divina Christi mysteria fuerat edoctus, statuisse Deum, qui ipsi apparuisset, omni genere cultus, & observantiæ venerari: deinde spe bonâ in illo positâ firmè munitum; de cætero permagnâ cupiditate ferri, ardentes incendiî tyrannici, à Maxentio incitati, faces, ad terrorem intentatas, penitus extinguendi.

Vers. 13. *Et postquàm vidit draco, quòd projectus esset in terram.*

Viderat etiam Diabolus eâ in disceptatione acerrimâ, quâ cum suis dæmonibus adversus Michaëlem, & Sanctos ejus Angelos contendebat, retinendas esse nationes in superstitione, quam à multis sæculis sibi traditam vehementer amabant, cecidisse suâ causâ; Deumque justum judicem decrevisse honorem sibi debitum, & ei ab impiis ereptum, vindicare.

Perceperat tandem Satanas Cœlestes Spiritus jam auxiliatos fuisse Constantino primis certaminibus, quibus fusæ fuerant, ac cæsæ ab eo Imperatore primæ copiæ Maxentianæ.

Ex v. 13. *Persecutus est mulierem, quæ peperit masculum.*

Harum rerum Diabolus sibi quàm maximè adversantium notitiâ instructus, & in rabiem actus, etsi multis experimentis nosset se contra Dei decreta non posse quidquam; tamen similis hosti, qui proximam sibi, & certissimam mortem conspiciens, nihil non molitur, ut aliquos saltem adversarios perimat, quò illorum casu suam intereundi necessitatem consoletur, ac quodammodò compenset; extrema quæque tentavit,

ut

Explicatio Historica. CAP. XII. 305

ut quàmplurimos Christianos, à quibus certo certius, & illicò prote-
rendus erat, interficeret. Propterea obsequentium sibi Imperatorum Eth-
nicorum, Maximini primùm, ac postea Licinii ministerio persecutus est
Sanctam Dei Ecclesiam, Christi sponsam, quæ suis enixis precibus, ac
pressurarum in eam irruentium gravissimis doloribus tandem ediderat
virum illum, tantopere ab ipsâ desideratum, Constantinum, futurum
idololatriæ everforem, & Christianæ Religionis fautorem, instauratorem,
propagatorem.

Verf. 14. *Et data sunt mulieri ala dua aquila magna, ut volaret in
desertum.*

Adnotarunt rerum naturalium scriptores, non unum hostem aquila;
acridem autem illi cum dracone pugnam. Ova hic consecatur aquila aviditate
maleficâ: at illa ob hoc rapit ubicumque visum. Ille multiplici nexu alas ligat,
se implicans, ut simul decidant. Iccirco, cum Diabolus draconi, & ser-
penti antè comparatus, Ecclesiam, ut prolem ejus, ac ipsammet interfi-
ciat, persequatur; Beatus Joannes confert eandem Ecclesiam cum aquila,
asseritque *datas ei alas duas aquila magna*, quò significet draconem
suis nexibus non facilè illam posse complecti, & constringere; sed ip-
sam sese ab illo expedire, & liberare; quippe quæ citissimè fugiat in
loca deserta, ubi eam Diabolus cum satellitibus suis non compre-
hendat.

Plin. hist.
Natur.
l. 10. c. 4.

Quamvis hic sensus, verborum, quæ proposita sunt, explicationi
videatur sufficere; tamen juvat singula per partes explanare, ut latens in
unoquoque horum veritas eruatur; & cuique pateat.

Verf. 14. *Data sunt mulieri ala dua.*

Ecclesiam timor sanctus, nè filiis suis, si inter persecutores perma-
nerent, orbaretur, ac desiderium eos servandi, impulere ad fugam ve-
locissimam; eique, ut ita dicam, *alas duas* præbuere.

Sic Rebecca charissimum filium suum Jacob cupiens incolumem,
& timens nè ab Esau, si cum eo diutiùs degeret, enecaretur, hortata
est, ut citò fugeret. *Ecce, inquit, frater tuus minatur ut occidat te. Nunc
ergo, fili mi, audi vocem meam; & consurgens fuge, donec requiescat furor
fratris tui, & cesset indignatio ejus.*

Gen. 27.
v. 42. 43.
44. 45.

Alio quoque metu, & desiderio, veluti *duabus alis*, Sancta Mater
Ecclesia movebatur, ut celerrimam fugam arriperet. Metuebat enim nè
quidam ex filiis suis tenerâ ætate, & pusillo animo, fidem Christi præ
atrocitate tormentorum, quibus excruciantur, negarent: Cupiebat
verò quàm maximè illos tormentis subducere, ut fides ipsorum extra
omne periculum posita, integra perstaret.

Consilium etiam, & exemplum Christi perurgebant Ecclesiam, ut
persecutione ingruente citò fugeret; eique vires, ac quodammodò *duas
alas*, quibus subveheretur, addebant.

Nonne & ejus in Deum pietas, atque horror impietatis Ethnicæ, du-
plici eam adminiculo corroborabant; ac supra se quasi *duabus alis* attol-

Hervens in Apocalypsim.

Q q

lebant,

lebant, ut velocissimam fugam capefferet? Siquidem exultabat quoddam extra tumultum rerum humanarum in secessu collocata liberiùs Deo vacaret; lætabaturque quoddam longè semota ab urbibus, earum execranda delubra, & simulacra non ampliùs conspiceret.

Denique terrenorum omnium contemptus, & amor supernorum, eximias ei vires conferebant, ut cuncta, quæ in Civitatibus possidebat, despiceret; & in montes, undè cœlestia faciliùs contemplaretur, sese reciperet.

Ex v. 14. *Aquila magna.*

Aquilæ hujus comparatione intelligi potest ex Scripturis sacris Deus ipse, atque etiam ejus Eccle sia.

Deus quidem: Nam tanta est Majestatis illius immensæ bonitas, ut educens potestate suâ populum suum Israëliticum è manu feroci Ægyptiorum, eumque deinceps mirabili providentiâ regens, ac protegens per desertum inaccessum, non dedignetur semetipsum comparare aquilæ, pullos suos eripienti è tractu draconis; eosque suis alis protegenti, ac provocanti ad volandum per insueta ætheris spatia. Vos ipsi, inquit, vidistis, quæ fecerim Ægyptus, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Ac Moyses de Domino erga eundem populum, Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas; & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux ejus fuit; & non erat cum eo dux alienus. Multò magis hæc aquilæ comparatio transferri potest ad Deum erga populum Christianum, quem ex Imperatorum Ethnicorum, à dracone Diabolo instigatorum, persecutionibus eximit; ac perducit ad loca deserta, ubi eum tutetur; ita ut potestas illius maxima, & singularis providentia, sint quasi quædam ale duæ mirabiles, sub quarum umbrâ ipsum protexerit.

Non modò Deus relatâ comparatione aquilæ intelligendus mihi videtur, sed etiam Sancta Dei Ecclesia. Quippe aquila tam perspicax est, ut fixis oculis Solem intueatur; probetque pullos suos, nùm genuini sint, vel degeneres, si fulgorem coruscantis sideris sustineant; vel impares sint ei sufferendo. Ecclesia autem perspicaciâ visus sui contemplatur perpetuò Solem justitiæ; illosque censet filios suos perfectos, quos advertit idoneos ejusdem Solis contemplationi: Secus reputat eos ab illius pietate desciscere, quos comperit ab eâdem contemplatione deficere.

Præterea videbatur Ecclesia, nè ex urbibus secederet tempore persecutionum, retardanda duplici metu, videlicet periculorum imminentium in itinere, & penuriæ rerum sibi necessariarum. Sed adversus illos timores munitur, & incitatur ad discessum duplici spe in Deum. Quippe Apostolorum, & Prophetarum fide subnixa, hæc à Sanctis illis viris prolata verba sibi applicat: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et quis est, qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis? Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis;

ad Rom. 8.
v. 31.
1. Petr. 3.
v. 13.

in manibus portabunt te, nè fortè offendas ad lapidem pedem tuum : super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Eâ spe tutelæ divinæ corroboratur Ecclesia adversus pericula quæque occurrentia in viâ ; nec timet cujusvis rei penuriam, confidens in Domino, qui dixit, nolite solliciti esse, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur : Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigitis. Querite ergo primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hac omnia adjicientur vobis.

Quapropter Ecclesia duplici illâ fiduciâ in Deum subvecta, dùm cogitur in solitudines confugere, experitur in sese quàm verum sit illud Isaia oraculum, Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem ; assument pennas sicut aquila ; current, & non laborabunt ; volabunt, & non deficient.

Quodd si Iustus Dominus in omnibus viis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis, permittat aliquando, ut Ecclesiæ peregrinanti desint necessaria, confidit ipsa se posse omnia in eo, qui illam confortat ; speratque gratiam Domini sui numquàm sibi defuturam, quam, cùm habuerit, omnia possidebit, tametsi cætera videatur non habere.

Postremò, si contingat illam mediis in solitudinibus fame confici ; & à feris enecari, sperat se eò citiùs educendam ab omni periculo peccati, & transferendam celerius ad patriam cœlestem, quò tendit. Utrâque autem illâ spe gaudet ; exultat ; ac supra se attollitur ; & quodammodò volat, quò illam divina providentia vocat.

Ex v. 14. Ut volaret in desertum.

Mirum sanè, quodd aquila omnium fermè volucrum maxima, quæ corporis sui pondere videretur vel in terrâ jacere debere, vel paulisper tantùm à terrâ sese attollere ; tamen volatu suo ad excelsiores usque rupes contendat : Undè Dominus Sancto Job, Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila ; & in arduis ponet nidum suum ? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.

Mirabilia quidem opera Dei in rerum naturâ : Sed majus est gratiæ ejus miraculum, quodd etsi corpus, quod corrumpitur, aggravet animam, & terrena inhabitatio deprimat sensum multa cogitantem ; Tamen Ecclesia, præcipiente Deo, vel consulente, cùm persecutiones gravissimæ irruunt, paratissima sit, abjectis omnibus humanis subsidiis tanquàm impedimentis, ad eminentiores petras montium sese conferre, eo animo, quo Conresuscitata cum Christo, quæ sursum sunt querit, ubi Christus est in dexterâ Dei sedens, non quæ super terram ; & quasi jam rapienda esset in nubibus obviam Christo in aëra, futura semper cum Domino.

Sic, cùm Constantinus Christi fidem jam suscepisset, & Maxentium vicisset, Maximinus, qui in Orientis partibus dominabatur, jussit Christianos, longo locorum intervallo ab urbibus, & agris eas undique ambientibus, segregatos, in exilium ejici : undè nostrorum rursùm fuga, rursùm persecutio, & supplicia renovantur, inquit Eusebius, & Ruffinus.

ad Rom. 8.
v. 28.
Pf. 9. v. 11.
12. 13.
Matth. 6.
v. 31. 32.
33.
Isai. 40.
v. 31.
Pf. 144.
v. 17.
ad Philip.
4. v. 13.
2. ad Cor.
6. v. 10.
Sap. 4. à
v. 10. ad
14.
ad Rom.
12. v. 12.
Job 39.
v. 27. 28.
Sap. 9.
v. 15.
ad Col. 3.
v. 1. 2.
1. ad Thef.
4. v. 16.
Euseb. hist.
1. 9. c. 6.
Euseb. hist.
1. 9. c. 8.
Ruffin.
1. 9. c. 6.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 2.
Euseb.
hist. l. 10.
c. 8.
Tempore autem persecutionis Licinianæ, idem Eusebius in vitâ Constantini, ait: *Pii viri, sicut paulò antè acciderat, aufugere: famuli Dei in agros rursus, & solitudines se abdere cœperunt. Et in historiâ: His accesserunt piorum virorum fuga: quin etiam ex Dei servis alii in agros, nonnulli in solitudines, quidam in sylvas se abdiderunt, non pauci ad montes se contulerunt.*

Ex vers. 14. *In locum suum.*

Job 39.
v. 27. 28.
Constat ex antè relato libri Job oraculo præruptas, & inaccessas rupes esse locum, quem Deus author naturæ assignavit aquilæ, cum ibi nidi-
ficet, ac commoretur. Quæque etiam asperæ solitudines, & juga mon-
tium, sunt loca à Deo authore gratiæ parata Ecclesiæ, ut eam in illis
tempore persecutionum degentem Divina Providentia tueatur: undè
mulier, cui hocce versu data sunt ala aquila, ut volaret in desertum in lo-
cum suum, dicta est versu sexto huiusce capitis fugisse in solitudinem, ubi
habebat locum paratum à Deo.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 6.
Maximinus quidem Edicto, quo iussit Christianos ex urbe, & agris
procul exulare, rationem addidit Ethnicis, ut vestra, inquit, Civitas
omni erroris labe, & impietate liberata, cum debito cultu, sicut in ejus vo-
luntate naturaliter insitum est, angustæ Deorum immortalium venerationi,
& obsequio se totam tradat.

Verùm tempore illarum persecutionum, Divina sapientia, & bonitas
asylum in montibus obtulit Ecclesiæ, ut ibi, ab omni Ethnicorum
confortio sejuncta, sola sanctius, liberiusque uni Deo vacaret; referret-
que tùm apud sese speciem quandam cœlestis habitationis, in quam
sola cum Beatis Angelis admitteretur, Deum perpetuò laudatura; & undè
idolis servientes, alique flagitiosi prorsus excludentur, debitas sibi pœ-
nas in Inferis numquàm non daturi.

Luc. 1.
& 4.
Quidni etiam desertum sit locus primævus, ac quodammodò natura-
lis Ecclesiæ, cum prophetæ, quorum fidem, pietatemque sectatur, civi-
tatibus illud anteposuerint? Nonne præcursor, paraturus Domino ple-
bem perfectam, secessit in desertum? & ipsemet Christus illuc sese rece-
pit, Diabolum superaturus?

Eadem fuit meus, idemque exitus Ecclesiæ secedentis in desertum:
etenim sibi proposuit virtutes Christianæ Religionis illibatas servare;
in iis quoque proficere; & tentationes à Diabolo contra ipsam in urbi-
bus excitatas vincere.

Ex v. 14. *Vbi alitur.*

Job. 39.
v. 19.
Referente Domino in libro Job, *Aquila in præruptis, & inaccessis ru-
pibus commorans, indè contemplatur escam; & de longè oculi ejus prospi-
ciunt*: Ita Ecclesia, postquàm in desertum, & montes altissimos seces-
sit, nutritur providentiâ Patris Cœlestis eò majori, quò crudeliori edicto
Licinius Christianos in urbibus detentos ad extremam famem adegit. In
eos, inquit Eusebius, qui carceribus affligebantur, legem tulit, nè quis
clementiâ adductus, quicquam alimenti illis impertiret; nève eorum mise-
reretur,

Euseb.
hist. l. 10.
c. 8.

veretur, qui in vinculis fame eneētiant; neque quemquam omninò illorum, qui ab ipsâ naturâ traherantur ad proximorum commiserationem, vel in bonorum numero haberi debere, vel boni quicquam agere censuit. Idem quoque supplicium illis, qui commiserabantur afflitos, decernebatur, quod illi perpeffi fuerant, quos commiserabantur; jubebaturque, ut qui benignitatis aliquid in eos, qui in carcere torquebantur, conferrent, in vincula, & custodiam coniecti parem poenam cum illis subirent.

Ex vers. 14. Per tempus, & tempora, & dimidium temporis.

Hæc verba Joannis deprompta sunt ex capite septimo, & duodecimo Prophetiæ Danielis, in quorum primum locum Sanctus Hieronymus, *tempus annum significat; tempora juxta Hebraici sermonis proprietatem, qui & ipsi dualem numerum habent, duos annos præfigurant; dimidium autem temporis, sex menses.* Idem in secundum locum, *Tempus, & tempora, & dimidium temporis, tres, & semis annos interpretatur Porphyrius, quod & nos juxta scripturarum sanctarum idioma non negamus; nam & suprâ legimus, quod septem tempora transierint super Nabuchodonosor, id est septem anni efferationis ejus.*

Dan. 7.

v. 25.

C. 12. v. 7.

S. Hier. in

c. 7. & 12.

Danielis.

Eam Sancti Hieronymi, quem citat, Beatus Augustinus explicationem sequitur; additque tres illos annos, & semissem numero dierum posterius posito dilucescere; aliquando in scripturis ac mensium numero declarari.

S. Aug. de

Civ. Dei.

l. 20. c. 23.

Quibus verbis Augustinus innuit Danielelem, & Joannem: Danielelem, qui posteaquàm capite duodecimo retulit *tempus, & tempora, & dimidium temporis*, subjungit dies *mille ducentos nonaginta*, qui efficiunt tres annos, & dimidium, ac tredecim dies, si quemlibet annum solarem trecentorum sexaginta quinque dierum computemus. Augustinus autem attendit Joannem; quippe qui hocce capite duodecimo Apocalypsis, versu sexto, & capite undecimo versu tertio designavit *mille ducentos sexaginta dies*, quibus conficiuntur tres anni, ac semissis, more Astronomorum, qui facilioris computationis gratiâ tribuunt dumtaxat cuique anno trecentos sexaginta dies, ut commodiùs, & evidentiùs distinguant annum in plures partes juxta distinctionem globi cœlestis, in trecentos sexaginta gradus, quorum unum singulis diebus aiunt solem percurrere in Zodiaco. Rursus Joannes Capite undecimo versu secundo refert *quadraginta duos menses*, quos anni tres & semissis complectuntur; quorumve cuilibet mense triginta dies, sicuti cuilibet signo Zodiaci triginta gradus, assignati, ac simul duodecim conjuncti efficiunt trecentos sexaginta dies, & gradus pro quovis anno.

Dan. 12.

v. 7. 11.

Igitur horum verborum Apocalypsis, quæ nunc interpretor, *per tempus, & tempora, & dimidium temporis*, sensus est, quod Ecclesia, quæ tempore persecutionum Maximini, & Licinii secesserat in desertum, alenda ibi esset mirâ Dei providentiâ tribus annis, & semisse, quandiù illæ persecutiones durarent.

Etenim Galerius Maximianus persecutionem à Diocletiano anno Im-

Euseb. hist. l. 8. c. 27. 28. perii sui decimonono contra Ecclesias solo æquandas decretam continuavit, uti testatur Eusebius, *decem annorum spatio*; ac deindè illam auctoritate Constantini retractavit.

Euseb. hist. l. 9. c. 2. 6. Maximinus autem, qui partes versus orientem regebat, hanc Galerii Maximiani erga Christianos benignitatem non tulit *ad sex menses integros*; sed mortuo Galerio Maximiano, edicto palàm affixo persecutionem renovavit, quam tamen, Deo servis suis mirabiliter favente, co-

Euseb. hist. l. 9. c. 8. stus est retractare *litteris*, inquit Eusebius, *non anno integro post edicta contra Christianos columnis ab ipso proposita*; ita ut, *cum antè nec civitatem, nec agrum, nec solitudinem, aut locum desertum incolere nobis permissum esset, ab eodem jam leges pro nostra libertate conscriptæ sint*. Quod

Baron. an. Chr. 312. n. v. vi. Baron. an. Chr. 316. n. v. An. 317. à n. 1. An. 318. à n. 1. Euseb. hist. l. 10. c. 8. V. Const. l. 1. c. 42. l. 2. c. 3. Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 44. ad 49.

quidem adnotavit Baronius. At quamvis idem Cardinalis unico anno, nempe Christi trecentesimo decimo sexto narret persecutionem Licinii, tamen eo anno, & duobus sequentibus annis, nimirum trecentesimo decimo septimo, & decimo octavo, exponit prælia Licinii & Constantini: undè colligere est persecutionem Licinii tres annos circiter grassatam. Prius enim, ut videre est multis locis apud Eusebium, Licinius in Christianos sævit; ac deindè Constantinus eum expugnavit, fideles tutaturus.

Euseb. hist. l. 10. c. 8. V. Const. l. 1. c. 42. l. 2. c. 3. Et certè quisquis consideravit varias artes, & leges pedetentim adversus Christianos à Licinio latas, uti referuntur ab Eusebio in vitâ Constantini, facilè sibi suadebit aliquot annorum spatium illis edendis, promulgandis, & exequendis insumptum.

Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 44. ad 49. Quapropter si jungatur persecutio Liciniana cum ultimâ persecutione Maximini, reperientur circiter tres anni & dimidium, quibus ambæ durarunt; quarumve tempore aliti sunt singulari providentiâ Dei fideles, qui tùm secesserant in desertum.

Ex vers. 14. *A facie serpentis.*

Euseb. hist. l. 9. c. 2. Quippe, ut primùm de Maximino loquar, testatur Eusebius, Theotecnium Antiochenum, quò assentatione, & blanditiis in animum Imperatoris influeret, *Damonem contra Christianos excitasse*; atque *asseruisse, Deum præcepisse, ut illos, tanquàm ipsi infestos, ex urbe, agrisque penitus expellere properarent*.

Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 42. De Licinio autem idem Historiographus, *nunciatum est Constantino belluam quandam immanem, & ferocem in Oriente, tùm Dei Ecclesiæ, tùm reliquis provincialibus insidias tendere*; quippe *Damon nefarios omnes suas nervos contendit, quò iis, quæ erant à pio Imperatore confecta, contraria prorsus perageret*.

Euseb. vitæ Const. l. 2. c. 1. Rursus idem author de Licinio, *velut bellua quadam immanis, aut serpens tortuosus in se convolutus, furorem, & minas quasi cum Deo bellaturus, anhelans, contra Dei Ecclesias, Imperio Constantini subiectas, dimicare ausus est*.

Denique ex Joanne Nicomediæ Presbytero, apud Metaphrastem, & Baronium, Basileus Amasæ Episcopus in eadem persecutione Liciniana

nianâ , tentationes , inquit , adfunt , fratres , à diabolo quidem ipso com-
mota , sed ab hominibus in nos illata. Ne segnes sitis ; neque ob eas arumnas ,
qua futura sunt , animo concidatis ; sed sustinete , stabiles manentes in fide.
Omnes vite hujus voluptates , & sensuum illecebras , abjectissima quaque
esse , propter filium Dei Iesum Christum existimate , ut ejus heredes unâ cum
omnibus sanctis viris efficiamini , ejus Regni deliciis fruantes.

Metaphr.
die 26.
Apr.
Baron. an.
Chr. 316.
n. xlv. xlii.

EXPLANATIO XLVIII.

*Versus decimi quinti , & decimi sexti , Capitis
duodecimi Apocalypsis , de ingentibus copiis
à Maxentio contra Constantinum pluries
immissis ; à Constantino , tum occisis in ter-
râ , dum illas multiplici certamine devicit ;
tum in Tiberim demersis , dum ab eodem Im-
peratore ultimâ pugna fugatae sunt.*

VERS. 15. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam,
tanquam flumen , ut eam faceret trahi à flu-
mine.

ψ. 16. Et adjuvit terra mulierem ; & aperuit terra os
suum , & absorbuit flumen , quod misit draco
de ore suo.

Vers. 17. Et misit serpens ex ore suo post mulierem.

TANTA est Diaboli iniquitas , tantoque in Ecclesiam odio
exardescit , ut non sit ipsi satis illam atrociter persequi , quod
eam , si possit , è toto orbe eliminaret , ac deleat ; verum etiam
Imperatorem Constantinum , Christi signo salutari jam mu-
nitum , futurumque Ecclesiae potentissimum propugnatorem , totis vi-
ribus expugnet , ut , si queat illum dejicere , Ecclesiam quoque subver-
tat ; & impietatem ethnicam magis , ac magis foveat , corroboret , au-
geat. Ea propter adversus Constantinum ingentes copias movet , quas
dicitur mittere ex ore suo , quia praestigiis suis , ac vanis oraculis sugge-
rebat Maxentio , ut illas spe certissimâ victoriam mitteret ; juberetque ut

312 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

in eum finem, quò vellet, progredierentur, quamvis ipse per sese illas non duceret, ac regeret.

Euseb. vitę
Const. l. 1.
c. 30. 31. Hinc ex Eusebio, *Maxentius saepe infandas adjurationes ad Dæmones excitandos, quò illorum subsidio belli impetum abs se averteret, usurpavit: nam horum adjumentis speravit se victoriâ facile potiturum; &*

Euseb. hist.
l. 9. c. 8. *magicarum præstigiarum machinis potius, quàm subjectorum benevolentia fretus, extra portas Civitatis minimè egredi ausus est: sed innumerabili armatorum multitudine, & infinitis copiis, turmisque, omnem locum, agrum, & Civitatem, quacumque vel circa urbem Romam, vel intra totius Italia ambitum, ipsi inserviebant, munivit.*

Zosim. l. 2. Ex Zosimo etiam, *Maxentius intra muros inclusus, diis victimas offerebat; extispices de belli eventu consulebat, ipsis quoque Sibyllinis oraculis pervestigatis: Cumque reperisset oraculum, quo significaretur in fatis esse, ut qui ad perniciem populi Romani spectantia designaret, miserabili morte periret, de semetipso id accipiebat, quasi qui Romam adortus, eamque capere cogitantes, propulsaret.*

Totus autem, ex eodem Zosimo, Maxentii exercitus centum septuaginta millibus peditum, & decem atque octo millibus equitum constabat. Constantinus verò ad nonaginta millia peditum, & octo millia equitum, ex Alpibus in Italiam movebat.

Nazar. pæ-
neg. 1.
Constant.
c. 3. Quamvis Nazarius dicat *Constantinum vix quartâ parte exercitus contra centum millia armatorum hostium Alpes transgressum esse.*

Ex vers. 15. *Aquam tanquam flumen.*

Apoc. 17.
v. 1. 5. 15.
18. Porro tam numerosum, & abundantem Maxentii exercitum Joannes vocat *aquam tanquam flumen: ipse enim Apocalypsis capite decimo septimo declarat, aquis multis, super quas sedet meretrix, Babylon, Civitas magna, qua habet Regnum super Reges terra, hoc est, Roma tunc ethnica, designari populos, gentes, & linguas, Imperio Romano obsequentes.*

Nec abs re flumini comparatur exercitus: Quippe qui more fluminis longè, lateque diffundatur, diffluat, excurratque; ac, ut aquæ aquis, ita milites militibus, legionibus legiones continuò succedant. Sicuti etiam flumen rapido cursu concitatum, sic exercitus furore quodam bellico percitus, solet obvia quæque sibi adversantia, vel prætergredi, vel evertere, ut sibi viam faciat. Postremò, non secus ac flumen, quod plurimarum aquarum affluxu insueto excrevit, nec intra alveum sese continet: ita exercitus plurimi copia exundans, terram, in quam irruit, vastat, & depopulatur.

Isai. 8. v. 7.
8. Hanc exercituum numerosorum cum aquis fluminis similitudinem Joannes sumpsit ex Isaiâ hæc verba fundente: *Ecce Dominus adducet super aquas fluminis fortes, & multas, Regem Assyriorum, & omnem gloriam ejus; & ascendet super omnes rivos ejus, & fluet super universas ripas ejus, & ibit per Iudam, inundans; & transiens usque ad collum veniet.*

Ex

Ex v. 15. *Ut eam faceret trahi à flumine.*

Dùm Maxentius adversùs Constantinum tam numerosas copias misit, mens illius fuit, ut earum, tanquam aquarum fluminis vehementis, vi abreptus Constantinus, jam Ecclesiæ, Christi sponsæ, fidem amplexus, præfocaretur.

Verùm spe suâ frustratus Maxentius, aliud iniit consilium, ut Constantinum Romam adventantem immergeret in fluvium Tiberim.

Maxentius, inquit Zosimus, pontem supra Tiberim flumen faciebat, non connexum prorsus à ripâ, quæ urbem spectat, ad alteram usque ripam; sed duas in partes ita divisum, ut in medio flumine ea, quæ partem utramque pontis explebant, inter se quodammodo concurrerent fibulis ferreis, quæ revellerentur, quoties pontem quis junctum nollet. Simul imperabat fabris, cùm primum viderent exercitum Constantini junctura pontis insistere, fibulas revelarent; ac pontem solverent, ut quotquot huic insisterent, in fluvium delaberentur. Sic eâ machinâ, inquit Eusebius, Constantinum Deo charum è medio sublaturum speravit Maxentius.

Zosim. l. 2.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 32.

Verf. 16. *Et adjuvit terra mulierem.*

Nomine terræ intelligi potest, & ipsa terra, & ipse terræ Dominus. Notum enim est non in profanis tantum, sed etiam in sacris libris, continens pro contento, impletum pro implente, & possessum pro possidente usurpari. Hinc in Evangelicâ Christi Domini parabolâ, filius prodigus fatetur se peccasse in Cælum, id est, in Deum, Cœli Creatorem, ac Dominum. Christus quoque prohibet jurare, neque per Cælum, quia thronus Dei est; neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; additque, & qui jurat in Cœlo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. Unde inferendum est, eum, qui jurat per terram, jurare per Dominum Deum, qui eam calcât. Quare non tantum nomine Cœli nonnumquam intelligitur Deus Cœli; verum etiam aliquando nomine terræ subauditur Deus terræ; siquidem Deus Cælum, & terram implet; ac Domini est terra, & plenitudo ejus.

Luc. 15.

v. 21.

Matth. 5.

v. 34. 35.

Matth. 23.

v. 22.

Jerem. 23.

v. 24.

Ps. 23. v. 1.

Ps. 84.

v. 12.

Isai. 45.

v. 8.

Joan. 3.

v. 6.

Euseb. vitæ

Const. l. 2.

c. 5.

Adjicio terræ nomine posse intelligi Christum Dominum; quippe ex Sanctis Prophetis, veritas de terrâ orta est; & terra germinavit Salvatorem. At sicuti, quod natum est ex carne, caro est; ita quod natum est ex terrâ, terra est: quamobrem terræ nomine plerumque significatur in Scripturis ex terrâ ortus, & terram incolens homo; ideòque ipsemet Christus, tametsi Deus, qui non dedignatus est fieri homo, ac pluries seipsum nuncupare filium hominis, potest intelligi terræ nomine; & quidem hîc à Dilecto Discipulo, ut magis indè potentiam declararet Magistri sui, qui subsannabatur ab impiis Ethnicis tanquam peregrinus Deus, & quasi homo terrenus; cùm Deos suos cœlestes putarent.

Itaque juxta tres illas terræ significationes dici potuit à Joanne terra adjuvisse mulierem.

Primo quidem sensu, ipsa terra, quæ Creatori suo deservit, & cum eo, quoties ei libet, juxta Sapientis effatum, pugnat contra insensatos, ad-

Sap. 5. v. 21.

Hervens in Apocalypsim.

R r

juvisse

Nazar. 2.
Paneg.
Const.
c. 22.
Zosim. 1. 2.

juvisse dicitur mulierem, Sponsam Christi, & Dei Ecclesiam; quia ministerium quaecumque suum præbuit Constantino ad hostium Maxentianorum internecionem. Nam ab ipso Constantino, non mari, ut sæpè inter hostes, sed terrâ pugnatum est, tam primis præliis, quàm ultimo certamine. Undè Nazarius Constantinum laudans ait, cum apud Taurinos campum latè jacentem tantus miles oppleret, ad unum interfectos Maxentianos.

Posteà autem ex Zosimo, Constantinus cum exercitu Romam usque progressus, ante urbem castra metabatur in campo, qui & latè patet, & equitui est opportunus; ac ibi Maxentianorum militum innumerabilis multitudo cecidit.

Ps. 8. v. 2.
Jer. 32.
v. 17. 18.
Jer. 10.
v. 11.

Secundo sensu, Deus, cujus est admirabile nomen in universâ terrâ, qui que fecit cælum, & terram in fortitudine suâ magna, fortissimus, magnus, & potens, Dominus exercituum, ut dii, qui Cælos, & terram non fecerunt, perirent de terrâ, & de his, quæ sub Cælo sunt, mulierem, Sanctam Dei Ecclesiam, adjuvit, quatenus in ejus gratiam victrices Constantino vires adversus omnes Maxentii exercitus, quocumque terræ loco prælia commissa fuerint, præbuit.

Nazar. 2.
paneg.
Const.
c. 7.

Undè Nazarius, conversâ ad Constantinum oratione, inquit: Illa Majestas fandi, ac nefandi discriminatrix, quæ omnia meritorum momenta perpendit, illa pietatem tuam texit; illa nefariam illius tyranni fregit amentiam; illa invictum exercitum tuum tot victoriarum conscientia plenis pectoribus ardentem, tantis insuper viribus juvit, quantas præstare, aut Deus potuit, aut amor tuus debuit.

Joan. 3.
v. 13.
Baruch 3.
v. 38.
Joan. 12.
v. 31. 32.

Tertio sensu, Christus, Filius Dei, qui descendit de Cælo in terram, factus homo; quique in terris visus est, & cum hominibus conversatus est; necnon exaltatus fuit à terrâ in Crucem, ut omnes nationes traheret ad sui cultum; atque principem hujus mundi Diabolum, perperam adoratum ut Deum, ejiceret foras, adjuvit Sanctam suam Sponsam Ecclesiam, Constantino ejus filio, & pro eâ pugnanti, opem ferens; atque ei victoriam invictâ virtute Crucis suæ munito conferens. Etenim, ut ait

Euseb. vitæ
Const. 1. 1.
c. 31. 32.
33.

Eusebius, Constantinus Deo omnium moderatore sibi patrono ante oculos proposito, & Christo Servatore adjutoreque invocato, & salutari signo, tanquam victoriæ trophæo, ante armatos suos, & satellites collocato, cum toto exercitu procedit; ac Dei auxilio nixus, primam, secundam, & tertiam tyranni aciem adoritur; & omnibus primo impetu perfacile subactis, universam propè Italorum peragrat regionem, adeò ut jam quàm proximè Romam adventaret. Tandem, Dei virtute Constantino opem ferente; & cum Deus Constantino benignus præsto tulisset auxilium; Constantinus cum suo exercitu Dei præsidio victoriam de ipsomet Maxentio affecutus est. Quâ de causâ erectum hastile, ad formam Crucis, in manum propriae imaginis in statua expressa insertum, Romæ in loco celebri, ac multum à populo frequentato, curavit locari, cum hac inscriptione.

HOC SALVTARI SIGNO, VERO FORTITVDINIS
INDICIO, CIVITATEM VESTRAM
TYRANNIDIS IUGO LIBERAVI.

Ex v. 16. *Et aperuit terra os suum, & absorbuit flumen, quod misit draco de ore suo.*

Quemadmodum terra æstu solis exsiccata, multisque in locis dehiscens, facile excipit, ac sorbet cadentes imbres; ita dicitur *absorbuisse flumen à dracone immissum*, quatenus Copiarum Maxentianarum à Diabolo adversus Constantinum missarum, & ab ipso Constantino cæsarum, sanguinem plurimum plurimis in locis, tum apud Taurinos, ac deinceps, tum propè Romam absorpserit; atque, ut verbis Nazarii utar, *hauserit, ac devoraverit.*

Nazar. i.
paneg.
Constant.
c. 17.

Neque verò dumtaxat terra in campis patens, sed etiam latens sub aquis Tiberis, in quem ipse Maxentius, cum magnâ suorum multitudine demersus est, sanguinem hostilem absumpsit.

Siquidem ex Zosimo; cum Maxentii militum innumerabilis multitudo interempta fuisset à Constantino, Maxentius ipse, fugâ cum reliquis arreptâ, per pontem fluminis ad urbem contendebat. Tignis autem minimè sustinentibus eam vim oneris, adeoque ruptis, cum ceterâ multitudine Maxentius etiam fluminis impetu abripiebatur.

Zosim. l. 2.

Idem aliis verbis Nazarius: Hostes, inquit, territi, fugatique, & angustis Milvii pontis exclusi, exceptis latrocinii illius primis auctoribus, qui locum, quem pugna sumpserant, texere corporibus, ceteri omnes in fluvium abiere precipites. Cum impios Tiberis hausisset, ipsum etiam Maxentium cum equo, & armis insignibus idem Tiberis correptum gurgite devoravit.

Nazar.
paneg. i.
Constant.
c. 16.

EXPLANATIO XLIX.

Duorum ultimorum versuum Capitis duodecimi Apocalypsis, de Licinii adversus Christianos persecutione, & præliis tum terrestribus, tum navalibus contra Constantinum, à quo profligatus est.

VERS. 17. Et iratus est draco in mulierem; & abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Jesu Christi.

Vers. 17. *Et iratus est draco in mulierem.*

DE I, & hominum infensissimus hostis Diabolus, cum ægrè ferret insignem Constantini de Maxentio victoriam; invidereque progressui Ecclesiæ in dies majori sub Imperatore Christiano, insanæ suæ iracundiæ stimulis exagitatus est adversus illam Sanctissimam Jesu Christi Sponsam.

Euseb. vitæ
Const. l. 1.
c. 42.

In infinitis bonis, inquit Eusebius, divinâ providentiâ à pio Imperatore Constantino suppeditatis, frui, neque Diabolus invidiâ exastuans, virtutique infestus, equo animo spectare, tolerareque; neque Licinius omnino ferre potuit.

Socr. l. 1.
c. 2.

Constantinus enim, uti Socrates differit, qui suas in illis rebus, quæ ad Christi gloriam spectabant, cogitationes penitus defixerat, omnia Christiani hominis officia exequi cœpit; edificare de integro Ecclesias; eas magnificis, & illustribus monumentis exornare; gentilium delubra occludere; eaque demoliri; statuas in illis erectas publicare. Verùm Licinius, qui consors ejus in Imperio erat, gentiliumque opinione, quod ad Religionem attinebat, imbutus, grave odium in Christianos exercebat; qui tametsi verebatur eos palam persequi (metuebat enim Imperatorem Constantinum) tamen ex occulto complures adortus est; tempore autem progrediente illos aperte vexare aggredditur.

S. Basil. or.
in 40.
Martyres.

Hinc, inquit Basilus Magnus, per iniquum præconem nunciatum, edictumque omnibus emanavit, nè quis Christum profiteretur; propositaque omnia pœnarum genera confitentibus; multa quoque à iudicibus injustis ira, & feritas prodiit.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 1.

Quod magis est, teste Eusebio, Licinius persecutionem contra Christianos, tanquam quoddam ignis incendium, jampridem extinctum, de integro exsuscitavit, graviore flammâ ab ipso, quàm à superioribus tyrannis, accensâ.

Baron. an.
Chr. 316.
n. xxxvii.

Unde Baronius, licet ira Licinii in Christianos concepta, aliquandiu ob Constantini metum ab eo primum fuerint studiosè compressæ; ac postea patefacta, lento gradu progredi visa sint; tamen velut ignis, cum è tenui fumo crescit in flammam, & salvo incendio in immensum auctus cuncta circumcirca depascit; acerbius Christianos exagitat; omnia adhibens in eos genera tormentorum; Præsidibus utens, quorum crudelitas, multis exemplis, quàm sub præteritis tyrannis persecutoribus, notior omnibus facta esset.

Ex vers. 17. *Et abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus.*

Præcedentes quidem Ethnicorum Principum persecutiones multos Ecclesiæ filios sustulerant: Sed plures supererant, divinâ virtute servati. Plurimos quoque, posteaquàm hæ tempestates sedatæ sunt, gratia Christi excitaverat; fovebatque suaviter in sinu Ecclesiæ, ad decus sui nominis, & perennem illorum salutem. Reliquos itaque Christianos ex præcedentibus persecutionibus superstites, & multos recens productos adortus est ope Licinii Diabolus.

Nec

Nec tamen omnes impugnavit Licinius, sed eos dumtaxat, qui ejus subjacebant Imperio; non autem illos, quos Constantinus ipse per sese regebat, ac tutabatur.

Persecutionis, inquit Socrates, *procella quibusdam in locis*, (ubi enim commorabatur Licinius, ibi solum ingruerat) dumtaxat excitata est. Socrat. l. 1. c. 2.

Et Sozomenus; Christiani, qui versus Orientem ad Libyes usque, confines Aegyptiis, habitant, conventus palam agere propterea non ausi sunt, quod Licinius benevolum suum erga illos animum mutaverat. At Graci, Macedones, & Illyrici, qui versus Occidentem suarum rerum domicilia habebant, Constantini opera, qui illi Imperii Romani parti praefuit, liberè, & animo securo Deum coluerunt. Sozom. l. 1. c. 2.

Ex quo factum est, ait Eusebius, uti Romanum Imperium in duas partes diremptum, noctis tenebris, & splendori diei persimile videretur. Nam his, qui Orientem obtinebant, tanquam noctis caligo offundebatur: Illis autem, qui erant alterius partis incolae, splendor clarissimae diei illucescebat. Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 42.

Quamobrem, cum tranquillam vitam agerent sub Imperatore Constantino Christiani; reliquos Ecclesiae filios, in ditione Licinii versantes, oppugnavit Diabolus.

Primum quidem iratus est draco in mulierem, Sanctam videlicet Dei Ecclesiam, Christi Sponsam; quippe Licinius primum in Episcopos, ut Ecclesiam labefactaret, saevit: Et, idest, postea, abiit facere praelium cum reliquis de semine ejus, persequens in ditione sua reliquos Ecclesiae filios Christianos.

Hæc enim refert Eusebius de Licinio, primum Episcoporum conventus prohibuit, consentientem Ecclesiae harmoniam disrumpere, divellereque contendens. Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 44.

Addit Socrates, interdixisse Episcopis, nè in congressum, colloquiumque cum gentilibus aliquando venirent; eo videlicet consilio, ut Religio Christiana inter eos nullam ex parte propagaretur. Legem secundo tulit, nè viri simul cum mulieribus, precibus in Ecclesia ad Deum fusis interessent; neve populi conventus in templis in Civitate sitis, sed extra portas in amœnâ planicie fierent: quibus legibus, inquit Eusebius, Ecclesiarum eversionem machinatus est. Socrat. l. 1. c. 2. Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 46.

Indè multi Ecclesiarum Praesides gravi poenâ affecti sunt. Pii viri post hac in solitudines aufugere. Euseb. vitæ Const. l. 2. c. 2.

Uti ista hoc modo succedunt Tyranno ex sententiâ, de cetero contra omnes persecutiones excitare in animum inducit. Ita Licinius primum adortus est Ecclesiam in Episcopis, qui ejus veluti patres, & eruditores censentur; deindè aggressus est reliquos Christianos, qui Ecclesiae filii sunt, ac discipuli.

Verum tantus erat Diaboli adversus Ecclesiam toto orbe diffusam furor, ut vellet eam prorsus abolere; ac propterea movet Licinium ad praelium adversus Constantinum, præcipuum Ecclesiae filium, & propugnatorem, quod, illo, ut praesumit, devicto, non amplius solos Christia-

nos in Imperio Liciniano commorantes expugnet; sed etiam reliquos, qui in ditione Constantini degunt, persequatur.

Euseb. hist. l. 10. c. 8. Namque relatu Eusebii, *Licinius vir sororis Constantini factus, invidia contra Constantinum, summum suum patronum inflammatus, non natura leges reveritus, non iusjurandi, non sanguinis, non foederum recordatus, pestiferum contra eum, & crudele bellum excitat. Ac dum cum Constantino praelium inire cogitabat, jam etiam contra Deum omnium moderatorem, quem norat Constantinum colere, aciem instruere instituit. Qui cum esset praelium initurus, iis, quos inter amicos eximie charos habebat, dixit: Si nostri potiantur victoria, quod non dubium est, post victoriam ad bellum contra impios faciendum maturare oportet. Hæc Eusebius.*

Ibidem. Impios autem dicebat Licinius eos, qui Deos illius inanes, quorum cultum deseruisse ut proditorem Constantinum arguebat, contemnebant; & Deum unum, ac Christum Dei Filium adorabant; quare Sanctus Joannes subjungit.

Ex vers. 17. *Qui custodiunt mandata Dei.*

Deuter. 6. v. 4. 5. 13. Deuter. 11. v. 16. Præcipiebat Moyses autoritate Domini: *Audi, Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est. Diliges Dominum Deum tuum: Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies. Cavete, nè forte decipiatur cor vestrum; & recedatis à Domino; serviatisque diis alienis, & adoretis eos.* Eadem mandata Domini renovavit præceptis Evangelicis Christus; ac diabolo regna mundi, & gloriam eorum promittenti, si adoraret eum, dixit, *Vade, Satana; scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi soli servies.*

Match. 4. v. 8. 9. 10. Custodientes mandata illa Divina Christianos persequitur diabolus adminiculo Licinii: undè quadraginta milites Præfecto contraria suadenti sub eodem Imperatore, uti refert Basilii Magnus, inquit; *Quid nos demulcere studeas, Dei hostis? Discedere à Deo vivente; & demonibus servire pessimis cogis? Tua nobis bona offers: putasne tantum te daturum, quantum eripere contendis? Pro charitate, proque fide in Deum, & in rotâ poni, & cruci affigi, & flammis uri, ac omnibus demum modis torqueri parati sumus.*

Ex vers. 17. *Et habent testimonium Iesu Christi.*

Matth. 3. v. 17. c. 17. v. 5. Joan. ep. 1. c. 5. v. 10. *Habere testimonium Iesu Christi, est credere Iesum Christum esse Filium Dei: nam Deus non semel de Christo palam declaravit, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: Quamobrem ait Joannes in Epistolâ, qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. At qui fatetur se esse Christianum, testatur se credere in Christum; eumque non dubitare Dei Filium.*

S. Basil. or. in 40. Mart. tyr. Licinius verò à Diabolo incitatus prohibuit edicto, nè quis Christum profiteretur; proposuitque omnia pœnarum genera confitentibus, quemadmodum narrat Sanctus Basilii; ideoque persecutus est Licinius eos, qui præ se ferrent præclarum illud testimonium Iesu Christi.

Secus, eodem referente Sancto Patre, quadraginta invicti, & generosi

rosi milites, minas omnes contemnendo, liberâ voce, audacter, ac fortiter, in medium procedentes, sese Christianos esse fassi sunt. O beatas linguas, inquit Basilii Magnus, quæ sacram illam vocem emisserunt! Angeli audientes plausuerunt: Diabolus verò cum Demonibus magnam accepit plagam: Dominus autem in Cœlo descripsit!

Non tantum Licinius Christianos, qui unum Deum, & Christum Dei Filium colerent, persecutus est; sed etiam prælium iniit contra Constantinum, Dei unius cultorem eximium; & Cruce Christi, tanquam præclaro potentiae illius invictæ testimonio, piè, sanctèque gloriantem.

Quantâ enim pietate Deum coleret, etiam cum esset præliaturus contra Licinium, is Imperator, exhibet Eusebius his verbis: De more suo ante initum prælium, in tabernaculo separato, tempus precibus ad Deum fundendis liberum addixit; ab omni licentiâ, & vitæ ratione luxu diffuente se sevocavit; inediâ, & corporis afflictatione se ipsum coercuit, uti Deum sibi cum precationibus supplicibus placatum, tum benignum adiutorem haberet; eaque perageret, quæ Deus esset illius animo injecturus.

Licinius autem Constantino insultans, aiebat: Iste, qui nobiscum prælium initurus est, patriis institutis violatis præ errore, quo cecatus est, peregrinum quendam Deum, (undè, haud equidem scio) colens, impiâ opinionem mentem imbuit; & turpi istius insigni exercitum suum magnoperè dedecorat.

Verum Constantinus Dei omnium Servatoris auxilio implorato, atque salutari Servatoris vexillo exercitum suum antecedente, victoria trophæa consecutus est, simulque contra inimicos, & demones.

Verf. 18. Et stetit supra arenam maris.

Hoc uno verbo Joannes multa plurimum adnotanda prædixit de Licinio, nempe locum, ubi in Christianos sæviret; ubi navalibus, & terrestribus præliis vinceretur à Constantino; & ubi occumberet.

Primum quidem draco, seu diabolus, dictus est stetisse supra arenam maris, ut significaretur furore Licinii in urbe maritimâ Propontidis Nicomediâ consistentis, seu commorantis, plurimos Christianos, præsertim Episcopos, horrendum in modum trucidatos, è littore in mare demersurus.

Quidam, inquit Eusebius, Illustrissimi Ecclesiarum Presides novum mortis genus subierunt, corpore in multas particulas ense minutatim dissecto; ac post illud crudele supplicium, & omni scelere in tragædiis audito magis horrendum, in profundos maris gurgites piscibus vorandi projecti sunt.

Hoc idem Joannes Nicomediæ Presbyter in Actis Sancti Basilei Amaseæ Episcopi, & Martyris, quem capite truncato in mare dejecerunt jussu Licinii, testatur, cum ait: Hoc enim modo quàmplurimos ex iis, qui Christi fidem colebant, illos præsertim, qui gregibus Dei præsidebant, ob truncatos piscibus escam projecerant.

Secundò prædicatur draco stetisse supra arenam maris, ut notetur multiplex

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 15.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 5. 6. 17.

Euseb. vitæ
Const. l. 2.
c. 2. & hist.
l. 10. c. 8.

Apud Me-
taphr. die
26. April.
Baron. an.
Chr. 316.
n. xxv.

tipler locus ad maris litora, ubi Licinius tum navalibus, tum terrestribus praeliis vinceretur à Constantino.

Zosim. l. 2.

Quippe ex Zosimo, postquam ad Cibolim Pannonia urbem, praelio à prima luce ad vesperam, cornu dextrum, cui Constantinus praeerat, vicit; ac fugatus est Licinius usque Sirmium, & inde in Thraciam, ubi innumeralibus utrinque caesis, visum est inter ambos esse debere societatem, & foedus mutuum; rupto foedere Licinius, triginta quatuor millibus suorum interfectis, fugâ delatus est Byzantium, urbem maritimam; ibique à Constantino obsessus.

At ubi classis Constantiniana ad ostium Helle Ponti, velut imperata fuerat, pervenit, Constantini duces octoginta dumtaxat expeditissimis navibus, quae triginta singula remis impellerentur, dimicandum censuerunt. Abantus autem, Liciniana classis Imperator, ducentis navibus invehatur; & hostilium navium paucitatem vehementer contemnebat, quas ab omni parte se nullo negotio putaret inclusurum.

Sublatis utrinque signis, & porrectis in adversos tendentibus, Constantini navarchi sic suas agebant naves, ut hostem compositè adorirentur. Abantus autem nullo ordine in adversos imperum faciens, naves suas ob multitudinem in arctum coactas inter se collidebat; quodamque modo demergendas, & variè perdendas hosti praebebat. Denique multis militibus in mare precipitatis, nox superveniens navale praelium diremit.

Postridie ejus diei, cum vehementis Aquilonis flatus essent, Abantus navalem ad pugnam se parabat: Sed circa meridiem flatus Aquilonis remittebat; & exortus auster vehemens Licinii classem ad litus Asiaticum repperit, partim in ipsum litus ejecit; partim saxis impegit; partim cum vectoribus demersit; ita quidem, ut hominum quinque millia, naves cum hominibus centum & triginta perirent.

Psal. 134.

v. 7.

Quis ex illâ narratione Zosimi non colligat draconem steterisse supra arenam maris, cum classis Liciniana, quam Diabolus adversus Constantinum commoverat, fuerit ad litus maris fracta, Deo, qui producit ventos de thesauris suis, mirabiliter pugnante pro Constantino ejus cultore? Quasi Dominus Licinio de viribus suis maritimis superbè intumescenti, & furorem suum in Christianos ultra, quam liceret, exagitare nitenti, dixisset tunc temporis, quod ex libro Job primitus dixit ipsi mari, usque huc venies; & non procedes amplius; & hic confringes tumentes fluctus tuos.

Job 38.

v. 11.

Jer. 5.

v. 22. 23.

Ex illo etiam eventu mirabili contra Licinianos idololatrias, & Christianorum persecutores, jure merito hæc verba Jeremiæ potuerunt proferri: Me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie meâ non delebitis? Qui posui arenam terminum mari; & intumescant fluctus ejus, & non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum, & exasperans; recesserunt, & abierunt.

Zosim. l. 2.

Abiit reipsâ post illam classis suæ cladem Licinius; & uti Zosimus refert, Byzantio, cujus obsidionem Constantinus urgebat, deserto, desertur

defertur navigio Chalcedonem. Constantinus ad ostium Ponti, quod Chaleedone ducentis stadiis abest, navigat; & expositis ibi copiis, quosdam in colles ascendit; ac in iis aciei struenda locum capit. Licinius opidò egressus hostibus jam paratis occurrit. Acri pugnâ initâ, Constantini pars superior erat, quæ hostes ingenti cum impetu adorta, tantam cedem edidit, ut de centum, & triginta millium numero, vix triginta millia evaderent.

Sic Licinius gravem denuò plagam accepit propè Chalcedonem, urbem mari adjacentem; ut dici queat rursus draconem stetisse supra arenam maris, quòd illius vires iterùm ad litus maris fuerint debilitatæ, ac plurimum imminutæ.

Prosequitur Zosimus narrationem de Licinio; undè tertium sensum verborum Sancti Joannis hauriemus.

Cum primùm, inquit, hac evenissent, Byzantiū Constantinum portis apertis accipiebant, idem & Chalcedoniis factitantibus. Licinius victus Nicomediam cum equitibus reliquis, & paucis peditum millibus contendit. Zosim. l. 2.

Cum autem Constantinus etiam Nicomedia Licinium obsideret; rebus ille desperatis, quòd etiam sciret nullas sibi restare justas, & satis amplas ad dimicandum copias, egressus urbe, supplex Constantino factus est; & ad eum adlatâ purpurâ, Imperatorem, ac Dominum clamabat; veniamque præteritorum poscebat.

Licinio Thessalonicam ablegato Constantinus non multò post laqueo vitam ademit; ac, ut ait Eusebius, impiū Tyrannum unâ cum suis belli jure condemnatum debito addixit supplicio, quòd Barbaris quibusdam hominibus coactis, inflictam sibi cladem iteratâ pugnâ sarcire contenderet, inquit Socrates. Euseb. vitæ Const. l. 2. c. 18. Socrat. l. 1. c. 2.

Ita Deus servorum suorum propugnator, sacrilegum illum, & nefandum Tyrannum Licinium, unâ cum consiliariis omnibus, & amicis, sub Constantini pedibus provolvit; fecitque juxta Prophetiam Joannis stare draconem supra arenam maris, quatenus eundem Imperatorem Ethnicum, & Christianorum persecutorem, fecit hærere, ac jacere exanimem Thessalonica, quæ est urbs in Macedonia adjacens mari, ubi antea portum confecerat Constantinus, teste Zosimo. Euseb. hist. l. 10. c. 9. Zosim. l. 2.

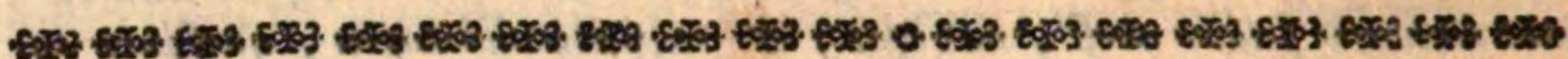
Hunc interitum Licinii expressisse mihi videtur Joannes verbis ex Ezechiele aliquo modo depromptis de Pharaone Rege Ægypti, cujus prædecessores antiquum populum Dei persecuti fuerant. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Pharaon Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum; ponam frantum in maxillis tuis; & extraham te; & projiciam te: super faciem terræ cades. Et scient omnes habitatores Ægypti, quia ego Dominus. Ezech. 29. v. 3. 4. 5. 6.

Reverà enim, victo, & mortuo Licinio, inquit Eusebius, qui antè spe in diis vanis locatâ insolenter se efferebant, paulò post, Constantini Deum, qualis, & quàm admirabilis esset, re ipsâ intellexerunt; & hunc jam verum, & solum Deum se agnoscere confessi sunt. Euseb. vitæ Const. l. 2. c. 18.

Hervéus in Apocalypsim.

SC

EXPLA

EXPLANATIO L.

Bellua, duobus primis versibus Capitis decimi tertii Apocalypsis descripta, de Imperio Romano Ethnico, Christianos atrociter persequente.

VERS. 1. Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua ejus decem diademata, & super capita ejus nomina blasphemiarum.

ψ. 2. Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus sicut ursi, & os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam.

Vers. 1. *Et vidi bestiam.*

Dan. 7.
v. 17.

SICUT Deus Danieli exhibuit quatuor regna ferocia sub figurâ quatuor bestiarum terribilium; ita Joanni Romanum Imperium Ethnicum, in Christianos atrociter sæviens, ostendit sub specie belluæ immanis, quæ homines in furorem acta laniat, enecat, devorat.

Lactant.
Instit. l. 5.
c. 11.

Hanc in sententiam disertè Lactantius: *his, inquit, hominibus, qui Deorum suorum moribus congruunt, quia gravis est, & acerba justitia, eandem impietatem suam, quâ in cæteris rebus utuntur, adversus justos violentex exercent. Nec immeritò à Prophetis bestia nominantur. Praclarè itaque M. Tullius. Etenim si nemo est, inquit, quin emori malit, quàm converteri in aliquam figuram bestie, quamvis hominis mentem habiturus: quanto est miserius, in hominis figurâ, animo esse efferato? Mihi quidem tantò vitur, quanto prestabilior est animus corpore. Aspernantur itaque corpora belluarum, quibus sunt ipsi sæviores; sibi que adeò placent, quòd homines nati sunt, quorum nihil nisi lineamenta, & summam figuram gerunt. Nam quis Caucasus, quæ India, quæ Hyrcania tam immanes, tam sanguinarias umquam bestias aluit? Quoniam ferarum omnium rabies usque ad ventris satietatem furit; fameque sedatâ protinùs conquiescit. Illa est vera bestia, cujus unâ jussione*

Funditur

Funditur ater ubique cruor, crudelis ubique

Luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago.

Hæc Lactantius, quæ bestiam à Joanne visam, uti à nobis explicata est, præclare describunt.

Ex vers. 1. *De mari ascendente.*

Cùm autem Roma non longè distet à mari, ex eoque per ostia Tiberina populus Romanus primùm progressus sit, ut ditioni suæ subigeret Europam, Asiam, & Africam; ac indè postea Imperatores Romani Ethnici contra Christianos in tres illas orbis partes diffusos sævitiam suam exeruerint, Joannes contemplatus est illam immanem belluam, quæ Imperatorum istorum ferocitatem significaret, tanquam è mari provectam.

Ex vers. 1. *Habentem capita septem.*

Ipsemet Joannes Apocalypsis capite decimo septimo declarat quid *septem illa capita* significant, nimirum *septem reges*, non quidem illos septem, quos Urbs à Romulo ad Tarquinium superbum habuit; sed septem Imperatores à Nerone ad Trajanum, uti patebit, cùm verba versus decimi, & undecimi ejusdem capituli decimi septimi, obscurissima perspicuè, Deo dante, explanabo.

Apoc. 17.
v. 9.

Quippe, ut id tantum hoc loco dicam, Sanctus Joannes patrium loquendi morem secutus, Imperatorem appellat Regem: sic enim Judæi dixerunt, *non habemus regem nisi Cæsarem.*

Joan. 19.
v. 15.

Et Petrus Româ scribens, dùm ait, *subjecti estote, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis; & postea, Regem honorificate*, haud dubiè nomine Regis Imperatorem Romanum designat.

1. Petr. 2.
v. 13. 17.

Ex vers. 1. *Et cornua decem.*

Citato etiam capite decimo septimo Apocalypsis Joannes *cornua illa decem* interpretatur *decem Reges*, hoc est decem Imperatores Romanos, Christianorum persecutores, quos ibidem ex monumentis historiæ Ecclesiasticæ à Trajano recensebimus.

Apoc. 17.
v. 12.

Ex v. 1. *Et super cornua ejus diademata.*

Utpote Regiæ, seu Imperatoriæ dignitatis insignia.

Ex vers. 1. *Et super capita ejus nomina blasphemia.*

Blasphemia est alium, præter unum verum, Deum asserere. At Reges illi, sive Imperatores Romani Ethnici, capitibus illis bestię præfatæ designati, plures Deos adorabant.

Quin etiam verisimile est, Joannem à Domitiano in Pathmosam insulam, ubi Apocalypsim percepit, relegatum, notasse potissimum Domitianum, qui unus ex prædictis septem Imperatoribus fuit: is enim, teste Suetonio, visus est aliquando *purpureâ amictus togâ, capite gestans coronam auream cum effigie Iovis, ac Junonis, Minervæque. Dominum quoque, & Deum se appellari jussit*, cujus impietatem multi Imperatores Romani Ethnici secuti sunt; quod sanè blasphemum fuit.

Sueton. in
Domitia-
no.
Europ.
1. 7. sub fi-
nem.

324 *Apocalypsis B. Iohannis Apostoli*

Verf. 2. *Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus sicut pedes ursi, & os ejus sicut os leonis.*

Dan 7.v.3.
4.5.6.7.

Quatuor bestiarum, quas vidit Daniel, prima erat quasi leana; alia similis urso; alia quasi pardus; quarta verò terribilis, & fortis nimis, dissimilis erat ceteris bestiis, & habebat cornua decem.

S. Hier. in
c. 7. Danielis.

In quem locum Sanctus Hieronymus inquit: Satis miror, quòd cum suprà leanam, & ursum, & pardum in tribus regnis, nempe Babyloniorum, Persarum, & Macedonum, posuerit, Romanum Regnum nulli bestia comparavit: nisi fortè, ut formidolosam faceret bestiam, vocabulum tacuit, ut quidquid ferocius cogitaverimus in bestiis, hoc Romanos intelligamus. Dissimilis autem erat ceteris bestiis: in prioribus enim singula formidinum signa, in hâc omnia sunt, ait Sanctus Doctor.

At Beatus Joannes, antiquorum Prophetarum sectator, eorumque sensum probè intelligens, ac docens, comparat idem Imperium Romanum Ethnicum, & in Christianos sævissimum, belluæ ex tribus feris, quas Daniel viderat, pardo, urso, & leone, compactæ.

Ex verf. 2. *Similis erat pardo.*

Pardus ex leone, & panthæra ortus, corpus habet variis maculis refertum; estque ferocissimus, & velocissimus. Undè intelligere debemus impietatem Ethnicorum Imperatorum variis artibus nocituram Christianis, quos persequitur; citissimè eâ ingenti potestate, quâ pollebit, multis in locis grassaturam; compluresque cædes ferocissimè edicturam.

Ex verf. 2. *Et pedes ejus sicut pedes ursi.*

Ursi pedes validissimi sunt; &, quasi manus hominum, facilè mobiles; quibus significatur fore, ut Imperator Ethnicus Christianos alios infantiæ illius non obsequentes conculcet, ac proterat; alios quasi manibus humanis ad sese attracturus sit, dùm ipsos muneribus oblati, aliisque modis mansuetudinem indicantibus, conabitur ad partes suas pellicere.

Ex verf. 2. *Et os ejus sicut os leonis.*

Amos 3.
v. 4.
Prov. 20.
v. 2.

Numquid rugiet leo, nisi habuerit prædam? ait Amos; & Sapiens inquit, sicut rugitus leonis, ita & terror Regis. Quare efferatus superbiâ, & irâ Imperator, Dæmonum cultui addictus, rugiet adversus Sanctos Dei cultores, ut eos discerpat, ac comminuat.

Hanc nostram belluæ immanis, ex tribus feris, pardo, urso, & leone coagmentatæ, interpretationem confirmare mihi videtur Lactantius loco superiùs à me relato, ubi de crudelitate Imperatorum Romanorum adversus Christianos disserit.

Lactant.
Instit. l. 5.
c. 11.

Nemo, inquit, hujus tanta belluæ immanitatem potest pro merito describere, quæ uno loco recubans, tamen per totum orbem dentibus ferreis sævit.

En celeritas horrenda pardi in Imperatore Ethnico, qui, quamvis in unâ urbe commoretur, nihilominus impietatis suæ furore simul in omnibus

omnibus provinciis imperio suo subditis cædes innumeras edit.

Sequitur leonina ferocitas :

Pergit enim Lactantius ; *Et non tantum artus hominum dissipat , sed & ossa ipsa comminuit ; & in cineres furit , nè quis extet sepultura locus : Quasi verò id affectent , qui Deum consitentur , ut ad eorum sepulchra veniatur ; ac non ut ipsi ad Deum perveniant ? Quenam illa feritas , quæ rabies , quæ insania est , lucem vivis , terram mortuis denegasse ?*

Idem Orator Christianus maculosum corpus pardi describit variis artibus , quibus ministri , ac satellites furoris , & impia jussionis Imperatorum gentilium , proindeque ipsi Imperatores , Christianis nocebant.

Quis , inquit , voluminum numerus capiet tam infinita , tam varia genera crudelitatis ? Accepta enim potestate pro suis moribus quisque sævit. Alii præ nimia timiditate plus ausi sunt , quam jubebatur. Alii suo proprio adversus justos odio : Quidam naturali mentis feritate : Nonnulli ut placerent ; & hoc officio viam sibi ad altiora munirent : aliqui ad occidendum præcipites extiterunt , sicut unus in Phrygiâ , qui universum populum cum suo conventiculo concremavit. Sed hic , quanto sævior , tanto clementior invenitur.

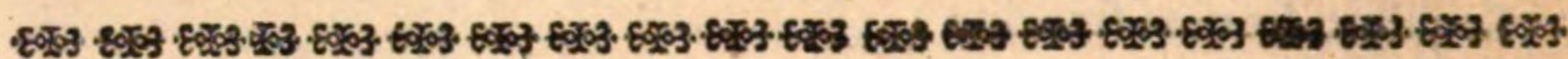
Expositâ iis verbis corporis pardi varietate maculosâ , blandientes , ac ut ita dicam , palpantes ursi manus , quod pedibus postea validius conculcet , ac conterat , exhibet Lactantius.

Illud verò , inquit , pessimum genus est , cui clementiæ species falsa blanditur. Ille gravior , ille suavior est carnifex , qui neminem statuit occidere. Alii pertinaci stultitiâ jubent curam tortis diligenter adhiberi , ut ad alios cruciatus membra renouentur ; & reparetur novus sanguis ad poenam. Quid tam pius , tam beneficium , tam humanum fieri potest ? Non curassent tam sollicitè quos amarent. Hac est deorum disciplina : ad hæc opera cultores suos erudiunt.

Ex v. 2. *Et dedit illi draco virtutem suam , & potestatem magnam.*

Græcè δυνάμιν καὶ ἐξουσίαν.

Vis , & potestas magna Diaboli ea est , quod per sese , & obsequentes sibi dæmones , hominum innumerosum corpora toto terrarum orbe perimat , & animas propemodum infinitas , quas ad peccatum pertrahit , interitui addicat æterno ; pios autem , & innocuos passim , & ubique , quibus potest , malis afficiat. Vim illam , & potestatem horrendam dabit Diabolus Imperatoribus Romanis Ethnicis , ut quovis Imperii sui loco subditos ad flagitia quæque contra Deum perpetranda impellant ; & in Sanctos Dei cultores , quos odio implacabili prosequitur , dirissimam tyrannidem exercent.

EXPLANATIO LI.

Impietas Ethnica , Christianorum persecutrix , in Nerone extincta , reviviscit in Domitiano , aliisque multis Imperatoribus Romanis , tres annos , & semissem sevientibus : adorantur illi cum Diabolo , non à gentilibus tantum , sed etiam à pseudo-Christianis , ut dii : tamen ex illis Imperatoribus Ethnicis quidam captivitate plectuntur ; alii gladio intereunt : elucet verò iis in persecutionibus fides , & patientia genuinorum Christianorum , & Sanctorum Martyrum , à tertio ad decimum versum Capitis decimi tertii Apocalypsis.

VERS. 3. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem ; & plaga mortis ejus curata est : Et admirata est universa terra post bestiam.

ψ. 4. Et adoraverunt draconem , qui dedit potestatem bestiae ; & adoraverunt bestiam , dicentes : Quis similis bestiae ? Et quis poterit pugnare cum eâ ?

ψ. 5. Et datum est ei os loquens magna , & blasphemias ; & data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

ψ. 6. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum , blasphemare nomen ejus , & tabernaculum ejus , & eos , qui in Coelo habitant.

ψ. 7. Et est datum illi bellum facere cum Sanctis , & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum , & populum , & linguam , & gentem.

ψ. 8.

- ψ. 8. Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.
- ψ. 9. Si quis habet aurem, audiat.
- ψ. 10. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, & fides Sanctorum.
- Vers. 3. Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, & plaga mortis ejus curata est.

UM prædecessores, quamvis verè mortui sint, trito sermonis usu dicantur in iis, qui ipsorum authoritati, & moribus succedunt, reviviscere; *unum*, sive, juxta frequentem hujus vocis in Scripturâ significationem, primum, *de capitibus bestie occisum*, dicitur *plagâ mortis curatum*, quatenus *unus*, seu primus, Rex, vel Imperator Romanus Ethnicus, ac Christianorum persecutor, qui re ipsâ *interfectus fuit*, asseritur opinione hominum, & sermone communi revivisse; ac pristinas vires recuperasse in alio Imperatore Romano, qui & ipse dæmonum cultui devinctus est, atque Christianos persequitur.

Hoc modo primus ille Imperator, præfato illo uno capite significatus, *fuit quasi occisus in mortem*. Occisus quidem, quia corpus ejus verè enecatum est; & anima illius verè ab ipso separata. *Quasi occisus* autem, seu non omninò occisus, & non omninò mortuus, propterea quod ejus impietas, Christianorum persecutrix, in posteriore Imperatore rursus excitata viget, ac sævit.

Primum illud caput bestie in Christianos ferocis fuit Nero, qui ut ait Eusebius, *primus ex Imperatoribus Romanis religiosi cultus, qui sacro Numini tribuitur, hostis infestus fuit*. Undè Tertullianus, *Reperietis primum Neronem in hanc sectam, tum maxime Roma orientem, Cesariano gladio ferocisse. Sed tali dedicatore damnationis nostræ etiam gloriamur: Qui enim scit illum, intelligere potest nonnisi aliquod bonum grande à Nerone damnatum*.

Impietas autem Christianorum persecutrix, quæ in Nerone, dum ille reipsâ ac verè, tum à se ipso, tum ab Eunuchò Sporo, ictu gladii interfectus est, extincta videbatur, fuit denuò excitata, & revixit; ac pristinas ad serviendum vires sumpsit in Domitiano: Quamobrem à Tertulliano dicitur *Domitianus portio Neronis de crudelitate*; & ex Eusebio, *in sceleratam Neroniani in Deum odii, & impietatis hereditatem successit*. Secundus namque erat, qui contra nos Christianos persecutionis incendium excitavit.

Porrò, quis scit, nùm Joannes atrociter exceptus à Domitiano, & despiciens rumores apud plebem sparsos, quibus, uti refert Suetonius, putabatur Nero *quasi vivens, & brevi magno inimicorum malo reversurus*, dixerit

Euseb. hist.
l. 2. c. 24.
Tertull.
Apol. c. 5.

Aurel. Vi-
tor in
Nerone.
Eutrop.
l. 7.
Tertull.
Apol. c. 5.
Euseb. hist.
l. 3. c. 13.

Sueton. in
Nerone,
sub finem.

xerit illum quasi occisum in mortem; & plagam mortis ejus curatam? Fortassis enim veritatis discipulus illis verbis irrisit inanitatem illius rumoris plebei; ac de sævitiâ Domitiani justè conquerens, dixit: Quamvis Nero sit revera mortuus, nec amplius per sese reversurus; tamen ejus adversus sanctos Dei cultores impietas, ac sævities revixit, rediit, & conspicitur palàm in Domitiano.

Extinguenda quoque Domitiani impietas suscitabitur in Trajano, ac deinceps reviviscet in plerisque aliis Imperatoribus Romanis Ethnicis, qui Christianos persequentur, quemadmodum ista distinctiùs referemus explanatione Capitis decimi septimi Apocalypsis.

Ex v. 3. *Et admirata est universa terra post bestiam.*

Mirantur homines insolita, & quæ præter illorum opinionem eveniunt, atque dum ingentia sunt, stupent. A Nerone, Christianorum primo persecutore, extincto, quinque Imperatores, Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, & Titus regnarant, qui licet Deos colerent, nullam tamen Christianis molestiam facerent. Causa igitur admirationis, & stuporis fuit, quod Domitianus tempore Sancti Joannis, post illos quinque Imperatores erga Christianam Religionem pacificos, Neronianam in Christianos persecutionem renovaverit. Eâ in novitate eò amplius fuit ratio stupendi, quod Domitianus à Vespasiano patre, qui templum Paci æternæ extruxit, & à Tito fratre mitissimo, Imperium hereditario jure adeptus fuerat; ac proinde non debuisset à paternâ, & fraternâ erga Christianos mansuetudine deficere.

Euseb. hist.
l. 3. c. 13.

Hinc apud Eusebium, *Domitianus secundus erat, qui contra nos Christianos, licet pater ejus Vespasianus nihil injuriæ, aut mali in nos animo aliquando excogitasset, persecutionis incendium excitavit.*

Vers. 4. *Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestie.*

Non solum gentiles, ut prius, verum etiam Christiani complures, qui antea unum verum Deum religiosissimè colebant, falsorum Deorum catervam impiè venerati sunt; & quamvis, cum Baptisma susceperant, Diabolo, & omnibus operibus ejus renuntiassent, tamen ipsimet Diabolo veluti Deo sese sponte subdiderunt. Ad tantam verò impietatem, tanquam ignavi compulsi sunt nutu nefariæ potestatis, ab ipso Diabolo Imperatoribus illis ethnicis collatæ, ad persequendum variis, & atrocissimis modis Christianos.

Ex v. 4. *Et adoraverunt bestiam.*

Quin etiam plerique, qui antea Christo nomen dederant, Imperatores illos Ethnicos, quos ut hostes Christianæ Religionis insensissimos debuerant averfari, coluerunt quasi Divinæ Majestatis amicos. Servi erant suarum cupiditatum, ac spirituum immundorum, Principes illi flagitiosissimi; & tamen ex Christianis inventi sunt, qui ipsos veluti Cœli, & terræ Dominos, ac Deos summo haberent in honore; eorumque edicta scelestissima mandatis Christi Domini, ac Dei sanctissimis præferrent.

Plinius
ep. 97.

De talibus apostatis Plinius Trajano scribens, inquit: *Omnes, & imaginem*

ginem tuam , deorumque simulacra venerati sunt ; ii & Christo maledixerunt.

Ex vers. 4. *Dicentes , quis similis bestia ? Et quis poterit pugnare cum ea.*

Quippe dicebant intra se timidi illi , & à Christianâ magnanimitate degeneres , nomine tenus Christiani : Quis Imperatoribus illis , tum authoritate , tum viribus , tum ferocitate potest æquiparari ? Quis valet cum illis tam validis , tam potentibus in certamen descendere ; & non ab illis vinci ? Quis eorum iram queat effugere , cum ubique milites , duces , magistratus , iudices , ac subditos quosvis habeant furori suo obsequentes ? Possunt parentes filiis , filios parentibus orbare ; uxores à viris amantissimas , charissimos ab uxoribus viros divellere ; bonis omnibus spoliare ; & in luctuosam inopiam adigere. Possunt domibus præclaris , & omni supellectile instructis ejicere ; ac in horrendos carceres conjicere ; patrio solo , ubi inter amicos suaviter vivitur , expellere ; atque ad remotissimas regiones , & barbaras gentes , quarum conspectum exhorrescas , ablegare. Possunt equuleis torquere ; pectinibus , & unguibus ferreis lacerare , ac discerpere ; gladio ferire ; telis perfodere ; igni torrere ; leonibus devorandos tradere ; nudata corpora contumeliis quibuscumque afficere ; virgines , ac mulieres castissimas in lupanaria violandas protrudere ; denique tot , & tam sævis tormentorum generibus excruciare , ut vix unquam sanguine innocentum expleri videatur belluarum illarum immanitas. Quæ est fortitudo nostra , ut tam varios , & tam acerbos cruciatus sustineamus ? Nec enim *fortitudo* nostra , *lapidum fortitudo* ; Job 6. v. 11. 12. *& caro nostra anea est* , ut veluti incus prægrandis ad tot , & tam vehementes malleorum ingentium ictus percussa , magis , ac magis obdurescat.

Hæc dixerunt molles , ac nomine Christiano indigni , non viri , sed effœminati ; nec cogitaverunt *quod infirmum est Dei , fortius esse hominibus* ; ac se posse omnia , à Deo omnipotente confortatos. Defixos habuerunt oculos in tormenta , quæ expaverunt ; & non *aspexerunt in auctorem fidei , & consummatorem Iesum , qui pro illis sustinuit crucem , confusione contemptâ* , ad Cor. 1. v. 25. ad Philip. 4. v. 13. ad Hebr. 12. v. 2. 3. 4. ut illius exemplo permoti , & gratiâ corroborati , non *fatigarentur , animis suis deficientes* ; sed usque ad sanguinem resisterent , adversus peccatum repugnantes.

Vers. 5. *Et datum est ei os loquens magna , & blasphemias.*

Suggerente Diabolo , cui addicti erant , Imperatores illi Ethnici magna de se ipsis superbè jactabant ; ita ut etiam divinitatem plerumque sibi arrogarent. Summis quoque laudibus Deos suos inanes subvehebant : secus unum verum Deum floccifaciebant ; & Christum Dei filium contemnebant. Honores autem præclaros , & opes jucundas pollicebantur Christianis , si ejurarent religionem suam , quam ipsi Ethnici tanquam futilem , atque etiam sacrilegam blasphemabant. Contrà verò ingentes illis calamitates , & acerba quæque tormenta minabantur , si pertinaci-

Hervéus in Apocalypsim.

T t ter,

ter, ut ipsi impii aiebant, in suâ superstitione persisterent.

Ex vers. 5. *Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.*

At quanto tempore sævierint in Christianos impii illi Imperatores, si quis quærat, reperiet plerisque ex illis, Deo permittente sanctissimè, & Diabolo iniquissimè instigante, sævisse tribus annis, ac dimidio.

Prima quidem Neronis persecutio totidem annis grassata est, sicuti ex iis, quæ à Cardinale Baronio scripta sunt, infero.

Baron. an.
Chr. 66.
à n. 1. ad x.
Tacitus
l. 15.

Etenim decimo Imperii Neroniani anno, & decimo quarto Calendas sextiles, seu die decimo octavo Iulii, contigit urbis Romæ incendium, propter quod Christiani calumniam passi variis cruciatuum generibus sunt interempti.

Baron. an.
Chr. 67.
n. 1.

Anno autem sequenti, qui fuit Neronis undecimus, persecutio in Christianos, inquit Baronius, à Nerone occasione incendii semel excitata, datis ab ipso edictis, magis ac magis in eos sævit; perduravitque usque ad Apostolorum cadem.

Baron. an.
Chr. 69.
N. XLIV.

Petrus autem, & Paulus gloriosum subiere martyrium tertio Kalendas Iulii, anno decimo tertio Neronis.

N. XLV.

Verum, tantum abfuit, ut necatis Apostolis, excitata semel à Nerone in Christianos persecutio extincta fuerit, ut potius vehementioribus flammis exarsit; & impetu graviori revixerit. Nam in eos in primis, qui sibi familiarius adhesissent, rabies Imperatoris incenditur; simulque gladius persecutionis exeritur. Nec Roma tantum, & locis juxta urbem positis, sed & in aliis civitatibus, atque provinciis, sub eodem Nerone passi Martyres reperiuntur. Is

N. XLVII.

tamen postea quievit à Christianorum persecutione; nec quicquam de eâ refertur anno decimo quarto, & ultimo Neronis.

Hæc ex Baronio deprompta probant persecutionem Neronianam à mense Augusto anni decimi inceptam, & perductam sub finem anni decimi tertii, durasse circiter tribus annis, ac semisse.

Tantumdem temporis perstitisse Domitianam persecutionem colligo ex eodem Eminentissimo Cardinali, quæ sequuntur referente.

Baron. an.
Chr. 92.
N. 1. 11.

Ioannes ad Domitianum, anno nono Imperii ejus, reus impietatis à Proconsule Asiæ Romam victus perducitur; ibique mense Maio in oleum ignitum demersus, & nihil passus, postea in insulam relegatur.

An. 93. n. 1.

Decimo autem anno illius Imperatoris, Cletus Romanus Pontifex, martyrio coronatur vigesima sextâ Aprilis.

An. 94. n. 1.

Anno undecimo Glabronem virum Consularem, & Christianum persecutio è medio sustulit.

Annis verò duodecimo, decimo tertio, & decimo quarto, nil peculiare de persecutione.

An. 98. n. 1.
N. 11.

Sed anno decimo quinto, Flavius Clemens Consularis, quod Christianam Religionem amplexus esset, ab eodem Domitiano jussus est occidi; & Flavia Domitilla, ex sorore Flavii Clementis prognata, cum aliis plerisque ob Christi testimonium in insulam Pontiam, supplicii, & mulctæ causâ extrusa est.

N. IX.

Postmodum autem Domitianus eodem anno occiditur decima quarto Kalendas Octobris.

Ista

Explanatio Historica. CAP. XIII. 331

Ista Baronius, ex quibus facile est adnotare circiter tres annos, & dimidium persecutionis Domitiani, cum inceperit anno illius Imperii nono; sævieritque anno decimo, & undecimo; & quiescens tribus sequentibus annis, excitata sit rursus anno decimo quinto; ac eodem anno prorsus extincta fuerit cum Domitiano mense Septembri.

Quod verò spectat ad Trajanum, Baronius ad annum quintum ejusdem Imperatoris, ex epistolâ celeberrimâ Plinii Secundi ad eundem Principem, probat *ante triennium per Trajanum excitatam esse adversus Christianos persecutionem*. Cum autem ex responso Trajani ad Plinium eodem anno, *Non conquirendos esse Christianos*, Eusebius asserat *fervorem persecutionis acerbæ in nos intentatæ quodammodo extinctum fuisse, ita ut palam, & apertè Christianos non persequerentur*, colligere est illam persecutionem Trajani circiter tres annos, & dimidium grassatam.

Baron. an.
Chr. 104.
N. I. II. III.
IV. VII.
Plin. ep.

97.
Euseb. hist.
I. 3. c. 27.
Euseb. hist.
I. 7. c. 1. 9.

Persecutio etiam à Decio incœpta, & à Gallo continuata duravit circiter tribus annis, ac semisse, cum neuter illorum Imperatorum, teste Eusebio, duobus annis integris regnaverit.

Tandem, ut alias persecutiones hîc prætermittam, post Gallum Valerianus suscepit principatum, de quo Dionysius Alexandrinus hoc modo refert: *Sed & Ioanni similiter revelatum est, ut diceret, & datum est ei os loquens magna, & blasphemias; & data est ei potestas per menses quadraginta duos: utraque autem complentur in Valeriano*.

Euseb. hist.
I. 7. c. 9.

Undè liquet Valerianum quoque persecutum Christianos mensibus quadraginta duobus, seu tribus annis, ac dimidio.

Verf. 6. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus.

Imperatores illi Ethnici, Christianorumve persecutores, belluâ triformi, atque horrendâ significati, toties evomuerunt ex ore suo impurissimo blasphemias in Deum summè bonum, Patrem omnipotentem, Filium ejus unigenitum, & Spiritum Sanctum, unum Deum verum, Creatorem omnium, quoties plures Deos inanes, creaturas etiam inanimatas, homines quoque nequam, filios iniquitatis, spiritus immundos, ac nefarios exorarunt; iisque Divinitatem tam cæcâ, quàm impiâ mente tribuerunt. Alias illorum in Deum, & Christum blasphemias religioso silentio prætermitto.

Ex ψ. 6. Et tabernaculum ejus.

Ecclesiam quoque Dei, & Christianam Religionem maledictis laceferunt; eamque, licet sanctitati tota sit addicta, virtutesque omnes exerceat, tanquam sacrilegam, & perniciosam execrati sunt.

Ex ψ. 6. Et eos, qui in Cælo habitant.

Sanctos etiam, qui pietate suâ, & patientiâ cœlestem gloriam sunt consecuti, & æternâ felicitate perfruuntur, insanos, infames, ac miseros dixerunt, quod pro Deo, & Christo inglorium vitæ genus, & mortem perarcerbam, honoribus, ac voluptatibus præposuerint.

332 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Verf. 7. *Et est datum illi bellum facere cum Sanctis.*

Non satis fuit Imperatoribus illis Ethnicis, Deum, Ecclesiam, & beatos blasphemare; in Christianos, morum sanctitate conspicuos, quod deorum inanum impio cultui adversarentur, hostiliter sævierunt.

Ex v. 7. *Et vincere eos.*

Apoc. 11.
v. 7.

Ex innocuis autem Dei, ac Christi cultoribus plurimos occiderunt; ac sic vicerunt, cum soleant hostes multorum sibi adversantium cæde victoriam reportare. Quamobrem ipsemet Joannes alio loco ait, *bestia faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet illos.*

Quamplurimi quidem Christiani, tametsi corpore à persecutoribus attriti, animo semper fuere invicti; & quosvis cruciatus magnâ in Deum fide, & charitate superarunt.

Nihilominus aliqui, quod lugendum est, dirissimis doloribus cedentes, subacti sunt, & in impietatem miserè prolapsi.

Lactant.
Instit. l. 5.
c. 11.

Quâ de re Lactantius: *Dici, inquit, non potest, huiusmodi iudices, quanta, & quàm gravia tormentorum genera excogitaverint, ut ad effectum propositi sui pervenirent. Hac autem faciunt invidia causâ, nè aut ipsi vincantur; aut Christiani virtutis suæ gloriam consequantur. Itaque in excogitandis pœnarum generibus nihil aliud, quàm victoriam cogitant: Sciunt enim certamen esse illud, & pugnam. Vidi ego in Bithyniâ Presidem gaudio mirabiliter elatum, tanquam barbarorum gentem aliquam subegisset, quod unus qui per biennium magnâ virtute restiterat, postremò cedere visus est.*

Ex v. 7. *Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.*

Eò majorem numerum Christianorum constanter in fide, ac pietate perseverantium occiderunt; atque etiam eò plures alios animo deficientes impietati suæ devinxerunt Imperatores illi Ethnici, quò majori potestate pollebant, cum quibusvis populis, & nationibus, ac toti propemodum orbi dominarentur.

Verf. 8. *Et adoraverunt eam omnes.*

Dæmonibus se subdiderunt, quotquot à Deo uno, ac vero sunt averfi. Quin etiam Imperatorum Ethnicorum superstitioni, Christianæ Religionis persecutrici, sese manciparunt quicumque à Christo Domino defecere. Quod magis est, illi apostatæ ipsosmet Imperatores impios, Diabolicâ superbiâ elatos, vel vivos, vel mortuos adoraverunt ut Deos: Tales enim, dum ii Imperatores viverent sese dicebant; aut post mortem honor, uni Deo debitus, ipsis fuit cæcâ impietate delatus.

Tacit. l. 15.
in fine.

Hinc Tacitus de primo Christianorum persecutore inquit, *Reperio in commentariis Senatus, Cerialem Anicium Consulem designatum, pro sententiâ dixisse, ut templum divo Neroni quàm maturrimè publicâ pecuniâ poneretur. Quod quidem ille decernebat, tanquàm mortale fastigium egresso, & venerationem hominum merito; quod ad omina olim sui exitus verteretur. Nam Deum honor Principi antè non habetur, quàm agere inter homines desierit.*

Attamen ex Suetonio Domitianus, cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cepit: Dominus, & Deus noster sic fieri jubet; unde institutum posthac, ut ne scripto quidem, ac sermone cujusquam appellaretur aliter.

Sueton. in Domitiano.

Trajanus etiam, ex Eutropio, per orbem terrarum Deo proximus, nihil non venerationis meruit, & vivus, & mortuus. Post mortem enim, ex eodem Authore, inter Divos relatus est; & jam antè retulimus ex Plinio, similem ejus imagini, ac deorum simulacris honorem redditum, non à gentilibus tantum, sed & à pseudo-Christianis.

Eutrop. l. 8.

Ex vers. 8. *Qui inhabitant terram.*

Qui terram incolentes, terrenis affectu pravo inhæserunt; terrena sapuerunt; terrena quæsierunt; terrena Cœlestibus præposuerunt. Quapropter Cyprianus de lapsis, *Decipit multos patrimonii sui amor cæcus; nec ad recedendum parati, aut expediti esse potuerunt, quos facultates sue velut compedes ligaverunt, ut serpenti terram, secundum Dei sententiam, devoranti prada, & cibus fierent, qui terrestribus inhaerent. Si divites thesaurum in Cœlo reponerent, per divitias non perirent; nec vinci à sæculo posset, qui undè vinceretur in sæculo non haberet. Sequi autem Christum quomodo possunt, qui patrimonii vinculo detinentur? aut quomodo Cœlum petunt, qui terrenis cupiditatibus degravantur?*

S. Cyprian. de lapsis.

Ex vers. 8. *Quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni.*

Qui credit in Filium, inquit Joannes Baptista, *habet vitam æternam; qui autem incredulus est filio, non videbit vitam; sed ira Dei manet super eum.* Itaque Ethnici, qui Christi illis annuntiati fidem suscipere noluerunt; & Christiani, qui susceptam è mentibus suis penitus ejecerunt, expertes sunt vitæ, quam Christus tùm credentibus in ipsum, tùm in fide illius perseverantibus promisit, cùm dixit: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant; quamve nobis promeruit moriens ut Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi.*

Joan. 3. v. 36.

Ex vers. 8. *Qui occisus est ab origine mundi.*

Non quidem re ipsa, sed voluntate: Quippe Christus dumtaxat sub Pontio Pilato passus, crucifixus, & mortuus est, uti docemur ex Symbolo Apostolorum. Sed ubi primus homo sexto die creationis mundi productus peccavit; ejusque peccati virus lethale diffundendum fuit in posteros; Filius Dei summè Sanctus, juxta ac bonus, consensit fieri homo, & mortem subire, ut proprio cruore peccata hominum elueret; & credentibus in sese vitam gratiâ suâ conferret: sicut enim Moyses, inquit ipsemet Christus, *exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

Joan. 10. v. 10.
Isai. 53. v. 7.
Joan. 1. v. 29.

Joan. 3. v. 14. 15.

Quamobrem, qui oblatum sibi fidei donum respuunt, vel semel admissum rejiciunt, extorres sunt vitæ illius spiritualis, & Divinæ, quam Christus Dominus, Agnus Dei, ac Salvator Fidelibus imperatur.

334 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Apoc. 14.
v. 9. 10. 11.

Impietatis igitur incredulorum , & apostatarum adorantium Dæmones , atque Imperatores Ethnicos tanquam Deos , pœna est , quod non sunt scripti in libro vite Agni , quatenus non censentur inter eos , qui secundum Deum vivunt , & fidem Christo Domino illibatam servant. Quin potius iusto Dei , & Christi iudicio perpetuis flammis sunt excrucianti , quemadmodum Joannes ex Angelo refert Apocalypsis capite decimo quarto ; *Si quis adoraverit bestiam ; & hic bibet de vino ira Dei, & cruciabitur igne ante conspectum Agni, & fumus tormentorum ascendet in secula seculorum.*

Vers. 9. *Si quis habet aurem , audiat.*

Qui habet animum docilem Dei , & spiritualium capacem , mente percipiat , quæ de Imperatoribus Romanorum Ethnicis , Christianorumve persecutoribus atrocissimis dicta sunt sub immanis belluæ figurâ ; attendatque quantam pœnam subituri sint , qui tam horrendam , atque execrandam teram adoraverint. Quisquis sapiens fuerit , & intellexerit hæc , Deum unum duntaxat adoret ; & , cum opus fuerit , pro Christi Salvatoris , in quem credit , honore mortem quamcumque , quæ ei futura est æternæ vitæ , & perennis felicitatis origo , libenter suscipiat.

Vers. 10. *Qui in captivitatem duxerit , in captivitatem vadet : Qui in gladio occiderit , oportet eum gladio occidi.*

Nè verò Imperatores illi Ethnici , ac Christianorum persecutores , impietate suâ obcæcati , arbitrentur debitas scelerum suorum pœnas effugere se posse , quandiu Dæmonum cultui erunt obstricti ; & sacros Dei cultores persequentur. Exulabunt à Paradiso , qui Sanctos exiliis iniustis mulctarunt. Cruciabuntur tanquam servi Diaboli in Inferno , qui servos Christi vexarunt in terrâ ; & mortem sempiternam perpetientur , qui temporalem plurimis innoevis intulerunt.

Interim , aliquando nonnullus ex illis Imperatoribus impiis , qui potestate suâ abutens , Christianos sanctè viventes , velut captivos , aut servos malè moratos , in vincula conjecerit , ipse in compedes tanquam vile mancipium , ac pessimum conjicietur.

Gen. 9. v. 6.

Qui autem gladio , seu quovis violentæ mortis genere occiderit , oportet eum aliquoties perimi ; ita ut hæc dudum à Deo pronunciata sententia , *Quicumque effuderit humanum sanguinem , fundetur sanguis illius ; ad imaginem quippe Dei factus est homo , justè in illum nefarium Imperatorem homicidam , ac quodammodo Deicidam , exeratur.*

Eutrop.
l. 9.

Ita certè Nero , & Domitianus , qui suis persecutionibus multos Christianos occiderant , ipsi etiam occisi sunt. Decius quoque , necnon Gallus , & Volusianus , Christianorum persecutores , interfecti sunt.

Aurel.
Victor.

Valerianus autem , postquam sæviit in Christianos , teste Aurelio Victore , in Mesopotamiâ bellum gerens , à Sapore Persarum Rege mox etiam captus , apud Parthos ignobili servitute consenuit ; nam quandiu vixit , Rex ejusdem Provincia incurvato eo pedem cervicibus ejus imponens equum ascendere solitus erat ; ac tandem , referente Constantino Magno apud

apud Eusebium, *jussus est ab eodem Rege Persarum excoriari, saeque condiri.*

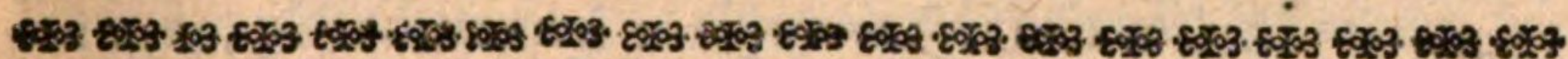
Euseb. or.
ad. Sanct.
Cœtum.
c. 24.
Apoc. 19.
v. 20.

At Deus illis istorum Imperatorum pœnis ostendit, quid alii ejusdem impietatis rei mererentur. Sed postremò illi omnes, ex verbis Apocalypsis suo loco explicandis, *missi sunt in stagnum ignis ardentis sulphure,* ut qui plurimos Christianos insontes igni condemnauerant, igne æterno cum Dæmonibus, quorum nequitia, & furori obsecuti sunt, comburantur.

Illa est hætenùs à nobis explanata Imperatorum Ethnicorum, qui Christianos persecuti sunt, impietas, & pœna.

Verùm iis in persecutionibus mirum in modum eluxit fides, ac patientia Martyrum, Confessorum, cæterorumque Sanctorum Dei, & Christi Domini cultorum: undè subjungit Joannes,

Ex vers. 10. *Hic est patientia, & fides Sanctorum.*

EXPLANATIO LII.

Octo ultimorum versuum Capitis decimi tertii Apocalypsis, de Diocletiano Maximianum Herculum collegam sibi asciscente; necnon postea ultro deferente Imperium creato ante à se Casari Galerio Maximiano, qui & ipse Casarem, & consortem Imperii Maximinum habuit, cum adhuc Diocletianus viveret.

VERS. 11. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terrâ; & habebat cornua duo similia Agni, & loquebatur sicut draco.

ÿ. 12. Et potestatem prioris bestia omnem faciebat in conspectu ejus; & fecit terram, & habitantes in eâ adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.

ÿ. 13. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de Cœlo descendere in terrâ in conspectu hominû.

ÿ. 14. Et seduxit habitantes in terrâ propter signa, quæ
data

data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terrâ, ut faciant imaginem bestiae, quæ habet plagam gladii, & vixit.

ψ. 15.

Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiae, & ut loquatur imago bestiae; & faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiae, occidantur.

ψ. 16.

Et faciet omnes, pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos habere characterem in dexterâ manu suâ, aut in frontibus suis.

ψ. 17.

Et nè quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus.

ψ. 18.

Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est; & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

Verf. 11. *Et vidi aliam bestiam ascendentem de terrâ, & habebat cornua duo.*

UAMVIS futurum sit versuum hujus capitis superstitum explanatione perspicuum, bestiâ illâ bicorni intelligendum esse Diocletianum cum Maximiano Herculio collegâ, necnon Galerium Maximianum, & Maximinum, Diocletiani, cum adhuc viveret, in Imperio à se abdicato, successores; illique duo Imperatores congeminati comprehendantur decem cornibus bestiae præcedentis, sicuti patebit ex iis, quæ Apocalypsis Capite decimo septimo expositurus sum: tamen præter illam generalem, ac summariam, in decem bestiae cornibus, decem Imperatorum Ethnicorum, Christianæ Religionis persecutorum, comprehensionem, aliquid speciale monstratum est Joanni de duobus illis Imperatoribus Diocletiano Jovio, & Maximiano Herculio: Quippe qui Christianam Religionem non vexare tantum, & imminuere, quemadmodum alii Imperatores, sed & abolere sibi proposuerint; ac re ipsâ ita in illam sævierunt, ut eam Gentiles aliquando putaverint prorsus deletam.

Baron. an.
Chr. 301.
n. xlii.
xvi. xviii.

Baron. an.
Chr. 304.
n. viii.

Indè hæ inscriptiones à Baronio relatæ, Cluniæ in Hispaniâ in nobili Columnâ.

DIOCLETIAN. JOVIUS , MAXIMI , HERCULEUS
CÆSS. AUGG. AMPLIFICATO PER ORIENTEM
ET OCCID. IMPER. ROM. ET NOMINE
CHRISTIANOR. DELETO , QUI REMP. EVERTEBANT.

DIOCLETIAN. CÆS. AUG. GALLERIO IN ORIENTE
ADOPT. SUPERSTITIONE CHRISTI UBIQ. DELETA,
CULTU DEORUM PROPAGATO.

Ex vers. 11. *Aliam bestiam ascendentem.*

Prima quidem bestia visa est ascendere de mari , propter rationes tum
à me relatas ; hæc autem secunda bestia videtur ascendere de terrâ , prop-
terea quod homines orti ex infimo loco , & ad dignitates sublimes evecti,
dicantur prodiisse è terrâ , & in altum ascendisse : unde & Scriptura Sa-
cra , *Quis sicut Dominus Deus noster ; qui in altis habitat , & humilia*

Ps. 112.
v. 5. 6. 7. 8.

*respicit in Cælo , & in terrâ , suscitans à terrâ inopem , & de stercore eri-
gens pauperem , ut collocet eum cum principibus , cum principibus populi sui ?*
At ex Eutropio , *Victor exercitus Diocletianum Imperatorem creavit*
Dalmatiâ oriundum , virum obscurissimè natum ; adeò ut à plerisque scriba
filius , à nonnullis Anullini Senatoris libertinus fuisse credatur ; & ut ait
Pomponius , utroque parente ignobili , & obscuro ; necnon juxta Aure-
lium Victorem , matre pariter , atque oppido , nomine Diocleâ , quorum
vocabulis , donec Imperium sumeret , Diocles appellatus.

Eutrop.
l. 9.
Pompon.
Lætus.
Aurel.
Victor
in Dioclet.

Maximianus autem , cognomento Herculus , teste eodem Aurelio Vi-
ctore , erat ortu agresti , Pannonioque : nam etiam nunc , inquit , haud longè
Sirmio , eminet locus , palatio ibi constructo , ubi parentes exercebant opera
mercenaria.

Aurel. Vi-
ctor in
Maxim.
Herculio.

Galerius verò , uti refert idem Aurelius Victor , ortus est parentibus
agrariis , pastor armentorum : unde ei cognomen Armentarius fuit.

Aurel. Vi-
ctor in
Galer. Ar-
ment.

Maximinus etiam sorore Galerii Armentarii progenitus , fuit ortu , &
instituto pastoralis , inquit idem Aurelius Victor.

Aurel. Vi-
ctor in
Maximi-
no.

Illi igitur bis gemini Imperatores , Diocletianus , & Maximianus
Herculus , atque Galerius Maximianus , & Maximinus , non abs re dicti
sunt à Joanne *ascendisse de terrâ , cum ex infimo , ignobili , & obscuro*
parente , & loco sint orti.

Illi etiam bis congeminati Imperatores sub unius *bestie* , quæ impie-
tatem Ethnicam , Christianæ Religionis persecutricem indicat , figurâ
designantur , quòd unam , & eandem adversus Christianos , de illorum
Ecclesiis ubique subvertendis , persecutionem à Diocletiano , decimo-
nono Imperii sui anno inceptam , & à Maximiano Herculio haud dubiè
ratam , ac foram , Galerius Maximianus , & Maximinus ad decem an-
nos perduxerunt , quamvis Diocletianus , & Herculus Imperium abdi-
cassent.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 3.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 27.

Hervæus in Apocalypsim.

V u Ex

Ex vers. 11. *Et habebat cornua duo.*

Pompon. Impietas illa Ethnica, in Christianos sæviens, corroborabatur duo-
Lætus de bus Imperatoribus, quos ex antè relatâ Joannis interpretatione cor-
Dioclet. nua duo significant. Primum quidem sicuti bellua duobus cornibus simul
in adversantia sibi irrui; ita Diocletianus, & Maximianus Herculus
conjunctas Imperii sui vires adversus Christianam Religionem exerue-
runt tanto consensu, ut de illis Pomponius Lætus scripserit, *tantam
fuisse in gubernandâ Republica inter Principes concordiam, ut alter alteri
numquam repugnaverit.*

Euseb. Postquàm verò Diocletianus, & Herculus ad privatam quamdam vita
hist. l. 8. rationem se transtulerunt, Galerius Maximianus Cæsar, qui suis ipsius
c. 3. 4. ac viribus, ac manu Imperium occupaverat, perspicua odii, & impietatis erga
deinceps. Deum indicia omnibus commonstrans, persecutionem magis generalem, quàm
superiores Imperatores contra nos instituit, uti refert Eusebius.

Aurel. Maximinus quoque, qui, ex Aurelio Victore, Cæsar quadriennio, de-
Victor hinc per Orientem Augustus triennio fuit, seu, ut loquitur Eusebius, in
de Maxi- Oriente tyrannidem exercens, scelestissimus, maximèque impius, (si quis-
mino. quam alius) & pietatis in Deum hostis acerrimus extitit.

Euseb. Ex vers. 11. *Similia Agni.*

hist. l. 9. Mirum sanè, quòd præfatæ bestiæ duo cornua videantur *similia Agni*;
c. 1. & tamen bellua illa bicornis, sicuti statim dicitur à Joanne, loquebatur
ut draco. Quænam similitudo ferocissimæ belluæ cum agno mansuetò?
Quænam convenientia duorum Imperatorum cum Christo, cui quàm
maximè adversantur? Commovet illos diabolus contra Christi cultores:
2. ad Cor. *Quæ autem conventio Christi ad Belial?* Diabolus tamen nonnumquam
6. v. 15. est æmulus Christi; ac illius quandam imitationem fingit, ut facilius
2. ad Cor. animas decipiat sub eâ specie. Undè Paulus, *Ipse satanas transfigurat se*
11. v. 14. *in Angelum lucis: non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur ve-*
15. *luti ministri justitiæ.* Nonne & ipse Christus præmonuit, attendite à fal-
Matth. 7. *sis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium; intrinsecus autem*
v. 15. *sunt lupi rapaces.* Cùm igitur rabidi lupi queant pelles ovinas induere,
hoc est, feri animarum seductores, ac interemptores, blandam speciem
mansuetudinis præ se ferre; non est incredibile duos Imperatores, in
Religionem Christo Domino addictam sævos, ac belluâ ferocissimâ
significatos, tandem aliquando ambiisse moderatam quandam, & te-
nuem vitæ rationem, quæ ad modestiam, & humilitatem Christi, Agni
Dei, mitis, & humilis corde, videretur accedere.

Euseb. Sic, inquit Eusebius, cùm Diocletianus, & Herculus non integro
hist. l. 8. biennio post persecutionis antea commemoratæ initium regnassent, se abdi-
c. 29. carunt Imperio; atque reliquum vitæ suæ tempus plebeio, & privato quodam
vivendi genere degerunt.

Pompon. Igitur eodem die, nam ita convenerant, Iovius Nicomedia, Herculus
Lætus de Mediolani, ex Pomponio Læto, rem monimentis Romanorum incogni-
Dioclet. tit. de Ne- tam, & nepotibus non minùs dignam memoratu, quàm admirabilem pere-
mel Dea. gerunt.

gerunt. In quo Iovii animus veram Philosophiam est imitatus, affirmans tunc illuxisse diem, & habuisse vitæ principium, quod magnis molestiis esset liberatus. Stimulis etiam collega, ut Imperium unâ repeterent, contradixit; differuitque se peste liberatum, nolle amplius venena imbibere; satis se pro Republicâ elaborasse; & tempus appetuisse, ut sibi vivat: non esse turpe homini, qui summum bonum in animo posuerit, honestam profiteri paupertatem; exemploque veterum, & præsertim Caii Fabritii, castam opinionem confirmabat.

Hæc Pomponius; in quibus, quantum fas est eloqui, ut explicentur duo cornua similia Agni, hoc est, duo Imperatores Ethnici specie tenus similes Christo, videre est quandam similitudinem eorum cum Christo, qui cum esset omnium Dominus, formam servi accepit; cum esset dives, factus est egenus; quæsitus ad Regnum percipiendum, fugit; & ad mortem usque dixit, Regnum suum non esse de hoc mundo.

Animadvertere etiam est in Galerio Maximiano, & in Maximino quandam cum Christo veluti Agni speciem similitudinis, non quidem illorum innocentiam, & simplicitate, à quâ longè aberant; sed tandem aliquandò, post sævas eorum persecutiones, benignitate edictorum, quæ in gratiam Christianorum, quos ipse Christus fovet, ac protegit, promulgarunt.

Etenim ex Eusebio, cum Divina, & cœlestis gratia clementem suam, & propitium obtutum in nos ostendere dignata esset, tunc Imperatores nostri temporis, nempe Galerius Maximianus, & Maximinus, per quos jam dudum persecutionis tempestates in nos excitata fuissent, sententiâ suâ, tantquam miraculo quodam divino commutatâ, palinodiam, ut aiunt, cecinerunt; & benignis edictis, atque decretis humanissimis de nobis promulgatis, persecutionis ardorem in primis effervescentem prorsus extinxerunt.

Etenim Galerius Maximianus, suis ad se accersitis, persecutionem contra Christianos sine dilatione sedare, & comprimere jubet; lege, & decreto Imperatorio ipsos Christianos templa sua exedificare; consueta officia in illis facere; preces pro Imperii statu fundere.

Maximinus quoque, acceptis literis, quibus hæc retractatio continebatur, Magistratibus ei obsequentibus mandat, ut persecutionem contra nos concitatam relaxent: undè tam hos, quos carceribus conclusos propter fidei in Deum professionem tenebant, quàm illos, quos cruciatus causâ ad metalla condemnaverant, in apertum educentes, liberos dimiserunt.

Quin etiam ille ipse Maximinus, postea mortuo Galerio Maximiano, edictum divulgavit, quo libera fuit potestas illis, qui Religionem Christianam sequi voluerint, eam pro arbitratu sanctè, ut eorum mos fert, & augustè excolendi, atque ut Dominica, & sacras ades reficiant; & si quæ ades, aut agri, Christianorum juris antehac extiterint, qui in jus fisci relati sunt, sive ex aliquâ Civitate occupati, sive ab alienati per venditionem, sive pro munere alicui donati, hi omnes ad antiquum Christianorum jus restituantur.

Act. 10.
v. 36.
ad Philip.
2. v. 7.
1. ad Cor.
8. v. 9.
Joan. 6.
v. 15.
C. 18.
v. 36.

Euseb.
hist. l. 8.
c. 28. 29.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 1.

Euseb.
hist. l. 9.
c. 8.

Quid justius ; & magis in gratiam Christianorum ? ideoque quis non videat iis in Imperatoribus Galerio , & Maximino edicta ista proferentibus , aliquam similitudinem cum Christo , cultoribus suis benigno , & mansueto , velut agno ?

Attamen eorundem Imperatorum impietas etiam tunc aliis verbis sese prodebat.

Ex vers. 11. *Et loquebatur ut draco.*

Baron. an. aëtis Mennæ , & Sociorum Martyrum refert , postquam magnum ad hoc
Chr. 304. adhibuere studium , ut Christianam Religionem convellerent , quando cognoverant se ea aggredi , quæ non possent fieri , uterque eorum deposuit Imperium ; apud alios quidem , prætexentes fortuna satietatem , & amorem mutationis ; iis autem , quibus poterant animum aperire , dicentes Christi virtutem , & quæ ex signis proficiscebatur , persuasionem ; & quod , cum hæc non potuissent efficere , nec imperare quidem volebant.

Zonar. Ita quoque apud Zonaram , quia nec Christianos superare , nec præconium Christiani nominis extinguere possent , se nec Imperio velle frui.

Annal. t. 2. Undè patet illos Imperatores , etiam cum Imperium deposuere , & Imperio Dioclet. modestiam quandam , & humilitatem nonnihil similem Christo videbantur præ se ferre , locutos fuisse instinctu diaboli. Quid enim vellet diabolus , nisi Christianam Religionem abolere ? Cogitur tamen manifestâ Christi Domini virtute fateri , se id nequaquam posse , quamvis nihil non per sese , ac per ministros suos moveat.

Galerius Maximianus quoque , & Maximinus , dum Divinâ potestate , quam experiebantur , compulsi sunt in gratiam Christianorum edicta sancire , voces impias in Deum , in Christum , ejusque Religionem blasphemias protulerunt.

Euseb. hist. Hæc enim sunt ab Eusebio relata Galerii Maximiani in suo Edicto
l. 8. c. 24. verba. *Volebamus jam antea curam haberi , ut Christiani , qui Majorum suorum sectam , & religionem deseruissent , ad rectam ejusdem institutionem reverterentur. Verum , quoniam illi tantâ animi insolentiâ inflati sunt , tantâque elati arrogantia , ut quæ erant à veteribus decreta , nullo modo sequerentur , undè complures varia mortis genera sustinuerunt ; nos idcirco ad mansuetudinem nostram , & diuturnam clementiæ nostræ consuetudinem , quâ omnibus hominibus veniam impartire solebamus , oculos convertentes , libentissimè istud concessimus , ut homines denuò se liberè Christianos profiteantur ; ut ades , in quibus convenire solent , resarciant.*

Ultimis quidem verbis Galerius erga Christianos mansuetudinem agni finxit ; sed antea locutus est ut draco : Quippe qui diabolicam , ut Christiani ad cultum Deorum inanium adigerentur , voluntatem suam testatus sit ; eundemque cultum impium vocaverit rectam institutionem.

Arguit præterea Christianos , tanquam animi insolentiâ inflatos , & elatos arrogantia , quod non alium , præter unum Deum , adorarent ; & pro illius gloriâ quodvis mortis genus sustinerent. Denique , dum iniquam
adversus

adversus illos persecutionem justè reprimi, asserit se *veniam* illis *clementer* impertiri; quasi peccassent, cum in fide, & pietate perseverarent.

Teste etiam Eusebio, Maximinus Magistratibus ei obsequentibus mandat ut persecutionem contra nos concitatum relaxent; ac Sabinus, qui summus provinciarum Praefectus, & maximo in honore apud Imperatores fuit, Maximini voluntatem provinciarum Praesidibus scripsit ad hunc modum. Divina Imperatorum, Dominorum nostrorum Sanctissimorum, Majestas incredibili, ac singulari studio inflammata, omnium hominum mentes ad sanctam, rectamque vivendi viam traducere jam pridem decreverat, quò hi, qui Religionis institutionem à Romanorum more alienam sequi videbantur, deinceps justos, debitosque cultus Diis immortalibus impertirent. Verum quorundam pertinacia, & perversa voluntas eò temeritatis processit, ut neque rectà mandati praescriptione à proprio instituto recedere voluerint; neque supplicium ipsis inflictum eos ullà ex parte potuerit perterrere.

Euseb. hist.
l. 9. c. 1.

Prætereo alia ejusdem epistolæ verba, cum istis satis superque pateat impietatem Ethnicam, Diabolico spiritu locutam, etiam cum divinâ virtute coacta est persecutionem, quam adversus Christianos excitarat, compescere.

Idem Maximinus Imperator eidem Sabino postmodum scribens, iterum protulit verba impia, tanquam Dæmonis ore prodeuntia, etiam dum lenitatem erga Christianos visus est testari. Licet, inquit, tua aequitati ante hoc tempus à me per literas significatum sit, perque mandata similiter imperatum, ut judices contra provinciales, qui Christianam gentem apud se retinere, & incolumes servare nituntur, nihil acriter, & acerbè statuunt, sed toleranter, & placidè eos ferant; tamen nè ab aliis quibuscumque contumelias, injurias, aut molestas perturbationes pati cogantur, his etiam literis tuam animi magnitudinem, & gravitatem admonere consentaneum putavi, ut leni potius sermone, & cohortatione benignâ, nostros provinciales ad Deorum curam, & Religionem agnoscendam impellas. Vnde si quis suâ quâdam animi inductione deorum cultum agnoscendum existimet, hunc libenter admittere convenit: Sin nonnulli suam propriam Religionem sequi velint, eorum arbitrio, & potestati liberum relinquo.

Euseb. hist.
l. 9. c. 8.

Hæc Maximinus tanquam organum Diaboli magnâ parte locutus.

Vers. 12. *Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat.*

Imperatores illi, Diocletianus, & Maximianus Herculus, necnon Galerius Maximianus, & Maximinus, omnem vim suam, & potentiam adversus Christianos toto orbe diffusos exerebant, quemadmodum præcessores Imperatores, primâ bestiâ significati, potestatem sibi in omnes populos traditam, Sanctis Christi cultoribus expugnandis, occidendis, ac vincendis impendebant, sicuti exposui, cum versum septimum hujusce capitis interpretarer.

Ex v. 12. *In conspectu ejus.*

Id est, in conspectu bestiae, ut fert versus decimus quartus, quem paulò post explanabo. Siquidem Imperatores illi, de quibus nunc agitur, Christianos,

Euseb.
hist. l. 8.
c. 29.

Christianos persequerentur in conspectu prioris bestiae, quatenus priores Imperatores, Christianorum persecutores, sibi ob oculos proponebant, ut eos imitarentur; unde Galerius Maximianus Edicto suo aiebat se voluisse ex veterum legum institutis, & publicâ Romanorum disciplinâ providentiam, & curam habere, ut Christiani, qui Majorum suorum sectam, & Religionem deseruissent, ad rectam ejusdem institutionem reverterentur.

Ex v. 12. Et fecit terram, & habitantes in eâ, adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.

Pompon.
Lætus de
magnitud.
Imperii
Romani.
Baron. an.
Chr. 302.
N. LXXXV.
Euseb. hist.
l. 8. c. 12.

Diocletianus, inquit Pomponius Lætus, Romanorum Principum victoriosissimus divinos honores Imperatoribus Augustis habendos precepit; quin etiam jussit sacrificari sibi, necnon Maximiano Herculio collegæ suo, & Galerio Maximiano, ac Constantio Chloro, Cæsaribus ab illo creatis, quemadmodum colligere est ex Eusebio, & refertur à Baronio ad annum Diocletiani decimum nonum.

Ex Palestina Martyribus, inquit Eusebius, primus erat Procopius, qui cum in judicio coram Præsidentibus sisteretur, & ei imperatum esset, ut Deus eorum immolaret, unum solum Deum se scire dixit, cui, sicut ab eo ipso preceptum est, soli esset sacrificandum. Postquam verò Imperatoribus hostias etiam offerre illi mandatum fuit, sententiam quamdam, quæ illis parùm arridebat, elocutus, hoc scilicet Homeri carmen, Non bona res multi Domini, rex unicus esto, extemplo securi percutitur.

At antea ostendi Domitianum, & Trajanum divinos quoque honores ambiisse; & in Christianos sævisse. Quapropter eo ipso, quo Diocletianus jussit, ut à subditis suis tanquam Deus adoraretur, fecit ut homines terrenis defixi, nec verum, & unum Cœli, & terræ Deum, sicuti par erat, cogitantes, adorarent quodammodo primam bestiam, cujus curata est plaga mortis, hoc est Imperatorem, more belluino ferocem, in Christianos sævum, cujus impietas reviviscens, extincta quondam fuerat cum Domitiano, & rursus excitata fuerat in Trajano. Sic adorare Diocletianum ut Deum, idem prorsus impietatis scelus fuit, quod patrabatur, cum Trajanus Domitiani successor adoraretur ut Deus.

v. 13. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de Cœlo descendere in terram in conspectu hominum.

Zosim. l. 1.

Zosimus Historiographus Paganus de fano Veneris Aphacitidis loquens, inquit: Prope fanum istud, lacus quidam est, cisternæ manu factæ similis. Iuxta fanum, & vicina loca, ignis instar lampadis, aut globi conspicitur, quoties statutis temporibus ibi conventus habentur; qui quidem ad nostram ætatem usque conspectus fuit.

Ad lacum dona, quotquot ibi conveniebant, in honorem Deæ ferebant, ex auro, & argento facta, itemque telas lineas, & byssinas, alteriusque materie preciosioris. Ac si quidem illa viderentur accepta, pari cum aliis pondere panni quoque subsidebant: sin essent ingrata, & rejicula, tunc ipsas telas aquæ videre erat innatantes, tunc si quid erat ex auro, & argento, & aliis materiis, quarum est ea natura, ut supra aquam se non attollant, sed demergantur.

En

Explanatio Historica. CAP. XIII. 343

En ex Zosimo signa insueta, & ignis de cœlo insolitus, qui apparet in conspectu hominum, quandoquidem conspiciatur, quoties statutis temporibus conventus habentur ad fanum Veneris Aphacitidis.

Idem eodem loco signum ignis cœlestis Sozomenus ita refert, ut ex ejus narratione verba propolita Sancti Joannis magis, ac magis explantur. Erat, inquit, fanum Veneris in Aphacis circa montem Libanum, & Adonim fluvium situm. In Aphacis autem memorant ignem per quandam invocationem certo die, tanquam stellam à summo vertice Libani percurrentem, in vicinum fluvium se immeruisse; quem ignem Uraniam, (isto enim nomine nuncupabant Venerem,) esse dixerunt.

Sic impii cultores Veneris, invocationibus suis, & ope Satana, qui & ipse ex Christo Domino tanquam fulgur de Cœlo cecidit, ignem faciebant de Cœlo descendere in terram in conspectu hominum.

Alia ad fanum Æsculapii, quod Ægis in Ciliciâ fuit, commemorat Sozomenus. Quandoquidem, inquit, Ægeata gloriabantur hominum corpora apud se, vi, & potestate Dæmonis noctu ibi apparentis, medicinamque illis facientis, morbis liberata esse.

Falsa quoque magicis prestigiis Antiochiæ ad simulachrum Iovis edita miracula meminit Eusebius tempore Maximini.

Quamvis autem relata illa signa fierent astu, & potestate Diaboli, tamen sive Diocletianus, & Maximianus Herculus ejus collega, sive Galerius Maximianus, & Maximinus in Imperio consortes, bestia bicorni, quam interpretor, significati, dicuntur à Joanne fecisse illa signa, quod approbarent edita; confirmarentque suâ autoritate; ac etiam idolorum cultoribus studiosissimè faventes, peroptarent, procurarentve, quantum in illis erat, ut signa illa admirationem, voluptatem, & quandam speciem utilitatis præbentia, fierent deinceps, quod magis homines superstitioni Ethnicæ astringerentur. Unde Eusebius, posteaquam falsa ad simulacrum Iovis Antiochiæ edita dixit miracula, protinus subjungit: Statuarum igitur, & simulacrorum Sacerdotes, Pontifices etiam, viri in reipublica negotiis obeundis eximii, & in omni ministerii genere ad Deos spectantis præstabiles, & in quibus incredibile studium insidebat obsequii idolis præstandi, in singulis civitatibus à Maximiano creantur.

Verf. 14. Et seduxit habitantes in terrâ propter signa, quæ data sunt illi facere.

Quot homines, & quantum seducti fuerint ex illis signis, ac prestigiis Dæmonum, testes sunt Sozomenus, & Eusebius. Sozomenus quidem, cum ait, ambo fana, Veneris in Aphacis, & Æsculapii apud Ægeates, ubi fiebant complura hujusmodi signa, fuisse illustrissima, & magnâ veneratione à veteribus dignata.

Eusebius verò delubrum turpi, & flagitioso Veneris Dæmoni dedicatum, in summo vertice montis Libani, asserit petulantis, & lascivi erroris-propugnaculum, & scholam nefandæ libidinis, quâ non viri tantum, sed etiam mulieres, Dæmonem placarent. Propterea Constantinus delubrum istud universum cum ipsis statuis, & monumentis funditus deleri jussit.

De

Euseb. vitæ
Const. l. 3.
c. 54.

De Æsculapii autem apud Ægas fano, Eusebius etiam inquit: *Ubi error eorum, qui inter Cilices sapientes videbantur, in Dæmone ibi colendo longius serpsit, infinitis super eo, tanquam conservatore, & medico propterea in admirationem traductis, quod interdum dormientibus apparuit; nonnumquam agrotantium corpora morbis relevavit, (erat hic sine dubio animorum corruptor, quippe qui homines incallidos à vero Servatore abstraxisset, & res verisimiles efficiendo, ad impiam perversitatem rapuisset) Imperator Constantinus, qui Deum zelotem, verè Servatorem sibi ad defensionem semper proponebat, istud delubrum dejici, soloque equari mandavit.*

Ex vers. 14. *In conspectu bestie.*

Euseb. hist.
l. 9. c. 2.

Porro signa illa, quæ retulimus nonnumquam in præfatis delubris effecta, contingebant arte Dæmonum, ut placerent Imperatoribus Ethnicis bestiâ significatis; eosque iccirco cultu Deorum vehementer persuasos, ac delusos, fortius impellerent adversus Christianos, impiæ superstitioni adversantes. Hinc Eusebius testatur *falsa miracula* Antiochiæ ad Jovis simulachrum edita, uti Theotecnus illorum fabricator cupierat, *pervenisse ad aures Imperatoris Maximini*; eumque inde commotum ad persecutionem Christianorum.

Ex v. 14. *Dicens habitantibus in terrâ, ut faciant imaginem bestie, quæ habet plagam gladii, & vixit.*

Imperatores prædicti, non tantum homines adigebant, ut priscorum, & à multis sæculis impiè receptorum Deorum simulacra colerent; sed etiam jubebant ut fierent, ac in honore divino haberentur statuæ ipsorummet Imperatorum, qui flagranti erga Deos amore concitati, sopitas jam prædecessorum suorum persecutiones adversus Christianam Religionem, Diis repugnantem, rursus excitabant; ac totis viribus perurgebant, ut illam penitus delerent; Deorum autem cultum obfirmarent, ac propagarent.

Vers. 15. *Et datum est illi, ut daret Spiritum imagini bestie, & ut loquatur imago bestie.*

Pompon.
Lætus in
Diocletiano.

Retulimus supra, Diocletianum dictum esse Jovium; ejusque cognominis has rationes refert Pomponius Lætus. *Diocletianus*, inquit, *Jovius appellatus, velut ille Jovis heres. Iugiter gigantes, ut Cœli Regiam defenderet, perdidit: Diocletianus, ut orbis terrarum Regiam tueretur, tyrannos surgentes, ut Centimachos, diligenti curâ perdidit, ac delevit; & ut Iupiter turbata pacavit elementa, sic Diocletianus domitis, ac cæsis seditiosis hominibus, Imperium turbatum, tranquillum reddidit. Iupiter ab suâ arce undique suum numen diffundit: Diocletianus, quamvis uno esset in loco, suâ providentiâ præsens ubique esse videbatur.* Hæc Pomponius.

Nec dubium est quin Diocletianus, qui Deum se dicebat, & divinos honores ambiebat, vellet tanquam alter à Jove Deus reputari, & coli.

Eâdem impietate permotus Maximinus, aliquot annis postquam Diocletianus, & Maximianus Herculius Imperium abdicarunt, partes versùs Orientem regens, idem Jovii cognomen arripuit, ut videre est ejusdem Imperato

Explanatio Historica. CAP. XIII. 345

Imperatoris apud Eusebium epistolâ , hoc titulo , JOVIVS MAXIMINVS AVGVSTVS SABINO. Euseb. hist. l. 9. c. 8.

Teste autem Eusebio, idem Maximinus per nefarios quosdam , & perditos viros ipse , quò suo animo satisfaceret , legationem mittit , cives Antiochia hortaturus , ut illi tum ab ipso , maximi beneficii loco , flagitarent , uti nullus Christianus ipsorum patriam incolere permetteretur ; tum alios etiam ad idem præstandum impellerent. Quarum rerum omnium gerendarum dux fuit , & princeps Theotecnus in ipsâ Antiochiâ natus , & ejusdem civitatis curator, vir crudelis , vaser , & improbus. Hic igitur , postquam nos graviter oppugnaverat , tandem simulacrum quoddam Jovis Quidis , id est , qui amicitius contrahendis præest , erigit ; inque eo magicis prestigiis falsa edit miracula ; & ad ejus cultum nefaria mysteria , initiationes impuras , & scelestas expiationes excogitat ; efficitque ut oraculorum prestigia , quibus ea , que instituebat , absolvit , ad aures Imperatoris pervenirent. Quin etiam , quò assentatione , & blanditiis in Imperatoris animum influeret , Demonem contra Christianos excitat ; asseritque Deum præcepisse , ut illos tanquàm ipsi infestos , ex urbe , agrisque penitus expellere properarent. Hæc Eusebius. Euseb. hist. l. 9. c. 2.

Quæ cum ita fuerint , facile est verba Joannis proposita explicare ; patet enim ipsi Maximino , in Christianos belluæ feroci , datum esse per Dæmones , ac magos , nefariosque Deorum ministros , ut Spiritum , videlicet impurum , ac Dæmonem , falsa miracula edentem , daret imagini bestia , hoc est , ipsiusmet Maximini , quatenus datus est ille spiritus immundus præfatæ imagini Jovis , à quo ipsemet Maximinus , non secus ac antea Diocletianus , vocabatur Jovius , tanquam alter Jupiter , ut Deus adorandus.

Datum est quoque , ut loquatur imago bestia , quatenus simulacrum illud Jovis , Dæmone ei insidente , edebat voces , & oracula in gratiam Jovii Maximini , & in detrimentum Religionis Christianæ , cui Diabolus infensissimus est.

Ex vers. 15. *Et faciat , ut quicumque non adoraverint imaginem bestia , occidantur.*

Dudum vidimus ex Plinio ad Trajanum , Christianos sollicitatos , ut deorum simulacra , & imaginem ipsius Imperatoris adorarent. Idem factitatum in Christianos à Diocletiano , ejusque imperii consortibus , cum exigerent etiam , ut sibi sacrificaretur : Qui verò ex Christianis impium illum cultum recusarent impendere , enecabantur , uti paulò antè retulimus ex Procopii Martyrio , & colligere est ex gestis aliorum innumera-bilium Martyrum , tum sub Diocletiano , & Maximiano Herculio , tum sub Galerio Maximiano , & Maximino.

Dixerim tantum post Eusebium occasione præfati simulacri Jovis , crudeles persecutiones in nos commotas ; tot mala , & tam gravia , brevi temporis spatio à Maximino contra nos comparata ; adeò ut hæc posterior persecutio id temporis excitata , multò acerbior , quàm prior , nobis videretur. Euseb. hist. l. 9. c. 5.

Verf. 16. *Et faciet omnes, pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos, habere characterem in dexterâ manu suâ, aut in frontibus suis.*

Compellet, quantum poterit, edictis suis, blanditiis, minis, ac cruciatibus Imperator Ethnicus, Christianæ Religionis persecutor, omnes, cujuscvis ætatis, & conditionis, credentes in Christum, ut Deos colant.

S. Cypr.
de lapsis.

Parem in impietatem lapsos dolens Cyprianus, ait: *Multis proprius interitus satis non fuit. Hortamentis mutuis in exitium populus impulsus est; ac nè quid deesset ad criminis cumulum, infantes quoque parentum manibus vel impositi, vel attracti. Nonne illi, cum judicii dies venerit, dicent, Parentes sensimus parricidas: Illi nobis Ecclesiam Matrem, illi Patrem Deum negaverunt, ut dum parvi, & improvidi, & tanti facinoris ignari, per alios ad consortium criminum jungimur, alienâ fraude moreremur. Tanta erat Imperatorum Ethnorum in Christianos ferocitas, ut nè à legibus suis impiis vellent Christianorum parvulos eximi!*

Plin.
ep. 97.

Quò autem illi Imperatores certò judicarent, Christianos cultui Deorum consensisse, exigebant ut iis vel sacrificia offerrent; vel thus adolerent; vel vinum libarent. Imagini tuæ, inquit Plinius Trajano, cum simulacris numinum, thure, ac vino supplicarunt. Qui quidem ritus impii procul dubio fiebant ope manus dextera.

Dùm verò sacrificium offerebant, juxta morem Ethnorum, erant vel velo caput cooperti; vel coronâ, seu ex lauro, seu ex foliis vitis, seu ex floribus, pro diversitate Deorum, quibus immolabant, redimiti.

Quocirca secundum verba Joannis, quæ interpretor, habebant tunc illi apostatæ in dexterâ manu suâ, aut in frontibus suis characterem bestiae, five notam indubitatam cultus idolorum, ad quem bestia, seu Imperator Ethnicus Christianos à fide, & pietate desciscentes adigebat.

Cypr. de
lapis.

Hinc Cyprianus fideles Christum constanter confessos, & cujuscvis idololatriæ specimen averfatos, laudans, inquit: *Religiosa vox Christum locuta est, in quem se semel credidisse confessa est. Illustres manus, quæ nonnisi divinis operibus assueverant, sacrificiis sacrilegis restiterunt. Sanctificata ora cœlestibus cibis, post corpus, & sanguinem Domini, profana contagia, & idolorum reliquias respuerunt. Ab impio, sceleratoque velamine, quo illic velabantur sacrificantium capita captiva, caput vestrum liberum mansit. Frons cum signo Dei pura, Diaboli coronam ferre non potuit; corona se Domini reservavit.*

Verf. 17. *Et nè quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, nempè bestiae.*

Baron. an.
Chr. 286.
& 3. Diocl.
n. 141.

Baronius ex rebus gestis à Caio Papâ refert, quòd sub Diocletiano, & Maximiano Herculio tam immanis exorta est persecutio, ut nulli quicquam vel vendere, vel emere liceret, nisi parvis quibusdam statuis, positis eo in loco, ubi emendi gratiâ conventum esset, thura incenderet. Tum etiam circa insidas,

insulas, vicos, & aquas positi erant compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent, nisi qui idolis libassent.

Hoc autem edictum, quod primum Romæ grassatum est, postea vim habuisse in Occidente, & in Oriente, censet idem Cardinalis.

Nam de Galliis testatur id Beda his verbis.

*Nec illis emendi quicquam,
Aut vendendi copia,
Nec ipsam haurire aquam
Dabatur licentia,
Antequam thurificarent
Detestandis idolis.*

Sed & Arethas Episcopus Casareensis, de Oriente testis est eâ oratione, quam scribit de Sanctis Martyribus Curiâ, atque Samonâ, dùm ait non licuisse iis, qui Christiani essent, contrahere, nec qua humane consuetudinis essent, commercia exercere.

Hæc ex Baronio deprompta demonstrant, quàm vera sint de Diocletiano, & Maximiano verba Sancti Joannis prophetica, nè quis possit emere, aut vendere, nisi qui bestia, id est, Imperatorum illorum immanium, habet in dextera manu suâ characterem, ac notam certam consensus sui impietati illorum, thurificando, vel libando idolis.

Ex v. 17. Aut nomen bestia.

Bestia nomine, quod sufficiebat habere, etiamsi quis non thurificasset, aut libasset idolis, quandoquidem Joannes dicat sub disjunctione characterem, aut nomen bestia, arbitror intelligendum libellum, quem Imperatorum nomine Magistratus dabant iis, qui assererent se quidem edictis Imperatorum obtemperare; sed pecuniam, nè idolis palàm sacrificarent, erogabant.

Eo sensu Baronius ex multis Cypriani locis explicat Christianos Libellaticos tempore Decii Imperatoris: Cum, inquit, propositis à provincialiarum Presidibus Decii Imperatoris edictis, ut Christiani omnes sacrificarent; qui id facere erubescerent, Magistratum adirent; vel ad eum alios suo nomine mitterent; rogarentque nè ad sacrificium immolandum compellerentur: Caterum se Christum negare; iidemque pro hujusmodi dispensatione consequendâ pecuniam sponderent: Magistratus verò post negationem, concessionis libellum scriberet; atque ei, qui petiisset, daret, vel absenti mitteret, quo munitus, tutus absque poenâ consisteret. Qui igitur hunc in modum fidem prodidissent, ac similiter perdidissent, Libellatici dicebantur, quòd libellum securitatis à magistratu conscriptum accepissent, cum negassent. Ista Baronius.

Nec dubitandum est quin ille libellus securitatis à Magistratu conscriptus, præ se ferret nomen Imperatoris, cujus autoritate tradebatur, ut ejus potentiâ freti illi pseudo-Christiani, apud omnes, & quovis loco, immunes essent à necessitate sacrificandi palàm idolis, cum jam Christum negassent.

Baron. an.
Chr. 286.
n. xxxi.
Beda in
actis Justi-
ni Marty-
ris.

Apud
Lypom.
tom. 3.

Baron. an.
Chr. 253.
n. xxi.

Sanctus
Cyprian.
de lapsis.

Quare quisquis haberet apud se scripto libello authentico nomen bestiae, seu Imperatoris illius, poterat emere, aut vendere, quamvis in manu suâ characterem bestiae non haberet, hoc est, idolis palam nec sacrificasset, nec thurificasset, nec libasset. Unde Sanctus Cyprianus de illis Libellaticis, *Etsi nefandis sacrificiis manus non contaminaverunt; libellis tamen conscientiam polluerunt.*

Ex v. 17. *Aut numerum nominis ejus.*

Inde conjicio Magistratus in libellis præfatis, quos pseudo-Christianis dabant, aliquando non expressisse distinctè ipsissimum nomen Imperatoris, sed dumtaxat numerum, quem litteræ nominis illius indicabant.

Sic Epistolæ Formatae, quas Episcopi Catholici concedebant Catholicis tanquam tesseram fidei, & communicationis Catholicæ, non continebant distinctè scriptum, nec nomen Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, quod est fidei symbolum; nec nomen Petri, quod est communionis Catholicæ indicium; sed præ se ferebant dumtaxat numerum totalem, qui exurgebat ex conjunctis singulis numeris, qui significabantur primâ literâ Græcâ cujusvis prædictorum nominum.

Ivo de
Caus.
Cler. par.
6. c. 433.
Baron. an.
Ch. 325.
n. CLXIV.
CLXV.

Hoc, inquit Ivo Carnotensis, à Patribus trecentis octodecim Nicæa congregatis saluberrimè inventum est, & constitutum, ut formata Epistola hanc calculationis, seu supputationis suâ habeant rationem, id est, ut assumantur ad supputationem prima Græca elementa Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, id est π , υ , α ; Petri quoque Apostoli prima littera, π ; ejus, qui scribit Epistolam, prima littera; cui scribitur, secunda; accipientis tertia; Civitatis, de quâ scribitur, quarta; & Indictionis, quacumque est, illius temporis numerus assumatur. Atque his ita omnibus Græcis litteris, quæ numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quacumque collecta fuerit, summam Epistola teneat.

Quis verò nesciat multa, quæ consuetudinis erant apud Ethnicos civilis, Ecclesiam prudenter, ac piè in suum usum perduxisse?

Baron. an.
Chr. 284.
n. 111.

Certè eò magis moveri poterant Magistratus ad exprimendum dumtaxat numerum nominis Diocletiani Imperatoris in libellis, quos plerisque pseudo-Christianis concedebant, quod sicuti refert Baronius, ipse Diocletianus instituit, ut à primâ die sui imperii sequentes anni numerarentur: qui usus perseveravit apud nonnullos usque ad tempora Iustiniani; factumque est ut & Christiani etiam, non honore Principis, sed usu communi, ad tempora pervestiganda à dictâ primâ die Imperii Diocletiani annos enumerarent.

Itaque nominis Imperatoris illius numero dumtaxat expresso in libellis præfatis, quos Magistratus pseudo-Christianis concedebant, patebat eorum, qui tales libellos habebant, impia cum Imperatore communicatio; contra Christianam Religionem edictis ipsorum obsequium; ac sic apud omnes, & ubique tuti erant illi Libellatici.

Verf. 18. *Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est; & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.*

Si solius Diocletiani nomen propter primum ejus principatum consideremus, propterea quod anno dumtaxat imperii sui tertio collegam sibi Maximianum Herculum allegerit, uti refert Baronius; attendamusque illum voluisse cognominari Jovium, uti antea innuimus; in litteris Latinis numeralibus illius nominis, **DIOCLETIANUS JOVIUS**, si unicum litteram I demamus, inveniemus numerum sexcentorum sexaginta sex.

Baron. an.
Chr. 286.
n. 111.

Quidni verò non liceat unicum litteram in hac nominis computatione numerali tollere, cum id in Achrosticis sit licitum? Id eò magis videtur concedendum, quod Diocletianus, cujus nomen primævum erat Aurelius Valerius, dictus sit Diocletianus, tum à matre Diocleâ, tum à loco natali, etiam Dioclea, nuncupato: unde convenienter dici queat Diocleanus; & tunc rectè demitur una litera ab hoc nomine Diocletianus.

Sit ergo **DIOCLEANUS JOVIUS** pro illius nomine. Primum habet quinque litteras numerales, D. I. C. L. V. Secundum autem quatuor istas, I. V. I. V. quæ si jungantur quinque primis hoc modo, D. C. L. V. I. IV. V. I. invenientur sexcenta sexaginta sex.

Quippe D. facit quingenta; C. centum; L. quinquaginta; V. quinque; I. unum: at alterum I. ante V. facit cum illo V. dumtaxat quatuor: V. autem, & I. sequens faciunt sex. Quapropter quingenta, centum, quinquaginta, quinque, unum, quatuor, & sex, faciunt sexcenta sexaginta sex.

Cum etiam bestia, quàm interpretatus sum hac explanatione, dicta sit habere duo cornua, hoc est, duos Imperatores, nempe Diocletianum, & Maximianum ejus collegam, fas est computare numerum amborum illorum nominum, & tunc inveniemus quoque sexcentorum sexaginta sex summam.

Etenim sit **DIOCLETIANUS**, atque **MAXIMIANUS**, & illorum nominum litteræ numerales jungantur sic, D.C.L.IIX.IV.IV. perspicuum est D.C.L. efficere sexcentos quinquaginta. Duplex autem II. ante X, conficit cum ipsa literâ X, dumtaxat octo. Postea verò I. ante V. efficit cum V. tantum quatuor: denique postremum I. & V. efficientia quatuor, absolvunt summam prædictam sexcentorum sexaginta sex.

Verum præter hæc, consideranti mihi Joannem sacra prophetiæ suæ, ut ita dicam, ænigmata solere antiquorum Prophetarum, aliorumque factorum Authorum figuris, ac verbis proponere, videtur illum eo numero sexcentorum sexaginta sex designasse Diocletianum, & Maximianum Herculum, quod, quemadmodum narrat Pomponius Lætus, per celebrem Romæ de Persis à Galerio Maximiano Cæsare superatis, triumphum egerint; ac inde reportaverint, atque ostentarint tam divitem, &

Pompon.
Læt. titu-
lis Dio-
cletianus;
& Magni-
tudo Im-
perii Ro-
mani.

pretiosam prædam, ut comparari queat sexcentis sexaginta sex auri talentis, quæ teste Scripturâ, Salomon referebat ex Ophir, seu ex Indiâ Persis finitimâ, & subiectâ.

Quapropter, ut ad explanationem verborum Joannis revertar, *Hic sapientia est. Qui habet intellectum*, hoc est, ut quis intelligat quæ sequuntur, oportet illum versatum esse in Sacra Scripturâ, undè percipi potest sapientia, quam Apostolum, & Prophetam decet loqui.

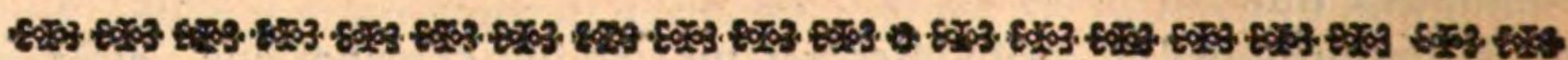
Computet numerum bestia. Viri prudentes, ac negotiis tum domesticis, tum publicis præpositi consueverunt computare quot librarum pondera bestiaæ onerariæ queant ferre: ita & vult Joannes ut computetur numerus opum, quas bestia bicornis, id est, bini, ac conjuncti Imperatores, bestia illâ significati, retulerunt.

Numerus enim hominis est: quid namque accuratiùs, ac frequentius prædivites homines numerant quàm opes suas, ac thesauros? Sciunt certè quanta sit illis copia auri, & argenti: indè enim potentes sunt; & gloriam consequuntur. Sic Sacra etiam Scriptura, quæ nihil nisi cum magnâ sapientiâ describit, recenset divitias Salomonis ad gloriam eius ostendendam.

Et numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

3. Reg. 10.
v. 11. 14.
22.

Cùm verò asserat, *pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos*, nempe illos, quibus classis ejus veniebat ex Ophir, fuisse *sexcentorum sexaginta sex talentorum auri*; sub eodem numero comprehendit, & significat Apocalypsis sacer Author copiam pretiosissimarum opum, quas bini Imperatores, Diocletianus, & Maximianus Herculus ex Perside retulerunt; atque in triumpho suo Romanis ostentavere.

EXPLANATIO LIII.

Quinque primorum versuum Capitis decimi-quarti Apocalypsis, de Martyribus, Christum Dei Filium perpetuò confessis; eique in Cælo victoriam, quam in terris de impietate reportarunt, cantico suo ascribentibus; integritate fidei sue conspicuis; Christum usque ad mortem secutis; eumque multipliciter in Cælo sequentibus: nullo mendacio negationis contra Christum, nec ullâ maculâ

Explanatio Historica. CAP. XIV. 351
culâ idololatriæ fœdatis ; sed nitentibus tan-
quàm precipuis , & insignioribus Dei , &
Christi Domini sanctis testibus.

VERS. 1. Et vidi : Et ecce Agnus stabat supra montem Sion , & cum eo centum quadraginta quatuor millia , habentes nomen ejus , & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

Ÿ. 2. Et audiui vocem de Cœlo tanquam vocem aquarum multarum , & tanquam vocem tonitruu magni , & vocem , quam audiui , sicut citharædorum citharizantium in citharis suis.

Ÿ. 3. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem , & ante quatuor animalia , & seniores ; & nemo poterat dicere canticum , nisi illa centum quadraginta quatuor millia , qui empti sunt de terrâ.

Ÿ. 4. Hi sunt , qui cum mulieribus non sunt coinquinati ; virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo , & Agno.

Ÿ. 5. Et in ore eorum non est inventum mendacium ; sine maculâ enim sunt ante thronum Dei.

Vers. 1. *Et vidi.*

RÆCLARE Cyprianus , Gaudere , inquit , nos , & exultare voluit in persecutionibus Dominus , quia quando persecutiones fiunt , tunc dantur corona fidei ; tunc probantur milites Dei ; tunc Martyribus patent Cœli. Neque enim sic militia nomen dedimus , ut pacem tantummodò cogitare ; & detrectare , & recusare militiam debeamus , quando in ipsâ militiâ primus ambulaverit Dominus , humilitatis , & tolerantie , & passionis Magister , ut quod fieri docuit , prior faceret ; & quod pati hortatur , prior pro nobis ipse pateretur. Præliantes nos , & fidei congressione pugnantes spectat Deus ; spectant Angeli ejus ; spectat & Christus. Nec sic est , ut servos suos tantum spectet ; sed & ipse luctatur in nobis ; ipse congregatur ; ipse in certamine agonis nostri , & coronat pariter , & coronatur. S. Cyprian. ep. 56.

Eapropter Dilectus Christi Discipulus post recensitas capite præcedenti,

denti, quas divinitus prævidit, Imperatorum Ethnicorum adversus Christianam Religionem persecutiones, refert gloriam Christi Domini, & Sanctorum ejus Martyrum, ex illis persecutionibus mirabiliter exortam.

Ex vers. 1. *Et ecce Agnus.*

Reges illi, seu Imperatores Ethnici, de quibus actum est capite superiori, & iterum agetur Capite decimo septimo, *pugnabunt*, inquit Apoc. 17. *Sanctus Joannes, cum Agno; & Agnus vincet illos, quoniam Dominus* v. 14. *Dominorum est, & Rex Regum; & qui cum illo sunt vocati electi, & fideles*, Divinâ illius virtute corroborati, persecutores suos superabunt; S. Cypr. nam ex Cypriano, *Christus praliatores, atque assertores sui nominis erexit,* ep. 8. *corroboravit, animavit; & qui pro nobis mortem semel vicit, semper vincit in nobis.*

Ex vers. 1. *Stabat supra Montem Sion.*

Fremuerant quidem antea, juxta Psalmum secundum, & ab Apostolis traditam interpretationem, Herodes, & Pilatus, necnon populi Judæorum, & Principes illorum, *adversus Dominum, & adversus Christum ejus*: sed is morte, quam ei intulerant, devictâ, *constitutus est Rex* à Deo Patre *super Sion Montem ejus*, tanquam sedem David, cujus est secundum carnem filius, occupans, & regnaturus in omnem Israël.

Etenim David ministerio Samuelis unctus à Deo in Regem, etsi gravem à Saule persecutionem passus, ac propemodum enecatus fuerit, tamen Regnum, non modò in duas Tribus Juda, & Benjamin, cum dederet in Hebron, verum etiam in omnes Tribus Israëlitas consecutus est Hierosolymis, ac supra montem Sion, ubi erat arx, & domus illius, 2 Reg. 5. v. 5. 7.

Pari modo, ut à figuris Davidicis ad Mysteria, quæ Christus complet, transeam, quamvis gentes, cultui Dæmonum addictæ, earumque Reges, ac Imperatores Impii, nomen, ac Religionem Christi Domini delere statuissent; ac propterea innumerabilem fidelium multitudinem interfecerint: nihilominus profligatis illis Imperatoribus Ethnicis, ac subactis gentibus, Christus, ut Rex, ac Dominus, & Deus in monte Sion, & Jerusalem Cœlesti colitur, atque adoratur. ad Heb. 12. v. 22.

Ex v. 1. *Et cum eo.*

Martyres verò, qui pro illius gloriâ sanguinem fuderunt, ad ejus gloriæ societatem sunt evecti; & cum mortem ipsius in monte Calvariæ sanctissimam pro modulo suo sint imitati, vitæ quoque illius æternæ, quâ perfruitur in monte Sion Cœlestis Jerusalem, participes sunt effecti; 2. ad Tim. nam, inquit Apostolus, *si commortui sumus; & convivemus: si sustine-* 2. v. 11. 12. *bimus; & conregnabimus.*

Ex vers. 1. *Centum quadraginta quatuor millia.*

Quamvis autem innumerabiles sint Martyres, qui, ut ait Cyprianus, S. Cypr. *confessione nominis Christi ad ipsius gloriam pervenerunt*; tamen ad numerum centum quadraginta quatuor millium reducuntur à sapientiâ Divinâ, ep. 8. propter rationes ex Scripturâ petitas, quas explanatione vigesimâ octavâ in Caput septimum Apocalypsis retuli.

Explanatio Historica. CAP. XIV. 353

Ex vers. 1. *Habentes nomen ejus , & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.*

Dicuntur illi Martyres habere nomen Christi , & nomen Patris ejus æterni scriptum in frontibus suis , quòd , cùm starent fidei causâ coram judicibus , non sint rubore suffusi Christianos sese asserere ; sed audaciâ sanctâ , quæ in frontibus illorum elucescebat , pronunciaverint credere se in Jesum Christum , Filium Dei , Agnum Dei pro illis immolatum , necnon in ejus Patrem omnipotentem , Creatorem Cœli , & terræ , unum cum ipso verum Deum.

Ex vers. 2. *Et audiui vocem de Cœlo.*

Porrò beati illi Martyres , qui socii passionum Christi fuerunt , ad singularem Cœlestis illius gloriæ societatem evecti , eidem Salvatori suo , ac Deo victoriam , quam de impietate Ethnicâ consecuti sunt , justè , ac sanctè ascribunt.

Ex vers. 2. *Tanquàm vocem aquarum multarum , & tanquam vocem tonitruui magni , & vocem , quam audiui , sicut citharædorum citharizantium in citharis suis.*

Tanto verò exundantis in illos Spiritus Sancti impetu , tantoque splendore lucis Divinæ , & fervore charitatis Cœlestis , ac tantâ jucunditate animi , hanc in gratiarum actionem de victoriâ suâ erumpunt , ut voces illorum gratissimum auribus Divinis murmur edentes , & validè insonantes , ac præclarum conficientes concentum , *voci aquarum multarum , & voci tonitruui magni , & voci citharædorum citharizantium* comparari queant.

Ex vers. 3. *Et cantabant quasi canticum novum.*

Legimus Epinicia Sacra , seu cantica victoriæ sanctæ à viris , & mulieribus Spiritu Dei afflatis sæpe decantata. Sed Epinicium , quod Martyres in Cœlo concinunt , est *canticum novum* , utpote de novo genere victoriæ à se ipsis divinitus reportatæ , non occidendo quemquam , sed mortem pro Christo æquanimiter perpetiendo.

Quâ de victoriâ præclare , ut solet , Cyprianus , cùm ait : *Milites Christi armatos ad prælium stare ; vinci non posse ; mori posse ; & hoc ipso invictos esse , quia mori non timent ; nec repugnare contra impugnantes , cùm occidere innocentibus nec nocentem liceat ; sed promptè , & animas , & sanguinem tradere , ut cùm tanta in seculo malitia , & savitia grassetur , à malis , & savis velocius recedatur.* S. Cypr. Ep. 57.

Canticum etiam laudis , ac gratitudinis , quod Martyres in Cœlo cantant , est *quasi canticum novum* ; quia , quamvis , cùm in terris degerent , ac pro Christo acerba quæque paterentur , laudes , & grates ei persolverent , juxta illud Pauli , *in omnibus gratias agite* ; tamen istud gratiarum actionis canticum in Cœlo prosequuntur novo modo , quippe qui nihil ampliùs perpetiantur , sed æternâ sint felicitate donati. 1. ad Thes. 5. v. 17.

Ex v. 3. *Ante sedem , & ante quatuor Animalia , & Seniores.*

Sicuti olim populus Israël pius in Templo facie obversâ versùs Arcam , quæ erat Thronus Dei , & versùs Sacerdotes , ac Levitas , cantabat
Hervens in Apocalypsim. Y y bat

bat Psalmos, & Cantica, in memoriam, & gratiarum actionem pro omnibus Victoriis, quas tunc illi, tunc prædecessores sui, ope Divinâ freti, de inimicis suis obtinuerant: Ita Beati Martyres, in Cælum recepti, ante thronum Christi, ac Dei, necnon coram Cœlestibus Levitis, ac Sacerdotibus, quos quatuor animalibus mysticis, ac viginti-quatuor senioribus significari dudum ostendi, concinunt Canticum, quo referunt victoriæ suæ, de Ethnicis reportatæ, gloriam omnem eidem Christo Domino, ac Deo.

Ex vers. 3. *Et nemo poterat dicere Canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia.*

Cum autem Martyribus, qui pro Christo mortem oppetiere, peculiaris insit gloria, eaque illis propria, nec aliis inferioris meriti Sanctis communis; illis etiam solis competit decantare Canticum laudis, quod ad gloriam Christi Domini concinunt, & ob Victoriâ, quam morientes pro ipso Salvatore suo reportarunt.

Ex vers. 3. *Qui empti sunt de terrâ.*

Christi primum, ac deinde sui sanguinis pretio beatam immortalitatem sibi compararunt; & de terrâ in Cælum meruerunt transferri.

Vers. 4. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati.*

Sancti illi, insigni Martyrio decorati, non sunt inquinati fœdo scelere Idololatriæ cum urbibus falsorum Deorum cultui turpiter devinctis, de quibus Prophetæ, & ipsemet Joannes locuti sunt sub specie mulierum fornicariarum: Etenim, quemadmodum mulier adultera plures viros perperam admittit, licet unicum habeat, cui legitimè copulata sit; ita idololatria pluribus Diis impiè se subicit, tametsi unus sit Deus, quem quisque debeat sanctè, ac religiosè venerari.

Ex vers. 4. *Virgines enim sunt.*

Causa verò, cur beati illi Martyres non sunt coinquinati ullo fœdo scelere idololatriæ, fuit integritas fidei illorum: noverant enim ex Apostolo, fidem perpetuam se Christo promississe; eique animas suas, tanquam uni viro Virgines castas, exhibere debere.

2. ad Cor.
11. v. 2. 3.

S. Cypr.
ep. 8.

In eam sententiam egregiè perorat Cyprianus, dum Martyribus, & Confessoribus Iesu Christi Domini nostri scribens, hortatur milites Christi, ut incorruptam fidei firmitatem, non blanditiâ decipiant; non mina terreant; non cruciatibus, ac tormenta devincant.

S. Cypr.
ep. 56.

Idem Thibaritanos ad martyrium exhortans, inquit, *gravior nunc, & ferocior pugna imminet, ad quam fide incorruptâ, & virtute robustâ parare se debent milites Christi.*

Rursus idem ad eosdem, *armemur, fratres dilectissimi, viribus totis; & paremur ad agonem mente incorruptâ, fide integrâ, virtute devotâ.*

Est in illis Sancti Cypriani verbis veracissimis juxta ac sanctissimis, *incorrupta fidei firmitas, fides incorrupta, mens incorrupta, fides integra, quæ incoinquinatum, & virginalem animum puritate, ac integritate perpetuâ fidei in sanctis Martyribus probant, & confirmant.*

Ex

Ex vers. 4. *Hi sequuntur Agnum quocumque ierit.*

Tritus est in rerum gestarum narratione usus, eas, etsi peractæ sint, enunciare velut præsentis, quò magis auditoris animum moveant. Quare verba relata Joannis fas est, non de præsentis tantum, ut sonant, sed etiam de præterito interpretari, ut illis commendatam voluerit Evangelicus Propheta tum anteaquam Martyrum virtutem, tum eam, quæ nunc in Cœlis perfruuntur, felicitatem.

Itaque, ut primum ostendam quomodo Christum in terrâ persecuti sint in omnibus; secuti sunt illum prædicantem, dum verba illius per-attentè audierunt, & custodierunt.

Secuti sunt in persecutione fugientem, dum & ipsi persecutores suos declinaturi fugerunt.

Secuti sunt exulantem in Ægypto, cum & illi propter ipsum exularunt.

Secuti sunt calumnias, & maledicta perpetientem, dum & ipsi illius causâ falsorum criminum notas, ac pœnas atroces sustinuerunt.

Secuti sunt ad Reges, & ad Præsides, testimonium illius nomini perillustre reddituri.

Secuti sunt in vincula, in flagella, in ludibria, in tormenta; ad mortem usque secuti sunt.

Boni planè, generosi, ac fidissimi milites Christi, quorum quisque Christo Filio David reipsâ dixit, ac effectu declaravit, quod olim Ethai locutus est Davidi: *Vivit Dominus, & vivit Dominus meus Rex,* ^{2. Reg. 15. v. 21.} *quoniam in quocumque loco fueris, Domine mi Rex, sive in morte, sive in vitâ, ibi erit servus tuus.*

Tandem secuti sunt Martyres Christum ascendentem in Cœlum; nam & ipsi, ut verbis, tum ad Cyprianum, tum à Cypriano scriptis utar, *relieto mundo Cœlum petierunt; desertis hominibus inter Angelos steterunt;* ^{S. Cypr. ep. 26.} *impedimentis omnibus secularibus ruptis, in conspectu Dei sese liberos sistunt; confectoque itinere virtutis, ac fidei, ad complexum, & osculum Domini, Domino ipso gaudente, venerunt.* ^{Ep. 15.}

Jam verò conjuncti in Cœlestibus Christo, eum, quocumque ierit, sequuntur multipliciter.

Primum quidem cognitionis suæ perfectione, ex Bernardo: *Attingit, inquit, profectò Agnus à fine usque ad finem fortiter; & disponit omnia suaviter. Verum, quantumcumque proficiat quis, quandiu in terris degit, intelligendo conspiciere, quàm potentissimè, quàm prudentissimè, quàm benignissimè Majestas aeterna omnia fecerit; cuncta regat; nunc creet omnia; nunc regat, ordinet universa; prorsus modicum ab eo, quod est, comprehendit. Veniet autem quando jam sequemur Agnum quocumque ierit; & in omnibus consequemur creaturis, ut in omnibus gaudeamus, quod est gaudium Domini Dei nostri; gaudeamus sanè in omnibus, sed non aliunde quàm de ipso, sicut & ipse non aliis fruitur, sed semetipso.* Hæc Bernardus. ^{Bernard. in festo omni. Sanct. ser. 3. & 4.}

Secundò Martyres in Cœlo Christum sequuntur zeli sui ardore. Ita

Pf. 109.
1. ad Cor.
15. v. 25.

enim Dominus sedet ad dexteram Patris, ut inde cunctos sibi in terris adversantes expugnet, donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum, quemadmodum ex Psalmistâ docet Apostolus. Quis autem in dubium revocet, quin Sancti Martyres, qui cum inter homines viverent, totis viribus impietatem Christo maximè reluctantem debellarunt, nunc ardentiori zelo succensi, & majori potestate præditi, operam suam, & ministerium Christo Domino in ejus profligandis inimicis libentiùs exhibeant? Sequuntur itaque toto animo sacri illi milites invictum, quocumque tendat, Ducem suum, sub quo dudum Divinæ Majestatis hostes obvios vicerunt; certique sunt quòd cum illo, & per illum novas in dies Victorias ad illius gloriâ reportabunt.

ad Heb. 4.
v. 15. c. 2.
v. 18.

Tertiò Christum sequuntur compassione charitatis suæ erga fideles variis infirmitatibus obnoxios: siquidem, quamvis Christus summâ perfruatur felicitate, nihilominus ex Apostolo *compatitur infirmitatibus nostris, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato: in eo enim, in quo passus est ipse, & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari.* Quapropter amantissimus, & benignissimus Salvator, indeficientis charitatis motu, quocumque novit suos infirmari, pergit, ut eis opem ferat. Sequuntur & ipsum illuc eximiâ charitate beati Martyres, ut afflictis subveniant; eoque magis inclinantur, quòd ipsimet graviores in terris calamitates sunt perpeffi.

Bern. in
festo sanct.
omnium,
ser. 5.

Hinc Bernardus illos interpellans ait, *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei. Nostis ipsi periculum nostrum; nostis figmentum nostrum; nostis ignorantiam nostram, & dolos adversariorum: nostis eorum impetus, & nostram fragilitatem: vobis enim loquor, qui in eadem tentatione fuistis; qui eosdem superastis conflictus; eosdem laqueos evastis; qui didicistis ex his, quæ passi estis, compassionem.* Ista Bernardus.

Quartò, honoris Societate sequuntur Christum: Etenim quocumque terrarum Christus in Cœlis constitutus pergat, ut ab hominibus tanquam illorum Creator, & Redemptor colatur, vult ut ibi secum in honore habeantur Sancti Martyres, pro illius Divinitate, & Humanitate asserendâ passi. Illuc autem ipsi sese conferunt, benevolentissimæ illius voluntati obsequentes; & eum, quem ab hominibus excipiunt, honorem referunt in summam ipsius majestatem. Quis enim Ecclesiæ Catholicæ locus Christum, ut par est, adorat, qui primæ Ecclesiæ morem sectatus, Beatos Martyres, morti Salvatoris sui configuratos, non etiam veneretur?

Quintò, participatione potestatis judiciariæ Christum sequuntur. Quippe quocumque jert Dominus, ut animas à corporibus suis secedentes, primum, & deindè ipsas illis iterum conjunctas in fine sæculorum, judicet, eò sequuntur Sancti Martyres, utpote qui propter Christum ab iniquis condemnati, gloriam ab eo singularem promeruerunt, ut ei affideant, mundum cum ipso, & sub ipso judicaturi. Undè apud Cyprianum

prianum plerique Confessores Martyrio proximi, aiunt: *Quid gloriosius, apud Cypr. quidve felicius ulli hominum poterit contingere, quam collegam passionis cum* ep. 26.
Christo in Christi nomine factum fuisse? Quam iudicis sui divina dignatione iudicem factum fuisse?

Ex v. 4. *Hi empti sunt ex hominibus primitia Deo, & Agno.*

Beati illi Martyres tantæ sunt dignitatis, tantique meriti, ut Christus Dominus illos sibi singulariter inter omnes mortales emerit pretio magno, non quidem corruptibilibus auro, vel argento, sed pretioso sanguine suo; & cum ipse quasi agnus immaculatus, & incontaminatus, se ipsum hostiam Deo Patri gratissimam obtulerit, voluit ut & illi Sancti Martyres post ipsum, & per ipsum, veluti victimæ quædam primariæ, ac præcipuæ ad ejus, & Patris gloriam immolarentur.

1. ad Cor.
6. v. 20.
1. Petr. 1.
v. 18. 19.

Vers. 5. *Et in ore eorum non est inventum mendacium.*

Quis est mendax, inquit Joannes primâ Epistolâ, nisi is, qui negat quoniam Iesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, & Filium. Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet.

1. Ioan. 2.
v. 22. 23.

Tale mendacium non admiserunt Beati Martyres; non enim inter cruciatus peracerbos negarunt Christum esse Dei filium; neque plures Deos, cum unum nossent, ac colerent, mentiti sunt. *Quid, aiunt ipsi Confessores martyrium subituri, gloriosius, quidve felicius, quam inter ipsos carnifices confiteri Dominum Deum? Quam inter sævientia secularis potestatis varia, & exquisita tormenta, etiam extorto, & excruciato, & excarnificato corpore, Christum Dei Filium, etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri?*

apud Cypr.
ep. 26.

Ex v. 5. *Sine maculâ enim sunt ante thronum Dei.*

Dum Eleazarus sub Antiocho Epiphane propter pietatem interficiendus esset, hi, qui astabant, iniquâ miseratione commoti, tollentes eum secreto, rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut Rex imperaverat, de sacrificii carnibus, ut hoc facto à morte liberaretur: Sed respondit citò, *Non est ætati nostræ dignum fingere, ut multi adolescentium, arbitantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem decipiantur; & per hoc maculam meæ senectutis conquiram. Quamobrem senectute quidem dignus apparebo; adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis, ac sanctissimis legibus honestâ morte perfungar.*

2. Machab.
6. à v. 11.
ad 28.

Itaque Eleazarus sine maculâ simulationis illius, quæ perperam ei erat proposita, mortem pro Dei timore libenter oppetiit.

Non absimilem simulationis impiæ maculam multi Ethnici tempore persecutionum Christianis inurere conati sunt; sed rejiciebant illam Sancti Martyres.

Nam, inquit Eusebius, sæviante Diocletiano; ut unus Christianus infidelium violentiâ contrusus, & ad sacrificia illa nefaria, impuraque deductus, quamvis non immolarat, tamen perindè atque si immolasset, liberè dimissus est; sic alter, quanquam non omnino appropinquaverat, neque quicquam atti-

Euseb. hist.
1. 8. c. 3.

gerat impuri, gentilibus tamen eum sacrificasse affirmantibus, tacitus eorum tulit contumeliam; seque inde proripuit. Alius semivivus sublatus, velut jam mortuus projicitur. Quidam prostratus humi, inque numerum sacrificantium relatus, longinquo spatio pedibus abstrahitur. Alius vociferatus est, & magnâ voce contestatus, se hostias penitus repudiare: alius salutaris Christi appellationis confessione gestiens, se Christianum esse clamavit. Attamen isti etiam frequentibus satellitum ad eam rem delectorum manibus in os verberati, & ad silendum compulsi, in vultum quoque, & genas percussi, vi è medio extrusi fuerunt. Ita pietatis hostes omnino, vel videri effecisse, quod animo intende-
bant, permagno aestimarunt.

Euseb. hist.
l. 8. c. 4.

Verum contra Sanctos Martyres isti perditifidelium conatus neutiquam ex animi sententiâ processerunt. Infinitos enim videre licebat, qui admirabile studium, & propensionem animi pro vero Dei omnium fabricatoris cultu, & religione declararunt.

Præter illam impiæ simulationis notam, quam Ethnici persecutores inurere conabantur fidelibus, quamve Martyres liberâ, & intrepidâ mentis suæ constantiâ longissimè à se ablegabant; alia fuit iniqua simulatio, in quam modicæ fidei Christiani abducebantur, cùm nolent quidem palàm Christum negare, & idolis sacrificare; tamen clanculùm, & secretis quibusdam scriptis affirmabant se edictis Imperialibus obedire; atque propterea acceptis à magistratu libellis authenticis, immunes erant à persecutione, sicuti fusiùs declaravi explanatione præcedenti, ad versum decimum septimum capitis decimi tertii Apocalypsis.

Cyp̃r.
ep. 52.
ep. 26.

Verum tunc temporis invicti Martyres nullâ prorsus maculâ simulationis impiæ, sive ab aliis, sive à se ipsis sunt fœdati: ita ut de unoquoque illorum possim dicere quod Cyprianus de Cornelio Pontifice Romano contra Novatianos pronuntiavit, *verissimè nullâ illum libelli labe maculatum fuisse*; sed *immaculatam conscientiam de confessione nominis Christi reportasse.*

EXPLANATIO LIV.

*Exhortationis ad unius Dei cultum Angelica;
excidii primariae urbis Ethnica, Christiano-
rum persecutricis; comminationis perpetuae
pœna idololatriis infligenda; & pollicitationis
quietis æternæ Fidelibus, qui pro Christi
causâ obierint, à versu sexto ad decimum
tertium Capitis decimi quarti Apocalypsis.*

VERS.

- VERS. 6. Et vidi alterum Angelum, volantem per medium Cœli, habentem Evangelium æternum, ut Evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum.
- ψ. 7. Dicens magnâ voce, timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus; & adore eum, qui fecit Cœlum, & terram, mare, & fontes aquarum.
- ψ. 8. Et alius Angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ à vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.
- ψ. 9. Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magnâ, Si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte suâ, aut in manu suâ:
- ψ. 10. Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius; & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni.
- ψ. 11. Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum; nec habent requiem die, ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus, & si quis acceperit characterem nominis ejus.
- ψ. 12. Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Jesu.
- ψ. 13. Et audiui vocem de Cœlo dicentem mihi, Scribe, beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodò jam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

Vers. 6. *Et vidi alterum Angelum, volantem.*

A est Sanctorum Angelorum erga Deum charitas, eaque ipsorum erga homines benevolentia, ut illum vehementer cupiant ab omnibus coli; & horum, quos norunt ad illius imaginem conditos, salutem, quàm maximè efflagitent. Hinc Joannes videt Angelum feryore ejusdem charitatis, & benevolentia

tia concitatum, celerrimè è Cœlo versùs terram progredi, quò ea, quæ Deo sunt honorifica, hominibus autem salubria, annuntiet.

Ex *ψ.6. Per medium Cœli.*

Medium Cœli tenet beatus ille Angelus, ut ea, quæ indè quasi è sublimi suggestu prolaturus est, faciliùs ad circumstantes auditores perveniant.

Ex *ψ.6. Habentem Evangelium æternum.*

Deuter.6.
v.4.13.14

Cùm Deus sit summa bonitas, in homines summè propensa, quidquid de Deo verè, ac sincerè, quod hominibus profit, annuntiatur, *Evangelium* est, seu bonum nuntium. Cùm etiam Deus sit æternus, semper idem, nec unquam mutetur; veritas de illo annuntianda, *Evangelium* est æternum, ac immutabile, quale est illud: *Audi, Israël; Dominus Deus noster, Dominus unus est.* Et istud, *Dominum Deum tuum timebis; & illi soli servies. Non ibitis post Deos alienos.* Animadvertit autem Joannes Angelum habere *Evangelium* illud æternum, quòd Angelus is præ se ferret quodammodò scripta illa divina oracula, quæ mox retuli, & proclamaturus erat; quemadmodùm in Ecclesiâ Christianâ solet Diaconus præ se ferre librum Evangelii, quòd è loco sublimi in medio Ecclesiæ altâ voce prolaturus est cunctis ibi astantibus.

Ex *ψ.6. Ut evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum.*

1. ad Tim.
2. v.3.4.

Non Judæis tantùm, sed etiam gentibus, & quarumvis nationum populis Angelus ille evangelizaturus erat Deum unum, creatorem omnium, ab omnibus terrarum incolis adorandum: *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

Vers. 7. *Dicens magnâ voce, timete Dominum.*

Magnâ voce, quæ ab omnibus audiatur, præco ille Angelus omnes fortiter, ac suaviter adhortatur, ut Majestatem Dei summam vereantur; & justitiam illius piè, sanctèque timeant.

Ex *ψ.7. Et date illi honorem.*

Uni etiam Deo vero, non falsis diis, Religiosum cultum, & adorationem impendebant.

Ex *ψ.7. Quia venit hora judicii ejus.*

Futurum enim est, ut Deus, quem impii despiciunt, pii autem venerantur, utrosque judicet; ac perversos debitis suppliciis addicat; justos verò, ac sanctos ejus cultores immensâ gloriâ cumulet.

Ex *ψ.7. Et adore eum, qui fecit Cœlum, & terram, mare, & fontes aquarum.*

Propterea, si sapiant homines, suæque consulant saluti, Deum unum, qui cuncta creavit, ac regit, adorabunt; eique soli, non inanibus diis, ac dæmonibus, servient.

Eâ celesti voce Angeli admonita, ac roborata Sancta mulier Irene, glorioso martyrio insignita est, uti refert Baronius, sub Galerio Maximiano;

Explanatio Historica. CAP. XIV. 361

ximiano: Cum enim ab illâ petiisset Præses, *Nûm parata es sacrificiis vesci, & diis immolare?* Respondit Irene, *minimè, minimè, per Deum illum omnipotentem, qui creavit Cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt; summa enim illius ignis sempiterni pœna proposita est his, qui Iesum Dei Verbum negaverunt.*

Baron. aa.
Chr. 304.
n. XLIV.
XLV.

Verf. 8. *Et alius Angelus secutus est illos, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna.*

Nomine Babylonis, quæ antiquo populo Dei infensa fuit, Romam tùm Ethnicam, novos Dei populos Christianos persequentem, intelligit ille Angelus: undè antea Princeps Apostolorum Petrus, Româ scribens fidelibus Asiæ, inquit, *salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta*; & Joannes inferius declarat illam *sedere supra septem montes*, qui sunt septem montes celebres Romæ.

2. Petr. 5.
v. 14.
Apoc. 17.
v. 5. 9.
Apoc. 17.
v. 18.

Iccirco autem dicitur *Babylon illa magna*, utpote notissima Civitas magna, quæ habet regnum super reges terra, sicuti ait Joannes alio loco.

Ex v. 8. *Quæ à vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.*

Quatenus insano Deorum suorum, quibus sese subjecit, amore percita, & in idolorum suorum contemptores Christianos furens, omnes nationes sibi subditas in eandem pellexit insaniam, & iram, ut & cultum Deorum suorum arctissimè complecterentur; & Christianos unius veri Dei cultores usque ad internecionem persequerentur.

Ex v. 8. *Cecidit, cecidit.*

Verùm Christiana Religio semper stabit, Salvatore suo illam protegente. Secus Roma, ut Ethnica, illius persecutrix atrocissima, in pœnam impietatis suæ tam certò cadet, ut more Prophetarum præterito significantium futurum, Angelus dicat illam *cecidisse*; eamque vocem repetit, ad confirmationem indubitatae veritatis, & in signum lætitiæ: *Cecidit, cecidit*: Nemo Civitatis illius potentissimæ, omniumque dominatricis casum revocet in dubium: illum non semel, sed bis contestatur verax Angelus, quemadmodum Christus, ipsamet veritas, voce *Amen* repetitâ confirmabat nonnumquam id, quod assererat. Eandem etiam sententiam repetens Angelus Apocalypsis Capite decimo octavo, *cecidit, cecidit Babylon magna*, subjungit: *Exulta super eam Cælum, & Sancti Apostoli, & Propheta, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa, quippe illam debitis pœnis affecit, quòd sanguinem Sanctorum impiè fuderit.*

Apoc. 18.
v. 2. 20. 24.

Verf. 9. *Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna, si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua.*

Plectentur quoque, ut par est, qui Imperatores Ethnicos, bestię nomine significatos, adoraverint ut Deos; aut imagines illorum velut Deorum simulacra coluerint; ac signum certissimum idololatriæ præ se habuerint, vel sacrificando idolis, vel eis thurificando, aut libando; vel à magistratibus iniquis accipiendo libellos securitatis, uti explana-

Hervens in Apocalypsim.

Z z

tione

tione quinquagesimâ secundâ ultimorum versuum Capitis præcedentis ostendi.

Verf. 10. Et hic bibet de vino ira Dei, quod mistum est mero in calice ira ipsius.

*Ps. 74. v. 5.
6. 8. 9.*

Dicebat Psalmista iniquis, nolite iniquè agere; nolite loqui adversus Deum iniquitatem; quoniam Deus Iudex est, quia calix in manu Domini, vini meri plenus misto; bibent omnes peccatores terra. Hunc ad locum Psalmistæ alludens Angelus ait, eos, qui in cultu inanum Deorum, & in Christianorum persecutione, sectati fuerint insaniam, & furorem Babylonis Magnæ, seu Romæ Ethnicæ, quæ à vino ira fornicationis sue, ut explicatum est, potavit omnes gentes, bibituros de vino purissimo, ac meracissimo iræ divinæ, quæ sic in illos effundetur, ut eâ impleantur; tantaque mala patiantur, ut obstupescant; ac more ebriorum, inopes animi, ac consilii nesciant quò se vertant, ut parata sibi tormenta tantisper effugiant, vel declinent.

Ex v. 10. Et cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni.

Quippe Christi Domini, cujus, ut Agni quondam pro illis immolati, mansuetudinem contempserunt, justâ summi judicis severitate, & coram Sanctis Angelis ei assistentibus, necnon ejus judicia sanctissima demirantibus, cremabuntur igne inextinguibili; & æternos, nec unquam intermittendos dolores patientur: undè subditur,

v. 11. Et fumus tormentorum eorum ascendet in sacula seculorum; nec habent requiem die, ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus, & si quis acceperit characterem nominis illius.

*S. Cypr.
ep. 56.*

Cùm hæc satis superque antea explicuerim, adnotabo dumtaxat hunc, & duos præcedentes versus à Sancto Cypriano ad persecutionem, quæ illius tempore grassabatur, referri, cùm Thibaritanos ad Martyrium exhortatur.

v. 12. Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu.

Illis persecutionibus Ethnicorum atrocissimis, Christiani ad sanctitatem vocati, qui mandata Dei, illud præsertim de adorando uno Deo, edictis Imperialibus cultum plurium Deorum præcipientibus, anteposuerint, & Jesum Christum, Filium Dei, ac Deum confessi fuerint, multa ab iniquis infidelibus, quorum impietatem erunt detestati, peracerba tormenta patientur: Sed patientia illorum magnis in Cælo præmiis decorabitur.

v. 13. Et audiivi vocem de Cælo dicentem mihi, scribe: Beati, qui in Domino moriuntur.

Ethnici, terrena dumtaxat cogitantes, reputant miserrimos, & infelicissimos Christianos, qui propter unum Deum, quem colunt, & propter Christum, in quem credunt, consentiunt omnibus præsentis vitæ bonis externis privari, & cunctis malis obrui. Sed vox ad Joannem è Cælo

Explanatio Historica. CAP. XIV. 363

Cœlo perlata est veracissima, beatitudinem omnium bonorum aggregatione perfectam assignans iis, qui propter Deum, & Christum occumbunt.

Beati, qui in Christi Domini fide, spe, & charitate moriuntur.

Beati, qui supremum diem obeunt eo in statu, in quem propter Christum adacti sunt, sive in exilio; sive in vinculis; sive in penuriâ; sive in tormentis; seu in terrâ; seu in mari; seu in igne.

Beati, qui obitu suo configurantur morti Christi, ita ut, sicuti Christus eapropter mortem passus est, quod testimonium perhibuerit veritati, asserens se esse Filium Dei, sic ipsi interficiantur, quia Christum verè esse Dei Filium liberè, & intrepidè confessi sint.

Ex v. 13. *Amodò jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.*

Quanta felicitas, inquit Lactantius, existimanda est, subtractum his laboribus terræ proficisci ad illum æquissimum Iudicem, parentemque indulgentissimum, qui pro laboribus requiem, pro morte vitam, pro tenebris claritatem, pro terrenis, ac brevibus bonis aterna, & cœlestia largiatur! Cum quâ mercede acerbitates, ac miseria, quas perpetimur in hoc mundo, facientes opera iustitiae, conferri, & coaquari nullo modo possunt. Hæc Lactantius.

Lactant.
Instit. l. 7.
c. 27.

Bernardus autem animæ jam requiem cœlestem possidenti ait; *Dum in corpore mortis Domino militares, nulla requies erat, tum pro labore certaminis; tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus temptationum; inde succumbendi metus gravius sollicitabat. Habebat tamen & tunc gloriam miles Christi, licet & requiem non haberet.*

Bern. in
festo Sanct.
omn. ser. 2.

Iam verò nemo parvam aliquam requiem suspicetur eorum, qui ab omni penitus molestiâ liberi, recogitant annos suos in dulcedine animæ suæ; latantur pro diebus, quibus humiliati sunt, annis, quibus viderunt mala: Cum jucundâ admiratione, & mirâ jucunditate considerant pericula, quæ evaserunt; labores, quos pertulerunt; certamina, quæ vicerunt; & pro his omnibus certâ, & indubitata fide expectant beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris sui, qui resuscitabit corpora eorum configurata proprii corporis claritati.

Quanta est felicitas eorum, quàm immensâ latitia, qui nimirum triplici gaudio, de recordatione transactæ virtutis, de exhibitione præsentis quietis, de certâ expectatione futuræ consummationis, exultant! Ista Bernardus.

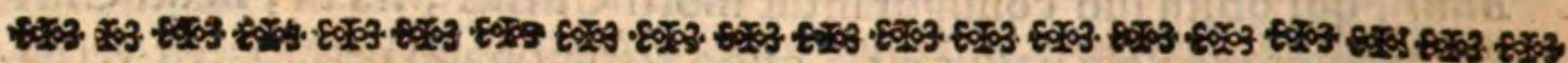
Ex v. 13. *Opera enim illorum sequuntur illos.*

Quisque, ait Lactantius, dum licet, se ad Deum totâ mente convertat, ut illum diem securus expectet, quo Præses, Dominusque mundi, Deus de singulorum factis, cogitationibusque judicabit. Quacumque hîc expetuntur, non negligat, sed fugiat; potiolemque animam suam judicet, quàm bona ista fallacia, quorum incerta, & caduca possessio est: migrant enim quotidie, & multò velocius exeunt, quàm intraverant; & tamen, si nobis usque ad ultimum liceat istis frui, aliis certè relinquenda sunt. Nihil nobiscum ferre possumus, nisi vitam benè, atque innocenter actam. Ille ad Deum copiosus, ille opulentus adveniet, cui astabunt continentia, misericordia, patientia,

Lactant.
Instit. l. 7.
c. 27.

charitas, fides. Hac est hereditas nostra; qua nec eripi cuiquam, nec transferri ad alterum potest.

Intendamus ergo iustitia, qua nos inseparabilis comes ad Deum sola perducet; & dum spiritus hos regit artus, infatigabilem militiam Deo militemus: Stationes, vigiliisque celebremus: congregiamur cum hoste, quem novimus, fortiter; ut victores, ac devicto adversario triumphantes, premium virtutis, quod ipse promisit, à Domino consequamur.

EXPLANATIO LV.

Septem postremis versibus Capitis decimi quarti Apocalypsis, ostendens sub figuris messis, & vindemia, victorias, quas Constantinus eodem anno reportavit de exercitibus Maxentii, primum apud Taurinos, & Veronam; deinde prope Romam.

VERS. 14. Et vidi; & ecce nubem candidam, & super nubem, sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu suâ falcem acutam.

ψ. 15. Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magnâ ad sedentem super nubem, mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ.

ψ. 16. Et misit, qui sedebat super nubem, falcem suam in terram; & demessa est terra.

ψ. 17. Et alius Angelus exivit de templo, quod est in Cœlo, habens & ipse falcem acutam.

ψ. 18. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem super ignem; & clamavit voce magnâ ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam; & vindemia botros vineæ terræ, quoniam maturæ sunt uvæ ejus.

ψ. 19. Et misit Angelus falcem suam acutam in terram,

Explanatio Historica. CAP. XIV. 365

& vindemiavit vineam terræ, & misit in lacum iræ Dei magnum.

ψ. 20.

Et calcatus est lacus extra Civitatem; & exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Verf. 14. *Et vidi; & ecce nubem candidam, & super nubem, sedentem similem Filio hominis; habentem in capite suo coronam auream, & in manu suâ falcem acutam.*

DUM Christus apparuit in monte resplendens sicut sol, *nubes lucida obumbravit eos* discipulos, qui tunc ei astabant; & cum elevatus est in Cælum, *nubes suscepit eum ab oculis eorum,* venturum rursus in nube, ut mundum judicet. Ita nunc Joanni apparet *nubes candore lucis ei affusæ nitens; & super nubem illam Angelus vultum, totiusque corporis mutuati habitum præferens, lineamentis, decore, majestate, & gloriâ similem Christo, summo omnium Judici, qui tametsi esset Filius Dei, Filium hominis persæpe sese nuncupavit, quod per Spiritum Sanctum ex Mariâ Virgine propter homines humanam naturam sumpsisset.* Match. 17. à v. 1. ad 5. Act. 1. v. 9.

Insignitur autem is Angelus coronâ aureâ, quippe qui exhibeat Christum Regem Regum, *gloriâ, & honore coronatum; gestatque falcem acutam,* quod cæsurus sit tot hostes, & tantâ facilitate, quot, & quantâ spicas messor succidit. ad Hebr. 2. v. 9.

Verf. 15. *Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magnâ ad sedentem super nubem.*

Alter Angelus à contemplatione Divinæ Majestatis ad curam rerum terrestrium zelo Dei progressus, exire videtur è templo Cœlesti; & cum probè noverit juxta voluntatem Domini imminere tempus impiorum dæmonum cultores profligandi, & Christianos persecutionibus vexatos afferendi in placidissimam, & sanctissimam libertatem, Angelum illum, qui personam Domini agit, precatur ardenti zelo, ac voce vehementi, ut erectos superbiâ, & impietate complures Ethnicos demetat, sternat, ac dejiciat. Quæso, inquit.

Ex verf. 15. *Mitte falcem tuam, & mete.*

Dudum justitiam tuam continuisti apud te: exere jam illam in hostes tuos. Satis, superque patiens fuisti: injurias tibi, tuisque illatas ulciscere. Multo tempore sedisti, quasi expectans num resipiscerent homines flagitiosissimi: non resipiscunt: assurge; eosque debitis pœnis affice, ut cæteri timorem Sanctissimi tui nominis habeant. *Mete; & succide homines illos nequam, quorum non est numerus: ut quid enim tandiù terram occupant?* Luc. 13. v. 7.

Ex v. 15. *Quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terra.*

Aruerunt ardore libidinis, æstu iracundiæ, ignibus subterraneis, ac tartareis, qui in ipsis omnem insitæ virtutis cuiuscunque humorem absumpserunt, ita ut in illis nullus amplius viror, nec ulla spes melioris frugis videatur. Succide illos igitur; & mete: nè differas: maturavit plus æquo messis illa iniqua, & impia: non effugiat ulterius falcem iustitiæ tuæ; sed protinùs sub eâ succumbat.

Joel. 3.

v. 12. 13.

Sic olim Propheta Joël juxta sensum historicum, (nec enim de allegorico, vel anagogico nunc loquor) variarum gentium, quæ populum Israëliticum graviter afflixerant, prædicens stragem, aiebat: *Sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces, quoniam maturavit messis, quia multiplicata est malitia eorum.*

Vers. 16. *Et misit, qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, & demessa est terra.*

Precationi Angelicæ, quam ex Joanne retuli, assensit Angelus is, quem antè animadverti specie quâdam venerandâ Christum exhibere; & succidit tum suâ virtute, tum Constantini Magni adminiculo, numerosissimos Maxentii, Romæ tyrannidem exercentis, milites, ex quorum cæde oritura erat tranquillitas Christianæ Religionis.

Sanè quàm plurimi milites, in campo stantes, erecti, densati, longè, latèque diffusi, non ineleganter spicis è terrâ sursùm portectis, & campum opplentibus comparantur.

Sicuti autem sternuntur spicæ, dum metuntur: ita victores, eos, quos in prælio vincunt, ac trucidant, in terram dejiciunt; ac, quemadmodum sectæ spicæ excutiuntur postea, ut ex eis grana, quæ suis in folliculis conclusa asservabant, auferantur: sic consuetum est victoribus prostratos milites perscrutari, ut quidquid in eis pretiosum, vel utile repererint, tollant.

Præterea quantamcumque spicarum copiam messorum demetant, non ipsi truncantur, vel excidunt; sed dissectis innumeris aristis, ac prostratis, stant incolumes.

Isai. 9. v. 3.

Quin etiam, sicut latantur in messe, sic exultant victores captâ prædâ, quando dividunt spolia.

Nazar.

paneg. 1.

Constant.

c. 3.

Nazar. 2.

paneg.

c. 22. 24.

25. 26.

At Nazarius Constantino inquit: *Vix quartâ parte exercitus contra centum millia armatorum hostium Alpes transgressus es. Cum autem apud Taurinos campum latè jacentem tantus miles oppleret, ad unum interfecisti, omnibus tuis integris, horrorem armorum ad miraculum victorie transtulerunt, quod qui invulnerabiles habebantur, sine tuorum vulneribus interissent.*

Postmodum Verona, freta immanibus copiis, saltâ pugnandi copiâ, pœnas eruptionis temeraria pependerunt. Ruricius quoque Tyrannicorum Ducum columen, magnâ suorum clade rejectus in mœnia, cum adhuc mente vesanâ se Veronâ proripuisset, novos egit exercitus; sed furorem ejus mors domuit.

Explicatio Historica. CAP. XIV. 367

Tu verò, Imperator, non intutior tempore, quàm à Deo tectior, praelio vix multâ nocte confecto, fessus cadibus, anhelus ex bello, cruore oblitus, sed hostili, ad obsidionis vigilias recurrebas. Hæc Nazarius.

Tanta autem hostium strages edita est Divinâ virtute Christi, cujus salutare signum, promissâ sibi victoriæ indicium, Constantinus præ se ferebat. Visi sunt etiam Cœlestes exercitus suppetias pio Imperatori adversus hostes attulisse, quemadmodum refert Nazarius.

Nazar. 2.
paneg.
c. 14. 19.

Quamobrem verè impleta est Joannis Prophetia, quòd *similis Filio hominis Angelus, qui sedebat super nubem candidam, coronam auream habens, misit falcem suam in terram; eamque demessuit, tot Ethnicis, Divini cultus, & Christianæ Religionis hostibus prostratis.*

Verùm, cùm alii hostes aliis locis Maxentio tyranno adhuc militantes superessent, alio etiam praelio, & eodem anno, ut brevi omnes interirent, proculcandi erant; eorumque sanguis fundendus erat: Quod mirum in modum sub figurâ vindemiæ, & verbis rei, uti peracta est, quàm maximè congruis, describit Joannes, prosecutus, quam inceperat imitari, Prophetiam Joëlis, prædicentis gentium plurimarum stragem: *Mittite, inquit, falces, quoniam maturavit messis. Venite, & decendite, quia plenum est torcular; exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum.*

Joël. 3.
v. 13.

Verf. 17. *Et alius Angelus exivit de templo, quod est in Cælo, habens & ipse falcem acutam.*

Angelus ille laudat Deum in templo Cœlesti, & prodit ex illo armatus falce acutâ, quâ magnum numerum Ethnicorum adversantium Deo succidat, & quò verbis Jeremiæ utar, *vindemiet, ut locutus est Dominus in die furoris sui.* Non tantum plebeios, sed etiam nobiles cædet. Milites, & duces profligabit; totumque delebit exercitum; nec ipsi Imperatori impio parceret.

Lament. 1.
v. 12.

Verf. 18. *Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem super ignem.*

Posteaquàm Deus igne Cœlesti primas victimas sibi in tabernaculo Moysis oblatas consumpsit, præcepit, ut ignis ille in altari holocaustorum semper arderet curâ Sacerdotum; essetque perpetuus; nec umquàm deficeret. Hi autem ritus ex Apostolo erant *umbra Cœlestium.* Quamobrem Angelus asseritur in templo Cœlesti præpositus, ut foveat ignem Divinum, in quo cumentur hostiæ Deo gratissimæ.

Levit. 6.
v. 12. 13.
ad Heb. 8.
v. 5.

Sed, quia hujusmodi victimarum Sanctarum innumerabilis multitudo, ex persecutionibus Ethnicorum, ac præcipuè ex postremis Diocletiani, & Maximiani, combusta est; etsi tot innocuarum propter ignem Cœlestem, qui Sanctos Martyres adurebat, hostiarum odor suavissimus fuerit Divinæ Majestati: tamen, cùm persecutores illi atrocissimi non nisi perdere, ac prorsus delere Christianam Religionem sibi proponerent, æquitatis Divinæ ratio postulabat, ut qui tanto sceleri assentiebant, mactarentur; fundereturque sanguis illorum, tanquam victima-

rum

Soph. i.
v. 7. 8.

rum iustæ iræ Dei immolatarum, sicuti videre est apud Sophoniam, cum ait, *Præparavit Dominus hostiam. In die hostiæ Domini, visitabo super Principes, &c.*

Ex v. 18. *Et clamavit voce magnâ ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ, quoniam matura sunt uvæ ejus.*

ad Philip.
3. v. 19.

ad Rom. i.
v. 29. 30.

Euseb. hist.
l. 8. c. 26.

Ardens zelo Divinæ justitiæ Angelus is commovit alterum Angelum, ut Ethnicorum Maxentio, Maximiani Herculi proli iniquæ, militantium ingentem multitudinem perimeret; idque ipsi verbis ex vindemiâ translatis, quæ propositâ sunt, significat. Quasi diceret, incide botros illius vineæ infidelis, ac plenæ iniquitate. Obesi sunt comestatione, & crapulâ impii illi, quorum Deus venter est; & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt; ac ideo oportet ut finis illorum sit interitus. Turgescunt divitiis malè partis: inflantur honoribus scelestis: abundant voluptatibus obscœnis: denique repleti sunt omni malitiâ, & nequitia; Deoque odibiles; nec amplius ab illo tolerandi.

Tales erant Maxentiani; nam ex Eusebio, *Maxentius Roma tyrannidem exercens, nullum impietatis, nullum intemperantiæ facinus prætermisit: Et quodam tempore, levi admodum occasione arreptâ, populum in cadem satellitibus suis exposuit; infinitaque populi Romani multitudo in medtâ Civitate, non Scytharum, non Barbarorum, sed domesticorum suorum hastis, & armis cujusque generis, miserè trucidata est. Quanta cades facta sit; qui Senatorum, propter insidias, quæ ipsorum parabantur divitiis, erant, nunc uno, nunc alio crimine falso in eos confictò, è medio sublatis, vix percenseri potest. Ad extremum verò, istius scelera delabebantur ad magicarum prestigiæ commenta; quippe interdum mulieres gravidas disseccuit: nonnumquàm tenerorum infantium scrutatus est viscera: infandas non rarò adjurationes ad Damones excitandos, quò illorum subsidio bellum ingruens depelleret, averteretque, usurpavit. Hæc Eusebius.*

Vers. 19. *Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ.*

Libenter perfecit Angelus, quod ei mandatum est ab altero Angelo authoritate Divinâ. Injuriarum Deo illatarum æquissimus vindex, præfatam Infidelium vineam, iniquitate refertam, vindemiavit, cum effecit, ut Constantinus Maxentii milites innumeros ultimo certamine obtruncaret.

Ex vers. 19. *Et misit in lacum ira Dei magnum.*

Peritissimorum Grammaticorum judicio, & usu, *lacus* dicitur, non tantum locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, sed etiam vas amplum, in quod mustum pedibus, prælove expressum influit. Quare Joannes metaphoram vindemiæ prosequens, ait Angelum, postquam præsignificatos botros, nempe Maxentianos milites, omni nequitia turgidos, succidit, *misisse illos in lacum ira Dei magnum*, hoc est, in vastam foveam, ubi conculcarentur, tanquam uvæ in torculari; ibique fusus il-

lorum

lorum sanguis in pœnam iniquitatum , quibus iram Dei provocarant, copiosè fluere.

Sic apud Isaiam cælis Idumæis Dominus ait: *Ego , qui loquor justitiam , torcular calcavi : calcavi eos in furore meo ; & conculcavi eos in irâ meâ ; & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.* Isai. 63.
v. 1. 3.

Verf. 20. *Et calcatus est lacus extra Civitatem , & exivit sanguis de lacu.*

Locus , in quo fusus fuit ultimo prælio à Constantino innumerorum militum Maxentianorum sanguis , fuit extra Romam. Nam ex Zosimo , *Constantinus cum exercitu Romam usque progressus , ante urbem castra metabatur in campo , qui latè patet , & equitatu est opportunus. Cum verò Maxentius ex urbe copias produxisset , jamque pontem , quem ipse junxerat , transisset , suis Constantinus , ut aciem struerent , imperabat. Cum exercitus utrinque cornibus adversis starent , equitatum Constantinus immisit. Is equitatum hostilem adortus , fudit. Peditibus quoque signo sublato , ritè , compositæque in hostem illi tendebant ; ac Maxentianorum militum innumerabilis quadam multitudo cecidit , tum ab equitibus proculcata , tum à peditibus interempta.* Zosim.
l. 2.

Ità ex Zosimo , Constantinus , ejusque exercitus victor , tum equitibus suis , tum peditibus proculcavit devictum Maxentii exercitum ; ejusque sanguinem fudit extra Civitatem Romam , uti Joannes prædixerat.

Sed quòd etiam , juxta ejusdem vaticinium , locus , in quo magna pars sanguinis Maxentianorum fusus est , fuerit lacus , seu profunda fovea extra Romam , facile est ex historicis probare. Etenim , cum ex Ruffino , non procul à ponte Milvio castra posuisset Constantinus , Nazarius asserit Maxentium apud Tiberim suos instruxisse sic ripæ locatos , ut ultimarum vestigia , presagio quodam eventuræ cladis , unda fatalis allueret ; ità verò multitudine suppeditante , ut ultra quàm visus agi posset , extenta acies pertineret. Ruffin.
hist. l. 9.
c. 9.
Nazari.
2.
paneg.
Constant.
c. 28.

At , teste Suetonio , Domitianus edidit navales pugnas penè justarum classium , effosso , & circumstructo juxta Tiberim lacu. Nunc quoque egressis Româ per pontem Milvium ad dexteram patet prope Tiberim ille lacus , seu campus effossus , quem ego ipse sicco pede petransivi , cum Româ proficiscerer ad sacras ædes Beatæ Virginis Lauretanæ. Sueton. in
Domitia-
no , c. 4.

Eo itaque in lacu , sive campo extrâ Romam juxta Tiberim , & post pontem Milvium , effosso , ubi magna pars exercitus Maxentiani instructa fuerat in aciem , cæsa fuit , calcata , & enecata cum tanto cruore , ut sanguis illius copiosissimè fluxerit : unde Joannes ait ,

Ex verf. 20. *Et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum.*

Nimirum , tam copiosus sanguis hostium fusus est eo in lacu , & loco effosso , ut profluxerit , & redundaverit non tantum usque ad frenos equorum , victi exercitus Maxentiani in terram dejectorum , & cælorum , sed etiam usque ad frenos equorum victoris exercitus Constantiniani. Equus enim ,

Hervens in Apocalypsim.

A a a

ut

Job 39.
v. 19. 21.
22. 24.

ut describit ipsemet ejus Creator, libro Job, terram ungulâ fedit; exultat audacter; in occursum pergit armatis; contemnit pavorem; nec cedit gladio; fervens, & fremens sorbet terram. Quidni igitur Equitatus Constantini victor fervens, ac fremens sorberet aliquatenus profluentem copiosissimè hostium sanguinem; ac sic tingerentur eo equorum freni?

Ex vers. 20. *Usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.*

Operæ pretium est adnotare, has voces, *mille sexcenta*, juxta constructionem Græcam posse referri, & ad equos, & ad stadia, ita ut sint equi mille sexcenti, & stadia mille sexcenta. Nam Græcum sic se habet, ἀχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἐπὶ σαδίων χιλίων ἑξακοσίων: quasi si quis hæc verba hoc modo traduceret, *usque ad frenos equorum, spatio stadiorum mille sexcentorum*: siquidem cum voces illæ, *equorum*, & *stadiorum*, essent tunc, sicuti apud Græcum, in genitivo casu, manifestum foret voces illas sequentes, *mille sexcentorum*, posse non tantum ad vocem proximam *stadiorum*, sed etiam ad antecedentem *equorum*, referri, juxta usum Scripturæ Sacræ, quæ hyperbatis, seu transpositionibus frequenter utitur; & ex participatione intellectus Divini plures sensus unâ sententiâ mirabiliter complectitur.

L. 2. Ma-
chab. c. 11.

Istis prænotatis, si voces hæ, *mille sexcentorum*, referantur ad illam *equorum*, alluisse mihi videtur Joannes ad victoriam, quam Judas Machabæus consecutus est in Lysiam propinquum Regis Antiochi Eupatoris. Lysias enim, ut dicitur libro secundo Machabæorum, congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus Iudeos. Ingressus autem Iudeam, & appropians Bethsura, quæ erat ab Ierosolymâ intervallo quinque stadiorum, illud presidium expugnabat. Machabæus autem, & qui cum eo erant, ope Domini, & Angeli, quem invocarunt, quique apparuit præcedens eos velut eques in veste candidâ, armis aureis hastam vibrans, leonum more, impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille sexcentos: indeque libertatem Civitatis Jerusalem, ac Templi obtinuerunt ab ipso Lysia, & Antiocho Eupatore.

Nazar. 1.
paneg. c. 7.
14. 20. 29.

Euseb. hist.
l. 9. c. 8.

Quod cum ita sit, Beatus Joannes, luce sapientiæ Divinæ illustratus, his vocibus, *equorum mille sexcentorum*, innuere mihi videtur se comparare victoriam Constantini in Maxentium, victoriæ Machabæi in Lysiam. Et sanè, pugnatum est inter Machabæum, & Lysiam prope Ierosolymam: Dimicatum est inter Constantinum, & Maxentium prope Romam. Adjuvit Dominus ministerio Angeli Machabæum: Auxiliatus est quoque Constantino Angelorum ope, ut ex Nazario patet, & dudum retuli. Assecutus est ex victoriâ suâ Machabæus libertatem Civitatis, & Templi Jerusalem: libertatem etiam victor Constantinus conciliavit Romæ, & Christianis Ecclesiis. Quippe ex Eusebio, Romam ingressus, non omnino clamore, & applausu populari commotus, non laudum elatus præconio, sed subsidii à Deo alati admodum, conscius, confestim passionis Servatoris trophæum in manu propria

propria sua statua, & imaginis collocari mandat in celeberrimo loco totius urbis, cum eâ inscriptione in basi.

HOC SALUTARI SIGNO, VERO FORTITUDINIS INDICIO,
NOSTRAM CIVITATEM TYRANNI JUGO LIBERAVI.

Quia etiam Deum omnium bonorum, qua ipsi obtigerant, authorem col-
laudat; & legem pro Christianis absolutissimam, accuratissimamque con-
scribit.

Videtur etiam nunc Romæ Arcus Triumphalis à S.P.Q.R. dicatus
Constantino, cum his titulis, LIBERATORI URBIS, FUNDATORI
QUIETIS.

Quòd si præfatus mille sexcentorum numerus ad stadia referatur, ar-
bitror Joannem dixisse, quòd exivit sanguis per stadia mille sexcenta,
ut significaret tantam fuisse cædem hostium Maxentianorum à Con-
stantino, quanta fuit adversariorum à Machabæo variis præliis, libro
secundo Machabæorum, capite duodecimo, recensitis, in quorum
enarratione referuntur stadia mille sexcenta, & unum.

Quippe citato capite, dicitur versu nono, quòd Iudas Machabeus 2. Mach.
c. 12.
Iamnitis nocte supervenit; & portum cum navibus succendit; ita ut lumen
ignis appareret Ierosolymis à stadiis ducentis quadraginta.

Versu autem decimo, indè cùm jam abiiissent novem stadiis, auxilio
Dei, Arabum quinque millia, & equites quingentos vicit.

Et versu decimo sexto, captâ Civitate Casphin per Domini voluntatem
innumerabiles cedes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum lati-
tudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

At versu decimo septimo, indè discesserunt stadia septingenta quin-
quaginta.

Atque ex versu decimo nono, peremerunt decem millia viros.

Porrò à versu vigesimo ad vigesimum octavum, cùm cohors Iuda
prima apparuisset, timor hostibus, centum viginti millia peditum, equi-
tumque duo millia quingentos habentibus, incussus est ex præsentia Dei; &
in fugam versi sunt, alius ab alio, ita ut magis à suis dejicerentur. Iudas
autem prostravit ex eis triginta millia virorum, & egressus est ad Carnion
urbem, interfectis viginti quinque millibus. Post horum fugam, & necem,
movit exercitum ad Ephron; & cùm Omnipotentem invocassent, ceperunt
Civitatem, & ex eis, qui intus erant, viginti quinque millia prostra-
verunt.

Denique, versu vigesimo nono, indè ad Civitatem Scytharum abie-
runt, quæ ab Ierosolymis sexcentis stadiis aberat.

Jam si quis in unum colligat omnia stadia illo capite recensita, nem-
pe v. 9. stadia 240. v. 10. stadia 9. v. 16. stadia 2. v. 17. stadia 750. &
v. 29. stadia 600. reperiet mille sexcenta stadia, & unum.

Joannes autem hoc Apocalypsis loco, quem interpretor, prætermisit

unum stadium; & apposuit dumtaxat completum numerum stadiorum mille sexcentorum: sic verò summam significavit non minorem hostium Maxentianorem stragem à Constantino editam, quàm fuerat confecta variorum adversariorum à Judâ Machabæo variis præliis, in quorum enarratione numerantur *stadia mille sexcenta*.

Et reverà, citato libro secundo Machabæorum, Capite duodecimo, ab eo versu nono, quo incipiunt referri stadia, usque ad vigesimum nonum, quo complentur stadia mille sexcenta, comperio tot milites à Judâ Machabæo victos, & distinctè nominatos, quot ex copiis Maxentii juxta Zosimum Constantinus superavit ultimo prælio.

L. 2. Machab. c. 12.

Etenim citati capitis v. 10. *Iudas vicit Arabum quinque millia, & equites quingentos.*

Vers. 19. *Qui erant duces, cum Machabæo peremerunt decem millia viros.*

Vers. 20. *Machabæus, adversus Timotheum processit habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos; & prostravit ex eis triginta millia.*

Vers. 26. *Iudas egressus est ad Carnion, interfecit viginti quinque millibus.*

Vers. 27. & 28. *Post movit exercitum ad Ephron; & ceperunt civitatem; & ex eis, qui intus erant, viginti quinque millia prostraverunt.*

Quæ cum ita sint, si ex relatis versibus jungantur distincti numeri in illis recensiti, nempe ex versu decimo, 5500. ex versu decimo nono, 10000. ex versu vigesimo, 122500: neque enim referenda sunt triginta millia tanquam distincta, quæ ibi dicuntur prostrata; cum sint pars illorum centum viginti duorum millium quingentorum: ex versu autem vigesimo sexto, 25000. & ex duobus sequentibus versibus adhuc 25000. exurget numerus totalis centum octoginta octo millium militum, tum pedestrium, tum equestrium, quos citatum caput duodecimum libri secundi Machabæorum refert expressè, & distinctè superatos à Judâ Machabæo.

Zosim. l. 2.

At ex Zosimo totus exercitus Maxentii *centum & septuaginta millibus peditum, & decem atque octo millibus equitum constabat*, qui simul conjuncti, tum pedites, tum equites, efficiunt etiam numerum centum octoginta octo millium Maxentianorum, quos ultimo prælio Constantinus vicit.

Præterea, in illis præliis, quæ *mille sexcentis stadiis conjuncta sunt*, animadvertere est Judam Machabæum hostes, tum pedites, tum equites, alios interfecisse; alios ita fugasse, ut ipsi magis à suis fugientibus dejicerentur; alios tanto numero trucidasse, ut *stagnum adjacens sanguine interfectorum fluere videretur*.

At Constantinus postremo certamine Maxentium ita profligavit, ut alios, tum equestres, tum pedestres trucidaverit; alios in tam præcipientem fugam converterit, ut magna pars vel à fugientibus prostrata sit, vel

vel in Tiberim proximum fuerit demersa ; ac demùm tot hostes peremerit juxta illum fluvium , ut copiosus sanguis enecatorum in illius fluminis aquas profluxerit.

Undè Nazarius panegyrico primo Constantini , *ad primum aspectum Majestatis tue , primumque impetum totius tui victoris exercitus , hostes territi , fugatique , & exceptis latrocinii illius primis auctoribus , qui locum , quem pugna sumpserant , texere corporibus , ceteri omnes in fluvium abiere precipites , ut tandem aliquod cadis compendium fessis tuorum dextris eveniret , cum impios Tiberis hausisset.* Nazar. 1.
panegy.
Constant.
c. 17.

Idem rursus panegyrico secundo, *Non commemorabo hic testas continuis stragibus ripas ; non oppletum acervis corporum Tiberim ; & inter congestas altè cadaverum moles , agro nixu , ac vix reluctantibus gurgitibus exeuntem ; quodque illum ipsum Tyrannum , non mors virilis , sed fuga turpis prodidit ; & dignum ignavia , & savitia exitu fluctus sanguinei necaverunt.* Nazar. 2.
panegy.
c. 30.

Hæc dixi , referens numerum mille sexcentorum ad vocem Græcam *σαδίων*.

Verùm præter hæc attendo vocem Græcam *σμή* , quæ est in autographo , significare *ab*. Quamobrem , cum Joannes , temporum , & locorum Divinâ luce præsciens , dixerit , quòd *exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum à stadiis mille sexcentis* , indicare voluit lacum , seu locum effossum juxta Tiberim , & prope Romam , ubi innumerorum Maxentii militum , à Constantino , ultimâ pugna significatâ sub specie vindemiæ , profligatorum sanguis copiosissimus effluxit , distare circiter *stadiis mille sexcentis* à loco Veronæ proximo , ubi antea cæsus fuerat ab eodem Constantino alius Maxentii exercitus eo certamine , quod descriptum est sub messis figurâ.

Etenim , si uni milliari Italico tribuamus , ut solet , octo stadia , in mille sexcentis stadiis erunt ducenta milliaria Italica. At Geographi à Veronâ usque Romam assignant circiter ducenta quadraginta milliaria.

Sanctus autem Joannes non abs re detraxit quadraginta milliaria , quandoquidem uterque exercitus , Constantinianus , & Maxentianus numerosissimus , pedestris , & equestris , haud dubiè in viciniâ Veronæ , & in proximitate Romæ complura milliaria occupabat , adeò ut ab extremo loco certaminis Veronensis versùs Romam , ad extremum , & proximum prælii Romani locum , non fuerint nisi circiter ducenta milliaria Italica , ideoque duntaxat *stadia mille sexcenta*.

Is verò numerus maximè placuit Beato Joanni propter arcana in eo contenta , & ex Machabæis deprompta , quæ ostendunt insignes similitudines victoriæ Constantinianæ cum victoriis Judæ Machabæi , sicuti à me , Deo dante , declaratum est.

EXPLANATIO LVI.

Capitis decimi quinti Apocalypsis, de Moyssi, & Agni Cantico, quod fideles ob victoriam Constantini, Maxentio in Tiberim demerso, concinunt; & de septem plagis postea infligendis, ut impietas Ethnica prorsus deleatur.

VERS. 1. Et vidi aliud signum in Cœlo magnum, & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem novissimas: quoniam in illis consummata est ira Dei.

ψ. 2. Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei.

ψ. 3. Et cantabant canticum Moyssi servi Dei, & canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens: justæ, & veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum.

ψ. 4. Quis non timebit te, Domine, & magnificabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.

ψ. 5. Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo.

ψ. 6. Et exierunt septem Angeli habentes septem phialas de templo, vestiti lino mundo, & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

ψ. 7. Et unum de quatuor Animalibus dedit septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum.

ψ. 8. Et impletum est templum fumo à Majestate Dei, &

& de virtute ejus : & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

VERS. I. *Et vidi aliud signum in Cælo magnum, & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei.*

SIGNUM illud Cœleste magnum fuit, tum propter præcel-
lentes Angelos, eorumque perinsignem in Sacris Scripturis
numerum septenarium; tum propter plagarum, quas infli-
cturi sunt Ethnicis, acerbiter ingentem.

Mirabile verò, quòd Deus, Ecclesiæ suæ vindex, plagas illas ve-
hementes impiis inustus sit præter illorum expectationem; tantâ autem
luce tunc temporis demonstraturus sit Christianorum virtutem, ut ad-
mirationi futura sit iis, qui antea illam persequabantur.

Plagis etiam illis *novissimis*, post devictum Maxentium infligendis,
dicitur *consummata ira Dei*, nempè adversus Ethnicæ superstitionis
Imperatores, populos, & urbes.

Sicuti hæc perspicuè patebunt explanatione capitis subsequentis.

Interim videt Joannes quas laudes referant Christiani Christo Domi-
no, quòd Divinâ illius virtute Constantinus superaverit Maxentium,
profligato suo exercitu demersum in Tiberim.

VERS. 2. *Et vidi tanquàm mare vitreum, mistum igne.*

Exhibetur Joanni species quædam, & similitudo maris Erithræi, seu
Rubri, quod *Vitreum* appellat ob pelluciditatem aquæ illius; & *mistum*
igne, propter colorem rubeum, qui in eo animadvertitur.

Porro eâ figurâ maris rubri designat Joannes Tiberim, in quem
Maxentius à Constantino fugatus, demersus fuit: siquidem, uti ex-
planatione capitis præcedentis ultimâ ex Nazario declaravi, fluvius is
innumerabilium militum Maxentianorum sanguine cruentatus est, ac
colore tinctus rubro; undè facile colligere est, illum aquas suas sic
rubricatas ad ostia usque Tiberina non multum diffusa voluisse; indeque
& mare apparuisse aliquantisper rubrum.

EX V. 2. *Et eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem, & numerum*
nominis ejus.

Videt etiam Joannes eos, qui in fide, & charitate Christi perstite-
runt, & impietatem Imperatorum Ethnicorum Christianæ Religionis
hostium superavere iis modis, quos jam dudum exposui.

EX VERS. 2. *Stantes supra mare vitreum, habentes Citharas Dei.*

VERS. 3. *Et cantantes canticum Moysi servi Dei.*

Hinc Eusebius inquit, *Quemadmodum ipsius Moysis, & antiquorum, Euseb. hist.*
ac piorum Hebraeorum temporibus, Deus Pharaonis currus, & ejus copias 1.9. c.8.
dejecit

& vitæ
Constant.
l. i. c. 32.

Exod. 15.

dejecit in altum, & delectos ascensores, satellitesque regios in mari rubro demersit, undisque obruit: sic Maxentius, quique cum eo erant armati, & stipatores, in altum Tiberis gurgitem, tanquam lapis, præcipites deciderunt: uti Constantinus cum suo exercitu, ope Divinâ victoriam adeptus, meritò quidem, licet non verbis, re tamen, similiter cum Israëlitis, & egregio Dei famulo Moyse, eadem, quæ illi olim contra impium Tyrannum Pharaonem canere, & cum Mariâ sorore Moysis hoc modo dicere potuisset, Cantemus Domino; gloriosè enim magnificatus est: Equum, & ascensorem dejecit in mare: adjutor, & protector factus est mihi ad salutem. Et rursus, Quis similis tibi in Diis, Domine? quis similis tibi? Gloriosus in sanctis, admirabilis, & præclare faciens prodigia.

Ista Eusebius, quæ Christianorum nemo dubitaverit à fidelibus, præsertim Romæ, ubi fretus Deo Constantinus Maxentium vicit, degentibus, magnâ pietate, & lætitiâ fuisse in cordibus ipsorum decantata: Ecclesia enim semper consuevit Psalmos, & Cantica ex Scripturis deprompta, prout res, tempus, & occasio tulit, competenter ad laudem Dei concinere.

Ex vers. 3. *Et Canticum Agni.*

Cantico Moysis præfato addebant fideles canticum ad laudem Christi Domini, cujus signi salutaris virtute sciebant Constantinum de Maxentio victoriam consecutum. Canticum autem illud dicitur Christi, non quòd ab ipsomet Christo editum fuerit, & cantatum, sicuti canticum, quod Moysis appellatur, ab ipso Moyse compositum fuit, atque decantatum; sed quia Christus animis, & cordibus fidelium illud ad gloriam suam suggessit. Nam cantico Moysis videbatur laudari dumtaxat Divinitas, quæ, ante Incarnationem Verbi Divini, pro Israëlitis Pharaonem, & exercitum ejus in mari rubro suffocarat: laudanda verò etiam erat humanitas Christi Domini, Verbo Divino in unitatem personæ conjuncta, quæ mirabili potentiâ Crucis suæ Maxentium profligavit, demersitque; & victoriam Constantino in gratiam Religionis Christianæ concessit.

Quid verò proclamabant, concinentes illud Christi Domini Canticum?

Ex v. 3. *Dicentes, magna, & mirabilia sunt opera tua, Domine, Deus omnipotens. Iusta, & vera sunt via tua, Rex saculorum.*

Vers. 4. *Quis non timebit te, Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius es, misericors, & beneficus erga tuos; & adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt, in dejectione scilicet impietatis Ethnicæ, & exaltatione Religionis Christianæ.*

Vers. 5. *Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in Cælo.*

Nimirum pars illa tabernaculi, in quam soli Sacerdotes introibant, patuit.

Vers. 6.

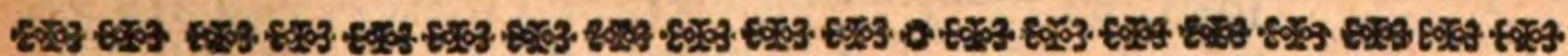
Vers. 6. *Et exierunt de templo, nimirum de illâ parte Sacerdotali templi, seu tabernaculi, septem Angeli habentes potestatem infligendi septem plagas præfatas, vestiti lino mundo, & candido, sicuti moris erat antiquorum Sacerdotum tabernaculi, ac templi; & erant præcincti circa pectora zonis aureis, in signum perfectæ, & incorruptæ puritatis, & charitatis.*

Vers. 7. *Et unum de quatuor animalibus, quo exhibebatur unus ex antiquis Levitis curam habentibus vasorum templi, dedit septem Angelis septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum, effundendæ septem plagis dirissimis, & æquissimis in impios adversantes Divinæ Majestati, & Christianæ Religionis persecutores.*

Vers. 8. *Et impletum est templum fumo à Majestate Dei, & de virtute ejus; & nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.*

Ex sacrâ Scripturâ, cum in dedicatione templi Salomonis, *Levite, & Sacerdotes Dominum laudare cœpissent, & dicere: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus; factum est, ut impleretur domus Dei nube; nec possent Sacerdotes stare, & ministrare propter caliginem: compleverat enim gloria Domini domum Dei. Ita quondam Moyses, dum erexit tabernaculum, non poterat ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & Majestate Domini coruscante.* 2. Paral. 5.
v. 12. 13.
14.
Exod. 40.
v. 16. 32.
33.

Simili figurâ Joannes significat quantum laudis, & gloriæ detulerint Cœlites Christo Domino, quod misertus sit Ecclesiæ, quam eripuit è potestate infidelium; & quod præceperit septem Angelis infligere plagas extremas Ethnicis, quod dæmonum cultus ubique aboleatur; & Divinæ Majestatis religio sanctissima magis, ac magis toto orbe celebretur.

EXPLANATIO LVII.

Quâ, undecim primis versibus Capitis decimi sexti Apocalypsis, quinque plagæ, à quinque Angelis inflictæ, explicantur de peste, & carbunculo, de fame, & siti, de aestu, & igne sacro, ac de cæcitate, quibus percussi sunt divinitus Ethnici sub Maximino, insano Christianorum persecutore.

VERS. I.

Et audiui vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram.

ψ. 2.

Et abiit primus; & effudit phialam suam in terram; & factum est vulnus sævum, & pessimum in homines, qui habebant characterem bestię, & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

ψ. 3.

Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquam mortui; & omnis anima vivens mortua est in mari.

ψ. 4.

Et tertius effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis.

ψ. 5.

Et audiui Angelum aquarum dicentem, Justus es, Domine, qui es, & qui eras: Sanctus, qui hæc judicasti.

ψ. 6.

Quia sanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt.

ψ. 7.

Et audiui alterum ab altari dicentem: Etiam, Domine, Deus omnipotens, vera, & justa judicia tua.

ψ. 8.

Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines, & igni.

ψ. 9.

Et æstuaverunt homines æstu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt poenitentiam, ut darent illi gloriam.

ψ. 10.

Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestię; & factum est regnum ejus tenebrosum, & commanducaverunt linguas suas præ dolore.

ψ. 11.

Et blasphemaverunt Deum Cœli præ doloribus, & vulneribus suis, & non egerunt poenitentiam ex operibus suis.

Verf. 1. *Et audiui vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, & effundite septem phialas ira Dei in terram.*

DE U S, inquit Lactantius Constantinum alloquens, *malis*, Lactant. Instit. l. 1. c. 1.
 qui adhuc adversus justos in aliis terrarum partibus sæviunt, quan-
 tò seriùs, tantò vehementiùs idem Omnipotens mercedem sceleris
 exolvèt; quia ut est erga pios indulgentissimus pater, sic adversus
 impios rectissimus iudex.

Eapropter adversus Ethnicos, qui supersunt, Christianorum perse-
 cutores, ira Dei revelatur Dilecto Christi Discipulo; eamque ipse testa-
 tur, cùm ait se *audiisse vocem magnam de templo cœlesti* prodeuntem; ac
 autoritate Dei, septem Angelis tanquam potentissimis, atque fidelissi-
 mis Divinæ Majestatis, & æquitatis ministris, præcipientem, ut extre-
 mas, quas ipse justè, ac sanctè decrevit, iniquis, & impiis plagas in-
 fligant.

Verf. 2. *Et abiit primus, & effudit phialam suam in terram, & fa-
 ctum est vulnus sævum, & pessimum in homines, qui habebant
 characterem bestia, & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.*

Primus Angelus exerens potestatem sibi à Deo traditam plectendi
 impios, afflixit, juxta Græcum, ἔλκε, ulcere quàm maximè crucian-
 te, & lethali eos, qui cùm sacrificassent, aut thurificassent, aut libas-
 sent idolis, vel execrandos libellos accepissent, *habebant characterem be-
 stia*, seu notam certissimam consensus sui iniquis edictis Imperatoris
 Ethnici, ac ferocissimi Christianorum persecutoris; & illius, tanquàm
 Dei alicujus, imaginem profanis ritibus coluerant, quemadmodùm fu-
 sius hæc à me exposita sunt explanatione quinquagesimâ secundâ capitis
 decimi tertii, versu decimo septimo.

Ea autem plaga, & quæ sequuntur explicandæ, mihi videntur, justo,
 ac manifesto Dei judicio in pœnam scelerum Maximini, ejusque subdi-
 torum impietati illius consentientium, inflictæ: Siquidem, ex Eusebio,
 Maximinus pro Diis suis contra Religionem Christianam declamans, ac
 sæviens, pœnas illas luit. Sed primùm verba ejus impia audiamus cum
 horrore.

Quis, inquit, *tàm amens, tamque ab omni ratione alienus* reperiri poterit, Euseb. hist. l. 9. c. 6.
 qui non advertat clementi Deorum in homines studio factum esse, ut neque ter-
 ra semina sibi mandata cum fœnore reddere deneget; neque agricolarum spem
 inani expectatione fallat:

*Neque rursùm impius Mars tàm horridus absque impedimento in terrâ vi-
 geat, & roboretur:*

*Neque æquabili Cœli temperatione perturbatâ, corpora peste infecta, agra-
 que celeriter ad mortem rapiantur:*

Neque mare rigidis immoderatorum ventorum flatibus agitatum turgescat;

B b b 2 neque

neque repentina procella, & abrupta naufragam, & periculosam tempestatem excitent:

Neque terra praterèa, quæ est omnium nutrix, & parens, ab imis quasi visceribus gravi cum trepidatione dehiscat; neque montes ejus radicibus nixi, ingenti hiatu patefacto deglutiantur.

Quæ quidem mala omnia, hisque multò graviora, nemo est, qui ignoret, ante hoc tempus sæpe numero obtigisse.

Atque ista universa acciderunt ob perniciosum illum, & vanum errorem hominum nequam, & improborum, Christianorum videlicet.

Convertant jam oculos ad camporum planitiem longè, latèque patentem: considerent letas, & florentes segetes, spicarum ubertate redundantes: prata intueantur propter fœcundos, & moderatos imbres, herbis, & floribus splendescencia; aeris temperationem animadvertant, quàm æquabilis, & quàm amœna sit.

De reliquo omnes perfundantur latitiâ, quòd per honorem Diis adhibitum, placidissimâ pace constanter, & cum securitate, ac quiete sese oblectent.

Et quicumque caco illo Christianismi errore, & tanquàm itinere devio decedentes, ad rectam, & præclaram mentem redierunt, multò magis latentur animo, perindè ac si ex tempestate improvisâ, aut morbo gravi erepti fuerint; & in posterum jucundissimis vitæ commodis cum voluptate fruantur.

Quòd si qui ex illis sint, qui in detestabili illâ inanitate, & inscitiâ obstinatè persistant, longo locorum intervallo à vestrà urbe, & agris eam undique ambientibus, sicuti à nobis postulastis, segregati, in exilium ejiciantur. Hæc apud Eusebium Maximinus.

Verùm, subjungit Eusebius, dum ministri hujus Edicti contra nos promulgati, iter in nonnullis regionibus faciebant, Deus, qui est suæ Ecclesiæ constans propugnator, arrogante Tyranni contra nos ostentatione penè refrenatâ, & compressâ, suum cœleste prasidium nobis benignus præstitit.

Imbres igitur, & pluvia, quæ hyberno tempore fieri consueverant, solitam suam terræ irrigandæ consuetudinem intermiserunt.

Undè fames præter omnium expectationem passim grassari, & pestis deinceps oberrare cœpit.

Morbi etiam cujusdam novi, & peregrini (exulceratio quædam erat, quæ æstus, & fervoris gratiâ, proprio nomine anthrax, idest carbunculus, appellatur) gravis, & violenta impressio, qui per universum corpus pererrans, mortifera his, qui eo perturbabantur, injecit pericula.

Quin etiam, quoniam in oculis potissimum ejus insidebat cruciatus, infinitos ferè viros cum conjugibus, & liberis, cacos reddidit.

Iisdem temporibus idem Tyrannus bello contra Armenios administrato, unâ cum exercitu gravem cladem accepit.

Ista, cum repente omnia in idem tempus concurrerent, arrogantem audaciam, & temerariam contra Deum jactationem Tyranni, qui observantia suâ in Idola collata, & obsidionis contra nos susceptæ causâ, nec famem, nec pestem, nec bellum suis temporibus accidisse fuisset insolenter gloriatus, perspicuè coarguerunt. Ista Eusebius.

Adjicio

Adjicio ipse, quia etiam Tyrannus superbierat non esse terræ motus, uti antè contigerant, prædici hocce capite à Sancto Joanne, ex effusione phialæ septimi Angeli, *terræ motum magnum, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram; & reipsâ talem accidisse postcâ demonstrabo ex Ammiano Marcellino.*

Sed juvat singula Sancti Ioannis verba Prophetica explanare.

Primò itaque patet quomodò ex primi Angeli potestate, Divinæ Majestatis ultrice, vulnus, seu ulcus lethiferum inflictum sit Ethnicis, atque etiam apostatis sub Maximino.

Verf. 3. Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare; & factus est sanguis tanquàm mortui.

Cùm verò Maximinus ad gloriam Deorum suorum inanem petulanter effutiisset, *Mare rigidis immoderatorum ventorum flatibus non agitari, Deus Maris, ut terræ, Creator, ac Dominus, tantam, sicuti in terrâ, sic & in mari intemperiem, atque corruptionem famulatu secundi Angeli produxit, ut aquæ marinæ purulentæ, lividæ, subvirides, ac rubeæ, tanquàm cruor cadaveris, apparuerint.*

Ex v. 3. Et omnis anima vivens mortua est in mari.

Ex illâ corruptione maris factum est, ut homines in locis maritimis degentes, & assueti viçitare in mari navigantes, lue pestilenti, sicut & terrarum incolæ, affecti interierint.

Tanta quoque fuit marinæ aquæ pravitas, ut & ipsi pisces, in mari antèa viventes, mortui fuerint; eorumque corruptio multis famem, ac etiam pestem, vel produxerit, vel auxerit.

Quippe Petrus Forestus Medicus adnotavit, quòd loca ardentia, quæ Forestus in
scholiis,
observ. 9.
l. 6. de febribus cum
morb.
epidem. sub mari sunt, dum terra motibus concutiuntur, exhalationes pestilentes, & in mari pisces interimentes, evomunt. Quod etiam in Averno lacu, Roberti Regis Sicilia temporibus usu venisse constat; atque pisces omnes, quos mortuos ejecit, nigri fuerunt; & odorem sulphureum reddebant. Vel cùm voragine terra motibus facta, undas sorbent, multi pisces in sicco relinquuntur morituri, qui tandem putrescunt; aut cum magnos ex alto fluctus destituit, quemadmodum non longè à Bravisciis, in littore Thusco balena putrefacta, teterrimo odore tam validè aërem corripuit, ut in ejus accolæ pestilentia ingrueret.

Nam & pisces, si moriantur in aquâ, præcipuè in lacubus, & stagnis, minusque mobilibus, aquam prius inficiunt, mox & aërem corrumpunt; atque pestem invehunt.

Id etiam ex Oceano contingere vidimus, ut si pisces vivos, vel mortuos, potissimum verò magnos, fluctus maris in littora regurgitent; quod nos semel observavimus, cùm ex genere cetorum piscis ingentis magnitudinis, atque portentose molis, longitudine viginti ulnas explens, & latitudine quatuordecim, cum caudâ bifidâ, & valdè extensâ, ab Oceano in littus prope Egmondum, cùm demissus esset cum gurgite maris; qui, cùm descendere in alveum maris deorsum non posset, maximo ejulatu, cùm vivus esset adhuc, super terram siccam manens, tandem moriebatur, quem & ego cum multis aliis spectavi: ac

postea pisce mortuo in littore permanente, putredinem ex se emittente, non diu post pestis subsecuta est, qua pagum Egmondanum maritimum, & vicinum invasit; ac multi eo tempore ibidem interempti sunt.

Hæc Forestus, quæ lucem non modicam conferunt interpretationi nostræ.

Vers. 4. *Et tertius Angelus effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis.*

Non modò marinis, sed etiam fluvialibus, ac fontanis aquis corruptio lethifera inusta est, adeò ut homines, vel ex eis non possent bibere, & sic conficerentur siti; vel si eas ad potum adhiberent, quò insuetum, & intestinum ardorem temperarent, mortem sibi conciscerent.

Vers. 5. *Et audiivi Angelum aquarum dicentem, Iustus es, Domine, qui es, & qui eras: Sanctus, qui hæc iudicasti.*

Profectò Sanctus erat Dominus, cùm pios sui cultores permittebat ab impiis dæmonum servis vexari; nec tantam Ethnicorum iniquitatem protinùs puniret. At justitiam simul, ac sanctitatem suam perspicuè demonstravit, dùm efferatos illos impios debitis, ac manifestis pœnis excepit.

Vers. 6. *Quia sanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt.*

Porrò Dilectus Christi Discipulus Sanctos Martyres vocat *Prophetas*, quia spiritu Dei agebantur; scelera hominum zelo Dei permoti intrepidè arguebant; futura plerùmque prædicebant; & cunctis terrenis, ac temporalibus despectis, nonnisi cœlestia, atque æterna cogitabant.

Ex v. 6. *Et sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt.*

Job 15.

v. 16.

Ps. 78. v. 3.

Cùm impii quasi aquam biberent iniquitatem, quâ Christianos persequerentur; ac Sanctorum Martyrum sanguinem sicut aquam effunderent; atque semper illum magis, ac magis sitirent, nec umquàm posset ipsorum in Christianam religionem rabies restringi, justum fuit, ut & ipsi immoderatam paterentur sitim; ac dùm eam vellent sedare, vitam sibi ex aquarum mortiferarum potu adimerent.

Vers. 7. *Et audiivi alterum ab altari dicentem, Etiam Domine, Deus omnipotens, vera, & iusta iudicia tua.*

Æquitatem iudicii divini laudat alter Angelus, loquens ex altari holocaustorum, in quo effundebatur sanguis victimarum, ideoque & Martyrum, qui pro Dei honore mactabantur.

Vers. 8. *Et quartus Angelus effudit phialam suam in Solem, & datum est illi æstu affligere homines, & i. ni.*

Ethnici in Christianos vehementi æstu iracundiæ concitati, Sanctis faces ardentes persæpè admoverant; nudos super carbones succensos, ac crates ferreas ignitas injecerant; fame, & siti confecerant; flammis denique cremandos iniquè tradiderant. Eapropter Deus impios illos dæmonum cultores, ac sævissimos Christianorum persecutores, justè torisit immodico solis æstu, necnon intestino ardore, carbunculo, & igne sacro, qui corpora illorum absumeret, ac perimeret.

Explanatio Historica. CAP. XVI. 383

Ita superius ex Eusebio retuli, inflicto sub Maximino morbum mortiferum, ex aestu, & fervore concitatum, qui per universum corpus pererraret; eumque Ruffinus Eusebii interpretis vocat Ignem sacrum.

Refert quoque supra citatus Forestus exempla hominum febre pestilenti affectorum, qui tam immoderato aestu adurebantur, & siti, ut extra se positi, & furentes, sese in aquas immergerent, quemadmodum Thucydides narrat de peste infectis suo tempore, qui sese ob sitim, & calorem in puteos dejiciebant.

Verf. 9. *Et aestuaverunt homines aestu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas; neque egerunt poenitentiam, ut darent illi gloriam.*

Ethnici complures, aestu magno, tum interno, tum externo succensi, quod essent omnium scelerum rei, maledixerunt Deo, iusto iudici, à quo, perurgente conscientia, sentiebant sese puniri; nec resipuerunt, ut rejecto Deorum suorum inanium cultu impio, Deum unum summè iustum, ac potentem Creatorem omnium piè, ac sanctè colerent.

Verf. 10. *Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiae, & factum est regnum ejus tenebrosum, & commanducaverunt linguas suas præ dolore.*

Cum Maximinus impiè superbiret de felicitate imperii sui ex falsâ benignitate inanium Deorum suorum, & tanquam immanis bellua furens in Christianos; furoremque suum oculis ardentibus, ac toto vultus exasperati habitu demonstraret; strideret dentibus in Sanctos Dei cultores; linguam suam in illos maledicam exereret; ac persæpè tum vivos, tum mortuos belluis devorandos projiceret; iusto Dei iudicio actum est, ut regnum illius impii Tyranni ad extremas tandem calamitates redigeretur; ejusque scelerati subditi morbis virulentis obcæcarentur; & tam graves paterentur dolores, ut se ipsos laniarent, ac discerperent, quasi in rabiem acti.

Hinc Eusebius, statim atque de anthrace, sive carbunculo, quo, Maximini temporibus, Ethnici inficiebantur, locutus est, addit: *Quin etiam, quoniam in oculis potissimum ejus insidebat cruciatus, infinitos ferè viros cum conjugibus, & liberis cacos reddidit.*

Ipsæ quoque Maximinus inopinato Dei flagello toto corpore percussus fuit, debitumque pro sceleribus luit supplicium; sic ut gravibus dolorum stimulis, & acerbo cruciatus morsu agitato, famisque confectus diritate, pronus in terram rueret. Ejus etiam caro universa ardore coelitus inveccto, & haud aspectabili contabuit, adeò ut eâ pedetentim exesâ, absumptâque, tota pristina formæ effigies tandem penitus deleteretur, & tanquam simulacrum quoddam ossium exsiccatorum illi solum relinqueretur: Et cum aestus adhuc vehementius eum ex intimis medullis inflammasset, ei exilierunt oculi, & è propriâ sede elapsi, eum cæcum omninò reliquerunt, inquit Eusebius.

Quæ igitur, ex eodem Historiographo, primus contra Dei Martyres exco-

Quippe

Euseb. hist. l. 9. c. 6.
Ruff. hist. l. 9. c. 8.
Forestus schol. observ. 13.
l. 6. de febrib. cum morb. epidem.
Euseb. hist. l. 9. c. 6.
Euseb. hist. l. 9. c. 8.
Euseb. vitæ Const. l. 1. c. 52.

C. 51.

& hist. l. 8.

c. 24.

Quippe legem tulit, ut sensus illi, quibus lumen percipimus, prorsus labefactarentur. Crebra igitur multitudines, non virorum solum, sed puerorum etiam, & mulierum, cum haberent aciem oculorum dextrorum, & pedum commissuras ferro, & cauteriis adeo penitus debilitatas, ut ipsis nullo post usui esse possent, ad metalla amandabantur excrucienda.

Sic in ultionem tantæ iniquitatis adversus Christianos perpetrata, factum est juxta prophetiam Joannis, regnum bestia tenebrosum, quatenus ipse tyrannus Maximinus, ejusque infiniti propemodum subditi cujuscvis sexus, & ætatis tenebris oblitati sunt, & cæcitate percussi.

Theodor.

hist. l. 3.

c. 6.

Quidni etiam plerique ex illis, qui divinitus fuere tunc obcæcati, linguas suas præ acutissimis doloribus, quos patiebantur, comminuerint? Certè Theodoretus de Ethnicis, qui sub Juliano Apostatâ Cyrilum Diaconum non modo interfecerunt, verum etiam dissecto ventre, jecur ejus degustare non sunt veriti, asserit, quotquot illius sceleris labe inquinati sunt, primum amiserunt dentes, qui pariter omnes ad unum excidebant; deinde linguas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ ex ore effluebant; postremo oculis orbati sunt.

VERS. 11. Et blasphemaverunt Deum Cæli præ doloribus, & vulneribus suis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus suis.

Tot autem, & tantorum malorum, quæ sub Maximino perpeffi sunt Ethnicis, cumulus fuit, quodd ex illis impiis quàm plurimi, cum debuissent pœnitentiâ suâ iram Dei placare, magis, ac magis illam blasphemias suis provocarunt; & in impietate suâ morientes æternis pœnis cum dæmonibus, quibus servire, sunt addicti.

EXPLANATIO LVIII.

Sexta plaga à sexto Angelo inflicta, de bello, quo Iulianus Imperator, Christiana Religionis desertor, ac persecutor, præter superbiam animi sui præsumptionem, & falsa Deorum suorum oracula, turpiter victus est à Persis, & occisus, à duodecimo ad decimum sextum versum Capitis decimi sexti Apocalypsis.

VERS. 12. Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphratem, & siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis.

- ψ. 13. Et vidi de ore draconis, & de ore bestiae, & de ore pseudoprophetae spiritus tres immundos in modum ranarum.
- ψ. 14. Sunt enim Spiritus Dæmoniorum facientes signa, & procedunt ad Reges totius terræ congregare illos in prælium, ad diem magnum omnipotentis Dei.
- ψ. 15. Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, nè nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.
- ψ. 16. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.

Vers. 12. *Et sextus Angelus effudit phialam suam.*

POSTQUAM quinque Angeli justo Dei judicio peracerbas Ethnicis sub Maximino Christianorum persecutore calamitates inflixerunt, sextus Angelus, Divinae etiam justitiae minister, debitis poenis afficit Julianum Apostatam. Is enim Christianam Religionem non modò deseruit, sed & persecutus est, uti narrant Socrates, Theodoretus, & Sozomenus.

Cœlestis autem ille Spiritus impium illum Imperatorem bello perimit eò libentiùs, ac justius, quò insulsiùs, & iniquiùs Apostata ille sustulit è signis militaribus Romanis signum crucis Christi, cujus divinam virtute victoriam Cœlites antea præbuerant de hostibus suis Constantino.

Ex ψ. 12. *In flumen illud magnam Euphratem, & siccavit aquam ejus, ut prepararetur via Regibus ab ortu solis.*

Ezechiel stragem Ægypti à Nabuchodonosore futuram prædicens, ait: *Hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad te, Pharao, Rex Ægypti, qui cubas in medio fluminum tuorum; & dicis meus est fluvius, scilicet Nilus. Ecce ego adducam super te gladium, & interficiam de te hominem, & jumentum; & erit terra Ægypti in desertum; & civitates ejus erunt desolatae; & dispergam Ægyptios in nationes. Scient quia ego Dominus, cum dero ignem in Ægypto; & cessare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.*

Hanc autem desolationem Ægypti, tum gladio, tum igne, tum captivitate idem Propheta eodem capite describit metaphoricè his verbis, & faciam alveos fluminum aridos: Quippe Ægyptus, antea populis, sicuti flumen aquis, affluens, deficiet hominibus, cum illorum magna pars interficienda sit, & altera in captivitatem abducenda; quemadmodum deficiunt aquæ fluminis, cum arescit.

Præterea Ezechiel Pharaonem Regem Ægypti comparat cedro excelsò, quem nutrierunt aquæ, & in cujus radicum circuitu manarunt flumina. Postea

Hervéus in Apocalypsim.

C c c

verò

Socr. l. 3.

C. I. 9. 10.

11. 16.

Theodor.

l. 3. c. 2. 3. 6.

& Sozom.

l. 5. c. 15.

Sozom. l. 5.

c. 16.

Ezech. 29.

v. 3. 8. 9. 12.

Ezech. 30.

v. 8. 10.

Ezech. 30.

v. 12.

Ezech. 31.

v. 3. 4. 5.

verò interitum ejus indicans, ait, *prohibui flumina ejus, & coërcui aquas multas; ita ut, non secus ac arbor arescit, atque interit, dum ad illam nullus humor manat, sic futurum esset, ut & ipse Pharaon, dissipatis ejus viribus, scilicet militibus, ac populis, miserrimè periret.*

Nazianz.
or. 2. in
Julian.

Quin etiam Ieremias prædicens vastitatem Babylonis, ait: *Desertum faciam mare ejus, & siccabo venam ejus.* Illum Ezechielis, & Jeremiae sty- lum secutus Joannes prænuntiat exitium Juliani Apostatae, quem Gre- gorius Nazianzenus nuncupat *Ieroboamum defectione, & Pharaonem duri- tie*; prædicitque Dilectus Christi Discipulus fore, ut impius ille adver- sus Christianam Religionem furens, bello contra Persas ad Orientem sitos inito, interiret; necnon defluerent vires ejus militares, ac populi antea ei juxta Euphratem subditi; transirentque illius regionis urbes quàm plurimæ, & maximè insignes, à Romanorum ditione in Persa- rum potestatem. Quamobrem ait Angelum, Christo Domino, suo- rum vindici, obsequentem, *effudisse in Euphratem phialam suam*, hoc est, iram ejus, cujus decreta sanctissima perferebat; & *siccasse aquas flumi- nis illius, ut prepararetur, via Regibus ab ortu Solis.*

Quomodo verò ista Juliani clades contigerit, operæ pretium est ex Historiographis enucleatius declarare, quò veritas prophetica singulo- rum Apocalypsis verborum clariùs innotescat.

Ammian.
Marcell.
l. 22.

Adnoto in primis ex Ammiano Marcellino, quòd, cùm Julianus esset Antiochiæ, *sidere etiam tùm instante brumali, aquarum incessit inopia me- tuenda, ut & rivi cessarent quidam, & fontes antehac aquarum copiosis pul- sibus abundantes.*

Ammian.
Marc. l. 23.

Indè tertio nonas Martias profectus, Hierapolim venit; ac cum exercitu Euphrate navali ponte transmissio, properavit Carras. Principio autem men- sis Aprilis pervenit Cercusum, cujus mœnia Abora, & Euphrates ambiunt flumina; statimque transgressus, pontem avelli præcepit, nè qua militum ab agminibus propriis revertendi fiducia remaneret.

Ammian.
Marc. l. 24.

Postea venit cum classe suâ Duram: exin munimentum Anathan expugna- tum incendit; hostilesque agros omni frugum genere divites, cum segetibus, & tuguriis inflammari permisit.

Ulterius invadit Diaciram, civitatem habitatoribus vacuam; frumento, & salibus plenam; quâ incensâ, Ozogardanam quoque oppidam formidine adve- nientis exercitus ibidem desertum exurit.

Ventum est præterea ad Civitatem Pyrisaboram amplam, & populosam; in- cujus arce armorum, alimentorumque copia reperta est maxima; undè neces- sariis sumptis, reliqua cum loco ipso exussere victores.

Dein venit Imperator Majozamalcham urbem magnam, & validis cir- cumdatam mœnibus, quæ virtute roboris excisa Romani in pulverem concidit, & ruinas.

Jam verò regionibus Ctesiphontis, quam obsidere cupiebat, propinquans, ad eas armentis lætas, & frugibus, populandas manum peditum expeditam mittit; tùm flumine levâ relicto, infaustis ductoribus præviis mediterraneas

vias

vias arripere cito proposuit gradu; & tanquam funestâ face Bellona, sub-
jectis ignibus exuri cunctas iussit naves, nè reliâta classis usui hostibus fo-
ret; aut armatorum ferè viginti millia in trahendis occuparentur iisdem
navibus, & regendis.

At hostes, ut inediâ nos cruciarent, inquit Ammianus, herbas cum
adultis segetibus incenderunt.

Tunc cum reverti debere per loca, qua venimus, plebs vociferaretur, re-
sistebat intentius Princeps, multis cum eo nequaquam fieri posse monstnan-
tibus, per effusam planiciem, pabulo absumpto, & frugibus, vicorumque
reliquiis exustorum inopiâ squalentibus ultimâ.

Quocirca exactis aliquot diebus, commisso prælio Persas inter, &
Romanos, hastâ equestri vulneratus Julianus interiit.

Eo extincto, Iovianus eligitur Imperator; ac paulò post, cum fureret
inediâ, irâque percitus miles, ferro properans quàm fame, ignavissimo ge-
nere mortis, absami, Persa præter sperata priores super fundendâ pace
oratores mittunt.

Petebat autem Rex Persarum Sapore obstinatiùs quinque regiones,
Arzanenam, & Moxoënâ, & Zabdicenam, itemque Relhimenam, & Cor-
duenam, cum Castellis quindecim, & Nisibim, & Singaram, & Castra
Maurorum, munimentum perquam opportunum.

Quæ omnia Iovianus tradidit, difficile adeptus, ut Nisibis, & Singara
sine incolis transirent in iura Persarum: à munimentis verò alienandis
reverti ad nostrâ præsidia, & Romana permetterent.

Quibus exitiale aliud accessit, nè post hac ita composita, Arsaci, Ar-
meniorum Regi, poscenti contra Persas ferretur auxilium, amico nobis sem-
per, & fido: Quod ratione geminâ cogitatum est, ut puniretur homo, qui
Chiliocomum mandato vastaverat Principis; & ut remaneret occasio, per
quam subindè licenter invaderetur Armenia. Vnde postea contigit, ut vivus
caperetur idem Arsaces; & Armenia maximum latus Medis conterminans,
& Artaxata inter dissensiones, & turbamenta raperent Parthi.

Quin etiam longævus ille idem Sapore, Rex Persidis, Sauromace pul-
so, quem autoritas Romana præfecit Hiberiæ, Aspacura euidam pote-
statem hujuscemodi detulit, gentis diademate addito, ut arbitrio se mon-
straret insultare nostrorum. Hæc Ammianus Marcellinus.

Ex vers. 12. Siccavit aquam ejus.

Quæ cum ita sint, iccirco Angelus dicitur sicasse aquam Euphratis,
quod justo Dei judicio effecerit, ut primùm Julianus Apostata magnam
partem regionis adjacentis Euphrati à Carris versùs Seleuciam, &
Ctesiphontem, exusserit: deindè jussit comburi classem suam, quæ,
uti loquitur Ammianus, latissimum flumen Euphratem ardebat, utpote in
quâ mille erant onerariæ naves, commeatus abundè ferentes, & teia, &
obsidionales machinas; ac quinquaginta aliæ bellatrices, totidemque ad
compaginandos necessaria pontes. Etenim vulgato sermone tritum est con-
tinentem pro contento persæpe usurpari; & fluminum nomine regio-

Ex Am-
miano.
Marc. l. 25.

Ammian.
Marc. l. 23.

nes, quas alluunt, significari, quemadmodum etiam ex Propheticiis verbis Jeremiæ, & Ezechielis antea relatis animadverti.

Profectò calor est exsiccare. Nonne igitur *aqua Euphratis*, hoc est, regiones secus Euphratem sitæ, & naves, quas vehebat Euphrates, exsiccantur, dum à Juliano Apostatâ, uti præmonstravimus, incenduntur?

Ex v. 12. *Vt prepararetur via Regibus ab ortu solis.*

Quamvis autem illam urbium, munimentorum, atque agrorum ad Euphratem consistentium & classis Romanæ illuc provectæ conflagrationem jussit Julianus, tum ut Persas debellaret; tum ut eorum regnum expeditius, ac celerius invaderet: tamen Divino nutu factum est, ut illa utraque regionis, & classis Euphraticæ combustio pararet, in pœnam impietatis Juliani, viam Regibus Persarum Orientalium ad regiones, & urbes Mesopotamiæ secus Euphratem à ditione Romanorum in suam Persicam potestatem transferendas. Siquidem antè retuli ex Ammiano, Julianum, cum non posset ad exultas à se regiones, quia id sibi foret inutile, reverti, incensâque suâ classe, ad eas angustias fuisse redactum, ut congregaretur cum hoste, ac confoderetur. Unde ex necessitate consequenti oborta est regionum, & urbium Romanarum Euphraticæ Mesopotamiæ deditio Persis. Nam, *Juliano interfecto, Persa ita inclusos habebant Romanos, ut ex eis nè unus Lixarelictus fuisset, nisi fœdus cum Persis pepigissent*, inquit Nazianzenus.

Greg. Nazianz. or. 2. in Julian.

Nec verò Jovianus successor Juliani, sed Julianus ipse criminandus est propter conditiones pacis iniquas, quæ secutæ sunt: Quippe, ut ait iterum hæc super re Nazianzenus, *spica non est ejus, qui messuit, sed qui sementem fecit; nec incendium assignandum est ei, qui ignem extinguere non potuit, sed qui excitavit.*

Ex vers. 13. *Et vidi de ore dragonis, & de ore bestia, & de ore pseudopropheta spiritus tres immundos in modum ranarum.*

Draco ille, diabolus; bestia illa, Julianus Apostata; pseudopropheta autem, Maximus, qui, ex Theodoreto, tametsi philosophum se esse profitebatur, erat tamen reverà magnus, futuraque se posse prædicere jactabat.

Theodor. hist. l. 3. c. 22.

Hi tres, Diabolus, Julianus, & Maximus, ore suo impuro, & nefando contra Christianam Religionem susurrarunt; ac veluti ranæ spurcissimæ à cœnoso gurgite coaxarunt.

Etenim ex Sozomeno, cum Julianus tempore Constantii Imperatoris Nicomediæ statem ageret, Maximus, Ephesus Philosophus, in ejus consuetudinem fortè incidens, illum & Philosophiam docuit, & odium Religionis Christianæ in ejus animo iniecit.

Sozom. l. 5. c. 2. 16.

Ex Socrate etiam, Julianus divinationum conjecturis, quas Maximus Philosophus, qui cum eo versabatur, illi suggererat, confusus est.

Socrat. l. 3. c. 18.

Sed & Libanius Sophista, oratione fœbri Juliani, apud eundem Socratem ait: *Hic me, cum noctes sunt paulò longiores, Imperator libros illos*

Socrat. l. 3. c. 19.

illos

illos, qui hominem à Palestina oriundum, Deum, & Dei Filium esse confirmant, diligenter evolvens, longâ disputatione, & firmis argumentis convincebat esse ridiculos, religionemque ab illis excultam, & magno honore habitam, nugis redundare.

Nec satis fuit Juliano falsa, & impia contra Religionem Christianam scribere: post pugnam Persicam, uti asserit Theodoretus, bellum Theodor. meditabatur adversus Christianos; lascivaque Dea simulachrum in Eccle- l. 3. c. 16. siis collocaturum minatus est.

Christianorum quoque, ut ait Orosius, sanguinem diis suis vovit, pa- Oros. l. 7. lam persecuturus Ecclesias, si victoriam potuisset adipisci. Nam & Am- c. 19. phitheatrum Hierosolymis extrui jussit, in quo reversus à Parthis, Episcopos, Monachos, omnesque ejus loci Sanctos bestiis objiceret, spectaretque laniandos.

Verf. 14. Sunt enim spiritus Damoniorum facientes signa, & procedunt ad Reges totius terra congregare illos in pralium.

Teste Theodoro, Iulianus misit Delphos, & in Delum, & Dodonam, Theodor. & ad alia oracula, qui vates consulerent, an bellum gereret contra Per- l. 3. c. 16. sas. Illi verò, & bellum geri jubebant; & victoriam pollicebantur. Vnum ex illis oraculis fuit, Parati nunc dii omnes sumus, ut feramus trophæa juxta Feram fluvium, quorum ego ductor ero ferus Mars, belli potens. Feram appellavit fluvium Tigrim, quia fera est, qua idem cum eo nomen habet.

Itaque spiritus Damoniorum, quia per simulacra, in quibus colebantur, fundebant oracula, videbantur mira signa facere, quæ perlata ad Julianum movebant eum sub spe victoriæ ad pralium cum Persis committendum.

Quodd autem spiritus Damoniorum asseruntur, suis videlicet oraculis, uti mox explicatum est, procedere, non ad Regem solùm, quodd facile intelligeretur de Juliano, sed ad Reges, id dicitur ad majorem emphasisim, quâ pluralis numerus persæpè usurpatur, non vulgari tantùm, sed etiam in Scripturis trito loquendi usu: undè Debbora, victo Iabin, l. Judic. 4. Rege Chanaan, cecinit, Venerunt Reges; & pugnaverunt: pugnaverunt v. 1. c. 5. Reges Chanaan. v. 19.

Ideo verò Joannes, Julianum designans, ait Reges totius terra, quodd ex Gregorio Nazianzeno, esset Imperator Romanorum, atque adeò, quem- Gregor. Nazianz. admodum ipse Demonum fraude circumventus existimabat, orbis universi, or. t. 1. in tñc οἱ πάντες, sicuti est apud Nazianzenum, & hìc in Apocalypsi. Julian. Ammianus Marcellinus refert etiam Saracenorum regulos, oblatâ auri Ammian. coronâ Iuliano, eum tanquàm mundi, nationumque suarum Dominum Marcel. l. 23. adersse.

Præterea per Reges totius terra, intelligi possunt, non solùm Julianus, Romanorum, & mundi, ut gloriabatur, Imperator; sed etiam Ammian. Sapores Imperator Persarum, qui seipsum, ut videre est apud Ammia- Marc. l. 17, num, vocabat Regem Regum; & quem ipsi Persæ appellabant Acheme- & 19.

nem, & Artaxerxen, quod Regibus imperans, & bellorum victor interpretatur.

Illi ergo Reges totius terra, nimirum tunc cognitæ, videlicet Imperator Romanorum, & Imperator Persarum, à spiritibus Dæmoniorum congregantur in prælium, quia cul tui Dæmonum addicti, & ab illis impulsu, bellum sibi mutuo inferunt.

Ex v. 14. *Ad diem magnum omnipotentis Dei.*

Victoriam quidem sibi spondebat de Persis Julianus, falsis inanum Deorum, seu Dæmonum, oraculis delusus: sed justo veri Dei judicio victus est in pœnam impietatis suæ; & cum extrema supplicia Christianis, eorumque Religioni Sanctissimæ perniciem pararet, ipse ultimum Imperii sui, & vitæ diem subiit. Quamobrem dies ille merito prædicitur *dies magnus omnipotentis Dei*; sicuti strages tribuum Israël, & Juda futura à Deo justo judice, vindicante illarum idololatriam, cæteraque flagitia, dicta est à Prophetis *dies Domini magnus*; & quasi vastitas à potente.

Sophon. i.
v. 14.
Joël. i.
v. 15.

Certè arbitrabatur Impius Julianus diem, quo præliaretur cum Persis, fore diem Deorum suorum, ita ut tunc ostenderent se esse veraces, & potentes, cum ei largirentur victoriam, quam unanimi consensu promiserant. Sed verus Deus, summè potens, ac Dominus exercituum Cœli, & terræ, inanitatem illorum Deorum patefecit; suamque summam veritatem, æquitatem, & potentiam declaravit perspicuè illo die, quo cæsus est Julianus.

Theodor.
l. 3. c. 20.

Hinc refert Theodoretus, *vulneratum Iulianum furere, quòd Mars bellicosus ipsi, uti promiserat, auxilium minimè tulisset: Apollo falsa vaticinatus esset: Iupiter denique fulminans, non in suum interfectorem fulmen torsisset. Et quamvis à nemine pro certo cognitum sit, quis ei debitam illam plagam imposuerit, sive homo, sive Angelus; constat eum, qui facinus commisit, Divina voluntatis administrum fuisse. Ferunt porro ipsum Tyrannum, simul ac plagam acceperat, manum protinus sanguine implevisse; illumque projecisse in aërem, ac dixisse, Viciisti, Galilæe.*

Theodor.
l. 3. c. 22.

Antiochenses autem, ut primum Tyrannum trucidatum intellexerunt, clamaverunt: Vbi tua, ô Maxime, ô stolide, vaticinia? Vicit Deus, & Christus ejus.

Ita verum est diem, quo cæsus est Julianus, fuisse *diem magnum omnipotentis Dei*, plectentis impium Apostatam, & pios sui cultores Christianos magnificè propugnantis. Sed & modum mirabilem, quo pœnas expetiit ab impio justus Dominus indicavit Sancto Joanni, cum dixit:

Verf. 15. *Ecce venio sicut fur.*

Joan. 10.
v. 10.

Testimonio Scripturarum, atque experienciâ docemur, quòd fur non venit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ad id autem persæpe struit insidias; fingitque nonnumquam amicitiam, ut incautos facilius invadat. Plerumque venit noctu, & quâ horâ non putatur. Perfodit aliquando

quando domum, quam cupit diripere; tantoque etiam aliquoties odio exardescit, ut ædificia, prædiaque succendat. Eapropter Christus Dominus, de ultimo adventu suo verba faciens, ait: Si sciret paterfamilias quâ horâ fur venturus esset, vigilaret utique; & non sineret perfodiri domum suam: ideo & vos estote parati, quia quâ nescitis horâ, filius hominis venturus est. Paulus verò inquit: Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet: cum enim dixerint, pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Et Petrus, adveniet dies Domini, ut fur, in quo terra, & quæ in ipsâ sunt, opera exurentur.

Matth. 24.
v. 43. 44.
1. ad Thes.
sal. 5. v. 2.
3.
2. Petr. 3.
v. 10.

At hæc omnia, quæ de adventu furis adnotavi, quæque similitudine quâdam in Scripturis dicta sunt de extremo Domini, orbem in æquitate judicaturi, adventu, competunt aliquâ proportionem variis circumstantiis, quibus cædes Juliani peracta est, à Domino justo iudice ordinata.

Namque ex Sozomeno, senex quidam, qui pro omnium Persarum libertate mortem oppetere cupiebat, primum à Romanis deditâ opera se capi permisit; cum tamen præ se ferret, invitum se captum esse. Deinde ad Imperatorem deducitur. Tum rogatus de viâ, & verâ dicere visus, persuasit Romanis fore, ut si ipsum sequerentur, celerrimè cum exercitu suo ad suos ipsorum fines pervenirent; & quòd iter solum triduo, ad summum quatri-duo molestum, & difficile esset; & quòd pro eo tempore comitatus secum ferre deberent, propterea quòd terra deserta erat, & inculta. Imperator igitur astuti senis verbis inductus, constituit illac proficisci. Vbi verò aliquantò longius processerunt, & confecto jam tridui itinere, in locis eisdem impediti hæserunt, senex captivus vocatus in questionem, confitetur se pro salute suorum ultrò ad mortem gradi; & paratum esse omnia cruciamentorum genera lubenter subire. Cum autem copia Romana partim itineris longitudine, partim inopiâ rerum ad victum necessariorum animos demitterent, in eas jam languentes, Persarum exercitus impetum facit; ac praelio facto eques hastâ Imperatorem percussit; lethaleque ei inflixit vulnus. Hæc Sozomenus.

Sozom.
l. 6. c. 1.

Ammianus Marcellinus ait etiam Julianum infaustis duëtoribus præviis mediterraneas vias arripuisse; jussisse cunctas naves exuri; ac dein, cum monstraret perspicua veritas, quòd repulsus forsitan ariditate, vel altitudine montium, ad aquas redire non poterat miles, tortos per fugas aperte fassos se fefellisse: ac paucis abhinc diebus interfectum Imperatorem refert.

Ammian.
Marc. l. 24.

Ex illâ igitur Ammiani, & Sozomeni narratione, quam videre etiam est apud Gregorium Nazianzenum, patet adventus sicut furis in personâ senis Persæ, subdolè adeuntis Julianum; simulantis ei obsequium, fidem, & officium; consulentis incendium navale; ad eas denique illum adigentis angustias, undè non potuit evadere, quin periret.

Greg.
Naz. or. 2.
in Julian.

Illâ quoque similitudo furis proposita in eo, quòd fur veniat plerumque noctu, & quâ horâ non putant homines; atque nonnumquam domum perfodiat, liquet adhuc adversus Julianum. Etenim, teste Am-
miano

Ammian.
Marc. l. 25.

miano Marcellino, Iulianus somno depulso, obscura noctis altitudine, vidit squalidius, ut confessus est proximis, speciem illam genii publici, quam, cum ad augustum surgeret culmen, conspexit in Galliis, velata cum cornucopia per aulaa tristiùs discendentem.

Exorto autem die promota sunt castra: hinc nos egressos, inquit Ammianus, Persa structis insidiis occultè comitabantur, altrinsecus viantes catervas à celsis collibus explorando, ut id suspicans miles ad usque perpetuum diem, nec vallum erigeret; nec sudibus se communiret. Dumque teguntur firmiter latera; & exercitus pro locorum situ, quadratis quidem, sed laxis incedit agminibus, invasa subito terga ponè versus arma cogen-tium indicatur Principi.

Cum verò audenter effunderet semet in pugnam, incertum subita eque-stris hasta, cute brachii ejus prastricta, costis perfossis, hasit in imà jecoris fibrâ.

Relatus in castra, hiante latius suffossi lateris vulnere, & spiritum tu-more cohibente venarum, epotâ gelidâ aquâ, quam petiit medio noctis hor-rore, vitâ faciliùs est absolutus.

Sic ex illis Ammiani verbis perspicere est ea, quæ mox proposueram adventus sicut furis noctu, & inopinatò perfodientis domum, signa adversus Julianum; quandoquidem proximus Juliani è vitâ discessus significatus illi sit tristi spectro apparente ipsi noctu; Persæ structis insi-diis occultè comitarentur ejus exercitum, ejus etiam terga subito invaserunt; ipse quoque inopinatò perfossus sit in corpore, quod veluti domus est animæ; ex eâque perfossâ domo, extracta sit Juliani anima medio noctis horrore.

Jam verò, quòd Dominus hocce Apocalypsis loco ait, *Ecce venio sicut fur*, declarat venturum quidem, sed non per se ipsum, at' per alios, quos mittet vice sui, ut ea, quæ adversus Julianum sanctissimè decrevit, exequantur: unde Theodoretus, *sive homo, sive Angelus*, de-bitam ei plagam imposuerit, constat eum Divina voluntatis administrum fuisse.

Eo planè loquendi usi in Prophetis veteris Testamenti passim dicitur Deus facturus ea, quæ nonnisi per alios faceret. *Ecce*, inquit Isaias, *Dominator Dominus exercituum auferet ab Ierusalem, & ab Iuda vali-dum, & fortem. Adducet Dominus super te, & super populum tuum dies, qui non venerunt à diebus separationis Ephraim à Iuda. Assur virga furoris mei, & baculus ipse est. In manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut au-ferat spolia, & diripiat pradam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Numquid non sicut feci Samaria, & idolis ejus, sic faciam Ierusalem, & simulacris ejus?*

Ex vers. 15. *Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, nè nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.*

Hæc verba Sanctus Joannes opponit infelicitati, insipientiæ, ac de-decori

decori Juliani, qui, cum vanis Deorum suorum inanum oraculis, veluti somniator somniis suis, delusus, immensam felicitatem, & gloriam speraret, insipienter fidit subdolis consiliis adversarii transfugæ; necnon armis, seu vestibus bellicis nudatus, imprudenter in hostes prorupit; ac tandem mortem, quam flagitiis suis merebatur, probrosum oppetiit, uti hæc constant ex historicis, quorum verba juvat referre.

Ex Theodoretō quidem, *Julianus oraculis delusus victoriam somniabat*: & apud Socratem dicitur *inanibus somniorum visis persuasus*: ex Nicephoro, *superbus ille gloriam Alexandri somniaverat*; ac potius longè illum superasse sibi visus fuerat.

Addit Socrates, quod Julianus, felicitatis suæ spe nimium fretus, inermis in aciem processit; atque idcirco telum, in eum conjectum, brachium trajecerit; & in latus ejus infixum fuerit, cujus ictu mortem obiit.

Ammianus Marcellinus etiam ait, Principem tū inermem ad speculanda anteriora progressum fuisse; ac concitum suorum clade, oblitum lo-rica, properasse ultimis ferre suppetias; atque cavendi immemorem hastâ equestri perfossam.

Quapropter impius ille meritò infelix, qui sibi minimè invigilans, ac vana, more somniantium, cogitans, non custodivit vestimenta sua, scilicet bellica, Imperatori ducenti exercitum convenientia, ac necessaria, ut ipse se tueatur; & nè nudus, hoc est, talium vestimentorum bellicorum, sive armorum expers, ambulet inter hostes, quemadmodum graderetur inter amicos sibi fidos; quod fiat, ut facilè pateat hostium telis; ab iisque confossus, turpiter vincatur, & intereat; sicque omnes videant turpitudinem ejus, eò majorem, quod præ tumore animi victoriam præsumebat illustriorem; isque, ex Nicephoro, qui se multis sæculis victurum credidit, intra triduum est extinctus.

Juliani etiam, referente Gregorio Nazianzeno, turpis belli illatio, à populis, à Civitatibus perstricta est, vocibus publicis, ac scurrilibus: reditus verò longè etiam ingloriosior. Sed quæ fuit ignominia illa? Mimi, ridiculum dictu, ipsum ducebant, turpissimisque scena gestibus pompam instaurabant, tibiâ modulantes, & tripudiantes; necnon abnegationem, profligationem, ac finem denique illi improperantes. Et quid perpeffus non est? aut quid ab illis non audivit? quæ petulanter ludere consueverunt, artem ad injuriam possidentes, donec eum Tarsensium Civitas suscepit; ibique illi locus est ignominiosus, ac sepulchrum execrandum.

Hæc retulit de Juliani obitu, ac funere probroso Nazianzenus ab aliis effecta; sed & ipsemet vir sanctus, ac eloquens, de superbo illo, & impio Apostatâ Epiniciū sumens, ait: *Vbi prescientia monstra, & signa, viscerumque aruspicina? Vbi Bæylon gloriōse divulgata? ac orbis universus animo propter parvum detestandi sanguinis comprehensus? Vbi manibus devicti Persæ, ac Medi? ubi contra Christianos vaticinia, ac mina, & ad nomen usque abolitio nostra? Omnia disparuere; e mentita fuere; defluxere; somnia apparuere, ac jactantia impiorum.*

Hervéus in Apocalypsim.

D d d

Verf. 16.

Theodor.

l. 3. c. 16.

Socrat. l. 3.

c. 18.

Niceph.

l. 10. c. 35.

Socrat. l. 3.

c. 18.

Ammian.

Marc. l. 25.

Niceph.

l. 10. c. 35.

Greg.

Naz. or. 2.

in Julian.

v. 16. *Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon.*

His verbis declarat Joannes Julianum ad sui cædem cum suo exercitu congregandum in locum similem ei, in quem ex Sacra Scriptura congregatus est ad suam, & militum suorum internecionem Sisara Princeps militiæ Jabin Regis Chanaan.

1. Jud. 4.
v. 1.
C. 5. v. 19.
20. 21.

Quippe ex libro Judicum, capite quarto, tradidit Dominus filios Israël in manus Iabin Regis Chanaan, qui regnavit in Asor; habuitque Ducem exercitus sui nomine Sisaram: ipse autem habitabat in Haroseth gentium. Capite autem quinto ejusdem libri, dicuntur Reges Chanaan pugnasse juxta aquas Mageddo; ibique ab Israëlitis superati.

Nazianz.
or. 2. in
Julian.

At juxta aquas fluminis commissum est prælium Juliani, & Persarum; eoque in loco Julianus occisus fuit, sicuti fidem faciunt historici persæpe relati. Unde & Gregorius Nazianzenus de illo: *Decumbebat, inquit, in ripa fluminis, malè ob vulnus affectus: Cum autem multos ante eum gloriâ illustratos novisset, qui, quoniam artificio quodam ex hominum disparuissent conspectu, pro Diis habiti fuerant, in flumen corpus projicere nititur; ac nisi Regius quidam Eunuchus conatum prohibuisset, ex calamitate illâ novus Deus stultis apparuisset hominibus Iulianus.* Hæc ex Nazianzeno.

1. Judic. 4.
v. 13.

Porro Joannes illum juxta aquas Tigris fluminis locum, in quo cædes Juliani contigit, non simpliciter vocavit Mageddo, ut indicaret dumtaxat similitudinem illius loci Tigrianarum aquarum, ubi cæsus est Julianus, cum loco aquarum Mageddo, juxta quas interfectus fuit Sisara: verum nuncupavit illum locum Armagedon, nomine composito ex *Ar*, & *Magedo*, quod literæ *Ar* sint prima, & ultima urbis Asor, in quâ regnabat Jabin Rex Chanaan; necnon sint primæ literæ *Haroseth* civitatis, ubi degebat Sisara; & undè congregavit omnem exercitum. Itaque Sanctus Joannes composuit nomen Armagedon, ut significaret non tantum aquas Magedo, sed etiam indicaret ad illas aquas deletum exercitum Regis Asor, & interfectum Sisaram ducem illius ex Haroseth profectum; ac consequenter innueret juxta aquas, scilicet Tigris fluminis, enecandum Julianum, ejusque profligandum exercitum.

1. Judic. 4.
v. 7.

Sicuti verò Deus per Debboram Prophetissam dixit Baraco Duci exercitus Israëlitarum, *Ego adducam ad te in loco torrentis Cison Sisaram Principem exercitus Iabin, & currus ejus, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tuâ.* Ita hæc Apocalypsis verba, *congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon*, intelligere debemus, quod ipsemet Dominus congregabit illos, Julianum videlicet, atque ejus exercitum, ut deleantur.

Spiritus quidem Demoniorum, uti dictum est versu decimo quarto, quem explicui, processerunt ad illos signis mendacibus, & congregaverunt illos in prælium sub spe certissimæ victoriæ: sed ex eodem versu, & sequenti, Deus omnipotens, & verax, congregabit ipsos eo die, & loco, quem statuit, ut debitis pœnis afficiat; idque tantò magis præstabit,

stabit, quodd, quemadmodum filii Israël, vehementer oppressi à Rege Chanaan, clamaverunt ad Dominum; ab eoque victoriam obtinuerunt: Sic veri secundum Spiritum Israëlitarum Christiani ad Dominum Deum suum, ut liberarentur ab impiissimo Tyranno, & Apostatâ, qui cædem illis, ac si posset, excidium sanctissimæ Religionis moliebatur, multas preces fuderunt, ut videre est apud Gregorium. Naziazenum oratione secundâ in Julianum.

Judic. 4.
v. 3.

Gregor.
Naz. or. 2.
in Julian.

His arbitraretur explicatum satis locum *Armagedon*, in quem prædixit Sanctus Joannes congregandum cum exercitu suo Julianum, ut interficeretur.

Sed, cum notas, quas Dionysius Amelottus Congregationis nostræ presbyter in Apocalypsim Gallicè edidit, perpendo, moveor, ut alia subjiciam à Lectoribus, ut spero, propter veritatem historicam non improbanda.

Quandoquidem, (verba citati Authoris Gallica Latinitate dono) contra morem suum Apostolus non explicuit nobis vocabulum illud Hebraicum *Armagedon*, voluit, ut quid significaret, diligenter inquireremus; nec ambigendum nobis reliquit, quin eo nomine arcanum aliquod peculiare comprehenderetur. At ex Sancto Hieronymo de nominibus Hebraicis, illo nomine *Armagedon*, significatur *Consurrectio tecti*, vel *consurrectio in priora*. Sed non mediocris subtilitas adhibenda esset, ut ex illis duabus interpretationibus congruus huic Apocalypsis loco sensus eliceretur. Præfato Sancto Doctore magis arrident duæ aliæ ejusdem nominis significationes, nempe *Mons à latrunculis*, & *Mons Gibbosus*: quæ tamen non plus lucis conferunt, quam duæ priores. Alius videtur *Mons succisionis*, seu *divisionis*: Aliis *excidium exercitus eorum*: aliis denique *deceptio exercitus*.

le P. Amelotte en ses notes sur l'Apocalypse.

Hier. de Nom.
Hebr. de Apocalypsi: *Armagedon*, inquit, *Consurrectio tecti*, sive *consurrectio in priora*:

Hæc Amelottus; isque duas postremas significationes, huicce loco Apocalypsis, ut sibi lubet, accommodat.

Verum ego, non quidem ex aliquo acumine ingenii, quod mihi sit, sed historiam attendens, ac divinâ luce perfusus (omne enim donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum) perspicuè, ni fallor, ostendo alias, quas ex eodem Amelotto retuli, ejusdem nominis *Armagedon* significationes, mirum in modum convenire loco illi insigni, ac præ cæteris memorabili, in quem ab aquis Euphratis ad aquas Tigris perductus est Julianus, ut paulò post enecaretur; ejusque profligaretur exercitus.

Sed melius *mons à latrunculis*, vel *mons gibbosus*.
Ep. Jac. 1.
v. 17.

Quippe ex Ammiano Marcellino rerum à Juliano gestarum teste oculato, Cum à vicinâ jam Ctesiphonte repentini excursus, & alia formidarentur occulta, ventum est hinc ad fossile flumen, *Naarmalcha* nomine, quod amnis Regum interpretatur, tunc aridum. Id antehac Trajanus, posteaque Severus egesto solo fodiri in modum canalis amplissimi studio curaverat summo, ut aquis illuc ab Euphrate transfusis, naves ad Tigridem commigrarent; tutissimumque ad omnia visum est eadem loca purgari; quæ quondam, similia Persæ timentes, mole saxorum obruere multorum; hæcque valle purgata, avul-

Ammian. Marcell.
l. 24.

sis cataractis, undarum multitudine classis secura, stadiis triginta repulsa, in alveum ejecta est Tigridis; & contextis ilico pontibus, transgressus exercitus iter versus Cochen, quam Seleuciam nominant, promovit.

Hæc Ammianus, quæ etiam videre est, licet paucioribus verbis, apud

Zosim. l. 3.

Zosimum, utrumque historicum paganum.

Sed ex nostris, Nazianzenus, Sozomenus, & Nicephorus similia referunt.

Nazianz.
or. 2. in
Julian.

Nazianzenus quidem: Iam non procul à Ctesiphonte aberat Iulianus; Euphratisque partem haud parvam derivavit, ut classi esset navigabilis, ex fossâ, cuius vetusta asserunt apparere vestigia, quæ Tigri commiscetur; & ita classem de fluvio in fluvium duxit.

Sozom.
l. 6. c. 1.

Sozomenus quoque, Cum navibus propter terram interjectam Ctesiphontem appellere non posset, quibusdam captivis de eâ re rogatis, fossam reperit temporis longinquitate obstructam, oppletamque, quâ naves transmitti possent. Itaque effossâ inde, egestâque colluvie, quæ navibus posset esse impedimento, Euphratem per eam in Tigrim derivavit; atque hæc navibus traductis ad urbem venit.

Niceph.
l. 10. c. 34.

Denique Nicephorus iisdem fermè verbis, fossam reperit aggere oppletam; & aggere perfosso, &c.

Itaque ex illis Ammiani, Zosimi, Nazianzeni, Sozomeni, & Nicephori narrationibus patet, quomodo Iulianus cum exercitu suo congregatus sit in locum, qui vocatur Hebraicè Armagedon, hoc est, juxta relatas duas primas Sancti Hieronymi interpretationes, consurrectio tecti, ac consurrectio in priora; quandoquidem deductus sit Iulianus ad fossam, mole saxorum multorum obrutam, oppletam, obstructam, obtectam aggere, quam Iulianus purgari, effodi, & egeri curavit; ac iccirco deportari, & consurgere fecit in oras, & ripas terram illam plurimam, & molem, ac colluviem, quâ fossa illa fuerat obtecta. Proinde liquet, quod illa moles consurrexerit, seu elevata fuerit in priora loca, seu littora alvei, ut fossa, quæ prius temporibus Trajani, & Severi, aquas Euphratis capiebat, & in Tigrim naves vehebat, iterum caperet, ac veheret.

Nazianz.
or. 2. in
Julian.

Non minùs patent aliæ duæ interpretationes Hieronymianæ vocabuli Armagedon, nempe Mons ex latrunculis, & Mons gibbosus. Etenim interjecta erat præfatæ fossæ terra inter Ctesiphontem arcem munitissimam, & alteram arcem, quam Nazianzenus Cochen vocat. Ctesiphon, inquit, propugnaculum validum est, cum fossâ profundâ, limoque fluvii munitum; illudque fortius redditur alio munimento, quod Coche appellatur, cum pari tutelâ excitatum, ita naturâ, & manuum opere unitum, ut ambæ partes una civitas esse videantur. Quamobrem altitudo illius terræ, seu molis, & aggeris, prædictam fossam, antequàm illuc pervenisset Iulianus, opplentis, erat veluti mons è latrunculis, seu militibus, eo nomine in Scripturâ persæpè vocatis: Mons scilicet artefactus, prodiens è duabus præfatis arcibus Ctesiphonte, & Coche, in quibus erant copiosi milites. Erat quoque mons gibbosus, veluti agger superpositus præfatæ fossæ, sicuti gibbus superpositus est humeris.

4. Reg. 5.
v. 2.
C. 6. v. 23.

At ex aliis, vocem illam *Armagedon* interpretantibus, erat *Mons succisionis*, ac *divisionis*, quod moles illa, antea in præfatâ fossâ eminens, fuerat congesta ex *succisis*, tum lapidibus, tum glebis; necnon divideret Euphratem à Tigride; essetque obex à Persis interjectus, nè adversariorum naves, & turmæ ab Euphrate ad Tigrim permearent; venirentque ad Ctesiphontis obsidionem. Verum mons ille eo modo, & eo fine congestus in prædictâ fossâ, inde *excisus* fuit, *divisus*, erutus, sublatique jussu Juliani, ut cum classe suâ, & exercitu Ctesiphontem aggrederetur.

Quod verò *Armagedon* aliis Interpretibus videtur *excidium exercitus eorum*, atque etiam *deceptio exercitus*, manifestè competit loco illi, de quo nunc agimus, in quem congregatus est cum exercitu suo Julianus. Etenim ex citatis Authoribus, Ammiano, Zosimo, Nazianzeno, Sozomeno, & Nicephoro constat, paulò postquam prædicta fossa fuit purgata, Julianum esse interfectum, ejusque subjugatum exercitum, fraude Persæ transfugæ, qui ei navium suarum, tanquam superfluarum, consuluit incendium; & facilem de Persis victoriam brevi per terras promisit.

Illas ob causas miro Dei, omnia prævidentis, & præordinantis consilio, Joannes inter cætera loca: ad quæ Julianus perventurus erat, prænotavit locum illum vocatum à se Hebraicè *Armagedon*: Quippe ab eo loco deinceps pessundatus est cum exercitu suo Julianus; quamvis omnia ei antea feliciter cessissent usque ad eum locum; ac etiam inde majores progressus, felicemque belli exitum sibi haud dubiè polliceretur.

Eam, inquit Nazianzenus, regionem, per quam Euphrates fluit, & Tigri commiscetur, cepit, & vastavit; vel quia propter subitam irruptionem hostem fefellisset; vel ut hoc pacto insidiosè à Persis paulatim ultra protraheretur: utraque enim feruntur. Progrediens igitur exercitu concomitante, jam non procul à Ctesiphonte aberat, cui appropinquare, victoriā partem præ desiderio existimabat. Hinc retrò cedere res cœperunt, perinde ac arena à pedibus divulsa, aut navis tempestate disjecta.

Nazianz.
or. 1. in
Julian.

Quæ cum ita sint, debitasque impietati suæ pœnas luerit. Julianus Apostata, & ab eo liberata sit Christiana Religio, in cujus perniciem juraverat, concludam his verbis Salomonis, *Vir impius procaciter confirmat vultum ejus; sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

Prov. 21.
v. 29. 30.

EXPLANATIO LIX.

Referens ad primos annos Valentiniani, Imperatoris Christiani, terræ motum ab orbe condito inauditum; atque etiam necem Procopii, & Marcelli, cognatorum Iuliani, cuius impietatem, & Imperium excitare tentabant, versu decimo septimo, & decimo octavo Capituli decimi sexti Apocalypsis.

VERS. 17. Et septimus Angelus effudit phialam suam in aërem; & exivit vox magna de templo à throno, dicens, Factum est.

ψ. 18. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua; & terræ motus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terræ motus, sic magnus.

Verf. 17. *Et septimus Angelus effudit phialam suam in aërem.*

SEPTIMVS Angelus, qui è templo Cœlesti, jussu Divinæ Majestatis prodiit, effudisse dicitur phialam suam in aërem, quatenus acceptâ à Deo potestate usus est, ut aërem vehementer commoveret, ac inflammaret; undè orirentur horrenda tonitrua; & ipsa moles terræ insueto motu concuteretur.

Ex ψ. 17. *Et exivit vox magna de templo à throno.*

Dùm Angelus, justæ in impios iræ Divinæ minister, quod sibi jussum fuerat, implevit; Christus, qui in templo, & throno cœlesti confidet, emisit vocem magnam, dignam se ipso, qui Magnus est; quæque ad Cœlites omnes, & ad ipsum Joannem in terris degentem perferretur; ac magna paucis comprehenderet.

Ex ψ. 17. *Dicens, Factum est.*

Factum est quod jusseram: Quippe septem Angelis, qui in conspectu throni mei sunt, præceperam, ut irent, & effunderent septem phialas iræ meæ in terram, seu in homines, terrenis addictos, nec cœlestia cogitantes: Effuderunt illas; ideoque ipsorum obsequium laudo.

Indè

Indè autem sequitur, ut actum sit de superstitione paganâ, quæ, quamvis Imperatorum Ethnicorum autoritate antea in Christianos atrociter sæviret, tamen prorsus delebitur; ac propterea auferetur omnino imperium ab Ethnicis, nè amplius in Christianam Religionem sæviant; sed fixum erit in Principibus Christianis, ut cultum divinum foveant, ac promoveant.

Enimverò ex Ammiano Marcellino, extincto Juliano, *Iovianus eligitur Imperator, Christiana legis studiosus.* Ammian. Marcell. l. 25.

Procopius autem corpore Iuliani sepulto in suburbio Tarsensi, confestim discessit; nec inveniri usquam potuit studio quæsitus ingenti, nisi quòd multò postea apud Constantinopolim visus est subito purpuratus.

At posteaquam Iovianus octavo demùm mense quàm imperare cœperat, vitam finivit, *Valentinianus, qui pro Christi nomine tribunatum sub Iuliano amiserat, consensu militum apud Niceam Imperator creatus est; ac postea fratrem suum Valentem participem fecit Imperii; & Procopium Tyrannum, pluresque postea satellites ejus occidit, inquit Orosius.* Oros. l. 7.

Is Procopius, teste Ammiano Marcellino, *Iulianum Principem propinquitate contingebat.* Ammian. l. 26.

Quo interfecto, Marcellus ejusdem Procopii cognatus, umbram principatus funesti capessit. Verùm paulò postea cognitâ levi presumptione Marcelli, milites missi sunt audaces, & prompti, qui eum raptum, ut deditum noxamancipium, in custodiam compegerunt: Vndè postridiè productus, lateribus sulcatis acerrimè, pariaque perpeffis consortibus, interiit, inquit Ammianus.

Subjungit autem Baronius, *talem consecuti sunt finem, qui Iuliano, sicut sanguine, ita & impietate conjuncti, post eum vendicare sibi Imperium studuerunt: Quibus extinctis, omni spe destituta gentilitas, languens emarcuit, desperans penitus posse amplius à Christianis regimen Imperii in se transferre.* Baron. an. Chr. 366. N. 11.

Verf. 18. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terra motus factus est magnus, qualis numquàm fuit, ex quo homines fuerunt super terram: talis terræ motus, sic magnus.

Porro præfatorum Procopii, & Marcelli, cognatorum Iuliani, interitus, ideoque certa, & constans Imperii à gentilitate defectio, contigerunt non multò, postquam inauditus ab orbe condito terræ motus accidit.

Siquidem, inquit Ammianus Marcellinus, *hoc novatore, scilicet Procopio, adhuc superstite, cujus actus multiplices docuimus, & interitum, diem duodecimum Calendas Augustas, Cos. Valentiniano primum cum fratre, horrendi tremores per omnem orbis ambitum grassati sunt subito, quales nec fabulæ, nec veridicæ nobis antiquitates exponunt. Paulò enim post lucis exortum, densitate præviâ fulgurum acrius vibratorum, tremefacta concutitur omnis terreni stabilitas ponderis; mareque dispulsum retrò fluctibus evolutis abcessit, ut resectâ voragine profundorum, species natantium multiformes limo cernerentur.* Ammian. Marcell. l. 26. sub finem.

tur haerentes; valliumque vastitates, & montium tunc, ut opinari dabatur, suspicerent radios solis, quos primigenia rerum sub immensis gurgitibus amandavit.

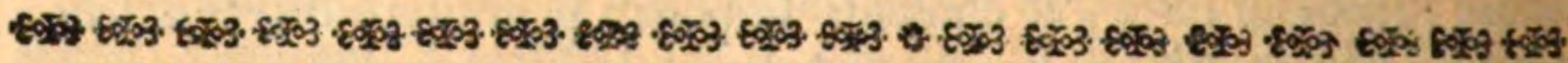
Multis igitur navibus, velut arida humo connexis, & licenter per exiguas undarum reliquias palantibus plurimis, ut pisces manibus colligerent, & similia, marini fluctus, velut gravati repulsam, versa vice consurgerent; perque vada ferventia Insulis, & Continentis terra spatiis violenter illisi, innumera quaedam in Civitatibus, & ubi reperta sunt aedificia, complanarunt.

Proinde, ut elementorum furente discordia, involuta facies mundi miraculorum species ostendebat: Relapsa enim aquorum magnitudo, cum minime speraretur, millia multa necavit hominum, & submersit; recurrentiumque aestuum incitata vertigine, quaedam naves, postquam humentis substantia consensuit tumor, pessundata visae sunt; exanimataque naufragiis corpora, supina jacebant, aut prona.

Ingentes alia naves, extruse rapidis flatibus, culminibus insidere tectorum, ut Alexandria contigit; & ad secundum lapidem ferè procul à littore contorta sunt aliqua, ut Laconicam prope Methonem oppidum nos transeundo prospeximus diuturna carie fatiscentem.

Hæc Ammianus: Quæ quis non videat verbis Apocalypsis quàm maximè convenire, cum Joannes asserat facta esse fulgura, & tonitrua, & terra motum magnum, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram: Ammianus autem dicat, densitate præviâ fulgurum acrius vibratorum, horrendos tremores per omnem orbis ambitum grassatos esse subito, quales nec fabulae, nec veridica antiquitates nobis exponunt.

Conjicerem verò Deum Cœli, ac terræ Dominum, inaudito illo, à conditione mundi, terræ motu significasse mirabilem illam, & hætenus invisam mutationem, quâ Imperium ab Ethnicis prorsus deficeret; & deinceps Christianorum Imperatorum autoritate superstitione pagana penitus toto Imperio Romano deleteretur: undè sensu quodam attributionis ad Heb. 12. verba Aggæi, & Pauli referri possent huc: Adhuc semel, & ego movebo
v. 26. 27. terram; quod declarat mobilium translationem, ut maneant ea, quæ sunt
28. immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam, per quam serviamus, placentes Deo.

EXPLANATIO LXX.

Decimi noni, & vigesimi versus Capitis decimi sexti Apocalypsis, de excidio Civitatum gentium, & de ruinâ tripartitâ, tum Nicomedie, tum Romæ.

Explanatio Historica. CAP. XVI. 401

VERS. 19. Et facta est Civitas magna in tres partes ; & Civitates gentium ceciderunt ; & Babylon magna venit in memoriam ante Deum dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.

ψ. 20. Et omnis insula fugit , & montes non sunt inventi.

EX ψ. 19. *Et Civitates gentium ceciderunt.*

INTERPRETOR primùm casum Civitatum gentium , ut postea Civitatis Magnæ , & Babylonis magnæ , urbs enim una videtur duplici nomine indicata , explanationem jungam. Itaque civitates , quarum incolæ cultui Dæmonum astricti, Sanctos Dei cultores vel coëgerant persecutionis declinandæ causâ ex urbibus secedere , vel etiam longissimè expulerant edictorum imperialis iniquitate , aut terræ motibus divinitus immissis everse sunt ; aut illarum delubra , & simulacra impia diruta sunt sacrâ Principum Christianorum autoritate.

Sic ex Orosio , sub Constantio , *terra motus horribilis multas Orientis urbes solo stravit.* Oros. l. 7.

Sed & Socrates , *per idem tempus etiam in Oriente terra motus gravissimi facti sunt ; idque Antiochia , vel maximè , ubi ad annum integrum terra concussa , & exagitata fuit.* Socrat. l. 2. c. 7.

At dudum vidimus ex Eusebio Maximinum , qui in Orientis partibus dominabatur , tum suâ ferocitate , tum impio Jovis Antiocheni oraculo , Christianos longissimè ex urbibus , & agris ejecisse. Euseb. hist. l. 9. c. 2. 6.

EX ψ. 19. *Et civitas magna divisa est in tres partes , & Civitates gentium ceciderunt.*

Verum Ammianus Marcellinus historiâ suâ subministrat explanationem non modò casus Civitatum gentium , sed etiam Civitatis magnæ & celeberrimæ , nempe Nicomediæ , ruinam tripartitam.

Etenim , inquit , *iisdem diebus , scilicet sub Constantio , terra motus horrendi per Macedoniam , Asiamque , & Pontum assiduis pulsibus oppida multa concusserunt , & montes.* Ammian. Marc. l. 17.

Inter monumenta tamen multiformium erumnarum , eminuere Nicomediæ clades , Bithyniæ urbium matris ; cujus ruinarum eventum vixè , breviterque absolvam.

Primo lucis exortu , ad diem nonum Calendas Septembris , concreti nubium globi nigrantium , latam paulò antè Cœli speciem confuderunt ; & amandato solis splendore , nec contigua , vel apposita cernebantur. Dein velut Numine summo fatales contorquente manubias , magnitudo furentium incubuit procellarum ; cujus impetu pulsorū auditus est montium gemitus , & elisi littoris fragor ; hæcque secuti typhones , atque præsteres cum horrifico tremore terrarum Civitatem , & suburbana funditus everterunt. Et quoniam acclivitate collium

Hervæus in Apocalypsim.

E c c

ades

ades pleraque vehebantur, alia super alias concidebant, reclangentibus cunctis sonitu ruinarum immenso. Post horam denique secundam, multo ante tertiam, aer jam sudus, & liquidus latentes retexit funereas strages.

Et superesse potuitedium sacrarum, & privatarum, hominumque pars major, ni palantes abrupti flammarum ardores per quinquaginta dies, & noctes, quidquid consumi poterat, exussissent. Hæc Ammianus sub Constantio libro decimo septimo.

Ammian. Sub Juliano autem, libro vigesimo secundo, idem Historiographus,
Marc. l. 22. Quarto nonas Decembres, vergente ad vesp̄eram die, reliqua Nicomedia collapsa est terra motu.

Certè ex illâ narratione cladis Nicomediensis, patet ruinam illius Civitatis fuisse in tres partes divisam, seu tribus vicibus completam.

Prima fuit, quâ terrarum tremore Civitas, & suburbana eversa sunt.

Secunda extitit ex abruptis flammarum ardoribus, qui palantes per quinquaginta dies, & noctes, quidquid consumi poterat, exusserunt.

Tertia denique pars accidit, dum sub Iuliano reliqua Nicomedia collapsa est terre motu.

Quodd autem Nicomedia fuerit Civitas magna, patet ex Ammiano, qui eam vocat Bithyniæ urbium Matrem; & certum est fuisse sedem Imperii, ac veluti alteram Romam, sub Diocletiano, & Galerio Maximiano, qui in eâ diu commorati sunt; undè apud Ammianum, Iulianus Nicomediam venit urbem antehac inclytam, ita magnis retrò Principum amplificatam impensis, utedium multitudine privatarum, & publicarum regia quedam urbis æstimaretur æternæ, idest Romæ.

Ammian.
Marc. l. 22.

Ex v. 19. Et Babylon magna.

Quodd etiam Babylonis magnæ nomine intelligi queat Nicomedia, facile judicare est; siquidem, uti Babylon sub Nabuchodonosore atrociter sæviit in antiquum populum Dei, & templum Jerosolymitanum exussit; ita ex Eusebio Diocletianus in Nicomediâ edictum proposuit, ut tunc deturbarentur Ecclesiæ, soloque æquarentur: tunc Scripturæ absumerentur igni; tunc qui honorem fuissent adepti, de gradu turpiter deponerentur: tunc privati, si modò in professione Christiana perstarent, libertate penitus privarentur; ac non longo tempore post mandatum est, ut omnes Ecclesiarum Præsides ubique gentium primum conjicerentur in vincula; deindè omnibus machinis adhibitis, idolis victimas immolare cogerentur.

Euseb. hist.
l. 8. c. 3. 5.
6.

Quin etiam Nicomediæ jussu Diocletiani multa millia Martyrum combusta sunt cum Dominico, in quod convenerant die Christi natali.

Martyr.
Rom.

Eapropter non immeritò Nicomedia Babylonis nomine potuit designari: undè Baronius, quamvis ob aliam rationem, quam ipse subjicit, & quæ nostræ non obest, postquam retulit eversam terræ motu Nicomediam, ait ex Apocalypsis capite decimo octavo, Cecidit, cecidit Babylon magna (vox fuit piorum) Reges terræ cum illa fornicati sunt. In ipsa Eusebius, ex quo Eusebiani Ariana hæresis defensores, impietatis aperuit officinam, ex qua Reges, & cum eis totus penè orbis factus est impius.

Baron. an.
Chr. 358.
n. 11.

Verf. 20. *Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi.*

Cum Nicomedia non procul fuerit à mari; & ex Ammiano referente cladem illius urbis, magnitudo furentium incubuit procellarum, cuius impetu pulforum auditus est montium gemitus, & elisi littoris fragor, ac deinde horrificus terrarum tremor Civitatem, & suburbana funditus evertit; ita ut, quoniam acclivitate collium ades pleraque vehebantur, alia super alias conciderent; non difficile est intelligere omnem insulam, vel peninsulam urbi illi proximam, in quâ erant ædificia, fugisse, hoc est, more longius fugientium, disparuisse; & montes, antea ædibus refertos, non esse amplius ab oculis circumspicientium inventos, quandoquidem omnia illa ædificia funditus everfa sunt.

Ammian.
Marcel.
l. 17.

Hæc de everfione Nicomediæ dicta sint: Sed nondum satis; quippe arbitror propositos Apocalypsis versus explicandos etiam esse de excidio Romæ, ut Ethnicæ, in pœnam impietatis suæ multo tempore adversus Christianos exagitata.

Etenim Apocalypsis capite decimo septimo, meretrix magna, cum quâ fornicati sunt Reges terra, declaratur Civitas magna, qua habet regnum, seu imperium super reges terra; atque sedere super septem montes; & esse ebriam de sanguine Sanctorum, & Martyrum Iesu: ibique etiam vocatur Babylon magna.

Apoc. 17.
v. 1. 2. 5. 6.
9. 18.

Indè Sanctus Augustinus veterem Babyloniam nuncupat quasi primam Romam: ipsam verò Romam, quasi secundam Babyloniam; velut alteram Babylonem; velut filiam prioris Babylonis; & occidentalem Babylonem.

Aug. de
Civ. Dei
l. 18.
C. 2. 22. 27.

Sanctus Paulinus quoque reditum Melaniæ Jerosolymis Romam describens, ait: Hanc filia Sion hætenus habuit, & desiderat: Nunc filia Babylonis habet, & admiratur: quia jam & ipsa urbs in pluribus filia Sion est, quàm filia Babylonis.

Paulin. ep.
ad Sever.
10.

Undè Baronius inquit, cum Romam Paulinus sic nominet filiam Babylonis, ut tamen in pluribus dicat eam præ se ferre filiam Sion, facile, puto, intelligis eâ nominis unius urbis varietate discriminatos esse gentiles à Christianis; nimirum ut ea ex parte Roma Babylon dicatur, ubi adhuc in ea gentilitia vigeret impietas: Sion autem in pluribus, utpote quæ Christianis abundaret, in quibus cultus vera Religionis micaret; ut planè ex tanti viri sententia valeas intelligere, quo sensu à Ioanne in Apocalypsi Roma sit Babylon nominata. Ista Baronius.

Baron. an.
Chr. 397.
n. VII.

Ex v. 19. *Et facta est Civitas magna in tres partes; & Babylon magna venit in memoriam ante Deum dare illi calicem vini indignationis ire ejus.*

Itaque Civitas illa magna, & Babylon magna, scilicet Roma, ut Ethnica, pœnam impietati suæ, & dirissimæ in Christianos sævitiei debitam subiit; eamque de ipsâ ultionem divinam significat Joannes verbis ab Isaiâ, & Jeremiâ mutuatis de excidio Babylonis, postquam Hierosolymorum urbem vastaverat. *Consurge, Ierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem ire ejus. Ecce tuli de manu tua calicem saporis, fundum calicis indi-*

Isai. 51.
v. 17. 22.

404 *Apocalypsis B. Iohannis Apostoli*

Jer. 25.
v. 15. 16.

gnationis meæ: non adjicies, ut bibas illum ultra; & ponam illum in manus eorum, qui te afflixerunt; ait per Isaiam Dominus: & Jeremiæ inquit, Sume calicem vini furoris hujus de manu meâ, & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te; & bibent; & turbabuntur; & insipient à facie gladii, quem ego mittam inter eos.

Ex vers. 19. *Et facta est Civitas magna in tres partes.*

Roma autem, ut Ethnica, quò debitis pœnis afficiatur, asseritur *divisa in tres partes* multis de causis, quæ varias ejus vastationis, & excidii hostilis circumstantias exhibent.

Primum quidem, quòd Roma tribus temporibus capta sit, ac vastata à tribus Ducibus, nempe ab Alarico, à Genserico, & à Totilâ, ut videre est apud Procopium Cæsariensem libro primo de bello Vandalico, & libro tertio de bello Gothico.

Secundò, si Romæ deprædationem, prout ab unoquoque illorum Ducum facta est, consideremus singulatim, animadvertemus illam tripartitam.

Isidor. His-
pal. in
Chron.
Gothor.

Namque Isidorus Hispalensis Episcopus in Chronico Gothorum, hæc de Alarico refert. *Alaricus, Christianus quidem, sed hæreticus, profectus in Italiam Urbem irruit, & obsessam capit; sicque Roma irruptione, atque impetu magnæ cladis eversa est. Tantum autem Gothi clementes ibi extiterunt, ut votum antea darent, ut si ingrederentur urbem, quicumque Romanorum in locis Christi invenirentur, in eos agere belli jure non liceret; sed ibi & ferendi refranaretur immanitas, & captivandi cupiditas coerceretur: sicque post hoc votum ingredienti Urbem, quoscumque in locis sacris Christi, vel Martyrum, aut Basilicis confugientes invenerunt, non miserunt captivos; nec cruentus saviit in eos gladius, commiserantibus hostibus. Sed & qui extra loca Martyrum erant, & nomen Christi, vel Sanctorum nominabant; & ipsis simili misericordiâ hostilis furor pepercit. Sic evaserunt multa millia Romanorum, quibus Gothi propter Christum misericorditer pepercerunt.*

Ex illis Isidori verbis videre est Romam, ut prædictum est à Sancto Joanne, divisam ab Alarico in tres partes.

Prima fuit eorum, qui in locis Sacris Christianorum essent.

Secunda eorum, qui extra illa loca reperti, Christum, vel Sanctos nominabant.

Tertia eorum, qui nec in locis Sacris Christianæ Religionis inveniebantur; nec ullis verbis significabant Christianam pietatem præ se ferre.

Duabus primis partibus Gothi, seu Vandali sub Alarico parcebant: in tertiam autem, quæ erat Ethnicorum, sæviebant.

Oros. 1. 7.
c. 28.
Isid. His-
pal. in
Chron.
Gothor.

His peractis, inquit Orosius: *Tertiâ die Barbari, quam ingressi urbem fuerant, spontè discedunt, facto aliquantarum ædium incendio; & citatus antea Isidorus, Gothi post tertium diem, quo Romam ingressi sunt, nulla hoste cogente discedunt.*

Quamobrem patet iterum Romam in tres partes fuisse divisam, quòd data

data sit Alarico deprædanda tribus diebus, qui sunt veluti tres partes mensis: sicuti enim rectè dicitur dies constare viginti quatuor horis tanquam partibus, ita mensis in triginta dies veluti partes dividitur.

Illam loquendi formulam, juxta hunc sensum, quem mox explicui, Joannes hausisse mihi videtur ex antiquis Prophetis; Osee enim de populo Juda loquens, ait: *In Dominum prævaricati sunt: nunc devorabit eos mensis cum partibus suis*, ut significet Propheta, prævaricatorem populum extremas, sibi que justè debitas pœnas perpeffurum ab hostibus, certo numero dierum, seu partium mensis. Quam Osee Prophetiam satis, superque declarat Jeremias impletam, cum ait: *In anno nono Regni Sedeciae, in mense decimo, decimâ mensis, venit Nabuchodonosor adversus Ierusalem; & obsederunt eam. Mense autem quarto undecimi anni, nonâ mensis, obtinuit fames Civitatem; & dirupta est Civitas. In mense autem quinto, decimâ mensis, Nabuzardan incendit domum Domini.*

Osee 5.
v. 7.

Jer. 52.
v. 4. 6. 7.
12. 13.

Confirmatâ in hunc modum ex Scripturis explicatione nostrâ; ab Alarico, qui primus ex præfatis Ducibus captam Romam divisit in tres partes, quodd peculiarem, nempe Ethnicam, tertiam partem Romanorum vexaverit, ipsamque Romam triduo vastaverit; venio ad Genfericum, secundum ejusdem urbis expugnatorem.

Genfericus is Rex Vandalorum, sicuti referunt Historiographi, Romam ingressus, cuncta devastat; direptisque opibus Romanorum per quatuordecim dies, multa millia captivorum secum tulit: Gazam omnem Imperatoriam in navibus positam secum in Africam tulit; ac si quæ erant Romæ decora, adripuit. Vnam verò ex his navibus, ubi statua fuerunt, tempestate periisse dicunt. Quin etiam urbem Romam incendit Genfericus, sicuti testatur duobus locis Evagrius: *Urbe, inquit, incensâ: Româ incensâ.* Multa quoque vel igne absumpta, vel demolita, testatur Procopius sub finem historiæ de Româ secundò captâ à Totilâ libro tertio belli Gothorum. Huic Genfericæ deprædationi, combustioni, & captivitati Romæ adjungo pestem, & famem invecas eidem urbi, dùm obsideretur ab Alarico. Cum diuturna, inquit Sozomenus, esset Urbis obsidio, & pestis simul, & fames urbem affligeret: nec dubium est quin multi quoque tunc temporis gladio hostili interierint.

Jordanus
Ep. Ravennatis
de Gothis.
Isid. Hisp.
in Chr.
Goth.
Procop.
de bello
Vandal. l. 1.
Evagr. l. 2.
c. 1. 7. l. 4.
c. 17.

Sozom.
l. 9. c. 6.

Quapropter dum ista simul, pestem, famem, & gladium, ac captivitatem, quæ secuta est, conjungo, moveor, ut dicam Romam iterum in tres partes divisam, juxta inditum divinitus loquendi modum Ezechieli, quem secutus est Joannes.

Etenim Dominus præcepit illi Prophetæ, ut raderet sibi pilos capitis, & barbe; adjecitque, tertiam partem igni combures in medio Civitatis, juxta completionem dierum obsidionis; & assumes tertiam partem; & concides gladio in circuitu ejus; tertiam verò aliam disperges in ventum. Idcirco dicit Dominus, tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui; & tertia pars in gladio cadet in circuitu tuo; tertiam verò partem tuam in omnem ventum dispergam.

Ezech. 5.
v. 1. 2. 11.
12.

Hæc Ierosolymæ prævaricatrici contigerunt ; paria Romæ , quod impia fuisset , ab Alarico , & Genserico evenere , cum Civium illius pars una peste , & fame interierit ; pars alia gladio ceciderit ; tertia autem in captivitatem fuerit abducta.

Procop. de
bello Go-
thor. l. 3.

Quod ad Totilam tertium Romæ vastatorem spectat , non absimilia ipse inussit eidem urbi mala : de illo enim Procopius inquit : *Totilas Romam contendit : exinde vehementior fames Romanos urgebat. Dum autem idem Historicus captam à Totilâ Romam refert , testatur multos antea lue absumptos periisse : Gothos , quos obvios haberent in urbe , obtruncare : Totilam tamen , cum ingrederetur Petri Apostoli templum , victum precibus Pelagii , Gothis militibus edicto mox imperasse , Romanorum de cætera ut neminem obtruncarent ; & ei in primis preciosissima quæque electa servarent : cætera sibi haberent in prædam. Denique ex eodem Historiographo constat , Totilam egressum Româ captivos apud se habuisse.*

Quæ cum ita sint , fidem faciunt Romam à Totilâ , non secus ac ab Alarico , & à Genserico , juxta sensum Apocalypsis proximè datum , fuisse in tres partes divisam , quod alii ejus Cives peste , & fame enecati sint ; alii gladio trucidati ; alii fuerint captivi.

Verùm historia Procopii alios peculiare modos suppeditat , quibus eundem Apocalypsis locum explicem de Româ , tum capiendâ , tum captâ à Totilâ.

Procop.
l. 3. de bel-
lo Goth.

Cum enim Rex ille Gothorum Romam expugnaret , præfato Pelagio Diacono , ad se pro Romanis supplici legato , declaravit : *Cætera quidem , Pelagi , quæ à nobis petieris , facile consequeris , tribus dumtaxat exceptis ; nè quoquam pacto pro Siculis , vel urbis mœnibus hisce , vel transfugis servis verba nunc facias : quandoquidem fieri non potest , ut aut Gothorum operâ uti pro Siculis queas , aut murus iste urbis integer maneat ; vel servi ipsi , qui nobiscum nunc militant , suis quondam de cætero ut Dominis serviant.*

En ex Procopio Roma ad tres conditiones redacta , atque idcirco veluti in tres partes divisa , si velit clementiam Totilæ , à quo premitur , experiri.

Procop.
l. 3. belli
Gotho-
rum.

Totilas verò capit urbem trinâ Isaurorum prodicione , quam ex eodem Procopio , quantum satis sit , refero.

Cum perpauci admodum ad murorum custodiam relinquerentur , & hi quidem jam fame confecti , quaterni custodes quidam , & Isauri genere , ad portam Asinariam custodias nacti , nocte concubiâ observata , quâ cæteros somnus oppresserat , demissa è pinnis ad terram reste , & ea se demistentes , Totila indè adito , excepturos se Gothorum intra urbem exercitum pollicentur ; idque se nullo negotio facturos affirmant. Tum Totilas , datos quosdam suis è satellitibus cum his statim dimittit , locum contemplaturos , undè hi aditum affirmassent suis in urbem fore. Qui , ubi ad muros venere , reste comprehensa , in propugnacula ipsa nullo interpellante evadunt. Quò ubi est ventum , Isauri Barbaris omnia ostentare ; & nihil omnino edicere impedi

impedimenti uspiam fore volentibus muros conscendere. Proinde Gothi jussi Totila cuncta rennuntiare, quæ viderant, eodem, quo prius ascenderant fune, protinus demittuntur. Quorum relatu omnibus Totilas cognitis, etsi eo fuisset ex nuncio latitia non mediocri affectus, suspicione tamen propter Isauros captus, haud dùm confidendum his nimium esse censebat. En prima Isaurorum proditio; sequitur secunda.

Non multos indè post dies ad Totilam Isauri iidem venire, ad id facinus hortaturi. Tum ille alios duos cum his rursùm ire mox jussit, ut & ipsi diligentius omnibus, & accuratè peruestigatis, visa renunciarent. Qui utique non longè post ad Totilam revertentes, priorum simillima referunt omnia. Sic peracta est Isaurorum secunda proditio. Tertia tandem conficitur modo eo, quem Procopius pergit enarrare.

Factum est ut tertio demùm Isauri, Totila cùm in conspectum venissent, ad aggrediendum id facinus incitarent. Tum ille alios quosdam cum Isauris misit; cum hisque & sanguine quendam sibi propinquiorem. Hi verò ad Totilam paulò post redeuntes, ad rem peragendam confirmant. Qui omnium certior factus, primis tenebris, universo armis instructo exercitu, ad portam Asinariam duxit; quaternosque inde è Gothis pravalidos viros Isauris ducibus per funem jubet in muros evadere. Qui nocte statim eadem, quâ & Isauris ipsis obvenerat per vices custodia, dormitantibus ceteris, ad fores Asinarias aperiendas descendunt; præcisæque lignea securibus obice, refractisque ferreis claustris, Gothi aditum patefaciunt; & patentibus portis, cum universo exercitu Totilam intra Urbem ad hostium arbitrium recipiunt.

Ita patet Romam quodammodò in tres partes divisam, quòd tribus Isaurorum proditionibus tradita sit Totilæ potestati.

Posteaquàm autem Totilas Romam cepit, eam, inquit Procopius, in primis ad solum prosternere decernit. Sed consilio mutato, muritantum, & diversis in locis hic diruit, quantum totius partem esse hanc tertiam conjecturâ quis consequi poterat.

Procop.
de bello
Goth. l. 3.

Quapropter liquet etiam tùm Romam in tres partes divisam, quòd duæ partes murorum illius substiterint; tertia verò pars fuerit dejecta.

Vers. 20. Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi.

Nemo est ex iis, qui vel historiam Romanam legerunt, vel Romam ipsam viderunt, qui nesciat urbem insulâ Tiberinâ, & montibus, veluti totidem partibus celeberrimis distinctam.

Dùm autem vastata fuit ab Alarico, dicitur omnem insulam fugisse, & montes non esse inventos, quòd omnes Christiani, qui insulam Tiberinam, & montes Romanos incolebant, ex ædibus suis ad loca Christi, vel Martyrum, quantum potuere, confugerint, ut gladium hostilem effugerent: undè & factum est, uti antea retulimus ex Isidoro Hispalensi, ut hostes non miserint captivos, quoscunque in locis Sacris Christi, vel martyrum confugientes invenerunt, nec cruentus saviourit in eos gladius. Sic igitur omnis insula fugit, id est, omnis Christianus insulæ habitator fugit. Et montes non sunt inventi, tunc, ut antea erant, incolis Christianis

Isidor.
Hispal. in
Chron.
Gothor.

nis referti: quia antea Christiani illis in montibus tuto commanebant: tunc vero propter adventum hostis coacti sunt ex illis montibus secedere, & in loca sacra sese recipere, ut suae consularent saluti.

Procop.
l. 3. belli
Goth.

Parem fugam, atque etiam majorem, distinctis, verbis refert Procopius sub Totila: *Vbi*, inquit, *Totilas intra urbem fuit, & perturbatio inde, & timor, ut capti in urbe, Romanos invaserant; militum Romanorum pars maxima cum Ducibus ipsis, ut facile cuique, fugam capessunt: pauci quidam Romanis cum Civibus se immiscentes, in templo per fugium habuere. Soli omnium ex Patritiis viris Decius, & Basilus, cum aliis nonnullis, cum paratos ad id equos haberent, cum Bessa urbis Praeside fugere potuerunt. Sed Maximus, Olibriusque, & cum his simul Orestes, & alii quidam, in Petri Apostoli adem se fugam recipiunt. Constat sane e plebe tunc homines ad quingentos in urbe residues per id tempus fuisse, qui in Divorum se templa receperant. Ceteri omnes jam ex urbe excesserant; & in alias se contulerant terras; vel lue absumpti fuerant.*

Ita manifestum est ex Procopio, sub Totila omnem insulam fugisse, & montes non esse inventos, quatenus omnes incolae insulae Tiberinae, & montium Romanorum fugerunt ex Urbe; vel si qui residui extiterint, relictis privatis aedibus, quas in praefatis insula, & montibus habebant, confugerunt ad Sacras Sanctorum Apostolorum, & Martyrum aedes.

Procop.
l. 3. de bello
Goth.

Illuc quoque victor Totilas se contulit; & gratiam inde praestitit Romanis. Totilas ipse, inquit Procopius, orandi gratiam Petri Apostoli Templum ingreditur; & Pelagii, qui ei obvius fuit, Christi in manibus Evangelia gestans, precibus victus, praecepit Gothis Romanorum de cetero ut neminem obtruncarent, cum antea obvios, dumtaxat e militibus viginti, & sexaginta e plebe homines trucidassent.

Hac Totilas, cum prima vice Romam cepit.

Procop.
l. 3. de bello
Gothorum.

Secunda autem vice, qua Romam noctu nova Isaurorum prodicione ingressus est per portam Capenam: *Ingens eo loco, inquit Procopius, supervenientium caedes facta est: multi jam ex Romanis per alias, & ab hac diversissimas portas abibant: sed qui Centumcellas petebant, in insidiatores delati trucidabantur, vix paucis evadentibus. Quadringenti autem Equites ad Adriani sepulchrum confugiunt, ponte praecipitato, qui ad sacram beati Petri fert adem; ac demum Gothorum se copiis voluntarii omnes immiscent. Ceteri deinde Romani, qui ad Sacras aedes confugerant, trecentorum fere hominum numero, fide salutis accepta, ex templo ad Totilam concesserunt.*

Unde iterum manifestum est illam secundam vice, qua Totilas Romam cepit, *Omnem insulam fugisse, & montes non esse inventos, cum ex Romanis, qui vel in insula Tiberina, vel in montibus urbis antea extabant, multis occisis, alii ex Urbe fugerint; alii ad molem Adriani fugam arripuerint; alii ad sacras aedes confugerint.*

Denique omnis insula fugit, & montes non sunt inventi, cum post famem, luem, caedem, conflagrationem, depredationem, & ingentem vastitatem ab Alarico, Genlerico, & Totila Romae inustam, magna incolarum,

incolarum, ædium, divitiarum, statuarum, ornamentorumve publicorum multitudo, quam antea in Insulâ Tiberinâ, & in montibus Romanis videre erat, prorsus dissipata fuerit, nec amplius iis in locis apparuerit: ita ut, verbis Jeremiæ huc, quantum fas est, traductis, *egressus sit ab eâ Urbe omnis decor ejus; & inimici ejus locupletati sint propter multitudinem iniquitatum ejus.*

Lament. i.
v. 5. 6.

EXPLANATIO LXI.

Ultimi versus Capitis decimi sexti Apocalypsis, de grandine vehementi, quæ post extinctum Procopium, Iuliani Apostatæ consanguineum, grassata est Constantinopoli, & in Cappadociâ, Valentiniano, & Valente Imperatoribus.

VERS. 21. Et grando magna sicut talentum descendit de Cœlo in homines; & blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

VERS. 21. Et grando magna sicut talentum descendit de Cælo in homines.

EXPLANATIONE quinquagesimâ nonâ hujusce Capitis retuli compendiosè necem Procopii, & Marcelli, consanguineorum Iuliani, cujus Imperium impium excitare conati fuerant; necnon exposui inauditum ab orbe condito terræ motum, primis annis Valentiniani, & Valentis Imperatorum: nunc inusitatam grandinem, quæ paulò post sub iisdem Imperatoribus Constantinopoli, & in Cappadociâ decidit, Joannes prædicit, ut pergat ostendere summam Dei omnia gubernantis, ac ordinantis providentiam, & æquitatem plectentis non modò impium Procopium, sed etiam Civitatem, quæ ei tantisper faverat, & Regionem, in quâ prædia multa possidebat. Fidem facient horum, quæ propono, Historiographi.

Quippe sub Valentiniano, & Valente, inquit Socrates, *Lucino, & Ioviano Consulibus, sexto nonas Iulii, grando magnitudine inusitatâ, lapidibus similis, Constantinopoli decidit.*

Socrat. l. 4.
c. 10.

Hieronymus autem, *Tanta Constantinopoli est orta tempestas, ut mirâ Hervéus in Apocalypsim.*

Hieron.
Chron.

magnitudinis decidens grando nonnullos hominum interfecerit.

Baron. an. Ch. 367. n. xxxii. Nec Constantinopolis solum afflicta est illâ grandinis clade, sed etiam Cappadocia, quemadmodum ex oratione, quam Gregorius præsentem Patre habuit Nazianzi, colligit Baronius; eamque ex citato Socrate refert ad quartum annum Valentiniani, & Valentis Imperatorum.

Ex vers. 21. *Magna facta est vehementer.*

Greg. Nazianz. or. in plagam grandinis.

Quam verò gravis fuerit illa grandinis plaga, tum propter ejus insuetam magnitudinem, tum propter tempus mensis Julii, quo decidit, cum instaret messis copiosa, & speraretur vindemia uberrima, quam utramque attrivit, declarat Nazianzenus: Proinde, inquit, *admodum gravis est sterilitas terra, frugumque vastatio; & cur non? Cum jam spes exultaret, horreisque appropinquaret. Verè molesta est messis deformitas; & quòd agricola ob labores tristantur inanes; segetibusque tanquam mortuis assident, quas imber lenis nutrit, rapidus verò extirpavit; quibus nequaquam manum suam messor implebit; & sinum suum, qui manipulos colligit. Verè spectaculum miserandum; terra affecta est injuriâ, ac detonsa. Subjungit idem à Domino, Induxi super vos grandinem: vineas vestras, & arbuscula devastavi. Hæc Nazianzenus.*

Baron. an. Chr. 367. n. xxxiii. Greg. Naz. or. in laud. Basil. Gregor. Nyssenus in laudem ejusdem.

Sed &, inquit Baronius, *fames ingens, quæ plagam grandinis secuta est, tum alios, tum præcipuè Cappadocas magnopere exagitavit. Undè Nazianzenus, famæ grassabatur, & quidem post hominum memoriam atrocissima. Languebat Civitas, nempe Casarea Cappadocia; nec ex ullo loco auxilium afferebatur; nec ulla calamitatis medicina. Ita quoque Gregorius Nyssenus, famæ gravis, & sæva tam ipsam urbem, quam omnem Urbis subditam Regionem affligebat.*

Indè liquet quàm verum fuerit, juxta verba Sancti Joannis, quod *plaga grandinis magna facta est vehementer*, tum propter ejus insuetam magnitudinem, & lapideam duritiem; tum propter necem, quam nonnullis intulit, & vastitatem, ac famem gravissimam, quam invexit.

Ex v. 21. *Et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis.*

Quare non mirum est, licet horrendum, & execrandum, quòd *impii homines* plagâ illâ grandinis attriti, ac dirissimè vexati, Deum, à quo sentiebant se præter suam voluntatem puniri, blasphemaverint, vel odio adversus ipsum propter mala, quæ patiebantur, more dæmonum efferati; vel arguentes eum injustitiæ, quòd ipsos, aut immeritos, aut plus æquo plecteret; vel sicuti olim consueverant Ethnici, mala sibi illata refundentes in Christianam Religionem, tanquam causam; ex quo Procopius, qui avitam Deorum pietatem cum Imperio renovare tentaverat, fuerat interfectus ab Imperatoribus Christianis.

Greg. Naz. or. in plag. grand.

Quapropter de talibus impiis, scelera sua non minuentibus, sed augmentibus, cum flagellarentur, inquit Nazianzenus, *induxi super vos grandinem: pravitate verò vestram nequaquam contrivi. Cognosco quòd durus sis; & nervus ferreus cervix tua. Ac postea, plagâ percuti, non grave est; sed*

ob

ob plagam, nequaquam refrenari longè est gravissimum, quemadmodum ex Prophetis quidam de populo ait Israëlítico duro, & corde incircumciso: Domine, flagellasti eos, & non doluerunt. Corripuisti eos; & noluerunt suscipere disciplinam, quoniam populus aversus est aversione malâ, ob quam penitus conteretur, & confringeretur.

Est quidem, inquit Socrates, multis in ore, illam grandinem, Deo irato, Socr. l. 4. quòd multi Sacerdotes, qui cum Eudoxio communicare recusaverant, essent c. 10. ab Imperatore relegati, delapsam fuisse.

Non rejicio hanc illius grandinis, quæ Constantinopoli decidit, causam, cum Eudoxius fuerit Episcopus Constantinopolis Arianus; ac Valens Imperator hæresis Arianæ fautor fuerit.

Sed dum ea, quæ hocce capite Apocalypsis antecesserunt, confero cum istâ grandine, quæ consequenter prædicitur, ex illo antecedentium, & consequentium ordine, qui maximè observandus est in Scripturis Sacris, ut eæ intelligantur, moveor ut subjiciam aliam ei ordini congruentem, ejusdem grandinis, non tantum Constantinopoli, sed etiam in Cappadociâ decidentis causam, quam historia mihi suppeditat, eamque Sacræ Scripturæ, tum antiquæ, tum ipsius Apocalypsis autoritate confirmabo.

Nimirum Zosimus testatur post obitum Iuliani, Procopium Casaream, Zosim. l. 4. quæ Cappadocia urbs est, unâ cum uxoribus, & liberis esse profectum, quòd istic habitare decrevisset, ubi & prædia magni pretii possidebat. Hic illo commorante, Valentinianus, & Valens Imperatores lecti, prius etiam suspectum habentes, confestim mittunt, qui hominem comprehenderent. Ille ad Pontum Euxinum cursu contendit: inde ad Chersonesum; ac tandem Constantinopolim noctu pervenit.

Procopius conciliato sibi Eugenio eunucho, quem magnas opes possidere compererat, constitutum in urbe præsidium, quod duobus militum numeris constabat, pecuniâ corrupit. Præter hos, servis armatis, nec magno labore non exigua multitudine coactâ, pluribus hoc statu rerum sponte suâ semet offerentibus, intempestâ nocte copiis in urbem immissis, Procopius veluti Rex scenicus subito factus conspectus est. Ascenso Tribunali, quod ante Prætorium est, cum omnes spebus, & largis promissis impleisset, aulam ingressus est. Postea misit, qui milites, quoscunque possent, ad sese transducerent: quòd sanè perfacile confiebat, pecuniis in eos, eorumque Duces distributis: quo facto copia non contemnenda ad eum confluebant. Præterea cognitionis cum Imperatore Iuliano splendor, & quòd omnibus in bellis, quæ ille gesserat, expeditionum socius fuisset, homines ad eum pelliciebat. Hæc Zosimus.

Cum igitur Procopius prædia magni pretii possederit in Cappadociâ, & Imperium usurpaverit Constantinopoli; odio autem sint Deo impius, & impietas ejus; Deus impium illum Procopium, & ea, quæ ejus erant, ac ei suberant, vel faverant, execratus, attrivit grandine insuetâ, & vehementi Constantinopolim, & Cappadociam, ut maledictiones ad-

versus impium à Deo in Scripturâ prolata, verissimè possint in ipsum
 Deuter. Procopium contorqueri: *Maledictus eris in Civitate; maledictus in agro.*
 28. v. 16. *Maledictum horreum tuum, & maledicta reliquia tua. Maledictus fructus*
 17. 18. *ventris tui, & fructus terra tua.*

Ulteriùs animadvertere est ex Scripturâ, Samuelem testatum Israëlitis,
 1. Reg. 12. *dixistis mihi, Rex imperabit nobis, cum Dominus Deus vester regnaret in*
 v. 12. 16. *vobis. Sed & nunc state, & videte rem istam grandem, quam facturus est*
 17. 18. 19. *Dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo*
Dominum; & dabit voces, & pluvias; & scietis, & videbitis, quia grande
malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes super vos Regem. Et
clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluvias in
illâ die. Et timuit omnis populus nimis Dominum, & dixit ad Samuelem,
ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, addidimus enim universis pec-
catis nostris malum, ut peteremus nobis Regem.

Quamobrem sicuti Deus insolitis tonitruis, & imbribus tempore messis
 convicit populum Israëliticum, quàm grande malum fecissent, quòd sibi
 postulassent Regem, quamvis Dominus ipsorum, ac Deus regnaret in
 illis: ita ingenti, ac insuetâ grandine, cum messis instaret, immisâ, sum-
 ma omnium conditrix, ac gubernatrix Majestas Divina palàm ostendere
 voluit, quanti criminis reus esset populus Constantinopolitanus, qui
 impium Dæmonum cultorem Procopium voluit habere Imperatorem, ta-
 met si jam imperaret eximius unius Dei cultor, & præclarus Christi Con-
 fessor Valentinianus.

Denique commonstravit Dominus se esse tam justum, ut non modò de-
 leturus sit Romam, Babylonis magnæ nomine antea significatam, quòd
 multis sæculis consenserit Imperatorum suorum impietati, eorumque
 adversus Christianos furori; verùm etiam puniat Constantinopolim, no-
 vam Romam, quòd tantisper assensum, & favorem aliquot mensibus
 præbuerit uni Procopio, qui Christianæ Religionis odium cum Imperio
 Ethnico, si potuisset, propagasset.

Certè videbitur Apocalypsis capite decimo octavo *Angelus lapidem*
 Apoc. 18. *magnum, quasi molarem, mittens in mare, ac dicens, hoc impetu mittetur*
 v. 21. *Babylon Civitas illa magna, & ultra non invenietur. Interim prædicitur*
fore, ut Constantinopolis, nova Roma, etsi ab initio Christiana, vel
etiam infinites justior antiquâ Româ, aut saltem multò minùs iniqua
in iis, quæ peccavit; atterenda sit grandine magnitudinis inusitata, & lapi-
dibus simili: undè comparatione factâ Constantinopolis priùs, ac mitiùs
castigandæ, cum Româ, quæ ut Ethnica postremò, ac gravissimè ple-
ctetur, fas sit ad propositum hæc verba Principis Apostolorum referre;
 1. Petr. 4. *Tempus est ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem à nobis: Quis finis*
 v. 17. 18. *eorum, qui non credunt Dei Evangelio? Et si justus vix salvabitur: im-*
pius, & peccator ubi parebunt? Ista sequentium capitum Apocalypsis
explanatione magis, ac magis innotescant.

E X P L A N A T I O L X I I .

Condemnationis Romæ ut Ethnicæ, sub specie meretricis, & bestię septem capitibus, & decem cornibus monstrosæ; insanientis inanum Deorum suorum amore, & furentis in Christianos; opibus, & populis affluentis; septem montibus, super quos sita est, celebrata; notata etiam septem Imperatoribus à Nerone primo Christianorum persecutore ad Trajanum; & ab eo ad Licinium, & Iulianum, decem alios Imperatores, Christianæ Religionis persecutores habentis, toto Capite decimo septimo Apocalypsis.

VERS. 1. Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas.

ŷ. 2. Cum quâ fornicati sunt Reges terræ, & inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus.

ŷ. 3. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemię, habentem capita septem, & cornua decem.

ŷ. 4. Et mulier erat circumdata purpurâ, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu suâ, plenum abominatione, & immunditiâ fornicationis ejus.

- ψ. 5. Et in fronte ejus nomen scriptum : Mysterium ;
Babylon magna , mater fornicationum , & abo-
minationum terræ.
- ψ. 6. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum,
& de sanguine Martyrum Jesu. Et miratus sum,
cūm vidissem illam , admiratione magnâ.
- ψ. 7. Et dixit mihi Angelus : Quare miraris ? Ego dicam
tibi Sacramentum mulieris , & bestię , quæ por-
tat eam , quæ habet capita septem , & cornua
decem.
- ψ. 8. Bestia , quam vidisti , fuit , & non est , & ascen-
sura est de abyſſo , & in interitum ibit : & mira-
buntur inhabitantes terram (quorum non sunt
scripta nomina in libro vitæ à constitutione mun-
di) videntes bestiam , quæ erat , & non est.
- ψ. 9. Et hic est sensus , qui habet sapientiam. Septem
capita , septem montes sunt , super quos mulier
sedet , & Reges septem sunt.
- ψ. 10. Quinque ceciderunt , unus est , & alius nondum
venit : & cūm venerit , oportet illum breve tem-
pus manere.
- ψ. 11. Et bestia , quæ erat , & non est , & ipsa octava
est ; & de septem est , & in interitum vadit.
- ψ. 12. Et decem cornua , quæ vidisti , decem reges
sunt , qui regnum nondum acceperunt : sed po-
testatem tanquam Reges unâ horâ accipient post
bestiam.
- ψ. 13. Hi unum consilium habent , & virtutem & po-
testatem suam bestię tradent.
- ψ. 14. Hi cum Agno pugnabunt , & Agnus vincet illos,
quoniam Dominus Dominorum est , & Rex
regum , & qui cum illo sunt , vocati , electi , &
fideles.
- ψ. 15. Et dixit mihi : Aquæ , quas vidisti , ubi meretrix
sedet , populi sunt , & gentes , & linguæ.
- ψ. 16. Et decem cornua , quæ vidisti in bestiâ , hi odient
fornicariam , & desolatam facient illam , & nu-
dam,

dam : & carnes ejus manducabunt , & ipsam igni concremabunt.

ψ. 17. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum est illi : ut dent regnum suum bestiae, donec consummentur verba Dei.

ψ. 18. Et mulier, quam vidisti, est Civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

Vers. 1. *Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens.*

QUAMVIS capite præcedenti septimus Angelus, Divinæ justitiæ minister, phialam suam, & iram æquissimam Dei effuderit in Civitatem magnam, seu Babylonem magnam, quam interpretati sumus Romam ut Eθνicam : tamen quia majestas urbis illius excidendæ, & impietas non satis tunc designatæ sunt, *unus*, ac fortassis juxta vim nominis illius in Scripturis persæpe usitatam, primus *de septem* illis *Angelis*, quorum *septem phialas* effusas eodem capite præcedenti explicuimus, accedit ad Joannem, ei indicaturus situm illius Civitatis, divitias, ornatum, populorum affluxum, Imperium, ac præcipuos ejus Imperatores, qui insano Deorum amore perciti, ipsâ consentiente, Christianos atrociter persecuti sunt, undè futurum est ut deleatur.

Apoc. 16.
v. 17. 19. 20.

Ex ψ. 1. *Veni*, mente mihi copulare ; *ostendam tibi damnationem*, causas condemnationis, & pœnas ; *meretricis magnæ*, nimirum ex v. 18. Civitatis magnæ, quæ Prophetarum antiquorum stylo nuncupatur meretrix, quod impurissimorum dæmonum, ac vesanorum Deorum cultui turpiter sese subjiceret, cùm debuisset unum Deum Cœli, & terræ Creatorem, ac Dominum, castè, & sanctè colere.

Ex ψ. 1. *Quæ sedet super aquas multas*, nempe populis undequaque in eam ex omni natione confluentibus abundat, juxta interpretationem Angeli v. 15. referendam.

Vers. 2. *Cum qua fornicati sunt Reges terræ.*

Reges terræ, super quos ex v. 18. Civitas illa magna habet regnum, seu imperium, assenserunt illius fornicationi spirituali, & insano Deorum amor.

Ex ψ. 2. *Et inebriati sunt, qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus.*

Quin etiam populi, ejus ditioni subditi, qui nonnisi terrena sapuerunt, turpissimis, ac impiis illius desideriis obsecuti sunt ; & mente capti, velut ebriosi, libentissimè sese dediderunt idololatriæ, ac cuivis alii impietati, ad quam ipsos exemplo, & autoritate permovit.

Vers. 3.

Verf. 3. *Et abstulit me spiritu in desertum.*

Explan.
XLVII.

Dum Ecclesia Christiana persecutionem patiebatur ab Imperatoribus Romanis Ethnicis, fugiebat in desertum, ut ibi tuta esset à persecutione, quemadmodum vidimus capite duodecimo: ita nunc Angelus animum Joannis evocat in desertum, ut inde tanquam ex loco minimè impedito, & velut ex rupe quâdam excelsâ, & eminenti, liberius, ac facilius circumquaque conspiciat Romam Ethnicam Christianæ Religionis persecutricem.

Ex v. 3. *Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemie.*

Explan. I.

Videt Joannes Romam Ethnicam conquiescentem, ac corroboratam auctoritate Imperatorum suorum, more belluino sævientium in Christianos, & unum verum Deum blasphemantium impietate illâ, quâ plures Deos colunt, & Christum Dei Filium, ejusque Religionem sanctissimam execrantur, sicut hæc fusius exposita sunt capitis decimi tertii primorum versuum explanatione.

Ex v. 3. *Habentem capita septem, & cornua decem.*

Notat Angelus in Româ Ethnicâ septem montes, necnon septem Imperatores, ac decem alios Imperatores, quos recensimus explicatione versus noni, & versus duodecimi hujus Capitis.

Verf. 4. *Et mulier erat circumdata purpurâ, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis.*

Hæc erant ornamenta virorum, ac mulierum, Senatus, populi que Romani prædivitis, ac imperantis.

Ex v. 4. *Habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.*

Dan. 5. a
v. 1. ad 4.

Alludere mihi videtur Joannes ad concubinas regias, quæ bibentes in vasis aureis cum Baltasar Rege Babylonis, sese mutuo provocabant ad ebrietatem, ad lasciviam, & ad petulantem Deorum suorum, quos laudabant, amorem. Sic Roma ut Ethnica, quæ jam exhibita est sub specie meretricis, dicitur habere poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus; quatenus epulans splendide cum Imperatoribus suis, illa, & ipsi sese invicem, ac consequenter omnes nationes ipsismet subditas, pelliciunt ad impurissimum cultum spirituum immundorum, & ad persecutionem Religionis Christianæ: Quod scelus erat prorsus abominandum, & execrandum.

Verf. 5. *Et vidi in fronte ejus nomen scriptum: Mysterium; Babylon magna.*

Explan. IX.

Siquidem arcanum est, cur Roma, ut Ethnica, Babylonis nomine significetur. Rationes autem illius appellationis protuli explanatione penultimâ capitis præcedentis.

Ex v. 5. *Mater fornicationum, & abominationum terra.*

Non secus ac mater filios parit, fovet, atque promovet; Roma quocumque ditionem suam porrigeret, superstitionem Deorum suorum transferbat

ferebat : Populorum etiam , quos sibi subiciebat , inanem retinebat cultum ; ac totis viribus fornicationes abominandas cum idolis toto obfirmabat , augebatque Imperio.

Vers. 6. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum , & de sanguine Martyrum Iesu.

Ut ebrius nimio amore vini plus æquo , & usque ad horrendam repletionem bibit , ita Roma Deorum suorum inanum cupidine incitata , tot Christianorum , unum Deum , ac Christum Dei Filium sanctissimè colentium sanguinem tam iniquè fudit , ac intra mœnia sua , & in totâ ditione excepit , ut eodem sanguine innocuo dici queat ebria , & ad horrorem usque oppleta.

Ex v. 6. Et miratus sum , cùm vidißem illam , admiratione magna.

Quippe valdè insueta erat , & horrenda species illius mulieris ; necdum Joannes penitus noverat quid omnis illa similitudo significaret.

Vers. 7. Et dixit miki Angelus , quare miraris ? Quasi nescius.

Ex v. 7. Ego dicam tibi sacramentum , mysterium , arcanam significationem mulieris , & bestia , qua portat eam , qua habet capita septem , & cornua decem.

Vers. 8. Bestia , quam vidisti , fuit , & non est.

Impietas Imperatorum Romanorum Ethnica , Christianæ Religionis persecutrix , fuit primùm in Nerone ; & non est amplius in ipso , quia verè mortuus est.

Videatur ,
si lubet ,
init. Explan. LI.

Ex v. 8. Et ascensura est de abyßo.

Videlicet in Trajano , qui commotus à Diabolo furorem in Christianos renovabit.

Ex v. 8. Et in interitum ibit.

At quamvis multos fideles interempturus sit Trajanus : nihilominus ipse , sicut & Nero , in æternum peribit in pœnam impietatis , & atrocitatis suæ.

Ex vers. 8. Et mirabuntur inhabitantes terram , quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi , videntes bestiam , qua erat , & non est.

Ethnici illi , qui nec dederunt , nec daturi sunt nomen Christo Domino , propterea quodd obstinato animo cultum Deorum retineant , & ii ex Christianis , qui temporalium suppliciorum metu averfabuntur sanctissimam Christi Salvatoris Religionem , obstupescunt , corpore , vel animo conspicientes Imperatorem , qui impietatem , ac sævitiam adversus Christianos , dudum in Nerone extinctam , rursus excitabit : admiratione autem gestorum illius bellicorum , & minarum illius atrocium pavore correpti , edictis illius impiis cedent ; nec vitæ æternæ , quam Christus promittit , & confert obsequentibus sibi , erunt participes , sicuti fusiùs antea exposui.

Vers. 9. Et hic est sensus ; qui habet sapientiam , Percipiet illum.

Explan. LX.

Hervens in Apocalypsim.

G g g

Ex

Ex vers. 9. *Septem capita, septem montes sunt, super quas mulier sedet.*

Jam dixi mulierem illam esse Romam, quæ consensu omnium sita est super septem præcipuos montes, quorum sequuntur nomina: Mons Palatinus: Mons Aventinus: Mons Coelius: Mons Exquilius: Mons Quirinalis: Mons Janiculus: Mons Pincius.

Ex vers. 9. *Et reges septem sunt.*

Illa eadem septem capita præfatæ bestiae, non tantum septem prædictos montes, sed etiam septem Imperatores mox recensendos, significant.

Vers. 10. *Quinque ceciderunt, unus est, & alius nondum venit; & cum venerit, oportet illum breve tempus manere.*

Etenim à Nerone excluso, quinque Imperatores Romani Ethnici, Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, & Titus, ceciderunt, hoc est, mortui sunt.

Unus est, videlicet sextus, Domitianus, in quo revixit impietas Neronis, non tantum Ethnica, sed etiam Christianæ religionis persecutrix.

Et alius nondum venit, nempe Nerva nondum Imperat; cum Joannes scriberet Apocalypsim tempore Domitiani.

Euseb. in
Chron.

Et cum venerit, oportet illum breve tempus manere, quandoquidem Nerva, posteaquam Imperium fuerit adeptus, uno anno, & quatuor mensibus dumtaxat viveret.

Vers. 11. *Et bestia, quæ erat, & non est, & ipsa octava est; & de septem est.*

Impietas, quæ erat in Nerone, & non est amplius in ipso; quæque, sicuti additum fuit versu octavo, quem explicui, *ascensura est de abyssu; & ipsa octava est*, videlicet in Trajano, futuro etiam Christianorum persecutore: Namque Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, Titus, Domitianus, Nerva, & Trajanus, sunt octo Imperatores.

Ex vers. 11. *Et de septem est.*

Primum quidem, ille idem Trajanus, à Nerone excluso, Imperator octavus, est de septem, seu de septimo, utpote à Nervâ Imperatore, senio confecto, adoptatus.

Secundò de septem illis est, quia septem Imperatorum præfatorum impietatem omnem Trajanus habebit: ethnicam quidem, quæ fuit sola in sex Imperatoribus, Galbâ, Othone, Vitellio, Vespasiano, Tito, & Nervâ: Christianorum autem etiam persecutricem impietatem, quæ erat in Domitiano, cum Joannes Apocalypsim conscriberet, Trajanus habiturus est.

Tertiò, si quis septem illos Imperatores Romanos incipiat enumerare à Nerone, Christianorum primo persecutore; & deinde, prætermittis Galbâ, & Othone, qui numquam fuerunt pacifici possessores Imperii, de quo Vitellius à suo exercitu Germanico electus semper contendit cum illis; ipsum solum Vitellium, qui profligatis illis duobus solus impe-

ravit pacificè , computet usque ad Trajanum , eundem Trajanum reper-
turus est septimum. Nempe Nero , Vitellius , Vespasianus , Titus , Do-
mitianus , Nerva , & Trajanus , sunt septem Imperatores.

Ex vers. 11. *Et in interitum vadit , seu ibit , ex versu 8. quem jam
exposui.*

Vers. 12. *Et decem cornua , quæ vidisti , decem reges sunt , qui regnum
nondum acceperunt.*

Cum decem illi Reges , seu Imperatores , eo tempore , quo Joannes scri-
bebat , nondum acceperant regnum , sive Imperium , profectò non de-
bent enumerari ab ipso Nerone , & aliis ejus successoribus , usque ad
Domitianum , qui jam Imperium acceperant , dum Joannes tradebat
Apocalypsim.

Ex vers. 12. *Sed potestatem tanquam reges unâ horâ accipient post
bestiam.*

Neque verò putandum est illos decem Imperatores imperium admini-
straturos post bestiam completè consideratam ; siquidem bestia completè
considerata , uti antea visum est , *habet capita septem , & cornua decem,*
hoc est , juxta relatum explicationem , *septem Reges , seu Imperatores , &
decem Reges ,* sive Imperatores. Quapropter necesse est intelligere futu-
rum , ut decem illi Imperatores consequantur imperium post bestiam in-
completè consideratam , quatenus *habet septem capita ;* sicque decem illi
Imperatores enumerandi sunt post septem Imperatores jam recensitos à
nobis , ac idcirco post Trajanum , juxta præcedentium versuum expla-
nationem.

Apoc. 17.
v. 3. 9. 12.

Neque etiam existimandum est , decem illos Imperatores simul impera-
turos , quia textus ait , quod *potestatem unâ horâ accipient :* vox enim horæ
latissimè intelligenda est hîc pro tempore multos annos , atque etiam ali-
quot sæcula comprehendente. Sicuti cum ait Christus , *Venit hora , ut*
omnis , qui interficit vos , arbitretur obsequium se præstare Deo, hora illa com-
plectitur omne tempus persecutionum Fidelibus inferendarum , quemad-
modum etiam testatur insignis apud Eusebium epistola de Martyribus
Lugduni coronatis. Omnes , inquit , *velut immanes belluæ contra nos fu-*
rere cœperunt ; ita ut , si qui antea propter necessitudinem moderatè se erga
nos gessissent , tunc veluti rabie quâdam incitati , dentibus frendere , insanireque
propè viderentur , atque id adeò , quod à Domino nostro prædicebatur , in eo
esset impletum : tempus venturum , in quo omnis , qui vos occiderit , videbitur
obsequium præstare Deo. Hæc apud Eusebium.

Joan. 16.
v. 2.

Euseb. hist.
l. 5. c. 1.

Sanè illa hora , de quâ nunc agitur in Apocalypsis textu , intelligenda
quoque est de toto tempore , quo Romani Imperatores Deorum cultui
addicti , persecutionem movebunt adversus Christum Dominum , &
ejus fideles , ut patet versibus proximè secuturis.

Itaque dicuntur illi decem Imperatores *accepturi potestatem unâ horâ,*
non quia omnes simul imperaturi sunt ; sed quia imperabunt dumtaxat illo
uno tempore , quod Divina Majestas , cujus judicia abyssus multa , assi-

Ecccl. 3.
v. 8.

gnavit persecutionibus Ethnicorum adversus Christianos, ut probentur. Nam ex Sapiente est *tempus belli, & tempus pacis*. At decem illi Imperatores Romani non imperabunt duobus illis temporibus, *belli contra Christianam Religionem, & pacis erga eandem Christi Ecclesiam*: Sed tantummodò imperaturi sunt uno illo tempore, atque iccirco *unâ illâ horâ, belli, ac persecutionis adversus Sanctos Christi Domini servos*.

Quinam autem fuerint post Trajanum decem Imperatores illi Romani Ethnici, qui Christianam Religionem persecuti sunt, referam ex Eusebio historiae Ecclesiasticae faciliè Principe.

Euseb. hist. 1.4. c. 14. Primus igitur Imperator, qui post Trajanum Christianos persecutus est, fuit Marcus Aurelius Verus, qui & Antoninus dictus est. *Ejus enim tempore, inquit Eusebius, Asia maximis persecutionum procellis turbata fuit; ac rursus, gravis, & acerba in nonnullis terræ partibus persecutionis procella ex temerario populi impetu per singulas urbes excitata, contra nos ingravescere cœpit, in qua infiniti propè Martyres, in reliquis etiam orbis terrarum partibus, generosa cede pro Christo tolerata nobilitati sunt.*

Euseb. hist. 1.6. c. 1. Secundus Imperator fuit Severus, qui, ex Eusebio, *acerbam, & gravem contra Ecclesias persecutionis tempestatem excitavit, ita ut à Christi athletis viriliter pro pietate concertantibus ubique penè gentium præclara Martyrii, & insignia certamina confecta sint.*

Euseb. hist. 1.6. c. 21. Tertius Imperator Maximinus, qui Eusebio referente, *propter gravem invidiam, qua contra Alexandri prædecessoris sui familiam, in qua complures fideles, & Christiani versabantur, flagrabat, acerbam persecutionis tempestatem concitavit; iussitque solos Ecclesiarum Presides, tanquam auctores Doctrina Evangelicæ, neci dari.*

Euseb. hist. 1.6. c. 32. Quartus Imperator Decius, qui, ut ait Eusebius, *odio quodam capitali, quo cum Philippo prædecessore dissidebat, incensus, persecutionem contra Ecclesiam concitat.*

Euseb. hist. 1.7. c. 1. Quintus Imperator Gallus, qui, ex Dionysio Alexandrino apud Eusebium, *cum regnum ejus prospero fortuna flatu ferretur, & res omnes ad voluntatem fluere, sanctos, ac pios viros, qui pro pace ejus Imperii, proque vita incolumitate enixè Deum precabantur, crudeliter exegit.*

Euseb. hist. 1.7. c. 9. Sextus Imperator Valerianus, quem Dionysius Alexandrinus, relatu Eusebii, *asserit homines culpâ vacuos, ac Sanctos Dei, utpote scelestorum, ac execrabilium incantamentorum adversarios, & oppugnatores, acerbè persecutum, necique tradidisse.*

Euseb. hist. 1.8. c. 3. Septimus Imperator Diocletianus, cujus cum Maximiano Herculio persecutio notissima, & gravissima fuit.

Euseb. hist. 1.8. c. 14. & 27. Octavius Imperator Galerius Maximianus, qui cum Maximino, postquam Diocletianus, & Herculius Imperium abdicarunt, persecutionem continuavit, ut videre est apud Eusebium.

Euseb. hist. 1.10. c. 8. & 9. Nonus Imperator Licinius, qui ex Eusebio *contra Deum ipsum Constantini propugnatorem bellum gerere decrevit: Christianum quemque ex suis adibus ejicit: milites Christianos in singulis Civitatibus ex aliorum militum nu-*

mero eximi ; eosque , si non sua sponte demonibus immolare instituerent , de dignitatis gradu dejici mandat. In eos , qui carceribus affligebantur , legem tulit , nè quis clementia adductus quicquam alimenti illis impertiret ; & qui conferrent , parem poenam cum illis subirent : Quosdam Ecclesias solo adaquari , alias occludi jussit : Quosdam Episcopos acerbis suppliciis affecit, ita ut alii, corpore in multas particulas dissecto , quo à piscibus devorarentur , in altos maris gurgites fuerint precipitati : De reliquo contra omnes Christianos persecutionem commovere in animum induxit.

Decimus tandem Imperator , Iulianus Apostata , qui , ut ait Ruffinus, callidior ceteris persecutor , non vi , neque tormentis , sed præmiis , honoribus, blanditiis , persuasionibus , majorem penè populi partem, quàm si atrociter pulsasset , elisit.

Ruffin.
hist. l. 10.
c. 32.

Attamen sub eo Apostatâ gentiles gravissimis tormentis excruciarunt multos Sanctos ; & ipse extremas pœnas Christianis comminatus est, cum in Persas proficisceretur, ut videre est apud Theodoretum, & Sozomenum , quorum primus ait , alia præterea infinita maleficia , illo tempore terrâ , marique ab impiis contra pios fuisse commissa : Sozomenus verò , Iuliani mina fortasse re ipsa expleta fuissent , nisi celerius ipse è vitâ migrasset. Baronius etiam refert Iulianum in Oriente degentem convertisse per Præfectos suos persecutionem in Romanam Ecclesiam.

Theodora
hist. l. 3.
c. 6. 7.
Sozom.
l. 5. c. 4.
Baron. an.
Chr. 362.
an. CCXLIX.

Verf. 13. Hi unum consilium habent.

Præfati decem Imperatores unum consilium , non quidem simultaneum, sed successivum habent persequendi Christianos ; & summam , quâ polent , auctoritatem exerent in eum finem.

Ex verf. 13. Et virtutem , & potestatem suam bestiae tradent.

Cum illi Imperatores deberent se , suaque tradere in cultum impensissimum unius veri Dei, à quo omnis illorum vis, & potestas est ; tamen se, suaque dedent in obsequium impium inanum Deorum , & in iniquum Christianæ Religionis odium , quo excandescerent , tanquam bestia ferocissima , pardo , urso , & leone antè significata , adversus Sanctos Dei cultores atrociter sævient.

Apoc. 13.
v. 2.
Explan. L.

Verf. 14. Hi cum Agno pugnabunt , persecutionibus suis contra ejus sanctissimam Religionem ; & Agnus vincet illos ; quoniam Dominus Dominorum est , & rex regum.

Ex verf. 14. Et qui cum illo sunt , vocati , electi , & fideles.

Imperatorum etiam præfatorum blanditias , & minas , præmia , & tormenta superabunt Christi Domini gratiâ corroborati Christiani , ad ejus passionum , & gloriæ consortium vocati ; ambulantes dignè tantâ vocatione ; ac per bona opera certam suam vocationem , & electionem facientes ; necnon fidem , quam jurarunt Salvatori , æquissimam toto servantes pectore.

ad Eph. 4.
v. 1.
1. Petr. 1.
v. 10.

Verf. 15. Et dixit mihi , nempe Angelus ; Aqua , quas vidisti , ubi meretrix sedet , populi sunt , & gentes , & lingua : videlicet Roma Ethnica populis quorumvis idiomatum , & quarumlibet nationum abundabat,

422 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

uti jam sub initium hujus capitis declaravimus.

Vers. 16. *Et decem cornua, quæ vidisti in bestia, hi odient fornicariam.*

Decem Imperatores relati, quamvis videantur diligere Romam, eique consulere, ac prodesse, dum Christianos Diis ejus adversantes persequuntur: tamen odient illam, eique nocebunt plurimum persecutionis istius impietate.

Ex vers. 16. *Et desolatam facient illam, & nudam.*

Quippe causa erunt vastitatis, & deprædationis urbis illius, quæ caput est Imperii illorum; quæque furorem ipsorum adversus Christianam Religionem, vel excitabit, vel laudabit.

Ex vers. 16. *Et carnes ejus manducabunt, & ipsam igni concremabunt.*

Quia impietas illorum Imperatorum causa erit cur tantæ urbis cives fame, & peste, dum hostes illam obsidebunt, exedantur; & ipsa, postquam capta fuerit, magnâ parte comburatur; quemadmodum ista ex historicis exposui explanatione decimi noni, & vigesimi versus Capitis decimi sexti.

3. Reg. 18.
v. 17. 18.

Sic, cum *Ahab* vidisset *Eliam*, *Tu-ne es ille, qui conturbas Israël?* ait: quibus verbis impius ille Rex dirissimam trium annorum famem, quam patiebatur ejus populus, refundebat in sanctissimum Prophetam. Verum Prophetam declarat impietatem illius Regis, ac ejus populi, causam esse tanti mali à Deo justè illis inflicti, dum ait, *non ego turbavi Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti estis Baalim.*

Vers. 17. *Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestia, donec consummentur verba Dei.*

Joan. 19.
v. 10. 11.

Ubi Pilatus dixit Christo, *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Respondit Iesus, *non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper, videlicet à Deo Patre meo.* Undè Petrus sermonem habens ad Judæos de Christo, inquit: *Hunc definito consilio, & præscientiâ Dei traditum, per manus iniquorum affligentes, interemistis.* Ac postea: *Deus, quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit.*

Act. 2.
v. 23.
Act. 3.
v. 18.

2d Rom. 8.
v. 17.
Joan. 15.
v. 20.
C. 16. 27.
22.

At Christus non modò voluit juxta beneplacitum Dei Patris propter ejus gloriam pati, sed etiam vult ut servi sui addictissimi compatiantur ei, ut & conglorificentur. Quamobrem ait, *non est servus major Domino suo; si me persecuti sunt, & vos persequentur. Mundus gaudebit: vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Itaque ut indè veniam ad explanationem verborum Apocalypsis, quæ proposita sunt, *Deus dedit in corda eorum*, non impertiendo præfatis Imperatoribus malitiam, quâ Christianos iniquè persequantur; sed concessit, seu permisit menti erroneæ, & pravæ voluntati Imperatorum illorum, ut faciant quod est illi placitum, non quidem per se, sed consequenter; hoc est, ut moveant adversus Sanctos Divinitatis ipsius unius cultores persecutionem; Et si enim malignitas, ac iniquitas, quâ movetur

Explanatio Historica. CAP. XVII. 423

ab illis Imperatoribus Ethnicis ea persecutio, displiceat Deo summè bono, ac justo : tamen fides, patientia, cæteræque Martyrum, ac Confessorum virtutes, quæ consequenter ea in persecutione elucent, gratissimæ sunt Divinæ Majestati.

Permittit etiam Deus illis Imperatoribus, *ut dent regnum suum bestia*, id est, vim, & potestatem Imperii sui exerant belluinâ contra Christianos ferocitate, quæ, uti jam dictum fuit, significata est pardi, ursi, & leonis feritate.

Tandiù autem adversùs Christianos sævient Imperatores illi, quamdiù permittet illis Deus : permittet verò, *donec consummentur verba Dei*, id est, impleatur quod multò antè dixit in Apocalypsi, nempe compleatur numerus Martyrum, qui illis persecutionibus interficiendi sunt ; & patientiâ suâ invictâ coronam vitæ, & gloriæ æternæ consecuturi. *Consummabuntur etiam tunc alia verba Dei*, tam à Christo Domino, quàm ore prophetarum, & Apostolorum prolata de persecutione, quam omnes, qui piè volunt vivere in Christo Iesu, patientur ; de multis tribulationibus, per quas oportet intrare in Regnum Dei ; & de tertiâ parte hominum in terrâ, scilicet Christianorum, qui ducendi sunt per ignem, & urendi, sicut uritur argentum, & probandi, sicut probatur aurum, ut probatio fidei, inquit Petrus, multò pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Iesu Christi.

Vers. 18. *Et mulier, quam vidisti, est Civitas magna, quæ habet regnum super Reges terræ.*

Caput Imperii Imperatorum illorum Ethnicorum, qui Christianam Religionem persecuti sunt, fuit Roma, cum esset cultui, Dæmonum, inanumque Deorum superstitioni addicta ; quapropter debitas pœnas à Deo justo iudice passa est, quemadmodum visuri sumus explanatione capitis sequentis.

EXPLANATIO LXIII.

Capitis decimi octavi Apocalypsis, de excidio Romæ, ut Ethnica, quod pagani est luctuosum, Cœlitibus autem jucundum.

VERS. 1. Et post hæc vidi alium Angelum descendentem de Cœlo, habentem potestatem magnam : & terra illuminata est à gloriâ ejus.

Y. 2. Et exclamavit in fortitudine, dicens : Cecidit, cecidit

Apoc. 13.

v. 2.

Explan. L.

Apoc. 6.

v. 11.

2. ad Tim.

3. v. 12.

Act. 14.

v. 21.

Zachar. 13.

v. 9.

1. Petr. 1.

v. 7.

cecidit Babylon magna : & facta est habitatio
dæmoniorum , & custodia omnis spiritus im-
mundi , & custodia omnis volucris immundæ , &
odibilis.

ψ. 3.

Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt om-
nes gentes : & reges terræ cum illâ fornicati
sunt : & mercatores terræ de virtute deliciarum
ejus divites facti sunt.

ψ. 4.

Et audiui aliam vocem de cœlo , dicentem : Exi-
te de illâ , populus meus , ut nè participes sitis
delictorum ejus , & de plagis ejus non acci-
piatis.

ψ. 5.

Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad
cœlum , & recordatus est Dominus iniquitatum
ejus.

ψ. 6.

Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis : & du-
plicate duplicia secundum opera ejus : in poculo,
quo miscuit, miscete illi duplum.

ψ. 7.

Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tan-
tum date illi tormentum, & luctum : quia in cor-
de suo dicit : Sedeo Regina : & vidua non sum :
& luctum non videbo.

ψ. 8.

Ideo in unâ die venient plagæ ejus, mors, & lu-
ctus, & fames, & igne comburetur : quia fortis
est Deus, qui judicabit illam.

ψ. 9.

Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ,
qui cum illâ fornicati sunt, & in deliciis vixe-
runt, cum viderint fumum incendii ejus.

ψ. 10.

Longè stantes propter timorem tormentorum
ejus, dicentes : Væ, væ, civitas illa magna Baby-
lon, civitas illa fortis : quoniam unâ horâ venit
judicium tuum.

ψ. 11.

Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt su-
per illam : quoniam merces eorum nemo emet
amplius.

ψ. 12.

Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, &
margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, &
cocci, & omne lignum thycinum, & omnia vasa
eboris

- eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore.
- ψ. 13. Et cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & manciporum, & animarum hominū.
- ψ. 14. Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt à te: & omnia pingua, & præclara perierunt à te, & ampliùs illa jam non invenient.
- ψ. 15. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab eâ longè stabunt, propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes.
- ψ. 16. Et dicentes, Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpurâ, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis.
- ψ. 17. Quoniam unâ horâ destitutæ sunt tantæ divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis, qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longè steterunt.
- ψ. 18. Et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ?
- ψ. 19. Et miserunt pulverem super capita sua, & clamaverunt flentes, & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in quâ divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus: quoniam unâ horâ desolata est.
- ψ. 20. Exulta super eam cælum, & Sancti Apostoli, & Prophetæ: quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illâ.
- ψ. 21. Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultrâ jam non invenietur.
- ψ. 22. Et vox citharædorum, & musicorum, & tibiâ canentium, & tuba non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te ampliùs: & vox molæ non audietur in te ampliùs.
- ψ. 23. Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs: & vox

sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

ψ. 24.

Et in eâ sanguis Prophetarum, & Sanctorum inventus est, & omnium, qui interfecti sunt in terrâ.

Vers. 1. *Et post hac vidi alium Angelum descendentem de Cælo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloriâ ejus.*

POSTEA QUAM capite præcedenti unus Angelus declaravit Joanni pœnas, quibus à Deo justo iudice condemnata erat Roma, ut Ethnica, & causas condemnationis illius, ex impio inanum Deorum cultu, & iniquissimis Christianorum persecutionibus depromptas; apparet alter Angelus, eximiâ pol- lens potestate, & tanto præfulgens gloriæ splendore, ut terram illustret. Quippe minister est, ac nuntius Dei summè potentis, & iusti, propa- laturus toti terræ excidium illius urbis, quæ toto propemodum orbe, cui imperabat, sanctissimam Christi Domini religionem exagitarat; & graves intulerat injurias Divinæ Majestati. Sic apud Osee Dominus, *quid faciam tibi, Ephraim? Quid faciam tibi, Iuda? Iudicia tua quasi lux egredientur*: siquidem strages, quam impietate tuâ promeruisti, mani- festa erit omnibus; *omne enim*, inquit Apostolus, *quod manifestatur, lumen est*; & ipse Angelus, de quo nunc agitur, paulò post dicet, *fortis est Deus, qui iudicabit illam urbem.*

Osee 6.
v. 4. 5.

ad Ephes.
5. v. 13.
Apoc. 18.
v. 8.

Vers. 2. *Et exclamavit in fortitudine.*

Græcum addit *φωνὴ μεγάλη*, voce magnâ. Ut ille Angelus diligebat Deum ex toto intellectu, & ex totâ fortitudine, omnem etiam, quam à Deo accepit, potestatem exeruit ad ejus gloriam; clamavitque totis viribus, quò perferretur ad omnes ejus vox, quæ excidium illius ur- bis æquissimum, ex Divinis decretis inflictum, publicabat.

Marc. 12.
v. 33.

Ex ψ. 2. *Dicens, cecidit, cecidit babilon magna.*

Dudum retulimus ex Augustino, Paulino, & Baronio Romam, ut Ethnicam, appellari Babylonem. Ruinam autem illius Angelus bis pro- clamat, ut significet rem difficilem creditu se annuntiare; ac iccirco illam constanter asseverare, nè quisquam eam in dubium revocet. Alio- quin, inquit Hieronymus, *quis crederet ut totius orbis extructa vi- ctoriis Roma corrueret? ut ipsa suis populis, & mater fieret, & sepulchrum?*

Explan. LX.
Hieron in
procmio
l. 3. Com-
ment. in
Ezech.

Apoc. 18.
v. 20.

Angelus quoque subversionem Romæ bis eloquitur, tanquam exul- tans, & invitans ad lætitiâ Angelos gloriam Dei zelantes, & Sanctos Martyres, quorum sanguinem ab illâ Urbe fustum ulciscitur Dominus ejusdem urbis clade: undè postmodum dicet Angelus, *exulta super eam Cælum,*

Explanatio Historica. CAP. XVIII. 427

Cælum, & Sancti Apostoli, & Propheta, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illâ.

Porro casus ille Romæ, ut Ethnicæ, intelligendus est potissimum de delubrorum, idolorumve, quæ in eâ supererant, direptione, & vastitate. Etenim, cum Isaias excidium antiquæ Babylonis prædicens, protulit hæc verba, quæ Angelus transtulit ad ruinam Romæ præfatæ, *Cecidit, cecidit Babylon, addit, & omnia sculptilia Deorum ejus contrita sunt in terram. Jeremias etiam inquit, Visitabo super sculptilia Babylonis.*

Isai. 21.
v. 9.
Jer. 51.
v. 47.

At quamvis à Constantino Magno multi Imperatores Romani fuerint Christiani: tamen complures Romæ tum è Senatu, tum è plebe Deorum inanum cultum pertinaciter retinebant.

Indè Maximus, occiso Gratiano, inquit Baronius, *Imperatoris aggressus est personam gerere, non Tyranni; & quò sibi, cum Senatum, tum etiam populum conciliaret, cunctis morem gerere etiam plus aquo studebat; indulgere gentilibus; reddere illis dempta per Gratianum sacrificia; restituereque sublatam in Capitolio aram Victoriæ.*

Baron. an.
Chr. 387.
n. LXIV.

Theodosius autem magnus, profligato Maximo, uti refert Baronius, *cum Romanis transigit, ut sacrificia omnia abolerentur, festique Dies, & ipsa statua idolorum frangerentur: si qua tamen earum excellentis essent manus artificis eadem, non ad cultum, sed ad urbis ornatum exponerentur.*

Baron. an.
Chr. 389.
n. L.

Nam, subjungit Eminentissimus ille Cardinalis, *confractio nobilissimorum artificum operum Gothis ista non attendentibus ascribenda est: quibus fortassè Deus tradidit urbem, ut eam penitus expurgarent à Deorum gentilium simulacris.*

Verum, inquit iterum Baronius, *petentibus Flaviano Præfeto, & Arbogaste Comite, aram Victoriæ, & sumptus carimoniarum, Eugenius Tyrannus oblitus fidei suæ concessit restitui in Romano Capitolio Aram Victoriæ; occlusa diù reſerari gentiliū templa; fumare Urbem nidore detestabilium sacrificiorum; oracula consuli; extraque inspicere animalium. Theodosius tamen, ubi ista scivit, prohibuit.*

Baron. an.
Chr. 391.
n. XVIII.
xxv.
l. 12. de
Pagan.
C. Theod.

Sed Encherius Stilichonis filius, ad conciliandum sibi favorem paganorum, restitutione templorum, & everſione Ecclesiarum imbuturum se regni primordia minabatur.

Oros. l. 7.
c. 27.
Baron. an.

Quare paulò post Divinâ providentiâ, & æquitate factum est, ut ad solvendum quinque millies libras auri, & tricies mille libras argenti, quò Alaricus Romam primâ obsidione suâ liberaret, non ornamenta dumtaxat sua simulacris adimerentur; verum etiam nonnulla ex auro, & argento facta conflarentur: inquit Zosimus.

Chr. 408.
n. IX.
Zosim. l. 5.

Quid rogo, subinfert Baronius, *cum Romanis idolorum cultoribus faciendum fuit, ut, invitæ licet, Divina obtemperarent voluntati, qui jam Imperatorum edicta contempserant, nisi eò necessitatis illos adigere, ut à barbaris coarctati, ipsi præstarent, quod rogati, vel jussi à Christianis Principibus, ac Divina legis Antistitibus facere contempsissent? Ut planè quisque*

Baron. an.
Chr. 409.
n. IV.

recto mentis obtutu ista considerans, perspicuè illud intelligat, ad hoc barbaros immisos in urbem vindices, ut altis fixam radicibus idololatriam funditus extirparent.

Oros. l. 7. c. 27. 28. an. Chr. 410. Itaque, ait Orosius, post hac tanta augmenta blasphemiarum, ultima illa, diùque suspensa urbem pœna consequitur. Adest Alaricus: trepidam Romam obsedit, turbat, irrumpit: dato tamen praecepto prius, ut si qui in sancta loca, præcipuèque in Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inviolatos, securosque esse sinerent. Militibus autem, inquit Sozomenus, suis universis, ac singulis permisit Romanorum opes diripere, utcumque possent, omnesque domos eorum depraedari. Sed & ex Orosio multa ades incensa sunt.

In quibus, quæ plurimorum Ethnicorum erant, quis dubitaverit multa pretiosa Deorum simulacra fuisse? ideòque vel inde multa adempta, vel ibi combusta?

Oros. l. 7. c. 28. Baron. an. Chr. 410. n. xxvi. xxvii. Cùm è contra aurea, atque argentea vasa, sacris Christianæ Religionis ministeriis inservientia, servata fuerint à Barbaris, & piâ pompâ ad Petri Apostoli Basilicam jussu Alarici reportata, quemadmodum refert Orosius; meritòque, ac sanctâ eloquentiâ amplificat pius Cardinalis Baronius.

xxviii. Procop. de bello Vandalico l. 1. an. Chr. 455. Postea Gensericus, ex Procopio, ingenti classe in Italiam adnavigans, Romam nullo adversante facile ingreditur; Gazamque omnem Imperatoriam in navibus positam secum in Africam tulit; ac si qua erant Romæ decora, inter quæ Iovis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiam adripuit. Vnam verò ex his navibus, ubi statua fuerunt, periisse dicunt, ceteras incolumes in Africam delatas.

Isidor. hist. Vandal. Evagr. l. 2. c. 7. Niceph. l. 15. c. 11. an. Chr. 547. Quot igitur Deorum simulacra ex Urbe Româ ablata sunt à Gensericò, cùm multæ ejus naves illis fuerint onustæ; & urbis direptio, teste Isidoro, duraverit diebus quatuordecim? Quin etiam ex Evagrio, Urbe incensâ, rebusque omnibus direptis, vel ex Nicephoro, urbe direptâ, spectaculisque ejus incensis, colligere est, multa Deorum profana loca, & simulacra conflagraisse.

an. Chr. 547. Procop. l. 3. de bello Goth. Denique Totilas, cùm primùm Romam cepit, imperavit militibus Gothis, ut ei in primis pretiosissima quæque delecta servarent: cetera sibi haberent in prædam. Quàm multa in patritiorum adibus inuenta fuere! inquit Procopius, qui & referens secundam vicem, quâ Romam cepit Totilas, asserit alia antea Romæ vel igne absumpta fuisse, vel demolita.

Unde inferre est, vix quicquam ex antiquis signis Ethnicæ superstitionis superfuisse Romæ post illatas ei ab Alarico, à Gensericò, & à Totilâ strages, & clades.

Ex vers. 2. Et facta est habitatio Demoniorum.

Luc. 10. v. 18. ad Eph. 2. v. 2. Scimus ex Christo; Satanam sicut fulgur de Cælo cecidisse; & testatur Apostolus eum in hunc aërem terræ imminentem dejectum; siquidem vocat illum principem potestatis aeris hujus spiritum, qui nunc operatur in filios diffidentie. Quapropter, cùm plurima Romæ loca fuerint à præfatis

fatis Barbaris vel incensa, vel demolita, vel deprædata, vacuaque extiterint hominibus, qui ea incoherent, illuc secesserunt Dæmones, à nullo homine impediti; vel perstiterunt illic, ubi antea colebantur ab Ethnicis. Etenim fugantur Dæmones à sanctis viris: unde Paulinus in vitâ Sancti Ambrosii refert, *Dæmones renunciasse aruspici, se non solum ad ipsum Ambrosium appropinquare minimè posse, verum etiam nec ad fores domus, in quâ manebat.* Secus Gregorius Magnus asserit, *diabolum multis annis invasisse, & inhabitasse Corinthi domum magnam; ab eaque hominum habitationem repulisse.* Sed posteaquam Sanctus Dacius Mediolanensis urbis Episcopus in eam ex proposito divertit, *fidelium habitaculum facta est: quia dum eam unus veraciter fidelis ingressus est, ab eâ protinus mendax spiritus, atque infidelis abscessit.* Sic igitur Roma post ingentem, & multiplicem stragem vacua incolis, etiam sanctis viris plurimis, qui vel in eâ obierunt, vel inde sponte, aut per vim abscesserunt, *facta est habitatio Demoniorum solorum, aërem terræ proximum occupantium, præsertim iis in locis, quæ antea superstitioni ethnicæ, ac ipsorum Dæmoniorum cultui impio erant addicta.*

Paulin.
in vitâ
S. Ambros.
Gregor.
Magn.
Dialog.
l. 3. c. 4.

Ex vers. 2. *Et custodia omnis spiritus immundi, & omnis volucris immunda, & odibilis.*

Christus Dominus in Evangelio dæmonem vocat spiritum immundum; ideoque censere quis potest idem omnino significari, cum dicitur Roma *facta habitatio Demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi.*

Matth. 12.
v. 43.
Luc. 11.
v. 24.

Verum quia sequitur, *& custodia omnis volucris immunda*, arbitror quoque designari ab Angelo futurum, ut Roma multipliciter diruta, ac vastata, sit secessus, non tantum Dæmonum, sed etiam animalium, quæ lex antiqua reputabat immunda. Etenim Jeremias de excidio veteris Babylonis loquens, ait, *& erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, eo quod non sit habitator.* Omne autem animal, & omne volatile dicitur in Genesi *omnis caro, in qua erat spiritus vite, & spiraculum vite.* Quamobrem *omnis spiritus immundi* nomine potest intelligi omne animal lege antiquâ reputatum immundum, quod secedet in ruinas Romæ, & in eis morabitur.

Jer. 51.
v. 37.
Gen. 7.
v. 15. 22.
Levit. 11.

Erit etiam ibi omne genus *volucris immunda*, quæ enumeratur in Levitico; quæque hîc appellatur *odibilis*, quemadmodum eodem capite Levitici omne animal immundum dicitur *abominabile & execrandum.*

Levit. 11.
à v. 13. ad
19.
Levit. 11.
v. 10. 11.

Unde hûc, & multò magis post vastatam ab Alarico, Genserico, & Totilâ, Romam, ejusque vel diruta, vel incensa, vel direpta delubra, & idola, transferre licet verba, quæ Sanctus Hieronymus protulerat sub Gratiano, ac de Graccho Romanam præfecturam gerente, qui rejectâ superstitione Ethnicâ fidem Christi amplexus fuerat. *Auratum squalet Capitolium fuligine; & aranearum telis omnia Romæ templa cooperta sunt. Movetur urbs sedibus suis; & inundans populus ante delubra semiruta, currit ad Martyrum tumulos. Nonne specum Mithræ; & omnia portentuosæ simulacra subvertit, fregit, excussit? Solitudinem patitur &*

S. Hier.
ep. 6. ad
Latam.

430 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

in urbe gentilitas. Dii quondam nationum cum bubonibus, & noctuis in solis culminibus remanserunt. Hæc Hieronymus.

¶ 3. *Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes, & reges terra cum illâ fornicati sunt; & mercatores terra de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.*

Vastata est Roma in pœnam Idololatriæ suæ, quæ fornicatio spiritalis est, & in ultionem suæ contra Christianos persecutionis, ad quam reges, & populos sibi subditos commovit. Luxus etiam illius impius, & voluptates abominandæ, in supellectili, in pompâ, in epulis, in spectaculis, aliisque deliciis, quarum maxima pars cultum impurissimorum Deorum spectabat, quibusve fovendis, omnium regionum Mercatores divitias ingentes sibi comparabant, causa fuere vastitatis illius, & subversionis.

¶ 4. *Et audiivi aliam vocem de Cælo, dicentem: Exite de illâ, populus meus, ut nè participes sitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.*

Ita quondam Deus per Jeremiam subversionem antiquæ Babylonis prædicens, Israëllem monebat ex eâ immensâ bonitate, quâ sibi astrictis providet, *fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam.* Amantissimus autem Salvator hîc in Apocalypsi per Angelum consulit populo Christiano sibi charissimo discessum, & fugam ex urbe Româ, ne pœnas, quas illa ut Ethnica propter impietates suas passura est, ipsi in eum credentes, ac sanctos ejus mores sectati, subeant; sicque, quamvis innocui, videantur eorundem, ac illa, scelerum rei, & delictorum ejus quoquo modo participes.

Monita Salvatoris obaudierunt, & secuti sunt plurimi Christiani. Quippe Baronius refert *Melaniam seniore, distractis prædiis, unâ cum Melaniâ nepte, Pinianoque ejusdem Melania viro, & Albinâ nuru, evasuram cum illis imminentem, quæ subsecuta est ab Alarico, urbis cladem, Româ recessisse; & Hierosolymam se iterum contulisse.* Addit ex Palladio, oraculo Prophetico à Melaniâ Roma evulgato, atque sæpius inculcato, complures Romanorum civium Christianorum ad rerum temporalium contemptum inductos esse, consultius existimantes, amore Christi, spe supernæ retributionis prodigere in pauperes suas divitias, quàm eas ad Barbarorum prædam relinquere.

Hæc Baronii verba concludam istis: Quàm Sanctus, & felix ille spiritalis ex urbe discessus, cum animo fideli ex eâ secederent, profecturi tandem in Cœlum, ubi thesauros sibi thesaurizabant!

Testatur quoque Orosius, *beatum Innocentium Romana Ecclesia Episcopum, tanquam justum Loth subtractum à Sodomis, occultâ providentiâ Dei apud Ravennam, tunc, cum Alaricus Romam irrupit, positum, nè peccatoris populi videret excidium.*

Quod si plerique Christiani non ex totâ Urbe procul secesserunt, cum vel primùm obsessa est, vel tandem capta fuit ab Alarico Roma; tamen

ex

ex eâ , præsertim ut Ethnicâ , & Babylone consideratâ , quodammodo fugerunt, dum eo tempore , quo ingressum in illam hostem cognoverunt, protinûs omnes propemodum , relictis privatis ædibus , aliisque ejus urbis locis , ad Sanctorum Martyrum , ac præcipuè Apostolorum Petri, & Pauli Basilicas confugerunt ; ibique exempti fuere à morte, quam Ethnici extra illa sancta loca consistentes perpeffi sunt.

At posteaquàm Roma capta est , & direpta ab Alarico , complures, inquit Baronius , ex Vrbe recedentes , alii in insulas Tyrrheni pelagi confugere ; alii in Orientem , Hierosolymam petiere ; alii trans mare etiam in Africam confugerunt.

Baron. an.
Chr. 410.
n. xxxvi.
xxxvii.

Narrat præterea Procopius , cùm primâ vice Totilas Româ potitus est, fuisse è plebe tunc homines, ad quingentos in urbe resides, qui in divorum, hoc est , Sanctorum , se templa receperant. Cateri omnes , jam ex Vrbe excefferant ; & in alias se contulerant terras ; vel lue absumpti fuerant. Secundâ autem vice, quâ Romam invasit Totilas , cateri , inquit idem Procopius , Romani , qui ad Sacras ædes confugerant , trecentorum ferè hominum numero, fidem salutis ab eo acceperunt.

Procop.
l. 3. de bel-
lo Goth.

Verf. 5. Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad Cælum , & recordatus est Dominus iniquitatum ejus.

Tot , tantaque fuerunt Romæ , uti Ethnicæ, peccata, ut illorum ferè infinitus fuerit numerus ; eaque in immensam propè altitudinem exereverint ; ac sic usque ad Cælum pervenerint ; coëgerintque Deum Cœli, quamvis clementem , in quem perpetratâ fuerant , debitis pœnis illa afficere. Videbatur quidem plerisque insensatis Deus summè bonus ea non attendere, dùm ipsa non plectebat manifestè : sed ubi statuit ipsam Urbem , in quâ tot , tantaque scelera commissa sunt , subvertere , ac re ipsâ ita subversa est , ut nonnisi rudera antiquæ gentilitatis in eâ supersint , ostendit palàm cunctis se omnium iniquitatum illius urbis justè , ac perfectè recordari.

Verf. 6. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis.

Vox ista cœlestis alloquitur populum Christianum, cui paulò antè dixerat , exite de illâ populus meus , ac præcipuè Sanctos , in Cælum receptos , quos Roma Ethnica persecuta est ; quorumve sanguinem fudit, ut inferiùs dicitur hocce capite. Designat autem vox illa cœlestis Romam ut Ethnicam , vastandam propter iniquitates , quas in Christianam Religionem perpetravit ; ideoque eam pœnâ talionis , quæ in lege Domini præscribitur , justè plectendam. Quali diceret ; Roma Ethnica , ô Christiani, diripuit vestra bona : diripiatur & ipsa. Ædes vestras , ac etiam Ecclesias dejecit , atque combussit : diruatur & ipsa ; ejusque delubra incendantur. Tanquàm vilia mancipia vos excepit ; ac plerumque ex Civitatibus suis expulit : pellantur quoque ejus cives ; & in miserabilem servitutem redigantur. Fame , gladio , ac gravissimis tormentis vos onecavit : pereant etiam ejus incolæ fame , peste , ense. Nixa est vestram religionem sanctissimam abolere : deleatur prorsus impietas superstitionis illius.

Apoc. 18.
v. 4.
Apoc. 18.
v. 20. 24.
Exod. 21.
v. 23. 24.
25.

432 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Ex vers. 6. *Et duplicate duplicia secundum opera eius : in poculo , quo miscuit , miscite illi duplum.*

Lex antiqua populi Dei , quæ pœnam talionis statuit , decrevit quoque , ut *si quis furatus fuerit bovem , aut ovem , & occiderit , vel vendiderit , quinque boves pro uno bove restituat , & quatuor oves pro una ove.* Unde David , auditâ parabolâ Nathan , dixit , *ovem reddet in quadruplum.* Et Zachæus Christo Domino , *si quid aliquem defraudavi , reddo quadruplum.*

Juxta hanc legem censet Dominus plectendam Romam , ut Ethnicam , cum ait , *duplicate* , hoc est , reddite , *duplicia* ; & rursus , *miscete illi duplum* : duplicia enim , & duplum efficiunt quadruplum. Eo autem iusto , ac sancto Divinæ æquitatis decreto factum est , ut Roma fuerit quater capta , semel ab Alarico , semel à Genserico , & bis à Totilâ , quemadmodum ex Historicis , quos antè retuli , constat.

Vers. 7. *Quantum glorificavit se , & in deliciis fuit , tantum date illi tormentum , & luctum : quia in corde suo dicit , sedeo Regina , & vidua non sum , & luctum non videbo.*

Quantum sibi arrogavit ; tantum illi detrahite. Quantum superbiit , tantum illam abjicite. Quantum inanis gaudii percepit ex gloriâ suâ , tantum mœroris , & doloris sentiat ex ignominiâ sibi illatâ. Ad summum honoris fastigium elata est : ad infimum dedecoris statum dejiciatur. Jactavit se omnium nationum , etiam Barbararum , Dominam : apud omnes gentes , etiam efferatas , tanquam vile mancipium habeatur. Dicatur de illâ quod quondam de Jerusalem vastatâ ; *Quomodo sedet sola civitas plena populo ? facta est vidua Domina gentium.* Et ipsamet se ipsam plangens in hæc verba erumpat , *Dominus posuit me desolatam ; tota die mœrore confectam.*

Hinc Hieronymus post primam vastitatem Romæ ab Alarico ; *Quis crederet , ut tota Orientis , Egypti , Africa littora , olim dominatricis urbis servorum , & ancillarum numero complerentur ; ut quotidie sancta Bethlehem nobiles quondam utriusque sexus , atque omnibus divitiis affluentes , susciperet mendicantes ? Quibus , quoniam opem ferre non possumus , condolemus ; & lachrymas lachrymis jungimus.*

Vers. 8. *Ideo in una die venient plaga ejus , mors , & luctus , & fames : & igne comburetur ; quia fortis est , qui judicabit illam.*

Plurimum annorum , ut videre est apud Jeremiam , tempus quo Jerusalem à Nabuchodonosore vexata fuit , direpta , & vastata , per sæpe vocatur à Prophetis dies , & dies Domini , iustè punientis scelera illius urbis , seu , ut ait Ezechiel *Dies in tempore iniquitatis præfinita* , videlicet à Deo iusto iudice.

Eodem Prophetico stylo asserit Joannes futurum , ut *plaga* , sive gravissimæ calamitates Romæ , *veniant in una die* , hoc est , uno , quamvis multos annos comprehendat , tempore , quod divina æquitas , cui etiam *mille anni sicut dies unus* , præfinit in ultionem flagitiorum illius Civitatis.

Etenim,

Etenim, sicuti justus est Dominus, cum istas adversus illam pœnas decernit: ita potens est ut per sese, ac quarumcunque creaturarum, & quorumvis hostium ministerio plagas illas ipsi infligat.

Quænam verò fuerint plagæ illæ, & calamitates Romæ, liquet his verbis; *Mors*, id est, ex frequenti Scripturarum usu, pestis, & gladius: & *luctus*, qui oritur ex amissione rerum charissimarum, quales sunt opes, liberi, conjuges, dignitates, voluptates: & *fames*, & *igne comburetur*, quæ quidem facile intelliguntur.

Quàm graves autem, & peracerbæ extiterint illæ ab Alarico, Genseric, & Totilâ inustæ calamitates Romæ, operæ pretium est ex Hieronymo, & Historicis referre, quò veritas Prophetica verborum Apocalypsis, uti à nobis explicata est, evidentiùs pateat.

Hieronymus urbis ab Alarico stragem lugens, inquit: *Hæret vox; & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cepit orbem; immò fame perit, antequàm gladio; & vix pauci, qui caperentur, inventi sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies; & sua invicem membra laniarunt; dùm mater non parcat lactenti infantia; & suo recipit utero, quem paulò antè effuderat. Quis funera fando explicet; aut possit lacrymis æquare dolorem? Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos; plurima perque vias sparguntur inertia passim corpora, perque domos: & plurima mortis imago. Hæc Hieronymus.*

S. Hieron.
ep. 16. ad
Principiâ.

At Zosimus fami pestem addit his verbis: *Quoniam nullum aderat mali sanandi remedium; jamque cuncta ventris inedia succurrentia defecerant, famem, cœ consentaneum erat, pestis comitabatur; omniaque plena cadaveribus erant. Cumque non possent extra urbem sepeliri cadavera, quòd omnem exitum hostes observarent, urbs ipsa mortuorum sepulchrum erat: adeò quidem, ut alioquin etiam solitudo in urbe foret; sique nulla fuisset alimentorum penuria, vel exhalans è cadaveribus odor ad inficienda, corrumpendaque corpora suffecisset.*

Zosim. l. 5.

Orosius autem ait, barbaros tertia die, qua ingressi urbem fuerant, spontè discessisse, factò aliquantarum adium incendio; & nè quisquam fortè dubitaret ad correptionem superba lascivia, & blasphemia civitatis hostibus fuisse permissum, eodem tempore clarissima urbis loca fulminibus diruta sunt, quæ inflammari ab hostibus nequiverunt.

Oros. l. 7.
c. 28.

Quæcùm ita sint ex præfatis Authoribus, perspicuum est juxta nostram verborum Apocalypsis explanationem, famem, pestem, gladium, & incendium Romæ ab Alarico evenisse.

Peracerbus quoque eidem urbi luctus contigit à Genseric, quando quidem ex Procopio Barbarus ille gazam omnem Imperatoriam, ac, si qua erant Romæ decora, abripuerit; & ex Paulo Diacono, omnibus opibus ablatis, multa inde captivorum millia Carthaginem revexerit.

Procop. l. 1.
de bello
Vandal.
Paul. Diac.
author Mi-
scellæ, l. 5.
Victor l. 1.
de persec.
Vandal.

Victor etiam inquit, factum est peccatis urgentibus, ut urbem illam quondam nobilissimam, atque famosam Gensericus caperet Romam; & simul exinde Regum multorum divitias cum populis captivavit. Quæ dùm multitudo captivi-

Hervéus in Apocalypsim.

I i i

tatis

434 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

tatis Africanum attingeret littus, dividens Vandalis, & Mauris ingentem populi quantitatem (ut moris est Barbaris) mariti ab uxoribus, liberi à parentibus separabantur: Et quia plerisque insuetudo navigii, & crudelitas captivitatis afflixerat, non parvus inter eos numerus fuerat egrotorum.

Quis inde fuerit incertor, & luctus Romanis divitias, libertatem, gloriam, voluptatem amantibus, conicere est.

Pro cop. l. 3. Tandem Totila Romam obsidente, vehementior, inquit Procopius, belli Goth. exinde fames Romanos urgebat, cum nullas possent ex agris fruges invehere; & rebus essent maritimis interclusi.

Idem Historiographus postea, Quandiu aureus fuit Romanis nummus, frumentum, & fursures coëmebant. Verum ubi demum his defuit, domesticam supellectilem omnem in forum inferre; & pro diurno hanc victu in eorum commutare jacturam. Sed ubi militibus frumenti nil reliquum fuit, quod impartiri Romanis possent, ad urticas universi jam circumspicere. Quibus deficientibus, cum earum non magna his copia esset, atque adeo ad saturitatem non omnes haberent, corpore extenuari denique coeperant; plerique verò vel incedentes, vel dentibus adhuc ipsis urticas mandentibus, de improvviso exanimati cadebant. Iamque vel purgamentis in cibum, & stercoribus utebantur. Nonnulli etiam fame nimium degravati, manus sibi met inferabant, cum nec canes quidem, nec mures de cetero invenirent, nec aliud usquam demortuum animal, quibus uti in cibum possent. Unde Imperatoris Praefecti ex eà civium Romanorum desperatione terrore perculsi, traditis, qui abire ex urbe vellent, pecuniis, quocumque animus ferret, ut secederent, statim jussere. Quo factum est, ut paucis admodum Romae relictis, in fugam omnes se proriperent; & quò cuique licuit, diversim abirent: Eorum tamen pars maxima, arescentibus praè inedia viribus, mortem passim obibat: nonnulli ab hostibus intercepti interiire.

Cum verò Totilas Romam ingressus est, ait Procopius, praeter quingentos homines in urbe residues, ceteros omnes jam ex urbe excessisse, vel luc absumptos periisse.

Vers. 9. Et flebunt, & plangent se super illam Reges terra, & quivis Magnates impii, qui cum illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, qui participes fuere ejus impietatum; cum viderint, vel oculis corporis, vel intuitu mentis ex narratione ejus cladis, fumum incendii ejus.

Vers. 10. Longè stantes propter timorem tormentorum ejus; nec enim ad eam audebunt accedere, nè calamitatibus illius involvantur.

Ex vers. 10. Dicentes, ve, ve civitas illa magna, civitas illa fortis: Quae dejecta est, & vastata, quasi nullius esset robotis, & momenti.

Ex vers. 10. Quoniam unâ horâ venit judicium tuum.

Tempus omne plurimorum annorum, quo Roma afflicta est, & attrita, dictum est ante à una dies, uri exposuimus: nunc dicitur etiam una hora: Neque cuiquam mirum videri debet, cum apud Isaiam omne tempus afflictionis Jerusalem, ejusque captivitatis Babylonicæ, dicatur punctum, & momentum. Ad punctum in modico derelinqui te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te.

Isai. 54.
v. 7. 8.

Vers. 11.

Explanatio Historica. CAP. XVIII. 435

Verf. 11. Et negotiatores terra flebunt, & lugebunt super illam; quoniam merces eorum nemo emet amplius.

Verf. 12. Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margarita, & byssi, & purpura, & serici, & cocci, & omne lignum thycinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & aramento, & ferro, & marmore.

Verf. 13. Et cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & simila, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

Hæ erant opes, quibus Roma abundabat copiosissimè: Sed satis superque ex relatis patet illam, posteaquàm ab Alarico, Genserico, & Totilâ vastata est, iis omnibus divitiis fuisse orbatam; nec quemquam ejus civium, qui tunc temporis extitere, habuisse amplius quidquam, quo posset præfatas res, vel pretiosissimas, vel ad fastum, & voluptatem superfluam conducentes sibi comparare, cùm ii, qui antea ditissimi erant, ad extremam inopiam essent tunc redacti.

Quamobrem Hieronymus post cladem ab Alarico illatam ait, illam quondam potentiam, & ignorantiam divitiarum, ad tantam inopiam pervenisse, ut tecto, & cibo, & vestimento indigeat: Et nobiles quondam utriusque sexus, atque omnibus divitiis affluentes, sint mendicantes.

Unde, inquit etiam sub Totilâ Procopius, vel Rusticiana, Boëtii quondam uxori, & Symmachi filia id reliquum fuit ad vitam, & miseriarum cumulum, ut ab hostibus panem, vel necessarium aliud quicquam emendicando deposceret, quæ facultates antehac suas egentibus impartisset; & servilibus ipsa, rusticanisque indumentis amiciretur. Haud secus, & Romanorum primores, amissis prorsus fortune bonis, domos circummeundo, foresque oppulsando, cibum dari sibi suppliciter precabantur, nil prorsus his ignominia eâ re afferente.

Verf. 14. Et poma, fructus, desiderii anima tua discesserunt à te; & omnia pingua, & præclara perierunt à te, & amplius illa jam non invenient.

Siquidem de ipsâ dici queat, quod quondam Jeremias de Jerusalem vastatâ. Egressus est ab illâ omnis decor ejus: Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in viis. Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. Candidiores nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphira pulchriores; denigrata est super carbones facies eorum: adhasit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

Verf. 15. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longè stabunt, propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes.

Verf. 16. Et dicentes, va, va civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpurâ, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis.

Hieron.
proemio
in l. 7.
comment.
in Ezech.
Idem.
proem. in
l. 3. Ezech.
Procop. de
bello
Goth. l. 3.

Lament. l.
v. 6.
C. 4. v. 5. 7.
8.

Verf. 17. *Quoniam unâ horâ destituta sunt tanta divitia.*

Cuncta ista liquent explanatione præcedentium.

Ex verf. 17. *Et omnis gubernator, & omnis, qui in lacum navigat, & nauta, & qui in mari operantur, longè steterunt.*

Verf. 18. *Et clamaverunt videntes locum incendiû ejus, dicentes; Quæ similis civitati huic magna?*

Hieron.

proemio in

l. i. com.

ment.

Ezech.

Clarissimum, inquit Hieronymus, terrarum omnium lumen extinctum est: imò Romani Imperii truncatum caput; & ut verius dicam, in unâ urbe totus orbis interiit.

Verf. 19. *Et miserunt pulverem super capita sua, & clamaverunt flentes, & lugentes, dicentes, va, va civitas illa magna, in quâ divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus, quoniam unâ horâ desolata est.*

Quisquis legerit caput vigesimum septimum Ezechielis, animadvertet quantas divitias Tyrus, urbs maritima, antequàm vastaretur, sibi suis negotiationibus undique comparabat; indeque percipiet multò majores opes omnium nationum maritimarum mercatores solitos acquirere ex pretiis rerum omnis generis exquisitissimarum, quas Romæ, cùm florentissimum esset totius Imperii caput, vendebant.

Verf. 20. *Exulta super eam Cælum, & Sancti Apostoli, & Propheta, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa.*

Baron. an.

Chr. 409.

N. V.

Quanta, inquit Baronius, anno antequàm Alaricus Romam caperet, divini nominis ignominia in urbe illâ, ubi Principes Apostolorum unâ cum Evangelio sanguinem effudissent; & destruenda idololatriæ causâ innumera myriades Martyrum vitam pariter profudissent; ubi tot, tantaque miracula edita essent; tot sanctissimi urbis Episcopi docuissent; & innumera Sanctorum agmina tot sæculis coaluissent; ibi adhuc sub Christianis Regibus, et si renitentibus, abominationem idolorum cultus vigere; & amplissimis honoribus frequentari!

Secus ego dixerim, Apocalypsim explanaturus, summam esse Divinæ Majestatis gloriam, quod urbem, cunctis propemodum gentibus imperantem, ipsique Deo multis sæculis quàm maximè adversantem, deleverit; ex eâque omnes Ethnicæ superstitionis reliquias sustulerit, ut ipse unus verus Deus in spiritu, & veritate religiosissimè colatur.

Luc. 15.

v. 7. 10.

Hinc, si juxta Christi Domini vocem ingens gaudium est in Cælo coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente: Quantâ putandum est Cœlestes spiritus lætitiâ perfusos ex illâ mutatione mirabili, quâ gentiles, cùm viderunt delubra sua diruta, & ablata idola in urbe primariâ, sanctè compulsi sunt ab impietate suâ resipiscere?

Exultant etiam Apostoli, & Propheta, sanctique Martyres, ac Christiani omnes, spiritu divino, cùm in terris degerent, afflati, quod urbem illam, ut ethnicam, Deus justus judex evertendam censuerit. Rea erat atrocissimarum persecutionum, quas contra ipsos moverat; propterea ipsam divina æquitas debitis pœnis addixit. Dùm Martyres constanti animo mortem oppetebant, alique Sancti gravia quæque patiebantur, sibi proponebant impium

Explanatio Historica. CAP. XVIII. 437

impium Deorum inanum, ac Dæmonum cultum abolere: deinceps toto orbe ruet, excisâ Româ, quæ erat ethnicæ superstitionis caput.

Vers. 21. *Et sustulit unus Angelus fortis lapidem, quasi molarem magnum; & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon Civitas illa magna, & ultra jam non invenietur.*

Prophetia Jeremiæ recenset, quod scripsit Ieremias omne malum, Jer. 51.
quod venturum erat super Babylonem, in libro uno. Et dixit Ieremias ad v. 60. 61.
Saraïam, Cum veneris in Babylonem, cumque compleveris legere librum 63. 64.
istum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphratem;
& dices, Sic submergetur Babylon, & non consurget à facie afflictionis,
quam ego adduco super eam, & dissolvetur.

Pari modo Angelus, projiciens magno impetu lapidem ingentem in mare, significavit novam Babylonem, Romam scilicet uti ethnicam, ita subvertendam, diripiendam, vastandam, ut in pristinum statum numquam revocetur; nec ultra cum ædibus, signis, & monumentis impiæ gentilitatis appareat.

Fortassis quoque Angelus significavit magnam partem simulacrorum execrandorum Romæ ethnicæ, nè amplius arte, vel pretio oculos, & animum cujusquam dementent, submergendam in mare; quod contigit sub Genserico, cujus una navis, statuis Româ ablatis onusta periit in mari, quemadmodum antea retulimus ex Procopio.

Procop.
de bello
Vandal.
l. 1.

Non qualemcumque autem lapidem, qualis à Saraia jussu Jeremiæ, sed molarem magnum, ab Angelo sumptum, & projectum in mare, testatur Joannes ex veneratione sententiæ Christi Domini asserentis, Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Vamundo à scandalis. Quot enim fidelibus idola, quibus Roma à tot sæculis scatebat, erant scandalo; & quot gentiles in idololatriâ retinebant? Sanè legimus, quod cum Paulus esset Athenis, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriâ deditam civitatem, & viros Athenienses per omnia quasi superstitiosiores, dum præteriens videbat illorum simulacra. Quantò major erat occasio scandali, & commotionis animi piis unius Dei cultoribus Christianis innumerabilis idolorum multitudo Romæ, quæ, ut ait Sanctus Leo, ignorans suæ profectionis auctorem, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus; & magnam sibi videbatur assumpsisse Religionem, quia nullam respuebat falsitatem?

Matth. 18.
v. 6. 7.

Act. 17.
v. 16. 22. 23.

S. Leo. Ser.
1. in Na-
tali Ap-
Petri, &
Pauli.

Vers. 22. *Et vox citharædorum, & musicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te amplius.*

In tantâ clade Romæ ab Alarico, Genserico, & Totilâ illatâ, quis esset locus inanis exultationis, qualem quondam percipiebat in ludicris, & impiis ethnicæ superstitionis suæ spectaculis? Quin potius quo tempore à præfatis Barbaris vastata est, omnia in eâ complebantur luctu ex fame, peste, cæde, incendio, deprædatione, & captivitate.

Lam. Jer. Sic Jeremias Jerosolymorum stragem deflens, defecerunt iuvenes de choro
5. v. 14. 16. psallentium: versus est in luctum chorus noster.

Ex v. 22. Et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius,
nempe ut ethnicâ; & vox mola non audietur in te amplius, iti-
dem ut ethnicâ.

Etenim, cum dirutis ejus profanis delubris, & ablatis idolis, subver-
sus etiam sit impius falsorum Deorum cultus, cessarunt in eâ prorsus
omnes cujusvis artis opifices, qui idololatriæ exornandæ, corrobo-
randæ, ac quoquomodo fovendæ adlaborabant. Ita Jeremias, con-
fusus est artifex omnis in sculptili: vana sunt; in tempore visitationis sua
peribunt.

Subjungo Romam, antea populis innumeris affluentem, ex multi-
plici strage sui ad eam hominum paucitatem redactam, ut primâ vice,
quâ eam Totilas cepit, fuerint tunc e plebe homines dumtaxat quingenti
in urbe resides, cum ceteri omnes jam ex urbe excesserant, vel lue absumpti
perierant. Secundâ autem vice, quâ capta est à Totilâ, nonnisi trecento-
rum circiter hominum numerus fuerit, teste Procopio. Unde facile col-
ligitur omnem artificem in eâ tunc defecisse, præsertim cum extrema
Civitatis inopia victum operariis non posset suppeditare.

Sed & vox mola non fuit amplius eo tempore audita Romæ, cum inibi
grassata sit fames tam gravis, ut tandem frumenti nil reliquum fuerit,
quod posset Romanis tradi; ac universi coacti sint urticas mandere, quæ &
ipsæ illis postremo defuerunt, quemadmodum antea fusiùs ex Procopio retuli.

Procop. 1. 3. de bel-
lo Goth. Vers. 23. Et lux lucerna non lucebit in te amplius.

Nimirum ut Ethnicâ; quippe subversis delubris, & direptis idolis,
necnon deletâ prorsus impietate ethnicæ superstitionis, non accenden-
tur amplius Romæ lucernæ ad cultum inanum Deorum, & Dæmonis
principis tenebrarum, qui dudum excacavit mentes infidelium, ut non
fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.

Quin etiam Roma ex multiplici sui strage, ad tantam penuriam re-
ducta est, ut vix dubitaverim oleum, quo vel victitaret, vel noctis te-
nebras depelleret, ei non secus ac frumentum, cæteraque necessaria,
defuisse. Præterea, etiamsi tunc temporis superesset tantisper olei, quid
necesse fuit opificibus ex eo lucernas noctu accendere, cum ob extre-
mam Romæ inopiam non haberent quidquam operis, quod cogeren-
tur nocturnis temporibus moliri; immò & ipsi artifices, præ rerum om-
nium penuriâ tunc defecerint?

Denique cum sponsalia celebrarentur noctu, & lucernis accensis tum
opus esset, sicuti verbis proximis significatur sponsalia tunc temporis non
futura, indicatur quoque nunc non fore lucernarum lucem, quæ spon-
salibus illuceat. Ita Dominus exterminium Judæorum in Jerusalem à Na-
buchodonosore per Jeremiam prædicens, ait: Perdam ex eis vocem gau-
dii, & vocem latitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem mola, &
vocem lucernæ.

Jer. 25.
v. 10.

Explanatio Historica. CAP. XVIII. 439

Ex v. 23. Et vox sponsi, & sponsa non audietur adhuc in te.

Quis tempore famis gravissimæ, pestis teterrimæ, direptionis luctuosæ, captivitatis miserrimæ, & vastitatis extremæ, quam perpeffa est Roma ab Alarico, Genferico, & Totilâ, nuptias cum gaudio celebraret? Sic Dominus per Jeremiam excidium Jerusalem prædicens, aiebat: Jer. 7.
v. 34. *quiescere faciam de urbibus Iuda, & de plateis Ierusalem, vocem gaudii, & vocem lætitiæ; vocem sponsi, & vocem sponsæ: in desolationem erit terra.*

Ex vers. 23. Quia mercatores tui erant principes terræ.

Eas, quas exposui clades gravissimas, passa est Roma, quia tot, tantisque opibus exuberavit, ut nationum sibi subditarum mercatores præcipui ad eximias dignitates ex divitiis ejus gratiâ comparatis pervenerint; atque etiam ii, qui variis terræ locis principatum videbantur obtinere, gloriam, & opes captabant ex mercibus pretiosissimis, quas curabant Romam ad ejus splendorem, & voluptatem transvehi. Ipsa verò urbs cunctis opibus terræ, marique ascitis intemperanter, & scelestissimè abutebatur ad lasciviam, & impietatem.

Ex vers. 23. Quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

Quod magis est, gentes imperio suo obsequentes, erroribus suis infecit; corripitque animas perverso Dæmonum cultu; & ad æternum interitum adegit. Quale veneficium, necem dumtaxat temporalem infligens, simile illi, quod mortem sempiternam consciscit!

Vers. 24. Et in eâ sanguis Prophetarum, & Sanctorum inventus est, & omnium, qui interfecti sunt in terrâ.

Postremò universi sanguinis Christiani toto orbe ab Ethnicis fusi, rea fuit Roma, tum exempli sui pravitate, tum consensu, & approbatione, tum denique authoritate flagitiosissimâ, quâ passim, & ubique persecutiones atrocissimas concitavit adversus Sanctos unius veri Dei cultores, & præclaros Christi Salvatoris Discipulos, Spiritu Divino afflatos.

EXPLANATIO LXIV.

*Laudis, qua refertur à Cælitibus Deo, ob ever-
sam Romam ut ethnicam; & nuptiarum
spiritualium Christi cum Ecclesiâ; necnon
pietatis Ioannis erga Angelum; & humili-
tatis Angeli erga Ioannem, à primo ad de-
cimum versum Capitis decimi noni Apo-
calypsis.*

VERS. I.

VERS. I.

Post hæc audiui quasi vocem turbarum multarum in Cœlo dicentium, Alleluia : salus, & gloria, & virtus Deo nostro est.

ψ. 2.

Quia vera, & iusta iudicia sunt ejus, qui iudicavit de meretrice magnâ, quæ corrupit terram in prostitutione suâ, & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus.

ψ. 3.

Et iterum dixerunt, alleluia; & fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum.

ψ. 4.

Et ceciderunt seniores viginti quatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes : Amen, alleluia.

ψ. 5.

Et vox de throno exivit, dicens : Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus, & qui timetis eum, pusilli, & magni.

ψ. 6.

Et audiui quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia : quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.

ψ. 7.

Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se.

ψ. 8.

Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendenti, & candido; byssinum enim justificationes sunt Sanctorum.

ψ. 9.

Et dixit mihi, scribe : Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Et dicit mihi, hæc verba Dei vera sunt.

ψ. 10.

Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi, vide nè feceris : conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora. Testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.

VERS. I. Post hæc audiui quasi vocem turbarum multarum in Cælo, dicentium, Alleluia.

CAPITE præcedenti vox de Cælo perlata est, dicens, exulta super eam, nempe Romam, ut ethnicam, subversam, Cælum, & Sancti Apostoli, & Propheta; quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illâ. Nunc testatur Joannes se percepisse vocem turbarum multarum in Cælo, hoc est, innumera multitudinis Sanctorum, è terris in Cælum admissorum, qui præcedenti voci Angelicæ obsequentes, darent gloriam Deo, quod verè, ac justè iudicasset eandem urbem; eamque debitis pœnis ob ejus impietates affecisset.

Cùm autem suam eâ de re gratitudinem erga Deum verbis suis testificarentur, aiebant, Alleluia: Quæ vox Hebræa significat, laudate Deum, qui est: Quasi innumerabiles illi Sancti sese mutuò cohortarentur ad laudes Divinas concinendas; ac sibi invicem dicerent, collaudemus totis animis, ac viribus Deum, qui est ipsummet esse; quique dudum de se ipso locutus est Moyse, Ego sum, qui sum; & de quo Isaias, omnes gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo; & quasi nihilum, & inane reputata sunt ei. Revera enim ille unus immutabilis, & æternus est: cætera caduca. Undè Propheta Regius de terrâ, & Cælis, ad Deum verba faciens inquit, ipsi peribunt; tu autem permanebis; & omnes veterascent, & mutabuntur: tu autem idem ipse es; & anni tui non deficient.

Apoc. 18.
v. 4 20.

Exod. 3.
v. 14.
Isai. 40.
v. 17.
Ps. 101.
v. 26. 27.
28.

Hinc Hieronymus excidium Romæ ab Alarico illatum relaturus, præmisit; Vera sententia est, omnia orta occidunt; & aucta senescunt. Et alibi, nihil est enim opere, & manu factum, quod non conficiat, & consumat vetustas. Quis crederet ut totius orbis extructa victoriis Roma corrueret?

Hieron.
Proœmio
in l. 3.
comment.
Ezech.

Addiderim ipse eò minùs id à gentilibus creditum, quò magis illam superbè jactabant, & efferebant, tanquam urbem aternam, ut videre est apud Authores Ethnicos.

Ex vers. 1. Salus, & virtus Deo nostro.

Vers. 2. Quia vera, & justa judicia sunt ejus, qui iudicavit de meretrice magnâ, quæ corripit terram in prostitutione sua; & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus.

Laudant Sancti Majestatem, potentiam, & æquitatem Dei punientis Romam, ut superstitioni ethnicæ deditam, quæ fornicationibus suis spiritualibus, ex abominando Dæmonum cultu obortis, orbem sibi subditum coinquinavit; & omnes gentes imperio suo iniquissimo obsecundantes excitavit ad horrendam Christianorum persecutionem. Gratias etiam quantas possunt, referunt Deo, quòd servorum suorum sanguinem copiosissimum, quem illa inexplebili ferocitate fudit, ipse sanctissime ultus sit; quodque credituros deinceps in ipsum salvos fecerit.

Hervens in Apocalypsim.

K k k

&

& exemerit ab omnibus persecutionibus, quas impietas Urbis illius ethnicae, si staret, rursus adversum illos excitasset.

Præterea, quod Fideles, qui tempore cladium Romanarum ad Sacras Martyrum ædes, ac potissimum Basilicas Petri & Pauli confugerant, salvi facti sunt, ac liberati à gladio Barbarico, qui extra illa pietatis Christianæ asyla sæviebat; Beati Apostoli, & Martyres, non id suis viribus, sed Divinâ virtute factum reputant; nec inde honorem sibi vendicant, sed gloriam reddunt Deo; totamque hanc gratiam acceptam referunt ei, cujus est in primis, ac præcipue populum suum salvare, & protegere. Si quid verò Sancti Apostoli, & Martyres ex eâ ope fidelibus collatâ sibi deputant, nonnisi partes secundarias vel etiam ultimas, & humillimi ministerii vices apud Deum gloriantur se habere.

Vers. 3. Et iterum dixerunt, Alleluia.

Hæc iteratâ voce turba illæ multæ Cœlitum confirmant grati animi sui, honoris, & obsequii erga Deum testificationem: quasi dicerent, *Ps. 14. v. 4.* laus Deo, qui, cum sit ipsummet esse, ad nihilum deduxit in conspectu suo malignam, & impiam Romam, ut Ethnicam: timentes autem se ipsum omnium Dominum glorificavit.

Ex vers. 3. Et fumus ejus ascendit in sacula seculorum.

Apoc. 18. v. 9. Quia Ioannes capite præcedenti loquens de ruinâ Babylonis, seu Romæ, dixit, cum viderint fumum incendii ejus, arbitrabuntur nonnulli hæc verba, & fumus ejus, intelligenda esse de fumo incendii ejusce urbis; & sensus esset allatæ sententiæ, fumus ejus ascendit in sacula seculorum, non quod continuò conflagraret, & fumum ex incendio suo perpetuum emitteret Roma; sed quod effectus ei multoties ex combustione, & subversione inustus, sit perpetuus: ita enim incensa est, & & diruta Roma ethnica, ut ruinæ ejus superstitionis impiæ numquam resarciantur.

Verum, etsi hunc sensum nolim rejicere, quem & ego libenter explano: tamen verisimilior mihi videtur juxta literam alius sensus. Quippe adnotandum est hocce capite, quod nunc interpretor, nullam prorsus mentionem incendii fieri; sed nec in Græco quicquam esse, quod respondeat Pronomini ejus: nec denique verbum illud ascendit, sumendum esse in præterito, sed in præsentî; siquidem Græcum habet dumtaxat, ὁ καπνὸς ἀναβαίνει, fumus ascendit in sacula seculorum, ut significetur fumus ille, de quo agitur, revera perpetuò ascendere; semper emitti, nec umquam intermitteri. Quod quomodò fiat, perspicuum erit, collatione factâ hujusce loci cum alio percelebri Isaia.

Isai. 6. v. 1. 2. 3. 4. Etenim cum insignis ille Propheta vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & quod ea, quæ sub ipso erant, replebant templum; ac audiit duos Seraphim alternis vocibus clamantes, atque Divinam sanctitatem collaudantes, subjungit, & commota sunt super liminaria cardinum à voce clamantis; & domus repleta est fumo. Nimirum Seraphim tanto igne charitatis Divinæ exardescunt, tantoque fervore Spiritus

Spiritus Deum summè sanctum collaudant, ut videatur ex illorum animis prodire ardor, & fumus cœlestis, qui Templum, in quo laudes Divinas decantant, repleat.

Ita eo Apocalypsis loco, quem nunc explanandum suscepi, dùm turba multa in cœlo conjunctis viribus, ac vocibus Deum laudant, eique concinunt *Alleluia, Alleluia*; Evangelicus Propheta Joannes asserit, quòd ascendit fumus, videlicet is, qui prodit ex igne charitatis Divinæ, quo succenditur multitudo illa Sanctorum in laudem Divinarum celebratione. Sic quondam Psalmista dicebat Domino, *dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*; & ipse Joannes antea testatus est in Apocalypsi, quòd ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum coram Deo. Ps. 140.
v. 2.
Apoc. 8.
v. 3.

Cùm verò perpetuus sit ignis charitatis Divinæ in Sanctis illis, quorum vocem in cœlo Ioannes audiit; iique haud dubiè Deum jugiter laudent, ac laudaturi sint perpetuò absque ullâ intermissione, asserit quòd ad vocem *Alleluia*, prolatam ab illis, *ascendit fumus in sacula saculorum*; quia, ut semper Deum amant, ita semper sese mutuò ex ardenti in Deum charitate ad laudes Divinas cohortantur; eamque vocem modo mirabili fundunt, *Alleluia*, laudate Deum: tanquam si quisque illorum dicat quod apud Psalmistam: *Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo. Magnificate Dominum mecum; & exaltemus nomen ejus in idipsum. Quod quidem reipsa omnes continuò præstant, dùm unanimes laudant, & superexaltant Deum in saculorum sacula.* Ps. 33. v. 2.
4.
Dan. 3.
v. 87.

Verf. 4. *Et ceciderunt seniores viginti quatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, alleluia.*

Quâ possunt summâ abiectione sui, & humilitate profundâ prostrati Sancti illi, quos dudum diximus sub specie viginti quatuor seniorum, & quatuor animalium figurâ, miro modo, & perfectissimo explere in Templo cœlesti priscorum officia Sacerdotum, & Levitarum in Templo Hierosolymitano, adorant insidentem throno Cœlesti Deum, videlicet Christum, hominem simul ac Deum, uti aliis locis Apocalypsis exposuimus. Apoc. c. 4.
Explan. 14.
15.
Ap. c. 4.
Explan. 14.
16.

Dicunt autem *Amen*, tanquam approbantes quod turbæ multæ in Cœlo mox dixerunt. Verè ita est quod ab illis dictum fuit, *quia vera, & justa sunt judicia tua de Româ ut ethnicâ, quam ob ejus impietates subvertendam censuisti. Verè tibi salus, & incolumitas tuorum fidelium in locis sacris tempore cladis Romanæ ascribenda est. Verè tibi omnis gloria referenda est ex subversione omnium signorum superstitionis ethnicæ, & conservatione ædium, aliarumque rerum nomini tuo sacrarum. Verè tua virtus, & potentia mirabiliter in istis omnibus elucet.*

Propterea & ipsi viginti quatuor seniores, & quatuor animalia

444 *Apocalypsis B. Ioan. Apostoli*

mystica Christum Dominum servorum suorum Salvatorem piissimum, protectorem potentissimum, & vindicem æquissimum maximopere laudant; ac in ejus perennem honorem toto animo dicunt, *Alleluia.*

Vers. 5. Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus, & qui timetis Deum, pusilli, & magni.

At Christus, ut homo, quamvis in gloriâ Patris constitutus, & sedens ad dexteram ejus, tantæ est humilitatis, tantæque veneratione movetur erga Patrem, ut gloriam omnem, quam à Cœlitibus, & quibilibet Sanctis recipit, deferat Patri; eique etiam ab aliis delatam velit. Eapropter,

E throno cœlesti, cui insidet, præcepit illis, dicens, *Laudem dicite Deo nostro*, videlicet Patri: ascensurus enim in Cœlum, & sessurus à dextris Dei Patris, aiebat ipsâ die resurrectionis suæ Discipulis suis adhuc in terrâ degentibus, *ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.* Si tunc, cum Discipuli erant mortales, variisque peccatis obnoxii, ipse beatissimâ immortalitate donatus, ac plenus gloriâ, & sanctitate, non confusus est fratres eos vocare, eundemque sui, & illorum Patrem, & Deum asserere; multo minùs nunc erubescit iisdem titulis ipsos exornare, cum illos jam in Cœlum ad consortium suæ sanctitatis, & gloriæ admiserit. Itaque autoritate illâ suavissimâ, quâ Dominus est ipsorum observandissimus, ac amantissimus, jubet ut à laudibus, quas ei dederunt, totos se transferant ad laudem Dei Patris. *Laudem*, inquit, *dicite Deo nostro.* *Laudastis me, quòd vera, & justa judicia pronunciaverim de meretrice magnâ, quæ corripit terram in prostitutione suâ; & vindicaverim sanguinem servorum meorum de manibus ejus: laudate Patrem, qui omne judicium dedis Filio; & potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. Laudastis virtutem meam, & potentiam, quamvis non potest filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: laudate Patrem, à quo Filius potest quidquid potest. Dedistis mihi gloriam, quòd dejecerim inaniam Deorum signa, & monimenta ethnicae superstitionis: date gloriam Patri, tanquam fonti unius veræ Divinitatis, quæ in me manat, unicè, ac summè colendæ. Salutem, & incolumitatem credentium in me mihi adscripsistis: adscribite illam Patri, qui me constituit illorum Salvatorem; eique in gratiarum actionem dicite, Domini est salus; & super populum tuum benedictio tua. Omnes servi ejus estis, tametsi filii adoptivi, & heredes: honorem tribuite illi, cum & ego Filius ejus unigenitus, eique consubstantialis, ut honorarem ipsum, formam Dei habens, in quâ sum æqualis ipsi, memetipsum exinaniverim, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.*

Ex vers. 5. Et qui timetis eum, pusilli, & magni.

Cujusvis ætatis, & conditionis fueritis, dum in terrâ versaremini, &

Joan. 20.
v. 17.

ad Hebr. 2.
v. 11.

Apoc. 19.
v. 2.

Joan. 5.
v. 12. 27.

Joan. 5.
v. 19.

Ps. 3. v. 9.

ad Philip.
2. v. 6. 7.

Explanatio Historica. CAP. XIX. 445

& ad qualemcumque sanctitatem, & gloriam in Cœlum perveneritis, à minore ad maximum, vos omnes, qui summam Dei Patris, & Domini nostri Majestatem, quâ decet pietate, & humilitate reveremini, ipsum, Joan. 17. v. 10. cujus sunt mea omnia, impensissimè colite, & laudate.

Verf. 6. *Et audiivi quasi vocem turba magna, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.*

Sancti omnes, Christi Domini mandato obsequentes, ex impetu Spiritus Divini, qui jugiter in illos manat, & ex eis erumpit; necnon ex ardenti in Deum charitate, Deum ipsum tam fortiter, & tam suaviter laudant, ut vox illorum, ad ipsius gloriam concinentium *Alleluia*, comparetur aquarum multarum gratissimo murmuri, vehementi tonitruorum fragori, atque jucundæ citharæ symphonie, tum hocce loco, tum capitis decimiquarti versu, quem explanavimus, secundo. Laudant verò Deum, quòd impios Ethnicos sibi adversantes debellaverit; pios autem sui cultores tutatus fuerit; summamque suam auctoritatem, & potestatem in subversione Romæ, ut Dæmonum cultui addictæ, ostenderit.

Indè autem inferendum est certo certius, quòd *Dominus Deus noster omnipotens regnavit*, cum subversâ illâ urbe, quæ erat superstitionis ethnicae, & Imperii Romani caput, nulla futura sit urbs, ac natio, quæ non cedat tandem Divinae Majestatis potestati; & in ditionem ejus non veniat. Etenim ait Paulus, quòd traditurus sit Christus Dominus Regnum Deo, & Patri, cum evacuaverit omnem Principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

Verf. 7. *Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptie Agni; & uxor ejus preparavit se.*

Posteaquàm Cœlites lætitiâ perfusi laudaverunt Deum de subversione Romæ, ut ethnicae, quæ propter persecutiones populo Dei Christiano ab eâ illatas appellata est Babylon, & ob fornicationes suas spirituales cum idolis dicta fuit meretrix; iidem Sancti exultant, & dant gloriam Deo, quòd Ecclesia Christo addicta, unumque Deum verumpiè, & castè colens, nullis jam Ethnicorum erroribus, ac furoribus, tanquàm gravissimis, & molestissimis impedimentis, detineatur, quin velut sponsa, integritate fidei, & charitatis suæ commendata, & virtutibus omnibus exornata, in sinu Christi Salvatoris sui, & sponsi libere, ac jucundè conquiescat.

Sic quondam Dominus per Jeremiam Israëlitarum tribuum turbæ sub figurâ mulieris adulteræ, & meretricis, aiebat: *Fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me; & ego suscipiam te. Amodo voca me, pater meus, dux virginitatis meæ tu es.* Et apud Osee, erit in die illâ, dicit Jer. 3. v. 10. 4. Osee 2. v. 16. 17. 18. 19. 20.

K k k 3 Dominus

446 Apocalypsis B. Ioannis Apostoli

Dominus : vocabit me ; vir meus : Et auferam nomina Baalim de ore ejus. Et arcum , & gladium , & bellum conteram de terra ; & dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum : Et sponsabo te mihi in iustitiâ , & iudicio , & in misericordiâ , & in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide ; & scies quia ego Dominus. Paulus autem inquit Ecclesiæ Corinthi, despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Et ad Ephesios , egregiam comparationem facit Christi & Ecclesiæ cum viro & uxore. Ipse quoque Joannes Apocalypsis capite vigesimo primo refert se vidisse Sanctam Civitatem Ierusalem novam , descendentem de Cælo à Deo , paratam , sicut sponsam ornata viro suo : eique Angelus ostendit illam velut sponsam uxorem Agni.

2. ad Cor.
II. v. 2.
ad Ephes.
5. à v. 22.
ad finem.
Apoc. 21.
v. 2. 9.

Summa quidem celebritas nuptiarum , & consummatio sanctissima spiritalis matrimonii Christi cum Ecclesiâ , non perficietur nisi in Cælo, ubi Ecclesia erit summè beata ex visu perenni , & fruitione perpetuâ Deitatis , & humanitatis amantissimi Salvatoris sui Sponsi : attamen incipiunt jam in terris cœlestium nuptiarum gaudia in sanctis animabus, quæ pietate suâ, & benignitate Christi, ita eidem Cœlesti Sponso corpore, & spiritu junguntur, ut unum corpus, & unus spiritus efficiantur cum ipso. *Vos estis corpus Christi ; & qui adheret Domino , unus spiritus est,* inquit Doctor gentium.

2. ad Cor.
II. v. 27.
C. 6. v. 17.

Verf. 8. Et datum est illi , ut cooperiat se byssino splendenti , & candido, byssinum enim justificationes sunt Sanctorum.

Apoc. 7.
v. 13. 14.

Dudum in Apocalypsi Sanctos innumerabiles , in cœlum receptos, vidimus amictos stolis albis in signum eximiæ puritatis , quam sibi ex sanguine Christi compararunt , ut digni sint Deum videre , eoque perfrui. Fulget Ecclesia , Christi sponsa , iisdem vestibus , quæ ejus admirabilem iustitiam , & sanctitatem , quâ meretur æternos Sancti Sanctorum amplexus , significant : Ait enim Paulus de illâ , quæ universos Sanctos complectitur , *abluti estis, sanctificati estis, justificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi.*

1. ad Cor.
6. v. 11.

Verf. 9. Et dixit mihi , scribe : beati , qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt.

Apoc. 21.
v. 27.
Joan. 3.
v. 29.
Matth. 22.
v. 12.
Ps. 35. v. 9.
Ps. 16. v. 15.

Etenim , ut alia hûc Apocalypsis verba transferam , non intrabit in eam aliquod coinquinatum , nisi qui scripti sunt in libro vite Agni : addo , qui sint amici sponsi , amore erga ipsum probato ; & habeant vestem nuptialem, splendidam scilicet innocentiam , & coruscantem charitatem. Tales autem ad nuptias agni cœlestes vocati , & admissi , reficientur ab ubertate domus Dei ; torrente voluptatis potabuntur ; satiabuntur apparitione gloriæ Christi ; & exultabunt in Domino semper visu , & fruitione illius.

Ex verf. 9. Et dicit mihi , hac verba Dei vera sunt.

Angelus verba omnia , & singula , quæ hætenus protulit in Apocalypsi, vult à Joanne excipi, non tanquàm verba Angeli, sed ut verba Dei, utpote mandato Dei prolata, & ab ipso suggesta. Quàm vera autem sunt verba Dei, qui est ipsamet veritas! & quàm certissimè, quæ ab illis prænunciantur,

ciantur, eventura sunt, cum Deus sit omnium præscius; nec falli possit, aut fallere! Sic antiqui prophetæ, cum loquerentur ex inspiratione divinâ, solebant asserere, *hac dicit Dominus*, ut illa auscultarentur homines quâ par erat veneratione; nec quicquam de illorum veritate dubitarent.

Verf. 10. *Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarent eum.*

Cum Angelus quæcumque verba protulisset autoritate Dei, nullo Apocalypsis loco pronuntiasset antea istam sententiam, *hac verba Dei sunt vera*, verisimile est Joannem, ubi primum illam audit, existimasse ipsam esse sermonum Angelicorum clausulam, ac veluti signaculum, ita ut nil ei amplius cœlestis ille spiritus diceret; sed significatis iis omnibus, quæ ipsi Deus mandaverat, protinus abscederet. Quare statim atque Joannes excepit illam Angelicam vocem, procidit coram Angelo, congruam ei, tanquam præcelso Divinæ Majestatis legato, ejusque voluntatis sanctissimæ interpreti fidissimo, venerationem exhibiturus; nec non gratias, quantas posset, pro tot, tantisque arcanis sibi patefactis, humillimas relaturus.

Neque verò putandus est Joannes summum honorem, seu cultum latræ, qui uni Deo debetur, voluisse Angelo impendere, quod dicatur *cecidisse ante pedes ejus, ut adoraret eum*. Quippe Scriptura sacra vocem adorationis frequenter usurpat latiori significatione, pro honore, qui redditur demisso animo, & profundâ corporis inclinatione, genuflexione, prostratione, sive Deo, sive Angelo, sive homini, præcellenti quâdam dignitate, vel virtute refulgenti; quamvis Deus solus, ut supremus omnium, summè colatur: cætera autem censeantur multò, immò infinities inferiora.

Ex verf. 10. *Et dicit mihi, vide nè feceris: conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora, testimonium enim Iesu est spiritus prophetiæ.*

Apostolorum acta referunt, quod Cornelius centurio, religiosus, ac timens Deum, introeunti ad se Petro obvius venit; & procidens ad pedes ejus adoravit, non quidem, ut Deum, quem unum colebat; sed veneratus illum tanquam hominem Dei, ad se suæ salutis causâ missum à Deo, & accersitum monitu Angeli: *Petrus verò elevavit eum, dicens, surge, & ego ipse homo sum*; ita ut Apostolorum ille primus, ac princeps, eâ quâ præditus erat, humilitate, & memor Christi dicentis, *qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus*, honorem sibi à Cornelio piè, ac justè exhibitum recusaverit.

Non secùs Angelus, qui, *quantò magnus est, humiliat se in omnibus, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur*, venerationem illam, quâ eum Joannes, pedibus illius advolatus, prosequabatur, à se avertit, dicens, *vide, ne feceris; conseruus tuus sum*. Servus es obsequentissimus Jesu Christi: Ego quoque ei servio, & obsequor: hic est enim omnium, non tantum hominum, sed etiam Angelorum Dominus; ab eoque missus sum ad te, ut ministerio meo scires quæ velit fieri, quem-

admodum

Act. 10.
v. 1. 2. 3. 5.
25. 26.

Matth. 10.
v. 2.
Matth. 20.
v. 27.

Ecclic. 3.
v. 10.

admodum & tu ab ipso missus es ad homines ejus Evangelicâ imbuen-
dos doctrinâ. Verba ab illo percepta retulisti : & ego non alia , quàm
quæ mandavit , tibi prolocutus sum.

Neque me dumtaxat tuum Domini Jesu conservum profiteor ; verum
& omnium credentium in illum , quos tu ipse tuos fratres , utpote tibi
fide , & pietate conjunctos , censes , *conservum* me sentio , & dico : Si-
quidem ut illi confitentur ipsum esse Filium Dei , ac Deum ; ita ego illum
unigenitum Dei , & super omnia Deum benedictum agnosco , & colo.

Proindè totum te ad illum velim transferas ; nec me , qui ab illo mis-
sus sum , sed ipsum , qui me tui causâ misit , attende. Illum mecum ge-
nuflexus ut Deum adora : oportet enim , ut in nomine Jesu omne genu flecta-
tur *coelestium* , & *terrestrium* ; & omnis lingua confiteatur , quia Dominus Iesus
Christus in gloria est Dei patris.

ad Rom. Unanimes simus eo in cultu ipsius ; cum ipsum ego , & tu uno ore hono-
15.v.5. rificaverimus. Namque tu testimonium perhibuisti verbo Dei , & testimonium
Apoc. 1. Jesu Christi , quacumque vidisti in illo : Ego etiam testimonium ipsi præ-
v. 2. bui eorum , quæ in illius Deitate , & humanitate conspexi ; & ipso man-
ad Col. 2. dante tibi declaravi. Testimonium enim Divinitatis Christi , & quod in
v. 3. ipso sunt omnes thesauri sapientia , & scientia absconditi , est Spiritus prophe-
tia , quem per se mihi , & tibi per meum ministerium contulit , traditâ
cognitione rerum futurarum , quæ certissimè evenient ; & tamen ejus in
consiliis ita sunt reconditæ , ut à nullo , nec humano , nec Angelico spi-
ritu queant percipi absque illius revelatione.

Sic quondam Isaias summam uniùs Dei Majestatem asseruit ex præ-
Isai. 42. scientiâ rerum secretissimarum. Ego Dominus : Quæ prima fuerunt , ecce
v. 8. 9. venerunt. Nova quoque ego annuntio ; antequàm oriantur , audita vobis fa-
Isai. 44. ciam. Quis similis mei ; ventura , & quæ futura sunt , annuntient.
v. 7.

EXPLANATIO LXV.

Theodosius, victis Gothis, fidei suæ, & prophe-
tie peculiaris, sibi à viro sancto significata,
veritate fretus; cum iustitiâ bellum susci-
piens, & perficiens; ardenti pietate Deum
orans; munitus signo salutari Christi Regis
Regum; ejusque ope, & cælestium exercituum
adminiculo confirmatus, Maximum, &
Eugenium

Eugenium tyrannos paganis faventes occidit; & edictis suis Ethnicos reprimat; eorumque superstitionem impiam evertit, ab undecimo ad decimum sextum versum Capitis decimi noni Apocalypsis.

- VERS. II. Et vidi Cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax; & cum iustitiâ iudicat, & pugnat.
- ψ. 12. Oculi autem ejus sicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.
- ψ. 13. Et vestitus erat veste aspersâ sanguine; & vocatur nomen ejus verbum Dei.
- ψ. 14. Et exercitus, qui sunt in Cœlo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo, & mundo.
- ψ. 15. Et de ore ejus procedit gladius ex utrâque parte acutus, ut in ipso percutiat gentes; & ipse reget eas in virgâ ferreâ; & ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.
- ψ. 16. Et habet in vestimento, & in femore suo scriptum, Rex regum, & Dominus dominantium.

Vers. II. Et vidi Cœlum apertum.

OSTENDENDUM est Christum Dominum revelavit Joanni subversionem Romæ, ut ethnica, ac de ejus subversione Cœlitum lætitiâ, aperit ei è Cœlo nova arcana consiliis suis sanctissimis oclusa; & in primis victoriâ, quam Theodolius, Imperatori Christiano, qui ethnica superstitioni bellum indiceret, collaturus erat de Maximo, & Eugenio Tyrannis, qui gentilibus favebant.

Ex vers. II. Et ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax, & cum iustitiâ iudicat, & pugnat.

Is, qui videtur equo albo insidens, exhibet Christum, Verbum Dei, & Regem regum, uti dicitur versibus subsequenter. Vocatur autem fidelis, & verax, quod Iesus sit auctor, & consummator fidei; veraque doceat, ad Heb. & promittat, suaque promissa servet, ac impleat. Unde ab Apostolo, 12. 7. 2. Hervens in Apocalypsim.

ad Heb. 10. fidelis est, qui repromisit: Si non credimus, ille fidelis permanet: negare se
v. 23.
2. ad Tim. ipsum non potest.

2. v. 13. Cum verò sit justus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus
Ps. 144. suis, neminem nisi justè judicat, & oppugnat; certumque est victoriam se
v. 17. de hostibus, quos aggreditur, summâ suâ potestate facillè, ac celerrimè,
cum vult, reportaturum. Quamobrem aiebat ei tanquam Regi poten-
Ps. 44. v. 2. tissimo, & justo Psalmista, *Accingere gladio tuo: prosperè procede, & re-*
4. 5. *gna propter veritatem, & justitiam.*

Porro equus albus, cui insidet, candorem justitiæ, quâ fulcitur, & felicem successum in præliis, quæ commissurus est, indicat.

Præfatis autem titulis, & signis representatur fides, veritas, æquitas, & victoria à Christo collata Theodosio adversus Barbaros à fide aberrantes, & adversus Tyrannos infidelibus patrocinantes.

Oros. l. 7. Primùm quidem, Theodosius ab Orosio fidei Sacramento, religionisque
c. 19. cultu commendatus, & ex Theodoretò fide communitus, afflictam rem-
Theodor. publicam irâ Dei, uti ait Orosius, reparandam credidit misericordiâ illius;
l. 5. c. 5. omnemque fiduciam sui ad opem Christi conferens, maximas illas Scythicas
Oros. l. 7. gentes, formidatasque cunctis Majoribus, nunc autem extincto Romano exer-
c. 20. citu, Romanis equis, armisque instructissimas, hoc est Alanos, Hunnos, &
Theodor. Gothos, qui ex Theodoretò, sub Valente ad hæresim Arianam defecerant,
l. 4. c. 32. magnis, multisque præliis vicit.

Deindè, cum ex Ruffino Maximus Tyrannus apud Britannias exortus,
Ruffin. l. 11. per Andragathium ducem, Lugduni peremisset Gratianum, pietate, & reli-
c. 13. 14. gione omnes penè, qui antè fuerant, Principes superantem; ac fugasset ex
l. 5. 16. 17. Italiâ Valentinianum juniorem Gratiani fratrem; Theodosius propter regni
fidem, bonitatisque, ac beneficiorum Gratiani, à quo Imperium acceperat,
memor, totius viribus Orientis ultus est sanguinem justum.

Oros. l. 7. Itaque, inquit Orosius, justis, necessariisque causis ad bellum permo-
c. 21. tus, cum è duobus Augustis Fratribus, & ultionem unius interfecti sanguis
exigeret, & restitutionem miseria alterius exulantis oraret, posuit in Deo spem
suam; seque adversus Maximum Tyrannum solâ fide major, (nam longè
minor erat universâ apparatus bellici comparatione) proripuit.

En fides, ac justitia Theodosii pugnaturi contra Maximum, Tyrannum iniquum, qui & relatu Baronii, quò sibi cum Senatum, tum etiam
Baron. an. populum conciliaret, cunctis morem gerere, etiam plus æquo studebat; indulgere
Chr. 387. gentilibus; reddere illis dempta per Gratianum sacrificia; restituereque su-
B. LXIV. blatam in Capitolio Aram Victoriæ.

Ruffin. Sciscitatus est etiam ex Ruffino Theodosius in Thebaidos partibus Mo-
l. 11. c. 19. nachum quemdam, Ioannem nomine, spiritu prophetico repletum, num pacem
§ 2. retinere, an bellum gerere esset melius. Ioannes ei de Maximo victoriam predi-
xit incruentam.

Talem quoque victoriam Theodosio contulit Christus, ut ostenderet se esse iuxta Apocalypsis verba proposita, veracem & fidelem; veracem in promissis dandis; fidelem in adimplendis.

Explanatio Historica. CAP. XIX. 451

Aquileia, inquit Orosius, tunc *Maximus* victoria sua spectator infederat. *Andragatius* vero comes ejus summam belli administrabat, qui cum largissimis copiis omnes *Alpium*, ac fluminum aditus communisset, ineffabili judicio Dei, navali expeditione, dum incautum hostem prevenire, & obruere parat, spontè eadem, quæ obstruxerat, claustra deseruit. Ita *Theodosius*, nemine sentiente, ut non dicam, repugnante, vacuatas transmisit *Alpes*; atque *Aquileiam* improvisis adveniens, hostem illum magnum, *Maximum* trucem, & ab immanissimis quoque germanorum Gentibus tributa, ac stipendia solo terrore nominis exigentem, sine dolo, & controversiâ clausit, cepit, & occidit. *Valentinianus* receptâ Italiâ potitus Imperio est. *Andragatius* comes, cognitâ *Maximi* nece, præcipitem sese è navi in undas dedit, ac suffocatus est. *Theodosius* incruentam victoriam Deo procurante suscepit; formidolosissimum bellum sine sanguine usque ad victoriam, & in victoria duorum morte confectum est. Hæc Orosius.

Oros. l. 7.
c. 21.

Ita *Theodosius* ex fide, & veritate pietatis suæ in Deum, atque ex veritate, & fidelitate promissorum divinorum, bellum cum justitiâ susceptum, feliciter confecit adversus *Maximum*; eumque Tyrannum justè etiam judicavit, ut prædictum erat in *Apocalypsi*: liquidem is paucis ad eum, quæ contra rempublicam deliquisset, velut exprobrationis loco recensitis, *Zosimus*, tametsi historicus paganus.

Zosim. l. 4.

Eadem fides, veritas, & justitia miro splendore refulsit in bello *Theodosii* adversus alterum Tyrannum, *Eugenium* nomine, paganis etiam faventem.

Etenim ex Orosio *Valentinianus* regno, hoc est occidentis Imperio, restitutus, extincto *Maximo*, in *Galliam* transiit; ubi cum tranquilla republica in pace ageret, apud *Viennam* dolo *Arbogastis* comitis sui strangulatus est.

Oros. l. 7.
c. 21. 22.

Mortuo *Valentiniano* Augusto, *Arbogastes* *Eugenium* Tyrannum mox creare ausus est; legitque hominem, cui titulum Imperatoris imponeret, ipse acturus Imperium, vir Barbarus animo, consilio, manu, audacia, potentiaque nimius; contraxitque undique innumeras, invictasque copias, vel Romanorum præsidis, vel auxilii Barbarorum, alibi potestate, alibi cognatione subnixus.

Sed, referente *Ruffino*, *Theodosius* nihilo segnius inflammatus ad ultionem arma contra *Eugenium* corripit.

Ruffin. l. 11.
c. 32.

En justitia *Theodosii* bellum contra Tyrannum *Eugenium* aggredientis: Sequitur ejusdem fides, ac pietatis veritas.

Quippe Christi amans, & fidelissimus Imperator, ut à *Theodoreto* nuncupatur, potentiâ Dei, non fiducia hominis victor extitit, ex Orosio.

Theodor.
l. 5. c. 24.

Ac primò, juxta *Ruffinum*, Dei voluntatem per *Ioannem* Monachum, de quo supra memoravimus, sciscitatus est. Tum ille, qui primam de *Maximo* ei victoriam prædixerat incruentam, etiam hanc, licet non absque plurima utriusque sanguinis inundatione, promittit.

Oros. l. 7.
c. 22.
Ruffin. l. 11.
c. 31.

Patebit postea ex effectu veritas, & fidelitas Christi per servum suum pollicentis secundam illam victoriam.

Ruffin. 1.11. c.33. Quamvis autem fidelissimus Imperator non dubitaret quin illam esset consecuturus; tamen, ut pius erat, preparat se, inquit Ruffinus, ad bellum, non tam armorum, telorumque, quam jejuniorum, orationumque subsidiis; nec tam excubiarum vigiliis, quam obsecrationum pernoctatione munitus, circumibat cum Sacerdotibus, & populo omnia orationum loca; ante Martyrum, & Apostolorum thecas jacebat cilicio prostratus; & auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poscebat.

At Pagani, qui errores suos novis semper erroribus animant, innovare sacrificia, & Romam funestis victimis cruentare; inspicere exta pecudum; & ex fibrarum praescientia securam Eugenio victoriam nunciare: superstitionis haec agente, & cum omni animositate Flaviano tunc Praefecto, cuius assertionibus, (magna enim erat ejus in sapientia prerogativa) Eugenium victorem fore pro certo praesumpserant.

Sed ubi vera Religionis fretus auxilio Theodosius, Alpium fauces coepit urgere, primi illi, quibus ne quicquam litata sunt tot victimae, de fallacia conscientia trepidi Damones in fugam versi. Post etiam magistri horum, & doctores errorum.

Oros. 1.7. c.23. Ceteri vero instruunt aciem; & collocatis in superiori jugo insidiis, ipsi pugnam in descensu montis expectant. Verum ubi ad primos ventum est; & illico se legitimo Principi tradiderunt: cum ceteris, imis vallibus, deprehensis conflictus acerrimus geritur. Stetit aliquandiu anceps victoria: fundebantur auxilia Barbarorum; & terga jam hostibus dabant; ita ut ex Orosio, decem millia Gothorum Arbogastes delesse funditus feratur; sed, prosequitur narrationem suam Ruffinus, fiebat hoc, non ut Theodosius vinceretur; sed ne per Barbaros vincere videretur.

Ruffin. 1.11. c.33. Tum ille, ut conversas suorum acies vidit, stans in edita rupe, unde & conspicere, & conspici ab utroque posset exercitu, projectis armis, ad solida se vertit auxilia; & prostratus in conspectu Dei: Tu, inquit, omnipotens Deus, nosti, quia in nomine Christi Filii tui, ultionis justa, ut puto, praelia ista suscepi: si secus, in me vindica. Si vero cum causa probabili, & in te confisus, huc veni, porrige dexteram tuis, ne forte dicant gentes, Vbi est Deus eorum?

Post illam Imperatoris precem, quam Deo fuderat, ventus ita vehemens exortus est, ut tela hostium in eos, qui jecerant, retorqueret. Cumque magna vi persistente vento, omne jaculum missum ab hostibus frustraretur, fracto adversariorum animo, seu potius Divinitus repulso, Eugenius ante Theodosii pedes, vinctis post terga manibus adducitur; ibique vita ejus, & certaminis finis fuit.

Tum vero, concludit Ruffinus, Religioso Principi gloriosior victoria de frustratis opinionibus paganorum, quam de Tyranni interitu fuit.

Oros. 1.7. c.22. 23. Nixus etiam, ex Orosio, Arbogastes precipuo cultu idolorum, magna tamen facilitate succubuit; & sua se manu perculit.

Oros. 1.7. c.23. Unde subinfert idem Historiographus: Non insulto obtrektoribus nostris. Unum aliquod ab initio Urbis condita bellum proferant, tam pia necessitate

Explanatio Historica. CAP. XIX. 453

necessitate susceptum, tam Divinâ felicitate confectum, tam clementi benignitate sopitum; & fortasse concedam, ut non hoc fidei Christiani Ducis concessa videantur; præsertim cum, ut ait Theodoretus, semper Divinum in bello imploraverit auxilium, semperque illud consecutus sit.

Theodor.
l. 5. c. 24.

Nec tantum ex fide, veritate, ac justitiâ Theodosius pugnavit, sed etiam, ut in eo commonstrem reliqua propositi versus Apocalypsis verba, cum justitiâ judicavit, ac condemnavit Tyrannum Eugenium. Siquidem ex Theodoro, Imperator primum injuriarum in Valentinianum, & impia Tyrannidis eum in memoriam revocat: deinde bellorum contra Imperium legitimum susceptorum causam cum irrisione reprehendit. Reprehendit etiam statuum Herculis, quâ fretus, tam audax, temerariumque facinus admiserat. Postremo justam, equamque de supplicio illi irrogando sententiam pronuntiat.

Theodor.
l. 5. c. 24.

Verf. 12. Oculi autem ejus sicut flamma ignis.

Cum explanarem versum decimum quartum Capitis primi Apocalypsis, ostendi ex pluribus Sacræ Scripturæ locis oculos Christi apparere scintillantes tanquam flammam ignis, ex zelo gloriæ Patris, ad quem illos in cælum orans sublevabat; ex zelo sanctuarii, quod emundaret, ut essent Domino offerentes sacrificia in justitiâ; ex zelo salutis hominum, quos vellet, ut auferrent malum cogitationum suarum ab oculis ejus; denique ex zelo adversus quosvis peccatores, nisi resipiscant, & præcipuè adversus infideles, nisi convertantur à simulacris, ut serviant Deo vivo & vero.

Explan. 5.
Apocal.

Quadruplicem illum Christi Domini zelum, quantum fas est Imperatori Christiano illum imitari, possumus ex Historicis in Theodosio adnotare.

Primus quidem zelus gloriæ Dei, quantus in eo fuit, cum, ex Ruffino, prepararet se ad bellum obsecrationum pernoctatione; & auxilia sibi fida Sanctorum intercessione posceret? Cum ex Orosio in summis Alpibus constitutus, expers cibi, ac somni, Christum solus solum, qui posset omnia, corpore humi fusus, mente Cælo fixus oraret; ac insomnem noctem precum continuatione transigeret? Cum tandem medio in prælio Deum omnipotentem tanto fervore spiritus rogaverit, ut porrigeret dexteram suis, nequandò dicerent gentes, ubi est Deus eorum? sicuti antè retuli ex Ruffino. Certè piissimus Imperator ex ferventi zelo gloriæ Dei levavit oculos in montes, undè veniret auxilium ei; auxilium autem ejus fuit à Domino, qui fecit Cælum, & terram.

Ruffin.
l. 11. c. 33.
Oros. l. 7.
c. 22.

Ruffin.
l. 11. c. 33.

Ps. 120.
v. 1, 2.

Ardenti quoque zelo Sanctuarii, seu Ecclesiæ, succensus est Theodosius; namque extincto Maximo, ad Orientem regressus, inquit Ruffinus, ibi, ut ab exordio Principatus sui, summâ curâ, summoque studio pulsas hereticas, Ecclesias Catholicis tradere; idque eâ moderatione agere, ut ultione contemptâ, tantum Catholicis de Ecclesiarum restitutione consulere, quò fides recta absque predicationis impedimento proficeret; communem se præbere erga Sacerdotes Dei: fide, Religione, & munificentia cunctis regium animum exhibere. Accessu facilis; & absque imperiali fastu ad colloquium

Ruffin.
l. 11. c. 19.

loquium se humilibus præbere : hortatu ejus , & largitionibus , Ecclesia plurimis locis ornata satis , magnificeque constructa : præstare multa poscentibus , sed frequentius ultro offerre.

Zosim. l. 4. Quid autem de zelo , quo salutem hominum prosecutus est , dicam ? Id ipsum , quod Zosimus superstitioni Ethnicæ addictissimus retulit de eodem Imperatore , postquam Eugenium profligavit. Cum , inquit , hoc modo res Theodosio Principi successissent , Romam ingressus , Senatum , qui patritis , avitisque Sacrorum ritibus inhærebat , nec adhuc permoveri poterat , ut iis assentiretur , qui ad contemptum Deorum deflexerant , convenire jubet , ac orationem habuit , quâ eos hortabatur , ut missum facerent errorem ; sic enim adpellabat , quem hætenus secuti fuissent ; & Christianorum fidem amplecterentur , quæ liberationem ab omni delicto , & impietate polliceatur.

Zosim. l. 4. Postremò , Theodosius sancto adversus impios inanum Deorum cultores zelo exarsit ; & ad id probandum sufficient verba Zosimi. Sic enim de Theodosio loquitur. Deum quoque simulacra per omnes urbes , & agros oppugnabat ; adeoque periculum cunctis imminabat , qui esse Deos putabant , vel in Cælum omnino suspiciebant , & quæ in eo conspiciuntur , adorabant.

Idem postea dedit in mandatis Cynagio Præfecto Prætorio , cum eum ablegaret in Ægyptum , & præcepit , omnibus Numinum religione interdicere ; ac delubra clauderet : quâ quidem in re Cynagius , quod imperatum fuerat , præstitit ; & templorum per Orientem , & universam Ægyptum , & ipsam Alexandriam , fores occlusit ; sacrificiaque ab omni ævo recepta cum omni patris cultu submovit.

Denique , Theodosius Romæ Senatui fiscum sumptu gravari , quin Sacra , victimasque fieret , seque ista velle abolere dixit.

Ex vers. 12. Et in capite ejus diademata multa.

Christus diadematis multis insignitur , utpote non unius nationis , sed omnium Dominus ; atque , sicuti dicitur versu decimo sexto , Rex Regum , & Dominus dominantium.

Contulit etiam eximiâ benignitate suâ , & summâ potestate diademata multa Theodosio , quandoquidem is non modò Imperium Orientis à Gratiano consecutus sit ; verum etiam usurpata à Maximo , & Eugenio diademata justè abstulerit ; iisque Tyrannis extinctis adeptus fuerit Imperium Occidentis simul ac Orientis.

Ex vers. 12. Habens nomen , quod nemo novit , nisi ipse.

Nomen illud Christi , quod Joannes reticet hoc versu , declarat sequenti , dum ait , & vocatur nomen ejus Verbum Dei , nempe Verbum æternum , per quod omnia facta sunt : undè non mirum sit ipsum esse Regem omnium , ac Dominum , cum omnium etiam sit Creator.

Illud autem Verbi Dei nomen , nemo , nec hominum , nec Angelorum , luce naturali intelligentiæ novit perfectè sicuti est , quia , inquit ipsemet Christus,

Christus, nemo novit Filium nisi Pater; neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Matth. II. v. 27.

Verum, etsi id ita sit, alia mihi videtur ratio, propter quam Christus Dominus inter plura nomina, quibus in Sacra Scriptura nuncupatur, illud Verbi Dei nomen hocce Apocalypsis loco potissimum sibi vendicet. Nimirum Christus ut Verbum Dei, afflavit Spiritu suo Sancto, ac veraci prefatum Monachum, dictum Joannem; eique suggessit verba, quæ responderet Theodosio, futuro Maximi, & Eugenii Tyrannorum victori. Nemo autem ex hominibus, præter ipsum Christum hominem ac Deum, ante illam revelationem ab ipsomet Christo inditam eidem Joanni, & Theodosio significatam, novit quid in ejusdem Verbi Divini cum Patre, & Spiritu Sancto arcanis consiliis statutum esset de eventu futuro bellorum Theodosii adversus Maximum, & Eugenium, præsertim cum illi Tyranni viribus superiores essent; Maximusque Gratianum, Eugenius verò Valentinianum, fratres, ac legitimos Imperatores è medio sustulissent. At quamvis plerique homines, maximè Pagani, suo pre ingenio erroribus obnoxio, & Deorum suorum falsissimorum instinctu præsumerent, ac verbis suis inanibus jactarent, Maximum, & Eugenium fore victores; tamen Christus, Verbum Dei veracissimum, & summè potens, ut ostenderet veritatem verborum suorum, eam, quam per servum suum Joannem Monachum prædixerat Theodosio, victoriam contulit.

Vers. 13. *Et vestitus erat veste aspersa sanguine; & vocatur nomen ejus Verbum Dei.*

Cum postrema verba occasione præcedentis versus explanaverim, mihi videtur Christus apparere veste suâ aspersus sanguine, tum proprio, tum alieno: proprio, quem fudit immensâ charitate, ut populum suum ab inimicis suis salvum faceret: alieno autem, videlicet hostili, quem justè iratus effudit. Ita apud Isaiam, *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus? Ego, qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum. Conculcavi eos in ira meâ; & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.* Isai. 63. v. 1. 3. Porro Christus sese exhibet sanguine suo, & hostili aspersum, ut significet se virtute Crucis, in quâ sanguinem suum fudit, hostes Theodosii debellaturum; eorumque sanguinem fusurum.

Hinc ex Theodoretò, cum Duces hortarentur Theodosium, ut bellum contra Eugenium aliquandiu intermitteret, quò vere incunte, exercitum collecto, hostes multitudine devincerent; Imperator fidelissimus eorum consilium repudiavit. Nam, non committendum est, inquit, ut salutaris Crux tanta arguatur imbecillitatis; Herculisque statuae tantum virtutis nostro testimonio tribuatur; Quippe ut Crux nostrum exercitum, ita illa hostium antecedit. Theodor. I. 5. c. 24.

Sciens etiam ex Orosio, se esse non solum signo Crucis tuendum, sed & victoriam adepturum, signo Crucis se munens, signum victoria dedit; ac se in bellum, etiamsi nemo sequeretur, victor futurus immisit. Oros. I. 7. c. 22.

Vers. 14.

456 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Verf. 14. *Et exercitus, qui sunt in Cœlo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo, & mundo.*

Joan. 20.
v. 12.
Act. 1.
v. 10.
Apoc. 7.
v. 9.
C. 19. v. 8.

Notum est Angelos ad monumentum Christi, postquam resurrexit, & cum in Cœlum ascendit, visos esse in vestibus albis; Sancti quoque ex hominibus ad Cœlos evecti apparuerunt in Apocalypsi *amicti stolis albis, atque cooperti byssino splendenti, & candido.* Utrique verò, tum hominum, tum Angelici spiritus, ad eandem in Cœlis beatitudinem asciti, conficiunt cœlestes exercitus ejusdem omnium Domini, Christi Filii Dei, sedentis ad dexteram Patris, inimicos suos subacturi.

Theodor.
l. 5. c. 24.

At ex Theodoro, cum Theodosius, Eugenium debellaturus, totam noctem hujus universitatis Gubernatorem precaretur, somno oppressus, & humi stratus, videre sibi visus est duos viros, candido vestitu amictos, equis albis vehi; qui ipsum bono animo esse; timorem abjicere; primâ luce arma capere; & exercitum in aciem educere jubent: nam se auxiliares, & velut antesignanos ad eum missos esse; & alterum esse Ioannem Evangelistam, Philippum Apostolum alterum. Hâc oblata visione, Imperator preces fundere non desistit; sed attentiore cogitatione eas Deo adhibet.

Eadem quoque visio militi secundum quietem apparuit; qui Praefecto suo eam narravit: ille eum deducit ad Tribunum militum; Tribunus autem ad Ducem: Dux novi aliquid inde portendi ratus, Imperatori significat.

Tum Imperator, non meâ, inquit causâ hac oblata est visio; ipse namque illis, qui victoriam promiserant, fidem habui; sed ne quispiam existimaret me, utpote pralii faciendi cupidum, eam confixisse. Huic igitur militi Deus, mei Imperii propugnator, hanc obtulit visionem, ut mihi eandem narranti certum testimonium daret: nam mihi primum communis omnium Dominus illam ostenderat. Quare omni metu prorsus amoto, antesignanos nostros, & Principes belligerendi sequamur; atque nemo bellantium multitudine metiatur victoriam; sed eorum potentiam, qui se duces nobis præbent, quisque consideret.

l. Jud. 7. à
v. 9.
l. 2. Mach.
c. 15. à
v. 11.

Hâc oratione militum animi valdè confirmati sunt, inquit Theodoretus. Nec addubitabit id quisquam, qui legerit libro Judicum Gedeonem confortatum, & securiorem ad hostium castra descendisse, ex relatione, & interpretatione somnii divinitus immissi; item libro secundo Machabæorum, Judam Machabæum visis in somnio Oniâ summo Sacerdote, & Jeremia Prophetâ, qui jam è vivis excesserant, corroborasse suorum militum animos, ac victoriam reportasse.

Theodor.
l. 5. c. 24.

Simile quidpiam contigit Theodosio: Etenim ex Theodoro, Postquam phalanges ordine locatae erant, satis animadverti poterat, tum quam ingentes hostium copia essent, tum quam pauca cum Imperatore in acie jungerentur. Cum autem tela utrinque conjici coepta sunt, tum antesignani Imperatoris verè promissa præstiterunt. Nam ventus violentus, eregione hostibus irruens, illorum sagittas, jacula, spiculaque in ipsos retorquet. Imperatoris autem exercitus, nullo damno, incommodove accepto, fidentibus animis hostes trucidant. Hæc Theodoretus.

Ita,

Explanatio Historica. CAP. XIX. 457

Ita , inquit Orosius , cœlitus judicatum est inter partem etiam sine præsidio hominum de solo Deo humiliter sperantem , & partem arrogantissimè de viribus suis , & de idolis præsumentem !

Oros. l. 7. c. 23.

Sed fortasse aliquis nonnullam difficultatem patietur ex nostrâ interpretatione , quod Apocalypsis versu proposito dicantur exercitus , qui sunt in cœlo , sequi in equis albis , vestiti byssino albo ; cum tamen soli Ioannes Evangelista , & Philippus Apostolus visi sint Theodosio amicti candido vestitu , & equis albis vecti.

Verum non necesse fuit ut multitudo militiæ cœlestis , quæ operum latuta erat Theodosio , ei appareret ; sed satis fuit unum & alterum insignem divini illius exercitus ducem , tanquam delegatos sese exhibere pio Imperatori , eique victoriam certissimam polliceri ; quemadmodum nascente in terris Christo unus Angelus apparuit Pastoribus , quamvis cum eodem Angelo adesset multitudo militiæ cœlestis ; & Christo in Cœlum ascendente duo dumtaxat Angeli visi sunt Apostolis , etsi haud dubiè omnes Cœlestes Spiritus Christum ascendentem vel comitarentur , vel sequerentur. Sic enim veniet , quemadmodum profectus est : veniet autem cum omnium Cœlestium spirituum comitatu.

Luc. 2. v. 9.

13.

Act. 1. v. 10.

11.

Propterea verò mihi videtur ex omnibus Cœlestibus Joannes Evangelista selectus à Domino , & Theodosio exhibitus , ut victoriam illam , quam hocce Apocalypsis loco ex Revelatione ejusdem Domini primum prædixerat , & deindè per alterum Joannem Monachum , Spiritu Sancto afflatum , præfato Imperatori significaverat , novâ , & congruâ apparitione confirmaret.

Comitabatur autem Joannem Evangelistam Philippus Apostolus , tanquam unus ex primis ad sequendum Christum vocatis ; necnon ut Joannis concivis , tum in terrâ , tum in Cœlo , cuique dixerat Dominus ab initio vocationis illius , *Videbitis Cœlum apertum ; & Angelos Dei ascendentes , & descendentes supra Filium hominis ; ac tandem : Verba , quæ ego loquor vobis , à me ipso non loquor.*

Joan. 1.

v. 43. 44.

51.

Joan. 14.

v. 10.

Vers. 15. Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus , ut in ipso percutiat gentes ; & ipse reget eas in virgâ ferreâ ; & ipse calcet torcular vini furoris ira Dei omnipotentis.

Vivus est , inquit Paulus , sermo Dei , & efficax , & penetrabilior omni gladio ancipiti ; & ex eodem Apostolo , & Isaiâ , Dominus Iesus percutiet terram virgâ oris sui ; & spiritu labiorum suorum interficiet impium : summâ enim suâ potestate , & æquitate , quæ duæ virtutes sunt , quibus nemo possit resistere , nationes sibi adversantes subiget ; earumque impietatem , dirutis illarum delubris , & contritis simulacris , evertet. Ita dudum per Prophetam Regium Dominus dixit Filio suo , Postula à me , & dabo tibi gentes hereditatem tuam , & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virgâ ferreâ , & tanquam vas figuli confringes eos.

ad Heb. 4.

v. 12.

2. ad

Thess. 2.

v. 8.

Isai. 11.

v. 4.

Ps. 2. v. 7.

8. 9.

Ipse autem Dominus Iesus dicitur hîc calcare torcular vini furoris ira Dei omnipotentis , quod more eorum , qui ex uvis , quas calcant in torculari ,

Hervens in Apocalypsim,

M m m

culari,

Isai. 63.
v. 2. 3.

culari, vinum exprimunt, & effundunt; ipse summè potens, ac justè iratus adversus impia gentium facinora, sanguinem illarum fundat; ac vitam iis adimat, uti prædictum est ab Isaiâ. *Quare rubrum est indumentum tuum sicut calcantium in torculari; torcular calcavi; calcavi eos in furore meo, in irâ meâ, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.*

Hujusce verò potestatis suæ, & justitiæ Dominus Theodosium participem effecit, cum fidelissimus Imperator primùm barbaros à verâ fide aberrantes profligaverit; dein duos Tyrannos Ethnicis faventes peremerit; ac gentilium impietatem edictis suis deleverit.

Plura jam in ejus rei fidem testimonia etiam ex Zosimo pagano retuli, cum versum duodecimum hujus Capitis explanarem.

Ruffin.
l. 11. c. 19.
c. 22.

Addo ex Ruffino ista historiæ monimenta. *Idolorum cultus, qui Constantini institutione, & deinceps negligi, & destrui cœptus fuerat, Theodosio imperante collapsus est. Siquidem apud Alexandriam novis motibus adversum Ecclesiam concitatis, Imperator, qui ingenitâ mentis clementiâ errantes mallet emendare, quàm perdere, rescribit illorum quidem vindictam, quos ante aras sanguis effusus Martyres effecit, non esse poscendam, in quibus dolorem interitus superaverit gloria meritorum. De cætero verò malorum causam, radicesque discordia, quæ pro simulacrorum defensione veniebant, penitus debere succidi; quibus exterminatis, etiam bellorum causâ pariter conquiesceret.*

Ruffin.
l. 11. c. 23.
27. 28. 29.
30.

Quare Serapis simulacrum, & templum dirutum est.

Post occasum autem Serapis, quæ jam alterius Demonis stare delubra potuerunt? Parùm dixerim, si omnes, quæ erant Alexandria per singulas penè columnas cujuscumque Demonis adiculæ infultæ, ceciderunt. Sed per cunctas Egypti urbes, per castella, per vicos, per omne rus, per ripas fluminis, per cretum quoque, si qua fana, vel potius busta reperiri potuerunt, instantiâ uniuscujusque Episcopi subruta, & ad solum deducta sunt. Sed & illud apud Alexandriam gestum est, quod etiam thoraces Serapis, qui per singulas quasque domos in parietibus, in ingressibus, in postibus etiam, ac fenestris erant, ita abscissi sunt omnes, & abradi, ut nè vestigium quidem usquàm, vel nominis appellatio, aut ipsius, aut cujuslibet alterius Demonis remaneret; sed pro his Crucis Dominica signum unusquisque in postibus, in ingressibus, in fenestris, in parietibus, columnisque depingeret.

Vbi hæc gesta Religioso Principi nuntiata sunt, extensis ad Cælum palmis, cum ingenti fertur exultatione dixisse: Gratias tibi, Christe, quod absque Urbis illius magna perniciæ tam vetustus error extinctus est.

Mira hæc, quæ ex Historiographis hæc explanatione retuli, potuit Christus summè potens, ac justus; & per servum suum fidelissimum, Imperatorem Theodosium, peregit: nam

Ex vers. 16. *Et habet in vestimento, & in femore suo scriptum, Rex regum, & Dominus dominantium.*

Ita ut summa illius potestas, miris ejus operibus externis, tanquam

quam signum aliquod in vestimento refulgens, omnibus ipsum mente perspicaci intuentibus appareat; eique omnes Reges, vel inviti subdantur; vel justâ erga illum pietate permoti, fidem ei illibatam, perpetuumque obsequium jurent. Sic Servus Abraha ponens manum sub femore domini sui, juravit se illi obsecuturum; & facturum quod jusserat.

Gen. 24.
v. 9.

Concludam hanc explanationem verbis Sancti Ambrosii oratione de exitu, vitâ, ac virtutibus Theodosii Imperatoris. Quid prastantius fide Imperatoris, quem non extollat potentia; superbia non erigat; sed pietas inclinet? Dilexi virum, qui, cum jam corpore solveretur, magis de statu Ecclesiarum, quàm de suis periculis angebatur. Sacrilegos removit errores; clausit templa; simulacra destruxit. Manet ergo in lumine Theodosius; & Sanctorum cœtibus gloriatur. Contrâ autem Maximus, & Eugenius in inferno docent exemplo miserabili quàm durum sit arma suis Principibus irrogare.

S. Ambros.
de obitu
Theodo-
sii.

EXPLANATIO LXVI.

Quinque ultimorum versuum Capitis decimnoni Apocalypsis, de strage ingentium exercituum Rhadagaisi Gothi, sub Honorio; Varanis Persæ, Alamundari Saraceni, & Rhoili Scythæ, sub Theodosio Iuniore.

VERS. 17. Et vidi unum Angelum stantem in sole, & clamavit voce magnâ, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium Cœli: Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.

¶ 18. Ut manducetis carnes Regum, & carnes Tribunalium, & carnes fortium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum, & servorum, & pusillorum, & magnorum.

¶ 19. Et vidi bestiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo, qui sedebat in equo, & cum exercitu ejus.

¶ 20. Et apprehensa est bestia, & cum eâ pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestię:

ψ. 21.

& qui adoraverunt imaginem ejus, vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius; & omnes aves saturatæ sunt de carnibus eorum.

Vers. 17. *Et vidi unum Angelum.*

OSTENSA per Angelum Joanni victoriâ Divinitus collatâ magno Theodosio, Imperatori fidelissimo, de duobus tyrannis, fautoribus ethnicæ superstitionis, apparet alter Angelus eidem Apostolo, & Prophetæ indicaturus alias clades Divinâ virtute illatas copiosissimis exercitibus Paganorum furentium adversus Christianam Religionem, tum sub Honorio Theodosii Magni filio, tum sub Theodosio Juniore, ejusdem Theodosii Magni nepote; ac ejus Imperii, & zeli adversus Idololatrias successore.

C. Theod. de Pagan.

Siquidem Honorius Occidentis Imperator, hanc legem tulit: *Simulacra, si qua etiam nunc in templis, fanisque consistunt, suis sedibus evellantur. Edificia ipsa templorum ad usum publicum vindicentur. Ara locis omnibus destruantur.*

Prosper. l. de prom. & prædict. c. 38.

Undè Sanctus Prosper inquit: *Honorius etiam Theodosii minor filius, Christianâ Religione, ac devotione præditus, templa omnia cum suis adjacentibus spatiis, Ecclesiis contulit; simulque eorum simulacra confringenda in potestatem dedit.*

C. Theod. de Pagan.

Theodosius autem junior, Imperator Orientis: *Omnes, inquit Sanctione suâ, scelerata mentis pagana, execrandis hostiarum immolationibus, interdiciamus; cunctaque eorum fana, templa, delubra, si qua etiam nunc restant integra, præcepto Magistratum destrui; collocationeque venerande Christiane Religionis signi expiari precipimus.*

Oros. l. 7. c. 26.

Quamobrem, inquit Orosius, justus dispensator humani generis Deus Rhadagaisum Paganum hostem perire voluit, ut Pagani, blasphemantesque Romani illo confunderentur perditio, maximè cum Imperatoris Honorii admiranda in Rege continentia, & sanctissima fides non parùm Divine misericordie mereretur.

Theodor. l. 5. c. 36.

Theodoretus quoque, postquàm testatus est Theodosium Juniorem Divinâ fide inductum mandasse simulacrorum delubra, quæ etiamnùm reliqua erant, adeò funditus everti, ut ne vestigium quidem veteris gentilium erroris restaret ad intuendum, subjungit, atque ex his pietatis seminibus fructum continuum percepit: quod illicò probat victoriis, quas pius Imperator consecutus est miro Dei beneficio, tum adversus Rhoilam Ducem Scytharum, tum in bello Persico.

Ex vers. 17. *Stantem in sole.*

Angelus autem, qui clades Paganorum sub Honorio, & sub Theodosio

dosio juniore futuras prædicturus erat, *stabat in sole*, tanquam nunciaturus res, quæ forent omnibus notissimæ, quemadmodum claritas solis cunctis patet; quarumve perspicuitas gratiâ Christi, qui est splendor Patris, ac sol justitiæ, & intelligentiæ, verusque Deus, tenebras ethnicae superstitionis depelleret; confunderetque ipsos Persas, Solem, quem Deus usibus humanis creavit, veluti Deum adorantes: Contrà verò manifestaret tantâ luce summam Dei Creatoris, ac moderatoris omnium potestatem, & justitiam, ut nemo, nisi impietate suâ excæcatus, illas non adverteret, suspiceret, veneraretur.

Ex vers. 17. *Et clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium Cæli: Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.*

Vers. 18. *Ut manducetis carnes Regum, & carnes Tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum, & servorum, & pusillorum, & magnorum.*

Præfatis verbis Angelus significat ingentem stragem exercituum paganorum, quorum corpora etiam post mortem voranda sint à volucris rapacibus, ac feris. Ita apud Ezechielem verba similia; & Deus voce illius Prophetæ concludit, *& ponam gloriam meam in gentibus; & videbunt omnes judicium meum, quod fecerim; & manum meam, quam posuerim super eos. Et scient domus Israël, quia ego Dominus eorum.*

Ezech. 39.
à v. 17.
ad 22.

At quàm appositè, & convenienter Angelus Divinæ Majestatis nuntius invitat aves ad manducandum carnes Regum, Ducum, equitum, ac quorumlibet militum interemptorum, cùm, ex Orosio, Rhadagaisus paganus, & Seytha, omnem Romani generis sanguinem diis suis propinare devoverat! Ea enim fuit divinæ æquitatis congrua ultio, ut ille impius cum exercitu suo pateretur pœnam, quam aliis iniquè inferre decreverat.

Oros. l. 7.
c. 26.

Magna verò fuit avibus à Deo, uti refert Angelus, parata cœna, quia magna fuit interemptorum, quos vorarent aves, multitudo.

Etenim si fides habenda sit Zosimo Pagano, Rodogaisus, ut ipse loquitur, ex Transsylvanis, & Transrhenanis Celticis, Germanicisque nationibus collectis hominum quadringentis millibus, ad transeundum in Italiam sese parabat. Quâ re nuntiat à cunctis, mirificè prima fama percussit. Cùmque desperarent urbes, & ipsa Roma jam extremo periculo conturbata esset, Stelicho universas hostium copias ad internecionem cecidit, adeò quidem, ut horum propè nullus incolumis evaderet, exceptis paucissimis, quos ipse Romanis auxiliis adscripsit. Hæc Zosimus.

Zosim. l. 5.

Orosius autem, fuisse in populo Rhadagaisi plusquàm ducenta millia Gothorum; & nihil, inquit, superesse Deus de eodem populo sinit.

Oros. l. 7.
c. 26.

Augustinus verò ait, Cùm Rhadagaisus Rex Gothorum agmine ingenti, & inmani, jam in urbis viciniâ constitutus, Romanis cervicibus immineret, uno die tantâ celeritate sic victus est, ut nè uno quidem, non dicam extincto, sed nec vulnerato Romanorum, multò amplius quàm centum millium prosterneretur ejus exercitus; atque ipse cum filiis mox capitis pœnâ debitâ neceretur.

August. de Civ. Dei,
l. 5. c. 23.

Ista quidem sub Honorio, quæ fidem faciunt tot millium Gothorum, ut ait Prosper, in Thufcia casorum, prædam extitisse volucris.

Chron. Sub Theodosio autem Juniore, Varanes Rex Persarum, ex Socrate, susceptis regni gubernaculis, à Magis ad eam rem impulsus, Christianos acer-

Socrat. l. 7. c. 18. be exagitare; cruciatus, & tormenta varia, Persarum more, illis infligere. Itaque Christiani, qui inter Persas habitabant, necessitate coacti, ad Romanos confugere; orare ne illos tam miserè opprimi patiantur. Romani autem non solum eos, ut supplices conservare animo instituerunt; verum etiam omnibus opibus, viribusque ad Religionem Christianam propugnandam eniti parati fuerunt. Quapropter cum Persis bellum gerere, quam pati Christianos tam miserè perire, maluerunt.

At quoniam rex Persarum, Romanorum exercitum vehementer formidabat, auxilium postulat à Saracenis, quibus id temporis præfuit Alamundarus, vir excelsò animo, & bellicoso, qui infinita Saracenorum manu secum adducta, Regem Persarum confidere iubet; quin etiam pollicetur, neque id adeò multò post, illi non solum subacturum Romanos, sed Antiochiam, quæ est in Syria, traditurum. Verum ejus promissio non successit ex sententia.

Nam Deus adeò ingentem Saracenis incussit terrorem, ut Romanorum copias in ipsos de repente irruisse existimarent, atque, cum inter se ipsos tumultuarentur, & non haberent quò aufugerent, ipsi se armatos precipitarunt in fluvium Euphratem, in quo homines circiter centum millia submersi perierunt.

Ex hac Socratis narratione quis non colligat tot millium Saracenorum corpora, more submersorum, paulò post emeruisse; ac in ripas Euphratis delata, tandem à volucris lacerata, & vorata fuisse?

Vers. 19. Et vidi bestiam, & Reges terra, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prelium cum illo, qui sedebat in equo, & cum exercitu ejus.

Nempe Rhadagaisus Rex Gothorum, Varanes Rex Persarum, & Alamundarus Rex Saracenorum, tanquam belluæ feroces furentes adversus Christianam Religionem, collegerunt ingentes exercitus ethnica superstitioni deditos, quò Christum Dominum, ejusque Sanctos Angelos, ac Martyres, & Confessores in Cœlum receptos, atque militiam illius cœlestem conficientes, oppugnarent.

Oros. l. 7. c. 26. Indè Orosius de Rhadagaiso inquit, Rhadagaisus omnium antiquorum, presentiumque hostium longè immanissimus, omnium Romani generis sanguinem Diis suis propinare devoverat; & vulgò nomen Christi probris ingravatur.

Aug. de Civ. Dei l. 5. c. 23. Augustinus etiam de eodem Rhadagaiso, si ille tam impius, cum tantis, & tam impiis copiis Romam fuisset ingressus, cui pepercisset? Quibus honorem locis Martyrum detulisset? In qua persona Deum timoret? Cujus non sanguinem effusum, ejus pudicitiam vellet intactam? Quas autem isti pro Diis suis voces haberent; quantà insultatione jactarent, quòd ideò ille vicisset, ideò tanta potuisset, quia quotidianis sacrificiis placabat, atque invitabat Deos: quod Romanos facere Christiana Religio non sinebat.

Non

Explanatio Historica. CAP. XIX. 463

Non absimilia dici possunt de Varane Rege Persarum, Christianæ Religionis persecutore, & de Alamundaro Rege Saracenorum Pagano; si Romanos, ut sibi pollicebantur, subegissent, & Antiochiam totius Asiæ Metropolim, in quâ primùm Christiani appellati sunt, cepissent. Propositum certè illis erat præliis suis Christum, eosque, qui ei nomen dederant, laceßere, ac vincere.

Verùm Christus, omnium Dominus, ac Deus, ejusque exercitus Cœlestis, ex Sanctis Angelis, aliisque Beatis congregatus, paratos se ostenderunt ad prælium committendum cum illis impiis Regibus, ac Paganis; & victoriam non modò promiserunt fidelibus, sed etiam præstiterunt.

Quippe Paulinus in vitâ Sancti Ambrosii refert; tempore, quo Radagaisus Florentiam Tuscia Civitatem obsidebat, cum jam penitus desperassent viri Civitatis ipsius, Beatus Ambrosius per visum cuidam apparuit; & promisit alio die salutem illis affuturam. Quo referente civium animi sunt erecti. Nam altero die, adveniente Stelicone Comite cum exercitu, facta est de hoste victoria.

Paulin. in
vitâ S.
Ambros.

Cum autem sub Theodosio juniore bellum Persicum instaret, simul atque Imperator Romanus, inquit Socrates, intellexerat, Persam maximas copias contra ipsum comparasse; spe totâ belli administrandi in Deo collocatâ, maximum exercitum ex adverso misit. Imperatorem autem summum protinus à Deo beneficium accepisse, quod ejus ope confidebat, ex hoc perspicuum esse poterit. Cum enim Constantinopolitani anxio, & sollicito animo essent, & propter incertam belli fortunam ancipiti curâ distracti; Angeli Dei in Bithynia nonnullis, quos negocia necessaria Constantinopolim ire cogebant, apparentes, jubent renunciare Constantinopolitanis, ut bono animo sint; precibus se dedant; & firmam in Deo spem ponant; Romanos victores fore: se enim administratores belli à Deo missos dicebant.

Socr. l. 7.
c. 18.

Nec vana fuit Sanctorum Angelorum pollicitatio: bellum enim illud propter Christianos in Perside susceptum à Romanis, Dei ope ex iis, quæ videre est apud Socratem, & Theodoretum, tantâ felicitate confectum fuit, ut non modò restinctum, verum etiam persecutionis procella contra Christianos ibidem concitata, penitus repressa, tranquillataque fuerit.

Theodor.
l. 5. c. 36.
Socrat. l. 7.
c. 18. 20.

Quid, quod Thodosius junior, referente Socrate, paulò post bellum cum Persis gestum, ope divinâ nixus, meruit ut Angelus Dei suppetias mirabiles ferret Aspari duci ejus exercitus, quò Ioannem tyrannum Ravennæ opprimeret?

Socr. l. 7.
c. 23.

Quin etiam ex Socrate, & Theodoro, post tyranni necem, cum Rhoilus, dux Scytharum, qui Nomada dicuntur, quos Tyrannus ad auxilium sibi contra Romanos accersiverat, trajecto Istro cum ingentibus copiis, Thraciam populari, & prædas agere inciperet, & Constantinopolim obsessurum, momentoque temporis capturum, atque adeò solo æquaturum minaretur; Deus fulminum jactu illum combussit; deinde pestis subsecuta maximam partem hominum, qui ei parebant, è medio sustulit. Neque hoc satis esse videbatur; sed ignis etiam de Cælo delapsus complures eorum, qui supererant, absumpsit?

Socr. l. 7.
c. 42.
Theodor.
l. 5. c. 36.

Vers. 20.

Vers. 20. Et apprehensa est bestia, & cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestia, & qui adoraverunt imaginem ejus.

Bestiæ nomine non unum, sed multos Reges, vel Imperatores Ethnicos, ac Christianæ Religionis persecutores, intelligere oportet; itemque pseudoprophetæ appellatione censendi sunt ethnicæ superstitionis præcipui seductores, qui præstigiis suis, ac inanibus, & subdolis signis, vel etiam Dæmonum incantationibus irretierunt illos, qui quovis modo consensere impietati illorum Regum, ac Imperatorum Ethnicorum; eosque, etiam tanquam Deos coluerunt; quemadmodum satis superque ostendi in caput decimum tertium Apocalypsis, Explanatione quinquagesimâ secundâ. Illi quoque præstigiatores nonnumquam commoverunt præfatos Reges, ac Imperatores Ethnicos adversus Christianos, atque aliquandò etiam contra hostes; promiseruntque ipsis mendacissimas victorias, uti multis locis exposui, ac præsertim de Juliano Apostatâ, in caput decimum sextum, Explanatione quinquagesimâ octavâ.

Verum præter illa, quæ citatis locis protuli, operæ pretium duco paucis hîc referre præstigias ethnicas, & falsissimas divinationes, quæ obiectæ sunt temporibus Theodosii Magni, Honorii, & Theodosii Junioris, ut magis appareat quàm concinnè conveniat verbis Apocalypsis explicatio nostra.

Ruffin.
l. II. c. 23.

Tempore Theodosii Magni propalatum est, uti refert Ruffinus, quod erant Alexandria in templo Serapis quadam ad stuporem, admirationemque videntium, dolis, & arte composita.

Fenestra perexigua ab ortu solis ita erat aptata, ut die, quâ institutum fuerat, simulacrum solis ad Serapin salutandum introferri, diligenter temporibus observatis, ingrediente simulacro, radius solis per eandem fenestram directus, os, & labra Serapis illustraret, ita ut inspectante populo, osculo salutatus Serapis videretur à sole.

Erat & aliud fraudis genus hujusmodi. Natura lapidis magnetis hujus virtutis esse perhibetur, ut ad se rapiat, & attrahat ferrum. Signum solis ad hoc ipsum ex ferro subtilissimo manu artificis fuerat fabricatum, ut lapis, cujus naturam ferrum ad se trahere diximus, desuper in laquearibus fixus, cum temperatè sub ipso radio ad libram fuisset positum simulacrum, & vi naturali ad se raperet ferrum, assurrexisse populo simulacrum, & in aëre pendere videretur; & ne hoc lapsu propero proderetur, ministri fallacia, Surrexit, aiebant, sol, ut valedicens Serapi discedat ad propria.

Superstitio etiam quadam ab ipsis gentilibus fuerat dispersa, quod si humana manus simulacrum Serapis contigisset, terra dehiscens ilico solveretur in chaos; Cælumque repente rueret in præceps. Attamen unus ex militibus, fide, quàm armis magis munitus, dejecit illud Idolum.

Ruffin.
l. II. c. 24.
25. 26.

Prætermitto alias Sacerdotum Saturni, & Canopi fraudes, quas Ruffinus commemorat.

Tempore

Explanatio Historica. CAP. XIX. 465

Tempore Honorii, ut refert Sanctus Augustinus, cum Rhadagaisus propinquaret jam his locis, ubi nutu summa Majestatis oppressus est, nobis apud Carthaginem dicebatur, hoc credere, spargere, jactare Paganos, quod ille Diis amicis protegentibus, & opitulantibus, quibus immolare quotidie ferebatur, vinci omnino non posset ab eis, qui talia Diis Romanis Sacra non facerent; nec fieri à quoquam permetterent.

S. Aug. de
Civ. Dei,
l. 5. c. 23.

Postremo videre est apud Socratem quibus præstigiis Magi impedi-
runt Isdegerdem Regem Persarum, ne Christi fidem amplecteretur; &
quomodo Varanem Isdegerdis filium commoverunt adversus Christianos.
Quam gravis autem fuerit persecutio illa Persica tempore Theodosii
Junioris, patet ex Theodoretō.

Socrat. l. 7.
c. 8. & 18.
Theodor.
l. 5. c. 28.

Ex vers. 20. *Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis
sulphure.*

Stagnum illud ignis ardentis sulphure, in quod conjecti sunt Ethnici
Reges, Christianorum persecutores, bestia significati, & præstigiato-
res, ac mendacissimi Paganorum Vates, Pseudopropheta designati, non
aliud est quam Infernus, in quo impii illi cum Diabolo, cui sese ad-
dixere, æternis flammis cruciabuntur. Etenim Apocalypsis capite vi-
gesimo dicitur *Diabolus missus in stagnum ignis, ubi, & bestia, & pseu-*

Apoc. 20.
v. 9. 10.

Cum verò flagitiosorum hominum corpora nonnumquam cumentur
post mortem; nec quicquam doloris tunc patiantur, utpote expertia vitæ,
& omni sensu destituta: Joannes ait præfatos Ethnicos persecutores,
& pseudoprophetas, missos esse in illum ignem æternum vivos, ut in-
dicet ipsos ex illius ignis ardore perpetuo sempiternum cruciatum pas-
suros; quamvis, antequam in illum ignem protrudantur, mortem
subeant: *statutum enim est hominibus mori.* Sed postquam animæ illo-
rum impiorum fuerint à corporibus suis separatae, cum sint ipsæ spiri-
tuales, ac immortales, perpetuis illis Inferni ardoribus addicentur; cum
autem resurrexerint in consummatione sæculi eorum corpora, & rursùm
animabus ipsorum fuerint conjuncta, tunc Impii illi, non tantum
animâ, sed etiam corpore vivi mittentur in ignem Inferni; at proje-
ctionem illam futuram Joannes more Prophetarum significavit verbo
præterito, cum dixit, *vivi missi sunt.*

ad Heb. 9.
v. 27.

Vers. 21. *Et ceteri occisi sunt gladio sedentis super equum, qui proce-
dit de ore ipsius; & omnes aves saturatae sunt carnibus eorum.*

Justissimâ sententiâ, quam Christus summâ suâ potestate, & ore suo
Sacratissimo, velut Rex Regum, & Dominus Dominantium, protulit
contra præfatos exercitus Paganos ei adversantes, maxima pars illorum
impiorum cæsa est; eorumque cadavera honore sepulturæ privata, vo-
rata sunt ab avibus.

Ea fuit illorum poena temporalis, quam tamen consequitur poena
eorundem in inferis æterna, etsi hanc hocce versu Joannes silentio præ-
tereat, quod illam antea sufficienter indicasset, cum dixerat Apocalyp-

Hervens in Apocalypsim.

N n n lis

lis capite decimo quarto, *si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte suâ, aut in manu suâ, cruciabitur igne, & sulphure; & fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: etenim quorum carnibus aves saturata dicuntur hoc versu, quem nunc interpretor, manifestum est ex versu præcedenti eos accepisse characterem bestia, & adorasse imaginem ejus. Potissimum verò Joannes eodem versu antecedenti pœnam bestia, & pseudopropheta in igne inferi futuram recenset, quòd de illâ ipsâ bestia, & pseudopropheta pœnâ æternâ nondum expressè locutus fuerat.*

APR. 19.
V. 20.

2000
1880
Theodor

Decem primorum versuum Capitis vigesimi Apocalypsis. Diabolus, qui antea per Imperatores Ethnicos erat princeps hujus mundi, ligatur tanquam Tyrannus, & mancipium mille annis, quibus Imperium tenent Christiani; eoque millenario Sancti Martyres, quos prius Ethnici despiciebant veluti cum dedecore mortuos, vivent resurrectione civili, & Religiosâ apud Christianos populos, à quibus magno in honore habebuntur, utpote Cœlestis vitæ, & Regni Christi participes. Modico autem tempore post completum illud millenarium, solvetur Satanas, & pristinam in terrâ potestatem magnâ parte recuperabit per Turcas infideles Imperio potitos: verum illos per Christianas regiones circumquaque effusos, & adversus Christianam Religionem dimicantes, Christus Dominus tandem temporali, & aeterno igne aduret.

Verf. 1.

- VERS. I. Et vidi Angelum descendentem de Cœlo , habentem clavem abyssi , & catenam magnam in manu suâ.
- ψ. 2. Et apprehendit draconem , serpentem antiquum , qui est Diabolus , & Satanas ; & ligavit eum per annos mille.
- ψ. 3. Et misit eum in abyssum , & clausit , & signavit super illum , ut non seducat amplius gentes , donec consummentur mille anni ; & post hæc oportet illum solvi modico tempore.
- ψ. 4. Et vidi sedes , & sederunt super eas , & iudicium datum est illis ; & animas decollatorum propter testimonium Iesu , & propter Verbum Dei : & qui non adoraverunt bestiam , neque imaginem ejus , nec acceperunt characterem ejus in frontibus , aut in manibus suis ; & vixerunt , & regnaverunt cum Christo mille annis.
- ψ. 5. Cæteri mortuorum non vixerunt , donec consummentur mille anni. Hæc est resurrectio prima.
- ψ. 6. Beatus , & sanctus , qui habet partem in resurrectione primâ : in his secunda mors non habet potestatem ; sed erunt Sacerdotes Dei , & Christi , & regnabunt cum illo mille annis.
- ψ. 7. Et cum consummati fuerint mille anni , solvetur Satanas de carcere suo , & exhibit , & seducet gentes , quæ sunt super quatuor angulos terræ , Gog , & Magog ; & congregabit eos in prælium , quorum numerus est sicut arena maris.
- ψ. 8. Et ascenderunt super latitudinem terræ , & circuierunt castra Sanctorum , & Civitatem dilectam.
- ψ. 9. Et descendit ignis à Deo de Cœlo , & devoravit eos ; & diabolus , qui seducebat eos , missus est in stagnum ignis , & sulphuris , ubi & bestia ,
- ψ. 10. Et pseudopropheta cruciabuntur die , ac nocte in sæcula sæculorum.

VERS. I. *Et vidi Angelum descendentem de Cælo.*Joan. 12.
v. 31.

SSERTIONE Christi Domini, qui est ipsamet veritas, diabolus erat *Princeps hujus mundi*, dum illius impurissimi, & flagitiosissimi spiritus cultui, & obsequio gentes impietate suâ erant mancipatæ; isque per Imperatores Ethnicos sibi devinctos cunctis dominabatur. Sed virtute sanctissimâ Christi omnium Domini, ac Dei, dejectus est ab illo, quem nefariè usurparat, dominatu; & translato ad Christianos Imperio Romano, in iisque obfirmato, exceptus est tanquàm tyrannus, & servus nequissimus, extremis pœnis afficiendus. Eapropter *Angelus* perhibetur *de Cælo descendere*, ut ista adversus Diabolum, autoritate Dei Cœli, omnium moderatoris, & æquissimi judicis, exequatur.

Ex vers. 1. *Habentem clavem abyssi.*Job 12.
v. 13. 14.
Isai. 45.
v. 1.
Isai. 22.
v. 15. 19.
10. 21. 22.

Qui habet clavem alicujus rei, dominus ejus est; vel præpositus est à domino, ut eam asservet; illamque, cum jussus fuerit, aperiat, aut claudat. Sic Sanctus Job de summo omnium Domino: *Apud ipsum*, inquit, *est sapientia, & fortitudo; si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat.* Et Isaias, *hac dicit Dominus Cyro, Subjiciam ante faciem ejus gentes; aperiam coram eo januas; & porta non claudentur.* Idem verò Propheta: *Hac dicit Dominus, vade ad Sobnam Præpositum templi, & dices ad eum, Expellam te de statione tuâ, & de ministerio tuo deponam te; & potestatem tuam dabo in manu Eliacim; & dabo clavem domus David super humerum ejus; & aperiet, & non erit, qui claudat; & claudet, & non erit, qui aperiat.* Quæ quidem sententia translata fuit ab ipso Joanne ad Christum Apocalypsis capite tertio, versu septimo.

Apoc. 11.
v. 7.
C. 13. v. 1.
C. 17. v. 8.

Abyssi autem nomine, cujus *clavem* Angelus hocce loco, quem explano, habere dicitur, intelligendum est mare, ex aliis locis Apocalypsis. Etenim capite undecimo, *bestia ascendit de abyssu*; & capite decimotertio, *vidi de mari bestiam ascendentem*; ac rursus capite decimo septimo, *bestia ascensura est de abyssu.*

Itac e *Angelus descendens de Cælo*, ac missus à Deo, qui fecit Cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt, asseritur habere *clavem abyssi*, ut significetur collatam ei esse à Domino potestatem aperiendi maris, & occludendi. Mare autem vulgò dicitur apertum alicui, cum ei liber est aditus ad illud; occlusum verò censetur ei, dum præpeditur, nè ad illud accedat, & in eo naviget. Quapropter Angelus habet clavem maris, quatenus autoritate Dei, Creatoris omnium, ac Domini, potest liberam maris navigationem permittere, vel prohibere; ejusque elementi dominium conferre, vel auferre. Undè statim occludet mare Diabolo, nè in illud per Imperatores Ethnicos, ut antea solebat, Imperium habeat; postea verò aperietur ei mare, quò iterum in illud per Imperatores Infideles potestatem maximam adipiscatur, & exerat.

Ex

Ex vers. 1. *Et catenam magnam in manu suâ.*

Quemadmodum præpositus carceris regii, non modò claves illius, sed etiam catenas, quibus vinciat reos sibi commendatos, habet: ita Cœlestis spiritus præter clavem abyssi, quâ occludat Dæmonem, præfert catenam ingentem, durissimam, & multis sæculis duraturam, quâ insignem illum reum, flagitiosissimum, validissimum, ac ferocissimum stringat; atque non paucis, sed mille annis cohibeat. Quamobrem subjungit Joannes.

Vers. 2. *Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus, & satanas, & ligavit eum per annos mille.*

Vers. 3. *Et misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super illum.*

Nempè Angelus tanquàm minister præpotens Dei, significat Diabolo justam in ipsum à Domino prolatam sententiam; ejusque nomine, & autoritate, cui parere necesse est, præcipit, nè amplius Imperium maris, ac terræ teneat per Imperatores infideles sibi addictos; sed veluti Tyrannus, rejectus, custodiæ mancipatus, & vinctus, perstet absque illâ Imperatoriâ potestate tanto tempore, quanto illam summus omnium Dominus tradet Christianis.

Ex vers. 3. *Vt non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni.*

Porro, cùm diabolus Imperium teneret per Imperatores Ethnicos sibi addictos, *seducebat gentes* calumniis, & persecutionibus adversus Christianam Religionem, quasi esset malefica, & omnimodis exterminanda. Quamobrem dicitur Apocalypsis decimo tertio, quòd *dedit bestia draco virtutem suam, & potestatem magnam: & datum est ei os loquens magna, & blasphemias, & aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in cælo habitant; & est datum illi bellum facere cum Sanctis; & data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem: quæ quidem singula suis locis explicuimus. At quandiu Christiani imperabunt, non erit locus hujusmodi calumniis, & persecutionibus ob Christi nomen: nec enim ullus Imperator Christianus Religionem Christianam dicet esse impiam, quòd Deos non veneretur; quòd in hominem crucifixum credat; quòd inepta, & noxia reipublicæ doceat; quòd magicis artibus mira edat signa; neque propterea illam laceret edictis suis, ut eam, si possit, labefactet: tales autem erant Ethnicorum Imperatorum adversus sanctissimam Christi Domini Religionem pravæ opiniones, ac falsissimæ calumniæ; eamque iccirco suis persecutionibus contendebant evertere.*

Ex v. 3. *Et post hæc oportet illum solvi modico tempore.*

Nimirum post hos mille annos; nam vox Græca significans annos, est neutrius generis; & in autographo sic habetur, ἀχρι τελεθῆν χίλια ἔτη. & μετὰ ταῦτα; undè versu septimo dicitur, *Et cùm consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, & exhibit, & seducet gentes.*

Nnn 3 Quia

Apoc. 13.
v. 2. 5. 6. 7.

Quia verò hæssisset animus, utrùm Satanæ solvendus esset statim atque completi essent illi mille anni; vel brevi tempore, vel multo tempore, postquàm consummatum esset spatium mille annorum: Sanctus Joannes Divinâ luce perfusus dubium amovet, cùm ait juxta Græcum, *μικρὸν χρόνον*, modicum tempus, seu modico tempore: utrumque enim rectè dicitur. Quare ut sensus verborum relatorum, *post hæc oportet illum solvi modico tempore*, perspicuus sit, eorum constructio sic facienda est, *modico tempore post hæc*, seu post impletos hos mille annos, *oportet illum solvi*.

Neque enim intelligendum puto quod Satanæ solvendus sit ad modicum tempus, quasi tempore dumtaxat modico debeat manere solutus. Siquidem nemo, ut par est, verba sancti Joannis attendens, *post hæc*, sive post hos mille annos, *oportet illum solvi modico tempore*, diffitebitur, quin modicum illud tempus sit multò brevius mille annis præcedentibus. Cùm verò explicaturus sim perspicuè, ni fallor, solvendum Satanam per Imperium Turcarum non credentium in Christum, ejusque Sanctissimæ Religioni quàm maximè adversantium, sequeretur Imperium Turcarum, multò minùs quàm mille annis duraturum: quod utinam ita esset! Attamen, hæc super re non ausim quicquam determinare: præterita enim dumtaxat ex monumentis historiæ perscrutatus sum hætenùs in omnibus explanationibus Apocalypsis: futura autem prædicere, non meæ pusillitatis est, nisi ad id me moveat autoritas Sacræ Scripturæ, & fides Sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ.

Apoc. 20.
v. 9.
2. ad
Thess. 2.
v. 8.
Apoc. 20.
à v. 11. ad
finem.

Est etiam alia ratio, propter quam non ausim quicquam de duratione Imperii Turcici definire, nempe quòd ex versu nono, quem interpreta-
bor, Infideles illi dimicantes adversùs Sanctos, sint tandem devorandi igne cœlesti, atque, ut verisimile est juxta verba Sancti Pauli ad Thessalonicenses, *illustratione adventus Domini Iesu*; undè Sanctus Joannes versu undecimo hujusce capituli, post absumptos igne cœlesti illos impios, videt thronum Domini, & in conspectu ejus stantes omnes mortuos, à morte suscitatos, judicandos.

Act. 1. v. 7.

Quapropter si certum esset, Imperium Turcicum duraturum multò minùs quàm mille annis, certum, aut probabile consequenter videretur, ultimum, & generale omnium hominum judicium, futurum antequàm elabatur tempus multò minùs quàm mille annorum. Quod absit ut quisquam vel definiat, vel in animum suum inducat, memor verborum Christi ad Apostolos, *Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*.

Igitur, quòd ea, quæ fusiùs explicata sunt, & illa, quæ ex iis inferenda sunt, & exponenda juxta Historicos, paucis proponam; Diabolus, qui per Imperatores Romanos Ethnicos terrâ, marique dominabatur, & sæviebat in Christianos, clauditur, & ligatur in mari tanquam tyrannus, & mancipium, mille annis, quibus Imperium Romanum Orientis, seu Constantinopolitanum, in urbe, quæ sita est ad mare, possident Christiani.

Explanatio Historica. CAP. XX. 471

At modico tempore, postquàm completi sunt illi mille anni Imperatorum Constantinopolitanorum Christianorum, solvitur Satanas è mari, & pristinam dominationem suam magnà parte consequitur, translato ad Turcas, Christianæ Religionis hostes insensissimos, Imperio Constantinopolitano.

Primum quidem, quòd Byzantium, ubi postea condita est Constantinopolis, fuerit urbs sita ad mare, patet ex Dione Cassio apud Xiphilinum ejus Abbreviatorem. Cum, inquit, Byzantium urbs adificata sit in edito loco, pertinet ad mare, quod veluti torrens fertur ex Ponto, & in extremam urbem labitur, flectiturque aliqua ex parte ad dexteram, ubi sinum, & portum facit; magna verò ex parte in Propontidem prope ipsam urbem, ac celerius multò, defluit. Constantinus autem, inquit Zosimus, cum longè majorem urbem efficere vellet, eam ultra veterem murum decem, & quinque stadiis muro novo circumdedit, qui totum isthmum à mari ad mare completeretur.

Dionis Xiphilin. in Severo.

Zosim. l. 2.

Eam verò urbem maritimam Constantinus, ut videre est apud eundem Zosimum, non condidit, nisi profligato Licinio Imperatore Orientis Ethnico, postquàm universum Imperium in ejus potestatem redactum fuisset, anno Christi juxta Baronium trecentesimo decimo octavo.

Zosim. l. 2.

Baron. an. Chr. 318.

N. 1.

Baron. an.

Chr. 330.

N. 11.

Conditam autem Constantinopolim pio, & solemnì ritu dedicavit Constantinus, ex Chronologià ejusdem Cardinalis, anno Christi trecentesimo trigésimo; factaque est sedes Imperii Christiani. Civitatem ipsius nomine nuncupatam, uti testatur Eusebius, præclarissimis Ecclesiis in honorem Martyrum adornavit; tum ipsam urbem Martyrum Deo consecravìt.

Euseb. vitæ

Const. l. 3.

c. 47.

Mirum sanè quàm fortiter pius Imperator, autoritate, & virtute divinâ munitus, & corroboratus subegerit, ac ligaverit tunc temporis eà in urbe Imperatoriâ satanam; cum, referente Eusebio, illam primum omnium idolorum cultu perpurgarì debere censuerit, ut nusquam in illà, vel statuarum, qui Dii putantur, in templis honorata; vel altaria impurâ cruoris contagione inquinata; vel hostia ignis incendio penitus exusta, absumptaque; vel festa demonum nomine celebrata; vel aliud quicquam eorum, quæ apud supersticiosos usurpari soleant, omninò apparerent.

Euseb. l. 3

vitæ Const.

c. 47.

Nec tantum Christianus Imperator divinâ Christi autoritate, & virtute ita subegit, & ligavit Diabolum; sed & ipsum quodammodò, ut Apocalypsis verba prosequar, misit in abyssum, ac demersit in mare, & blata ei tyrannide, quâ prius terrâ, marique dominabatur; & in Christianos sæviebat. Propterea, inquit Eusebius, in tabulâ depictâ, quam in sublimi ante palatii vestibula suspenderat, se omnium oculis contemplandum proposuit; salutareque passionis insigne locatum supra caput ipsius; Diabolum autem, hostilem illam belluam, quæ Ecclesiam Dei, impiorum tyrannide oppugnasset, draconis figurâ, medio ventre transfixi, & in profundos maris fluctus precipitati.

Euseb. l. 3

vitæ Con

stant. c. 3.

Jam verò, quòd Diabolus eo sensu, quem exposui, ligatus, ac missus

in

Matthæ.
Palmerius,
Chron.

in abyssum, & clausus, perstiterit illo in statu mille annis, juxta Apocalypsis verba proposita, non dubium est, cum Imperatores Christiani mille annis integris Constantinopoli regnaverint. Etenim, sive ab anno Christi trecentesimo trigesimo, quo Constantinopolis ab Imperatore Constantino solemniter dicata est Deo; sive ab anno trecentesimo sexagesimo tertio, quo Iulianus Apostata Imperator Constantinopolitanus occisus est; sive ab anno trecentesimo sexagesimo sexto, quo Procopius, sanguine, & impietate Juliano conjunctus, & à nonnullâ Paganorum factione Constantinopoli promulgatus Imperator, interemptus est; usque ad annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo capta est à Mahumete secundo Constantinopolis; & facta est sedes Imperii Turcarum, sunt plusquam mille anni completi. Unde Consequenter patet alia veritas historica aliorum verborum prophetarum Apocalypsis, videlicet, quod *modico tempore*, postquam consummati fuerint mille anni alligationis Satanæ, solvetur è carcere suo, nempe abyssus, seu mari; ideoque Imperium maris, ac terræ denuò arrepturus sit per illos Turcas infideles, Christianæ Religioni maximè adversantes.

Siquidem ab anno Christi trecentesimo trigesimo, quo dicata est Deo Constantinopolis, usque ad annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium, quo capta est à Turcis, sunt mille anni completi, & præterea centum viginti tres anni.

Ab anno autem Christi trecentesimo sexagesimo tertio, quo Iulianus Apostata occisus est, ad captam à Turcis Constantinopolim, sunt mille anni, & nonaginta.

Denique ab anno Christi trecentesimo sexagesimo sexto, quo Procopius Juliani consanguineus pœnas tyrannidis suæ luit, ad ejusdem urbis Constantinopolitanæ expugnationem à Turcis, numerantur mille, & octoginta septem anni.

At sive centum viginti tres anni, sive nonaginta anni, sive octoginta septem anni, sunt *modicum tempus*, si comparentur ad mille annos, cum primus numerus sit paululum plusquam decima pars millenarii; duo autem posteriores numeri sint millenarii parte decimâ minores. Quis verò non censeat unum, si ad denarium conferatur, esse valdè modicum?

Ista confirmabuntur, cum explanatione versus noni ostendero gentes Gog, & Magog, quas solutus Diabolus seducit, esse Scythas, ex quibus Turcæ orti sunt.

Vers. 4. *Et vidi sedes, & sederunt super eas, & judicium datum est illis.*

Animæ Sanctorum Martyrum in Cœlum receptæ, de quibus statim, exhibentur tanquam in tribunalibus confidentes, utpote cum Christo, cum quo regnare paulò post dicuntur, judicaturæ Angelos apostatas, & mundum iniquum. *An nescitis*, inquit Paulus, *quoniam Sancti de hoc mundo judicabunt? Nescitis quoniam Angelos judicabimus?* Itaque *judicium datum est illis*, hoc est, potestas à Christo eis collata judicandi Diabolum principem hujus mundi perversum, ac Tyrannum; eumque condemnandi

1. ad Cor.
6. v. 2. 3.

demnandi servituti mille annorum, qualem antea explicuimus.

Quin etiam Sancti Martyres mihi videntur in Cœlis authoritatem à Christo habere judicandi aliquo modo de rebus civilibus, criminalibus, politicis, & sacris, quæ in terrâ versantur: Tanta enim luce sapientiæ divinæ præfulgent, ut norint perspicuè justum ab iniquo, sacrum à profano secernere: Tanto zelo gloriæ Dei exardescunt, ut ejus cultum in primis ambiant promovere. Eâ verò erga homines moventur charitate, ut salutem illorum quàm maximè cupiant. Hinc fideles suis in necessitatibus opem illorum quærunt: favorem ipsorum apud Deum petunt, ut sua illis peccata condonentur: solatium in calamitatibus publicis efflagitant: cùm bella ingruunt, auxilium deprecantur; ac denique rogant, ut illorum intercessionibus à Christo gratiam consequantur, quâ *abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & justè, & piè vivant in hoc sæculo*; quemadmodum ista constant pluribus Sanctorum Patrum scriptis, Historiographorum Ecclesiasticorum monumentis, & ipso usu Ecclesiæ, adversus quam nemo debeat esse contentiosus.

ad Tit. 2.
v. 12.

Ex vers. 4. *Et animas decollatorum.*

Quamvis Sancti Martyres variis tormentis sint interempti; tamen Sanctus Joannes eos specialiter commemorat, qui capite truncati sunt, ut innuat, quòd si ii, qui mitius, & nobilius mortis genus propter Christum perpeffi fuere, ad consortium gloriæ Christi pervenerunt; multò magis illi, qui peracerbos dolores, & probrosam mortem, cruces, bestias, ignes pertulerunt propter ipsum, ad ejus regni Cœlestis societatem sint evecti. Etenim cùm is, *qui se humiliat, exaltabitur*; & qui Christo *compatitur, conglorificabitur*; oportet eò majorem gloriam Sanctis Martyribus à Christo conferri, quò magis propter ipsum fuerint humiliati, & torti.

Luc. 14.
v. 11.
ad Rom. 8.
v. 17.

Ex vers. 4. *Propter testimonium Iesu, & propter verbum Dei: & qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus suis.*

Martyres propterea mortem oppetierunt, quòd immoto mentis proposito testarentur se credere in Jesum Filium Dei; ejusque Evangelium, quod est Verbum Dei, sanctis suis dictis, ac factis celebrarent; ac palam declararent se unum verum Deum colere, non autem inanes, ac falsos Deos, sive dæmones, sive homines nequissimos; nec vellent honores uni Deo debitos rependere ipsis Imperatoribus, quasi Dii essent, aut eorum imaginibus; nec thus, aut vinum, aut hostias idolis offerre; vel recipere libellos iniqui consensus in tantam impietatem, sicuti hæc fusiùs multis in locis à nobis exposita sunt, præsertim explanatione quinquagesimæ secundæ capitis decimi tertii Apocalypsis, à versu decimo quinto ad decimum septimum.

Ex vers. 4. *Et vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis.*

Animæ Sanctorum Martyrum, in Cœlum assumptæ, vitam quidem gloriâ, & honore cumulata apud Deum, cum Christo semper ducent; *Hervens in Apocalypsim.* O o o ejusque

eiusque regni cœlestis participes numquam non erunt. Sed dicuntur hîc cum Christo mille annis vivere, & regnare, videlicet apud homines in terris, vitâ civili, & religionis plenâ, ex piâ fidelium, qui tunc temporis, & iis in locis erunt, existimatione, & ex solempni veneratione, quæ ipsis exhibebitur toto illo mille annorum spatio, quo, uti antea dictum est, Imperium Orientis Romanum, seu Constantinopolitanum, Christiani administrabunt; tametsi Martyres prius sub Imperatoribus Ethnicis inglorii fuissent apud gentiles; ab iisque censerentur cum probro, & dedecore mortui.

Quodd Christus regnaverit eo in Imperio Constantinopolitano, quandiu gubernatum fuit ab Imperatoribus Christianis, non dubium est, cum ipsius Christi cultui fuerint addicti; ejusque famulos sese profiterentur. Eâ quoque in sententiâ confirmabitur quisquis legerit illa, quæ protuli explanatione quadragesimâ tertiâ versus decimi quinti capitis undecimi Apocalypsis.

Euseb. in
vitâ Con-
stant. l. 4.
c. 23.

Quodd etiam Sancti Martyres tunc cum Christo regnaverint eo in Imperio Constantinopolitano Christiano, patet ex lege Constantini magni, quam ejus successores Catholici observandam curarunt, præcipientis solemnitatem diei Dominicæ in honorem gloriosæ Resurrectionis Christi Domini, & festos dies celebrari in memoriam, & venerationem Sanctorum Martyrum. Etiam, inquit Eusebius in vitâ Constantini, ad ipsos gentium Præfectos, Imperatoris nutu, & voluntate edictum perlatum est, ut illi perinde Dominicum diem venerarentur. Idem consecratos Martyribus dies honore prosequerentur; & festorum solemnitates in Ecclesiis celebrabant: quæ omnia secundum Imperatoris voluntatem gerebantur.

At postquam redactum est Imperium Constantinopolitanum in potestatem Turcarum, eo in Imperio, quâ Turcicum est, neque regnat Christus, cujus fidem, & Evangelium respuunt Turcæ; neque regnant Martyres, quos sicuti cæteros Christianos despiciunt, & averfantur infideles illi: Sed apud illos impios regnat nefandus Mahumetes, cujus Alcoranum sequuntur.

Verf. 5. *Ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur mille anni.*

Sancti Martyres, quemadmodum exposuimus, vixerunt mille annis in Imperio Constantinopolitano Christiano, vitâ civili, ac religionis plenâ, ex solempni veneratione, quæ ipsis exhibita est à fidelibus ei Imperio subditis. Verum alii ex Christianis mortui eo mille annorum curriculo non vixerunt illâ vitâ civili, & religiosâ, quali Sancti Martyres probati, & noti; quia non receperunt eos honores, quibus pietas fidelium solet Beatos Martyres prosequi.

Multò minùs alii ex Christianis mortui, postquam completi sunt mille anni, & subactum est à Turcis Imperium Constantinopolitanum, consecuti sunt vitam illam civilem, & religiosam Sanctis Martyribus propriam; cum nec ipsimet Martyres, qui antea illo in Imperio, quâ Christiana

Christianum erat, singulari honore afficiebantur, venerationem ex istâ tyrannide Turcicâ receperint. Quapropter hæc verba, *donec consummentur mille anni*, indicant dumtaxat qualem vitam *cateri martuorum*, præter Sanctos Martyres, non sint consecuti annis illis, qui volvebantur, donec implerentur mille anni, seu toto illo mille annorum curriculo.

Ex vers. 5. *Hæc est resurrectio prima.*

Nimirum Sanctorum Martyrum, qui eo modo, quo expositum est, vixerunt, & regnaverunt cum Christo mille annis. Unde illud, *Cateri mortuorum non vixerunt*, intelligendum est, non revixerunt, non resurrexerunt, & ἀνέγιντο, juxta autographum. Ex quibus verbis inferendum est, Sanctos Martyres è contra privilegio sanctitatis suæ, & gloriæ revixisse, seu resurrexisse tempore illo mille annorum, non quidem resurrectione corporali, quæ erit dumtaxat in consummatione sæculi, dum corpora illorum à morte suscitabuntur, & suis animabus, æternâ cum ipsis felicitate perfruitura, conjungentur; sed resurrectione civili, & religiosâ ex honoribus publicis, quos præfato millenario consecuti sunt à fidelibus in Imperio Constantinopolitano Christiano. Nec necesse est, ut in illius resurrectionis explicatione diutius immorer, cum illam satis, superque probaverim, dum explanarem versum undecimum, & duo-

Explan.
X L I.
Apoc.

Vers. 6. *Beatus, & Sanctus, qui habet partem in resurrectione primâ.*

Primas quidem in resurrectione illâ primâ, civili videlicet, ac religiosâ, partes habent Martyres, utpote præcipui Sancti, qui ardentissimâ charitate flagrantem mortem reipsâ pro Christo perpeffi sunt: Secundarias verò eâ in resurrectione civili, & religiosâ partes habent Confessores, quorum vita virtutibus Christianis probata fuit, quique parati essent pro Christi honore sanguinem profundere, vel tempore, quo persecutiones grassabantur, si Dominus permisisset; vel extra illud tempus, si aliqua eis insueta occasio ad tantum bonum perficiendum sese obtulisset. Quare Severius Sulpitius de Sancto Martino, *Licet ei ratio temporis non potuerit prestare Martyrium, gloriâ tamen Martyris non carebit, quia voto, & virtutibus, & potuit esse Martyr, & voluit.*

Sever.
Sulpit.
ep. 2. Aurel.
Diacono.

Ex vers. 6. *In his secunda mors non habet potestatem.*

Prima mors, cui etiam Sancti subjacuerunt, est ex separatione animæ à corpore: Sed est alia prima mors malorum, nimirum mors in peccato, de quâ Christus Judæis, *in peccato vestro moriemini*: Secunda autem mors, est mors æterna damnatorum, quâ animæ peccatorum hujusmodi iterum suis corporibus in consummatione sæculi post resurrectionem generalem conjunctæ, æternis ignibus, ac doloribus cruciabuntur. Quippe ait Joannes sub finem hujus capitis, *Mors, & infernus missi sunt in stagnum ignis*, cujus cruciatum antea dixit futurum *in secula seculorum*; jungitque illicò, *hæc est mors secunda*. Quamobrem verè *Beatus, & Sanctus*, sive Martyr, sive Confessor, qui habet partem, sive primam, sive

Joan. 8.
v. 21.

Apoc. 20.
v. 14.
V. 10.

secundam, in resurrectione primâ, civili, & religiosâ, cum verè particeps summæ sanctitatis, & cœlestis beatitudinis Christi, certus sit se nunquam, nec morte in peccato, quæ prima mors est in terris consummata, nec æternâ corporis, & animæ poenâ, quæ est secunda mors in inferis inflicta, periturum; sed gratiâ Christi, & gloriâ in omnem æternitatem perfruiturum.

Ex vers. 6. *Sed erunt sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum illo mille annis.*

ad Heb. 8.

v. 1. 3.

C. 9. v. 24.

C. 7. v. 25.

C. 5. v. 9.

Sicuti ex Paulo Christus in Cœlis est Sacerdos in æternum, seipsum offerens Deo Patri; *apparens vultui Dei pro nobis; semper vivens ad interpellandum pro nobis; & omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ:* Ita Martyres, & Confessores, sanctitatis, ac beatitudinis Christi participes in cœlis, *Sacerdotes sunt Dei, & Christi*, utpote Dei, & Christi Filii Dei perenni cultui addicti, & consecrati; seipsos jugiter offerentes Deo, & Christo, tanquam hostias viventes, sanctas, placentes; Deum, & Christum perpetuis laudibus celebrantes; eumque jugiter exorantes pro hominibus, præsertim fidelibus, quorum salus in terris periclitatur.

ad Heb. 7.

v. 1. 2. 3.

Quemadmodum verò ex præfato Apostolo Christus, *Sacerdos* secundum ordinem Melchisedech, ita est Sacerdos, ut etiam sit Rex; sic Martyres, & Confessores in Cœlum evecti, non modò sunt *Sacerdotes Dei, & Christi*, sed etiam Reges, regnaturi cum Christo semper in Cœlis, & *mille annis* in terris, juxta sensus à nobis jam expositos.

Vers. 7. *Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo.*

Quandoquidem ex versu secundo, & tertio Satanas ligatus ab Angelo, missus fuerit in abyssum, quam ex ipso Joanne ostendimus esse mare; ibique fuerit clausus, non dubium est, quin *carcer* ille, de quo consummatis mille annis, *solvitur satanas*, sit mare. Et sanè adnotandum est, vires Imperii Constantinopolitani Christiani maritimas primùm debilitatas fuisse; ac tandem Imperium illud obsessâ Constantinopoli terrâ, marique, & captâ, redactum fuisse in potestatem Turcarum infidelium, per quos Satanas solutus censetur, cum per illos terrâ, marique dominetur.

Fidem horum, quæ dico, astruunt suis historiis Gregoras, & Chalcondilas.

Nicephorus Gregoras l. 6. tit. causa malorum in mari.

Gregoras l. 6. tit. de Alanis.

Gregoras enim sub Andronico Palæologo ait, *cum pericula omnia, propter quæ Romana*, hoc est, juxta stylum illius, Constantinopolitana, ab urbe, quam novam Romam nuncupabant, *classis tantopere aucta fuisset, propulsata essent*, suggerere quidam Imperatori inanem esse navium sumptum, qui fiscum Imperatorium, plusquàm cetera omnia, exhauriret. Hoc Romanis, nempe Constantinopolitanis, *malorum principium extitit, & immobile fundamentum*: Neque enim vel Turcis arenam maris intueri licuisset umquam, si *Romana classis, ut olim, mare tenuisset.*

Ac paulò post inquit, Turcorum Satrapa conjunctis viribus incurſarunt omnia uſque ad mare quodlibet; & ad ipſas Aegas commigrarunt.

Gregoras
initio l. 7.

Præterea, Turci, animadverſo afflicto, & turpi Romani Imperii ſtatu, edificare claſſes, & ingredi mare cœperunt; idque impunè, & magno numero; & adeuntes, ac abeuntes naves onerarias intercipere; atque etiam Thraciam, & Macedoniam incurſare; inſulas item, tam magnas, quàm parvas; & magnas clades majoribus cumulare non deſtiterunt.

Gregoras
l. 8. tit. de
præſtigia-
toribus.

Deinde ex eodem, pleraque urbes provincia Bithynia ſunt à Turcis ſubacta. Eſt & Pruſa fame domita.

Gregoras
l. 8. tit. pe-
nultimo.

Postmodum, Nicaam magnam illam, & celebrem urbem diuturnâ fame, & obſidione oppreſſam barbari cœperunt. Iam verò impunè in maritima Bithynia ora ſedibus delectis, gravia tributa reliquis oppidulis impoſuerunt: nec tamē crebris incurſionibus vexare, & mari, terraque noſtros capere deſtiterunt.

Gregoras
l. 9. tit. de
Nicaâ ca-
ptâ.

Hæc Gregoras.

Denique videre eſt fuſè apud Chalcondilam, quibus artibus, & viribus terrâ, marique oppugnata ſit, & capta Conſtantinopolis à Mechemete, Amuratis filio, Turcarum Imperatore.

Chalcondilas
l. 8.

Ex verſ. 7. Et exhibit, & ſeducet gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terra, Gog, & Magog.

Gen. 10.

Sacra Genesiſ refert Magog fuiſſe filium Japhet: Quorum verò populorum Magog fuerit parens, Joſephus declarat, cū ait, Magoges Magogorum à ſe denominatorum fuit author, qui vocantur Scythæ. Idem ſentit Hieronymus de traditionibus Hebraicis in Genesiſ: Magog, inquit, ſunt Scythæ.

v. 2.
Joſeph.
Antiq. Iud.
l. 1. c. 7.
Hier. de
Trad.
Hebr. in
Gen.
Juſtin. l. 2.
c. 2.

Scythia autem, ex Juſtino Trogi Pompeii Abbreviatore, in Orientem porrecta includitur, ab uno latere, Ponto; & ab altero montibus Riphæis; à tergo Aſiâ, & Phaſi flumine. Multum in longitudinem, & latitudinem patet. Hominibus inter ſe nulli fines: neque enim agrum exercent; nec domus illis ulla, tectum, aut ſedes eſt, armenta, & pecora ſemper paſcentibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Uxores, liberosque ſecum in plauiſtris vehunt, quibus, coriis, imbrum, hiemiſque cauſâ, tectis, pro domibus utuntur. Iſta Juſtinus.

Quâ de cauſâ videntur dicti Gog, & Magog. Nam Hieronymus interpretatur Gog, *ſōma*, id eſt tectum; Magog, de domato, hoc eſt de tecto, ſive quod eſt tectum.

Hieron. de
nomin.
Hebr. de
Apoc.
Joan. Ap.

Quaſi tanto robore polleant, ut ipſi ſibi ipſis ſint quodammodò tectum, & domus; quippe qui non indigeant fixis tectis, vel domiciliis, aut ſaltem illa contemnant; nec apud eos alia videantur quàm plauiſtra, & vehicula, coriis, uti antè dictum eſt ex Juſtino, tecta.

At Chalcondilas rerum Turcicarum Hiſtoriographus percelebris, cenſet Turcos à Scythiſ exortos eſſe. Quidam, inquit, putant Turcos à Scythiſ, quos Tartaros nominant, originem trahere, non malam ſecuti conjecturam, videlicet, quòd moribus haud multum inter ſe differant; linguâque utantur etiamnum nec multum diſſimili. Aiunt enim Scythas ſeptenis vicibus à

Chalcondil. de re-
bus Turki-
cis l. 1.

Tanai progressos, Asiam superiorem devastasse, Parthis eâ tempestate rerum summâ potentibus, necnon Persarum, Medorum, Assyriorumque regiones tenentibus. Hinc peragratâ quoque inferiore Asiâ, Phrygiam, Lydiam, & Cappadociam suo Imperio adjecisse. Etiam nunc videre est, ut fertur, plurimos istius generis homines ubique per Asiam dispersos, moribus, & victus ratione referentes Scythas Nomades, quos pastores, sive armentarios non absurdè dicas, nullibi in Asiâ certas, & fixas habentes sedes. Illi & aliâ conjecturâ ducuntur, quâ confirmare nituntur Turcos Scytharum esse progeniem, quod inferioris Asia regionem gentes Turcorum Barbarâ incolant, Lydiam, Cariam, Phrygiam, & Cappadociam, qui linguâ, & reliquo quotidiano vita usu nihil discriminis habere cognoscuntur à Scythis agentibus eâ in regione, quæ inter Tanaim, & Sarmatiam excurrit.

Sunt qui existimant Turcos à Parthorum progenie descendere.

Alii ex Turcâ Persarum urbe magnâ, & opulentâ hoc hominum genus progressum esse tradunt.

Sunt quibus magis placet Turcos ex Cœlesyria, & Arabiâ delatos esse.

Mihi tamen probabilius videtur assensum præstare illis, qui Turcorum originem in Scythas referunt: cum manifestum sit Scythas, qui adhuc hodie in Europâ Orientem versus atatem agunt, optimè convenire cum Turcis in foro, emporiis, & commerciis. Victus, & reliquus vitæ usus etiamnum utrisque par est, quia Scythæ universa imperitaverunt Asiâ. Idem etiam insinuat nomen Turcarum: significat enim hominem, qui agrestiore victus rationem sequitur instar Nomadum; & maximam vitæ partem in eo consumit. Hæc Chalcondilas.

Porro gentes illas, Gog, & Magog, Scytharum videlicet, ac Turcorum, quæ sunt super quatuor angulos terræ, utpotè ad Orientem, ad Occidentem, ad Septentrionem, & ad Meridiem, longissimè, & latissimè diffusas, diabolus seducit, ac seducet impietate Alcorani, & odio implacabili adversus Christianam Religionem.

Ex vers. 7. *Et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris.*

Hinc Satanas innumerabiles illarum gentium copias, & exercitus coget contra Christianos, ut illos Imperio Turcico, quantum poterit, subigat; ac, si posset, ipsos deleret.

Vers. 8. *Et ascenderunt super latitudinem terræ.*

Is est progressus Turcarum, à Christianis lugendus.

Ex vers. 8. *Et circuierunt castra Sanctorum, & Civitatem dilectam.*

Nec Christiani absque lacrymis videant, quomodò Turcæ circuiunt, & invadunt quotidianis excursionibus, oblidionibus, præliis, ac victoriis regiones Sanctorum populorum, in Christum, ut par est, credentium; & Ecclesiam in terris pro pietate Christianâ militantem, ac Civitatem Deo dilectam conficientium. Quippe ait Paulus Ephesiis, *Estis Cives Sanctorum, & domestici Dei*; eosque ad militiam sacram hortatur, cum ait, *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.*

Vers. 9.

ad Eph. 2.

v. 19.

C. 6. v. 11.

Verf. 9. *Et descendit ignis à Deo de Cælo , & devoravit eos.*

Quandonam verò Turcæ contra Christianos dimicantes , absumen-
tur igne cœlesti ? Quamvis hâc super re nihil nec velim, nec queam certò
definire : tamen verisimile mihi videtur , dum saltem cœperit magna
pars Judæorum converti ad Christum Dominum, accedente consumma-
tione sæculi. Etenim ait Ezechieli Dominus : *Fili hominis , pone faciem*
tuam contra Gog , terram Magog. In novissimis diebus eris ; & adducam
te super terram meam , ut sciant gentes me , cum sanctificatus fuero in te
in oculis eorum, ô Gog. Et erit in die illâ , in die adventus Gog super ter-
ram Israël , ascendet indignatio mea in furore meo ; & in zelo meo , in igne
ira meæ locutus sum. Et judicabo eum peste , & sanguine , & imbre vehe-
menti , & lapidibus immensis : ignem , & sulphur pluam super eum , &
super exercitum ejus , & super populos multos , qui sunt cum eo. Nunc re-
ducam captivitatem Iacob ; & miserebor omnis domus Israël ; & assumam
zelum pro nomine sancto meo. Et scient quia ego Dominus Deus eorum,
eo quòd transtulerim eos in nationes , & congregaverim eos super terram
suam , & non dereliquerim quemquam ex eis ibi ; & non abscondam ultra
faciem meam ab eis , eo quòd effuderim spiritum meum super omnem do-
num Israël , ait Dominus Deus.

Ezech. 38.
v. 1. 16. 18.
19. 22.

Ezech. 39.
v. 25. 28.
29.

Ex v. 9. *Et Diabolus , qui seducebat eos , missus est in stagnum ignis,*
& sulphuris , ubi & bestia,

Verf. 10. *Et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sacula sa-*
culorum.

Exercitus Turcarum innumerabiles extremis temporibus contra Chri-
stianos dimicantes , non tantum igne cœlesti adurentur , ut mortem
temporalem subeant ; verum etiam in inferis igne æterno cruciabuntur
cum Diabolo , qui seducebat eos impiis erroribus ; cum Duce illorum,
& Imperatore , qui tanquam immanis bellua sæviebat adversus Chri-
stianæ Religionis sectatores ; & cum pseudoprophetâ Mahumete.

EXPLANATIO LXVIII.

*De omnium hominum resurrectione corporali, &
extremo iudicio , à versu undecimo ad finem
Capitis vigesimi Apocalypsis.*

VERS. 11. *Et vidi thronum magnum candidum , & seden-*
tem super eum , à cujus conspectu fugit terra , &
coelum : & locus non est inventus in eis.

v. 12. *Et vidi mortuos , magnos , & pusillos , stantes in*
conspectu

conspectu throni ; & libri aperti sunt : & alius liber apertus est , qui est vitæ ; & iudicati sunt mortui ex his , quæ erant scripta in libris , secundum opera ipsorum.

ψ. 13.

Et dedit mare mortuos , qui in eo erant ; & mors , & infernus dederunt mortuos suos , qui in ipsis erant ; & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum.

ψ. 14.

Et infernus , & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.

ψ. 15.

Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus , missus est in stagnum ignis.

Verf. 11. *Et vidi thronum magnum , candidum , & sedentem super eum.*

3. Reg. 10.
v. 18. 20.
23.

Sapientia Scriptura testatur, Salomonem sibi effecisse thronum, cui non erat par in universis Regnis: nec mirum, cum ipse, qui in eo sederet, superaret cæteros Reges sapientiâ, quæ est præcipuum Regiæ Majestatis insigne. At tantò præstantior est thronus Christi, quantò Christus antecellit Salomoni, ac de maioribus judicaturus est: in eo enim *sunt omnes thesari sapientia, & scientia*: Quin etiam est *Rex regum, & Dominus dominantium*; nec unam gentem dumtaxat, sed omnes ab orbe condito ad finem sæculorum homines futuros judicabit; æternaque, tum bonis præmia, tum malis supplicia decernet: Quo quid majus cogitari potest? Non abs re igitur Thronus Cœlestis Christi videtur à Joanne *Magnus*.

ad Col. 2.
v. 3.
Apoc. 19.
v. 16.

Sap. 7.
v. 16.

Apoc. 19.
v. 11.
Luc. 21.
v. 27.
Matth. 17.
v. 5.

Apparet quoque *candidus*: Quippe Sapientia Divina, quæ elucet in Christo, *candor est lucis aterna, & speculum sine maculâ Dei Majestatis, & imago bonitatis illius*. Ille etiam candor throni ejus symbolum est veritatis, ac justitiæ, quâ jus unicuique suum reddet, sicuti antea visus est equo albo insidere, quod *verax* esset, & cum *justitiâ* judicaret, & pugnaret. Denique, cum Christus *venturus sit in nube cum potestate magnâ, & Majestate*, haud dubiè nubes illa, qualis quondam fuit in Transfigurationis mysterio, erit *lucida*, & candida, cui tanquam Throno Cœlesti Christus, summus omnium Judex, affidebit.

Ex ψ. 11. *A cujus conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inventus in eis.*

2. Petr. 3.
v. 10. 13.

Adveniet, inquit Princeps Apostolorum, *dies Domini*, in quo Cœli *magno impetu transient: elementa verò calore solventur*. Terra autem, & quæ in ipsâ sunt, opera exurentur. *Novos verò cælos, & novam terram secundum promissa ipsius expectamus*, in quibus *justitia habitat*. Quapropter

Explanatio Historica. CAP. XX. 481

propter Sanctus Augustinus, peracto iudicio tunc esse desinet hoc cœlum, & hæc terra, quando incipiet esse cœlum novum, & terra nova. Mutatione namque rerum, non omnimodo interitu, transibit hic mundus: unde & Apostolus ait, præterit figura huius mundi. Figura ergo præterit, non natura.

S. Aug.
de Civ.
Dei, l. 20.
c. 14. 16.

Idem postea, Tunc figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione præteribit, sicut factum est mundanarum aquarum inundatione diluvii. Illa itaque conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates, quæ corporibus nostris corruptibilibus congruebant, ardendo penitus interibunt; atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione convenient; ut scilicet mundus, in melius innovatus, aptè accommodetur hominibus, etiam carne in melius innovatis. Hæc Augustinus.

Vers. 12. Et vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni.

Visione prophetica, & adumbrata, non reali, seu corporali, conspiciunt Joannes mortuos, omnes scilicet à morte nondum quidem suscitatos, sed suscitandos: nemo enim erit, qui non moriatur, antequam resurgat. Quamobrem, inquit Sanctus Augustinus, cum nec resurrectio fieri possit, nisi mors præcesserit, Sancti, qui reperientur Christo veniente viventes, eique obviam rapiuntur, nec per immortalitatem vivificabuntur, nisi quamlibet, paulum tamen antè moriantur; ac per hoc, & à resurrectione non erunt alieni, quam dormitio præcedit, quamvis brevissima, non tamen nulla. Resurrectionem quippe mortuorum futuram esse in carne, quando Christus venturus est vivos iudicaturus, & mortuos, oportet, si Christiani esse volumus, ut credamus. Ista Augustinus.

S. Aug. de
Civit. Dei,
l. 20, c. 20.

Ex vers. 12. Magnos, & pusillos.

His vocabulis omnes homines, cuiusvis conditionis, ætatis, molis, & sexus fuerint, significantur resurrecturi, ut iudicentur.

Conditionis quidem, cum Sapiens Reges, Iudices, potentes prænuntians à Domino iudicandos, asserat, non subtrahet personam cuiusquam Deus; Sap. 6. v. 2. nec verebitur magnitudinem cuiusquam; quoniam pusillum, & magnum ipse fecit; & æqualiter cura est illi de omnibus.

Ætatis verò, & molis, quæ alii magni, alii pusilli solent dici. De utrorumque autem resurrectione non alia proferam, quam quæ Sanctus Augustinus.

Quid, inquit, de infantibus dicturi sumus, nisi quia non in eâ resurrecturi sunt corporis exiguitate, quæ mortui? Sed quod eis tardius accessurum erat tempore, hoc sunt illo Dei opere miro, atque celerrimo recepturi. In sententiâ quippe Domini, ubi ait, Capillus capitis vestri non peribit, dictum est, non defuturum, quod fuit; non autem negatum est affuturum esse, quod defuit. Defuit autem infanti mortuo perfecta quantitas sui corporis: perfectio quippe infanti deest utique perfectio magnitudinis corporalis, quæ cum accesserit, jam statura longior esse non possit.

S. Aug. de
Civit. Dei,
l. 22. c. 14.
16.

Hervéus in Apocalypsim.

Ppp

Resurgent

Resurgent itaque omnes, tam magni corpore, quam vel erant, vel futuri erant in juvenili atate; quamvis nihil oberit, etiamsi erit infantilis, vel senilis corporis forma, ubi nec mentis, nec ipsius corporis ulla remanebit infirmitas. Unde etiam si quis in eo corporis modo, in quo defunctus est, resurrecturum unumquemque contendit, non est cum illo laboriosa contradictione pugnandum. Hæc ex Augustino.

S. Aug. de
Civit. Dei,
l. 22. c. 17.

Quia autem Joannes mortuos, magnos, & pusillos, masculino genere distinctè retulit, non expresso genere fœminino, quidam fortassis fœminas putarent non resurrecturas sui sexus distinctione; sicut nonnulli, inquit Sanctus Augustinus, propter hoc, quod dictum est, donec occurramus omnes in unitatem fidei in virum perfectum, nec in sexu fœmineo resurrecturas fœminas credunt, sed in virili omnes aiunt, quoniam Deus solum virum fecit ex limo; fœminam ex viro. Sed, subjungit Augustinus, mihi melius sapere videntur, qui utrumque sexum resurrecturum esse non dubitant. Non enim libido ibi erit, quæ confusionis est causa. Nam prius quam peccassent, nudi erant; & non confundebantur vir, & fœmina. Corporibus ergo illis vitia detrahentur; natura servabitur. Non est autem vitium sexus fœmineus, sed natura, quæ tunc quidem & à concubitu, & à partu immunis erit: erunt tamen membra fœminea, non accommodata usui veteri, sed decori novo, quo non alliciatur aspicientis concupiscentia, quæ nulla erit; sed Dei laudetur sapientia, atque clementia, qui & quod non erat, fecit; & liberavit à corruptione, quod fecit. Qui ergo utrumque sexum instituit, utrumque restituet; ac nuptias Dominus futuras negavit esse in resurrectione, non fœminas, dicendo: Non nubent, quod ad fœminas pertinet; neque uxores ducent, quod ad viros. Erunt ergo, quæ vel nubere hic solent, vel ducere uxores: sed ibi hoc non facient. Verba sunt Augustini.

Ex vers. 12. Stantes in conspectu throni.

2. ad Cor. Omnes enim, inquit Paulus, nos manifestari oportet ante tribunal Christi,
5. v. 10. ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

Ex vers. 12. Et libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ; & judicati sunt mortui ex his, quæ erant scripta in libris secundum opera ipsorum.

S. Hier.
in c. 7. Da-
nielis.

S. Aug. de
Civit. Dei,
l. 20. c. 14.

Hieronymus in hæc verba Danielis, judicium sedit, & libri aperti sunt, inquit: Conscientiæ, & opera singulorum in utramque partem, vel bona, vel mala omnibus revelantur; atque ex Augustino, in eum Apocalypsis locum, quem interpretor, quadam vis est intelligenda Divina, quæ fiet, ut cuique opera sua, vel bona, vel mala cuncta in memoriam revocentur; & mentis intuitu mirâ celeritate cernantur; ut accuset, vel excuset scientia conscientiam; atque ita simul & omnes, & singuli judicentur. Quæ nimirum vis Divina, libri nomen accepit. In eâ quippe quodammodo legitur, quidquid à faciente recolitur.

His Sanctorum Patrum dictis addo: Quemadmodum in judiciis, in quibus agitur de vitâ, vel de morte reorum, iudex, ut justam sententiam ferat, aperit, ac legit libros, seu chartas habentes conscripta eorum,

rum, qui judicandi sunt, facta ritè delata, testata, & probata; ac insuper aperit, & attendit librum legum, quas oportet reum observasse, ut absolvatur, & vita ei salva sit, secus si leges illas violaverit, condemnabitur, & pœnam mortis subibit: ita Christus, summus omnium, & æquissimus iudex, laturus sententiam, tum æternæ vitæ erga bonos, tum æternæ mortis adversus malos, evolvit conscientias singulorum; in iisque, tanquàm in libris apertis, summâ sapientiæ suæ luce, cui cuncta manifesta sunt, inspicit quid quisque gesserit; & præterea veluti librum vitæ, legem Divinam, sive naturalem, sive positivam ex Decalogo, vel Evangelio depromptam, cujus observatio vitam æternam, prævaricatio autem mortem sempiternam meretur, considerat. Sic Christus peccanti, *quid boni faciam, ut habeam vitam æternam*, dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Matt. 19. v. 16. 17.

Ex vers. 12. *Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.*

Siquidem Christus omnes homines à morte suscitatos judicaturus est juxta leges Divinas, & juxta opera singulorum: juxta leges Divinas, quæ sunt liber vitæ, cum illas observantibus vitam polliceantur; juxta opera autem singulorum, quæ in conscientiis singulorum, tanquàm in totidem libris singularibus, ac distinctis recondita manent; quæque Christus evolveret, ac propalabit.

Vers. 13. *Et dedit mare mortuos, qui in eo erant.*

Cum non sit ratio alia, propter quam ii, qui in terra decesserunt, reviviscant; & alia, ob quam ii, qui in mari mortui sunt, resurgant: quandoquidem omnes homines revocandi sint à morte, & sistendi iudicio Divino, ut mercedem operum suorum recipiant; dum ait Joannes *mare dedisse mortuos, qui in eo erant*, hoc est, corpora mortuorum in mari suscitata fuisse; scientibus legem inferendum reliquit, corpora quoque mortuorum in terrâ resurrexisse.

Cur verò dixerit potius in mari, quàm in terrâ, mortuos fuisse suscitatos; arbitror ut sese magis accommodaret captui vulgi; ejusque fidem facilius alliceret: plerique enim legentes in scripturis, tum antiqui, tum novi Testamenti, multos in terrâ mortuos, ad vitam à Prophetis, à Christo, & ab Apostolis revocatos; satis libenter crederent omnes in terrâ defunctos tandem resurrecturos, cum ex præteritis fas sit de futuris judicare. Contrà verò, cum nulli in mari mortui legantur in scripturis Divinis, nec ab homine Deo, nec ab hominibus Dei fuisse à morte revocati; animus multorum, quærentium exempla præteritorum, ut fides futurorum astruatur, posset titubare, nùm etiam ii, qui in mari mortui sunt, & à piscibus vorati, resurrecturi essent: sed postea quàm fidissimus Christi Domini Discipulus asseruit, *mare dedisse mortuos, qui in eo erant*; nullus superest dubitandi locus de resurrectione futurâ omnium mortuorum, tam illorum, qui in mari, quàm eorum, qui in terrâ decesserunt.

Ex vers. 13. *Et mors, & infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant.*

V. 14.

Verbis, quæ mox explanavimus, Joannes testatus est *mare*, ac consequenter terram *dedisse mortuos suos*, hoc est, corpora hominum, qui in iis mortui erant, ut resurgerent: nunc declarat, quod *mors, & infernus dederunt mortuos suos*, id est, locus dictus propriè infernus, continens animas, quæ decesserunt in peccato mortali, & æterna supplicia patientur cum dæmonibus, reddidit, non quidem corpora talium mortuorum morte peccati, cum ante resurrectionem generalem, & corpoream omnium hominum, infernus damnatorum nullius hominis corpus habeat, quod det ad resurgendum; sed illas ipsas animas in inferno antea detentas *dedit*, ut corporibus suis, sive in terrâ, sive in mari enecatis iterum conjungantur; ac deinde cum quibus peccaverunt, cum iisdem puniantur: undè proximo versu dicitur, *& infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis*. Nempe animæ damnatorum, quæ tametsi separata à corporibus suis, erant in peccato mortali, & cruciabantur in inferno, postquam brevissimo tempore egressæ sunt ex inferno, ut corporibus suis sive in terrâ, sive in mari jacentibus, & inde suscitatis, iterum conjungerentur, postquam reipsa illis rursus fuere unitæ, protrusæ sunt cum illis in infernum, ut ibi conjunctim æterno crucientur igne.

Quod si infernus dedit animas damnatorum, ut corporibus suis conjungerentur, & cum iis cruciarentur: quanto magis Cælum dedit animas sanctas, ut corpora sua, vel in terrâ, vel in mari jacentia, rursus assumerent; ac illa secum in Cælum eveherent, quò conjunctim in præmium bonorum operum à se editorum æternâ felicitate perfruantur?

Ex vers. 13. *Et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum.*

Matth. 25.
v. 34. 41.

Statim atque omnium hominum, tam bonorum, quam malorum, animæ suis corporibus mirâ Dei potestate fuerint iterum conjunctæ, Christus justissimam, quæ singulorum operibus quàm maximè congruat, sententiam pronuntiabit. Justis dicet, *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*: iniquis autem, *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus*.

Vers. 14. *Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Hac est mors secunda.*

Matth. 25.
v. 46.

Nimirum animæ damnatorum corporibus suis suscitatis conjunctæ, justâ Christi Domini sententiâ discesserunt *in ignem æternum*, passuræ cum corporibus suis *supplicium æternum*: hæcque est *mors* illorum iniquorum *secunda*: Quippe prima ipsorum mors fuit secessus animarum à corporibus suis, cum essent in peccato mortali; undè protinus amandæ sunt in ignem inferni peccatrices illæ animæ, ibi usque ad consummationem sæculi solæ torquendæ; secunda autem mors illarum animarum peccatricum, & damnatarum, est illarum cum corporibus suis post resurrectionem

Explanatio Historica. CAP. XX. 485

resurrectionem discessus in eundem ignem inferni, ut æterna conjunctim supplicia patiantur.

Verf. 15. *Et qui non inventus est in libro vita scriptus, missus est in stagnum ignis.*

Quisquis discussis ejus operibus non fuerit inventus observasse leges divinas sibi propositas, ut secundum Deum in terris, & in cœlis viveret, ignibus æternis in inferno cruciabitur.

Nemo itaque sub lege naturali degens, excusationem peccatorum suorum obtendat in judicio Divino; nec is, qui legem à Deo accepit per Moysen, præsumat quicquam ex voluntatis divinæ scientiâ, quæ ipsi tradita est, si illam contempserit; *Quicumque enim sine lege Mosaicâ peccaverunt, sine lege hujusmodi peribunt*, solius legis naturalis prævaricatores: *Et quicumque in lege veteris testamenti peccaverunt, per legem eandem judicabuntur*, ac debitis pœnis afficientur.

ad Rom. 2.
v. 12.

Nullus gloriam sibi vendicet ex observatione legis Mosaicæ, si fidem noluerit adhibere Christo Filio Dei, quem promittit illa lex Salvatorem: Nam, *qui incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.*

Joan. 3.
v. 36.
ad Galat.
5. v. 6.
1. Ioan. 3.
v. 14.
Jac. 2.
v. 20.
Jac. 2.
v. 10.

Nullus sibi blandiatur ex fide in Christum, nisi per *charitatem operatus* fuerit opera justa, & sancta; quia is, *qui non diligit, manet in morte; & fides sine operibus mortua est.*

Nullus gloriatur, quod aliqua mandata Christi observaverit; nisi omnia servaverit, reus est.

Denique, nullus vitam multis annis justè, ac sanctè in omnibus mandatis divinis peractam jactitet, vel etiam aliquantisper effutiat, cum astitit Christo summo Judici, nisi sanctitatem illam retinuerit è vivis discedens: *Qui enim perseveraverit usque in finem in charitate Dei, & gratiâ*, quæ est origo vitæ æternæ, sive, ut ait Apostolus, *vita æterna, hic salvus erit.* Hæc perseverantia finalis in gratiâ, & sanctitate, est verè *liber vite*, in quo, qui non inventus fuerit scriptus, *mittetur in stagnum ignis* perenne, numquam non cruciandus.

Matth. 10.
v. 22.
ad Rom. 6.
v. 23.

EXPLANATIO LXIX.

Capitis vigesimi primi Apocalypsis, de Ecclesiâ Triumphante, ex omnibus, & solis Sanctis post resurrectionem in Cælo collectâ; Deo intimè conjunctâ; summè beatâ; in nomine Trinitatis, quam coluit; ex Angelorum tu-

telâ , quam habuit ; ex Apostolorum fide , & virtutibus , quas servavit ; illuc provectâ ; totâ in Dei , & Christi Salvatoris cultum , & amorem impensâ ; refulgente lumine gloria ; & perpetuâ pace gaudente.

VERS. I. Vidi cœlum novum , & terram novam. Primum enim cœlum , & prima terra abiit , & mare jam non est.

ψ. 2. Et ego Ioannes vidi Sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo , à Deo paratam , sicut sponsam ornata viro suo.

ψ. 3. Et audivi vocem magnam de throno dicentem : Ecce tabernaculum Dei cum hominibus , & habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt , & ipse Deus cum eis erit eorum Deus.

ψ. 4. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum ; & mors ultrâ non erit , neque luctus , neque clamor , neque dolor erit ultrâ , quia prima abierunt.

ψ. 5. Et dixit qui sedebat in throno : Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi : Scribe , quia hæc verba fidelissima sunt , & vera.

ψ. 6. Et dixit mihi : Factum est. Ego sum α , & ω : initium , & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis.

ψ. 7. Qui vicerit , possidebit hæc , & ero illi Deus , & ille erit mihi filius.

ψ. 8. Timidis autem , & incredulis , & execratis , & homicidis , & fornicatoribus , & veneficis , & idololatriis , & omnibus mendacibus , pars illorum erit in stagno ardenti igne , & sulphure ; quod est mors secunda.

ψ. 9. Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis , & locutus est

- est mecum , dicens : Veni , & ostendam tibi sponsam , uxorem Agni.
- ψ. 10. Et sustulit me in Spiritu in montem magnum , & altum : & ostendit mihi civitatem Sanctam Jerusalem descendentem de cœlo à Deo.
- ψ. 11. Habentem claritatem Dei : & lumen ejus simile lapidi pretioso , tanquam lapidi jaspidis , sicut crystallum.
- ψ. 12. Et habebat murum magnum , & altum , habentem portas duodecim : & in portis Angelos duodecim , & nomina inscripta , quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël.
- ψ. 13. Ab Oriente portæ tres , & ab Aquilone portæ tres , & ab Austro portæ tres , & ab Occasu portæ tres.
- ψ. 14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim , & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.
- ψ. 15. Et qui loquebatur mecum , habebat mensuram arundineam auream , ut metiretur civitatem , & portas ejus , & murum.
- ψ. 16. Et civitas in quadro posita est , & longitudo ejus tanta est , quanta & latitudo : & mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia : & longitudo , & altitudo , & latitudo ejus , æqualia sunt.
- ψ. 17. Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum , mensurâ hominis , quæ est Angeli.
- ψ. 18. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide : ipsa verò civitas , aurum mundum , simile vitro mundo.
- ψ. 19. Et fundamenta muri civitatis , omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum , jaspis : secundum sapphirus : tertium , chalcedonius : quartum , smaragdus.
- ψ. 20. Quintum , sardonix : sextum , sardius : septimum ,

mum, chrysolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethystus.

ψ. 21. Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portæ erant ex singulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

ψ. 22. Et templum non vidi in eâ. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & Agnus.

ψ. 23. Et civitas non eget sole, neque lunâ, ut luceant in eâ. Nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus.

ψ. 24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & Reges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam.

ψ. 25. Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

ψ. 26. Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.

ψ. 27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

Verf. 1. *Et vidi Cælum novum, & terram novam. Primum enim Cælum, & prima terra abiit, & mare jam non est.*

ad Rom 8.
v. 21.

O s t Resurrectionem generalem omnium hominum, nec cælum, nec terra, nec mare erunt eo modo, quo nunc sunt. Etenim prædicente Paulo, ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei; ut, sicuti tunc filii Dei beatâ fruuntur incorruptione, ita Cælum, terra, & mare nulli ampliùs corruptioni subjaceant.

2. Petr. 3.
13.

Princeps etiam Apostolorum refert futuros novos Cælos, & novam terram, in quibus justitia habitet. Siquidem etsi nunc in Cælis sit innumerable Sanctorum Angelorum multitudo; tamen in hoc Cælo inferiori, qui aër dicitur, vagantur execranda Dæmonum legiones, secundum principem potestatis aeris hujus, inquit Paulus. Horret quoque animus dicere Cælum hocce tempore Venere impudicâ, sævo Marte, aliis-

ad Eph. 2.
v. 2.

que

que nominibus inanium Deorum, quos gentilium error, & impietas consecravit, esse refertum: tunc verò à Beatis nonnisi Deus videbitur in Cœlo, in terrâ, in mari, & in omnibus creaturis, quas implet, ac implebit gloriâ maiestatis suæ.

Vers. 2. Et ego Ioannes vidi sanctam Civitatem.

Ecclesia in terris militans, ex bonis, & malis coalescit: Triumphans autem in Cœlis solos justos complectitur. Sancti, qui sunt in terrâ, gravissimis peccatis possunt desciscere à sanctitate; & quamvis illam perpetuò viderentur retinere, tamen ex eâ, quæ illis inest, infirmitate, nonnullos defectus, ac leviora peccata contrahunt: secus Beati tantæ sanctitatis sunt compotes, ut nunquam possint peccare; & Deum ipsum summè sanctum in seipsis perenniter excipiant, ac possideant.

Quàm mirabilis cœlestium civium in Deum consensus! Quàm fidele obsequium illorum Deo! Quàm suave regnum Dei in illis! Quàm eximia omnium inter se charitas! Nulli non divites possessione summi boni. Cuncti nobiles gloriam præexcellens Filiorum Dei consecuti; singuli beato perfruentes otio, & deliciis affluentes, *ingressi in requiem, & in gaudium Domini.* O verè sancta, & felix Civitas!

Ex vers. 2. Ierusalem.

Nuncupatur *Ierusalem*, quâ significatur *pacis visio*: Quid enim in illâ cœlesti civitate, ubi à Deo Optimo Maximo cuncta sapientissimè sunt ordinata, videatur, nisi pax? Ubi *Deus pacis* nonnisi amore sibi devinctos regit? Ubi ipsemet Deus est *pax* omnium; & *pax Dei*, quæ exuperat omnem sensum, custodit corda, & intelligentias singulorum?

Ex vers. 2. Novam.

Novæ est illa Civitas, quæ nullam umquam habuit, aut habitura est similem. Quin etiam illamet ipsa post resurrectionem generalem omnium hominum, novas accessiones amplitudinis, decoris, & felicitatis accepit: antea enim solas animas Sanctorum, nunc etiam illorum corpora continet. Deerant ei singulis sæculis iusti quamplurimi: peracta autem consummatione sæculi, completus est electorum numerus. Antea Civitas erat dumtaxat inchoata, & quotidie ædificabatur: iam absoluto extremo iudicio perfecta est, ita ut nihil illi deinceps umquam addendum sit.

Ex vers. 2. Descendentem de Cœlo.

Species illius Civitatis descendit de Cœlo à Deo, & objecta est oculis mentis Sancti Joannis, ut illam nobis postea describeret, qualem ipse divinitus animo conspexisset; nec quisquam putaret illam descriptionem contemnendam, tanquam figmentum ingenii humani; sed eam, velut sacrum consilii divini opus, piè, & sanctè exciperet.

Ex vers. 2. A Deo paratam.

Quandoquidem verò Christus dicturus sit electis suis, *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, Dilectus Christi Discipulus videt sanctam Civitatem Ierusalem, descendentem de Cœlo,

Hervens in Apocalypsim.

Qq q

Cœlo,

ad Heb. 4.
v. 11.
Matth. 25.
v. 21.

1. ad Cor.
14. v. 33.
ad Eph. 2.
v. 14.
ad Philip.
4. v. 7.

Matth. 25.
v. 34.

ad Eph. 1.
v. 4.

Cælo à Deo paratam : Deus enim solus paravit iis , quos elegit in Christo ante constitutionem mundi , regnum cœleste , seu Civitatem cœlestem. Ipse solus civitatis illius primævas rationes , & exemplar summâ sapientiâ suâ architectatus est ; necnon ipse miris modis , potestate suâ , & bonitate immensâ dignis , illam extruxit.

Ex vers. 2. *Sicut sponsam ornatam viro suo.*

Perfecit quoque illam ; & omnibus gratiæ , & gloriæ dotibus ipsam instruxit , ut ejus cives ei , qui ipsos condidit , & regit , quàm maximè placeant ; & æternis bonis , ac deliciis affluant ex fruitione ipsius summi boni ; quemadmodum *Sponsa* , quibus potest , omnibus speciosissimis vestibus *ornata* , sese exhibet *viro suo* , ut eò majorem gratiam inveniat in oculis illius ; & eò jucundiùs in ejus amplexu delectetur , quò pulchrior illi apparebit.

Vers. 3. *Et audiivi vocem magnam de throno dicentem , ecce tabernaculum Dei cum hominibus , & habitabit cum eis ; & ipsi populus ejus erunt ; & ipse Deus cum eis erit eorum Deus.*

Joan. 14.
v. 23.

Aiebat in terris Christus , si quis diligit me , sermonem meum servabit ; & pater meus diliget eum , & ad eum veniemus ; & mansionem apud eum faciemus. Ita nunc throno cœlesti insidens declarat Patrem , & seipsum cum Patre , & Spiritu Sancto unum Deum , perenniter in Beatis electis suis , tanquàm amicis sibi charissimis , mansurum perpetuo illapsu , & æternâ effusione Divinitatis suæ in ipsos ; eisque , ut ipse sibi metipsi sufficit , fore omnia in omnibus , quò nullâ re prorsùs indigeant ; sed abundè habeant ad fruendum in vitâ æternâ.

1. ad Cor.
15. v. 28.
1. ad Tim.
6. v. 17.

Vers. 4. *Et absterget Deus omnem lacrynam ab oculis eorum ; & mors ultra non erit , neque luctus , neque clamor , neque dolor erit ultra , quia prima abierunt.*

Matth. 5.
v. 5. 10.

Verè beati , qui lugent propter Christum ; quoniam ipsi consolabuntur ; & beati , qui persecutionem patiuntur propter justitiam , quoniam ipsorum est regnum cœlorum : quippe eo in regno immortales , & impassibiles , exultabunt in Domino semper.

Vers. 5. *Et dixit , qui sedebat in throno , Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi , scribe , quia hæc verba fidelissima sunt , & vera.*

Verba hæc Christi , qui ipsissima veritas est , sincerissimè ab ipso prolata , & dignissima , quibus fides ab omnibus adhibeatur , explicatione recenti non indigent , cùm renovationem omnium sufficienter antea exposuerim.

Vers. 6. *Et dixit mihi : Factum est.*

Consummatum est omne consilium Dei erga homines , & Angelos , tùm bonos , tùm malos , in æternis illorum præmiis , & in æternis horum suppliciis ; necnon erga cœlum & terram , quæ ex corruptione ad incorruptionem perducta sunt ; justitiæque divinæ in gratiam beatorum , & in pœnam damnatorum serviunt.

Ex vers. 6. *Ego sum a, & ω, initium & finis.*

Christus ut omnia suā summā sapientiā, & bonitate, & potestate condidit; ita congruis finibus cuncta terminavit.

Ex vers. 6. *Ego sitienti dabo de fonte aqua vitæ gratis.*

Sitienti justitiam, & quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ardentem animo Deum tanquam fontem aquæ vivæ concupiscenti, dabit ex immensâ suâ benignitate, & gratiâ perennem vitam jugiter à Patre in ipsum manantem; ait enim, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso; & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ.

Matth. 5.
v. 6.
Pl. 41. v. 2.
Ier. 2. v. 13.
Joan. 5.
v. 26. 29.

Vers. 7. *Qui vicerit, possidebit hæc: & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.*

Qui vicerit carnem concupiscentem adversus spiritum, mundum totum in maligno positum, & Diabolum pellicentem ad flagitia, vitam æternam, quam Christus promisit, assequetur; hereditatemque cœlestem velut filius obsequentissimus, ab ipsomet Christo vero Deo, & patre futuri sæculi percipiet.

ad Gal. 5.
v. 17.
1. Joan. 5.
v. 19.
Joan. 5.
v. 20.

Vers. 8. *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda.*

Ilai. 9. v. 6.
Joan. 1.
v. 14.

Contrà verò ignavi, qui ortâ tentatione carnis, mundi, & Diaboli, timorem Dei Sanctum, ut in vitia proruant, abjecerint; qui fidem Dei & Christi, vel noluerint suscipere, vel susceptam repudiarint; qui perjuria cum execratione animæ suæ, & blasphemias execrandas contra Divinam Majestatem impiè protulerint; qui homicidia, seu veneficiis, seu aliis iniquis actibus perpetraverint; qui fornicationes, aliasve graviores impudicitias admiserint; Qui quovis modo commiserint scelus idololatriæ; ac quotquot in Deum, cujus præcepta promiserunt servare; vel in proximum, quem ut se ipsos debuerunt diligere, fuerint aliquo gravi crimine mendaces, ignibus æternis tradentur, ut sempiternis suppliciis, & æternâ morte plectantur.

Timidis.
Incredulis.
Execratis.
Homicidis, veneficis.
Fornicatoribus, idololatriis.
Mendacibus.

Vers. 9. *Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, & locutus est mecum, dicens: Veni, & ostendam tibi sponsam uxorem Agni.*

Dudum differui de septem illis Angelis, phialis, & plagis, in explanationibus Capituli decimi sexti Apocalypsis; quare superest ut dicam Beatum Paulum Ecclesiam militantem appellasse Sponsam Christi, dum scripsit Corinthiis, *despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo;* & asseruit Ephesiis conjunctionem viri cum uxore esse Sacramentum magnum in Christo, & in Ecclesiâ. Quantò magis igitur Ecclesia Triumphans sponsa est, & uxor Christi, corpore, & Spiritu Divinicati, & Humanitati Salvatoris sui, ardentissimâ charitate, summâ puritate, latitiâ inenarrabili, & nexu indissolubili conjungenda? Illa eadem tota erit

2. ad Cor.
11. v. 2.
ad Eph. 5.
v. 32.

in æternum Dilectio suo ; & eidem ipsi totus in perpetuum erit amantissimus ejus Dilectus ?

Vers. 10. *Et sustulit me in spiritu in montem magnum , & altum , & ostendit mihi civitatem sanctam Ierusalem descendentem de caelo à Deo.*

Joannes his verbis alludit ad terrestrem Ierosolymorum civitatem, ejus præcipua pars, in quâ erat templum, sita fuit in monte magno, & alto : sed quàm major est, & altior Civitas Cœlestis Jerusalem, quæ constituitur in supremo cœlo, quod Empyreum, & sedes Beatorum solet appellari ! Porro secundo versu hujus capituli visus fuerat Joannes illam Civitatem cœlestem comparare duntaxat Sponsæ, cùm dixit ipsam esse sicut sponsam ornatam viro suo : At ex versibus sequentibus docetur ab ipsomet Christo, eam esse verè ipsius sponsam castissimam, integerrimam, charissimam, dotibus illius, perfectionibus, gloriâ, & majestate insigniendam.

Vers. 11. *Habentem claritatem Dei.*

1. Joan. 1. Cum Deus sit lux, & tenebra in eo non sint ulla, Civitas cœlestis, quam
v. 9. Deus condidit, undequaque illustratur luce divinâ. Iusti enim omnes, civitatem illam constituentes, tanto lumine perfunduntur à Patre luminis, ut fulgeant sicut sol in regno Patris eorum.

Jac. 1. v. 17.
Matth. 13.

Ex vers. 11. *Et lumen ejus simile lapidi pretioso.*

v. 43.

Verùm quia lux solis vividior est, ac vehementior, quàm possint illam homines fixis oculis diutius intueri ; placidior autem est lapidum pretiosorum fulgor, quem quisque gratis oculis, quantum libuerit, valeat conspiciere ; Joannes lumen à Deo Beatis inditum comparat lumini lapidis pretiosi, quod unicuique Sanctorum jucundissimus sit semper aspectus illius lucis, undè perennis ipsorum promanat beatitudo.

Præterea, non secus ac lapides pretiosi terræ, in quâ exoriuntur, colorem fuscum primum habent ; ac dein præstantissimorum artificum labore, & ingenio politi fulgorem eximium, & cœlestem acquirunt : Ita

1. Petr. 2.
v. 9.

Sancti Christo lapidi electo, & pretioso fide suâ, & pietate conjuncti, sic in terris obfuscantur humilitate suâ, ut vix quicquam splendoris videantur habere : Sed tandem mirâ Christi Redemptoris sui operâ, & gratiâ exculti, pluribusque persecutionum ictibus percussi, divinum in cœlis fulgorem assequuntur. Quâ de re Paulus inquit, persecutionem patimur, &

1. ad Cor.
v. 12. 13.
2. Philip.
3. v. 10. 21.

sustinemus : tanquàm purgamenta hujus mundi facti sumus. Nostra autem conversatio in Cœlis est : undè etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ secundum operationem, quâ etiam possit subicere sibi omnia.

Ex vers. 11. *Tanquàm lapidi jaspidis.*

Apoc. 4.
v. 3.

Hinc claritas illa, quæ elucet in Beatis, comparatur à Joanne fulgori lapidis pretiosi jaspidis : antea enim, videlicet Apocalypsis capite quarto, inter gemmas, quibus coruscantem vidimus Christum, in eo præcipuè lapidem

lapidem jaspidem spectavimus. Quapropter ex illo ejusdem jaspidis in Christo, & in Beatis conspectu, Sancti, quos *Pater misericordiarum prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui*, designantur eidem Domino configurati lumine gloriæ.

2. ad Cor.
1. v. 3. ad
Rom. 8.
v. 29.

Jaspide etiam, qui alius est subviridis, alius aërii, sive cœlestis coloris, significatur, Sanctis, cum in terrâ degerent, inditam fuisse spem illius felicitatis, quam tandem in Cœlo consecuti sunt; quamve certi sunt se in æternum possessuros.

Ex vers. 11. *Sicut crystallum.*

Postremò videt Joannes lapidem pretiosum jaspidem, quo fulget cœlestis Civitas, pellucidum, & transparentem *sicut Crystallum*, quoniam nihil est in illâ, quod non pateat perspicuè oculis omnium luce Divinâ illustratorum; nec quicquam habeant ulli Beati, quod cæteris sincerissimâ charitate, in laudem Dei, à quo cuncta acceperunt, non exhibeant.

Vers. 12. *Et habebat murum magnum, & altum.*

Præclare Viegas è Societate Jesu Theologus, inquit; *Murus iste Christus est, qui non solum Ecclesia militantis, sed & triumphantis murus appellatur; quia ipse est, qui & Ecclesiam in terris protegit; & in Cœlis summâ securitate in omnem aternitatem circumdat, juxta illud Esaiæ 26. Salvator ponetur in eâ murus, & antemurale: & Zachariæ 1. Ego ero illi murus in circuitu.*

Viegas in
cap. 21.
Apoc.
sectione 3.

Ex vers. 12. *Habentem portas duodecim.*

Hoc est, duodecim Apostolos, per quorum predicationem, & scripta aditus patefactus est in Cœlum.

Ex vers. 12. *Et in portis Angelos duodecim.*

Qui Apostolis in prædicando Evangelio assistebant; & Divina Providentiæ in fidei propagatione sunt administri, quorum cooperatione per Apostolos aditus nobis in Cœlum preparatur. Hæc Viegas.

Quin etiam unicuique fidelium delegatus est ad custodiam Angelus, quem qui non contempserit, sed observaverit, asciscetur in Civitatem cœlestem ad consortium felicitatis Angelicæ: Erunt, inquit Christus, sicut Angeli Dei in Cœlo.

Exod. 23.
v. 21.
Matth. 22.
v. 30.

Ex vers. 12. *Et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël.*

Quippe Cœlestis Civitas constat ex gentibus, & Israëlitis fide, & pietate conjunctis, ac efficientibus in Christo unum populum, & genuinum Israël Dei.

Vers. 13. *Ab Oriente porta tres, & ab Aquilone porta tres, & ab Austro porta tres, & ab Occasu porta tres.*

Ex omnibus orbis partibus admittuntur electi in Civitatem Cœlestem ad Deum Unum, & Trinum, cujus potestate, sapientiâ, & bonitate creati sunt ad ejus imaginem spirituales; sanctitatis, & felicitatis illius capaces; cujus benignitate, gratiâ, & misericordiâ prædestinati

sunt

494 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

sunt, vocati, & justificati; cuius denique intuitu, amore, & æternâ fruitione sunt beati.

Ex vers. 14. *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum Agni.*

ad Eph. 2.
v. 20.

Sic Paulus Ephesiis, *vos estis Cives Sanctorum, & domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.*

Vers. 15. *Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum.*

Sap. 11.
v. 21.

Deus, cuius sapientia fecit cuncta in mensurâ, numero, & pondere, perpendit, numerat, & metitur omnia, quæ spectant ad Civitatem cœlestem, quæ est summum ejus opus; ac mensuræ aureæ vult singula illius civitatis coaptari, quod aurum, omnium metallorum pretiosissimum, & incorruptibile, charitatem omnium virtutem præstantissimam, & beatam incorruptionem eâ in civitate passim, & ubique refulgentem apprimè significet.

Vers. 16. *Et civitas in quadro posita est.*

1. ad Cor.
15. v. 58.

Quandoquidem ex Paulo Ecclesia Militans fuit *stabilis* in fide, & *immobilis* in charitate, *abundans in opere Domini semper*, sciens quod ejus labor non esset *inanis in Domino*: multò magis Ecclesia Triumphans est immutabilis in visione, & amore Dei; ac propterea tota in Deo fixa, & ita obfirmata, ut nullatenus unquam possit ab eo dimoveri, asseritur in quadro, quod stabilitate suâ cæteras figuras superat, constituta. Undè.

Ex vers. 16. *Et longitudo ejus tanta est, quanta & latitudo.*

Quemadmodum consuevit esse in quadrato æquilatere, quod omnium figurarum quadrilaterarum est perfectissimum.

Ex vers. 16. *Et mensus est civitatem de arundine aureâ per stadia duodecim millia.*

1. ad Cor.
9. v. 24.
ad Philip.
3. v. 14.

Numerus millenarius ex triplici multiplicatione per decem produci-
tur; primùm quidem ex decem unitatibus; secundò ex decies decem;
ac tertio ex decies centum: ideoque designat maximam perfectionem,
quam Sancti assecuti sunt ex justâ Decalogi observatione ad gloriam
sanctissimæ Trinitatis. Junguntur autem duodecim millia propter duode-
cim Angelos duodecim portis Cœlestis Civitatis astantes; necnon
propter duodecim Apostolos, tanquàm portas, & fundamenta duode-
cim ejusdem civitatis; ac denique propter duodecim tribus Israëlitas,
quæ in eandem civitatem admittuntur, postquàm in *stadiis virtutum*
magno fervore Spiritus Divini *cucurrerunt*; ac judicatæ sunt *bravium*
supernæ vocationis in Christo Iesu promeruisse.

Ex vers. 16. *Et longitudo, & altitudo, & latitudo ejus æqualia sunt.*

Deus electos suos æquali dilectione prosecutus est ab æterno in æternum, eaque dilectionis illius æternitas est Civitatis Cœlestis

Longitudo:

Longitudo : voluit autem ut in ipso essent summè beati ; quo quid sublimius ? ideoque hæc sublimitas est ejusdem Civitatis *altitudo*. Ad omnes etiam electos , quocumque loco consisterent , effusa est charitas Divina , ut ad illam felicitatem pervenirent ; atque hæc est civitatis cœlestis latitudo. Electi quoque omnes æqualiter Deum diligunt semper summè bonum ; & quamvis in illis sint varii gradus gloriæ pro varietate meritorum , tamen cùm omnes unum Deum , cujus tres Personæ sunt æquales , possideant totum , in ipsis etiam eapropter mirabilis elucet æqualitas summæ , & æternæ beatitudinis.

Verf. 17. *Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum.*

Angelus sub specie hominis apparens , mensurâ tantæ longitudinis , quâ solent homines uti , ostendit Joanni *murum Civitatis Cœlestis esse centum quadraginta quatuor cubitorum* , quod numerus ille exurgat ex duodecim duodecies multiplicatis , ut significaret Christum hominem ac Deum , Salvatorem , qui , quemadmodum antè exposuimus , est Civitatis Cœlestis murus , non circumambire benevolentiam suâ , & gloriam cœlestes Cives , homines beatos , nisi quatenus pertinent ad duodecim Tribus Israëlitas electas à Deo ; & ex quatuor orbis partibus , propter opera bona , brachiis à manu usque ad cubitum protensis , anteacta , & significata , per duodecim portas , antè declaratas , ingressi sunt in Cœlestem Civitatem : ille enim numerus duodenarius Tribuum electarum multiplicatus per alterum numerum duodenarium portarum cœlestium , efficit centum quadraginta quatuor.

Verf. 18. *Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide.*

Christus , tanquàm murus cœlestis civitatis , circumambiens cœlestes cives , aspectu lucis suæ placidissimæ , ac perpetuæ , in corpore suo sicut & in animâ refulgentis , & promanantis à Divinitate suâ , mirum in modum illos recreat ; quemadmodum visu lapilli pretiosi jaspidis , viridis , & pellucis veluti smaragdus , sed mirâ varietate distincti , oculi hominum solent recreari.

Ex verf. 18. *Ipsa verò civitas aurum mundum , simile vitro mundo.*

Omnia in cœlesti civitate sunt præstantissima , decora ; eximiâ charitate , puritate , sinceritate nitent , ut cuncti sese mutuò perfectissimè , ac sanctissimè videant in Deo , qui est illorum ipsemet amor , decor , ac splendor.

Verf. 19. *Et fundamenta muri Civitatis , omni lapide pretioso ornata.*

Quippe , quamvis in diversis electis , cùm in terris degerent , fuerint ex Paulo *divisiones gratiarum ab eodem spiritu ; & divisiones ministrarum ab eodem Domino ; & divisiones operationum ab eodem Deo* : tamen in Apostolis , qui in Christo sunt fundamenta muri cœlestis Civitatis , extiterunt omnes gratiæ , omnes ministraciones , omnes operationes supernaturales , propter eminentem illorum dignitatem , & sanctitatem ; ideoque

1. ad Cor.

12. v. 4. 5.

6.

ideoque singulos duodecim lapides pretiosos mox referendos præstat omnibus Apostolis conjunctim, & unicuique Apostolorum divisim, attribuire.

Ex vers. 19. *Fundamentum primum, iaspis.*

P. Amelotte en ses notes sur l'Apocalypse.

Iaspis, inquit suis in Apocalypsim notis Gallicis Congregationis nostræ Amelottus, significat suâ soliditate Apostolorum constantiam; virore spem; pelluciditate simplicitatem; jucundâ varietate gratam virtutum permixtionem.

Ex vers. 19. *Secundum Sapphirus.*

Lapis ille coloris æerii, ac cœlestis, distinctus punctis aureis, & densitate suâ obfirmatus, est imago vita cœlestis Apostolorum, perillustis charitatis, & confirmationis in gratiâ.

Ex vers. 19. *Tertium Chalcedonius.*

Carbunculus ab urbe Chalcedone, prope quam exoritur, dictus Chalcedonius, cujus fulgor igneus nec ignem timet, nec nocte vincitur, exhibet Apostolorum zelum ardentissimum, quem nullus persecutionum ignis vincere, nec errorum tenebra potuerunt prohibere, quin lucem doctrina sua spargeret.

Ex vers. 19. *Quartum Smaragdus.*

Color smaragdi eximie viridis tam gratus est oculis, ut ejus visu nunquam fatigentur, quin potius magis, ac magis recreentur. Quò procul conspicitur, eò major apparet; nec sol, nec umbra, nec faces ejus splendori quicquam detrahunt. Ita jucundissimus est oculis mentis Apostolorum conspectus; eorumque sapientissima simplicitas, quò frequentius, & attentius consideratur, eò suaviori animum, cui stulta sapientia hujus mundi fastidium generavit, gaudio perfundit. Etsi secessu suo in cœlum maxime à nobis distent, tanto tamen splendore circumfusi videntur, ut nec ullo scientia humana lumine, nec ullis hujus sæculi tenebris possint obscurari. Hæc ex Amelotto.

Vers. 20. *Quintum Sardonix.*

Viegas in c. 21. Apoc. sect. 3.

Pretiosiores sunt, inquit Viegas, qui tribus coloribus variantur, primo nigro, medio candido, superno rubro. Omnes autem Apostoli nigrum colorem propter labores, candidum propter puritatem, rubrum propter Martyrium habuerunt.

Ex vers. 20. *Sextum Sardius.*

Translucet: sic Apostoli exemplo. Coloris est sanguinei; atque adeò martyrium designat Apostolorum. Feris terrorem incutit: sic Apostoli Demonibus erant formidabiles.

Ex vers. 20. *Septimum Chrysolithus.*

Auri speciem præfert: ardentes scintillas diffundit; nocturnos pellit timores. Ita quilibet Apostolus auro charitatis rutilat; ardentes Divini amoris scintillas ex se in omnes immittit; Damonumque timores fugat.

Ex vers. 20. *Octavum beryllus.*

Quasi aquam consideres solis fulgore percussam, rubicundum, ac decorum colorem reddit; sed non fulget, nisi in sexangulam formam poliando figuratur:

retur: repercussione enim angulorum splendor acuitur; tenentisque manum adurere dicitur. Tradunt beryllo duos inesse colores, unum viridem, pallentem alterum.

Quilibet Apostolorum propter mentis puritatem, quasi aqua clarissima, cœlestis gratia radium suscipit; pulcherrimusque efficitur. Repercussione angulorum magis splendet, quia quò magis Apostoli laboribus premebantur, quasi fractis in lapide angulis, repercussoque lumine, magis radiabant. In sexangulam formam figurabantur, quia in hoc mundo, qui sex diebus à Deo fuit perfectus, Tyrannis persequentibus, & quasi eos figurantibus, pulcherrimi, fulgentissimique evadebant. Tenentium manus adurebant, quia eos, cum quibus conversabantur, Divini amoris facibus inflammabant. Præferabant colorem duplicem, quia dùm cœlestia contemplantur, virides efficiebantur expectatione præmii. Cùm verò ad proximos sese per actionem convertebant, ipso labore, operumque assiduâ exercitatione pallorem quodammodò accipiebant.

Ex vers. 20. Nonum topazius.

Quantò inventu rarior, tantò pretiosior: quoniam perfectio Apostolica rarissima fuit; atque adeò pretiosissima. Duos refert colores, unum auri purissimi, alterum æthereâ claritate relucens, hoc est, aurum charitatis in proximos, & ardentem in Deum amorem. Flammescit impensius, quoties solis radiis verberatur; quoniam Apostoli, cùm Christi gratiâ, tanquam radio micabant, tunc magis ad proximorum salutem incendebantur. Topazium, cùm polis, obscuras; quoniam Apostolos, cùm laudibus nostris polimus, potius obscuramus, quàm illustramus, ob excellentem eorum, nostraque omni commendatione majorem magnitudinem.

Ex vers. 20. Decimum chrysoprasus.

Viridis est gemma, colore porri succum referens, in aurum declinans, aureis intervenientibus guttis. Viriditas, hoc est, spes Apostolorum ad majorem charitatem eorum animos incitabat. Aureæ guttæ aureas charitatis actiones significant, quibus Apostoli spei suæ viriditatem variabant.

Ex v. 20. Undecimum hyacinthus.

Violaceo colore hyacinthum florem repræsentat; cœlestem colorem refert, ut sapphirus: mutat cum facie cœli colorem: sereno enim, & illustri, perspicuus est; turbido, & obducto nubibus, obscurus. Cœlestem planè colorem referunt Apostoli cœlestibus moribus. Sereno Ecclesia Cœlo charitatem in alios exercebat; nubilo autem, & persecutionibus turbato, constantiam, & fortitudinem præferabant.

Ex vers. 20. Duodecimum amethystus.

Sculpturâ facilis, purpureus est, permisto violaceo colore, & quasi rosa nitens, leniterque flammulas fundens. Sanè sculpturâ faciles erant Apostoli, quia in laboribus patientes; gemma purpurea propter martyrium; rosa habentes nitorem propter gratiam, quam sibi apud omnes conciliabant. Denique suavissimas amoris flammulas ex se latè fundebant. Ista, ut mihi videtur, gemmeo splendore Viegas è Societate Jesu.

Hervéus in Apocalypsim.

R r r Vers. 21.

Verf. 21. *Et duodecim porte, duodecim margarite sunt, per singulas, & singula porte erant ex singulis margaritis.*

P. Ame-
lotte en
ses notes
sur l'A-
poc.

Sicuti, inquit Amelottus, pretium margaritarum censetur ex illarum candore, magnitudine, rotunditate, politura, & pondere: ita perfectio Apostolorum attenditur ex illorum innocentia, & puritate; donorum multitudine; sinceritate, & simplicitate; equanimitate, & morum uniformitate; pondere, ac soliditate consiliorum, & actionum.

Viegas in
c. 21.
Apoc. lect.
4.

Addo ex Viegâ, Margaritas appellari Uniones, quod nulla una repariantur in conchis indiscreta: quo indicatur pretiosissimam, & prestantissimam esse Apostolorum doctrinam; esseque præterea instar unionis, propter summam consensionem, quæ inter omnes cernitur.

Ex verf. 21. *Et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.*

Zachar. 8.
v. 4. 5.

Cum pueri soleant in plateis urbium ludere; eoque cives confluant ad mutua colloquia, & commercia, juxta Prophetiam Zachariæ, adhuc habitabunt senes, & anus in plateis Ierusalem; & platea civitatis complebuntur infantibus, & puellis ludentibus; mihi videtur platea cœlestis Ierusalem aurum purissimum, & vitrum perlucidum dici, quod humilitate, simplicitate, & innocentia efficitur sicut parvuli, intraverint in Regnum cœlorum; ibique visu, & amplexu Patris Cœlestis perpetuò exhilarentur; ac quidquid sentiunt, & sunt, sincerissimâ, & perfectissimâ charitate sibi mutuò conferant, ita ut nihil sit in uno, quod ab aliis omnibus jure amicitiae Divinæ non videatur, & possideatur.

Matth. 18.
v. 34.

Verf. 22. *Et templum non vidi in eâ: Dominus enim Deus Omnipotens templum illius est, & Agnus.*

Templa constructa sunt primum, ut essent loca Sacra à domibus profanis separata; in iisque homines congregati, ab injuriis temporum securi, & à curis sæcularibus immunes, liberiùs Deo vacarent; ac mutuâ pietate, & charitate corroborati, & inflammati, ferventiùs Divinam Majestatem laudarent, orarentque; & faciliùs, quæ postularent, impetrarent. Sed quæ templorum hujusmodi necessitas in Cœlo Beatorum, cum segregati sint à peccatoribus; nihilque in iis sit, quod non sit sanctum? Nulla ibi aëris intemperies, sed perpetua serenitas. Nulla sollicitudo, nec ullum negotium, ubi nihil deest; nec quicquam adversatur. Vacant, vident, amant, laudant, ac possident omnes Deum tam unanimes, & tam perfectè, ut nil sit amplius, quod ultra desiderent. Cur in Cœlo, in quo Electi omnes post resurrectionem generalem collecti sunt, esset templum, quale fuit apud Judæos, qui non sectabantur nisi umbras Cœlestium, quorum veritas ipsa patet cunctis Beatis? Quamobrem etiam foret in Cœlo templum, quale nunc apud Christianos, cum nullus futurus sit Sacramentorum usus, dum omnes Sancti perfuerunt Deo; nec per fidem ambulabunt; sed per speciem, videntes Deum, sicut est? Absit autem, ut quisquam in Cœlis cogitet templa, qualia in terris apud Ethnicos, a iove infideles; quandoquidem unus Deus, & Trinus adoretur à Beatis in spiritu, & veritate, & summâ perfectione.

2. ad Cor.
5. v. 7.
1. Joan. 3.
v. 2.

Unicum

Unicum Cœlestis civitatis templum est Dominus Deus omnipotens, in quo Cœlestes cives vivunt beatè; in quo moventur perfectissimè; in quo sunt sanctissimè.

Christus quoque homo Deus, qui quondam asseruit corpus suum esse Joan. 2. Templum Divinitatis in eo inhabitantis, est cum Deo idem templum v. 19. 21. illius civitatis, quod Divinitatis, & humanitatis suæ infinitâ sanctitate cunctos Sanctos complectatur; in eoque, & per ipsum, & cum ipso singuli Beati nunquam non reddant omnem honorem, & gloriam sacratissimæ Trinitati.

Verf. 23. *Et civitas non eget sole, neque lunâ, ut luceant in eâ: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus.*

Deus sibi ipsi, & Beatis lux est, utpote qui seipsum, & omnia per sese perspicuè norit; ac Beatos omnes splendore Divinitatis suæ perfundat. Quemadmodum verò per Christum mentes fidelium gratiæ luce illustravit; ita & lumine gloriæ per Christum Sanctos in cœlis illuminat.

Verf. 24. *Et ambulabunt gentes in lumine ejus.*

Populi ii, qui lucem fidei receperunt, & secundum Deum vixerunt, cuncta in cœlo perspicient, ac peragent ex lumine gloriæ, quo erunt perfusi.

Ex verf. 24. *Et reges terra afferent gloriam suam, & honorem in illam.*

Quin etiam Reges Pii, ac justî, quidquid honoris, & gloriæ fuerint in terris adepti, referent in eum finem, ut Regnum cœlestis Civitatis consequantur; & tantî illud facient, ut omnia regna mundi despiciant, ac tanquam umbras inanes reputent præ summo illius Regni cœlestis splendore, quo fulgebunt.

Verf. 25. *Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic.*

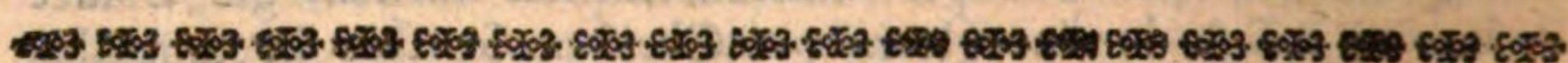
Author naturæ Deus noctem diei voluit succedere, ut homines fatigentem animum, & corpus ab opere diurno refocillarent: portæ verò civitatum terrenarum nocte, quæ est pars diei naturalis viginti quatuor horarum, clauduntur propter timores nocturnos, nè cives, dum quiescunt somno correpti, quidquam ab hostibus molestiæ patiantur. At lux perpetua lucebit Beatis ab ipsomet Deo illustratis, eruntque semper vigiles in ejus contemplatione; necnon ipsius summâ virtute jugiter corroborati, & quibuscumque adversariis dudum devictis superiores, æternâ quiete, ac pace perfruentur. Quapropter in tantâ securitate cœlestis civitas nunquam non patebit.

Verf. 26. *Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.*

Quippe quæcumque fuerint opes, & dignitates apud quasvis nationes, cedent Dei summi omnium Regis autoritate in ornamentum cœlestis Civitatis, & in gloriam perennem Sanctorum, qui ejus æternam felicitatem perituris omnibus bonis prætulerint.

Verf. 27. *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vite Agni.*

Qui fœdis, & abominandis criminibus idololatriæ fuerit inquinatus, & mendacium, vel contra Deum, plures Deos asserens; vel contra Christum, illum, aut Deum, aut hominem negans; vel contra proximum, ei gravem injuriam inferens, perpetraverit; ac denique, quisquis alicujus sceleris, cum è vivis discesserit, fuerit reus, non admittetur in cœlestem civitatem, in quâ Deus purus non capitur nisi à puris, verax à veracibus, justus à justis, sanctus à sanctis, qui de ipso, ut par est, senserint; leges ipsius servaverint; ejusque gratiâ, & piis, ac sanctis moribus promeruerint vitæ æternæ, ac beatæ esse compotes per Christum, & in Christo.

EXPLANATIO LXX.

Perennis vitæ, sanctitatis, obsequii, & Regni hominum in paradiso cœlesti, aliorumve, quæ referuntur Apocalypsis capite vigesimo secundo, & ultimo.

VERS. I. Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tanquam crySTALLUM, procedentem de sede Dei, & Agni.

ψ. 2. In medio plateæ ejus, & ex utrâque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum: & folia ligni ad sanitatem gentium.

ψ. 3. Et omne maledictum non erit amplius; sed sedes Dei, & Agni in illâ erunt, & servi ejus servient illi.

ψ. 4. Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

ψ. 5. Et nox ultrâ non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum.

Explanatio Historica. CAP. XXII. 501

- ψ. 6. Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, & vera, & Dominus Deus spirituum Prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri citò.
- ψ. 7. Ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba Prophetiæ libri hujus.
- ψ. 8. Et ego Joannes, qui audiui, & vidi hæc. Et postquam audissem, & vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat.
- ψ. 9. Et dixit mihi: Vide ne feceris, conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui servant verba prophetiæ libri hujus.
- ψ. 10. Deum adora. Et dicit mihi: Ne signaveris verba Prophetiæ libri hujus: tempus enim prope est.
- ψ. 11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc.
- ψ. 12. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.
- ψ. 13. Ego sum α, & ω, primus, & novissimus, principium, & finis.
- ψ. 14. Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.
- ψ. 15. Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.
- ψ. 16. Ego Iesus, misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, & genus David, stella splendida, & matutina.
- ψ. 17. Et spiritus, & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.
- ψ. 18. Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.
- ψ. 19. Et si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ

hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate sanctâ, & de his, quæ scripta sunt in libro isto.

ψ. 10. Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio citò: Amen. Veni, Domine Iesu.

ψ. 21. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Verf. 1. Et ostendit mihi fluvium aqua vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, & Agni.

ψ. 2. In medio plateæ ejus, & ex utrâque parte fluminis lignum vitæ.

Gen. 2.
v. 15.
V. 9. 10.

Gen. 3.
v. 22.

Apoc. 2.

v. 10.

Matth. 25.

v. 21.

Apoc. 2.

v. 7.

Apoc. 7.

v. 16. 17.

U M Deus primum hominem condidit omnibus naturæ, & gratiæ dotibus instructum, tulit eum, & posuit in paradiso voluptatis, ut in illo jucundè, ac sanctè viveret. Fluvius autem egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum: lignum etiam vitæ erat in medio paradisi, collaturum homini, si perseveraret in obsequio Conditoris sui, vitam in æternum. Quantò magis immensa Dei benignitas homini justo, ac sancto, qui vitiorum omnium superavit illecebras, & fidelis fuit usque ad mortem, paravit amœnum in Cœlo locum, ut ibi æternâ vitâ, & gaudiis spiritualibus, ac divinis numquam intermittendis perfrueretur. Eapropter Christus in Evangelio ait fidei servo, intra in gaudium Domini tui; & in Apocalypsi, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei; ac postea, non esurient, neque sitient amplius, quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos; & deducet eos ad vitæ fontes aquarum. Hoc autem loco, quem interpretandum suscepi, ostendit in Cœlo fluvium aqua vitæ limpidissimum, seu splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, & Agni, & ex utrâque parte fluminis lignum vitæ: quibus rebus significatur vita purissima, & æterna, quæ jugiter ex Deo, & Christo manat in Beatos, ut perenni voluntate, ac deliciis sanctis perpetuò perfundantur, & reficiantur. Idcirco illud lignum vitæ paradisi cœlestis dicitur.

Ex verf. 2. Afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum.

Quippe Deus, & Christus homo Deus, nunquam non se præbent Beatis, ut gustent singulis mensibus, diebus, & momentis, ac verè per totam æternitatem, quàm suavis est Dominus; in eoque vitam omnibus bonis abundantem habeant. Additur verò.

Ex verf. 2. Et folia ligni ad sanctitatem gentium.

Siquidem Deus, & Dominus Iesus Christus, non modò vitam æternam

Explanatio Historica. CAP. XXII. 503

nam conferunt Beatis ; sed etiam tuentur in illis , qui ex omni populo , & natione collecti sunt , optimam valetudinem , & præclarum absque ullo defectu vigorem. Sicut enim nunc apud mortales grassantur ex peccatis morbi ; ita tunc immortalitate felici donata Sanctorum corpora mirum in modum propter eximiam sanctitatem vigeant ; eritque in eis perfecta sanitas perfectæ sanctitati conjuncta.

Verf. 3. *Et omne maledictum non erit amplius.*

Deus comminatus est in Paradiso terrestri maledictionem primo homini , si peccaret ; *De ligno, inquit, scientiæ boni, & mali ne comedas : in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Maledictionem autem ei , posteaquam peccavit , intulit his verbis ; *Maledicta terra in opere tuo. In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es ; & in pulverem reverteris.*

Israëlitico etiam populo , quot , & quantæ maledictiones imminabant , si legem Domini transgrederetur. *Maledictus eris in civitate ; maledictus in agro. Maledictum horreum tuum ; & maledicta reliquia tua. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terra tua. Maledictus eris ingrediens ; & maledictus egrediens. Mittet Dominus super te famem, & esuriem, donec conterat te. Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te. Percutiat te Dominus egestate, febre, & frigore, & ardore, & aestu, & aëre corrupto ; & persequatur, donec pereas. Sit cælum, quod supra te est, aneum ; & terra, quam calcas, ferrea. Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos. Percutiat te Dominus amentia, & cecitate, & furore mentis ; omnique tempore calumniam sustineas ; opprimaris violentia ; nec habeas, qui liberet te ; aliaque peracerba, quæ fusiùs referuntur in Deuteronomio.*

Comparans verò legi Evangelium Paulus , inquit : *Propterea abundantius oportet observare nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus : Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus ; & omnis pravaricatio, & inobedientia accepit justam mercedis retributionem : quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem, quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est ; contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus secundum suam voluntatem ?*

At Beati in Cælo , qui legis, sive naturalis, sive Mosaicæ, seu Evangelicæ, fuerint justi, ac sancti observatores, quique Deum super omnia, & in omnibus semper diligunt, nullis amplius hujusmodi, vel aliis quibuscumque maledictionibus subjacebunt ; sed bonis omnibus cumulati, & summo bono in æternum perfruentes, verè, ac perfectissimè erunt benedicti à Deo patre in omni benedictione spiritali in cælestibus in Christo, sicut elegit eos in ipso ante mundi constitutionem, ut essent sancti, & immaculati in conspectu ejus in charitate.

Ex verf. 3. *Sed sedes Dei, & Agni in illa erunt ; & servi ejus servient illi.*

Nimirum in Cælo Thronus Dei, & Domini nostri Jesu Christi erit in sæculum

Gen. 2.

v. 17.

Gen. 3.

v. 17. 19.

Deuter. 28.

v. 16. 17.

18. 19. 20.

21. 22. 23.

25. 28. 29.

ad Heb. 2.

v. 1. 2. 3. 4.

ad Eph. 1.

v. 3. 4.

ad Heb. 1.

v. 8.

seculum sæculi, summâ, & suavissimâ authoritate erga Beatos; iique Deo, & Domino nostro Jesu Christo libentissimâ, & flagrantissimâ charitate in perpetuas æternitates obsequentur.

d Heb. 4. Nunc thronus Dei, & Filii unigeniti est in cœlis *thronus gratia*, ut fi-
v. 16. deles *adeuntes ad eum cum fiducia*, misericordiam consequantur, & gratiam
inveniant in auxilio opportuno: Sed Beatis erit thronus gloriæ, quæ sese ita
in illos effundet, ut omnia possint in Deo, & in Christo; ejusque feli-
citatibus immensæ sint participes. Denique sic omnia in Beatis erunt Deo, &
1. ad Cor. Christo *subjecta*, ut sit Deus omnia in omnibus; omnia, & in omnibus
15. v. 28. Christus.

ad Col. 3. Vers. 4. Et videbunt faciem ejus.
v. 11.

2. Paral. 9. Beati viri tui, aiebat Regina Saba Regi Salomoni, & beati servi tui,
v. 7. qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.

Quantò feliciores in Cœlo Sancti, qui assistunt, & ministrant jugiter
Deo, & Christo; videntque eum *facie ad faciem*; & in ipso percipiunt
1. ad Cor. omnes thesauros sapientia, & scientia Dei? Videte, inquit Joannes in Epi-
13. v. 12. stolâ, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus.
ad Col. 2. Nondum apparuit, quid erimus. Scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei
v. 3. erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Prædestinavit quoque Deus ele-
1. Joan. 3. ctos conformes fieri imaginis Filii sui, & quis cogitare queat eorum lætitiâ,
v. 12. cum videbunt illum in gloriâ Dei Patris?
ad Rom. 8. Et quis cogitare queat eorum lætitiâ, cum videbunt illum in gloriâ Dei Patris?

ad Philip. Ex vers. 4. Et nomen ejus in frontibus eorum.

2. v. 11. Summus Pontifex Mosaicus nomen Dei insculptum in laminâ aureâ
Exod. 28. gestabat in fronte suâ, quò pateret omnibus ipsum esse sanctitate mini-
v. 36. sterii sui Deo addictum, ejusque cultui consecratum. Multò magis justi
in Cœlum evecti, atque, ut ait Princeps Apostolorum, *genus electum*, re-
1. Petr. 2. gale sacerdotium, gens sancta, qui fugientes ejus, quæ in mundo est, concu-
v. 9. piscencia corruptionem, effecti sunt divina consortes nature, expressam ha-
2. Petr. 1. bent in se ipsis, & conspicuam omnibus, divini nōminis, cujus cultui
v. 4. æterno dediti sunt, sanctitatem, & gloriam.

Matth. 10. Adde quod, cum in terris versabantur Sancti, non erubuerunt Deum,
v. 32. & Christum confiteri, & laudare coram hominibus; atque etiam in cœ-
Luc. 9. lis constituti in sæcula sæculorum laudabunt: Quare nec Deus, & Chri-
v. 26. stus erubescunt illos confiteri coram Angelis suis in cœlo; sed summo
1. ad Cor. eos honore afficient, & tunc laus erit unicuique à Deo. Quàm felix, &
4 v. 5. ambienda laudatio, inquit Bernardus, ubi, & laudare, & laudari bea-
Bern. in festo sanct. tum est!
omnium.

Vers. 5. Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucerna, neque lu-
mine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos.

Ista jam explicata sunt explanatione versus vigesimi tertii, capitis
precedentis. Subjiciam dumtaxat fore, ut tunc Beati omnes revelatâ facie
1. ad Cor. gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformentur à claritate
3. v. 8. in claritatem.

Explanatio Historica. CAP. XXII. 505

Ex vers. 5. *Et regnabunt in secula seculorum.*

O quam gloriosum est regnum, in quo cum Christo regnant omnes sancti! concinit exultans de tanto regno Ecclesia.

Vers. 6. *Et dixit mihi, hæc verba fidelissima sunt, & vera.*

Offic.
Rom. in
festo omni.
Sanct.

Sicuti à Christo, qui veritas est, suggesta sunt Angelo, ita ab ipso cœlesti spiritu sincerè excepta, & Joanni tradita sunt; atque omnium fidem, & venerationem merentur.

Ex vers. 6. *Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri citò.*

Cùm in terris degeret humilis in formâ servi, tametsi Deus esset, misit homines, quos replevit Spiritu Sancto, prædicare, non tantùm populo Dei, sed etiam non credentibus in Deum, & servis dæmonum, quid facerent, ut servirent Deo vivo, ac vitam æternam consequerentur. In cœlo autem sedens ad dexteram, & in gloriâ Patris, cùm omnia prævideat futura, ejusque Spiritu Sancto inspirati olim sancti Dei homines locuti sint, ac cui, & quomodo, & quantum voluerit, tribuat prophetiæ donum, misit Angelum suum, dubio procul inter Sanctos Angelos præcellentem, ostendere servis suis Christianis, quæ oportet fieri citò; videlicet, quorum aliqua brevi tempore post Apocalypsim Joanni datam incipient contingere; alia verò succedentibus deinceps temporibus, & citò elapsuris usque ad consummationem sæculi, evenient, ut tandem Sancti ad æternam felicitatem, quæ nunquam finietur in Cœlis, perveniant.

Vers. 7. *Et ecce venio velociter.*

Christus Dominus promittit se venturum velociter; primùm quidem præsentia potestatis suæ, ac justitiæ, & sanctitatis, necnon ministerio cœlestium spirituum, ut fiant citò, quæ prævidit, & prædixit futura: Postremò veniet in consummatione sæculi præsentia sacratissimæ humanitatis suæ, ut cunctos homines judicet; isque ultimus ejus adventus, quamvis hominibus tardus videatur, velox est Deo, cujus æternitas omnia simul complectitur. Undè Princeps Apostolorum, de illo ultimo adventu Domini loquens, inquit: *Unum hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni; & mille anni sicut dies unus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: Sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti.*

1. Petr. 3.
v. 8. 9.

Ex vers. 7. *Beatus qui custodit verba prophetiæ libri hujus.*

Aiebat in terris ipsemet Dominus, Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, abstinentes à malo, quod prohibet, & facientes bonum, quod jubet. Parem beatitudinem promittit Christus in Cœlis ei, qui fugerit idololatriam, aliaque scelera, & vitia, quæ verantur, arguuntur, & puniuntur ex Apocalypsi; ac virtutes sanctas, quæ eodem libro prophetico, ac divino, præcipiuntur, laudantur, & remunerantur, exeruerit.

Luc. 11.
v. 17.

Hervens in Apocalypsim.

S s s

Vers. 8.

506 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli*

Verf. 8. *Et ego Ioannes, qui audiui, & vidi hæc.*

Humiliat se Ioannes, quod in terris corpore positus, mente tot, tantæque arcana cœlestia perceperit gratiâ, & benignitate Domini sui, quem nihil lateret.

Joan 11.
v. 24.

Commendat etiam ex nomine suo, & personâ, & dignitate, & prærogativâ librum hunc propheticum, quem tradit, ut nemo sit, qui non illum excipiat tanquam verum, & sanctum, cum tradatur ab Apostolo, & Christi, non tantum in terris versantis, sed etiam in Cœlis constituti, Dilecto Discipulo: Ita enim quem conscripsit, Evangelii librum commendatum voluit, cum dixit sub ejus finem; *hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his; & scripsit hæc, & scimus quia verum est testimonium ejus.*

Apoc. 19.
v. 10.

Ex verf. 8. *Et postquam audissem, & vidissem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat.*

Tam grati est animi Ioannes, ut, cum probè norit se arcana cœlestia ope Angeli percepisse, nitatur rursus, quamvis jam repulsus ab illo, gratias submisso corpore, & animo ei rependere, ac debitam venerationem exhibere.

Verf. 9. *Et dixit mihi, vide, nè feceris: conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum, qui servant verba prophetia libri hujus: Deum adora.*

Verum perstat in humilitate Angelus; seseque non alium, quam Dei, & Domini nostri Jesu Christi servum, cum ipsomet Joanne Apostolo, & prophetâ, necnon cum omnibus aliis, tum veteris, tum novi Testamenti Prophetis, & cum fidelibus quibuscumque, qui observaturi sunt Apocalypsis sanctissima mandata, profiteretur. Totam quoque sibi à Joanne oblatam venerationem, quamvis justissimam, transfert ad Deum, à quo accepit, quid revelaret ipsi Joanni.

Da. 12.
v. 4. 9.

Verf. 10. *Et dicit mihi, nè signaveris verba prophetia libri hujus: tempus enim prope est.*

Posteaquam divinitus arcana Danieli revelata sunt, quæ nonnisi extremis temporibus essent futura, dictum est ei: *Daniel, claudere sermones, & signa librum usque ad tempus statutum; ac rursus: Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones, usque ad præfinitum tempus.* Secus dicitur Joanni, nè signaveris verba prophetia libri hujus; tempus enim prope est, quo incipient fieri multa, quæ hocce libro prædicta sunt.

Verf. 11. *Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc; & qui justus est, justificetur adhuc; & sanctus sanctificetur adhuc.*

Porro totum tempus, quod reliquum est usque ad consummationem sæculi, datur ex judicio, & misericordiâ Dei hominibus: Ex judicio Dei, plerisque peccatoribus, & impiis; undè fiet, ut qui Christianos persecutionibus vexant, illos adhuc persequantur; & qui aliis iniquitatibus proximo nocent, noceant iterum: Qui idololatriæ, aliorumve scelerum,

scelerum, & vitiorum sordibus inquinantur, magis, ac magis in iisdem flagitiis fœdè volutati, sordescant: secus idem temporis spatium conceditur ex misericordiâ Dei justis, & sanctis, ut justiores, ac sanctiores evadant.

Vers. 12. *Ecce venio citò; & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.*

Dùm verò consummatæ fuerint hominum iniquitates, & virtutes, veniet Dominus, præmium daturus æternum bonis operibus; sempiternam autem pœnam inflicturus malis.

Vers. 13. *Ego sum α, & ω; primus, & novissimus; principium, & finis.* Multa dudum diximus in hæc verba explanationibus nostris capitis primi, versu octavo, & decimo octavo. Quamobrem sufficiat nunc dicere, Christum esse principium, & finem omnium hominum, quatenus omnes homines ut Deus propter semetipsum, & ad gloriam suam, ipsorumque salutem condidit; ideoque & omnes homines referendos esse tandem ad illum, tanquam ad finem ultimum, ut ab ipso congruam mercedem bonorum operum, & malorum pœnam recipiant.

Vers. 14. *Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in Civitatem.*

In cœlestem civitatem admittentur, & vitam æternam possidebunt, qui fidem tenuerint Apostolorum; baptizati in nomine trium Personarum Divinarum, necnon sanguine Christi fuerint mundati in remissionem peccatorum suorum; ac commortui Christo, & propter ipsum è vivis discedentes, fructum saluberrimum mortis illius perceperint, quemadmodum ista, tum per sese, tum ex iis, quæ aliis locis exposuimus, manifesta sunt.

Vers. 15. *Foris canes.*

A Civitate Cœlesti, cujus est Rex Christus Sanctus Sanctorum, excludentur, qui oblatraverint impietate suâ religioni Christianæ; ac dente canino discerpserint famam eorum, qui pietatem, ceterasque virtutes sectabantur.

Ex vers. 15. *Et venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.*

Illorum etiam omnium flagitiorum, quæ capite præcedenti explicata sunt, & quorumcumque aliorum scelerum rei, non intrabunt in regnum cœlorum; sed in flammæ æternas inferorum protrudentur.

Vers. 16. *Ego Iesus misi Angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis.*

Ista ex antea expositis explanatione non indigent.

Ex vers. 16. *Ego sum radix, & genus David.*

Isaias Nativitatem Christi prædicens, aiebat: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet; & requiescet super eum spiritus Domini.* Quibus verbis significabat fore, ut Salvator oriretur ex Davide, filio Isai, seu Jesse. Ipse verò Jesus ait nunc Dilecto Discipulo, se esse

A. 17.
v. 28. 29.
Gen. 1.
v. 27.

radicem, & genus David, hoc est, de radice, & genere David; quem-
admodum Paulus, dum asseruit Areopagitis, quidam vestrorum poetarum
dixerunt, ipsius & genus sumus; genus ergo cum sumus Dei, testatus est nos
esse de genere Dei, seu ortos esse à Deo, qui creavit nos ad imaginem,
& similitudinem suam.

Ex vers. 16. *Stella splendida, & matutina.*

Luc. 2.
v. 32.
Isai. 49.
v. 6.

Dictum est à Simeone de Christo, quod esset *lumen ad revelationem*
gentium; & gloriam plebis Israël; ac juxta prophetiam Isaïæ, Dominus
inquit ipsimet Christo, *parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus*
Iacob, & facies Israël convertendas: Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis
salus mea usque ad extremum terræ. Quapropter Christus est *stella splendi-*
da, & matutina, quæ oriens ex alto, mundum tenebris ignorantiae, &
vitiarum obsitum, incepit illustrare luce doctrinae suæ, & sanctitatis;
ac magis, magisque deinceps illustrabit, donec depellat omnem ethnicae
superstitionis caliginem, & Judæorum cæcitatem. Patebit quoque tan-
dem effectuum in Apocalypsi prædictorum perspicuitate veritas prophe-
tiae illius, tametsi multiplices ob rationes figuris ænigmaticis, & verbis
perobscuris obrecta videatur; adeò ut, *Dominus illuminabit abscondita*
tenebrarum, & manifestabit consilia cordis sui; & exultabunt justi, & san-
cti in luce ejus.

1. ad Cor.
4. v. 5.

Vers. 17. *Et spiritus, & sponsa dicunt, Veni.*

1. Joan. 2.
v. 28.
C. 4. v. 16.
17.

Hortatur Joannes in epistolâ fidissimos Christi discipulos, *Manete in*
eo, ut, cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in
adventu ejus: ac postea, Deus charitas est; & qui manet in charitate, in
Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fi-
duciam habeamus in die judicii, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mun-
do. Igitur quisquis sancto terrenarum rerum contemptu, & spiritu Dei
rapitur supra se, ut percipiat arcana illa cœlestia, quæ revelata sunt;
necnon quævis anima sancta integritate fidei suæ, & purissimâ charita-
te Christo copulata, dicunt ex abundantia cordis sui, *Veni*, observandis-
sime magister, & amantissime sponse, impleturus citò, quæ in gratiam
tuorum prædixisti, & promisti, ad tui ipsiusmet gloriam, & æternam
illorum felicitatem.

Ex vers. 17. *Et qui audit, dicat, veni.*

2. ad Tim.
4. v. 7. 8.

Qui audit, ac mente percipit verba prophetiae hujus, optet etiam
Salvatoris, cui fidem servaverit, adventum, ut liberatus ab omnibus
hujus sæculi calamitatibus summum in cœlis bonum assequatur: ait enim
Paulus, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In*
reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illâ die
justus judex: non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum
ejus.

Ex vers. 17. *Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ,*
gratis.

Qui etiam ardentissimâ charitate Christum tanquam fontem vitæ sitit,
accedat

Explanatio Historica. CAP. XXII. 509

accedat fiducialiter ad ipsum, haurietque aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; & torrente voluptatis potabitur. Denique, qui piè, ac justè vivens in hoc sæculo, vult sincerè, & ex animo vivere in æternum apud Deum, vitam ipsam æternam ex Dei gratiâ, quæ præcedit, comitatur, & subsequitur omne opus bonum, & est principium omnis meriti, consequetur: Undè aiebat Doctor gentium, *gratia Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.* Isai. 12.
v. 3.
Ps.
ad Rom. 6.
v. 23.

Vers. 18. *Contestor enim omni audienti verba prophetie libri hujus; si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.*

Vers. 19. *Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie hujus, auferet Deus partem ejus de libro vite, & de Civitate sanctâ, & de his quæ scripta sunt in libro isto.*

Vers. 20. *Dicit, qui testimonium perhibet istorum.*

Eusebius hæc ex Josepho de Sacra Scripturæ libris refert. *Quantum fidei, & authoritatis nostræ scripturæ libris tribuamus, reipsâ satis perspicuum est. Nam tanto, & tam diuturno ævi curriculo decursu, nemo illis, vel addere, vel adimere, vel quicquam denique in eis commutare ausus est. Immo, quod rata Dei præcepta, decretaque sint, pro certo existimare; iisdemque firmè adhærescere; & pro illis, si opus sit, vitam libenter profundere non dubitare, omnium Iudaorum animis statim ab ineunte ætate quasi insitum, & innatum est.* Euseb. hist.
l. 3. c. 9.

Is sanè pietatis sensus erga Sacras Scripturas inditus erat Joanni; ideoque cum pro comperto haberet Apocalypsim, quam tradebat, esse verè revelationem à Jesu Christo derivatam, & jussu illius, prout dictaverat, conscriptam, peroptat nè quicquam ei addatur, vel detrahatur; & addentibus, vel detrahentibus graves pœnas comminatur ex zelo divinæ veritatis, quam non licet cuiquam adulterare; sed sincerè, ut est, illam oportet excipere, & aliis commendare: *Quacumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus, & vitam æternam habeamus.* Ap. c. 1. v. 1.
19.
ad Rom.
15. v. 4.
Ioan. 5.
v. 39.

Ex vers. 20. *Etiam venio citò. Amen. Veni, Domine Iesu.*

Amantissimus Salvator venturum se citò iis modis, quos antè exposuimus, iterum affirmat ad solatium fidelium suorum; idque confirmat juramento quodam solemni, cum dicit, *Amen.* Vere ita est; adventum meum non differo plusquam par sit. Venio tam citò, ut mali, quos veniens debitis pœnis afficiam, adventum multò velociorem, quam velent, censebunt; Sancti autem, quos æternâ gloriâ remunerabo, cuncta sæcula, quæ ab hoc tempore usque dum veniam, effluxura sunt, non nisi aliquot momenta reputabunt, ad beatam æternitatem, quâ perfruentur, comparata.

Eam beatitudinem quisque fidelis, piè affectus, super omnia desideret; ac, si Christum Salvatorem, uti debet, ex toto corde diligit, dicat cum dilecto, & amantissimo Christi Discipulo, *Amen;* fiat, quod promittis, *Veni, Domine, Iesu. Veni;* & rape me ad te, ut sim semper

510 *Apocalypsis B. Ioannis Apostoli, &c.*

Ps. 118.
v. 49.

tecum. Tu, Domine, memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti. Sis mihi Iesus, & author salutis æternæ. Eapropter benignitate tuâ condona mihi peccata commissa; gratiam tribue perpetuam, nè alia admittam; & fac me in amore tuo defixum, sanctis operibus usque in finem adlaborare, ut sine fine fruam te, Domine Iesu.

Verf. 21. *Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.*

Hanc tantam Christi gratiam Joannes quibusvis fidelibus exoptat; & ego ipse qualescumque meas Apocalypsis Explanationes Historicas concludens, in gratiarum actionem cum Sanctâ, Catholicâ, Apostolicâ, & Romanâ Ecclesiâ, cui illas obtuli, & iterum offero, velim addere quod me movet in Sacris Mysteriis, dum ipsummet Christum præ manibus habeo, *Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor, & gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

INDEX

I N D E X

ALPHABETICVS

RERUM OMNIUM

NOTABILIVM,

Quæ in hac Apocalypsis B. Joannis Apostoli
Explanatione Historica continentur.

*Solus numerus paginam designans, facilioris
adinventionis gratiâ, appositus est.*

A

Abyssus.

Abyssus nomine pluri-
bus in locis Apocalyp-
sis mare intelligendum
est. p. 468

Abyssi clavis : vide verbo *Clavis*.

Achab.

Achab impietatis, & scelerum Jeza-
belis particeps, audiens per Eliam
imminencia sibi mala, humiliatus
obtinet misericordiam à Domino.
67. Posterius ejus plectuntur ob ejus
peccata. ibid. & seq.

Adolescens.

Adolescens quidam, urbis Episcopo
à B. Joanne commissus educan-
dus, probè instruitur, & tandem

Baptismi Sacramento illuminatur;
sed ex ejusdem Episcopi indul-
gentia, & incuria labitur. 76

Adrianus.

Adrianus Judæos ad bellum irritat,
& quibus ex causis. 150. Præci-
puos Romanorum Duces aduersus
eos mittit. 151

Agapes.

Agapes priscorum Christianorum
quid fuerint, explicatur ex Ter-
tulliano, & quæ fuerit sollemnis
significatio vocis ἀγάπη, apud
primævos Scriptores Ecclesiasticos
trita. 41

Agnus.

Agnus innocens ab Isaia prævisus
occidendus, Christum præfigura-
vit. 132. Et à Joanne visus in cælo
tanquam

Index Alphabeticus

tanquam occisus. 133. Septem habebat cornua, & septem oculos, & quid significarent. ibid. Accepit librum obsignatum de manu sedentis in throno. ibid.

Agni duo antiquitus in Templo Judaico singulis diebus immolabantur, & quis ritus in eorum immolatione servabatur. 135

Alamundarus.

Alamundarus Saracenorum Rex, vir excelsio animo, & bellicoso. 462. magna Varani Persarum Regi, sed inaniter pollicetur. ibid. Profligantur ejus copiae magna ex parte. ibid.

Alaricus.

Alaricus graviter Romam afflixit. 433. Vide *Roma*.

Altare.

Altare duplex in Templo antiquo. 158. Duplex etiam B. Joanni in caelo exhibetur. ibid. & seq. Quare sub altari holocaustorum apparent Martyrum animae. 159

sub Altaribus justè Martyrum corpora sepeliuntur. ibid. & seq.

Altaria aliquando erecta in locis ubi Martyres passi fuerant. 160

ex Altaris aurei, quod est ante oculos Dei, quatuor cornibus vox emittitur, & quid prædicat. 222. & seqq.

B. Ambrosius.

B. Ambrosius, Florentinis obsessis & desperantibus, cuidam apprensens salutem promittit. 463

Amethystus.

Amethystus lapis sculpturâ facilis. 497. Quis ejus color, & quare Apostolis compareretur. ibid.

Amor.

Amor, cordis oculus. 11. in fin.

Angelus.

Angelus humanâ formâ, Christo dum in humanis ageret, simili, apparet

Joanni in medio septem candelabrorum aureorum. 20

Angeli congruè septenario numero contineri videntur. 112. Missi nomen accipiunt ex his quæ missionis tempore peragunt. ibid. Quare septem spiritus Dei dicuntur. ibid. Septem lampadibus ardentibus comparantur. ibid. & seq.

Angeli licet omnes administratorii spiritus, alios tamen alii ministerii sui dignitate superant. 115

Vide verb. *Beatus, Sanctus.*

Angeli quatuor in extremis quatuor, & oppositis terræ partibus visi stantes & erecti. 171. Quintus verò ascendens ab Oriente, & quare. ibid. Præfert signum Dei & quale. ibid. & seq. clamat voce magna, & ad quid. 172

Angeli omnes in circuitu throni, & Seniorum stantes, omnium Sanctorum canticum concludunt. 185

Angeli fidelium orationes Divinæ Majestati offerunt 192. & seq. Ad clangorem emittendum paratissimi. 194

Angelus futurarum plagarum prænuntius, quare sub specie aquilæ appareat. 208

Angolorum turma à B. Joanne visa. Christo astantium. 189. & seq. Quam humiles, & Deo subiecti. 140.

Animabus hominum in caelum assumptis locum cedunt, ac gloriantur, quod administratorii fuerint illorum, qui hereditatem capiunt salutis. ibid.

Angolorum multitudo perfecta 140.

Maximè peroptant, ut Christus Divinitatem, sapientiam, potestatem & fortitudinem sibi convenientem exerat. 141

Angeli sub equestri exercitus specie B. Joanni

Rerum Notabilium.

B. Joanni exhibiti, pestis signa diagnostica præ se ferebant. 223. & seq.

Angeli regnum Dei annuntiantis figura qualis. 230. Dextrum pedem super mare, sinistrum autem super terram ponit, & quare. ibid. Voce magna clamavit, & quid inde sequutum sit. ibid. & seqq.

Angelo septimo tuba canente consummatur mysterium Dei, impietatisque paganæ subversio significatur. 269

Angeli etiam mali, dici possunt spiritus fulgentes, & comparari stellis cœli. 286. Varia eorum nomina. ibid.

Angelorum malorum turmæ duæ ante Incarnationem Verbi Divini, ad expugnandum duplex genus hominum. ibid.

Angeli mali quando in tres turmas divisi. 287

Angelorum bonorum zelus in obsequium fidelium Dei servorum variis exemplis probatur. 294. & seq.

Angeli boni victores adversus demones. 297. & seqq.

Angelorum gaudium ex rejecta impietate ethnica, & expulsis idololatriæ vitiis. 302

Angelus volans per medium cœli, Evangelium æternum habens, omnibus nationibus evangelizans, à B. Joanne visus. 359. & 360.

Angelus Romanam ruinam prædicans. 361

Angelus stans super nubem, coronam auream in capite gestans, & falcem in manu sua, ab alio præcipitur falcem suam mittere, & merere. 365

Angeli alii à B. Joanne visi. 367. & seq.

Hervens in Apocalypsim.

Angeli septem, septem plagas novissimas habentes. 375. & seqq. Unde exeunt. 377. Accipiunt septem phialas aureas plenas iracundiæ Dei. ibid. Jubentur eas effundere. 379. & seqq.

Angelus septimus effundit phialam suam in aërem, & quid inde sequatur. 398. & seqq.

Angelus B. Joanni significat, omnia quæ dixit ei, jussu Dei prolata, & tanquam Dei verba excipi debere. 441. & seq. Venerationem quam B. Joannes ei exhibebat, rejicit. 447. Conservum se profitetur, & testimonium Christo perhibere. 448

Angelus futuras paganorum clades sub Honorio, & Theodosio juniore prænuntians, stabat in sole. 460. & seq. Appositè aves ad magnam cœnam vocat. 461

Angelus descendit de cœlo, clavem habens abyssi, & catenam magnam in manu sua. 468. & seq. Ligavit diabolum per annos mille, eique prohibet, ne per hoc tempus seducat gentes. 469

V. de Diabolo, Satanæ, Turca.

Angelum suum misit Dominus ostendere servis suis Christianis quæ oportet fieri citò. 505

Angelus Apocalypsis in humilitate perstat. 506

Anima.

Animæ Sanctorum Martyrum in cœlis receptæ B. Joanni exhibentur tanquam in tribunalibus confidentes, Angelos apostatas judicaturæ. 472. Authoritatem habent à Christo de rebus humanis judicandi. 473. Fideles in suis necessitatibus ad eas recurrentes in multis juvant. ibid.

T t t

Animæ

Index Alphabeticus

Animæ Martyrum quare dicantur in
cœlis cum Christo vivere mille
annis. 473. & seq.

Vide *Martyr*.

Animæ Christo copulatæ desiderium.
508

Animal.

Animalia quatuor cœlitus B. Joanni
ostensa, quid significarent, de-
claratur. 116. Quare plena oculis
antè & retrò ostensa. ibid. Singu-
lorum effigies quales. 117. & seq.
Eorum singula sex alas habebant.
120. & seq. Quid significarent.
121. Requiem nullam habent die
ac nocte. 123. Sacrum trifagium
semper Christo concinunt. ibid. Be-
nedictionem dant sedenti super
thronum. 125

Vide verb. *Levita, Sanctus*.

Animalia quatuor mystica prona co-
ram Agno accipiente librum ad
aperiendum, cadunt. 135. Quo sen-
su dicantur habere singula citha-
ras, & phialas aureas plenas thy-
miamatum. ibid. & seq.

Animal primum statim soluto primo
sigillo libri cœlestis, B. Joannem
excitat ad videndum. 145

Animal secundum quare sub bovis
specie, post apertum secundum li-
bri cœlestis sigillum, B. Joanni ap-
paret. 149

Animal tertium quare sub specie ho-
minis Joannem movet ad viden-
dum librum, statim aperto sigillo
tertio. 152

Animal quartum, quarto resignato
sigillo, Joannis mentem evocat
ad signa videnda in cœlesti libro
contenta. 155. Congruenter sub
aquilæ specie apparet. ibid.

Anthrax.

Anthrax, novus sub Maximino mor-

bus, mortifera pericula secum af-
ferens. 380. Innumeros excæcavit.
ibid.

Vide *Pestis*.

Antistes.

Antistites sacri quàm Deo chari. 38.

Ab eo tamen corripuntur. ibid.

Virtutum splendore nitere debent.
ibid.

Vide verbo *Episcopus*.

Antoninus Pius.

Antonini Pii tempore quæ adversa
evenerint. 203

Vide verb. *Aqua, Stella*.

Apocalypsis.

Apocalypsis nomen quid significet,
& quæ declaranda contineat. 2

in Apocalypsi revelata multa, etsi brevi
eventura, quare variis verborum
figuris oblecta. 3

Apocalypsis res sancta, cujus quot
verba, tot sacramenta: & quod
sanctior, eò magis sub multiplici
signorum specie infidelium oculos
laret. ibid.

Apocalypsis B. Joanni à Christo
significata, & per quem. ibid. & seq.

Apocalypsis verba, *Quæcumque vi-
dit*, & ad Joannem, & ad Chri-
stum referenda sunt. 4

in Apocalypsi revelata legenti, au-
dienti, & servanti beatitudo pro-
mittitur. ibid. & p. 5

in Apocalypsi scripta brevi prædi-
cuntur eventura. ibid. & quo sensu
intelligendum. 3

Apocalypsis ad septem Asiæ Ecclesias
dirigitur. 6

Apocalypsis verba, *Qui est, qui erat,
& qui venturus est*, & de Deo, &
de Christo ut homine intelligenda.
7. & 14

Apocalypsis prophetiam observanti
beatitudo promittitur. 505

Apocalypsis

Rerum Notabilium.

Apocalypsis verba signari prohibentur. 506

Vide *Ioannes*, *Angelus*.

Apollonius Thyanæus.

Apollonius Thyanæus, insignis magus, Epheso Smyrnam ad magicas suas nequitias disseminandas profectus est; hinc Pergamum, ubi magno in honore habitus est. 18

Apostolus.

Apostoli fundamenta sunt muri celestis civitatis. 495. Comparantur duodecim margaritis. 496. & seq.

Apostolorum perfectio in quo attendenda. 497

Apostolorum doctrina pretiosissima, & præstantissima instar unionum. ibid.

Aqua, & Aqueductus.

Aquarum tertia pars amaritudinem contraxit, quam cometa tempore Antonini Pii apparens, produxit, vel præsignificavit. 205

ex Aquis illis epotis Ethnici multi interempti. 206

Aquæ in sanguinem conversæ in seditione Alexandrina sub Gallieno Imperatore. 247

Aquæ fluviales & fontanæ ita corruptæ, ut bibentibus mortem inferrent. 382

Aquæ Euphratis siccata, ut præpararetur via Regibus ab ortu Solis. 386. & seqq.

Aquæductus plurimi tempore Imperii Romani, quorum monimenta præclara supersunt, etiam in Gallia. 204

Aquæductus celebris Lutetiam Parisiorum copiosas aquas deferens. ibid.

Aquila.

Aquilas suas Romanorum aquilis opponit Christus. 208

ex Aquilarum volatu quàm superstiosam impietatem inferrent Romanis. ibid.

Aquila volucrum rapacissima, & animalibus lethifera. ibid.

Aquilæ cum dracone acrius est certamen. 305

Aquilæ magnæ comparatione intelligi potest in Scriptura Deus, & ejus Ecclesia. 306

Aquila volucrum omnium maxima, volatu suo ad excelsiores usque rupes contendit. 307

Arca.

Arca Testamenti, in quâ Templi parte collocata. 276. Figura Crucis fuit. 277

Arca Testamenti à B. Joanne in Templo cœlesti visa, quid designaverit. ibid.

Armagedon.

Armagedon, locus in quo Julianus à Persis victus. 394. Quare ita dictus, & non *Mageddo*, ibid. Variæ ejus interpretationes. 395. Explicantur. 396. & seqq.

Attalus.

Attalus civis Pergamenius Christianus, per calumniam cum aliis Christianis martyrium patitur. 58

Attalus martyrium patiens, crimen in tortores regerit, eisque sævitiam exprobat. 60

Aves.

Aves ad magnam cœnam vocantur, & congregantur. 461. Quàm magna fuerit hæc cœna. ibid. & seqq.

Aurum.

Aurum ignitum & probatum, charitatem ardentem, sapientiam Divinam, & Christianam eloquentiam designat. 102. Charitati comparatur. ibid. Tripliciter à Laodicensi Episcopo emendū declaratur. 103

Index Alphabeticus

B *Beatus.*

B Eati per Levitas in circuitu sedis
B. Joanni apparentes designati.
115. Eorum cum illis comparatio.
ibid.

Beati antiquorum Levitarum munia
eminenter, & sanctissimè in cœlo
perficiunt, ad gloriam Dei. 122
in Beatis erit perfecta sanitas perfectæ
sanctitati conjuncta. 503

Beati perfectissimè benedicti à Deo.
ibid.

Beati revelata facie Deum specular-
tes, in eum transformantur. 504

Vide verb. *Levita*, *Sanctus*.

Benedictio.

Benedictionis nomen pro quo usur-
petur in Scriptura. 125. Quomodo
dari dicatur Christo à quatuor
mysticis Animalibus. ibid.

Beryllus.

Berylli lapidis colores duo. 496. Ap-
primè Apostolis adaptantur. ibid.
& seq.

Bestia.

Bestiæ non immeritò à Prophetis no-
minantur homines bestiis ipsis sæ-
viores. 322

Bestiæ à B. Joanne visæ descriptio, &
significatio. 322. & seq.

Bestiæ immanis ex tribus feris, pardo,
urso, & leone compactæ, inter-
pretatio. 324

Bestiæ Imperium Romanum ethni-
cum repræsentantis immanitas de-
scribitur. ibid. & seq.

Bestia prima B. Joanni exhibita, visa
est ascendere de mari; secunda au-
tem de terra, & quare. p. 323. &
337

Bestia secunda bicornis, visa est habe-

re cornua similia agni, & tanquam
draco loqui. 338

Bestiæ secundæ signa insolita. 342. &
seq.

Bestiæ character in manibus, aut
frontibus Christianorum apostata-
rum, ut emere, vel vendere possent.
346. & seq.

Bestiæ nomen in libello, quo exime-
bantur Christiani à necessitate pa-
lam idolis sacrificandi. 347

Bestiæ numerus computatur. 349. &
seq.

Bestiæ nomine multi Reges & Impe-
ratores Ethnici Christianæ Reli-
gionis persecutores, intelligendi
veniunt. 464

Blandina.

Blandina virgo Lugdunensis, tormen-
torum suorum dolores, prolatione
verborum, *Christiana sum*, suble-
vabat. 60. Eisdem certaminum
cursus exultans remetitur, ac nul-
lum cruciamentorum sensum ha-
bens, tandem ense jugulatur, ac
martyrio coronatur. ibid.

Bubo.

Bubones pestiferi quas potissimum
humani corporis partes afficiant.
227. Unde dicantur serpentibus
similes. ibid.

Vide *Carbunculus*, *Pestis*.

Byzantium.

Byzantium urbs maritima, & muni-
tissima. 199. Situs ejus è regione
maris, amicis gratissimus, hostibus
molestissimus. ibid. Obsidetur. ibid.

Byzantium tum in urbe obsidio-
nem sustinentium, tum eâ sece-
dentium miseranda calamitas. ibid.
& seq. Asianis nota fuit antequàm
ab eis audiretur. 200. Urbis dedicio-
nem faciunt Byzantii. ibid.

Byzantii moenia ita diruta, ut si ea
Barbari

Rerum Notabilium.

Barbari cepissent , non Romani.
200. In eis septem turres vocales
mirabili artificio constructæ. ibid.

Byzantium à B. Ioanne dictum , tan-
quam mons , sicut olim Isaias Ba-
bylonem montem nuncupavit. ibid.

Quare dictum igne ardens. 201

Byzantii in tres partes divisi. 201. &
seq. Eorum tertia pars interiit. ibid.

Navium etiam tertia pars periit.
202

Byzantio iustitiæ divinæ decreto at-
tribuitur , quod Isaias dixit de
Tyro. ibid. In illius excidio dictum,
Christiani gaudete. ibid.

C

Calculus.

CAlculo nigro per calumniam ab
iniquis iudicibus notati Chri-
stiani , calculo candido à Christo
donantur , ac nomine novo deco-
rantur. 59. & seqq.

Vide verbis *Christianus , Martyr.*

Candelabrum.

Candelabra septem à B. Joanne in
Apocalypsi visa , quare septem
Ecclesias Asiaticas designaverint.
35. Quare ipsa aurea. ibid.

Candelabri Tabernaculi structura. 38

Canticum.

Canticum à fidelibus Romæ præser-
tim degentibus cantatum post Ma-
xentium à Constantino victum.
375. & seq. Quale fuerit. 376

Canticum Moylis addebant fideles can-
ticum Christi Domini. ibid.

Carbunculus pestilens.

Carbunculi pestiferi causæ quæ. 227.
Ejus figura , & maligni effectus.
ibid.

Vide verbo *Pestis.*

Carbunculus lapis.

Carbunculus lapis unde dictus Chal-

cedonius. 496. Fulgor ejus quid ex-
hibeat. ibid.

Carpocratiani , & Cerinthiani.

Carpocratiani , & Cerinthiani hære-
tici nequissimi , ab Onesimo Ephe-
sina Ecclesiæ Præsule abiguntur.

39. Christiano nomine abutuntur,
& non tantum se Jesu similes , sed
etiam eo fortiores nefariè jactant.
ibid.

Charitas.

Charitas virtus Christianorum pro-
pria. 41

Charitatis opera à primævis Chri-
stianis autoritate Episcoporum
exerceri solita , ex Justino Marty-
re , Tertulliano , & B. Ignatio de-
scribuntur. ibid. & seq.

Charitas prima , quam vituperatur
Onesimus Ephesiorum Episcopus
reliquisse , quæ fuerit. 42. & seq.

Carpus.

Carpus Thyatiræ Episcopus. 63.

Quare ad eum scribit B. Joannes
statim ac ad Pergamensem Præsu-
lem mandata Domini direxit. ibid.

Ejus opera & virtutes recensentur,
& laudantur , eo quod novissima
plura prioribus. 64. Deinceps ta-
men à Christo reprehenditur , &
quare. ibid. & seqq.

Carpo, ejusque Clero promittit Domi-
nus , se non missurum super eos
pondus. 69

Christus.

Christus , ut homo , Patre minor , &
in terris degens , & inter cœlites
agens , in omnibus ei obedit , &
morem gerit. 2

Christus pridie passionis suæ discipu-
los suos amicos vocat , & quare.
ibid.

Christus testis fidelis. 8. Primogenitus
mortuorum. ibid.

Index Alphabeticus

- Christus Princeps Regum terræ dicitur. 9
- Christi erga nos dilectio, & alia beneficia recensentur? ibid. & seq.
- Christus & Reges, & Sacerdotes nos facit. 10
- Christus solus ex hominibus tanquam Rex immortalis cum Patre & Spiritu Sancto glorificandus. ibid.
- Christus solus & unus Salvator & Rex, cui data est omnis potestas in cœlo & in terra. ibid.
- Christus ascendit in cœlum nube obvolutus, quæ abscondit eum ab oculis Apostolorum; in nube verò de cœlis descendet, quæ eum omnibus planè hominibus conspicuum faciet. 12
- Christus in medio septem candelabrorum aureorum apparens, cur potest vestitus Joanni visus est. 20
- Christus Joanni apparet vestitus tunica hiacynthina, & præcinctus ad mamillas zonâ aureâ. 21
- Christi tanquam Pontificis à B. Joanne visi habitus, & ornatus reliquus explicatur. ibid. & seqq.
- Christus tanquam Pontifex apparens Joanni, congruenter visus est thiarâ byssinam candore niveo in capite gestans, cum capillis veneranda canitie albicantibus. 22
- Christi oculi sub forma Pontificis apparentis Joanni, cur micantes tanquam flamma ignis. ibid. & seq.
- Christi quadruplicem zelum indicant ejus oculi micantes, & tanquam flamma ignis scintillantes. 23
- Christus tanquam Summus Sacerdos apparens B. Joanni, visus est nudis pedibus, iisque splendentibus tanquam æs candens in fornace. 24
- Christus in ore suo portat gladium bicipitem. 26. & seq.
- Vide verbo *Gladus*.
- Christus à Joanne visus facie rutilante tanquam sol, & quare. 27
- Christus Sanctus Sanctorum, Sanctus Dei Filius, &c. dictus. ibid.
- Christus multiplici sensu primus & novissimus dicitur. 29. & seq.
- Christi ad Ioannem ex ejus aspectu stupefactum, colloquium. 30
- Christus Ioanni dicens se primum, & novissimum, quid ei significare intendat. 32
- Christi humanitas Divinitatem sibi inditam non exeruit, nec immensos cognitionis suæ thesauros protulit, nisi paulatim, in gratiam Discipulorum, & ad Patris libitum. ibid.
- Christus morte sua promeruit sibi ipsi gloriam, hominibus autem gratiam, quâ Discipulos ulterius sapientiæ suæ luce perfunderet, brevè in omnes gentes refundendam. 33
- Christus mortis suæ pretio infinito promeruit, ut electis suis in terra degentibus innumera arcana cœlestia revelaret. ibid.
- Christus solus dignus aperire librum quo continentur arcana rerum futurarum B. Joanni revelandarum. ibid.
- Christus Ioanni præcipit scribere quæ vidit, & quæ sint. ibid. & seq.
- Christus anno Pontificatus sui nonagesimo & octavo sanctius & iustius se gerit erga Ecclesiæ suæ ministros, quàm Summus Sacerdos Heli erga filios suos Sacerdotes. 37
- Christus mente perambulans Asiaticas Ecclesias, quid in Episcopo &

Rerum Notabilium.

& Clero Ephesino reprehenden-
dum viderit. 38. & seq.
Christus admonitionem & commina-
tionem Ephesino Præsuli & Ec-
clesiæ factam ad omnes Episcopos
& Ecclesias etiam dirigit. 45
Christus commendationem æternita-
ris suæ præmittit laudibus, quas
Polycarpo daturus est, & quare.
47
Christus nullum adesse metum ubi
Patris charitas, nec ullam mole-
stiam ubi fides viget, in Martyribus
notum facit. 60. & seq.
Christus oculos habens ardentes tan-
quam flammam ignis, & pedes si-
miles aurichalco, ad Præsulem
Thyatirensē mandata dirigit, &
quare. 63. & seq.
Christus fidelibus promittens datu-
rum se stellam matutinam, mira-
bilem Ethnicorum, aliorumque
hæreticorum conversionem eis pol-
licetur. 72
Christus attentos optat omnes servos
suos ad ea quæ Thyatiræ Præsuli,
ejusque Clero & populo signifi-
cavit. 73
Christus ut homo Patrem nuncupat
Deum suum. 89
Christi nomen antiquum in terra, &
novum in cœlo. 91
Christus seipsum dicens *Amen*, prin-
cipium se & finem esse declarat.
94. & seq.
Christus Laodicenum Episcopum al-
loquens, convenientissimè seipsum
Amen, nuncupat, & quare. 95.
& seq.
Christus se testem fidelem & verum
dicit, & quare. 96
Christus tripliciter principium crea-
turæ Dei dici potest. 97. & seq.
Christus ut homo, resurrectione sua

maximè, ac unicè creatura Dei est.
98. Hodie genitus, & ex utero ge-
nitus dicitur. ibid.
Christus Præsulem Laodicenum allo-
quens, quare se principium creatu-
ræ Dei dicat. 99. Ei suadet ut aurum
ignitum & probatum emat. 102.
& seq.
Christus in cœlo sedens, tanquam
Pontifex, tanquam Rex, tan-
quam Iudex, & tanquam Deus
à B. Ioanne videtur. 108. visus est
fulgere quasi jaspis & sardius, &
ambiri iride. ibid. Congruentiæ
hujus ornatus declarantur. 109.
& seq.
Christus tanquam Pontifex Sanctis
& aliis Beatis in cœlo vallatus
B. Ioanni exhibetur. 115
ad Christum refertur trisagium sa-
crum quod à mysticis Animalibus
jugiter in cœlo decantatur. 123. &
seq.
Christus Dominus & Deus, qui est,
qui fuit, & qui venturus est. 124
Christo datur honor, gloria, & be-
nedictio à quatuor mysticis Ani-
malibus. 125
Christus ut sanctus sedet in throno,
vitamque immortalem ducit. ibid.
Christus solus dignus inventus ape-
rire librum obsignatum B. Ioanni
ostensum. 132. Agnus dictus à
Ioanne Baptista, & ita ab Isaia
prævisus. ibid. Tanquam occisus à
B. Ioanne in Apocalypsi visus, &
quare. 133. Quare cum septem cor-
nibus, & oculis septem visus. ibid.
Ut homo, & Rex, accipit à seipso
ut Deo & Pontifice librum obsi-
gnatum. ibid.
Christus ut Pontifex, ut Rex, ut
Iudex, ut Filius Dei, morte sua pro-
meruit accipere librum arcana di-
vina

Index Alphabeticus

- vina complectentem, & illa pate-
facere. 137. & seq.
- Christus etsi voluntariè crucifixus,
dignus est tamen ostendere Iudæis
& gentibus quod sit verè Dei Fi-
lius, Dei virtus, Dei sapientia. 141.
& seq. Saturatus opprobriis in
morte sua, meretur ab omni crea-
tura honorem, gloriam, & bene-
dictionem. 142
- Christus albo equo insidens, & ar-
cum tenens apparet. 146. Corona-
tus, & victor etiam visus est, &
quid hoc præfigurabat. ibid. & seq.
- Christus in terris degens annonam
multiplicat; in cœlis verò consi-
dens Ethnicos penuriâ affligit. 153
- Christus etiam Romæ crucifixus dici
potest. 255
- Christus in sæcula sæculorum regna-
bit post Romanum Imperium à
Diaboli potestate vindicatum. 271
- Christo regnante iratæ sunt gentes.
ibid. & seq.
- Christus patiens & benignus in Eth-
nicos Christianorum persecuto-
res, in eos tandem irascitur. 272
- Christus & signo Crucis, & stupen-
dis tonitruis, grandine, & terræ
motu inanes hostium suorum co-
natus ostendit. 279
- Christus morte sua sibi, fidelibus suis,
ac sanctis Angelis, de præstigiis,
aliisque dæmonum, atque Ethni-
corum sceleribus victoriam pro-
meruit. 301
- Christus sub Pontio Pilato passus, ta-
men ab origine mundi dicitur oc-
cusus. 333
- Christus etiam sedens in gloria Pa-
tris, laudem & gloriam omnem
sibi à Cœlitibus delatam, Patri
refert, & ab aliis deferri vult. 444
- Christi cum Ecclesia spiritale matri-
monium in terris incipit, & in
cœlo perficietur. 446
- Christus equo albo insidens B. Ioanni
exhibetur. 449
- Christi nomen quod nemo novit, nisi
ipse, quodnam sit. 454
- Christus cur præsertim se Verbum
dixit Apocalypsis cap. 19. vers. 12.
455. Cur se exhibet sanguine suo,
& hostili aspersum. ibid.
- Christus dicitur calcare torcular vini
furoris iræ Dei omnipotentis. 457.
- Habet in vestimento & femore
scriptum, *Rex Regum, &c.* 458.
& seq.
- Christus in Imperio Constantinopoli-
tano regnavit, quandiu ab impe-
ratoribus Christianis gubernatum
fuit. 474
- Christus Ecclesiæ militantis & trium-
phantis murus. 493
- Vide *Civitas*.
- Christus murus cœlestis civitatis,
circumambiens eam, & cives ejus.
495. & seq.
- Christus homo Deus templum cœ-
lestis civitatis. 499
- Christi ultimus adventus hominibus
tardus, velox est Deo. 505
- Christus omnium hominum princi-
pium, & finis. 507
- Christus lumen ad revelationem gen-
tium, & gloriam plebis Israël
missus. 508
- Christianus.*
- Christianos justos & sanctos etiam
aliquando gladio oris sui persequi-
tur Dominus. 57
- Christiani Pergami & aliorum loco-
rum, tametsi sancti & casti, tan-
quam Nicolaitarum, & Gnostico-
rum flagitiis contaminati, atro-
cem persecutionem patiuntur. 58
- Christianis libidinem castitate, &
gulam

Rerum Notabilium.

gulam temperantiâ vincentibus
quale præmium à Christo repro-
mittitur. *ibid.* & seq.
Christiani sancti calculo nigro ab im-
piis iudicibus notati, calculo can-
dido à Christo donabuntur, & no-
mine novo. 59
in Christianis, in quibus abundave-
rint passionēs Christi, superabun-
dabit per Christum consolatio
multiplex. *ibid.*
Christiani nomine solo gloriabantur
Martyres Lugdunenses & Vien-
nenses, eisque pro nomine, pro
civitate, & pro genere fuit. 60
Christiani ex morbis peracerbis &
insolitis digitum Dei impios per-
cutientem, eorumque scelera ul-
ciscientem cognoscunt. 68. & seq.
Christiani Thyatirenses benignè cor-
ripiuntur à Domino, quorum con-
stantiam & perseverantiam in fide
peroptat. 69
Christianos inter & Gnosticos, &
alios infideles, quale sit discrimen,
etiam ante tempus novissimum in-
dicabit Dominus. 71
Vide verbo *Fideles*.
Christianæ religionis splendor Gno-
sticorum, & aliorum nequitia ob-
scuratus, eorum detectis spurcitiis
& ettoribus magis dilatur. 72
Christiani Sardii quare non tam acer-
bè reprehenduntur, ac nonnulli
Pergami, & Thyatiræ degentes. 78
Christiani multi tempore Tertulliani
gentilium spectacula adibant, cum
iisque in aliis rebus profanis com-
municabant, ex quibus inquina-
bantur. 79. & seq.
Christiani pauci Sardenſes non in-
quinaverunt vestimenta sua, sed
cum Christo in albis ambulavit. 81
Hervæus in Apocalypsim.

Christianus usque in finem perseve-
rans, non delebitur de libro vitæ,
sed cohæres Christi, ac felicitatis
ejus consors futurus est. *ibid.* & seq.
Christiani omnes utilitatem conse-
qui debent, tum ex iis quæ in mul-
tis Sardenſibus vituperavit Domi-
nus, tum ex iis, quæ in nonnullis
ejusdem Ecclesiæ fidelibus lauda-
vit. 82
ad Christianos omnes præclara ad-
monitio, ex Tertulliano. *ibid.* &
seq.
Christiani nomine civitatum, quas
incolebant, vel quarum privile-
giis gaudebant, aliquando nuncu-
pabantur. 89
Christiani tum ab Ethnicis, tum à Ju-
dæis varias & graves persecutiones
perpeſsi. 151. Quales tunc tempo-
ris erant. *ibid.*
Christiani salvi fiunt, dum plectuntur
impii Ethnicis. 171. Quo signo velit
Christus eos notari, ut ab infideli-
bus secernantur. 172. Quare ad
hanc discretionem moveatur Deus.
ibid. & seq.
Christiani Divinâ Providentiâ vel
exempti fuere à plagis Ethnicis in-
flictis; vel si aliquando visi sint
iisdem calamitatibus involvi, nul-
lum tamen inde detrimentum passi
sunt, sed utilitates potius percipere.
173. & seq.
Christiani filii Israël, & veri Israël-
itæ. 175. Filii Jacob, & quare.
ibid.
Christiani, tamquam novi Israël-
itæ, ad certamen adversus omnes im-
pias nationes incundum, sacri mi-
lites eliguntur. 176. Qui ex eis se-
ligantur ad sacrum bellum feliciter
incundum. 177. Signantur signo
Dei vivi. *ibid.* & seq.
V u u Christia

Index Alphabeticus

Christianis quàm aptè conveniat
tribuum Israëlitarum obsignatio
juxta ejus ordinem. 178. & seq.
Christiani filii doloris, & filii dexteræ.
180
in Christianis mirabiliter complen-
tur, quæ Israëlitis post egressum
ex Ægypto in figura contingere.
183. & seq.
Christiani in cœlum recepti perse-
cutiones gravissimas ab Ethnicis
sunt passi. 187. Stolas suas laverunt
in sanguine Agni. ibid.
Christiani, Decio, & Diocletiano im-
perantibus dira passi, locaque in
quibus ad privatos usus degebant,
& publicos conventus faciebant,
vastata. 237
Christianorum Ecclesiæ & domus
datae sunt plerumque in potestatem
gentium tribus annis, & dimidio.
238. & seqq.
Christiani quales esse debeant, perse-
cutionum præsertim tempore, &
quales olim fuerint. 242
Christiani, acceptâ ab Imperatoribus
potestate, Ecclesias ab Ethnicis
dirutas diligenter ædificant. 244
Christiani per calumniam plagarum,
& calamitatum communium rei
effecti. 247. 248
Christiani milites militiâ exuti ad
servilium laborum afflictionem,
non tam ministerii, quàm cruciatus
causâ compulsi, & tandem enecati.
253
Christiani ab Ethnicis falsas calum-
nias passi. 254. Ad leones etiam
conclamati. ibid. & seq.
Christiani justorum nomine etiam
ab Ethnicis, & ipsis dæmonibus
nuncupati. 273
Christiani persecutionum tempore
relictis ædibus propriis, & facul-

tatibus omnis generis, ad vasta
deserta, & loca invia contendunt,
ubi multis & miris modis à Deo
pascuntur. 290. & seq.
Christianæ Religionis triumphus sub
Constantino, & cui adscribendus.
p. 297. & seqq.
Christianos ad martyrium exhortatur
Ecclesiæ Nicomediensis Archidia-
conus. 302
Christiani carcerati Imperatoria lege
ad extremam famem adacti. 308.
& seq.
Christiani quibusdam in locis tran-
quillam vitam agunt, alibi verò
persecutionem patiuntur. 317
Christiani multi, relicto vero Deo,
falsorum Deorum catervam, ipsos-
que Imperatores ethnicos, tanquam
Deos impiè venerati sunt. 328.
Quid intrâ se dicerent molles illi
& effœminati. 329
Christiani quamplurimi, tamen cor-
pore à persecutoribus attriti, animo
tamen semper fuere invicti: alii
autem dirissimis doloribus subacti,
in impietatem miserè sunt delapsi.
332
Christianorum terrenis inhærentium,
fidemque Christi susceptam è men-
tibus suis penitus ejicientium, no-
mina scripta non sunt in libro vitæ
Agni. 333
Christiani libellatici tempore Decii
Imperatoris. 347
Christianæ Religionis victoria in
atrocibus persecutionibus. 351. &
seqq.
Christiani propter Deum, & Chri-
stum occumbentes, quàm multi-
pliciter beati. 362. & seq. Requies-
cunt à laboribus suis, & opera eo-
rum sequuntur illos. 363. Ad eos
exhortatio. 364
Christiani

Rerum Notabilium.

Christiani multi occultâ providentiâ
moniti Româ secedunt ante & post
illius excidium. 430. & seq.

Vide verbo *Martyr.*

Chrysolithus.

Chrysolithi lapidis proprietates, quæ
Apostolis adaptantur. 496

Chrysoprasus.

Chrysoprasus qualis gemma, qualis
ejus color. 497. Apostolis compara-
tur. ibid.

Civitas.

Civitatum plurimarum ruina per terræ
motus horribiles. 401

Civitatis magnæ, & celeberrimæ
casus. ibid.

Vide *Nicomedia, Roma, Terra-
motus.*

Civitas magna meretricis magnæ no-
mine indicatur. 415. Dicitur sedere
super aquas multas. ibid.

Civitatis cœlestis mirabilis felicitas,
& indefinens status. 489. Cur di-
catur Jerusalem. ibid. Nova est.
ibid. Species illius descendit de
cœlo à Deo, & exhibita est Joan-
ni. ibid. A Deo parata est. ibid.
Omnibus gratiæ, & gloriæ doti-
bus illam instruxit. 490

Civitas cœlestis Jerusalem altior ter-
restri. 492. Vera sponsa Christi.
ibid. & seq. Undequaque illustra-
tur luce Divina. 492. Quare lumen
ejus simile lapidi pretioso. ibid. &
seq.

Civitatis cœlestis murus Christus est.
493

Civitas cœlestis habet portas duode-
cim, in quibus Angeli duodecim,
& ad quid. ibid. Constat ex genti-
bus & Israëlitis fide & pietate con-
junctis. ibid. In eam admittuntur
electi ex omnibus partibus orbis.
ibid. Fundamenta ejus. ibid. & seq.

Metitur eam Deus mensurâ aureâ.
494. In quadro posita est. ibid.
Ejus latitudo, altitudo, & longitu-
do æquales. ibid. & seq. Maximam
Sanctorum perfectionem designat
mensura ejus. ibid. Ipsa verò au-
rum mundum, simile vitro mun-
do. 495. Fundamenta ejus omni
lapide pretioso ornata. 495. & seq.
Platea ejus aurum mundum & per-
lucidum. 498. Templum illius
Dominus omnipotens. ibid. & seq.
Non eget sole, neque lunâ. 499.
Portæ ejus nunquam clauduntur.
ibid. Nihil coinquinatum in eam
intrabit. 500. Qui tandem ad eam
admittentur. 507. Qui ab ea exclu-
dentur. ibid.

Clades.

Clades generales, & particulares à
Prophetis, tum majoribus, tum
minoribus prædictæ. 198

Clades Byzantina B. Joanni præ-
cognita. ibid. & seq.

Vide *Byzantium.*

Clavis.

Clavis David in manu Christi, quid
sit in Scripturis. 85

Vide *Ostium.*

Clavis putei abyssi stellæ data, quâ
eum aperuit, quid sit, & quomodo
id intelligendum. 211. & seq.

Clavem alicujus rei habens, ejus est
Dominus, aut ei asservandæ à Do-
mino præpositus. 468

Clavis abyssi, vide verbo *Abyssus.*

Cælum.

Cælum operiri quid sit in Scriptura
apud Ezechielem. 166

Cœlorum militia dicitur tabescere
apud Isaiam. ibid.

Cælum recessisse, & complicari sicut
liber involutus, dicitur à B. Joanne.
ibid.

Index Alphabeticus

- Coelum post generalem resurrectionem omnium hominum non erit eo modo quo nunc est. 480. & seq. & 488. & seq.
- Coelum novum expectandum, in quo iustitia habitat. 480. & 488
- Coelum inferius etiam hocce tempore multis abominationibus refertum. 488. & seq.
- Constantinopolis, & Constantinopolitanus.*
- Constantinopolitani peccant volentes habere Procopium Imperatorem, unde grandinis plagâ affliguntur. 412
- Constantinopolis minùs iniqua quàm antiqua Roma, priùs ac mitiùs castigatur. ibid.
- Constantinopolis urbs ad mare sita, quando, & à quo condita. 471. Sedes Imperii Christiani facta. ibid. Solemni ritu dicata, idolis purgata, & magnificis Ecclesiis ornata. ibid. In ea regnare mille annis Imperatores Christiani. 472. Christus in ea regnavit, dum eâ potiti sunt Imperatores Christiani. 474
- Constantinus.*
- Constantinus Magnus præclarissimas Ecclesias in honorem Sanctorum Martyrum erigit. 259. & seq. Idolatriam ubique comprimit. 260. Trophæum Salvatoris in celeberrimo Urbis loco erigit. 270. Christianam religionem ubique promovet. ibid.
- Constantino imperante, coeperunt adorare Christum omnes Reges terræ, & omnes gentes ei servire. 270
- Constantinus precandi formulam legionibus suis præscribit. ibid.
- Constantinus Imperator Christianis favens prædicitur gentes recturus in virga ferrea. 288. & seq. Dicitur filius Dei, & filius Ecclesiæ. ibid. Dici potest *Benoni*, & *Benjamin*. ibid.
- Constantinus Ecclesiæ filius, raptus est ad Deum & ad thronum ejus. ibid. & 290. Ejus cum Moyse comparatio. ibid. & seq. Ejus præclaræ dotes, tum animi, tum corporis. 289. Parantur adversus eum variæ insidiæ, quas nutu Dei deprehendit ac effugit. ibid. Imperatorum invidia in eum concitatur. ibid. Ad patrem trajicit. ibid.
- Constantino visiones admirandæ exhibentur, & quid ex his præmonitus statuerit. 290
- Constantini adversus Maxentium pugnaturi cœlestes auxiliares vili. 298. & seq.
- Constantinus Byzantium ampliat, & maximis Ecclesiis exornat. 299. Ecclesiam Michaëlium dictam erigit, & quare. ibid.
- ad Constantinum, ob beneficium ejus ope Christianis collatum divinitus, peroratio. 300. & seq.
- Constantini copiae impares Maxentianis. 312
- Constantinus auxilio Divino fretus copias Maxentianas profligat, de ipsoque Maxentio victoriam consequitur. 314. Hastile in formam crucis in manum propriæ imaginis insertum, Romæ in loco celeberrimo curat locari cum inscriptione. ibid. & seq.
- Constantinus omnia Christiani nominis officia exequitur. 316
- Constantini contra Licinium præliaturi pietas, & cultus in Deum. 319. Victoriâ consequitur. ibid.
- Constantinus Licinium fugâ Byzantium

Rerum Notabilium.

tium delatum obsidet. 320. Multis terrestribus, & navalibus præliis copias ejus omnes opprimit. ibid. & seq. Ad ostium Ponti navigat, ubi prælium cum Licinio init, ac vincit. 321. A Byzantinis, & Chalcedoniis, portis apertis excipitur. ibid. Licinium Nicomediæ obsidet. ibid. Ei Thessalonicam ablegato laqueo vitam adimit. ibid.

Constantinus Maxentianas copias profligat, uti sub figura messis & vindemiæ à B. Joanne prædictum fuerat. 366. & seqq. Cœlestes exercitus visi sunt ei suppetias ferre. 367

Constantinus ultimo prælio Maxentium vincit. 369. & seq.

Constantini victoria in Maxentium, Judæ Machabæi victoriæ in Lyfiam comparatur. 370. & seqq.

Constantinus Romæ & Christianis Ecclesiis libertatem adeptus est. ibid. & seq.

Constantinus, condita Constantino-
poli, ligat in ea Satanam, mittit-
que illum in abyssum. 471

Vide Constantinopolis.

Corona.

Coronæ fidelibus præparatæ nun-
quam pereunt, sed quam alter amit-
tit, alius accipit. 87. & seq.

Vide Palma.

Creatura.

Creaturarum omnium mirabilis con-
centus, Christum, & Deum crea-
torem omnium laudantium, à
B. Joanne auditur. 143. Ægrè fe-
runt se ab ethnicis tanquam Deos
adorari. ibid. Earum desiderium à
Sanctis approbatur, & confirma-
tur. 143

Cruz.

Cruz non signum hominis mortui,

sed signum Dei vivi dicitur. 170

Crucis signum, Christi vexillum. 172.

Cum eo apparebit in fine sæculo-
rum. ibid. Litera Thau ejus figura.
ibid.

Cruz per Arcam Testamenti à Beato
Joanne in Templo cœlesti visam
designata. 277

Cruz Constantino apparens, trans-
lationem Imperii Romani ab Eth-
nicis ad Christianos significat. ibid.
Quando Constantino apparuerit.
ibid. & seq.

Cruz, in qua Salvator pependit, quo-
modo ab Helena Constantini ma-
tre inventa, & quomodo recognita.
278

Cruz adeò invisâ Juliano Apostatæ,
ut ejus insigne sustulerit è signis
militaribus Romanis. ibid. &
seq.

Crucis signum in vestimentis omnium
Judæorum apparens. 279

Crucis effigies exhibita Probianò sa-
telliti Constantini in Ecclesia,
quam Michaëlium nuncupavit.
301

in Cruce fabrefacta mirabiliter scrip-
tum in superiore parte *Emanuel*, &
utrimque *Michael*, *Gabriel*. ibid.

D

Demon.

Dæmones Divina virtute coacti
Christianos justorum nomine
nuncuparunt. 273

Dæmones à Sanctis viris fugantur.
429

Dæmoniorum habitatio facta quon-
dam Roma. ibid.

Vide Diabolus, Roma.

Deus.

Dei olim cum Israëlitis, & nunc cum

Index Alphabeticus

- Christianis singularis praesentia unde arguenda. 7
- Deus olim Israëuitarum pressuris, & nunc Christianorum patientiâ movetur, ut veniat cum potestate magna, erepturus eos ab omnibus malis. ibid.
- Deus α , & ω . 14
- Deus omnipotentiam suam summam in Sanctorum beatâ immortalitate, & iniquorum æternis cruciatibus ostendit. ibid.
- Deus nuncupans se primum & novissimum, dum Prophetas alloquitur, quid significare intendat. 31. & seq.
- Deus nuncupans se *Amen*, omnium rerum principium & finem se ostendit. 95. & seq.
- Deus testis fidelis & verus. 96. Ipse & testis, & iudex est. ibid.
- Deus multis, & miris modis Fideles in eremis & antris persecutionum tempore latitantes pavit, & Ecclesiam tutatus est. 291. & seq.
- Dei mira providentia erga proavos S. Basilii in Ponticorum montium sylva latitantes. 292
- Deus cunctarum gentium saluti consuluit, eripiens eas ab ethnica impietate, & horrendo dæmonum cultu. 300
- Deus sub Aquilæ specie aliquando in Scripturis intelligitur. 306
- Deus in veteri Testamento passim dicitur factururus ea, quæ non nisi per alios facit. 322
- Deus unus perpetuò in Beatis permanens est. 490. Absterget omnem lacrymam ab oculis electorum suorum. ibid.
- Diabolus.*
- Diabolus, Princeps hujus mundi, & Deus hujus sæculi dictus. 269. Regni ejus finis quando contigit. ibid. & seq.
- Diabolus sub specie draconis rufi B. Joanni exhibitus, & quare. 285. Habet capita septem, diademata septem, & cornua decem. ibid.
- Diaboli cauda militia tartarea malorum Angelorum, ibid. & seq.
- Diabolus ut plurimum nuncupatur Lucifer. 286
- Diaboli invidiâ mors introivit in orbem terrarum. ibid.
- Diabolus tertiam partem malorum Angelorum post se traxit, & misit eam in terram. ibid. & seq.
- Diabolus asseritur stare ante mulierem Ecclesiam significantem, & ad quid. 287
- Diaboli conatus varii adversus Constantinum. 289
- Diabolus nefandis calumniis Christi fideles incessit, horrendaque crimina illis objicit. 300
- Diabolus præsciens modicum superesse tempus cultus sui, impios ethnicos commovet adversus fideles Dei cultores. 304
- Diabolus Ecclesiam Dei impiorum Ethnicorum ope persequitur. ibid. & seqq.
- Diabolus Constantinum, etsi Christi signo salutari munitum, persequitur, & expugnare conatur. 311. & seq.
- Diabolus Licinium movet ad prælium adversus Constantinum, ut Ecclesiam penitus deleat. 317. & seq.
- Diabolus adminiculo Licinii Christianos persequitur. 318
- Diaboli vis in homines, tum pios, tum impios, Imperatoribus Romanis ethnicis data. 325
- Diabolus quando fuerit Princeps hujus

Rerum Notabilium.

hujus mundi, & quando ab ejus usurpatione dejectus. 468. & seq.
Diabolus per mille annos victus, modico tempore post illud tempus solvendus est. 469. 470

Diabolus mille annis completis è mari solvitur, pristinamque dominationem magna ex parte consequitur. 471. & 472

Dictio.

Dictio, *vestimentum*, quid significet in aliquibus Scripturæ Sacræ locis. 78

Dictio *Amen*, in multis Scripturæ locis in principio, & in fine sermonis apponitur. 94

Dictio *Amen*, præstantior est, quam literæ Græcæ α, & ω, 95. Censenda est sacratissima, & Divina. ibid. Quid significet. ibid.

Dictio *Principium*, usurpari potest activè, & passivè. 97

Dictio *aperuisset*, intrusa in locum vocis *accepisset*, in Apocalypsis capite 5. vers. 8. 134

Dictio *Divitas*, facilè in dictionem *Divinitas*, potuit commutari, & sic corrumpi locus Apocalypsis cap. 5. vers. 12. quod ex autographo Græco emendatur. 141

Dictio *Amen*, proferentis assensum significat. 185

Dictio *Responsum*, præcedens desiderium denotat. 186

Dictio *Va*, numquam, nisi contra impios, & infideles fuit in Apocalypsi detorta. 303. & seq.

Dictio *Hora*, multos annos, & aliquot etiam sæcula aliquando comprehendit. 419. & seq.

Dictio, *Adoratio*, frequenter in sacra Scriptura latiori significatione sumitur. 447

Dies.

Dies patientiæ Dei, & Christi, & dies magnus iræ ipsiusmet Dei, & Christi. 169

Dies in Scripturis usurpatur pro anno & tempore, unde tres anni cum dimidio; per tres dies & dimidium diei significati. 255

Dies omnipotentis Dei, dies excidii Juliani. 390

Dies Domini magnus, & quasi vastitas à potente. ibid.

Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. 391

Dies aliquando in Scriptura tempus plurium annorum designat. 452

Diocletianus.

Diocletianus Iovius, & Maximianus Herculius Christianam Religionem penitus abolere proposuerunt. 336. Per bestiam ascendentem de terra significantur, & quare. 337

Diocletiani natales & patria. ibid. Imperio se abdicat, & ad privatum vivendi genus se transfert. 338

Diocletianus, & Maximianus quare Imperium deponunt. 340

Diocletianus Imperatorum victoriosissimus, div nos honores Imperatoribus Augustis habendos præcepit. 342

Diocletianus quare Iovius dictus. 344

Diocletianus jussit, ut à prima die sui Imperii sequentes numerarentur anni. 348

Diocletianus, antea Aurelius Valerius dictus. 349. Qualis numerus inveniat in literis numeralibus nominis **DIOCLETIANVS IOVIVS**. ibid. Literis numeralibus nominum Diocletiani, & Maximiani junctis, qualis etiam numerus consurgat. ibid.

Diocletiani, & Maximiani ingentes opes

Index Alphabeticus

- opes ex devictorum Persarum præda reportatæ. 349. & 350
- Diocletianus Nicomediæ impium & iniquum adversus Ecclesiam & Christianos edictum proponit. 402
- Domitianus.*
- Domitianus quosdam de Christo, & de regno ejus interrogans, quale responsum acceperit. 11
- Domitiani blasphemia & impietas. 323. Portio Neronis dictus est. 327. Ejus impietas suscitata in Trajano. 328
- Domitianus, quod Neronianam in Christianos persecutionem renovavit, causam admirationis dedit. *ibid.*
- Domitianæ persecutionis tempus computatur. 330
- Domitius occiditur. *ibid.*
- Draco.*
- Draco magnus B. Ioanni exhibitus quid significavit, & quare rufus apparuerit. 285
- Vide *Diabolus.*
- E**
- Ecclesia.*
- E**cclesiæ Asiaticæ quare eo ordine à B. Joanne in Apocalypsi recensitæ. 19
- Ecclesiæ septem Asiaticæ, quare per septe n Candelabra aurea à B. Joanne in Apocalypsi visa designatæ. 35
- Ecclesiæ Smyrneni illata persecutio, in qua passus est Polycarpus cum pluribus aliis Martyribus, ultra decem dies non duravit. 51. & seq.
- Vide verbo *Polycarpus.*
- Ecclesiæ Catholicæ splendor ex relictis Gnosticorum erroribus ac spurcitiis valde dilatatus. 72
- Ecclesia Christi sponsa, arctius sibi conjungendum sponsum speravit, nec eam spes sua fefellit. 179
- Ecclesia Christiana sub figura mulieris castæ repræsentata. 283. Apparet tanquam mulier amicta Sole. *ibid.*
- Ecclesia meritò Sole amicta, & Lunam pedibus calcans exhibetur, & quare. 284. Caput ejus Christus, duodecim verò Apostoli, ejus corona. *ibid.* Ingenti spe & fide fœta fuit. *ibid.* Ad Dominum cum tribularetur clamabat. *ibid.* Seipsam etiam peracerbis exercitationibus excruciat. *ibid.* & seq.
- Ecclesia tandem enixis precibus obtinet filium masculum Imperio destinatum, quem spe conceperat. 288
- Ecclesia persecutionum tempore urbibus secedens in deserta loca fugit, ubi multis, & miris modis pavit eam Dominus. 290. & seq.
- Ecclesia cum aquila comparata, eique datæ alæ dux. 305. Timore & desiderio veluti duabus alis, persecutiones fugit. *ibid.* & seq.
- Ecclesia ad fugam in desertum duplici spe in Deum munitur, & incitatur. 306. & seq.
- Ecclesia gravissimis irruentibus persecutionibus, sic disponente Deo, omnibus relictis humanis subsidiis, in solitudinem fugit. 307
- Ecclesiæ loca tuta sunt asperæ solitudines & juga montium. 308
- Ecclesiæ locus primævus, & naturalis desertum. *ibid.*
- Ecclesia Patris cœlestis providentiâ in eremis & montibus celsioribus nutritur. *ibid.* & seq.
- Ecclesia tempore persecutionum Maximini & Licinii, mira Dei providentiâ tribus annis & semisse alenda fuit. 309
- Ecclesiam

Rerum Notabilium.

Ecclesiam Christi sponsam terra juvit.
313. Triplici sensu potest hoc dici.
ibid. & seq.

Ecclesia bonis à Constantino sibi
abundè suppeditatis diutius non
fruitur. 317. Persecutionem patitur
in sui parte. ibid.

Ecclesia, quæ consuetudinis erant
apud Ethnicos civilis, multa piè
in usum suum traxit. 348

Ecclesia in terris præparatur ad cœ-
lestes nuptias cum Sponso, quæ
in cœlo consummabuntur. 445. &
seq.

Ecclesia Christi sponsa byssino splen-
denti & candido cooperta apparet.
446

Ecclesia Militans sponsa Christi à
Paulo vocatur: quantò magis Ec-
clesia triumphans. 491

Ecclesia Militans stabilis, & immu-
tabilis: multò magis Triumphans.
494

S. Emerentiana.

S. Emerentiana ad B. Agnetis sepul-
chrum accedens lapidibus obrui-
tur. 280

Ephesus, & Ephesus.

Ephesus urbs primaria Asiæ minoris.
18. In ea diu Ioannes Evangelium
prædicavit. ibid.

Ephesinum templum famosissimum,
ex quo in omnes gentes idololatria
pervagabatur. ibid.

Ephesiorum fides ac zelus à B. Igna-
tio valde commendantur. 39. Has
virtutes exemplo Præsulis sui pro-
vocati exercebant. ibid.

Episcopus.

Episcoporum Asianorum, & stellarum
à B. Joanne in manu venerandi Se-
nis visarum comparatio. 34

Episcopi à Christo Angeli dicti, &
quare. ibid.

Hervens in Apocalypsim.

Episcopi variis cœlestium spirituum
ordinibus conferuntur. ibid. & seq.

Episcopis Asiaticis in ministerio suo
delinquentibus per B. Joannem
correptio à Domino indicta signifi-
catur. 37

Episcopus Ephesus in primis corri-
pitur, & quare. ibid.

Episcopus quilibet, veluti Dei orga-
num, Christo coagere debet in sa-
ceris ministeriis. ibid.

Episcopi Deo chari. 38. Ab eo tamen
corripiuntur. ibid. Virtutibus per-
petuò nitere debent ad gloriam
divinæ Majestatis. ibid.

Episcopis monitum datur à Domino
per Ezechielem. 75

Episcopus quidam, alioquin virtuti-
bus clarus, ob incuriam erga ado-
lescentulum sibi commendatum à
B. Ioanne reprehenditur. 76

Episcopis necessitas incumbit, ut
suam, omniumque sibi commissio-
rum salutem perpetuò ac vigilan-
ter curent. 77

Episcopi omnes in Præsule Sarden-
si proprii muneris, & vigilantia erga
sibi commissum gregem admonen-
tur. 82

Episcopus Philadelphien-
sis à B. Ignatio valde commendatur in epistola
ad Philadelphien-
ses. 84 Ejus mini-
sterio multi Judæi ad Evangelicam
veritatem à Deo revocandi erant,
etsi eorum conversioni impar vide-
retur Antistes ille. 85. Gratus Deo
ob eximias virtutes. ibid. & seq.
Quare dicatur modicam habere
virtutem. 86. Servavit verbum Dei,
& non negavit nomen ejus. ibid.
Benignè Judæos conversos suscep-
tus erat. 87 Promittit e. Deus ser-
vaturum se illum in hora tentatio-
nis, quæ brevi futura erat. ibid.

X x x

Monitum

Index Alphabeticus

Monitum ad eum. *ibid.* & seq. Ex scriptis ad eum multi Philadelphienses profecerunt. 92. & seq.

Vide *Onesimus, Polycarpus, Carpus, Melito.*

Equus.

Equus B. Joanni apparet in Apocalypsi, & quare albus. 145

Equi generositas describitur. *ibid.* & 369

Equus rufus à B. Joanne visus, quid significarit. 150

Equus niger B. Joanni exhibitus, & ad quid præfagiendum. 152. & seq.

Equus pallidus, mors ejus sessor, & infernus sequens, plagas à Deo orbi inferendas designavere. 156

Equi cœlestes B. Joanni exhibiti, pestem portendentes, quare dicantur vim habere in ore, & in caudis. 226. & seq.

Ethnicus.

Ethnici toto orbe diffusi gravibus plagis à Deo prædicuntur interimendi. 156. Etiam à bestiis terræ interficiendi. *ibid.* Quàm meritò has pœnas patiantur. 157. De eorum impietate conqueritur S. Cyprianus. *ibid.*

Ethnici Antiochiæ congregati, se divinitus puniri agnoscunt ob persecutiones Christianis illatas. 169. Etiam aculeis conscientiae suæ agitati sentiunt digitum Dei. *ibid.*

Ethnici dum plectuntur, salvi fiunt Christiani. 171

Ethnici impietate obcæcati plagas sibi digito Dei inflictas non agnoscunt. 228

Ethnici plagis variis afflicti, ulciscente Deo persecutiones Christianis illatas. 248. 249

Ethnicorum lætitia ob Christianos

exquisitis pœnis affectos, ac honore sepulturæ privatos. 256. Hinc etiam munera mittebant. *ibid.* & seq.

Ethnici in impietate persistentes, timore affecti, ob excruciatos Martyres. 259. & seq.

Ethnicorum timor horribilis in resurrectione Sanctorum Martyrum. 261

Ethnici veritatis evidentiâ, & divinâ virtute coacti Christianos justorum nomine appellabant. 273

Ethnicorum incredulorum, & apostatarum dæmones & Imperatores Ethnicos adorantium nomina non sunt scripta in libro vitæ Agni. 331. & seq.

Ethnicorum Imperatorum blasphemiae in Deum, Ecclesiam & Sanctos, ac ferocitas in Christianos. 331. & seq.

Vide Imperator.

Ethnici persecutionum tempore simulationis impiæ maculam multis Christianis inurere conati sunt. 357. & seq.

Ethnicorum impiorum, & Christianorum à fide deficientium quanta infelicitas, & cruciatus. 361. & seqq.

Ethnici eisdem plerumque suppliciis puniuntur, quibus Christianos afficiunt. 383. & seq. Impœnitentes etiam moriuntur, æternisque pœnis addicuntur. 384

Evangelium.

Evangelii nomen quid significet, & quæ comprehendat. 2

Eugenius Tyrannus.

Eugenius tyrannus, occiso Maximo tyranno, creatur. 451. Promittitur ei victoria contra Theodosium. 452. Ante Theodosii pedes victis

Rerum Notabilium.

ris post terga manibus adducitur.
ibid. Iudicatur, & condemnatur.

453

Eusebius.

Eusebius hæreticus Nicomediæ officinam impietatis aperit, ex qua Reges, & penè totus orbis factus est impius.

402

Exercitus.

Exercitus numerosi cum aqua fluminis comparatio.

312

Exercitus Maxentianus partim à Constantino cæsus, partim in Tiberim demersus.

313

Vide *Maxentius*, *Terra*.

F

Fames.

Fames denigrat faciem hominis.

152. & seq.

Futura significatur per stateram in manu sessoris equi nigri. 153. Qualis consecuta sit. ibid. In ea vini & olei penuria non contigit. 154. Varia eduliorum penuria quæ diversis temporibus accidit.

ibid.

Fames ingens, post hominum memoriam atrocissima, in Cappadocia & alibi grassatur.

410

Fames, pestis, gladius, & incendium Romæ illata ab Alarico.

433

Fames peracerbè Romanos affligens, Totila Romam obsidente, describitur.

454

Fidelis.

Fideles diabolicas artes vincentes, carnis illecebras, & mundi blanditias; invictoquo animo decertantes, quàm grandia præmia sequantur.

70

Fidelibus mirabilis Ethnicorum, & aliorum hæreticorum conversio promittitur à Christo.

72

Fideles attentos perorat Salvator ad ea quæ Thyatirenti Episcopo, ejusque Clero & populo significavit.

73

Fideles Sardii minùs acerbè in Apocalypsi reprehenduntur, quàm nonnulli Pergameni, & Thyatirentes; & quare.

78

Fideles vincentes templi Dei columnæ fiunt, ex quo ampliùs non sunt egressuri. 88. Scribitur super eis nomen Dei. 89. In cælum recepti, perpetui cives novæ Ierusalem dicuntur.

ibid.

Fideles humilitatis Christi in terra participes, gloriæ ejus in regno cœlesti socii erunt.

91

ad Fideles monitum ex scriptis à Christo ad Philadelphiensem Episcopum, ex quibus multi profecerunt.

92. & seq.

Fidelibus vincentibus repromissa merces in persona Præsulis Laodicensi, qualis.

106

Fideles ex persecutionibus ad gloriæ cumulum evehuntur. 180. Signati signo Dei vivi. ibid. Grato animo cœlestem oblatam sibi hæreditatem percipient.

181

Fidelium felix status: infelix iniquorum.

ibid.

Fideles à B. Joanne visi amicti stolis albis, palmasque in manibus præferentes, etiam non martyres.

184

Fideles omnes in quascumque regiones dispersi, unam sanctam Ecclesiam constituunt, & unius sanctæ civitatis esse reputantur.

236

Fidelium primitivæ Ecclesiæ patientia, pietas, constantia, sanctitas, & in Deo singularis fiducia.

240

Fideles tum Romæ, tum alibi instituti, non alios, quàm Christianos in terra se reputarunt.

253

X x x 2

Fidelibus

Index Alphabeticus

Fidelibus Christi aduentus optandus.
509. & seq.

Fœmina.

Fœminæ an cum distinctione sexus
resurgent. 482

Fœmineus sexus non est vitium, sed
natura. ibid.

Vide *Resurrectio*.

Fulgur.

Fulgurum exempla memoratu digna,
quæ sub Juliano Apostata conti-
gere, referuntur. 281

Vide *Grando, Tonitru*.

G

Gallienus.

Gallieno imperante clades variæ
contigere, quæ referuntur.
205

Vide verb. *Aqua, Locusta, Stella,*
Tenebra.

Gallieni impietas in Valerianum pa-
trem Imperatorem apud Persas in
captivitate consenscentem. 216.
217

Galerius.

Galerius Imperator Romanus, quare
Armentarius cognominatus. 337

Galerii Maximiani similitudo quæ-
dam cum Christo. 339

Galerius benignis edictis persecutio-
nem in Christianos effervescentem
extinguit. ibid. Eis jubet Ecclesias
ædificare, & preces pro Imperii
statu fundere. ibid.

Galerius & Maximinus, dum in Chri-
stianorum gratiam edicta sanciunt,
blasphemias voces in Deum, Chri-
stum, & ejus Religionem profe-
runt. 340

Gensericus.

Gensericus Romam capit, peracer-
boque luctu eam afficit. 433. & seq.

Vide *Roma*.

Gladius.

Gladius utraque parte acutus ex ore
antiqui Pontificis videbatur pro-
dire, eique etiam præferebatur. 26

Gladium bicipitem ex ore proferens
Christus B. Joanni apparet, & cur.
27

Gladius Babyloniorum, gladius Do-
mini. 57

Gladium Ethnicorum aliquando Do-
minus exacuit in Christianos, sicut
olim gladium Babyloniorum eva-
ginavit in Israëlitas, etiam justos.
ibid. & seq.

Glycerius.

Glycerii Sacerdotis, & Martyris verba
ad Galerium Maximianum Cæ-
sarem. 302

Gnostici.

Gnostici quales hæretici fuerint, qua-
lesve eorum errores, ostenditur ex
Eusebio, & D. Irenæo. 66. Eorum
impia facinora. ibid.

Gnostici hæretici, propter nefanda
scelera morbis peracerbis divinitus
illatis cruciandi & conficiendi
prædicuntur. 68. & seq.

Gnosticos inter, & veros Christianos
quale sit discrimen, etiam ante ul-
timi judicii tempus patefaciet Do-
minus. 71

Gnosticis usus est diabolus, ut turpem
ignominiam notam universæ Chri-
stianorum multitudini inureret. 72.

Verum ad prolixum temporis spa-
tium non processerunt, sed obso-
lescere cœperunt, & tandem peni-
tus extincti sunt. ibid.

Gnostici cauterio signabantur in po-
steriore parte auris dextræ. 73

Gothi.

Gothorum sub Alarico clementia in
Romanos, quibus propter Chri-
stum & Sanctos misericorditer pe-
percerunt.

Rerum Notabilium.

percerunt. 404

Gothi ædium aliquot incendio facto, nullo cogente hoste, Româ secedunt. *ibid.*

Gothi sub Totila Romam iterum capiunt, & ex parte deprædantur.

406

Grando.

Grando & fulgura discurrentia super terram Ægypti. 195. A Deo immissa ministerio Angelico in fidelium gratiam. *ibid.* & seq. Mixta erat cum igne, aqua, & sanguine. *ibid.* Ex ea dicitur tertia pars terræ combusta. 196. & seq.

Grando cum imbribus, igne, ventis vehementibus permixta in terræ motu Hierosolymitano, sicuti perorante Galerio Maximiano in gratiam Deorum suorum. 279. & 287

Grando magnitudinis inusitata lapidibus similis Constantinopoli decidit. 409

Grandinis in Cappadocia decidentis descriptio. 410

Grandinis tum Constantinopoli, tum in Cappadocia decidentis causæ quæ fuerint. 411

Gratia.

Gratiam Domini nostri Jesu Christi optat omnibus fidelibus Joannes. 510

H

Hereticus.

Hæretici ex Menandro & Basilide orti quales, & quis eorum error. 43. & seq.

Heretici Carpocratiani, Cerinthiani, & Nicolaitæ quales: vide in verbis Carpocratiani, Cerinthiani, Nicolaitæ, Gnostici, &c.

Homo.

Homo antonomasticè dicitur creatura Dei, & quare. 96. & seq. Per justificationem magis efficitur creatura Dei; per resurrectionem verò maximè, & unicè. 97

Homines, dum illis moriendum est, mitiorem exoptant mortem; & tamen semper mallent vivere quàm mori. 168

Homines omnes in tres partes divisi, ex quibus Christiani soli, populus Dei, cæteris pereuntibus, superstites futuri prædicuntur. 207. & 208

Hominum tertia pars occisa ex pestilentia, quæ tempore Lucii Veri Imperatoris Romani grassabatur. 221. & seqq.

Hominum corpora faciliùs corrumpuntur, quàm curentur. 224

Homines sævi, & efferato animo, bestiis ipsis crudeliores, nihil nisi hominum lineamenta, & extremam figuram gerunt. 322

Homines impii, dum à Deo flagellantur, Deum blasphemant, augentque scelera sua. 410

Homines omnes post resurrectionem singuli & singuli judicabuntur, scientiâ conscientiam excusante, vel accusante. 482

Homines à morte suscitati judicandi sunt juxta leges divinas, & juxta opera singulorum. 483

Homines in mari mortui cur potius à B. Joanne dicuntur suscitati, quàm qui in terra decesserunt. *ibid.*

Hominum omnium animæ, tum beatorum, tum damnatorum, corpora sua resument, ut cum illis pro meritis aut glorificentur, aut tormenta patiantur. 484

Homo quivis non inventus in libro vitæ, æternùm cruciabitur. 485

X x x 3

Homini

Index Alphabeticus

Homines omnes ad Christum, tanquam ad finem ultimum referendi. 507

Honorius.

Honorius Imperator legem adversus idola tulit. 460. Religioni Christianæ favet. ibid.

Vide *Theodosius.*

Hora.

Horæ vocabulum quodnam tempus designet in variis Scripturæ locis. 262

Horæ unius spatium aliquando in Scriptura tempus plurium annorum exprimitur. 434

Hyacinthus.

Hyacinthi lapidis color cœlestem refert, ideo Apostolis comparatur. 497

I

Iaspis.

Iaspidis duplex genus. 109. Dignitati, & officio Christi Sacerdotali designando aptus est. ibid. Viror ejus, & aërius color, quid in Christo significant. ibid. Christum ut Judicem decet. 110. Ut Deum etiam. ibid.

Iaspidis duplex genus, quid significet. 492. In eo præcipuè coruscat Christus. ibid.

Iaspis quo fulget cœlestis civitas, pelucidus tanquam crystallum. ibid.

Iaspidis proprietates, & quid significant. 496

Jerusalem.

Jerusalem nova civitas cœlestis. 89. Quomodo descendit de cœlo, eamque à Deo descendentem vidit Joannes. ibid. & seq.

ad Jerusalem cœlestem & novam pertinent Judæi conversi. 92

Jerusalem præclara civitas tempore Christi. 264. Quàm ampla fuerit tempore Salomonis. ibid. Everfa à Babylonis, & obsessa à Tito. ibid. Decima ejus pars corrui terræ motu qui contigit sub Juliano. ibid. Illius pars, in qua erigendum erat Templum, dicitur *Primitia Domino*, & à B. Joanne vocatur decima pars. ibid. & seq.

Iesus.

Iesus nomen proprium Salvatoris; appellativum verò Messias, & Christus, Rex Israël. 90

Iesus radix & genus David. 507. & seq.

Vide *Salvator.*

Jezabel.

Jezabel, Sidoniorum Regis filia, Regis Achab uxor, impiissima, & spurcissima. 65. Mulieri famosæ Thyatirensi à Deo comparata. ibid.

Jezabel, & filii ejus interfecti. 67

B. Ignatius.

B. Ignatius Smyrnæ in vinculis ab Onesimo Ephesiorum Episcopo invisitur. 39. Ejus ad Ephesios epistola. ibid. & seq. Commendat Onesimi mirabilem patientiam. ibid.

B. Ignatius hortatur Ephesios, ut frangant panem, quod est pharmacum immortalitatis. 45

B. Ignatii testimonium Episcopi Philadelphiensis virtutes valde laudandas commendans. 84

Ignis.

Ignis egressus à Domino interfecit inimicos ejus, tum in antiqua, tum in nova lege. 245. & seq.

Ignis cœlestis prope fanum Veneris Aphacitidis apparens certis temporibus. 342. 343

Ignis sacer. 380. 383

Vide *Miraculum.*

Impera

Index Alphabeticus

Imperator , & Imperium.

Imperii Romani mirabiles mutationes ab Ethnico statu in Christianum, sono septimæ tubæ Angelicæ prædicuntur. 231. & seq.

Imperatores ethnici plerique contra Christianos renovarunt impiam Templi Jerosolymitani profanationem, & Civitatis vastationem, ab Antiocho Epiphane perpetratam. 236. & seqq.

Imperatorum nonnullorum Ethnicorum persecutiones durarunt tribus annis & semisse. 238. & seq.

Imperatores Romani Christianorum persecutores, variis cum sequacibus suis plagis affecti. 274

Imperator Christianis favens, gentes idololatrias recturus in virga ferrea, dicitur filius Dei, & filius Ecclesiæ. 288

Vide *Constantinus Magnus.*

Imperium Romanum in duas partes diremptum, noctis tenebris, & splendori diei per simile visum. 317

Imperium Romanum ethnicum sub immanis bestię specie B. Joanni ostensum. 322

Vide *Roma, Romanus.*

Imperatores Romani, Reges, à B. Joanne, patrio more dicti. 323.

Blasphemia eorum. ibid.

Imperium Romanum ethnicum beluæ ex tribus feris, quos Daniel viderat, compactæ comparatum. 324

Imperatores ethnici Deos se vocari jubent, & tanquam Deos ab omnibus adorari. 332. & seq.

Imperatores ethnici per eosdem puniendi sunt cruciatus, quos Christianis veri Dei cultoribus intulerunt. 334

Imperatores ethnici missi sunt cum sequacibus suis in stagnum ignis

ardentis sulphure. 335

Imperatores quatuor Romani, sub bestię de terra ascendentis specie B. Joanni exhibiti. 337

Imperatores ethnici in aliquo Christo similes. 338. & seq. Imitantur præcessores per primam bestiam significatos. 341. 342

Imperatorum Ethnicorum tanta fuit ferocitas in Christianos, ut nec à legibus suis impiis Christianorum parvulos vellent eximi. 346

Imperium orbis in Principibus Christianis fixum fuit, Juliano, & ejus consanguineis penitus deletis. 399. & seq.

Imperii defectio ab Ethnicis per terræ motum significata. 400

Imperatores septem ethnici, & decem, per septem bestię capita, & decem cornua significati recensentur. 418. 419. Quomodo dicantur potestatem una hora accepturi. 419. & seq.

Imperatores ethnici decem Christianorum post Trajanum persecutores referuntur. 420. 421. Quid de eis prædictum à Joanne. ibid. Dedit eis Deus ut faciant quod placitum est illi. 422. ut dent regnum suum bestię donec consummentur verba Dei. 423

Imperii Christiani vires quando primam debilitatæ. 476. & seq.

Imperium Turcarum, vide *Turca.*

B. *Ioannes.*

Joannes Apostolus complura obsequii sui erga Christum Dominum argumenta opere & sermone dedit. 4

Joannes singulari privilegio quod audivit, & vidit, testatur, & annuntiat. ibid.

Joannes Apocalypsim suam septem Asia

Index Alphabeticus

- A**siæ Ecclesiis dirigens, perbene-
volo utitur prologo. 6. 8
- J**oannes Ecclesiis Christi, & ipsi
Christo optata claudit voce He-
bræa *Amen*. 11
- J**oannes futurum Christi adventum
gloriosum tanquam jam præsen-
tem, ex nimio illius desiderio præ-
nunciat. *ibid.* & seq.
- J**oannes quæ de Christo tanquam
omnium hominum iudice dixit,
Hebræa & Græca voce affirmat, &
quare. 13. & seq.
- J**oannes non Martyrem se, sed fide-
lium fratrem & participem, in tri-
bulationibus vocat. 16
- J**oannes in insulam Pathmos relega-
tur, & quare. *ibid.* Cur in mediis
æstibus olei accensi non moritur,
nec postea occiditur. *ibid.* & seq.
- J**oannes in præfata insula commorans
vehementer Dominum in cœlis vi-
ventem & gloriâ fulgentem videre
desiderat, & Asiaticas Ecclesias
invisere. 17. Animus ejus à Do-
mino rapitur, & quæ eo in raptu
ei ostendantur. *ibid.*
- J**oannes Apostolus septem Ecclesiis
scribit, ut unam Catholicam sep-
tiformis gratiæ plenam Spiritu
designaret. 19
- J**oannes in spiritu raptus Divinam
operationem in se sentit; sed con-
versus, ut videret vocem, quæ sibi
loquebatur, septem aurea candela-
bra videt. *ibid.*
- J**oannes ad visionem Christi sub for-
ma tam insueta ei in Apocalypsi
apparentis, terrore perculsus, ad
pedes ejus corruit tanquam mor-
tuus. 28. & seq.
- J**oannes ex aspectu Christi stupefa-
ctus, benigno colloquio corrobo-
ratur. 30. Jubetur à cœlesti Ma-
gistro scribere res ad extrema us-
que tempora futuras. *ibid.*
- J**oannes præcipitur scribere quæ vi-
dit, & quæ sunt. 33
- B.** Joannis eximia charitas erga per-
versum adolescentem proponitur.
76
- B.** Joanne à Domino ad cœlum
evocato, mens illius à terrenis se-
juncta, & cœlestium rerum con-
templationi idonea statim facta est.
107. Sedem in cœlo, eique Chri-
stum Dominum insidentem videt.
108
- B.** Joannes videns librum sibi osten-
sum ita obsignatum, ut à nullo
potuerit aperiri, ubertim fleuit, sed
statim ab uno ex Senioribus con-
solationem accipit. 132
- B.** Joannes mirabilem creaturarum
omnium concentum, Deum crea-
torem laudantium audit. 143. A
primo Animali mystico rugiente
excitatur, soluto primo sigillo li-
bri cœlestis, ad videndum. 145.
Quid viderit. *ibid.* & seq.
- B.** Joannes multa in Apocalypsi sua
prædixit diverso ordine ac futura
sunt. 163
- Vide verbo *Propheta, Prophetia.*
- B.** Joannes librum propheticum ab
Angelo accipit, miramque à Deo
suavitatem infusam in mente per-
sentit. 232. Amaricatus est tamen
venter ejus. *ibid.* & seq.
- B.** Joanni datur calamus similis
virgæ; & quid Dei deinde præ-
cipiatur ei. 234. & seq.
- J**oannes, auditis verbis Angeli pro-
cidit ante eum. 447. Quem cultum
ei deferre voluerit. *ibid.*
- J**oanni nova arcana è cœlo exhiben-
tur. 449
- J**oannes humiliat se, Apocalypsi re-
cepta.

Rerum Notabilium.

cepta. 506. Eam commendat. ibid. & p. 509. Nititur, etsi repulsam passus, Angelo debitam venerationem exhibere. ibid. Divinam gratiam omnibus fidelibus exoptat. 510

Jovianus.

Jovianus, Juliano extincto, Imperator eligitur. 387. Persas Oratores super fundenda pace missos exaudit. ibid. Jovianus criminandus non fuit de iniquis conditionibus pacis, quæ secutæ sunt. 388. Imperium ejus breve. 399

Iris.

Iris signum pacis inter Deum & homines terram incolentes. 109. Convenienter Pontifex in Apocalypsi visus, eo circumdatus apparuit. ibid. Christum judicem decet. 110. Iris filium Dei incarnatum, Deum & hominem significat. ibid. Ut symbolum pacis, convenientissimè Christum significat. ibid. Iris mirabilis thronum Pontificis ambiens in Apocalypsi visa, quare smaragdum præ cæteris coloribus objiciebat. ibid.

Isauri.

Isaurorum proditio, qua Romam Totilæ potestati dedunt, describitur. 406

Vide Roma, Totilas.

Israëlita.

Israëlitæ etiam justi gladio Babyloniorum percussi, & quare. 57 Israëlitæ qui cum Madianitidis mulieribus scortati non sunt, nec idolothyta comederunt, quale præmium à Deo acceperunt. 58

Vide verbo Judæi.

Israëlitarum duodecim millia ex quibus Hervæus in Apocalypsim.

vis Tribu obsignantur, & quare. 176

Vide verbo Tribus.

Israëlitarum numerus post egressum ex Ægypto. 182. Bellatores ex eis eliguntur, & numerantur. ibid. Moriuntur. ibid. Succedunt alii selecti ex unaquaque Tribu. 183. Præda inter eos dividitur. ibid. Ad Terram Promissam perveniunt. ibid. Perseverantiam in cultu veri Dei promittunt. ibid. Festum Tabernaculorum celebrant, & his hæc in figura contingere quæ in Christianis implentur. ibid. & seq. Israëlitæ qui legales immunditias contraxerant, Tabernaculum vel Templum non introibant, donec mundarentur. 187 Israëlitarum antiquorum, & Christianorum in cælo regnantium comparatio. 188. & seq.

Judæi.

Judæorum, Christi cum eis in terris agentis subsannatorum planctus in extremo judicio. 12. & seq. Judæi unde sic dicti. 49. Populus quondam peculiaris Dei fuere; jam sunt synagoga satanæ. ibid. & p. 86. & seq. Convitiis & maledictis Polycarpum Smyrnensem Episcopum affecere. ibid. Judæi multi Philadelphienses ministerio Præfulis illius Ecclesiæ, etsi ad hoc opus imparis, à Deo convertuntur. 85. & 86. Christum negant; & tamen multi ex eis convertuntur. 87 Judæi conversi veræ columnæ sunt Templi Dominici, à quo foras amplius non ejicientur. 91. & seq. Veri filii sunt Dei Patris. ibid.

Y y y

Judæi

Index Alphabeticus

Judæi increduli pertinent ad terrenam civitatem Jerusalem; conversi verò ad Cœlestem. 92

Judæorum strages horribilis sub Trajano. 150. Aliquibus de causis bellum movent; sed quiescunt, Adrianum veriti. ibid. & seq. Ex eorum motu totus orbis penè concussus.

151. Tandem à Romanis gravem desolationem patiuntur. ibid.

Judæi à Salmanasar obsessi, quid vitæ, vel mitioris mortis desiderio exclamarint. 168

Judæorum insolentia, & comminationes in Christianos. 263

Judæi undique conveniunt ad Templum Jerosolymitanum reedificandum. ibid. Christi prædictiones falsas ostendere credunt. ibid.

Quot occiduntur in terræ motu Jerosolymitano. 267. Pavore tandem deterriti Christum Deum confitentur, & ab inceptis desistunt, fugiunt, & aliqui convertuntur. ibid. & seq.

Judicium.

Judicii extremi brevis effigies delineatur. 12. & seq.

Judicium extremum à Christo in fine sæculorum perficiendum, vide *Homo, Mors, Resurrectio, Terra.*

Julianus.

Julianus Christianos martyrii beneficio repulsurus, aliâ viâ eos affligere aggreditur. 263. Quare Christianorum misertus videtur. ibid.

Judæos in Christianos armat. ibid. Prædictionem divinam se posse eludere insanè credit. ibid.

Julianus Apostata Christianam Religionem deseruit, & persecutus est. 385. Sustulit è signis militaribus Romanis signum Crucis. ibid. Ejus interitus prædicitur. 386.

Jeroboamus fuit defectione, Pharaos duritie. ibid. Bellum adversus Persas mover. ibid. & seq. Classem validissimam comburi jubet. ibid. Culpandus fuit de iniquis conditionibus pacis initæ cum Persis. 388. Divinationum conjecturis, quas à Maximo Philosopho didicerat, confusus est. ibid. Post pugnam Persicam gravia adversus Christianos meditatur. 389. Christianum sanguinem Diis suis vovit. ibid. Oracula consulit de bello adversus Persas gerendo, à quibus decipitur. ibid.

Julianus per Reges totius terræ designatur. 389. Lethiferè vulneratur. 390. Quid accepto vulnere fecerit, & protulerit. ibid. Ejus excidii dies sicut fur advenit. 391. & seq. Gelidâ epotâ facilis moritur. 392

Julianus inermis in aciem prorumpens hasta equestri perfoditur. 393. Funus ejus probrosum. ibid. & seq.

Quare dicatur congregatus in locum *Armagedon* dictum. 394. & seq. In extremis positus, ex astu nititur pro Deo haberi. ibid. Congregatus est in *Armagedon*. 396. Ibi perit. 397

Julianus, & ejus consanguinei parem consecuti sunt finem. 398

Justus.

Justorum corpora in terra degentium, & sursum cor habentium, vasa sunt electionis, & sancta, ac phialæ aureæ plenis sacrorum thymiama-
matum. 136

Vide in verbo *Sanctus.*

Justorum orationes thymiama sanctum Domino. 137

Justus cum impio, irascente Deo, non occiditur. 171

Vide verbo *Christianus, Ethnicus.*

Justos

Rerum Notabilium.

Iustos & fideles non attingit comminatio cœlestis in Apocalypsi prolata, *Va terra & mari.* 303. & seq.

L

Labrum.

Labrum æneum in templo Judaico collocatum, dici poterat mare vitreum simile crystallo. 115

Vide verbo *Vas.*

Lacus.

Lacus bituminis juxta Babylonem puteus abyssi dictus. 112

Quanta vis ejus ad muros ædificandos. ibid.

Vide verbo *Sapor.*

Lacus quid sit apud peritos Grammaticos. 368

Lacus juxta Tiberim, in quo Maxentius à Constantino devictus est, adhuc hodie patet. 369. Quantum distet à loco Veronæ proximo, ubi à Constantino cæsus fuerat alius Maxentii exercitus. 373

Lamina.

Lamina aurea in fronte ab antiquis Pontificibus delata, quid significaret. 27. Ex ejus delatione Pontifices antiqui Soli comparabantur. ibid.

Lampas.

Lampades septem ardentes ante thronum Dei, in Apocalypsi à B. Joanne visæ. 112. Prorsus inextinguibiles sunt ac perennes. ibid.

Vide verbo *Angelus.*

Legatus.

Legati variis ex locis ad Imperatores missi in Christianorum odium. 257

Legio.

Legio Christiana Fulminatrix dicta. 196. Deum precatur, unde insolitum portentum contigit. ibid. Ad illius unius preces signa Moyfis, Josue, & Samuelis innovavit Deus. 197

Levita.

Levitæ in circuitu throni Dei B. Joanni apparentes Beatos significabant. 115. Eorum cum illis comparatio. ibid.

Levitæ per quatuor Animalia mystica designati. 116. Quodnam eorum munus. ibid. Quo sensu dici possint pleni oculis antè & retrò. ibid.

& seq. Comparantur leoni. 117. Eorum primus actus piè sæviens & ferox. ibid. In circuitu tabernaculi excubabant, & ad quid. ibid. Etiam ut cantores leoni comparantur. ibid. & seq. Bobus etiam & vitulis ob varias rationes comparantur. 118. Tribus de causis etiam sub specie humana ostensi sunt. ibid. & seq. Aquilæ etiam comparantur, & quare. 119. & seq.

Levitarum alæ sex mysticæ, per Animalium singulorum alas sex designatæ, declarantur quales essent. 121. & seq. Eorum religio & charitas in dedicatione Templi Salomonis. 122. Quatenus dici poterant in circuitu & intus pleni oculis. ibid.

Eorum munia eminenter & sanctissimè perficiunt in cœlo Beati. ibid. & seq.

Vide verb. *Sacerdos*, *Sanctus.*

Libellaticus.

Libellatici Christiani, quare sic dicti. 347

Libellatici, etsi nefandis sacrificiis manus non contaminaverunt, libellis tamen conscientiam polluerunt. 348

Libellaticis datus libellus, quâ formâ conscriptus. ibid.

Liber.

de Libro vitæ deleri quid sit. 81

Liber Ezechieli ostensus, inque os ejus infusus, quid designaverit. 129.

Y y y 2

Qui

Index Alphabeticus

Qui fuit Joanni ostensus intus & foris scriptus, quid continebat. *ibid.* & seq. Digito Dei scriptus erat. 130. Quare intus & foris scriptus. *ibid.* Sigillis septem obsignatus erat, & quare. *ibid.* & seq. Ita fortiter obsignatus erat, ut nullus Angelorum, Sanctorum vel hominum dignus repertus fuerit aperire signacula ejus. 131. & seq. A Christo solo potuit aperiri. 132.

Licinius.

Licinii adversus Constantinum praeliaturi ad milites suos, suggerente Diabolo, habita oratio. 296. & seq. Licinius ab impiis praestigiatoribus & auguribus fausta promittentibus illudatur. 299. Quid stupendum in civitatibus ejus ditioni subiectis apparuit. *ibid.*

Liciniana ingruente persecutione pii, & justi viri fugam arripiunt. 308

Licinius Christianos in urbibus detentos & carceratos ad extremam famem adegit. 308. & seq.

Liciniana persecutio quantum duravit, & quam gravis fuit. 310. & seq.

Licinius ex gravi odio in Christianos, plures primum ex occulto adortus est, deinde palam vexare aggreditur. 316. Profert edictum in eos. *ibid.* Persecutionem extinctam exsuscitat, & iram metu Constantini compressam, acerbius in eos exagitat. *ibid.*

Licinii artes & conatus ad Ecclesiam penitus delendam. 317

Licinius crudele bellum adversus Constantinum excitat, ac contra Deum omnium moderatorem. 318.

Christianos impios vocat. *ibid.* Edicto prohibet, ne quis Christum profiteatur, proponitque omnia

pœnarum genera confitentibus. *ibid.* Constantino insultat. 319. De eo praedictor locus ubi saeviret, ubi terrestribus, & navalibus praeliis vinceretur, ut ubi occumberet. *ibid.* & seq.

Licinius multis in oris maritimis à Constantino victus, & ejus copiae profligatae. p. 321. & seq. Fugâ delatus Byzantium ibi obsidetur. *ibid.* Derelicto Byzantio, Chalcedonem navigio deferitur. *ibid.* Victus Nicomediam cum paucis contendit. 321. Ad Constantinum supplex accedit. *ibid.* Thessalonicam ablegatur, ubi laqueo vitam finit. *ibid.*

Lignum.

Ligni vitae paradisi terrestris vis qualis. 45

Lignum Crucis lignum vitae per Christum in eo pendentem. *ibid.*

Lignum vitae quod edendum vincen-
tibus Fidelibus promittitur, quale sit, explicatur. *ibid.* & seq.

Lignum vitae paradisi coelestis quid sit. 502

Locusta.

Locustae B. Joanni exhibitae, Saporis Persarum Regis exercitum designarunt. 210. Earum plaga Valeriano, & Gallieno imperantibus contigit. *ibid.* Earum descriptio ferè similis ei quam Joël protulit. *ibid.* Septem in eis adnotanda. *ibid.* & seq.

Locustarum Apocalypsis productio. 213. Habebant caudas similes scorpionum. *ibid.* & seq. Non erant verae & naturales. 214. Dicuntur similes equis paratis in praelium, & capita earum coronata. 217. & seq. Reliqua earum descriptio. 218.

Locustae naturales circulum flavum ac rutilantem in capitibus gestant. 217.

Rerum Notabilium.

217. Simile quid præferunt vultui hominum. 218. Pectus earum loriatum. 219. Non habent Regem; secus metaphoricæ. 219

Lucerna.

Lucernæ aureæ super aureum Tabernaculi candelabrum positæ, accuratè à Pontificibus & Sacerdotibus componebantur. 25. Quid significarent. ibid. Noctu tantum lucebant. ibid.

M

Maledictio.

MAledictio primi hominis. 503
Maledictiones Israëlitiçi populi legem Dei transgredientis. ibid.

Manna.

Manna absconditum, calculus candidus, & nomen novum, Christianis in fide constantibus, & Martyribus à Deo promittuntur, & dantur, ut in tormentis corroborentur. 58. & seqq.

Vide *Christianus*, *Martyr*.

Marcellina.

Marcellina mulier impia & spurcissima Thyatirensis, Iezabeli comparatur. 65. Prophetem se dicit, & aliquot ex Christianis Thyatiræ seducit. ibid. Ad omnem lasciviam pellicit, & idolothytis vesci compellit. ibid. Qualis ejus secta. ibid.

Marcellina Thyatirâ zelo Carpi Præsulis discedere coacta, Romam se contulit, ut impiam suam sectam magis disseminaret. ibid.

Marcellinæ pœnitentiam clementiâ permotus Deus peroptabat, sed frustra eam expectavit, ac interius allocutus est. 67

Marcellina cum impiis fornicatoribus suis, & filiis, morbis digitorum Dei

indicantibus crucianda prædicitur. 68. & seq.

Marcellus.

Marcellus tyrannus, Procopii cognatus, umbram funesti Principatus capessit. 399. Paulò post acerbissima passus interit. ibid.

Mare.

Mare limpidissimas aquas continens, in Templo Judaico collocatum, quid fuerit. 115. In qua Templi parte collocatum. 116

Vide verbo *Vas*.

Mare Byzantio proximum in tres partes divisum. 201. Quomodo una ex his partibus facta sanguis. ibid.

Mare vitreum B. Joanni exhibitum, igne mistum, quid designaverit. 375

Mare sub Maximino tantam passus est intemperiem, ut ejus aquæ tanquam cruor cadaveris apparuerint. 381. In eo etiam pisces mortui sunt, unde lues pestilens orta. ibid.

Quomodo hoc contingat. ibid.

Mare dum alicui apertum, vel clausum dicitur, quid significetur. 468

Mare dedisse mortuos suos, cur à B. Joanne dictum sit. 483

Mare post resurrectionem generalem non erit eo modo quo nunc est. 488

Margarita.

Margaritarum duodecim proprietates referuntur, & Apostolis comparantur. 496. & seq.

Margaritarum pretium unde censeatur. 498. Quare uniones dicantur. ibid.

Martyr, & Martyrium.

Martyrum Viennam & Lugdunum incolentium mirabilis modestia refertur ex Eusebio. 15

Martyres Smyrnenses tempore Polycarpi passi, prædicuntur incarce-

Y y y 3

randi,

Index Alphabeticus

- randi, sed non Polycarpus, & quare. 50. & seq. Eorum cruciatus, quos tam toleranter sustinuerunt, ut videntes incredibili admiratione obstupescerent. 51
- Martyres Smyrnæi paucis diebus passi sunt. 52
- Martyres, in quibus Christi passionibus abundaverint, multiplices per Christum consolatione gaudebunt. 59
- Martyres Lugdunenses in tormentis sublevabat lætitia ex martyrio concepta, & spes promissorum. 60
- Martyres varii Pergami passi, ex Eusebio & Martyrologio Romano recensentur. 62. & seq.
- Martyres majorem quàm Moyses à Domino potestatem adipiscuntur. 70
- Martyrum sanctorum animæ, quare sub altari holocaustorum visæ. 159
- Martyres justè sub altaribus in Ecclesia sepulti. ibid. & seq.
- Martyrum sub altari visorum vox qualis, & desiderium. 160. 161
- Martyres quam vindictam à Deo expectant. 161. & seq.
- Martyrum animæ quare vestibus albis indutæ apparent. 162
- Martyrum conservi & fratres adhuc multi ab Ethnicis causâ Fidei Christianæ interficiendi. ibid.
- Martyribus quàm aptè conveniat Tribuum Israëlitarum obsignatio, declaratur. 178. & seq.
- Martyrum gloriæ participes fiunt etiam non martyres. 184
- Martyres trecenti Carthagine passi, Vide *Massa candida*.
- Martyres innumeri sub Decio, & Diocletiano variis in locis passi. 237
- Martyres saccis induti. 242. & seq.
- Martyres ex Clero & populo Christiano, facti duæ olivæ, & duo candelabra. 243. & seq.
- ex Martyrum ore exiit ignis. 245. & seq.
- Martyres potestatem claudendi cœlum habuere, & aquas in sanguinem convertendi. 246. 247
- Martyrum sanctorum corpora inssepulta jacent in plateis Civitatis magnæ. 251. & seq.
- in Martyrum honorem præclarissimæ Ecclesiæ erectæ. 259
- Martyrum in cœlum ascensio civilis & religiosa. 260. & seq.
- Martyrum sanguis ad Christi gloriam vindicatus. 272
- Martyrum duplex merces, & duplex gloria. ibid.
- Martyres servi Dei, & Christi, etiam in gloria. 273
- Martyres spiritu Dei animati, quàm præclara peragebant. ibid.
- Martyres meritò Sancti nuncupati, & timentes nomen Domini. ibid.
- Martyres cujusvis ætatis & conditionis extitere. 274
- Martyrum corpora divinitus recognita, & Christiani ad eorum sepulchra accedentes ab Ethnicorum invasione cœlitus liberati. 280. & seq.
- Martyrum in solitudine pro Christo variis casibus obeuntium gloria non minor quàm aliorum. 293
- ad Martyrii testimonium sufficit testis ille qui probat Martyres, & coronat. ibid.
- Martyres sancti animas suas non diligebant, ut temporaneam pro æterna vitam commutarent. 302
- Martyrum numerus, etsi infinitus, quare ad finitum redactus in Scriptura. 352
- Martyres Christi & Patris æterni nomen

Rerum Notabilium.

men in frontibus suis scriptum habent. 353. Victoriā suā Christo justè ac sanctè ascribunt. *ibid.* Voces eorum, & epiniciū. *ibid.* Mori potuerunt, vinci non potuerunt. *ibid.* Martyribus solis competit ad gloriā Christi decantare canticum laudis. 354
Martyres quare Virgines dicti, & cum mulieribus non coinquinati. *ibid.* Multipliciter Christum secuti sunt, & nunc sequuntur. 355. & seqq. Empti sunt pretio magno. 357. Mendaces non fuere, sed sine macula sunt ante thronum Dei. *ibid.* Martyres invicti nullā simulationis impiæ maculā, sive à seipsis, sive ab aliis fœdati sunt. 358
Martyres Prophetæ dicti. 382. Eorum sanguis tanquam aqua effusus. *ibid.* Martyrum millia multa Nicomediæ jussu Diocletiani cum Dominico combusta. 402
Martyrum fides & constantia mirum in modum eluxit in persecutionibus. 335
Martyres eo majorem gloriā in cœlis consequuntur, quo majora perpassi sunt tormenta propter Christum. 473
Martyres cum Christo in Imperio Constantinopolitano Christiano regnarunt. 474
Martyrum resurrectio prima, in qua primas partes habent. 475
Martyres, & Confessores, Sacerdotes sunt Dei, & Christi. 476
Massa Candida.
Massa candida, quare sic dicti Martyres trecenti Carthagine sub Valeriano, & Galliēno passi. 213
Maxentius.
Maxentius adversus Constantinum

pugnaturus, ad magicæ artis præstigias & nefanda scelera confugit. 299
Maxentius dæmonum subsidio belli impetum abs se avertere curat. 312. Timiditas ejus notatur. *ibid.* Intra Romana mœnia inclusus Diis litat, & extispices consulit. *ibid.* Sibyllinum oraculum perperam intelligit. *ibid.* Quantus ejus exercitus. *ibid.*
Maxentii exercitum vocat B. Joannes aquam tanquam flumen. *ibid.* Maxentius Constantinum Romam adventantem in fluvium Tiberim immergere nititur. 313
Maxentii milites partim cæsi, partim in Tiberim demersi. *ibid.* Maxentium ipsum cum equo & armis insignibus idem Tiberis correptum gurgite devoravit. *ibid.* Maxentius Romæ tyrannidem exercens, nullam impietatis, nullum intemperantiæ facinus prætermisit. 368
Maxentius non procul à ponte Milvio extra Romam devictus & profligatus. 369
Maxentiani exercitus strages quanta. *ibid.* & seqq.
Maxentii exercitus quot equitibus, quotve peditibus constabat. 372
Maximianus.
Maximianus cognomento Herculus, Imperator Romanus, agresti loco, & mercenariis parentibus ortus. 337. Imperio se abdicat Mediolani eodem die, quo Jovius Nicomediæ. 338
Vide Diocletianus.
Maximinus.
Maximinus Imperator Romanus, ortu, & instituto pastoralis fuit. 337. Similitudo quædam ejus cum Christo.

Index Alphabeticus

- Christo. 339. Benignus edictis Christianos consolatur. *ibid.* Carceratos & in Metallum damnatos liberos dimittit. *ibid.* Bona eis restitui jubet. *ibid.*
- Maximini impietas diabolico ore locuta, etiam cum persecutionem adversus Christianos motam divinitus compescere nititur. 341
- Vide *Galerius*.
- Maximinus Jovii cognomen arripit. 344. Illi datum est, ut spiritum daret imagini bestiae, ut loqueretur imago bestiae. 345
- Maximini persecutio in Christianos multò acerbior, quàm prior. *ibid.*
- Maximini impium edictum refertur. 379. & seq. Gravem plagam ejus scelera meruerunt. *ibid.* Ejus in Christianos arrogans ostentatio reprimitur. 380
- Maximini regnum tenebrosum factum. 380. 383
- Maximinus, quæ primus in Martyres supplicia excogitavit, eadem ipse sustinet. 383. & seq.
- Maximus Tyrannus.
- Maximinus persecutionem in Christianos à Galerio Maximiano coeptam renovat. 310. Quantum duravit ea persecutio. *ibid.*
- Vide *Licinius*.
- Maximus Tyrannus apud Britannias exortus, Gratianum Imperatorem piissimum perimit, & Valentinianum fratrem ejus fugat. 450. Gentilibus favet. *ibid.* Cum Theodosio congreditur, & vincitur. 451
- Maximus Philosophus.
- Maximus Ephesus Philosophus Juliano Apostatae odium in Religionem Christianam suggerit. 388.
- Revera pseudopropheta, & magus fuit. *ibid.*
- Melito.
- Melito Ecclesiae Sardenis Praesul. 74.
- Ad eum scribens Joannes Apostolus, quâ praefatiunculâ utitur. *ibid.*
- Famâ celebris. *ibid.*
- Melito, etsi censeretur ab omnibus spiritu vivere, reprehenditur tamen à Domino, & quare. 75. Ei vigilantia in gregem commendatur. 76. Cujus sceleris notâ aspergebatur apud Deum. 77. De proprio officio adimplendo admoneatur. *ibid.* De incuria poenitentiam agere praecipitur. *ibid.* & seq.
- Melitoni repentinum & inopinatum interitum comminatur Dominus. 78. Quo tempore floruit. 79
- Miles.
- Milites quadraginta Christum intrepide confitentur, contra impium Licinii edictum, coram Praefecto contraria suadente. 318
- Milites in campo stantes non ineleganter spicis comparantur. 366
- Milites Maxentiani per botros significati, interficiendi praedicuntur sicut vindemia succiditur, & conculcatur. 368. Missi sunt in lacum irae Dei magnum. *ibid.*
- Vide *Maxentius*.
- Miraculum.
- Miracula falsa multis in locis æstu Dæmonis edita, quibus innumeri seducebantur homines. 343. 344
- Vide *Ignis*.
- Miracula falsa in templo Serapis Alexandriae, stuporem, admirationemque videntium commoventia referuntur. 464
- Morbus.
- Morbi equites accedunt, pedites verò recedunt, tritum adagium. 224
- Morbus pestilens: Vide verbo *Carbunculus*, *Pestis*.
- Mors.

Rerum Notabilium.

Mors.

Mortis & resurrectionis quatuor genera, ex Sacra Scriptura noranda.

257

Vide *Resurrectio*.

Mors Sanctorum in eremis, sylvis, & antris ex variis casibus extinctorum, multum illis proficua, & in conspectu Domini pretiosa. 293

Mors prima qualis sit, & quæ secunda. 475. & 484

Mors secunda non habet in Sanctos potestatem. ibid. & seq.

Mors & infernus dederunt mortuos suos, quomodo intelligendum sit à B. Joanne dictum. 484

Mors, & infernus missi sunt in Aagnum ignis. ibid.

Moyfes.

Moyfes quantacumque sanctitate fuerit, tantam tamen apud Deum non est adeptus potestatem, quanta pollent Martyres. 70

Moyfi quàm eximia laus à filiis Israël, Sacerdotibus, & Levitis attribui poterat. 138

Moyfes & Elias Sanctorum Martyrum præclaræ figuræ. 244. & seqq.

Mulier.

Mulier Jezabeliana, de qua in Apocalypsi, qualis fuerit. 66

Vide verbo *Marcellina*.

Mulier, cui frons meretricis facta est, non convertitur ad Dominum, nec cognoscit eum. 67

Mulieris insensatæ nequissimi filii exterminabuntur. 68

Mulieris & Ecclesiæ comparatio ex Paulo. 283

Mulier fornicaria, figura populi Israël: casta verò, figura Ecclesiæ. ibid.

Mulier amicta Sole, Ecclesiam repræ-

Hervens in Apocalypsim.

sentat. 283. Virgo, & sponsa est Christi. ibid.

Mulier Ecclesiam significans peperit filium masculum, & qualis ille fuerit. 288

Mundus.

Mundi hujus figura transibit, quando incipiet esse novum cœlum, & nova terra. 480. & seq.

Mundus in melius innovatus aptè accommodabitur hominibus, etiam carne in melius innovatis. 481

N

Naarmalcha.

Naarmalcha, amnis Regum, canalus amplissimus à Trajano, & Severo effossus. 395. A Persis saxorum mole obrutus. ibid. Iterum à Juliano effossus. 396

Nero.

Nero primum caput bestię in Christianos sævientis. 327. Tertulliani de eo sententia. ibid.

Neronis impietas Christianorum persecutrix extincta, in Domitiano revixit. ibid.

Nero quasi in mortem occisus, & plaga mortis ejus curata. ibid. & seq.

Neronianæ persecutionis tempus computatur. 330

Nicolaïta.

Nicolaïtæ quales hæretici, & qualis eorum error. 44. Falsum nomen à Nicolao Diacono sibi assumunt, & qua occasione. ibid. Christianorum nomen usurpant. ibid. & p. 57

Nicolaïtæ Balaamo impurissimo mago similes. 56. Christo exosi sunt. ibid. Eorum emendationem per pœnitentiam exoptat Salvator. ibid. & seq.

Z z z

Nicome

Index Alphabeticus

Nicomedia.

Nicomediae matris urbium Bithyniae clades portentosa describitur. 401. & seq. Quando contigerit. 402. Tribus vicibus completa est. ibid. Civitas magna fuit, & inclyta. ibid.

Nicomedia Babylonis magnae nomine intelligi potest. ibid. Omnis ejus insula fugit, & montes non sunt inventi. 403

Nomen.

Nomen novum Christianis piis, & in fide constantibus Martyribus à Christo inditum, ad dolorum & cruciatuum levamen. 59. & seqq.

Vide verbis *Christianus, Martyr.*

Nomen bonum melius, quam divitiarum multarum. 74. Quam bonum nomen Praefulis Ecclesiae Sardenfis. ibid.

Nomen Salvatoris proprium, & appellativum, & ejusdem appellativi significatio antiqua, & nova declarantur. 90. & seq.

Nox.

Nox non erit in coelesti civitate, vide verbo *Beatus, Civitas.*

Numerus.

Numerus millenarius ex triplici multiplicatione per decem producitur, & maximam perfectionem significat. 494

Numerus centum quadraginta quatuor exurgit ex duodecim duodecies multiplicatis. 495

Nuptiae.

Nuptiae spirituales Agni praeparantur in terra, sed consummabantur in caelo. 445. & seq. Qui ad eas vocabuntur. ibid.

O

Onesimus.

Onesimus Ecclesiae Ephesinae Praefulus, ad fidem à B. Paulo conversus, post obitum S. Joannis superstes fuit. 37

Onesimi increpatio praefatione benigna & laudum ejus plenam temperatur. 38. & seq.

Onesimus ex patientia & zelo in abigendis lupis rapacibus à suo ovili, laudatur. 39. Haereticos Carpocratianos, & Cerinthianos examinat, eosque non à Deo, sed à Diabolo missos, & mendaces, & pessimis moribus imbutos novit. ibid.

Onesimus B. Ignatium Smyrnae in vinculis invilit, ibid. Ab eo in epistola ad Ephesios scripta valde commendatur. ibid. & seq.

Onesimi, Timothei successoris mirabilis patientia erga gentes Ephesi commorantes laudatur, & in B. Ignatii epistola commendatur. 40

Onesimus, vir nunquam ob charitatem satis praedicandus, juxta Beatum Ignatium. 39. A Christo tamen vituperatur, quod charitatem suam primam reliquerit. 40. & seq.

Onesimi prima charitas, quam vituperatur reliquisse, quae fuerit, explicatur. 41. & seq.

Onesimo praecipitur in memoriam revocare à quali virtutum gradu exciderit, poenitentiam agere, & pristina opera facere. 43. Communatur ei Dominus depositionem, nisi poenitentiam agat. 44. Ladatur iterum quod facta Nicolaitarum odio habeat, quia eximia castimoniam

Rerum Notabilium.

monia & sanctitatis fuit. *ibid.*
 Onesimi admonitio ad omnes Episcopos & Ecclesias dirigitur. 45
 Onesimus correptione Domini emendatus, beata immortalitate donatus est. 46

Ostium.

Ostium fidei aperit Christus, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. 85. & seq.
 ad Ostium stare Christum, & pulsare, quid sit. 104. & seq.

P

Palma.

Palmas præferunt in cælo Sancti, etiam non Martyres. 184
 Vide *Martyr.*

Peccator.

Peccator quando albis vestimentis induatur. 104
 Peccatoribus quales poenitentia fructus in Laodicensi Præsulis persona repromittantur. 105. & seq.

Pergamus.

Pergamus, Galeni patria, templum Æsculapio dicatum habuit; sed meliori consilio Deum animarum Medicum tandem agnovit. 18. & seq.

Pergamus quare sedes Satanæ dicta. 55

Pergamensis Præsulis egregia & laudabilia opera referuntur. *ibid.* & seq. Reprehenditur tamen à Domino, & quare. 56. Congruam in eo exoptat poenitentiam Christus, cujus defectu gravia ei comminatur. *ibid.* & seq.

Vide verbo *Martyr.*

Persa.

Persæ, Romano exercitu inediâ confecto, priores de fundenda pace

Oratores mittunt. 387. Quid obtinent. *ibid.*

Persis Orientalibus paratur via ad regiones & urbes è ditione Romanorum ad Persicam potestatem transferendas. 388

Persa senex transfuga Julianum & ejus exercitum decipit. 391

Persarum exercitus in Romanos jam languentes impetum facit. *ibid.* & seq. Occultis insidiis comitantur eos explorando. 392

Persecutor, & Persecutio.

Persecutiones olim populo Hebræo illatæ, ab Imperatoribus Christianis in Christianos renovatæ. 136. & seq.

Persecutiones variæ in Christianos referuntur, quæ tribus annis & dimidio durarunt, uti à B. Joanne prædictum. 238 & seq.

Persecutionis inchoatæ sub Diocletiano, & continuatæ sub Galerio Maximiano, computatio. 239. & seq.

Persecutio prima Judæorum in Christianos orta Jerosolymis; gentium verò in eosdem, Romæ. 254. & seq.

Persecutionum in Christianos motorum dies certo numero à B. Joanne notantur, & quare. 292. & seq.

Persecutionum Maximini, & Licinii Imperatorum tempus computatur. 309. & seq.

Persecutio Liciniana metu Constantini compressa, acriori flamma excuscitatur. 316

Persecutionis Licinianæ procella in quibusdam locis, sed non ubique grassabatur. 317

Persecutionum Neronianæ, Domitianæ, Trajanæ, & aliarum tempus

Index Alphabeticus

computatur. 330. & seq.
 Persecutoribus eadem referenda sunt
 supplicia, & cruciatus, quos veris
 Dei cultoribus intulerunt. 334
 Vide *Domitianus*, *Licinius*,
Nicolaïta, *Pergamus*, *Poly-*
carpus, *Smyrna*, *Vespasian-*
nus, &c.
Pestis.
 Pestis quæ tempore, Marci Antonini
 & Lucii veri grassata est, quàm ma-
 ligna, & unde orta. 222. & seq.
 Quid de ea protulerit Josephus
 Quercetanus. *ibid.* Prævisa in
 Apocalypsi. 223. & seq.
 Pestis Galliam & Germaniam depal-
 cens. *ibid.*
 Pestilens constitutio aliquando toti
 ferè orbi communis. *ibid.*
 Pestis signa diagnostica varia descri-
 buntur ex variis Authoribus. 224.
 & seq.
 Peste laborantium qualis facies. 225
 Pestis tanquam bellua immaniter sæ-
 vit. *ibid.*
 Pestis à pascendo dicta. *ibid.*
 Pestiferorum horrendus æstus descri-
 bitur. *ibid.* & seq.
 Pestiferi sitim intolerabilem patiun-
 tur, anhelitumque graveolentem
 expirant. 226
 Pestis Aquis in Provincia grassantis
 descriptio. *ibid.*
 Pestis cum serpentibus comparatio.
 227
 Pestis ex somnio prædicta. *ibid.*
 Pestis orta ex putrescentibus piscibus
 ex aquis ejectis, aërem inficien-
 tibus. 381. & seq.
 Pestis quâ infecti ita furebant, ut in
 aquas sese immergerent. 383
Phiala.
 Phialæ aureæ thymiamateria dictæ,
 in manibus Sanctorum à Beato

Joanne visæ. 135
 Vide verbo *Thymiamata.*
Philadelphiæ.
 Philadelphiensis Pæsul à Beato Igna-
 tio valde commendatur. 8
 Vide verbo *Episcopus.*
Philippus Apostolus.
 Philippus Apostolus Theodosio Im-
 peratori apparet cum Joanne Evan-
 gelista, & quare. 457
 Vide *Theodosius.*
Piscis.
 Pisces mortui ex aquis ejecti sulphu-
 reum odorem emittentes. 381. Si
 moriantur in aquis stagnantibus,
 eas inficiunt, aërem corrumpunt,
 atque pestem invehunt. *ibid.*
 Piscis ingentis magnitudinis è mari
 ejectus, moriens maximum ejula-
 tum enittit. *ibid.* Putrescens in lit-
 tore pestem invehit. 382
Plaga.
 Plagæ variæ toto orbe infligendæ
 prædicuntur. 154. Quo tempore
 contigerint. *ibid.* & seq. Eas Eth-
 nicis infligi ob eorum scelera, &
 injustas adversus Christianos per-
 secutiones, probat. S. Cyprianus.
 157
 Plagæ ex Angelicarum tubarum clan-
 gore obortæ, initia sunt dolorum,
 quos infideles patientur. 208
 Plagas varias infligit Deus Ethnicis,
 ulciscens injurias Christianis ser-
 vis suis illatas. 248
 Plagas cœlitus inflictas veriti Judæi
 fugiunt, & Christum Deum con-
 fitentur. 268
 Plaga immissa in homines qui habe-
 bant characterem bestię, vel qui
 adoraverunt imaginem ejus. 379.
 & seq. Immissa ob scelera Maxi-
 mini. *ibid.*
 Plagæ & calamitates Romæ à Bar-
 baris

Rerum Notabilium.

baris illatae, quænam, & quàm graves fuerint. 433. & seqq.

Vide *Alaricus, Gensericus, Totilas.*

Polycarpus.

Polycarpus Smyrnæorum Episcopus, Apostoli Joannis auditor. 47. Ejus merita & sanctitas quanta. *ibid.* Summè laudatur à Christo Domino, nec quicquam in eo redarguitur. *ibid.*

Polycarpi tribulatio, paupertas & alia ejus opera laudantur. *ibid.* & seq.

Polycarpus Presbyter Apostolicus dictus. 48. Ejus dictum, *Tolle impios*, quo sensu prolatum. *ibid.* Pauper spiritu, dives erat secundum Deum. *ibid.* & seq.

Polycarpi encomium apud Eusebium. 49. Constantia in tolerandis convitiis, & maledictis Judæorum. *ibid.*

Polycarpus, licet senio confectus, tantum roboris & constantiae sumpsit, ut Proconsuli admirationi fuerit. 50. Ejus responsa ad Proconsulem. *ibid.* Non prænunciatur incarcerationandus cum reliquis Martyribus, & quare. *ibid.* & seq. Obsecrantibus familiaribus Smyrnâ in proximam villam se subducit. 51. Martyrium suum ex somnio prædicit. *ibid.* Iterum in aliam villam se transfert. *ibid.*

Polycarpus persecutionis flammam contra Ecclesiam incensam, sanguine suo per martyrium effuso restinxit. 52. & seq. Continuis precibus exorans Dominum, brevitatem persecutionis obtinuit. *ibid.* Promittitur eidem ob eximias virtutes, & labores corona immortalitatis. *ibid.* & seq.

Polycarpus martyrium patitur, in quo quid stupendum contigit. 53

Pontifex.

Pontificis antiquæ legis tunica duplex talaris ex sacris litteris adnotanda. 20. in fin.

Pontificis ornatus quotidiano fungentis ministerio. *ibid.* & seq.

Vide verbo *Tunica.*

Pontifices & Sacerdotes Mosaici Sanctuarium nudis pedibus, iisque lotis, & manibus ingrediebantur, & quare. 23. & seq.

Prælium.

Prælium inter bonos & malos Angelos frequens committitur, quod magnum valde est, & quare. 295. & seq.

in Prælio veniunt Angeli boni. 297

Prælium Angelorum Sanctorum pro Constantino, & Religione Christiana; Dæmonum verò pro Maxentio, & superstitione ethnica. 298. & seq.

Prælium Michaëlis & Angelorum ejus pro Constantino; diaboli verò & aliorum dæmonum pro Licinio. 299. & seq.

Præsul.

Præsules Asiæ stellis, & Angelis comparantur. 34. & seq.

Præsules Ecclesiarum illustrissimi novum mortis genus sub Licinio subierunt. 319

Vide verbo *Episcopus.*

Procopius Martyr.

Procopius Martyr Palæstinus, Diis, Imperatoribusque immolare renuit. 342. Dicto P. æsidi non aridente ab eo prolato, statim securi percutitur. *ibid.*

Procopius Tyrannus.

Procopius tyrannus, Juliano extincto, statim Constantinopoli visus est purpuratus. 399. Julianum propinquitate

Index Alphabeticus

pinquitate contingebat. *ibid.* Occi-
 ditur. *ibid.*
 Procopii interitus quando contigit.
ibid.
 Procopius tyrannus, Valentiniani, &
 Valentis metu fugiens Constanti-
 nopolim adit. 411. Ibi veluti Rex
 scenicus subito factus conspicitur.
ibid. Quomodo ad se populum pel-
 lexit. *ibid.*
Propheta, & Prophetia.
 Prophetarum, & Apostolorum ea
 fuit imbecillitas, dum in terris ver-
 sabantur, ut impar fuerit divinis
 rebus contuendis. 29
 Prophetæ rerum divinarum intuitu
 consternati opem divinam sensere.
ibid.
 Prophetæ multoties futura non præ-
 dicunt eo ordine, quo contingunt.
 163
 Propheta Evangelicus: vide verbo
Ioannes.
 Prophetia, quantum fieri potest, &
 veritas historię consentit, inter-
 pretari debet ad literam. 52

R

Rationale.

Rationale iudicii, in quo erant
 quatuor ordines lapidum pre-
 tiosorum à Pontifice Mosaico in
 pectore gestatum. 108

Resurrectio.

Resurrectionis quatuor genera ex sa-
 cra Scriptura notanda. 257. & seq.
 Resurrectio civilis Christianorum. 258
 Resurrectio religiosa. *ibid.* Quantum
 duraverit. *ibid.* & seq.
 Resurrectio prima qualis sit. 475. In
 ea primas partes habent Martyres,
 secundarias verò Confessores. *ibid.*

Resurrectio fieri non potest, nisi mors
 præcesserit. 481

Resurrectio mortuorum futura ab
 omnibus Christianis est credenda.
ibid.

Resurrecturi sunt omnes omninò ho-
 mines, ut judicentur. *ibid.*

Resurrectio pusillorum, & magno-
 rum, juvenum & senum, in qua
 ætate & mole perficietur. *ibid.* &
 seq.

Rex.

Rex Babylonis ab Isaia Lucifer dictus,
 sicut & Persarum Rex. 211. & seq.
 Nuncupationis hujus rationes dan-
 tur. *ibid.*

Rex Persarum congruè designatus
 per stellam quæ B. Joanni est osten-
 sa. 212

Vide verbo Sapor.

Reges totius terræ congregantur in
 prælium à spiritibus daemoniorum.
 389. & seq.

Vide Iulianus, Persa.

Rhadagaisus.

Rhadagaisus, Dei nutu perit, ut eo
 perduto, confunderentur ethnici
 Romani. 460. Pœnam quam aliis
 inferre decreverat, ipse patitur.
 461. Quàm ingentes ejus copię, &
 quàm celeriter devictæ. *ibid.* Profligatis
 ejus copiis, capitis debitâ pœ-
 nâ unâ cum filiis plectitur. *ibid.*
 Omnium Christianæ Religionis
 hostium immanissimus fuit. 462

Rhoilus.

Rhoilus Scytharum Dux Joanni ty-
 ranno adversus Romanos auxilium
 cum ingentibus copiis præbet. 463.
 Fulminis ictu comburitur, peste-
 que, & igne perit ejus exercitus.
ibid.

Roma, & Romanus.

Roma civitas magna, in cujus pla-
 teis

Rerum Notabilium.

teis jacuere Sanctorum Martyrum
 corpora. 251
 Roma Ethnica Christianorum perse-
 cutrix atrocissima, Babylon & So-
 doma dicta. ibid. & seq.
 Romæ Ethnicæ vitia, & quàm prisci
 Romani immisericordes erga ege-
 nos. 252
 Roma etiam cum Ægypto confertur.
 ibid. & seq.
 Roma ethnica Ierosolymæ nomen,
 quatenus in eâ crucifixus est om-
 nium Dominus, etiam habuit. 254
 Roma caput mundi, totiusque Ro-
 mani Imperii moderatrix. 269. In
 ea totius impietatis paganæ sub-
 versio significatur. ibid.
 Romanum Imperium factum regnum
 Domini nostri, & Christi ejus.
 ibid. & seq.
 Romanum Imperium à Christianis
 videtur deficere, sed ad eos iterum
 subito transit. 270. & seq.
 Romanum Imperium per ferrum si-
 gnificatum, in æternum non dissi-
 pabitur. 271
 Roma Ethnica nationes omnes sibi
 obsequentes dæmonum cultui ar-
 ctè devinxerat, easque adversus
 Christianos concitaverat. 274
 Roma ebria de sanguine Sanctorum,
 & de sanguine Martyrum Jesu. 285
 Roma Ethnica Babylon magna dicta.
 361. Ruina ejus certò futura prædi-
 citur. ibid.
 Romæ nunc etiam videtur arcus
 triumphalis à S.P.Q.R. Constanti-
 no dicatus. 371
 Roma Babylon altera, aut occiden-
 talis. 403. In pluribus filia Sion
 quàm filia Babylonis. ibid. Impie-
 tati suæ debitas poenas subiit. ibid.
 & seq. In tres partes ostenditur di-
 visa, multis de causis. 401. & seq.

A Gothis sub Alarico capitur. ibid.
 Incenditur à Genserico Vandalor-
 um Rege. 405. Peste, fame, & ho-
 stili gladio affligitur. ibid. & seqq.
 Trina Isaurorum proditione tradi-
 tur Totilæ potestati. 406. & 407
 Romæ insula fugit, & montes non
 sunt inventi. 406. & seq. Status ejus
 captæ sub Totila à Gothis. 408. &
 seq.
 Roma ethnica B. Joanni ab Angelo
 vocato in desertum exhibetur. 416.
 Ejus ornamenta quæ fuerint. ibid.
 Mater fornicationum, & abomi-
 nationum terræ. ibid. & seq. San-
 guine Martyrum ebria dicitur. 417.
 Horrenda illius species B. Joannem
 in admirationem rapit. ibid.
 Romani montes, & Imperatores
 ethnici, per septem bestiarum capita,
 & decem cornua significari recen-
 sentur. ibid. 418. & 419
 Roma ethnica populo variarum lin-
 guarum & nationum abundabat.
 421. & seq. Caput Imperii ethnici
 fuit. 423
 Romæ ethnica subversio bis ab An-
 gelo proclamatur, & quare. 426.
 De quo intelligenda sit potissimum
 ejus subversio. 427
 Romani plures, tum è Senatu, tum è
 plebe, adhuc idololatræ fuere,
 Christianis regnantibus Imperato-
 ribus. ibid.
 Romæ vix ulla superfuere superstitio-
 nis antiquæ signa post illatas ab
 Alarico, Genserico, & Totila stra-
 ges, & clades. 428
 Roma facta habitatio dæmoniorum.
 ibid. & seq. Secessus etiam anima-
 lium immundorum. 429. Ejus facies
 ex S. Hieronymo. ibid. & seq.
 Romanæ subversionis causæ. 480. Ex
 ea discedit monitus populus Chri-
 stianus.

Index Alphabeticus

stianus. *ibid.* Quanta, & quàm gra-
 via ejus peccata. 431
 Roma justè pœnâ talionis plectitur.
ibid. Quater capta fuit, & quare.
 432. Tantum tulit tormentum &
 luctum, quantum glorificavit se,
 & in deliciis fuit. *ibid.* Quomodo
 dicantur ejus plagæ venire una die.
ibid. & seq. Quænam fuerint. 443.
 Quàm pauci homines in ea inven-
 ti, à Totila captâ. 434. Luctus
 super eam factus. *ibid.* Opes ejus,
 quibus orbata est. 435. Cives ejus
 opulenti valde, ad mendicitatem
 redacti. *ibid.* Decor omnis ejus ab
 illa egressus est. *ibid.* & seq. Divini
 nominis ignominia in illa. 436.
 Cœlitum lætitia ex illius excidio.
ibid. Prædicatur. 437.
 Roma ethnica ita vastata & subver-
 sa, ut nunquam in pristinum sta-
 tum sit revocanda. *ibid.* Omnium
 gentium serviebat erroribus. *ibid.*
 Penuria ejus ex multiplici strage.
ibid. & seq. Lux lucernæ non luxit
 amplius in ea. 438. Nuptiæ non
 sunt in ea celebratæ. 439
 Roma ethnica cum civibus suis opi-
 bus undique ascitis, scelestè, in-
 temperanterque abutebatur. *ibid.*
 Gentes Imperio suo obsequentes
 erroribus suis infecit. *ibid.* Rea fuit
 sanguinis Christiani toto orbe fusi.
ibid. Ob ejus excidium laudant
 Sancti Deum 441. Quomodo dica-
 tur famus ejus semper ascendere.
 442. & seq. Babylon & meretrix
 dicta. 445
 Romanorum & Iudæorum cædes
 horribilis, quæ sub Trajano con-
 tigit, describitur. 150
 Romani sub Adriano Iudæorum im-
 petum insulsè contemnunt. 151
 Tandem eos vincunt, sed non in-
 cruentâ victoriâ. *ibid.*

Romano exercitui mirabile porten-
 tum contigit precibus Legionis
 Christianæ. 196

Romani homines ingenui mortem
 præponebant servituti. 217

Romani cum Persis bellum gerere,
 quàm pati Christianos tam misère
 perire, maluerunt. 462. Feliciter
 contra eos pugnant. 463

Rusticana.

Rusticana dives Romana, extremam
 miseriam patitur, urbe vastata. 435

S

Sacerdos.

Sacerdotes antiqui in vigintiqua-
 tuor familias distincti, alter-
 natim sub summo Pontifice in
 templo munia sua complebant. 111.
 Sub eorum specie apparent Sancti,
 Christo summo Pontificii astantes.
ibid. Cum illo sedent. *ibid.* Senes
 videntur, & quare. *ibid.* Vestimen-
 tis albis induuntur. *ibid.* Coronati
 apparent. *ibid.*

Sacerdotes in circuitu sedis B. Joan-
 ni apparentes Sanctos designabant.
 115. Eorum cum illis comparatio.
ibid.

Vide verb. *Levita, Sanctus.*

Sagaris.

Sagaris Ecclesiæ Laodicensis Episco-
 pus, Pauli Apostoli discipulus. 94.
 Peracerbè reprehenditur. *ibid.* Nec
 frigidus, nec calidus dicitur, &
 quare. 99. Frigoris ac caloris defe-
 ctus multis rationibus in eo ar-
 guuntur. *ibid.* & seq. ob tepidita-
 tem comminatur illi Deus cum ex
 ore suo evomere. 100. Superbit ex
 divitiis spiritualibus, & opibus
 terrenis. *ibid.* & seq. Miser, misera-
 bilis, pauper, cæcus, & nudus di-
 citur, & quare. 101. & seq. Quid
 suadeat

Rerum Notabilium.

suadeat ei Christus, dum monet, ut aurum ignitum, & probatum sibi emat. 102. & seq. Tripliciter ab eo erat emendum. 103

Sagari consulit Christus, ut induatur vestimentis albis, ne amplius appareret confusio nuditatis ejus. ibid. Et collyrio inungat oculos ad mentis cæcitatem discutiendam. 104

Sagari ad æmulationem & pœnitentiam excitatur. ibid. Ad ejus ostium stat Christus & pulsatur. ibid. & seq. Quales fructus ex pœnitentia sperare debeat. 105. & seq.

Salvator.

Salvator noster nomine proprio vocatur Jesus; appellativo verò, Messias, Christus, Rex Israël. 90. Utrumque hoc nomen est recens, & communicatur electis Dei. ibid. Ejusdem nominis appellativi significatio antiqua & nova declaratur. ibid. & seq.

Salvatoris adventus, & malis, & bonis, & Sanctis citus futurus. 109

Vide verbo *Christus, Iesus.*

Sanctus.

Sancti sub Sacerdotum specie apparent in Apocalypsi Christo summo Pontifici adstantes. 111

Vide verbo *Sacerdos.*

Sancti alii aliis sunt beatiore. 115.

Per Sacerdotes in circuitu throni Divini apparentes designati. ibid.

Sancti à B. Joanne visi in circuitu sedis, sub figuris leonis, bovis, hominis & aquilæ. 120

Sancti ostensi præ se ferre sex alas. 122. Antiquorum Levitarum munia perfectè, ac sanctissimè adimplent. ibid. Jugiter Deum glorificant. 123

Sancti audientes sanctitatem Christi

Hervens in Apocalypsin.

Domini, statim procidunt ante thronum illius. 126

Vide verbo *Levita, Sacerdos, Sanctus.*

Sancti proni adorant summam potestatem Christi accipientis librum obsignatum ad aperiendum. 135.

Ritus Mosæicus perficientes in cœlis, alii videntur cantantes cum citharis in laudem Christi; alii autem cum phialis aureis plenis thymiamatum sacrorum ostenduntur. ibid. & seq.

Sanctorum corpora & animæ Christi sunt bonus odor reconditus. 136

Sancti novi Levitæ, & Sacerdotes, canticum novum in Christi honorem canunt. 137

Sancti in cœlo veterum Sacerdotum, & Levitarum mirabiliter implent officia, suppleantque defectus. 138. & seq.

Sancti Christo gratias eximias agunt variis ex titulis. 139

Sancti quo majores dignitate, eo magis se coram Deo humiliant, & taciti illum laudant. 144

Sancti omnes in circuitu throni stantes, palmas in manibus præferunt, Canticum Agno dicentes. 184. Purissimi sunt. 187

Sanctorum in cœlo regnantium status, complementum est ejus qui fuit in Israëlitis antiquis præfiguratus. 188. & 189

Sancti potestatem aliquando habent convertendi aquas in sanguinem, & percutiendi terram omni plaga. 247. 248

Sanctorum pro Christo interfectorum corpora in plateis exposita, & militum excubiis custodita, ut insepulta jacerent. 255. & seq.

Sanctorum omnium lætitia, & laudes

A a a a in

Index Alphabeticus

in Deum ob afflictam & everfam
Romam ethnicam. 441. & seq.

Sanctorum vox gloriam Deo concin-
nentium, cui comparetur. 445

Sancti in terra persecutionum ictibus
obfuscantur, ut Redemptoris gra-
tia exculsi, divinum in cœlis ful-
gorem assequantur. 492

Sanctorum charitas quare à Beato
Joanne comparatur fulgori jaspi-
dis. ibid.

Sanctorum magna felicitas in cœlo.
504

Sapores.

Sapori Persarum Regi dicitur data
clavis putei abyssi. 212. & seq. Va-
lerianum Imperatorem vincit, &
capit. 214. Cruciatus diros ei in-
fligit. 215. Acerbius adhuc in eum
exasperatur, & quare. 216. Muliebri
apparatu processit ad bellum. 218.
Syriam, Ciliciam, & Cappado-
ciam depopulatus est. ibid. Dictus
est Angelus abyssi. 219

Sapphirus.

Sapphiri color qualis, & quid signi-
ficet. 496. Apostolis comparatur.
ibid.

Sardius.

Sardius lapis pretiosus, varii coloris.
100. Qualiter Christo convenient,
& quid significant hi colores. ibid.
Christum Judicem decet. 110

Sardii color sanguineus, & igneus
aptè Christum filium Dei exhi-
bent. ibid.

Sardii lapidis proprietates, quæ Apo-
stolis adaptantur. 496

Sardonix.

Sardonix pretiosior, qui tribus colo-
ribus variegatur. 496. Comparatur
Apostolis. ibid.

Satanas, dum modico tempore post
mille annos solvendus prædicitur,

quomodo sit hoc intelligendum.
470

Vide *Diabolus, Turca.*

Scriptura.

Scripturæ Sacræ divinitus conservatæ,
cœlo pro his dimicante, furenti-
busque elementis in sacrilegos.
279

Scriptura sacra in rebus enarrandis
sæpe non servat ordinem quo illæ
eveniunt. 280

Scripturæ Sacræ librorum quàm ve-
neranda autoritas. 509

Scythia.

Scytharum populus unde ortus. 477
Scythia ubi sita. ibid.

Scytharum mores describuntur. ibid.
Dicti sunt Gog, & Magog. ibid.

Senior.

Seniores à Beato Joanne visi, proce-
dunt ante sedentem in throno, mit-
tuntque coronas suas ante thro-
num. 125. & seq.

Seniorum effatum, *Dignus es, Domi-
ne, &c.* quadrupliciter intelligen-
dum proponitur. 126. & seq.

Seniores figuras legales in honorem
Christi ad se transferunt, mirabi-
literque implent. ibid. Percupiant
ut Christus summam, quâ pollet
in omnes creaturas, potentiam
ostendar. 128

Seniores viginti-quatuor coram Chri-
sto librum accipiente ad aperien-
dum proni cadunt. 135. Quomodo
dicantur habere singuli citharas, &
phialas aureas. ibid. & seq.

Vide *Levita, Sanctus.*

Serapis.

Serapis simulacrum & templum di-
rutum sub Theodosio magno, mul-
taque alia idola, fana & delubra
Alexandriæ. 458

in Serapis templo multa ad stuporem,
admiratio

Rerum Notabilium.

admirationemque videntium, dolis
& arte composita. 464

Sigillum.

Sigillis septem obfignatus erat liber
B. Joanni ostensus, & ita fortiter,
ut nullus potuerit ea aperire. 130.
& seq.

Vide verbo *Liber.*

Silentium.

Silentii cœlestis, post solutionem
sigilli septimi, causa declaratur.
190. Eo præparabantur ad bellum
Israëlitæ. ibid.

Silentium in obsidione & excidio ur-
bis Jericuntinæ observatum, & cla-
mor & clangor subsecutus, figura
silentii, clamoris & clangoris cœle-
stis B. Joanni exhibiti. 191. & seq.

Silentium ab Hebræis observatum
tempore precationis, & incensa-
tionis quotidianæ. 192

Simulacrum.

Simulacra jussu Theodosii Magni
quædam fracta, alia servata. 427

Simulacris quibusdam ornamenta
adempta; alia ex auro, & argento
facta, conflata. ibid.

Simulacra innumera ex urbe Romæ
ablata à Genferico, & in Africam
multa delata. 428

Smaragdus.

Smaragdi color quàm gratus oculis.
496. Cui comparandus. ibid.

Smyrna.

Smyrna Homeri patria, quare Epheso
in Apocalypsi adjuncta. 18

Smyrnenfis Ecclesiæ persecutio, cum
passus est Polycarpus, decem tan-
tùm diebus perduravit. 51. &
seq.

Vide verbo *Polycarpus.*

Sol.

Sol dum in Scripturis dicitur super
aliquem cadere, quomodo sit in-

telligendum.

211

Spēctaculum.

Spētaculis gentilium inquinabantur
Christiani, qui eis sponte intere-
rant. 79. & seq. Ab idololatria
promanasse, probatur ex Tertul-
liano. ibid.

Spētacula, ludique Circenses Chri-
stianorum, quales debent esse, de-
claratur ex Tertulliano. 83

Spiritus.

Spiritus cœlestes ante thronum sum-
mi Pontificis stupentes in Apo-
calypsi visi, ad quæ munia obeun-
da parati. 113

Vide verbo *Angelus.*

Spiritus tres immundi in modum ra-
narum de ore draconis, bestię, &
pseudoprophetę exeuntes, qui fue-
rint. 388

Spiritus dæmoniorum edentes mira-
acula falsa, congregant Reges
terrę in prælium. 389

Spiritus immundi nomine quid in-
telligendum veniat in Scriptura.
429

Stagnum.

Stagnum ardens sulphure, in quod
bestia, & pseudoprophetę mittun-
tur, quid sit. 465

Stella.

Stellę septem in dextra Summi Sa-
cerdotis B. Joanni in Apocalypsi
apparentis visę, lucernis septem
aurei Candelabri significatę, sep-
tem Ecclesiarum Asię Præsules
designant. 25. & seq.

Stellarum à B. Joanne in manu Sum-
mi Pontificis in Apocalypsi visa-
rum, cum Episcopis comparatio.
34

Stella cadens quale meteorum. 203

Stella crinita, quę tempore Antonini
Pii apparuit, à B. Joanne prævisa.

A a a a 2

ibid.

Index Alphabeticus

ibid. Magna dicitur , & ardere
tanquam facula. 204
Stella, cometa dicta, de cœlo superiori
cadit. ibid.
Stella à B. Joanne prævisa , quo sen-
su dicatur cadere in tertiam partem
fluminum , & in fontes aquarum.
204. & seq. Absinthium nuncupa-
tur. ibid.
Stellam de cœlo cecidisse in terram,
quo sensu intelligendum. 211. &
seq. Quomodo aperuit puteum
abyssi. 212. & seq.

T

Templum.

Templi Mosaïci partes duæ re-
feruntur , & quid in eis col-
locatum fuerit. 234
Templum Dei metiri , & altare , &
adorantes in eo, quid sit. 235. Qua-
re B. Joanni præcipiatur unam il-
lius partem metiri , alteram verò
prohibeatur. ibid. & seq.
Templi Jerosolymitani profanatione,
& Civitatis direptione , quid præ-
figuratum sit. 236
Templi & civitatis Jerusalem conta-
minatio , & vastatio quanto tem-
pore duraverit , sub Antiocho
Epiphane. 238
ad Templi Jerosolymitani reédifica-
tionem Gentiles pariter cum Ju-
dæis concurrunt. 263. Quam fue-
rit amplum. 264. Ejus reédificatio-
nem frustra moliuntur Judæi. ibid.
& seqq.
Templum Dei pars intima Templi,
Sancta Sanctorum, & thronus Dei.
276
Templi cœlestis tam patens exhibitio
facta D. Joanni , quid designarit.
278

Templa Sacra à Constantino , & ejus
matre erecta. ibid.
Templum tabernaculi testimonii aper-
tum in cœlo visum à B. Joanne.
376. Exeunt de eo septem Angeli
plagas septem inflaturi. 377. Im-
pletur fumo à majestate Dei. ibid.
Templa ad quid potissimum constru-
cta. 498. Nulla eorum necessitas
in cœlo Beatorum. ibid.
Templum cœlestis civitatis Dominus
Deus omnipotens. 499

Tempus.

Tempus plurium annorum sæpè in
Scriptura unius diei , aliquando
verò unius horæ spatio exprimi-
tur. 432. & 434
Tempus quod reliquum est usque ad
consummationem sæculi , datur ex
judicio & misericordia Dei. 506.
& seq.

Tenebræ.

Tenebræ insolitæ & stupendæ à B.
Joanne prævisæ , Gallieno Impe-
rante contigere. 206. & seq.
de Tenebris vocavit Christianos Do-
minus in admirabile lumen. 208

Terra.

Terræ tertia pars combusta ex gran-
dine cum igne , & sanguine mixta.
197
Terra in tres partes hominum divi-
ditur. 207
Terræ nomine, & ipsa terra, & terræ
Dominus intelligi potest. 313.
Etiam potest intelligi Christus.
ibid.
Terram adjuvisse mulierem , triplici
sensu

Rerum Notabilium.

sensu à B. Joanne potuit dici. *ibid.*
& seq.

Terra absorpsit flumen à dracone im-
missum. 315

Vide *Exercitus.*

Terra post resurrectionem generalem
omnium hominum non erit eo
modo quo nunc est. 480. & seq. &
486. & seq.

Terra nova, in qua justitia habitet,
expectanda. *ibid.*

Terra motus.

Terræ motus horrendus, ex quo pla-
nè universus orbis calamitatem
ingentem accepit, describitur. 164.
Quæ stupenda signa eum præces-
serunt. *ibid.* Prædictus in Apoca-
lypsi. 165. Ex eo Mons Casius
valde concussus. *ibid.*

Terræ motus ingens in Apocalypsi
prædictus, convenienter de An-
tiocheno intelligitur. 166. & seq.
Quomodo intelligendum, quod
in eo omnis mons & insulæ de
suis locis motæ sunt. *ibid.*

Terræ motuum diversa genera. 167
in Terræ motu Antiocheno quid me-
tu perculsi omnes homines abs-
conditi exclamarent. *ibid.* & seq.
Ejus explicatio concluditur pia
adhortatione. 170

Terræ motu magno facto ex igne in
terram ab Angelo misso, qualis in-
telligendus veniat. 193. & seq.
Magnus dicitur. 194

Terræ motus varii referuntur. *ibid.*

Terræ motus magnus, de quo Apo-
calypsis cap. 13. vers. 13. qualis
fuerit, & quando contigerit. 260.
Ejus descriptio. 264. Quàm gravi
strage affecerit civitatem Jerusa-
lem. *ibid.*

in Terræ motu Jerosolymitano quid
stupendum contigit, & quot Ju-
dæorum millia interempta. 267

Terræ motus magnus, qualis nun-
quam fuit, describitur. 399. &
seq. Quando contigit. *ibid.* Quid
portendebat. 400

Terræ motus horribilis, ex quibus
multæ gentium civitates cecide-
runt. 401. & seq.

Tertullianus.

Tertullianus quo tempore floruit.
79. Christianos multis rationibus
specie fallentibus ad adeunda spe-
tacula permoveri declarat. *ibid.*
Ideo librum de spectaculis com-
ponit. *ibid.* Hujus libri initium, &
authoritates aliquot referuntur.
ibid. & seq.

Testimonium.

Testimonium Jesu habere quid sit.
160 & 318.

Testimonium de Jesu quale sit.
ibid.

Testimonium solum illius qui judica-
turus est, sufficit ad coronam Dei
promerendam. 184

Testimonium Dei in se habet, qui
credit in Filium Dei. *ibid.*

Testis.

Testes duo fideles Dei, Clerus ac po-
pulus Christianus. 241. Dedit eis
Dominus copiosè Spiritum suum,
quo animati prophetarunt, dum
Ecclesia, & Civitas sancta ab im-
piis & Ethnicis calcabatur. *ibid.* &
seq.

Testibus Christi fidissimis indita vir-

Index Alphabeticus

tus quanto tempore duraverit.

242

Testes veritatis generosissimi faccis
olim induti. ibid. & seq.

Theodosius Magnus.

Theodosius Imperator in Dei ope
confidens, nationes cunctis Majoribus
formidatas debellare aggreditur. p. 450. Memor beneficiorum
Gratiani, totius viribus Orientis
ultus est sanguinem justum. ibid.
Maximum tyrannum, sola fide ma-
jor, aggressus est. ibid.

Theodosio victoriam contulit Chri-
stus verax & fidelis. 450. & seq.

Theodosius victoriam incruentam,
Deo procurante suscipit. 451. Con-
tra Eugenium tyrannum arma sus-
cipit. ibid. Ad bellum se præparat
jejuniis, & orationibus. 452. Pro-
jectis armis ad solida se vertit
auxilia. ibid. Gloriosior fuit ei vi-
ctoria de frustratis opinionibus
paganorum, quàm de tyranni in-
teritu. ibid. Cum justitia judicat, &
condemnat Eugenium tyrannum.

453

Theodosii quadruplex zelus. ibid. &
seq. Multa diademata illi collata
sunt.

454

Theodosius bellum contra Eugenium
intermittere renuit. 455. Quàm fi-
denter in bellum, etiam nullo se-
quente, proruperit. ibid. In somnis
equites duos albo vestitu amictos,
victoriam promittentes videt. 456.
Copiis paucioribus, hostium in-
gentes copias superat. ibid. Cur
non apparuerit ei multitudo mili-
tiæ cœlestis, sed tantum Joannes
Evangelista, & Philippus Aposto-
lus: & cur præsertim hi duo è

Cœlestibus. 457. Particeps effectus
est potestatis & justitiæ Dei. 458.
Eo imperante idolorum cultus col-
lapsus est. ibid. Ideo exultat, & gra-
tias Deo agit. ibid. Virtutes ejus.
459

Theodosius Junior.

Theodosius junior legem adversus
paganos & idola protulit. 460. Ex
his pietatis seminibus fructum
continuum percepit. ibid. & seq.
Maximum exercitum adversus Per-
sas mittit. 463. Quàm feliciter con-
fectum hoc bellum. ibid. Joannem
tyrannum Ravennæ opprimit. ibid.
Digito Divino perit ejus hostis
Rhoilus, & omnes ejus exercitus.
ibid.

Theotecnus.

Theotecnus vir crudelis, vafer & im-
probus, Christianorum iafensus
hostis. 344. 345. Simulacrum Jovis
Philis erigit, in quo magicis præ-
stigiis falsa miracula edit, quæ ad
aures Imperatoris pervenire curat.
ibid.

Thronus.

Thronus Christi magnus exhibetur
Joanni. 480. Candidus etiam ap-
paret, & quid ejus candor signifi-
cet. ibid.

Thronus Dei, & Christi in cœlo in
sæculum sæculi. 503. & seq.

Thronus Dei, & ejus Filii unigeniti,
nunc thronus gratiæ, Beatis futurus
thronus gloriæ. 504

Thyara.

Thyara byssina Pontificia candidissi-
ma

Rerum Notabilium.

ma. 22. Ejus descriptio ex S. Hieronymo. ibid.

Thyaræ Pontificis à B. Joanne visi
candor intensus, eximiam animi
ejus munditiem significat. 22

Thymiama.

Thymiama in sacrificio agni matutino, & vespertino adolebatur. 135.
reponebatur in phialis aureis. ibid.
Componebatur ex aromatibus æqualis ponderis optimè contusis.

137

Thymiama sanctum Domino, orationes justorum. ibid.

Tonitru.

Tonitru vox Dei. 111. Quid illis indicarit Deus in Apocalypsi. ibid.

Tonitruum fragor aliquibus Scripturæ locis significatur. ibid.

Tonitrua & terræ motus magnus factus ex igne ab Angelo in terram misso, quid significet. 193. & seq.

Tonitrua stupenda cum elisis è nubi-
bus igne & grandine, voces gra-
vem Dei commoti iram signifi-
cantes. 279

Tonitrua cum fulgetris pro Martyri-
bus, & Christianis ad eorum se-
pulchra concurrentibus dimicant.
ibid. & seq.

Vide verbo *Terra motus.*

Topazius.

Topazius lapis quantò inventu rarior,
tantò pretiosior. 497. Proprietates
ejus referuntur, & Apostolis adap-
tantur. ibid.

Totilas.

Totilas tertius Romæ vastator. 406.

Clementia ejus in Romanos. ibid.

Quid concedat precibus Pelagii.
ibid. Trina Isaurorum proditione
urbem capit. ibid. & seq. Eam ad
solum profternere decernit, sed
consilium mutat. 407

Totilas, urbe capta, Petri Apostoli
Basilicam ingreditur, & inde gra-
tiam Romanis præstitit. 408

Totilas Romam obsidet, capit, & gra-
viter affligit. 433

Vide *Roma.*

Trajanus.

Trajanus Imperator victoriis clarus.

147. Ejus felicitas tentatio fuit
Christianis, qui fide nutarent.

ibid. Agarenos adortus grave pe-
riculum subit. ibid. Prodigia multa
inibi contingunt. ibid. Decumbit
& moritur. ibid.

Trajani superbia justè fuit edomita
juxta civitatem à filiis Agari de-
nominatam. 148

Trajanus Antiochiæ hiemans, vix pe-
riculum ex horrendo terræ motu
imminens evadit. 164. Timore
concurritur. 165

Trajano notum fuit Christianos
Deum unum, & Christum colere.

169

Tribus.

ex Tribu qualibet Israëlitica duode-
cim millia signantur, & quare.
176. Non obsignantur eo ordine
quo in Scriptura referuntur. 177.
Earum obsignatio quomodo Chri-
stianis

Index Alphabeticus

stianis conveniat. *ibid.* & seq. Ob-
signationis ordo qualis. *ibid.* &
seq.

Tribus Dan inter alias signo Dei vivi
non obsignatur, & quare. 180

Tribus Ephraim ob easdem ferè ra-
tiones inter obsignatas signo Dei
vivi non recensetur. 181

Trisagium.

Trisagium sacrum semper ab Anima-
libus mysticis Levitas repræsentan-
tibus in cœlo decantatum. 123.
Christo variis rationibus applica-
tur. *ibid.* & seq.

Tunica.

Tunica talaris Pontificis Mosæici du-
plex ex sacris litteris observatur.
20. in fin. Diversitatis ratio affer-
tur. 21

Turca.

Turcarum Imperium quanto tempore
sit duraturum, non determinatur,
& quare. 470

per Turcas infideles satanas solutus
censetur. 476

Turcis arenam maris intueri non li-
cuisset, si Romana classis semper
mare tenuisset. *ibid.*

Turcarum Imperium ex Romani di-
minutione auctum. *ibid.* & seq.

Turcarum gens unde orta sit. 477. &
seq.

Turcæ in multis cum Scythis con-
veniunt. 478

Turcarum progressus à Christianis
lugendus, & diffusio in multas or-
bis regiones. *ibid.* & seq.

Turcæ contra Christianos dimicantes

igne cœlesti absumendi. 479

Turcarum exercitus innumerabiles
cum Duce illorum, & pseudopro-
pheta, igne cruciabuntur æterno.
ibid.

V

Valentinianus.

Valentinianus Imperator creatur.
399. Valentem fratrem Impe-
rii participem facit, & Procopium
tyrannum occidit. *ibid.*

Valerianus.

Valerianus Imperator innocentes ac
Sanctos Dei acerbè persequu-
tus est. 214. Hostium probris ob-
jectus, & à Sapore Persarum Rege
captus. *ibid.*

Valerianus servitutis tempore diros
cruciatus passus. 215. Quot annos
captivitas ejus duravit. *ibid.* Ten-
tat eum liberare Odenatus Palmi-
renus. *ibid.* & seq.

Valerianus ob peracerbam mœsti-
tiam, & extrema opprobria mor-
tem optavit. 217

Valeriani impia & horrenda facinora,
& mors, ex quibus adhortatio ad
Reges. 220

Varanes.

Varanes Persarum Rex Christianos
acerbè exagitat. 462. Auxilium à
Saracenis postulat contra Roma-
nos. *ibid.* A quibus commotus
adversus Christianos. 465

Vas.

Vas nitidissimas aquas continens,
abluendis

Rerum Notabilium.

abluendis pedibus & manibus Sacerdotum destinatas, in Templo Judæorum collocatum. 114. Quàm mundum & nitidum fuerit æs, ex quo fabrefactum erat. *ibid.* & seq. Quo in loco Templi collocatum.

115
Vas in cœlo B. Joanni monstratum, quare mare vitreum simile crystallo dicatur. *ibid.* Quare exhibitum ante thronum Christi & Dei, Sanctis veluti Sacerdotibus val-
lati. *ibid.*

Verbum.

Verba Apocalypsis cap. 5. vers. 8. *Habentes singuli citharas, & phialas aureas, quomodo intelligenda, declaratur.* 135. & seq.
Vide *Dictio, Vox.*

Vespasianus.

Vespasiano impiè & adulatoriè attribuuntur oracula Sacræ Scripturæ, quod totius orbis aliquando potiretur imperio. 10

Vespasianus ex familia David oriundos graviter persecutus est, & alios Judæos. *ibid.*

Vestimentum.

Vestimentorum nomine quid significetur in aliquibus Scripturæ locis. 78

Vestimenta alba Christianis vincen-
tibus promissa. 81

Vestimentis albis quando peccator dicatur indui, nec amplius apparere confusio nuditatis ejus. 104

Vita æterna.

Vita æterna perpetuò à Deo in Be-
Hervem in Apocalypsim.

tos manat. 502. & seq.
Vitæ lignum, vide *Lignum.*

Volusianus.

Volusianus Cæsar Christianis gravis. 157. Quàm graves clades sub eo contigerint. *ibid.*

Vox.

Vox ad Joannem de cœlo perlata, magna: quæ fuerit, & quæ ei indixerit. 17. & seq. Comparatur clangori tubæ, quâ utebantur in præliis Hebræi diebus festis. 18

Vox venerandi Senis B. Joanni in Apocalypsi apparentis, sonitui aquarum multarum magno impetu decurrentium comparatur, & hujus comparationis variæ rationes redduntur. 24. & seq.

Vox Christi orantis in cœlo Patrem, vox est uberrimè aquas cœlestes emittens. 25

Voces, *Ego sum α, & ω; primus, & novissimus; principium & finis,* idem planè significant. 29

Voces hæ, *Hæc dicit Dominus,* omnibus sermonibus propheticeis præmittebantur. 37

Vocis Græcæ ἀγάπη, quæ fuerit apud primævos Scriptores Ecclesiasticos solemnis significatio, explicatur. 41

Vide verbo *Dictio.*

Vox è cœlo demissa, *Fortis esto Polycarpe,* dum stadium ingrederetur, ab ipso audita, mirè ejus robur & constantiam auxit. 50

Voces, *Christianus sum,* à Martyribus prolata in cruciatibus, fuere dolorum summa levatio, & cujusque molestiæ depulsio. 60

B b b b

Vox

Index Alphabeticus

Vox Hebræa; Alleluia, quid signi-
ficet. 441

Vide Dictio Verbum.

Z

Zelus.

Zelus Pontificis Mosaiici qua-
druplex recensetur. 22. & seq.

Zelo quadruplici Christum ardere,
inducant ejus micantes oculi, vide
Christus.

Zelum quadruplicem Christi, quan-

tum homini licet, imitatus est
Imperator Theodosius. 453. &
seq.

Zona.

Zona Pontificis antiquæ Legis, ex
quadruplici confecta materia, au-
rea tamen dicebatur. 21. Ea sub
mamillis solitus erat præcingi Pon-
fex. ibid.

Zona Pontificia cur variegata. ibid.

Iustitiæ zona dicitur, & cur. ibid.

Cur ad mamillas ea cinctus erat

Summus Sacerdos. ibid.

F N I S.

Hervé, Daniel

Apocalypsis beati Ioannis Apostoli explanatio historica

Lugdunum 1684

4 Exeg. 360

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10353917-9